

પ્રકાશન મળુકો ૧૧

બા. પ્ર. વિદુષી

લીલાવંતીબાઈ મહાસતીજીએ

રાજકોટ ચાતુર્માસ - સંવત ૨૦૨૦ માં આપેલા વ્યાખ્યાનો

શ્રી મૃગાયુત્રનો અધિકાર
ભાગ પહેલો.

: પ્રકાશક :

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી
સ્થાનકવાસી જૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સંઘ - રાજકોટ

વિક્રમ સંવત ૨૦૨૦ પહેલી આવૃત્તિ વીર સંવત ૨૪૯૦
પ્રત ૩૦૦૦

કિંમત રૂ. ૨-૦૦ (બે રૂપિયા)

પુસ્તકો મળવાનું સ્થળ

- (૧) શ્રી ચામણ વેલણ વીરાણી
સ્થાનકવાસી જૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સંઘ
વીરાણી વીલા, હીવાન પરા રાજકોટ
- (૨) શ. બ. મોહનલાલ પોપટભાઈ
હીવાન પરા, રાજકોટ

મુદ્રક

હિ મતલાલ લક્ષ્મણાજી શાહ
બાપીન શ્રી પરી
લક્ષ્મણાઈ ત્રિવેદીજી
રાજકોટ.

શ્રી વીરપ્રભુની પ્રાર્થના.

ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ ૧
ત્વમેવ બન્ધુઐ સખા ત્વમેવ ૧૧
ત્વમેવ સ્વામી શરણાગતાનામ્ ૧
ત્વમેવ સંસાર નિવારકોડસિ ૧૧

હે પ્રભો ! તુ જ માતા છે, તુ જ પિતા છે, બન્ધુ તથા
સખા (મિત્ર) પણ તું જ છે- શરણાગતનો સ્વામી તુ જ છે,
તુ જ સંસારમાથી નિવારનાર છે.

પ્રકાશન મથકો ૧૧

બા. પ્ર. વિદુષી

લીલાવંતીબાઈ મહાસતીજીએ

રાજકોટ ચાતુર્માસ - સંવત ૨૦૨૦ માં આપેલા વ્યાખ્યાનો

શ્રી મૃગાપુત્રનો અધિકાર

ભાગ પહેલો

: પ્રકાશક :

શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી

સ્થાનકવાસી જૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સંઘ - રાજકોટ

વિક્રમ સંવત ૨૦૨૦ પહેલી આવૃત્તિ વીર સંવત ૨૪૯૦
પ્રત ૩૦૦૦

કિંમત રૂ. ૨-૦૦ (બે રૂપિયા)

પુસ્તકો મળવાનું સ્થળ

- (૧) શ્રી રામજી વેલજી વીરાણી
સ્થાનકવાસી નૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સભા
વીરાણી વીલા, હીવાન પરા રાજકોટ
- (૨) શ્રી બી. મોહનલાલ પોપટભાઈ
હીવાન પરા, રાજકોટ

મુદ્રક

હિંમતલાલ લક્ષ્મણભાઈ શાહ

બી.બી.નં. બી. ટરી

લક્ષ્મણભાઈ બિરડીજી

રાજકોટ.

શ્રી વીરપ્રભુની પ્રાર્થના,

ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ ૧

ત્વમેવ બન્ધુકે સખા ત્વમેવ ૧૧

ત્વમેવ સ્વામી શરણાગતાનામ્ ૧

ત્વમેવ સંસાર નિવારકોઽસિ ૧૧

હે પ્રભો ! તું જ માતા છે, તું જ પિતા છે, બન્ધુ તથા
સખા (મિત્ર) પણ તું જ છે— શરણાગતનો સ્વામી તું જ છે,
તું જ સંસારમાથી નિવારનાર છે.

આમુખ

એકે પૂજનિકના વ્યાખ્યાનેાનું આમુખ એક પૂજકે લખે એ અયોગ્ય અને હાસ્યાસ્પદ ગણાય અને તેમાય મારા જેવો અદ્વય, અને સ સાર લાવેથી રંગાયેલ માણસ આવા ત્યાગ-મૂર્તિસમા મહાવિદુષી મહાસતીજીના વ્યાખ્યાનેાનો સાચો પરિચય કયાંથી આપી શકે ? આ હકીકત હોવા છતાં આ અનધિકાર ચેષ્ટા હું નીચેનાં કારણોએ કરવા પ્રેરાયો છું.

આજ ૬૦ વર્ષની જૈફ ઉમરે અને હૃદય રોગને (heart-attack) હુમલો આવી ગયા છતાં, એક યુવાનને પણ શરમાવે તેવા અદ્વય ઉત્સાહથી, સવારથી મોડી રાત સુધી, અવિશ્રાંતપણે, અનેક ધાર્મિક સંસ્થાઓનું સક્રિય સંચાલન કરીને જેઓ સ્થાનકવાસી જૈન સમાજની એક અનન્ય સેવા યજ્ઞવી રહેલા છે અને એ રીતે સમાજ ઉપર ઉપકાર કરવા ઉપરાંત લાવિ પ્રભને નિસ્વાર્થ સેવા માટે એક આદર્શ દ્રષ્ટાંત પૂરે પાડી રહેલા છે, એવા મારા મુરખી અને મારા સ્વર્ગસ્થ પૂજ્ય પિતાશ્રીના અગત રનેહી રાવબહાદુર મોહનલાલ પોપટભાઈ શાહ સાહેબની આજ્ઞાનું પાલન કરવા,

૨ ખા. ખ. વિદુષી લીલાવંતીબાઈ મહાસતીજીના પ્રત્યે મારી જે અનન્ય પૂજ્ય ગુણ છે તે દર્શાવવાની આ તક મળતા, તેને માફ પરમ સફલાગ્ય માનીને, તેનો લાલ લેવા,

૩. અને વર્તમાન કાળે મુશ્કેલ કળાની સુલભતાને કારણે જે થાકખંધ, સાર અને નરસુ સાહિત્ય દરરોજ પ્રકાશિત

શત્રુ રહે છે ત્યારે તેમા આ વ્યાખ્યાન સમજાવી ઉપયોગિતા
ગી છે તે દર્શાવવાની તકનો લાભ લેવા

આ કારણે આ બે ભાસ લખવાને માટે હું કોઈ
પણ રીતે યોગ્ય વ્યક્તિ નહિ હોવા છતાં તે લખવાને ઉદ્દેશ
સુકત થયે છે

વતમાન કાળે શાળિકક ડેળવણીનો પ્રચાર વાંચનનો
શોખ મુદ્રણ કળાને લીધે અનેક કિમતી અલસ્ય પુસ્તકો
લખ્ય બન્યા આ બધી બાબતો જેમ જોઈ આનંદનો વિષય
છે તેમ સાધારણ જોઈલાંજ દુખની વાત છે કે આટલો
વાચનનો શોખ વધવા છતાં, સ્થા જેન સમાજને માન્ય
એવા મૂળ ઉર આગમોનું વાંચન, પઠન પાઠન અતિ મહ
ગતિએ કે નહિવત ગતિએ શત્રુ એવામા આવે છે તેના
કારણમા મૂળ આગમોની અધ માગધી ભાષા સૂત્ર શૈલીમાં
કરાયેલ પ્રકૃષ્ણ અને તેથી તેના ખરા રહસ્યાથી પામવાની
મુશ્કેલી સાધનોનો અભાવ બતાવવામા આવે છે બેશક
સંજેદ કબૂલ કરવું પડે છે કે આ અવિરતપણે પ્રકાશિત થતા
રહેતા સાહિત્યમા મૂળ આગમોના રહસ્યોને વિસ્તારથી ને
વિશદરૂપે સમજાવે તેવા પુસ્તકોનો ઘણો અભાવ છે તે ઉપ
રાત સારાસારનો વિવેક રાખ્યા સિવાય પ્રકાશકો તરફથી
જે જોઈલાં સાહિત્ય પ્રગટ કરાયે જ બાધ છે તેથી તેમાં
કમુ પુસ્તક નબીર વાંચન કરનારને ઉપયોગી છે ને કમુ
નથી એ નહીં કરવું બહુ મુશ્કેલ બને છે

આવી સ્થિતિને કારણે અનેક વ્યક્તિ તત્વનાં રહસ્યોને
જાણવાની અને તે પ્રમાણે જીવન જીવવાની સૌથી ઉત્ક્રાવાળી
હોવા છતાં યોગ્ય માર્ગદર્શનના અભાવે, નિરૂપાયે અન્ય

છદ્મસ્થ આચાર્યો પ્રણિત કે સ્વમતિ કલ્પિત એવાં પુસ્તકો વાચવા આકર્ષાય છે આથી એઓને કુટિલ પણ ચતુર કુતર્ક-વાદીઓની કુતર્ક જાળમાં ફસાઈને સાચા સ્થાનકવાસી જૈન ધર્મમાં શકાઓ સેવવાનો પ્રસંગ આવે છે અને એક શકાનો દોષ સેવાતા અન્ય દાર્શનિકો પ્રત્યેની આકાંક્ષા આદિ શેષ ચારે મહાન દોષો સેવતા થઈ જાય છે

આવા અધારામાં અટવાતા પણ સાચા જિજ્ઞાસુઓને આ પૂ. બા. પ્ર. વિદુષી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીના વ્યાખ્યાન સંમહો જૂતકાળમાં ઘણા દીપક અને દ્વીપ સમાન નીવડયા છે

કારણ કે પૂ. મહાસતીજી સાહેબના વ્યાખ્યાન ઉપર ટપકે પણ વાચનાર વાચકને એક વાત સ્પષ્ટ થશે કે તેમની વ્યાખ્યાન શૈલીમાં માત્ર ગતાનુગતિક, પુરાણી પદ્ધતિ પ્રમાણે વ્યાખ્યાન પ્રેરણા નથી, પણ આગમ પ્રેરિત ભાવો, નય, નિક્ષેપા, સપ્ત ભગી આદિ તર્ક પદ્ધતિ દ્વારા સિદ્ધ કરીને બહુ જ વિશદ રૂપે સમજાવવામાં આવેલા હોય છે બીજા કેટલાક સમકાલીન વ્યાખ્યાનોમાં આગમ પ્રમાણને ગૌણ બનાવીને અને તર્કને પ્રાધાન્ય પદ આપીને જે પ્રેરણાઓ કરાયેલી જોવામાં આવે છે ને તેથી જે કેટલીક ઉત્સૂત્રતા દ્રષ્ટિ ગોચર થાય છે તેનો આ પૂ. મહાસતીજી સાહેબના વ્યાખ્યાનોમાં સદતર અભાવ સ્પષ્ટ તરી આવે છે. આથી સાચા જિજ્ઞાસુને તે માર્ગદર્શક, અને પતિત થતાં બચાવનાર બન્યા છે આની સાબિતી માટે એટલું જ કહેવું બસ થશે કે આની અગાઉ રાજકોટ, યાનગઢ, ધ્રાગધ્રા, અમદાવાદ વગેરે સ્થળોના તેમના ચાતુર્માસના વ્યાખ્યાન સંમહોની

નકલો બહુ મોટા પ્રમાણમાં બપો છે જોટણ જ નહિ, પણ
કેટલાક વ્યાખ્યાન સંબંધોની બાબતે આવૃત્તિઓ ઠાઠવી પડી
છે ને તે પણ અત્યંત દૂર સમયમાં તેથી તેમાં આ એક
વિશેષ અને તે પણ શુભતર વધારા થશે એવી હું સંપૂર્ણ
ખાત્રી સાથે આ સંબંધને સંદર્ભ સમાજ આજળ મૂકવા
પ્રકાશક સંસ્થાને વિનવી કરું છું

પૂ. હીલાવતીબાઈ મહાસતીજીની વિદ્વતા અને
આજમેા પ્રત્યેની અનન્ય શ્રદ્ધા તો તેમના પ્રત્યેક વ્યાખ્યાનમાં
ને વાક્યે વાક્યે ઝસ્ટી અનુભવાય છે પરંતુ સાચાસાચ
ચાતુર્માસમાં વ્યાખ્યાનોના વિષયોની તેમની પસંદગી પણ
એમની ઉત્કટ ચારિત્રશીલતા અને વૈરાગ્ય ભાવના પ્રદર્શિત
કરે છે

એ રીતે આ પ્રસ્તુત વ્યાખ્યાન સંબંધમાં ઉત્તરાધ્યયન
સૂત્રના ૧૬મા મુગાપુત્રના અધ્યયનનો વિષય છે આ અધ્યયનની
પસંદગી તેમની વૈરાગ્ય ભાવના પ્રત્યેની અને તે વૈરાગ્ય ભાવ
શ્રોતા-વાચકના હૃદયમાં કેમ સચોટ ઉતરે ને તે શ્રોતા કે
વાચક કેમ વૈરાગ્યવાસિત બને તે ઉત્કટ ભાવના દર્શાવે છે

આ અધ્યયન એક સાચા વૈરાગ્યવાસિત મુમુક્ષુની
માનસિક સ્થિતિ તેમાં સંસારિક ભોગોના અભિહાવી માતા
પિતા ગ્રામિક સ્વજનો વરફાવી દર્શાવાતા વિષ્ણો મુમુક્ષુ વરફાવી
અપાતા તેના સંસાર જવાબો ને તે દ્વારા દર્શાવતી પૌરુષલિક
મુખોની હાલેશ દુઃખમયતા નિવરતા ને એ રીતે સિદ્ધ થતી
એકાન્ત હેયતા-ત્યાજ્યપણ દર્શાવે છે દૂકામાં વ્યાપ્ત અધ્યયન
વૈરાગ્ય ભાવનાનું જ કેવળ પોષક છે આ વ્યાખ્યાન સંબંધ
રચના કરે છે કે જેણે આત્માને ઝાળખો છે અગર જેને

આત્મા યોગખવો છે એણે શાતા સુખથી, પૌદ્ગલિક સુખથી, વિરકત થવું જોઈએ અને નહિ કે તેની વૃદ્ધિ કે પોષણ કરવાનું. વર્તમાન સમયે જ્યાં અનેક પુદ્ગલાભિનંદી અને સ્વપર સસાર વૃદ્ધિકારક પ્રરૂપકો “આત્માને યોગખો” એવી સત્ચારિત્રથી બ્રહ્મ કરનારી પ્રરૂપણાઓ કરી રહેલ છે ત્યારે આવા અદબક ધનસંપત્તિ (Fabulous wealth)ના માલિક, સર્વ પ્રકારના ઈન્દ્રિયોના વિષયોથી પ્રચુરપણે પરિપૂર્ણ જીવન પામનાર મૃગાપુત્રની સંપૂર્ણ ત્યાગની વાતો આ વર્તમાન કાળના કેવળ આત્માને યોગખવાની એકાન્તિક અને બ્રામક ગુલબાંગો પ્રલાપો કરનારને એક જડખાતોડ જવાબ રૂપ જણાશે અને અનેક ભવ્ય જીવોને તારકરૂપ બનશે એવી આશા રાખુ છું. આ વ્યાખ્યાનની ખરી મહત્તાનો ખ્યાલ હું એક અત્યંત અદ્વૈત તો ક્યાંથી આપી શકું ? તેથી તેનો ખરો રસાસ્વાદ જેને જાણવાની ખરી તમજા હોય તેને આ વ્યાખ્યાનોનો મનનપૂર્વક અભ્યાસ કરવા વિનંતી કરું છું.

વર્તમાન કાળે જ્યાં સાધુ સાધ્વીઓની સંખ્યા ઘટી જવાને કારણે અનેક ક્ષેત્રો ધર્મ શ્રમણના લાભથી વચિત રહે છે તેવાં ક્ષેત્રોમા પણ આવા સત સાધ્વીઓના વ્યાખ્યાનો અજવાળા પાથરશે, એ દષ્ટિએ પણ આ વ્યાખ્યાન સંબંધને હું સહર્ષ આવકારું છું.

પૂ. મહાસતીજીના આ વ્યાખ્યાન સંબંધ અગાઉની માફક પ્રકાશિત કરીને જૈન સમાજની એક અનન્ય સેવા કરવા બદલ શ્રી શામજી વેલજી વીરાણી સ્થા. જૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સંઘને જેટલા ધન્યવાદ આપીએ તેટલા યોગ્ય છે.

અતમાં, બાળીતા સાક્ષર શ્રી મોહનલાલભાઈ મુનીલાલ
ભાઈ ખામીએ સવત ૨૦૦૮ના રાજકોટના વ્યાખ્યાનોની
બીજી આવૃત્તિમાં “અતરની ભાવના” શીર્ષક લેખમાં પ્રથમ
કરતાં છેવટ જે ભાવના વ્યક્ત કરી છે તે અહીં તેમના જ
શબ્દોમાં ઉત્કૃષ્ટ કરે છું

“મહાસતીજીનાં વ્યાખ્યાનોના અપવાદ અનેક સમૂહો
મગ્ન થતા રહે અને વર્તમાન યુગના અધિકારને ઉલ્લેખવામાં
સહાયક અને એવી મગ્નભાવના સાથે હું આ કાર્યને
હૃદયની ભાવના વડે સત્કાર છું”

દામનગર

વિનયપૂર્વક દામોદરદાસ

તા. ૩૦-૧૦-૬૪

ન અ નિવેદન

પરમ પૂજ્ય બા. પ્ર. વિદુષી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી,
બા. પ્ર. મૌન-તપસ્વી મુક્તાબાઈ મહાસતીજી આદિ થાણા
૧૨ નું આ સાહે, રાજકોટ ચાતુર્માસ છે. આ ચાતુર્માસ
દરમ્યાન બા. પ્ર. પૂ. લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી શ્રી ઉત્તરા-
ધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયન-મૃગાપુત્રનો અધિકાર દરમ્યાની
રહ્યા છે.

૨ અષાઠ સુદિ ૧૫થી કારતક સુદિ ૧૫ સુધીના સમયમાં
૧૨૦ વ્યાખ્યાનો થાય પરંતુ સવત્સરીના પાશુના દિવસે
તથા ખેસતા વર્ષે વ્યાખ્યાનો બધ રહેતા હોવાથી કુલ ૧૧૮
વ્યાખ્યાનો થવાની અમારી ગણતરી છે, આ પૈકી ૫૬
વ્યાખ્યાનોનો આ પહેલો ભાગ પ્રગટ થાય છે બાકી રહેલા
વ્યાખ્યાનોનો બીજો ભાગ હવે પછી દૂક સમયમાં પ્રગટ થશે.

૩ આ પહેલા ભાગનો અધિકાર-સાર આ પ્રમાણે છે
સુગ્રીવનગરના મહારાજા બલભદ્ર અને મહારાણી મૃગાવતીને
ત્યાં સુવરાજ મૃગાપુત્રનો જન્મ થયો છે બહોતેર કળામાં
પ્રવીણ એવા સુવરાજનું ચોસઠ કળાઓમાં પ્રવીણ એવી બત્રીસ
રાજકુમારીઓ સાથે પાણિગ્રહણ થયું છે દેવાગી સુખ
લોગવી રહ્યા છે એક દિવસે મૃગાપુત્ર ગવાક્ષમાં બેઠા બેઠા
નગર ચર્ચા નિહાળી રહ્યા છે ત્યારે તેમની દષ્ટિ રસ્તેથી ચાલ્યા
આવતા એક સયમી, તપસ્વી શ્રમણ ઉપર પડે છે મૃગાપુત્ર
અનિમેષ નયને આ મુનિવરને જુઓ છે વિચારશ્રેણીએ ચડતા

બહતાં, ‘આર્તુ સ્વરૂપ પૂર્વે મેં ક્યાંઈક બોલ્યું છે’ એમ જાગતાં અને અધ્યવસાયો શુભ થતા અપૂર્વ જોવા બાંધે સ્મરણ જ્ઞાન થયું પ્રથમ તેમણે જાણ્યું કે હું દેવલોકમાંથી આવેલીને અહીં મનુષ્ય ભવમાં આવ્યો છું ત્યાર બાદ પૂર્વ ભવ સંભારતાં, તે ભવે સાધુપણ પાળ્યાનું પણ તેમને સ્મરણ થયું સાધુના ભવમાં સમય, તપ, ચાસ્તિની આરાધના કરી છે પણ આયુષ્ય પૂરું થતાં સાધના અપૂરી રહી જોઈએ દેવલોકમાં આવવા દેવો પડ્યો હવે પૂર્વ ભવમાં જે સાધના અપૂરી રહી ॥ તે આ ભવમાં પૂરી કરવાની હથેલીનતા બજે છે વિષમતા સુખો ક્રિપાક વૃક્ષરૂપ જેવા હોય છે, શરીર અનિત્ય અને અશાશ્વત ભાસ્યું છે આત્મ સમુખ થયા છે

પૂર્વના ભવ રેખી, ભવોનાં દુઃખ રેખી

જાણે છે જ્ઞાતમશમ જાણે છે..

માતા પિતાની સમીપ આવે છે અને વિનયપૂર્વક કહે છે કે પૂર્વભવમાં મેં સાધુપણ પાળ્યું છે નરક અને તિર્થંક અતિના દુઃખો પરાધીનપણે મેં અનુભવ્યાં છે હવે હું આ દુઃખમય સંસારથી નિવૃત્ત થવા અને પ્રવ્રજ્યા અગ્નિકાર કરવા ઇચ્છું છું, માટે મને તેમ કરવાની આજ્ઞા આપો.

આટલો અધિકાર આ પ્રથમ જાગમાં પ્રસિદ્ધ થયો ॥ આ અધિકાર વાંચવાની સાચોસાચ જા જા પૂ. મહા સતીજી સાહેબ જઈ-શ્રીતન્યની વહનશક્તિ અને નવ તત્ત્વ તથા જા જ્ઞેયોનું સ્વરૂપ જુગ બીજુવટથી સમજાવતા રહ્યાં છે ઉપ-શત, વત માન યુગની વિષમતા, આપણું નૈતિક અધ્યાત્મન, સમાજમાં પ્રવેશેલા કુસંસ્કારો અને અધાર્મિક વિચાર પ્રવાહો

વગેરે બાબતોમા, અને અત્યારે આપણે ક્યાં જિલા છીએ, એ માટેનું પોતાની વેધક અને હૃદયસ્પર્શી વાણીમા લાન કરાવ્યું છે.

આ વ્યાખ્યાન સ ગ્રહના ખીજ લાગમા, માતા-પિતા, મૃગાયુત્રને સંયમની દુષ્કરતા બતાવશે, મૃગાયુત્ર તેને “તહેત” કહેશે પણ તે સાથે પોતે નરક તથા તિર્થંગતિમાં, જે સાંભળતાં પણ રૂવાડાં ઉભાં થાય છે તેવા પરમાધામીઓના હાથે અનુભવેલા અસહ્ય દુ ખોનું વર્ણન કરશે અને એ દુ ખોને સંયમના પરિસહો સાથે સ્વરખાવતા એ પરિસહો કેાઈ વિસાતમાંજ નથી એવી રજુઆત કરશે મૃગાયુત્રના દ્વ વૈરાગ્યને જોઈ, માતા-પિતા આજ્ઞા આપશે, મૃગાયુત્ર સંયમ પ થે વિચરશે અને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપથી પોતાના આત્માને વિશુદ્ધ બનાવી, સિદ્ધગતિને વરશે, એ મહત્વનો અધિકાર આવશે.

૪ આ વ્યાખ્યાનોના સંશોધન કાર્યમાં, શ્રી ગુલાબચંદ્ર લાલ પાનાચંદ્ર લાલ મહેતાએ સંપૂર્ણ સહકાર આપ્યો છે તે બદલ હું તેઓશ્રીનો ખૂબ આભાર માનું છું.

૫ જ્ઞાનના પ્રચારાર્થે તથા જનસમૂહના લાભાર્થે, આ વ્યાખ્યાન સ ગ્રહના દરેક ભાગની કિંમત માત્ર રૂપિયા ૨૫ જે જ રાખવી, અને તેની તથા પુસ્તકની પડતર કિંમત વચ્ચેની ખૂટતી રકમ શેઠશ્રી રામજીલાલ શામજીલાલ વીરાણી દ્વરે આપવાની જે ઉદારતા બતાવી છે તે માટે આ સ સ્થા તેઓશ્રીની જાણી બની છે

૬. બા. પ્ર. વિ પૂ મહાસતીજી સાહેબના વ્યાખ્યાનો તો હંમેશા સૂત્ર-સિદ્ધાન્તોને અનુસરીને જ અપાયાં છે. પરંતુ

તેના અવતરણ કરવામાં કે મૂકો તપાસવામાં જે કાંઈ થતિ
 રહી જવા પામી હોય તે અમારી જ છે એમ માની વાચક
 વગ અમને ક્ષમા આપે, એ વિનવી છે

જ પ્રથમ ભાગની ત્રણ હજાર પ્રતો છપાઈ રહી છે
 અને હર્ષની વાત તો એ છે કે પુસ્તક બહાર પડ્યાં પહેલા
 જૈન અને જૈનેતર છાસુ લાઈઓ-બહેનો આ પ્રવચન-
 ગાનો ઉમળકાસેર લાભ હોવા માટે આહ્વાનો બની રહ્યાં
 છે જેની સહ્યા આ નિવેદન લખતી વખતે રદજપતી થઈ છે
 અને હજુ પણ પત્રો આવવાનું ચાલુ છે

દીપાલસવી
 સંવત ૨૦૨૦
 શબ્દકોશ

મોહનલાલ પાપ્પભાઈ શાહ
 પ્રમુખ
 શ્રી શા. વે વીરાણી સ્થા જૈન ધાર્મિક
 શિક્ષણ સંઘ.

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૩	૧૩	છઠ્ઠું	છઠ્ઠું
૧૫	૧૬	તે જાણ્યો	જે જાણ્યો
૧૫	૨૩	કરનાર	કરનાર
૨૨	૩	સમકિત	સમકિત
૨૨	૪	રાગદ્રેષ	રાગદ્રેષ
૨૭	૧૨	ક જે	કે જે.
૩૫	૧	પચ્ચક્ખાણુ	પચ્ચક્ખાણુ
૩૫	૨૫	વૈરાગ્યને	વૈરાગ્યને
૩૭	૧૪	ઐવેચક	ઐવેચક
૩૭	૨૧	એટલો	એકલો
૩૮	૬	ધાતકી ખડ	ધાતકી ખડ
૩૮	૧૪	શોણિતમાથી	શોણિતમાથી
૩૯	૧૨	મનુષ્ય તિર્થંચ	(મનુષ્ય-તિર્થંચ)
૪૨	૧૦	અઠાઈ ધર	અઠાઈ ધર
૪૩	૮	હઠી	હઠી
૪૬	૪	રેકડી	રેકડી
૪૬	૨૩	સદાચાર	સદાચાર
૪૮	૨૧	છટકી	છઠ્ઠી
૪૯	૧૬	ઐવેચક	ઐવેચક
૩૯	૮	લાખ વધ	લાખ વધ
૫૦	૧૬	મુહપતી	મુહપતિ
૫૪	૬	રાજગૃહીમા જડેલા	રાજગૃહીમા રત્નો જડેલા

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૫૪	૭	ઠઠાણા	ઠઠાણા
૫૪	૧૬	ળીલાળોળી	ળીલાળોળી
૬૧	૫	વર્ણના	વર્ણણા
૬૧	૧૨	પરિસે	પરિત્ત
૬૩	૬	જાડમઢા	જાડવ
૬૫	૧૭	પરણતિ	પરણતિ
૭૨	૨૫	વસ્તુને	વસ્તુ
૭૩	૨૪	સિદ્ધ સિદ્ધિ	શ્વદિ સિદ્ધિ
૭૪	૨	પ્રમલ	પ્રમલ
૭૮	૧૪	કાયોત્સગ	કાયોત્સમ
૮૩	૧૫	શ્રેવેચક	શ્રેવેચક
૮૩	૧૬	આશાધના	આશાધના
૮૪	૬	જીવનાં	જીવ
૮૬	૬	અગ્નિત્વ	અગ્નિત્વ
૯૦	૩	તેનું	તેનું
૯૦	૫	પચ્ચક્ષુખાણુ	પચ્ચક્ષુખાણુ
૯૧	૧	જોડલે	જોડલે
૯૩	૮	પૌદ્ગલિક	પૌદ્ગલિક
૯૪	૧૭	રૂપાતો જેવો છે	રૂપાતો જે છે
૯૫	૧૩	અહિ સા	હિ સા
૧૦૦	૬	પ્રમલ પરાવર્તન	પ્રમલ પરાવર્તન
૧૦૦	૬	અમુખ	આમુખ
૧૦૬	૧૮	સાત્રશૈપમ	સાત્રશૈપમ
૧૧૩	૨૫	ધરાયાથી	ધરાયાથી

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૧૫	૨૧	ગાઠીયા	ગાઠીયા
૧૧૬	૧૬	અર્થ	અર્થ
૧૨૧	૭	જુવશયા	જુવરાયા
૧૩૬	૧૫	સુધારવાનો	સુધરવાનો
૧૪૨	૧૬	સિંહથી શુ શીયાળ બીએ?	સિંહ શુ શીયાળથી બીએ ?
૧૪૪	૧૦	ધૂનમાં	ધૂનમા
૧૪૮	૨	સિંધ્ય	સિંદ્ધ
	૬	દોઝુ ઠક	દોઝુ ઠક
૧૫૪	૫	સુધારસ	સુધારસ
૧૫૭	૮	સદેહ	સ દેહ
૧૫૬	૨	અ તદ્દંષ્ટિ	અ તદ્દંષ્ટિ
૧૬૭	૧૫	પુદ્ગલો	પુદ્ગલ
૨૧૨	૬	સ હારક	પોષક (પાલક)
૨૧૩	૨૩	બહિરાત્મા લડાઈ	બહિરાત્માની લડાઇ
૨૧૭	૧૮	ગાતમ યુદ્ધ	ગૌતમ યુદ્ધ
૨૨૨	૧૭	મોધુ	મોધુ
	૨૩	નમ્રયાત્	નમ્રૂયાત્
૨૩૧	૨૦	સન્મુખ રાખીને	સન્મુખ મુખ રાખીને
૨૩૭	૮	કેવામા	કહેવામા
૨૪૭	૨	છે	છો
૨૫૨	૧૨	શુદ્ધી	શુદ્ધિ
૨૫૫	૧૨	ખોદુ	મોદુ
૨૬૩	૨૦	ધુ	ધુ

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨૬૪	૪	સતત	સતત
૨૬૫	૧	અનન	અનત
"	૫	પુણ્યલે	પુણ્યલે
૨૬૬	૬	દેહાધ્યાસ	દેહાધ્યાસ
૨૭૦	૪	વિધાન	નિધાન
"	૫	વિધાન	નિધાન
	૧૮	વિધાન	નિધાન
૨૭૨	૧૮	એકેન્દ્રિયપણથી	એકેન્દ્રિયપણથી
૨૭૩	૧૧	શુદ્ધ	શુદ્ધ
	૬	પ્રસાદ	પ્રમાદ
૨૭૫	૧૦	કાયોત્સગ	કાયોત્સગ
૨૮૮	૧૪	ઉપામય	ઉપામય
૨૯૫	૨૦	કલ્પમાળે	કલ્પમાળે
૩૦૩	૧૭	ઉત્કૃષ્ટ	ઉત્કૃષ્ટ
૩૦૪	૧૧	બળકળતો	બળકળતો
૩૦૮	૧	રૂપમંદ, સૂત્રમંદ	રૂપમંદ, તપમંદ સૂત્રમંદ
૩૧૦	૨	વારૂણી	વારૂણી
૩૧૩	૩	ધોલેરા	ધોલેરા
૩૧૪	૭	વેદહ	વેદહ
૩૧૭	૬	અવ ઘ ? ઘ ઊના	અવ ? ઘ ઊનાં
૩૨૨	૨૫	પાછા	પાછા
૩૨૪	૭	શિષ્યે	શિષ્યે
૩૨૬	૧૭	સિદ્ધો	સિદ્ધો
૩૨૮	૧૮	લેણતો	લેણતો

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૨૬	૫	ગુણુ ગુણુમાથી	ગુણુ ગુણીથી
૩૩૨	૪	સૌને છે	સૌનો છે
„	૪	વૈયા વચ્ચ	વૈયા વચ્ચ
„	૧૬	સત પુરૂષ	સત પુરૂષ
૩૪૩	૫	સાનને	સાનીને
૩૪૪	૬	મોટા તો મોટા થયે	મોટા થયે
„	૧૫	ધનધાતી	ધનધાતી
„	૨૫	અસાતના	આશાતના
૩૪૭	૧૭	સ મુખ	સન્મુખ
૩૫૦	૮	આત્મક્ષી	આત્મલક્ષી
„	૧૮	ધ્રુવ	ધ્રુવ
„	૧૯	ધ્રુવ	ધ્રુવ
૩૫૨	૨૨	અનત	અનત
૩૫૩	૩	અવસપિણી-ઉત્સપિણી	અવસર્પિ ઉત્સર્પિણી
૩૬૫	૨૦	એકલે	એટલે
૩૬૬	૨૫	ઉત્પાદન	ઉપાદાન
૩૬૭	૪	ઉપાદત	ઉપાદાન
૩૬૮	૧૬	જૈનધર્મની	જૈન ધર્મની
૩૭૦	૨૦	નિજશી	નિર્જશી
૩૩૧	૧	પુદ્ગલો	પુદ્ગલ
૩૭૩	૬	સ્વદેશ	સ્વદેશી
૩૭૫	૬	ખાદા	ખાદા
૩૮૪	૧	હં	હું
૩૮૫	૧૮	મહારાયા	મહારાયા

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૮૬	૮	મયતાળ	મયતાળ
૩૮૬	૧	પ્રશુને	પ્રશુત
૩૯૩	૬	વિષે	આત્મ્યાન વિરે
૩૯૬	૨૫	વાંજીત્રના	વાંજીત્રના
૪૦૦	૧૩	વેશમણ	વેશમણ
૪૦૧	૩	સાવધ	સાવધ
૪૧૫	૨૦	દુરપચોમ	દુરપચોમ
૪૧૬	૧૨	વળઝેલી	વળઝેલી
૪૨૬	૨૧	પોષધશાળામા	પોષધશાળામાં
૪૨૭	૧૭	સુલ	લુલ
૪૩૨	૨૦	ધમઠ	લમઠ
૪૩૩	૬	અવિભાવ	આવિભાવ
૪૩૪	૮	લીલકરે મશે	લીલકરે છે
૪૩૫	૫	સમયે કમ	સમયે સમયે કમ
૪૩૭	૮	આપણે	આપણે
	૧૧	સપૂણ	સપૂણ
૪૩૯	૬	તલજા	તલિજા
	૬	અભિમિસાપ	અભિમિસાપ
૪૪૨	૧૨	મુશોભનીય	મુશોભનીય
૪૪૪	૨૫	તમને	તમે
૪૪૬	૧૩	નૈન દશનના	નૈન દશનના
૪૪૭	૧૦	મહપુરા	મપુરા
"	૧૭	ઉત્કટા	ઉત્કટા
૪૪૮	૧૮	પર્ણાપિત	પર્ણાપિત

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪૫૫	૩	ત્વજવાનુ	ત્વજવાનુ
૪૫૬	૬	સ્મરણુ	ભતિસ્મરણુ
„	૬	ધાણેન્દ્રિય	ધાણેન્દ્રિય
„	૧૩	૨૪ ને ૪	એમ ૨૪ ને ૪
„	૨૫	અડકે	અડકે
૪૫૮	૨૨	તેવાના તેવા	તેવાને તેવા
૪૪૬	૧૦	પારા તીરે	મારા વીરે
૪૬૦	૮	હો શુ	હોં શુ
૪૬૧	૧૨	ભાગ્યશાળીઓ	ભાગ્યશાળીઓ
૪૬૪	૨૪	તબ્બુ	તૃબ્બુ
૪૬૮	૧૩	મુકેલણ	મુકેલણ
૪૭૨	૨૬	આડોલ	અડોલ
૪૭૪	૧૫	ધૂમે ચક્ર ધૂમે	ધૂમે ચક્ર ધૂમે
૪૭૫	૧૨	જશે ?	જશે ?
૪૭૬	૧૦	સિંધુ	સિંધુ
૪૮૦	૫	સમકિત	સમકિતી
„	૧૨	વિવેક	વિવેકે
„	૨૪	અ તર આત્મા	અ તરાત્મા
૪૮૬	૧૬	ઉપજ્યા	ઉપડ્યા
૪૯૧	૧	વાળા	વાળા
૪૯૫	૧૦	એકાદ	એકદા
„	૧૧	જાય	જાય
૫૦૧	૧૬	મોનીના	મોતીના
૫૦૭	૬	પડના	પડતા

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૫૧૧	૨	સાદુ	સાધુ
૫૧૪	૬	અસ્વજાતો	અસ્વજાતા
૫૨૦	૬	શુદ્ધિ ૧૪	શુદ્ધિ ૫
૫૨૨	૧૦	સલાળ	સલાળ
૫૨૩	૧	મુતેષુ	મુતેષુ
૫૨૫	૪	માનવ	માનવ
,	૨૦	ઈન્દ્રિયોના	ઈન્દ્રિયોના
૫૨૬	૪	ધસારો	ધસારો
૫૨૬	૧૪/૧૬	ચાકાકારી	ચાકાકારી
૫૩૧	૬	ઠર	ઠર
૫૩૬	૮	અમ્મો	અમ્મો
૫૪૩	૨૩	પુદ્ગલોએ	પુદ્ગલોએ
૫૪૬	૮	રાગદ્વેષ	રાગદ્વેષ
૫૬૦	૧૭	દેવ	દેવ

શ્રી મૃગાપુત્રનો અધિકાર
ભાગ પહેલો

બાળ બ્રહ્મચારિણી વિદુષી મહાસતીજી

દીલાવંતીબાઈ સ્વામીનાં

શ્રી રાજકોટ ચાતુર્માસનાં

વ્યાખ્યાન

વ્યાખ્યાન ૧ હું

સં. ૨૮૨૦ના અષાઢ સુદિ ૧૫ ગુરુવાર તા. ૧૩-૭-૧૯૧૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણેકાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પરમોપકારી શાસનદેવ ચરમ તીર્થ કર ચોવીસમા ભગવાન મહાવીરસ્વામી-જેણે આપણા પર પરમ ઉપકાર કર્યા છે, એવા ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ ક્ષત્રીયકુળ નગરમા પિતા સિદ્ધાર્થ રાજા અને માતા ત્રિશલાદેવીની કૃપે જન્મી, ૩૦ વર્ષે દીક્ષા અગીકાર કરી અને ભગવાને ચોથુ મન પર્યંવ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું આ તપની સાધના સાધતા, દેવતા, મનુષ્ય અને તિર્થ ચ આદિના ઉપસર્ગ પડયા તે સમલાવે સદ્યા પાણી સાટે પ્રહાર અને આહાર સાટે અપમાન ગળી જઈ ભૂખ અને દુઃખના ભાવોને ટાળી દીધા જડ તે જડ, જડથી હું જુદો આત્માનુ સગ્વિદ્યાન દ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવું છે તેને ગમે તેવા ઉપસર્ગ આવે, દુઃખ પડે કે, ટાઢ-તડકો.

પડે તે સહન કરે છે તેમા ભગવાન તો વળી અનાય-
પ્રદેશમાં વિચરતા કે જ્યાં લોકોને સાધુ શુ કહેવાય તે
પણ ખબર નથી, તેવા પ્રદેશમાં અનાય લોકોએ કરેલા
અનેક બાતના ઉપસર્ગો પ્રભુએ સમભાવે સહન કર્યા

સાધુને બહારથી આવતા ધર્મસાધ ન બોલાય
ઘરમાં શુ છે તે જોવા માટે સચેતનો સંબંધો તો નથીને ?
તે જોવા છૂપી રીતે ઠેક રસોડા લગી જવું જોઈએ. બહારથી
મોટેથી બોલે તો શુદ્ધરથી ચૂલા ઉપરથી વાસણ નીચે ઉતારી
મૂકે માટે સાધુ તો આવે ત્યારે ઘોર માફક અને નીકળે
ત્યારે બાકશાહ માફક હોય ભગવાન જોવા અનાય-અ શમા
વહોરવા બધ છે ત્યારે લોકો કહે છે કે આ તો ઘોર લાગે
છે પૂછવા વગર ઘરમાં આવે છે બાંધી લાકડી વડે પ્રહારો
કરે છે અને પિંડીનું માંસ કાપી લે છે ભગવાને કંટલાં
કંટલાં કુખો સહન કરી કવચરૂપન લીધુ ? અનાય-દેશમાં
વિચરતા ભગવાનને કૂતરા પણ મૂકતા નથી, માણસો પણ
છૂ છૂ કરી કૂતરાઓને ઉશ્કેરે છે નિવારનારા અહ્ય જનો જ
છે બાણના વચ્ચે લીંસી નાખે કોઈક તો વળી ભગવાન જે
આસન ઉપર બેઠા હોય ત્યાંથી ખેસવી પછાડી નાખે છ
હુ ખનો જાણે વગસાદ વરસાવે છે આ અનપ્રદેશમાં કે
જ્યાં હયાનો છાગે નથી, ત્યાં કમને અપાવવા ભગવાન
સામે આસીને વિચરે છે

સામે થઈને જોવું કુખડાંને નોતર્યા
મેરી જતુએ જોના જામે જામ કોતર્યા
રેવને કુભાવનાય મત્થેક જીવને રીધા અભયનાં હાતા
આવવા રે ભાય વધમાન ...

જાગણની દેડીએ જોગી ખનીને, ચેલા
ચાલ્યા રે જાય વર્ધમાન .

જાળપાટની માયા મૂછીને, એની કાયા હજી નવજવાન
ચાલ્યા રે જાય વર્ધમાન

વર્ધમાનસ્વામી રાજાના કુવર હતા, જેમની કાયા માખણ જેવી હતી હું ખના ઝોછાયા નિદ્રાગીમા જોયા ન હતા. એવા ભગવાને ખહારના ઉપસર્ગોને આમ ત્રણ આપ્યું આવે. લેણાવાળા આવી જાઓ. આપણે સામે ચાલીને લેણાવાળાને બોલાવીશું કે ખૂણે ગોતીશું ? આજે તો કર્મને ઉદય આવે ત્યાં રાવા જેસે, પણ આ બધું કેનું કશું છે ? જેમ કોઈએ ચોરી કરી હોય અને તેને કોઈ ચોર કહે તો કેટલી શરમ પડે ? તેને શરમ આવે છે કે મને ચોર કીધો તેમ જો દર્દી છે તે ચોર છે દર્દીને શરમ આવવી જોઈએ, કારણ કે સ્વશુશુની ચોરી કરી છે, ચોરી કરવા દીધી છે પણી કર્મના ઠંડ લોગવવા જ પડે માદગી કે દર્દ આવે તો કર્મના લેણા છે આત્માને દેણું ચૂકવ્યે જ છૂટકો છે, પણ હવે નવા કર્મ બાધવા નથી એવો ભાવ રાખો ભગવાન તો સામે ચાલીને કર્મ ખપાવવા ગયા અને આપણને તો ઘેર બેઠા અવસર આવ્યો છે, એવા હું ખન-દર્દને સમયે સમજનારા કેટલા ? ભગવાને તો કર્મને નોતરા આપ્યા કે હું તૈયાર છું, બ્યાજ સહિત મારે દેણું ચૂકવવું છે ગ્રન્થકાર કહે છે કે સગમ નામના દેવે છ માસ સુધી ભગવાનને ઉપસર્ગ આપ્યા, તેમા વળી એક એક રાતમા વીસ વીસ ઉપસર્ગ આપ્યા છતાં પણ ભગવાનને કટાણો નથી તમારે તો જ્યારે

સામેથી કમી થઈ આવે-પેઠા, છાતીમાં, કે વાસામાં
દુખાવે. ઘાય તો કટાણી બાજો છે, પણ હવે એ કટાણાને
છોટો કટાણો દેખી કરવી વખતે હોયે બોધને કે ભરપાઈ
કરવી વખતે ?

હવે સોગને સોગવર્તા કરકસર કરી નથી તો હવે બ્યારે
કરજ ભરપાઈ કરવાનો વખત આવ્યો. ત્યારે શરૂ પડે છે
સાનીઓ કહે છે કે દેખી કરવી વખતે વિચાર કરવો. બોધને
કે હું જા ભરવા શક્તિમાન થઈશ કે નહિ ? ‘બધ સમયે
હવ ચેતીયે. ઉદય થયે શા ઉચાટ ?’ હવે હું મને તેટલો
રૂપીશ પણ કમી તો ઊંડાના જ નથી. કમ કરવી વખતે
વિચાર કરો. જે કતી તેને જ સોકતા થવું જ પડે છે-અ
સ્વભાવમાં રમણ કરુ રાગદ્વેષ ન કરુ તો બધ ટળી
બાક હવે તો તે જ કરવાનું છે

ભગવાન, બ્યા મહાદેવજીમાં રાતવાસો રહ્યા ત્યાં
પરે હાથીરૂપે, સિંહરૂપે, વજ જેવી દીપ્તિઓ થઈ, જૂતાઈ થઈ
થણા ઉપસયો ક્યાં તે બધા સમભાવે સજ્યા પણ ભગવાન
એક ઈશ પણ હજ્યા નહિ આવકોને માટે પણ કહેવાય છે
કે આવકો તો દેવતાનાથ ડગાવ્યા હશે નહિ આવકો માટે
પણ એવી ઉપમા મૂકવામાં આવે છે તમે એવા બ્રહ્મ છો
ને ? આજે તો દેહકાના ડગાવ્યા ડગી બાક તેવા છે. કાઉ
સગ્ગ કરતા હોય અને ખોળામાં દેહકો પડે તો તરત બાળે.

આગળના આવકોને પરધન પધ્ધર સમાન અને
પરસ્ત્રી માતા સમાન હતી તો અમણની વાત જ શુ કરવી ?
સિંહની ગજના ઘાય તો પણ અમણનો આત્મા મૂળે નહિ.

“અખ હુમ અમર ભયે, ન મરે જે” આત્મા મરે ખરો ? તમારો પાકો નિર્ણય છે ને ? જો પાકો નિર્ણય હોય તો મોતનો ભય શો ? મારો પ્રદેશ લેદવાની કેઈ એક પણુ દ્રવ્યની તાકાત નથી આન દધનજી મહારાજ કહે છે. “અખ હુમ અમર ભયે, ન મરે જે

હું અમર છું, ભયથી મરવાવાળો હું નથી” આત્મા અજરઅમર, નિત્ય, ધ્રુવ અને શાશ્વત છે મારે મરવાનું કે જન્મવાનું હોય જ નહિ. જન્મવું અને મરવું એ બાબતની શરમ આવવી જોઈએ તમને શરમ આવે છે ? એક દેહમાથી બીજામા અને બીજામાથી ત્રીજામા એમ ચોરાસી લાખ યોનિમા ભટક્યો, અનતીવાર જન્મ લીધા અને અનતીવાર મર્યો છતાં સમજ્યો નહિ, હવે, તો જીવ પાછો વળ અને જો, તારા ઘરમા કોણ છે ? જેને આત્મતત્ત્વનું જ્ઞાન હોય તે જીવ નીડર હોય, તેનામા સમકિતના આઠ ગુણ પ્રગટી ચૂક્યા હોય સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને શકા જ ન હોય હું મરુ જ નહિ “સાચા શુરુકા બાલકા, કદી ન માયાં જાય, સિદ્ધ મરે તો હું મરુ નહિ તો મરે મારી બલાય” હું સિદ્ધની જાતિનો છું જેવા સિદ્ધના પ્રદેશ તેવા જ મારા પ્રદેશ છે, તેમના જેવા મારા આત્મામા અનતા ગુણો છે હું મરુ જ નહિ એવું દલીલરણ કયું હોય આવા ભગવાનને રાતના સમયે ઉપસર્ગ આવે તો પણ ડગે નહિ ઝેરી જંતુઓ શરીર ઉપર ચડી ડખ મારે, છાતીમા દર કરી વસ્યા છતાં, જરા પણ ડગ્યા નહિ છતાં બધા જંતુઓ બ્યાસુધી શરીરમાથી નીકળી ન ગયા ત્યાં સુધી પગ ન ભર્યો બધા નીકળી ગયા ત્યારે આત્મા

પ્રભુ આવા વીર હતા કાયર ન હતા આપણે મહાવીરના
પુત્રો કહેવડાવીએ છીએ ? તમે વીરના પુત્રો છો ને ?
વીરતા કેટલી છે ? બાપનો વાસો કટલો આવ્યો છે ?

અમી મહાવીરના પુત્રો, અમારો પદ ન્યારો છે
સુમલ્લા સત્યના સૂત્રો, મનમ એનો અમારો છે

તમે કાના જોડણી જોડયા છે ? કોના કનન પહેર્યા
છે ? વિચાર કરો, વીરતા હોય તેવા વીર તો સત્રામ વખતે
મોખરે હોય વાંસે તો કાયર આવે. મમ્મર માંકડ, ચાંચડ
સપ વીછી વગેરે છોવોને ભગવાને અભયદાન દીધાં ભગવાન
ક્યા ઉતરતા ? જ્યાં પરબો બાંધી હોય ત્યાં રહે, અથવા
જાડનીય, કે ધાસની ગણ્યો હોય ત્યાં જીવા રહે તેમને કોઈ
પ્રત્યે શત્રુભાવ નથી, પણ વિશ્વવાત્સલ્ય ॥ વિશ્વવાત્સલ્ય એટલે
શું ? આખા વિશ્વ ઉપર વાત્સલ્યભાવ. માને પોતાના
બાળક ઉપર જે વાત્સલ્ય ભાવ આવે છે તેથી દેહના અમુક
ભાગના પરમાણુઓ દૂધ રૂપે પરિણમે છે અને દૂધની ધારા
વહુ છે તેમ ભગવાનને વિશ્વવાત્સલ્યભાવ વડતો
હોવાથી આખા શરીરે દૂધ છે ભગવાનના શરીરના લોહી-
માસ બેહીર જેવાં છે ભગવાનનો જે જન્મથી જ અતિશય
છે ચંડકોશી નાગ પગે ઢખ મારે છે તો લોહીને બહાર
દૂધની ધારા વહુ છે એવું મિષ્ટતર અને મિષ્ટતમ દૂધ
કે જેના પરિણમનથી ચંડકોશી જેવો ઝેરી નાગ પણ ઠરી
ગયો પડ્યો ગયો. ભગવાનમાં શાંત રાગરુચિના પરમાણુઓ
છે, જેમાં ઉકળાટ નથી.

ચંડકોશી નાગ કે જેણે બાર ગાઉમા વન ઉજ્જડ કરી
નાખેલ, તેના પેટમાં એક છાગે દૂધનો જ્યાંથી શાંત થઈ

ગયો, ઠરી ગયો. આ પ્રભાવ કોનો છે ? તમને તો એક ખાળક વહાલો અને એક દવલો, આ ગમે ને પેલો ન ગમે, કારણ કે વાત્સલ્યભાવ જ નથી શરીરમાં ઝેરના જ પરમાણુઓ ભર્યા છે, તે બહાર ઠલવાય છે માટે ઝેર કાઢી નાખો, વિશ્વ ઉપર વાત્સલ્યભાવ લાવો, જગતની જનેતા ક્યારે બનાય ?

ભગવાન છેલ્લા તીર્થ કરદેવ ચરમ શરીરી મોક્ષગામી છે એાસઠ ઈન્દ્રના પૂજનિક, વદનિક અને અર્ચનિક તેવા ભગવાને દીક્ષા લીધી, ત્યારથી સાડાબાર વરસ અને એક પખવાડિયા સુધી તો ઘોર બીષણ તપ કર્યું મહા ઘોર તપ કર્યું, કેટકેટલા ઉપસર્ગો સહ્યા ? કર્મને હુકાવવા કેટલો પુરુષાર્થ ? એમને એમ કાંઈ મોક્ષ નહિ મળી જાય, ઘોળા પહેરે કે પાટે બેઠા એટલે શુ મોક્ષ મળી ગયો ?

દીક્ષા લીધી એટલે શુ થયું ? હા. સવર થયો નવું પાપ અટક્યું પણ જૂનાના નિકાલનું શુ ? જૂનો સ્ટોક હવે સયમ અને તપ વડે ખપાવવો બેઠાએ જ્ઞાની કહે છે “હિત કરવું હોય તો ખાટલે પડીને જે વેદના વેદો છે તેમાં પરાધીનતા છે, ત્યારે તપમાં સ્વાધીનતા છે, માટે બળપૂર્વક સત્તામાં પડેલા કર્મોને તપશ્ચર્યાથી ઉપાડ કરો” આત્માના અનંત ગુણો છે તેની વૃદ્ધિ થતી જાય તેમ અનંત કર્મની નિર્જરા થાય-વર્ગ કરો-૧ ને ગુણ્યા ૧. ૨=૪ એમ ૧૬ ને ગુણ્યા ૧૬=૨૫૬ એમ અકસ ખ્યા વધતી જાય છે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે સવળો થા એટલે ગુણની વૃદ્ધિ થાય બે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય તો તારા સ્વભાવમાં રહે વિભાવથી દૂર રહે કર્મોને ટાળવા

આ મનુષ્ય ભવ મળ્યો છે અને તકાળે પણ આ ભવ પ્રાપ્ત
 થવો મુશ્કેલ છે સયમ લીધા પછી કામ પૂરું થઇ મનુ
 ન સમજીને આજે પાળી છે પોપાના પચ્ચક્ષુખાણુ લઇ
 લીધા, પણ એટલેથી પતણું નથી. પચ્ચક્ષુખાણુ લીધા પછી
 વાતો ન થાય. વિકથા ન કરાય અહીં તહીં જિઠમિસ પણ
 ન કરાય અત્યારે તો કાંઈ પથારી ખસેડે તો ખેડ થાય છે
 તમે અહિં છોડવા આવ્યા છો તો છાડી બાણે. મમ ખાઈ
 ભવ કરી ભવ

સમતા રાખી દેહાધ્યાસ છોડી તપ કરવું એકંએ
 જૂના કમને ટાળવા તપની જરૂર છે “તપસા નિર્જરાય”
 ભગવાનનો તપ કેવો? સાઠાખાર વરસ ને એક પખવાડિ-
 યામાં ફક્ત ઠંડક પાશુ-એ/લે કે એક વવના દિવસ
 જેટલા પણ-પાશુનાં ન થયા ફક્ત ઠંડક પાશુનાં બાકીના-
 બધા દિવસો યોગિકાશ ઉપવાસ-જેમાં પાણીની પણ છૂટ
 નહિ. એ સમયમાં જીવ કરી જીવ્યા નથી કે હાથ કરીને
 બેઠા નથી. પાશુ પણ નહિ. ખુસ્તાં મેઢાનમાં પવનના
 સુસવાટા ઠંડી ઋતુમાં હોમ તો તેની સામે જઈને જીભા રહે
 અને ઉનાળામાં ધોમ ધખતા સૂચના તાપમાં જીભા રહેતા
 કાશુ કે કમને ખપાવવાં છે આ તો યોરને સજ્જ કરવાની
 વાત ॥ શરીરને યોગ બૂલાવવી છે છ માસના-બાર માસના
 ઉપવાસ કયાં તમારે બાર માસમાં કેટલા ઉપવાસ બનશે ?
 આવક છે કે સાવજ ? આવકથી રાતે પાણી પણ ન પીવાય
 યોમાસમાં તો અસખ્યાત છવાત ઉઠતી હોય-જોરાક દાશ
 શરીરમાં બાય-અને અનેક રોગના લોગ થવાય-રાત્રે
 આહાર કરવો તે માંસ અને પાણી પીવું તે લોહી પીવા

બરાબર છે એમ હિંદુ શાસ્ત્રો પણ કહે છે

વૈદ્યો કહે છે કે જેમ રાત્રિને સમયે સૂર્યવિકાસી કમળો ખીડાઈ જાય છે તેમ રાત્રે હૃદયમા કમળ ખીડાઈ જાય છે ત્યારબાદ આહારપાણી લેવાય છે તેનું અણર્થ થાય છે, જે રોગનું કારણ બને છે. રાત્રિભોજન આવકથી થાય જ નહિ. આ વાત હૈયામા ઉતરે છે ?

તમે શ્રાવકો ઉપાશ્રયે આવનારા આહીથી કઈક લઈ જાવ ચાર માસ સુધી રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કરનારા કેટલા છે ? ચાર માસ સુધી કાર્તિકી પુનમ સુધી રાત્રિભોજન ન કરવું તેવા પચ્ચક્ષુષ્ણ લેવા કેટલા ઉભા થાય છે ? કદમૂળનો પણ ત્યાગ કરવો જોઈએ મહાવીરના સત્તાન થવા જેટલી લાયકાત કેળવે. ભગવાનનો કેવો પુરુષાર્થ - પરાક્રમ ! ૧૮૦ ચોવિહારા ઉપવાસ એક વખત-૫ માસ ૨૫ દિવસના ઉપવાસ-વહોરવા જાય તો જોગ ન મળે-પાછા આવે. તેર બોલનો ભગવાનને અલિગ્રહ હતો, તે પૂરો થાય પછી જ આહાર ખપે રાજાની કુવરી, માથે મૂડન, હાથે પગે બેડી, એક પગ ઉબરમા એક પગ બહાર, અક્રમ તપ હોય, સૂપડાને ખૂણે અડદના બાકળા, આખમા આસુ હોય, વગેરે એવી વહોરાવે તો આહાર લેવો કેવો આકરો અલિગ્રહ ? તેવા આપણા વીર પ્રભુ હતા, આ કાઈ નાનોસૂનો અલિગ્રહ નથી

“ મેવા-મિદાઈ પડતાં મૂકીને, લીધાં અડદના બાકળા
ખંધન તૂટયાં જ-મોજતમતા, અંતરના ઉઘડયા આગળા
એણે ભીક્ષા પ્રભુને લીધી રે એને આશિષ ઉરની લીધી રે
એનું શ્વતર ધન્ય ધન્ય થાય—

સતી ચ દનખાળાને ખાસજે પ્રભુ આવી ઉભા છે પાસજે,
એવું દલતર ખંધ ખંધ થાય

ભગવાન દેશોદેશ ફરે છે, બરોધર ફરે છે અને
કોસળી નગરીમા આવે છે સતી ચ દનખાળા ભાવના
ભાવે છે કે પ્રભુ ક્યારે પધારી સામે તેડવા ન જાય આજે
તો તેડવા આવે છે પધારીને, મારે પાશ્વ છે ! વળી કોઈ
ખાઈઓ તો તેની નકલ કરે છે હાથ પગમા સુવરના તાલજી
નાખી સૂપડાને ખૂણે બાકળા લઈ સાધુને વહોરાવે છે પણ
તમે ચ દનખાળા નથી અને અમે મહાવીર ભગવાન નથી.
દૂકમા ઠહેવાનું કે આવા ઠોંગ છોડી દેવા જોઈએ

મહાવીર પ્રભુએ નવ વખત ચાર માસના ઉપવાસ
કર્યા, પ્રિતેર વખત પઠર ઉપવાસ જોટલે જાથ માસ
ખમજી ભદ્રતપ મહાભદ્ર અને સવતોભદ્રતપ કમ ખપાવવા
માટે કર્યા પ્રભુ તપ, સ્વાધ્યાય અને ધ્યાનમાં અનુરક્ત હતા
ખાવા માટે કેટલી પચાત થાય છે ? આજે ઉપવાસ કર્યો
જોટલે નિવૃત્તિ મળી છે જોટલી નિર્જાત છે આજે થોમાસી
પાખી છે ત્રિશ્વના આશાધક કેટલા ? આ તો વીર-સેત્ર,
કેળવાયેલું હોય ને ? હોય જ તો જોના પ્રમાણમાં ઠાંઈક
ખરુ ને ? પૌષધમા સુવાય નહિ. પ્રમાદ ગળી અપ્રમત્તકથા
પ્રાપ્ત કરવા માટે પૌષધ છે ચોવીસ કલાક ચઢાઈ આશ
ધના થાય તો કર્મના જૂકકા જીડી જાય તેને બદલે આજે
તો બે ત્રણ કલાક લીધી જાય કોઈ વળી લેખા મળી વાતો
કરવા ઈસી જાય સમુસ્તા વેવાઈવેલાં સગપણની વાતો
વજેરે બિઠમા કરે કે આત્મકથા ? પૌષધ મત શુદ્ધ ભાવથી
કરે તો સતાવીસસો સીતોત્પર કરે, સીતોરોશ લાખ, સીતો

તેર હજાર, સાતસો સીતોતેર પચ્ચોપમ ૨૭,૭૭,૭૭૭૭,૭૭૭
 ઝાઝેરા નરકના નદાવા થઈ જાય, એમ ગ્રંથકારો કહે છે
 કર્મની લેખડોના ભૂકકા થઈ જાય પૌપદ્યવત કરતા
 આવડે છે ?

લગવાને તપ કર્યું. સાડાઠાર વર્ષ અને એક પખ-
 વાડિયા સુધીના તપમા નિદ્રાનો ત્યાગ કર્યો મોક્ષ નજીક
 આવે છે તેમા પરીક્ષા દેવી છે જાળકને પરીક્ષા સમયે માતા
 પણ જગાડે છે કે દીકરા ! વાચીશ તો પાસ નજર આવશે
 તેમ તમારે નજર લેવો છે ને ? પાદ્મડીનો વળ છેડે છે
 બધી કમાણી કરી તેનો વળ છેડે હોય અત સમય તે
 આનંદનો હોય કે હાયવોયનો ? મરણ વળતે તો વરરાજ
 પરણવા જાય તેવો આનંદ હોય. હોશ હોય મરણ સમયે
 મડામોહુ ન થાય. કારણકે જીવી જાણ્યું છે આપણે પણ
 તાલીમ લેવાની છે, લશ્કરમા પણ તાલીમ લેવી પડે છે માત્ર
 ખાખી કપડા પહેર્યે સૈનિક થવાતું નથી તેમ એકલા વેશથી
 નહિ ચાલે અભ્યંતર વીતરાગ જાવની તાલીમ જોઈશે
 પોષધમા સાવધાન રહેવાનું છે જાગૃત રહેવાનું છે આવો
 અવસર મળવો દુર્લભ છે

લગવાને સાધક દશામા બિંધ લીધી નથી આજસ
 કરી નથી તમે કે અમે આદર્શ શ્રાવક કે સાધુ છીએ ?
 લગવાનની બેતાલીસ વર્ષની દીક્ષા, તેમા ૧૨૧ વર્ષ એક
 પખવાડિયું ઉગ્ર તપ કરી, કેવળજ્ઞાન પ્રગટાવ્યું પછી
 કેવળ પર્યાયમા વિચરતા થકા ચૌદ હજાર સાધુ, છત્રીસ
 હજાર સાધ્વીઓને તેમજ અનેક ભવ્યોને તાર્યા, બોધ્યા

વિકાર કરતાં છેલ્લુ ચોમાસુ પાવાપુરી નગરીમા યમુ ત્યા હસ્તિપાળ રાજા છે રાજા જૈનધર્મી છે તેની પ્રજામાં પણ અનેક જનધર્મીઓ છે રાજા અને પ્રજા પ્રભુને વિનતિ કરે છે કે, આ ચોમાસુ આહી કરેા છેલ્લા બે દિવસનેા અનસણ તપ છૂનોા થયેા દીક્ષા વખતે, કેવળ જ્ઞાન પ્રગટમુ ત્યારે અને નિવોણ પામ્યા ત્યારે, જોમ ત્રણેય વખતે છૂનોા તપ થયેા કેવળીને વગી છૂની શી જરૂર ? આહારના પુઠંગલો પૂરા થયા છે અને બે દિવસનું હજુ આયુષ્ય છે તેથી છૂ ક્યેાં બાકી અપાતિ કર્મો તો મુક્તેજ ખપે-અહાર દેશના રાજાઓ અને બીજા અનેક માણસો આવ્યા છે થણા પુણ્ય થાળી જીવેા પોષધ કરી બેસી ગયા છે અતિમ દેશનામાં ઉત્તરાધ્યયન અને વિપાક સૂત્ર પ્રદ્ય્યા સોળ પહોર સુધી અતિમ દેશના દીધી બે હાલ મોજૂદ છે ઉત્તર=એજ ઉત્તર=પ્રધાન.

ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયન છે સજવાન અર્થે રૂપ બોલે અને તે ગણધર ગણ અને પદ્મરૂપે અસીત કરે છે પાચમા ગણધર સુધર્માસ્વામી જિન નથી પણ જિનેશ્વર બેવા જેમણે પચાસ વખતી ઉમરે દીક્ષા લીધી હતી બતે પ્રાણજ્ઞ હતા. બાલુ મે વર્ષે કેવળજ્ઞાન થયુ તે સુધર્માસ્વામીએ ૧૫ અને પદ્મરૂપે ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર રચમુ - ઉત્તર અધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયનો છે

અધ્યયન ૧લામાં-વિનયનું સ્વરૂપ છે-૨ જામા ૨૨ પરિબલ કેમ જીતવા ? ૩ ચાર અંગ પરમ અખ અને દુર્લભ બતાવ્યા છે ૪ આયુષ્ય વૃદ્ધમુ સધાય નહિ ૫ સકામ

અને અકામ મરણ ૬. અવિદ્યા - ક્ષુલ્લક - નિશ્ચંથ. ૭ એલકનુ ૮ કપિલ કેવળીનુ ૯. નમિરાજ ઋષિનુ ૧૦ દ્રુમ પત્રકનુ. ૧૧. બહુશ્રુતનું. ૧૨ હરિકેશીય. ૧૩ ચિત્ત-સભૂતિનુ, ૧૪ છ જીવનુ ૧૫. સાધુજીવનનુ, ૧૬, બ્રહ્મચર્યની નવવાડો અને દશમો ગઢનું, ૧૭ પાપ શ્રમણ, ૧૮ સયતિરજનુ, ૧૯ મૃગાપુત્રનુ, ૨૦ અનાથી મુનિનુ, ૨૧ સમુદ્રપાળનુ, ૨૨ નેમિનાથ લગવાન અને રહનેમીનું, ૨૩ કેશી સ્વામી અને ગૌતમ સ્વામીના સંવાદનુ, ૨૪ આઠ પ્રવચન માતાનુ, ૨૫ જ્યદોષ અને વિજ્યદોષ મુનિનુ, ૨૬ સાધુની સમાચારીનુ, ૨૭ ગર્ગ-ચાર્યના પાચસો અવિનીત શિષ્યોનુ, ૨૮ મોક્ષમાર્ગનુ, ૨૯ સમ્યક્ત્વ પરાક્રમનુ, તોતેર જોલનુ, ૩૦ તપમાર્ગનું, ૩૧ ચારિત્ર કૃદ્ધિનુ, ૩૨ ૫ ઇન્દ્રિયો અને છઠું મનને પ્રમાદ ન થવા બાબતનુ, ૩૩ આઠ કર્મની પ્રકૃતિનું, ૩૪ છ લેશ્યાનુ, ૩૫ સાધુતાના ગુણનુ, અને ૩૬ જીવ અજીવનુ વર્ણન છે લગવાને સોળ પહોર સુધી દેશના આપી હિમાલયમાથી ગંગા પ્રકટ થાય અને પાવન કરે તેમ, જ્ઞાન-ગંગા વહેવડાવી કેવો પુરુષાર્થ મહાપુરુષોએ કર્યો છે આજે પાખી અને કાલે એકમ છે એટલે અસ-જાણ છે સૂત્રની વાચણી થાય નહિ ૩૬ અધ્યયન પૈકીના ૧૬ મુ મૃગાપુત્રનુ અધ્યયન શરૂ થાય છે

સુગ્રીવનગર છે. તેની શોભા અપાર છે બાવન બજાર અને ચોરાસી ચૌટા, ગગનચુળી મકાન મેડીયો છે—“નગરી સોહતી જલવૃક્ષ બાગા” નગરીનુ કુદરતી સૌંદર્ય અપાર છે તેમા બાગબગીચાઓ બધા ફળ ફૂલોથી શોભતા છે.—“રાજ

વિહાર કરતાં છેલ્લુ યોમાસુ પાવાપુરી નગરીમાં યમુ ત્યાં હસ્તિપાળ રાજા છે રાજા જૈનધર્મી છે તેની પ્રજામાં પણ અનેક જનધર્મીઓ છે રાજા અને પ્રજા પ્રભુને વિનતિ કરે છે કે, આ યોમાસુ આહી કરે છેલ્લા બે દિવસને! અનસલુ તપ છઠ્ઠોનો થયો દીક્ષા વખતે, કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ્યુ ત્યારે, અને નિર્વાણ પામ્યા ત્યારે જ્યેમ ત્રણેય વખતે છઠ્ઠોનો તપ થયો કેવળીને વળી છઠ્ઠી રી જરૂર ? આહારના પુ જલો પૂરા થયા છે અને બે દિવસનું હજુ આયુષ્ય છે તેથી છઠ્ઠુ કયો! બાકી અઘાતિ કર્યો તો મુલતેજ ખપે-અહાર દેશના રાજાઓ અને બીજા અનેક માણસો આવ્યા છે બધા પુરય થાળી જીવે પોપધ કરી બેસી ગયા છે અંતિમ દેશનામાં ઉત્તરાધ્યયન અને વિપાક સૂત્ર પ્રદેશ્યાં સોળ પક્કોર મુધી અંતિમ દેશના લીધી જે હાથ મોજૂદ છે ઉત્તર=છેલ્લુ ઉત્તર=પ્રધાન.

ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયન છે જમવાન અથ રૂપ બોલે અને તે ગણધર ગણ અને પદરૂપે અધીત કરે છે પાંચમા ગણધર મુધમાંસ્વામી જિન નથી પણ જિનેશ્વર જેવા જમજે પચાસ વધની ઉમરે દીક્ષા લીધી હતી જાતે પ્રાણસુ હતા બાલુ મિ વર્ષે કેવળજ્ઞાન થયુ તે મુધમાંસ્વામીએ ગણ અને પદરૂપે ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર રચ્યુ - ઉત્તર અધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયનો છે

અધ્યયન ૧તામાં-વિનયનું સ્વરૂપ છે-૨ જામાં ૨૨ પરિપદ કેમ જીતવા ? ૩ ચાર અજ પરમ અષ્ટ અને દ્વલ જ બતાવ્યા છે ૪ આયુષ્ય ત્રણ સંધાય નહિ. ૫ સકામ

અને અકામ મરણ ૬ અવિદ્યા - ક્ષુલ્લક - નિશ્ચય.
 ૭ એલકનુ ૮ કપિલ કેવળીનુ. ૯. નમિરાજ ઋષિનુ
 ૧૦ દ્રુમ પત્રકનુ ૧૧ બહુશ્રુતનુ. ૧૨ હરિકેશીય. ૧૩.
 ચિત્ત-સભૂતિનુ, ૧૪ છ જીવનુ ૧૫ સાધુજીવનનુ,
 ૧૬, બ્રહ્મચર્યની નવવાડો અને દશમો ગઢનું, ૧૭ પાપ
 શ્રમણ, ૧૮ સચતિરજનુ, ૧૯. મૃગાપુત્રનુ, ૨૦ અનાથી
 મુનિનુ, ૨૧ સમુદ્રપાળનુ, ૨૨ નેમિનાથ ભગવાન અને
 રહનેમીનું, ૨૩. કેશી સ્વામી અને ગૌતમ સ્વામીના
 સવાદનુ, ૨૪ આઠ પ્રવચન માતાનુ, ૨૫ જયધોષ અને
 વિજયધોષ મુનિનુ, ૨૬ સાધુની સમાચારીનુ, ૨૭ ગર્ગા-
 ચાર્યના પાચસો અવિનીત શિષ્યોનુ, ૨૮ મોક્ષમાર્ગનુ,
 ૨૯ સમ્યક્ત્વ પરાક્રમનુ, તોતેર બોલનુ, ૩૦ તપમાર્ગનુ,
 ૩૧ ચારિત્ર જીહ્વિનુ, ૩૨ ૫ ઇન્દ્રિયો અને છકું
 મનને પ્રમાદ ન થવા બાબતનુ, ૩૩ આઠ કર્મની
 પ્રકૃતિનું, ૩૪ છ લેશ્યાનુ, ૩૫ સાધુતાના ગુણનુ, અને
 ૩૬ જીવ અજીવનુ વર્ણન છે ભગવાને સોળ પહોર સુધી
 દેશના આખી હિમાલયમાથી ગંગા પ્રકટ થાય અને પાવન
 કરે તેમ, જ્ઞાન-ગંગા વહેવડાવી કેવો પુરુષાર્થ મહાપુરુષોએ
 કર્યો છે ! આજે પાખી અને કાલે એકમ છે એટલે આસ-
 જઝાય છે સૂત્રની વાચણી થાય નહિ ૩૬ અધ્યયન પૈઠીના
 ૧૯ મુ મૃગાપુત્રનુ અધ્યયન શરૂ થાય છે

સુગ્રીવનગર છે તેની શોભા અપાર છે બાવન બત્તર
 અને ચોરાસી ચૌટા, ગગનચુળી મકાન મેડીયો છે - “નગરી
 સોહતી જલવૃક્ષ બાગા” નગરીનુ કુદરતી સૌંદર્ય અપાર
 છે તેમા બાગબગીચાઓ બધા રૂળ ફૂલોથી શોભતા છે - “રાજ

સોહતા ચતુરગી સેના” આજે તો ફાઇવરને ઠેકાણે રાજા બેસી બાંધે છે આગળના રાજાઓ બ્યારે બહાર નીકળતા ત્યારે આગળ આમર ઢોળાતા હોય, બિરુદાવળીઓ બાંસાલી હોય ઠાઠમાઠથી નીકળતા હોય. “નારી સોહલી સુચીલ વલી” નારી શિવળથી શોભે, ઢાગીનાથી નહિ. આવી શિલવન્તી નારીઓ આગળ દેવોનું માથું પણ નમી પડે ‘સાધુ સોહતા નિરવલ વાણી” સાધુ નિરવલ વાણીથી શોભે છે.

આવી પુણ્યભૂમિમા સુશ્રીવનગરીમા મૃગાપુત્ર જ મે છે બલભદ્ર રાજા છે તેની પ્રજા પણ ઠેવી ભાગ્યશાળી છે ઠ બન્માં આવાં નરરત્નો પાઠે છે! વળી વિશેષ અધિકાર અવસરે ઠહેવાશે

આખ્યાન ૨ છુ

સ ૨૦૨૦ ના અનાડ વર્ષે ૧ શુક્રવાર તા. ૨૪-૭ ૬૪

સિદ્ધાંત જોડે ત્રણેય કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નાથે સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા છે મહાવીર સ્વામીની અતિમ દેશનામા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર પ્રદેખ્યુ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં છત્રીસ અધ્યયન છે તેમા જોતણીસમુ અધ્યયન મૃગાપુત્રનું છે સુશ્રીવનગરમાં બધા લોકો ધરમાતમા છે પુણ્યાતમા છે પૂર્વભવમા તેમણે ખૂબજ આરાધના કરી છે જોડેલે તો આવા નગરમા આબ્યા છે આરાધના કરતા કરતા શેષ (ધોડાં) કમ બાકી રહી જતાં

છે તે આ ભવમા જાપાવવા માટે આવ્યા છે તેમને પૂર્ણ પદે પહોંચવાની તાલાવેલી લાગી છે સુગ્રીવનગરમા બલભદ્ર રાજા રાજ્ય કરે છે 'યથા રાજા તથા પ્રજા'—રાજા નીતિવાન—ધર્માત્મા, દીનપ્રતિપાળ, રૈયતનું રક્ષણ કરનારો હોય તો પ્રજામા પણ તેવા જ ગુણો હોય છે, જ્યાં અરસપરસ પ્રજા અને રાજાને પિતાપુત્ર જેવો ભાવ હોયમા હોય છે, ત્યાં અન્યાય—અનીતિ—ચોરી, દગાફટકા, ભુગાર આદિ વ્યસનો હોય જ નહિ પ્રજા પણ એવી જ નીતિમાન હોય છે

પુણ્યનો ઉદય હોય તો સપત્તિ મળે છે પુણ્યનો ઉદય હોય તો જમીન ખોદતા ચરુ હાથ લાગે છે અને પાપનો ઉદય હોય તો ખૂબ મજૂરી કરે, ખગલમા બધાવે, શીશામા ઉતારે વગેરે કઈકે પ્રપંચ કરે તો પણ જે નથી મળવાનું તે નહિ જ મળે પુણ્યના ઉદયની અને પાપના ઉદયની આ વાત જેને હૈયે બેઠી હોય—તત્ત્વને યથાર્થપણે તે જાણતો હોય તે જીવ અનીતિ, અન્યાયનું આચરણ કરશે નહિ—ફરેક જીવ પરભવમાથી છ બોલ લઈને આવે છે—ગતિ—જાતિ—સ્થિતિ—અવગાહના, અનુભાગ અને પ્રદેશ—એક ગતિમાથી બીજી ગતિ—એક ભવમાથી બીજા ભવમા આયુષ્ય બધાણા વગર જાય કયા ? આપણા આયુષ્ય પૂર્વ ભવમા બધાણા છે શુભાશુભ કાર્યવાહીથી બધ છે પ્રારબ્ધનું ઘડતર ઘડનાર ચાલુ પુરુષાર્થ છે—કેવી ગતિ કેવા સંયોગો પ્રાપ્ત કરવા તે પ્રારબ્ધ પ્રમાણે છે એ પ્રારબ્ધને જિત્તું કરનાર જીવ પોતે જ છે આ સંસાર પોતાની જ ભૂલે જિલ્લો છે સંસાર ભાવ બળે ત્યાં ચાર ગતિ છે.

સંસારભાવ તે પરભાવ છે એ ભાવ વિપક્ષી છે
 સંસારભાવ અને મોક્ષભાવ-કમળમધ્યી છુટ્તું તે મોક્ષનો
 રસ્તો છે રાગ દ્વેષ, ક્રોધ માન-માયા-લોભ આદિ અદાર પાપ-
 સ્થાન સેવવાં તે કર્મ-બંધના હેતુ છે તેથી સંસારભાવ
 પેદા થાય છે આ સંસારભાવ જ્યાં સુધી દેયામાં જોયો
 હોય-ત્યાં સુધી બંધ રેનો વેશ પહેરી જ્યે તેથી ખરેખરે ત્યાગ
 થતો નથી. બધું મૂંઝી દીધું પણ આ અદાર પાપસ્થાનના ભાવ
 દેયામાં સંકરી શક્યા હોય ત્યાં સુધી સંસારભાવથી છુટ્યો
 ગણાય નહિ. કેવળ દ્રવ્યસંસાર છોડવેથી કાયકારી થઈ શકે
 નહિ આ સંસારભાવ તે છુપને ઘાર ગતિમાં પરિભ્રમણ કરા
 વનાર છે આ ભાવને ભેદી નાખવાની જરૂર છે-જેમ નાજિયેર
 ઉપરની કાચલી હોય અને ટોપડુ જાદર હોય તેમ કામજી
 કાચલી ઉપર છે તેની ઉપર છાલા છે-જાદર આત્માપ ટોપડુ
 છે નાજિયેરના ઉપરના છોતરાં કાલી નાખે પણ કાચલી ન તૂટે
 ત્યાં સુધી ટોપડુ પ્રાપ્ત થાય નહિ. તેમ કામજી શરીર તે
 કાચલી ■ પ્રાપ્ત ધનિષ્ઠ-મન-શરીર-કુદુગ્ધ પરિવાર આદિ
 ઉપરના છોતરા છે-તેને ઉખાડે પણ-કામજી-કાચલી કૂટવી
 બેઠાં, તે ન કૂટે ત્યાં સુધી ચેતન્યનો જોયો બહાર આવે નહિ
 જેમ નાજિયેરના જોળાનું પાણી મુકાય જાય અને જોળો
 ખખડે તેમ ચેતન્યજોળો જાદર ખખડે છે રાજકવના વિકા
 રનું પાણી જ્યારે મુકાય ત્યારે વીતરાગતા પ્રાપ્ત થાય તો જ
 દેહ છોડીને અપ્રતિહત ગતિએ મોક્ષે જાય તે છવ અન્ય
 આકાશ પ્રદેશને અણુગણતો સીધો મોક્ષે જાય પુરુષાત્મ
 ઉપાસવાની જરૂર છે

છવને રાજકવ કેમ થાય છે તેને હ તારા માની

બેઠો છે છગકપટ વિશ્વાસઘાત કરે છે પોતાના બાળકો માટે,
 રાગીઓ માટે ઉપરાણા લઈ બોલી બગાડે છે પણ તે તારા
 યવાના નથી શરીરનો સગ કર્યો, સારી રીતે બવરાવ્યું,
 ખીવરાવ્યું, નવરાવ્યું છતાં તે તારું યવાનું નથી રાગના ભોગ
 થવાય છે- આજે તો કહીયે કે ચૌવિહારના પચ્ચક્રખાણું કેમ
 કરતા નથી ? તો કહેશે, ગળામા ગરમી જણાય છે-છાલા
 પડે છે માટે ચૌવિહારના પચ્ચક્રખાણું નથી થતા કેને માટે માલને
 જતો કરે છે ? ખારદાન માટે ? દોઢ ડાહ્યા તો જુઓ !
 શરીરને સાચવવા માટે ચૈતન્ય દેવ-આત્માને જતો કરવો છે
 કદમૂળનો ત્યાગ ન થાય, કારણ પૂછતા ખોટું બહાનું કાઢશે
 કે ગેસ થાય છે લસણની ચટણી તો ખાવી જ જોઈએ જીવે
 શરીર સાચવવા માટે ભક્ષ્યાભક્ષ્યનો વિવેક પણ છોડ્યો છે
 આટલું આટલું શરીર સાચવતા છતાં તે કથળી પડે છે
 ખરું ને ? તાવ-શરદી-ફુખાવો આ બધું થાય છે ને ? કેમ
 થાય છે ? શરીર તે તારું નથી તેમ નહીં કર. દેહ તે પર છે,
 હું તેનાથી જુદો છું જીવ શરીર માટે તો વહેચાઈ ગયો
 છે આતમરામ સામે જોયું જ નથી સ્વધર કોઈ દિવસ ગમ્યું
 નથી ખખર પૂછે તો કહે કે તખિયત કેમ છે ? ઠીક છોને !
 ઠીકરે પરદેશ જાય તો શરીર સાચવીને જજે એમ કહેનારા
 ઘણા, પણ આત્મા સાચવજે એમ કહેનારા કેટલા ? ચોરી
 કરીશ નહિ, જૂઠું બોલીશ નહિ, ન્યાય નીતિથી રહેજે,
 હડકાયું નાણું ખીંબને ઉપાડી જશે-અનીતિના રવાડે ચડીશ
 નહિ, એમ કહેનારા કેટલા ! ઠીકરાને બાહર શરીરની ભલા-
 મણી કરે છે પણ અરૂપી ચૈતન્યદેવ આત્માને સાવ ભૂલી
 ગયા છે

દેવળમાં દેવ નહિ હોય તો દેવળની શું કિંમત ? તારા દેવળમાં આત્મદેવ બિરાજમાન છે તારા પુરુષાચ શેમા છે ? જ્ઞાનીઓ કહે છે કે તારા પુરુષાચ તારામાં કામ આવશે સમજ અને સવળો પડ આત્માનુલક્ષીપણામાં તો એક સમયમા અનતા કર્મની નિર્જરા મધ જશે, તેવી તાકાત તારામાં છે જે પુરુષાચ સ્વમાં વાપરવો ભેધએ તે પરમાં વાપરી રહ્યો છે વેપારમાં નામુ લખતા કંઈ દેશકાર માય તો રાત્રે બાર વાગ્યા સુધી બે નહિ-મેળ તો મેળવવો જ ભેધએ ને-તેમ આમાં મેળ કરવો કે નહિ ? વેપારીના દીકરાને નામુ કરતાં ન આવડે તો નાદાશી ગણાય તેમ જૈનના દીકરાઓને સ્વ-પરતી વહેંચણી ન આવ તો મધ રહ્યું ને !

બાપ કરોડોની મિલકત મૂકી ગયો હોય-છતાં દીકરો તે પ્રાપ્ત ન કરી શકે તેવું બને છે ને ! જુમાળી દીયે અગર તો ચોર છપાલી બાપ-મામાતો બામ પડાવી બાપ-રાજા કંઈ કારણ કે તે તારે સ્વામીન નથી. અકવર્તી રાજાઓ મધ ગયા છ બાળા હોઠતા હતા શું તેના દીકરાને રાજ રહેતું હશે ? નારે ના ત્યારે તમારી તો શું સાક્ષી છે ? તમે કેના માટે હેતુ કરો છો ? પારકાને અર્થે છવ ફૂર કર્યો કરે છે અને કર્મ બાધે છે-કર્મથી છૂટવાનું જ્ઞાનીઓ કહે છે જ્ઞાનીઓ પડકારે છે કે જ્યાં શરીર પણ તારું નથી તો બીજા તારા કેમ કહેવાય ?

રૂપમાત્ર સય દોષ બધા અથવા દોષ મસાંતા
તે કદીયે જ્ઞાની દશા, બાપી કદીયે જ્ઞાન્ત

રૂઢબાપ તે જડબાપ છે છવને જડમાં રાખવાનો

મોહ છે. કુટુંબમા, સઘમા, સંમાજમા અને રાષ્ટ્રમા પૂજવાનો
 લાવ રહે છે ને ? દેહને મુલાયમ કપડા બેઠંએ કોઈ બોલાવે
 તો પણ બહુમાનપૂર્વક પોતાને બોલાવે આ બધુ ગમે છે
 ને ? અરે તુ તો ચૈતન્ય દેવ છે, જડની ક્રિયા તે તારી ન
 હોય ! અનંતશક્તિનો તુ ધણી છે. જો તુ દેહની આજ-
 પ પાળ કરીશ તો પરથી જુદો એવો તુ, તેનો કેવી રીતે
 અનુભવ કરીશ ! ચૈતન્ય દેવને આરાધી દરેક મહાત્મા-
 મહાપુરુષો સિદ્ધ પરમાત્મા થઈ ગયા છે, તે અઢી હીપની
 અદર થઈ ગયા છે. કોઈ બહારથી નથી થયા પીસતાલીસ
 લાખ જોજનનું સરકલ છે તેમા બે સમુદ્રો આવેલા છે. લવણ
 સમુદ્ર અને કાલોદધિ સમુદ્ર તે સિવાય નદીઓ, પહાડો,
 પર્વતો, ઝાડ, જંગલો કેટલા છે ! ઘણા તેમા વાળનો
 અગ્રભાગ મૂકે તેટલી જગ્યા પણ સિદ્ધ થયા વિનાની ખાલી
 નથી. ઠરિયામાથી પણ સિદ્ધ થયા છે કોઈ દેવતા વેરલાવે
 સાધનામા બેઠેલા મુનિને ઉઠાવી લઈ ઠરિયામા ફેંકે છે મુનિને
 દેવ ઉપર દ્વેષ નથી, કે દેહ ઉપર રાગ નથી મરણાત પરિસહ
 છે મરણ નજર સામે દેખાય, પાણીમા ડૂબે છે, ગળકા
 ખાય છે, છતાં અધ્યવસાય બદલાતા નથી. સમભાવની
 શ્રણીએ રમતા, આત્મા શાન્તપદે ગિરાણી બાય છે સમભાવની
 કેટલી પરાકાષ્ટા ? કોઈ દેવતા મુનિને પહાડ ઉપરથી બે
 પગે ઝાલી પછાડે, મુનિ પ્રમત્ત દશામા હોય ત્યારે ઉપાડે
 છઠ્ઠા ગુણસ્થાને વર્તતા હોય તેવા મુનિને ઉઠાવી બાય ત્યારે
 મુનિ ક્ષપકશ્રેણી, ક્ષાયક લાવ અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી
 મોક્ષમા પહોંચી બાય, જ્યારે અજ્ઞાનીઓને તો દેહ રાખીને
 મોક્ષ બેઠંએ છે

જેન ઇશનમા જતાવે છે કે અનતા સિદ્ધો આ
અહીં રીપના સરકલમા થઈ ગયા વાલામ જેટલી જગ્યા પણ
કારી નથી કે જ્યાંથી સિદ્ધ ન થયા હોય અમુક ભાઈઓ કહે
છે કે કાશી, કોલાસ શત્રુ જય, ગિરનાર વગેરે યાત્રાધામમાં ઠાંકરે
કાકરેથી મોઢો ગયા છે આ બધા લીચધામ છે પણ સિદ્ધાત
કહે છે કે આ આખું અહીં રીપનું સરકલ લીચધામ બની ગયું છે
કઈ જગ્યાએથી કયો પ્રદેશ ખાલી રહી ગયો છે ! એકે નહિ,
જઠ-ચેતનના સેકવિજ્ઞાન બહોં અને આચારમા મૂકો. શરીરની
શાતા ઉપજવવામા મોઢની શાતા મળશે નહિ અન્યાબાધ
સુખ પ્રાપ્ત કેમ થાય ! શરીરની પી જણમાંથી નવરો જ થતો
નથી ફેફસાવ કેટલો છૂટ્યો છે ! અપૂર્વ જીવન જીવવાનું
બમે છે ? નવી જિંદગી જીવતા શીખો— ટાઈફાઈડ થઈ આવે
કે માઠા જોખરેશનમાંથી ઉગરી બાય તો કહેવાય છે તે
કે માઠ બચ્યો તો બચ્યા છે તો હવે કંઈક બચાવો—
આત્માની શ્રદ્ધિ ભૂટાઈ રહી છે તેને બચાવવા નવું જીવન
જીવી બહોં જાનીઓએ જઠભાવનો કય કરી, સાચો આ
રસ્તો બતાવે છે મહાનની સુધારણા પેઠે જીવનની સુધા
રણની જરૂર છે

અગાઉ, મહાનમાં બારી એક જ રાખતા હવા અજવાસ
જોઈ હતા આજે બારી બારણાં વધ્યા નળ, લાઈટ, પાચખાનું
બધું બેઝે છે તેમા અત્યાદે તો ટેલીમાં પ્રવેશતાં પ્રથમ
ગંદીવાળું પાચખાનું આવે પછી મહેલનાં ઇશન ધામ
આવી રીતની મહાનની સુધારણા કરા છે ના ! તમારું જીવન
પણ સુધારણા માટે તેવું ક્યારેય લાગે છે ?

મહાન પુરુષોને માથે કેટ કેટલા ઉપસર્ગ પડ્યા છતાં પાછા
હઠ્યા નથી—

“ડાહ નીચા સળાહી હથિયારા, જીત્યા મોહ તણાં દળ સાગં,
નારી તજ શિવશું રંગ રાચો, રાજ્ય તજ્યું પણ સાહેબ સાચો.”

હથિયારો ફેંકી દીધા—ભગવાન થાય તે હાલ, બંદૂક વગેરે
હથિયાર રાખે નહિ. મોહ રાજને જીતવો છે—ક્રોધ સામે
ક્ષમારૂપી ખડગ ધર્યું છે પોતે જાગ્રત છે, પ્રમાદી નથી
અપ્રમત્ત અવસ્થા છે એટલું બધું સાવધાનપણું છે કે
ક્રોધને પેસવા જ ન દે પોતે જ પોતાની ચોકી કરે છે જેટલી
અપ્રમત્ત અવસ્થા તેટલી કર્મની નિર્જરા વધારે થાય પોતાના
આત્માની ક્ષપક શ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ—કેવળ દર્શન ને કેવળ
જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લે

હરિયામા તો કાચુ પાણી હોય તેમા અસંખ્યાતા
જીવ હોય લીલકૂંગના જીવ હોય તેમા મુનિને ફેંકે તો
આ બધા જીવનો ઘાણુ નીકળી જાય પણ તેલુ પાપ મુનિને
લાગતું નથી અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લે છે કેટલી
અપ્રમત્ત દશા! અનતાની દયાના પાળનારા નિજ આત્માનું
ન બગાડે વિકારી ભાવમા આત્મા ન જાય—તેની તકેદારી
રાખતા હોય છે જ્યાં સ્વદયા પાળે ત્યાં પરદયા પળાઈ
જ જાય છે ઈરાદાપૂર્વક સમુદ્રમા પડતા નથી પરવશ
દશા છે દેવ ફેંકી રહ્યો છે છતાં પોતાના શરીર ઉપર રાગ
નથી ને દેવ પ્રત્યે દેવ નથી લાગિધ હોવા છતાં પરચો
ખતાવતા નથી કે હાથ જોડીને આજીજી, વિનવણી પણ
કરતા નથી

સાધુ કાઈ દેવનો લીધો લેવાય? ના, સાધુપણ એ મોટી વસ્તુ છે ત્યાં પછર પ્રકૃતિનો ક્ષયોપશ્ચય વતતો હોય છે સમક્ષિ હોય ત્યાં જ્ઞાન હોય જ સમક્ષિપૂર્વકના જ્ઞાનને ભગવાને જ્ઞાન કહ્યું છે રાગદ્વેષ મોળા પછી ગયા છે પાણીના ઢોરા જેટલોય-સજ્જવણનો કોષ પણ ન બેઇએ કેટલી તૈયારી! અઠવાય ભાવ માટે તાલાવેલી કેટલી છે! જ્ઞાનીઓ કહે છે 'સસાર જિયો છે તેના જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા બનનારને વાધા નથી, પણ કૂદી પડનારને વાધા છે' આજ નદીના કાંઠે જિભા રહી પાણી બેનારને વાધા નથી-પણ જાય તો તણાઈને જીવેના જાય પછી કહેશે, નદીએ લોગ લીધા પણ લોગ લીધા કે લોગ લીધા? તમે પ્રેમક રહો એકદર ન બનો તમે સસારમાં કૂદીને-થોડે ચઢીને ગાણા ગવરાવીને વરસોડા કાઢીને પઠવા છો પછી કેવું બળુ જિયુ થયું?

દીકરા-દીકરી યાય તેને પરજાવવાનાં- મોસાળા કરવા- લેવાઈ લેવાના મોઢા સાચવવાં એમ આખી જિંદગી લગી જકડાણુ છે છૂટવાનો આશો નથી- ગળાદૂળ દૂળી ગયા છે મોઢરૂપી સમુદ્રમાં ગળાદૂળ દૂળી ગયા છે વિચાર કરો કે તેમાંથી બહાર નીકળવું છે? જ્ઞાનીઓ કહે છે કે જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા બન સસારના સ્વરૂપને સમજ

કેવળજ્ઞાનીઓને તો આ સસાર ભૂતકાળ બનતો અવિચ્છેદકાળ બનતો બને વર્તમાનકાળ એક સમયનો દેખાય છે પણ બચવા માત્રથી પાપ લાગતું નથી પણ તેમાં રાગદ્વેષ કરવા તેમાં પાપ લાગે છે મોઢને છોડો મોઢ આત્માનો કચ્ચરવાણુ કાઢી નાખશે મારા વાશની ખેલતાણુ- એ રાગ

દેવથી ભણી થાય છે એ કચ્છી ભાઈઓ નદી પાસેથી ચાલ્યા જાય છે નદીમાં રીંછ તણાઈ રહ્યું છે એક ભાઈને થયું કે કાળો કામળો તણાતો આવે છે. તરતા આવડે છે એટલે કચ્છો બાધી વહેણમાં પડે છે. કામળાને લેવા જતા રીંછ ચોટયું કારણ કે સર્વ જીવ જીવતરને ઇચ્છે છે કોઈને પણ મરણ પ્રિય નથી કાઠે ઉભેલો કચ્છી ભાઈ કહે છે કે છોડ, કામળાને છોડ. ત્યારે પેલો કહે છે કે કચ્છોછડ હું છૂટવા માગું છું પણ તે છોડતો નથી-તેમ તમે આ સસારમાં ચોટી પડ્યા છો મોહમાં એવા લપેટાઈ ગયા છો કે છોડવાનું કહેવા છતાં છોડી શકતા નથી અમૃતરસના ધૂડા જેવી ભગવાનની આ વાણી છે તે હૈયામાં ન બેસે તો કમભાગ્ય સમજવા. વાત હૈયામાં બેસે છે ? કોરું ધોતિયું હોય કે મેલું હોય તેમાં ખીલીથી ખાપો આવી જાય છે, ત્યાં તો દિલમાં ચીરો પડી જાય છે તેમ જૂઠું બોલ્યાથી દિલમાં ચીરો પડે ખરો ?

અનીતિ, દગો-ફટકો, જાપાનીઝ માલ અમેરિકન કહી આપી દીધો-પણ ક્યારેય બ્રાહ્મકને પાછો બોલાવી કહેશે ખરા, કે ભૂલ થઈ છે ? મારે અનીતિનું નાણું ન ભેંધએ-એ આમ કરશે તો એક બ્રાહ્મક ખીજ પચીસ બ્રાહ્મકને લઈ તમને ગોતતો આવશે તમે કેવા છો ? માર્ગાનુસારીનું પ્રથમ પગથિયું એ-કે ન્યાય-નીતિપૂર્વકનું દ્રવ્ય મેળવે તમે તો તેમાં ચોકડા મેલી દીધા છે ધન એ પ્રાણરૂપ નથી-છ ખડના ઘણી ચકવર્તિ પણ સાતમી નરકે પહોંચી ગયા છે ત્યારે તમારી કંઈ સાદ્યખી છે ? શરીરમાં લય કર દઈ થયું હોય, રત્નના ચાર હાર ગળામાં નાખી દેવાથી કંઈ દઈ મટશે ખરું ? ધન રક્ષણહાર

છે, શરણભૂત હો તેવું તમે માની બેઠા છો તે ઉપર શોકડી મૂકી દેા. જીવનને સુધારો જેનું જીવન સુધારશે તેનું મરણ પણ સુધારશે જેનું જીવન બગડી ગયું તેનું મૃત્યુ પણ બગડી ગયું સમજાવો.

એક પરી પણ જાણુ પડશે હાકવું કપડવું કામજ
લાખો બીજા કરવા પડશે, જાજ તણા સમામ
જીવ તુ જાના કરીશ નહિ કામજ
જાના કરીશ નહિ કામ નીકર તારો રીસાઈ જશે રામ-
જીવ તુ જાના કરીશ નહિ કામજ

એક પાપને હાંકવા, નવા અનેક પાપો જિભા કરવા પડશે. સસારી સજાંધ કેવો છે ? દીકરો સમજાવો યાય ત્યારે ખબર પડે કે મારા માતા-પિતા છે વીસ વર્ષનો યાય ત્યાં લાડી બેાતે સજાંધ જોડયો કે લાડીમાં સવસ્વ માન્યુ સીનું જ જિપરાણુ સર્પ માળાપ સામે લડે જશે જેને નજરે પણ દેખી નથી-વીસ વર્ષ સુધી માળાપે લણા ચેા ગણા ચેા ઉછેર્યો અને લાડી આવે ત્યારે કહે કે તેમને તમારે કંઈ ન કહેવું તેમને જોટલે કોણ ? My Wife આ સસારી સજાંધ કેવો છે ? માતા-પિતા કોણ છે ? સમજો છો ? શ્રી " કાણાજ " સૂત્રમાં ત્રીજે કાણે વાત આવે છે કે માવ તરને નવરાવે ધાવરાવે જીવે ત્યાં સુધી ખસે દેશવે વૈધા વચ્ચમાં દેહ જપાંણુ કરી હ્યે તોપણ ગુણજોસી ગણુ યાય નહિ. ધમ પમાડે ધર્મમા સ્થિર કરે તો જ ઉપકારનો બદલો વળે જ્ઞાનીજો કહે છે કે હું તારા જ્ઞાતમાને જોળખ પરનો મોઢ છોડી દે જનીતિ, જન્માષ પ્રપચ-જૂઠ-માયા કપા છોડ જાવ સસારથી છૂટવા માટે મહુખ્ય અવતાર મળ્યો છે

સુગ્રીવ નગરમા ભાવિક માણસો વસે છે. સતોનાં પગલાં થાય છે તે ક્ષેત્રમા ભાવિક આત્માઓ રહે છે રાજ ધર્મિષ્ઠ છે. તેની પ્રજા પણ સરકારી છે. વળી અધિકાર અવસરે કહેવાશે

બ્યાખ્યાન ૩ જી

સં. ૨૦૨૦ના અષાઢ વદિ ૨ શનિવાર તા. ૨૫-૭-૧૯૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણેય કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ આંહી નાથે સિદ્ધાંતની પ્રરૂપણા કરી છે. વિશ્વવદનીય વિરહ વિભૂતી પૂજનિક ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ “ઉત્તરાધ્યયન” સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર વર્ણવ્યો છે અને તે જ્ઞાનીની વાણી વિદ્યુત હરનારી, જીવોને હિતકર, શાંતિની કરજીહારી, આપદાને લોકનારી અને મનવાચ્છિત સુખને આપનારી છે પ્રજાની વાણી કલ્પતરુ સમાન, કામધેનુના રૂપ સમાન અને રત્નચિંતામણિ સમાન છે અને તે કાળ વહી ગયો અને પુરુષો પરાવર્તન થઈ ગયા પરંતુ જીવને ભગવાનની વાણીનું મહત્ત્વ નથી આવ્યું અને તેથી જ ભવાટવીમા રખડવાનો અત આવ્યો નથી જીવ વીતરાગના વચનોને હૈયામા ઉતારે તો ખેડોપાર થઈ જાય સિદ્ધાંત એ સિદ્ધપદ આપનારા છે. વીતરાગના સિદ્ધાંતો અણુભાલ છે સંપૂર્ણ અકષાય ભાવ પ્રગટાવી, વેદ વિકારોને ટાળી, સમાધિથી,

સંપૂર્ણ જ્ઞાન અને સંપૂર્ણ કથન પ્રાપ્ત થયો પછીની ભગવાનની આ વાણી જ્ઞાનજગાના ધોધ સમાન છે જેમા ભવ્ય હોવો. જે પરિત સસારી છે તે જ્ઞાન કશે છે અને જે અપરિત સસારી છે તે હોવો. પણ આ વાણીના નિમિત્ત પરિતસસારી થાય છે જ્ઞાનની જ્યોત અજ્ઞાનના અંધકારને ટાળનારી છે જે હોવો મોહરૂપી સમુદ્રમા ગળાડૂબ છે તેને બાવડું ઝાલી તારણહાર છે

મૃગાપુત્રના અધ્યયનમા કોણુ હોવ ? કયે સ્થળે થયા ? તેના માતાપિતા કેવાં ? કેવી સાદાળી ? એ સાદાળી પુણ્યના ઉદયથી છે છતાં તેમાં ન રાજતાં કેવો પુરુષાર્થ કરી મોક્ષ નહીં કરી લીધો તે વાત આવે છે સુચીવ નગર બહુજ રમણીય હંતુ જ્ઞાનીની વાણીમા જૂલ ન હોય. અનતાવર્ણ ગંધ રસ, રપથ, ગુરુ-લઘુ અગુરુ-અલઘુ પર્વાથ સમયે સ્થમયે કરતી રહે છે તે કાલે આ નગર ક્ષદ્ધિસ પતિથી ભરપૂર હંતુ મનનસુખી મેડીઓ ચોરાશી ચોટા, બાવન બબર તેમાં બલભદ્ર નામે રાજા ॥ નગરમાં ધણા બગીચા છે નદી, ઝરણા વાપી-સરોવરથી નગરની શોભા અનેરી છે બલભદ્ર એટલે બળવાન છતાં ભદ્રિક બળ છે, શૌચ છે કોમળ સરલ હૃદયના ॥ છતાં વજ્રાવણિ કઠોરમ્=ન્યાયમા વજ્ર જેવા કઠોર છે તેવા મહાન રાજાને જ પુત્રીપના ભરતક્ષેત્રના ચુલ હેમવત પવતની ઉપમા આપી છે આ પવત એકસો ભોજન લીધા, સો ખાડો ઉઠો એક હબર બાવન ભોજન ખાર કળાનો પહોળા ૨૪ હબર નવસો બત્રીસ ભોજનનો લાંબો-એવો-ભરતક્ષેત્રની મર્યાદા ચુલ હેમવત પર્વત કશે ॥ તેમ રાજા

પણ પ્રજાની મથોદા કરનારા છે ઘરના મુખી, મોટા ઉપર કુટુંબની જવાબદારી હોય તેમ પ્રજાની જવાબદારી રાજા ઉપર છે. જવાબદાર માણસનું, વડા માણસનું મન મોટું હોય છે.

“મન મોટું છે જેણે, તે જન મોટા હોય;
ક્ષમા, ગાંધીયૈ, નમ્રતા, સદા તેનામાં હોય.”

મન જેનું વિશાળ હોય—તે ઉદાર બની શકે ક્ષમા એટલે ગમ ખાઈ જવાની શક્તિ જીભમા કડવાશ ન હોય—કટુ વચનથી અન્યના દિલના ટુકડા કરનાર ન હોય, બીજાના અવગુણને કડવાશથી નહિ પણ મીઠાશથી કઢાવે અવગુણ કઢાવતા પહેલાં ગુણનું વર્ણન કરે અને પછી મીઠાશથી કહે ક જો આ એક અવગુણ જે મને તમારામા લાગે છે તે નીકળી જાય તો બેડો પાર થઈ જાય

સરકારી કુટુંબમા ખાનદાની હોય, પૈસો ચાલ્યો જાય પણ ખાનદાની ન જાય આજે તમે પૈસા સામે જુઓ છો કે ખાનદાની સામે ? દીકરીને, મોટર, બગલા, ઘેર રસોયા, કામ કરવાવાળા—બધું ચ સરસ ગોતી દીધું છે. પણ જમાઈરાજ ઈડાના રસ પીનારા, દારૂ અને પરમાટી વાપરનાર હોય, પરબીગમન કરનાર હોય, તો તે કુસરકારી કુટુંબ કહેવાય જડ—ભૌતિક સુખમા રાચી રહ્યા છે પણ ધન તે હાસ કરાવનારું છે ડેજાની છાલ પડી હોય તેના ઉપર પગ પડે તો હાડકા લાગે તેમ અજ્ઞાની આત્માઓ ભૌતિકતાના હથિયારથી શિકાર ખેલશે, જુગાર—દારૂ—જૂકું કાળાખજાર કરી અનેકને રોવરાવનારા બનશે, તેઓ ખાનદાન નથી નાના છોકરાના હાથમા ચમ્પુ હોય તો દ્રોસલાવીને

લઈ લઈએ છીએ નહિતર પોતાના જ શરીરને હાની કરી બેસશે

અજ્ઞાની હવે પાપાનુબંધી પુણ્યના બધા ભોગવતાં એવાં કમ બાધે છે કે- અનતકાળ સુધી હવે જિયો ન આવે પુણ્યશાળી માનવભવનો- જે લાભ ધર્મનું ભાથુ બાંધવા માટે મળ્યો છે તેને બદલે પાપના ભાથાં બાંધે છે, આત્માનું અક્રિત કરી બેસે છે પોતાના આત્માનું અધ પતન કરી નાખે છે બાણે કે મોત આવવાનું જ નથી તેમ વર્તે છે બસ, ભોખને ભોખવી લેવા ખવાય તેટલું ખાવું, પીવાય તેટલું પી લેવું કીડા કરી લેવી, પણ ભોખ કેના છે! ‘ મોગા જ મુજા યયમેવ મુક્તા ’ પોતે પોતાના હાથે જ કુહાડો મારે છે પોતાના આત્માની હયા નથી, કર્મ જ હરનાંથી છોડાવવાની પડી નથી. જડ-અતઃ, વિભાવ સ્વભાવ એ પરનું જ્ઞાન નથી. આવા અજ્ઞાની આત્માઓ શૈશવ નરકમાં પડનારા છે

મિલે હવે પ્રેમ જિભાં કરી મહાઆરભ કરી છાયાના હવેનો કચ્ચશ્યાણ વાળે છે દોરી લોટો લઈને આ ચો હતો અને મે કરોડોની કમાણી કરી “આ મે કમુ”, મે કમુ તેમ મે મે બકરાની જેમ બરાડે છે, પણ કમનો બ્યારે પાછો લાગે છે ત્યારે કર્મ કમુ તેમ કહેવા બેસશે કમાણીનું અભિમાન પોતે કરે છે અને નુકસાનીના પકકાને કમ ઉપર ઢોળે છે અજ્ઞાનીઓની દશાના આવા જ પ્રદશન હોય છે

શાની કહે છે લાઈ? બ્યા સુધી પુણ્યોદયથી સમવઠતા

મળી છે, ત્યાં સુધીમા કાંઈક કરી લે

“મરવાનું” બધા મનથી વિચર્યા, એને ઉર અતિ અહંકાર ભર્યા,
મારા ખોપથી લેશ દિલે ના ડર્યા, એવા રંક જનોના રુધિર પીતા,
એ શ્રીમંતોને કોઈનો ત્રાસ નથી,
એવા રાવણ રાજાના મહેલ વિષે, મારા દીનદયાળુનો વાસ નથી.”

જીવેને, અજ્ઞાનદશામા હેયામા અભિમાન, હું કાર
વસી જાય છે “હું” શબ્દ કેવી રીતે લખાય છે? એક
આકડીયો, બીજો આકડીયો, ત્રીજો આકડીયો અને ચોથો
મીડું મુકાય ત્યારે “હું” લખાય છે અભિમાનનો ઉમળકો
જીવેને બહુ રહે છે ગર્વ અધોગતિનો રાજમાર્ગ છે અભિમાન
કોનું રહ્યું છે? રાજા રાવણનુય રહ્યું નથી.

આત્મસ્લાધા તો અજ્ઞાની કરે છે મારામા કાંઈક છે.
અમારે તો બાપદાદાનું ધન છે ઈશ્વરતા શું છે તે ખબર નથી
ફડમા ભરાવેો તેમ કહે તો નકાર કરી પુણ્યને ધક્કો મારે
પાપના પથે પૈસા ભેરશેરથી વાપરે પાણી પેઠે રેલમછેલ
કરે માનવભવનો તમારે જોળ કરવો છે કે જોળ? આજે
તો ધર્મમા સમજે નહિ ધમાધમ કરવી હોય તો તેનું કામ
અમને મોટા કેમ ન કર્યા? શું અજ્ઞાનની અવસ્થા છે! જે
હાથે કરીને માન લેવા જાય તેને ભેડા મળે છે માન,
પુણ્યના ઉદયે મળે માન કમાવા જવું, તે પાપનો પ્રયાસ
છે ૧૮ પાપસ્થાનમા માન કપાય સાતસુ પાપસ્થાન છે તે
હેય-રોય કે ઉપાદેય? તે હેય છે

“બીજા સાને મને ધર્મી, હું કેવો આત્મવંચક”

ચેલે કે પાછલે પહોરે, રાત્રિએ એમ અંતવે

ધર્મ જેના જીવનમા પરિણમ્યો હોય તે અધર્મના

લઈ લઈએ છીએ નહિતર પોતાના જ શરીરને હાની કરી
બેસશે

અજ્ઞાની જીવ પાપાનુબંધી પુણ્યના બધ લોગવતા
એવાં કર્મ બાંધે છે કે- અનતકાળ સુધી જીવ જિથો ન
આવે પુણ્યશાળી માનવબવનો- જે લાભ ધમનું ભાધુ
બાંધવા માટે મળ્યો છે તેને બદલે પાપના ભાધા બાંધે છે
આત્માનું અહિત કરી બેસે છે પોતાના આત્મ
અધ પતન કરી નાખે છે બળે કે મોત આવવાનું જ
તેમ વર્તે છે બસ લોગને લોગથી લેવા. ખવાય
ખાવું, પીવાય તેનું પી લેવું કીડા કરી લેવી, ૧
કેવા છે! મોગા ન મુજા: વચમેવ મુજા " જે ,
હાથે જ કુહાડો મારે છે પોતાના આત્માની રૂઠ
જ દરમાથી છોડાવવાની પડી નથી. જડ-
સ્વભાવ, સ્વ પરનું જ્ઞાન નથી આવા અર્થ
શૈરવ નરકમાં પડનારા છે

મિલે જીન પ્રેસ લિભાં કરી તે
છકાયના જીવોનો કચ્છરધાણ વાળે
આવ્યો હતો અને મે કશેઠોની કમા
મે કયુ તેમ મે મે બકશ
પણ કમનો ન્યારે પક્ષો લાળે છે
તેમ કહેવા બેસશે કમાણીનું અભિમાન ૫
જુકસાનીના ધકકાને કમ ઉપર ઢાળે છે
દશાના આવા જ પ્રદશન હોય છે

રાત્રી કહે છે ભાઈ! ન્યા સુધી પુણ્યોદયથી

શુ વેચવાના છે તે કહો તો કરીએ તમારે પૈસાનું મહત્વ છે કે કર્મની નિર્જરાતુ ! આત્મ પ્રદેશથી કર્મનું છૂટકું તેનું નામ નિર્જરા તે તપથી થાય આજે પોપો કરીશું તો પડો મળશે. ભૌતિક જૂતાવળમાં અનંતીવાર ભટક્યો વ્યાખ્યાનો! સાક્ષાત્કાર મળે છતાં લાલસા ન જાય તો પછી થઈ રહ્યું !

“મૂરખો રળી રળી કયાણો, માથે મૂક્યો મોટો પાણો.”

લોભ ભગતે ચાળખા રચ્યા છે તેણે ધરાળર ચાળખા જ માર્યા છે સામાયિકમાં બે ઘડીમાં એક સેકન્ડ પણ એછી ન ચાલે, તેમ પોષધમાં ચોવીસ કલાકથી જરા પણ અધૂરું ન ચાલે અત્યારે બહુ ગરબડ થઈ ગઈ છે પોષધ કેમ થાય છે? આત્માને પોષવાનું કે પુરૂષલને? પ્રભાવનાના પાચીયા સારૂ તો મરે! ટપ ખીસામાં મૂકી દે. તમને તત્ત્વ મહાત્મ્ય છે કે પૈસાનું? “માત્ર મોક્ષ અભિલાષ” તે બોલવામાં, ને આચારમાં આ પ્રમાણે વર્તો તો મેળ કયા મળશે? આ વાતને તો આકાશ-પાતાળ જેટલું અંતર છે જ્યાં સુધી લક્ષ્ય જડ ઉપર છે ત્યાંસુધી ઢળીઢળીને ઢાકણીમાં ઉધરાવ્યું માનજો

જ્ઞાની કહે છે કે પૂર્ણતાના લક્ષે ઉપડ સિદ્ધ ભગવતો સાચે વાતો કરવાની છે તે જળરજસ્ત વાત છે પોષધ કરવો એટલે ચોવીસ કલાકનું ચારિત્ર ઉપવાસ એટલે ઉપ-આત્મા, વાસ-સમીપે, આત્માની સમીપે વાસ કરવો તેમાં ફરાળની છૂટ હોય નહિ પેંડા, શીરો, મગફળી, ગોળ વગેરે કંઈ જ લેવાય નહિ જ્યારે અન્ય દર્શનોમાં કહ્યું છે કે, ન રહેવાય ત્યારે ટુંલસીના પાન ઉપર રહી શકે તેટલો આહાર

પથે પડે નહિ. તે અકપાય લાવને ભજતો હોય તેનો પુરુષાથ બહાર નહિ પણ સ્વર્માં હોય તમે ચોવીસ કલાકની તમારી પ્રવૃત્તિની નોંધ કરો, કે સ્વર્માં ને પરમાં કેટલો સમય લાય છે ? મુમુક્ષુ છો ને ? અત્યારે મડળો વધી ગયાં છે મુમુક્ષુ મડળ, સત્સંગ મડળ, મહિલા મડળ. મુમુક્ષુ કોને કહેવાય ? જેને ફક્ત only એક માત્ર મોક્ષની અભિલાષા છે આત્માર્થીના લક્ષણમાં માત્ર મોક્ષની અભિલાષા અને કપાયની ઉપશાંતિ વતલી હોય મોટે હોય છતાં હજારોની વચ્ચે તેને ધૂળ બરાબર કરી નાખે, દુષ્કાંડના શબ્દો કહે છતાં શાંત રહે. તેને ઉકળા ન હોય

કપાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ
ભવે એક જ તરફ રહ્યા, તે કહીયે છદ્માસ, ૧ ૮
તે છદ્માસુ લખને, સાધે સુદગુરુ બાધ,
તે પામે સમક્રિતને, વર્તે જો તરફ શોધ ૧ ૯

કોઈની હડફેટમાં આવવું નહિ. હું જ સાચ તેવી વાત કરવી નહિ. અભયદાન દેવા છતાં દેવ મનુષ્ય-તિર્થંચ આદિના ઉપસર્ગો આવે તે સમપરિણામે સહન કરે. નવી કમાણી કરવાની મોસમ આવી છે સમજશો. તમને ધર્મી કહેવાડાવવું ગમે છે ને ? આ તેનાં લક્ષણો છે ભવ પ્રત્યે એક વર્તે એટલે બસ હવે રજળવું જ નથી ભવ કરવા અને ઝેરના દુકાડા ખાવા બંને બરાબર છે જન્મ-મરણની ફાંસીએ લટકવું જ નથી. સ્વભાવમાં કરી જવું છે સમાઈ જવું છે મુમુક્ષુને માત્ર મોક્ષ અભિલાષા એ શબ્દ ઉપર બાર મૂક્યો છે ધમ માટે કહો કે મરી કીયો તો પણ તૈયાર, પણ ધમ ના સિલામ કરનાશ ન હોય આજે તો અકમ કોણે કરાવ્યા ?

શું વેચવાના છે તે કહો તો કરીએ તમારે પૈસાનું મહત્ત્વ છે કે કર્મની નિર્જરાત્વ ? આત્મ પ્રદેશથી કર્મનું છૂટકું તેનું નામ નિર્જરા તે તપથી થાય આજે પોપો કરીશું તો પડો મળશે ભૌતિક ભૂતાવળમા અનંતીવાર ભટક્યો વ્યાખ્યાને! સાક્ષીવા મળે છતાંય લાલસા ન જાય તો પછી થઈ રહ્યું!

“મૂરખો રળો રળો કમાણો, માથે મૂક્યો ઘોટો પાણો.”

લોજ ભગતે ચાખખા રચ્યા છે તેણે ખરાખર ચાખખા જ માર્યા છે સામાયિકમા બે ઘડીમાં એક સેકન્ડ પણ ચોછી ન ચાલે, તેમ પોષધમા ચોવીસ કલાકથી જરા પણ અધૂરું ન ચાલે અત્યારે બહુ ગરબડ થઈ ગઈ છે પોષધ કેમ થાય છે? આત્માને પોષવાનું કે પુરૂષલને? પ્રભાવતાના પાચીયા સાર તો મરે! ટપ ખીસામા મૂકી કે તમને તત્ત્વ માહાત્મ્ય છે કે પૈસાનું? “માત્ર મોક્ષ અભિલાષ” તે યોલવામા, ને આચારમા આ પ્રમાણે વર્તો તો મેળ ક્યા મળશે? આ વાતને તો આકાશ-પાતાળ જેટલું અતર છે જ્યાં સુધી લક્ષ્ય જડ ઉપર છે ત્યાંસુધી દળીદળીને ઢાકણીમા ઉધરાવ્યું માનવે

જાની કહે છે કે પૂર્ણતાના લક્ષે ઉપડ સિદ્ધ થાગવ તો સાથે વાતો કરવાની છે તે જખરજસ્ત વાત છે પોષધ કરવો એટલે ચોવીસ કલાકનું ચારિત્ર ઉપવાસ એટલે ઉપ-આત્મા, વાસ-સમીપે, આત્માની સમીપે વાસ કરવો તેમા ફરાળની છૂટ હોય નહિ પેઠા, શીરા, મગફળી, ગોળ વગેરે કંઈ જ લેવાય નહિ જ્યારે અન્ય દર્શનોમા કંઈ છે કે, ન રહેવાય ત્યારે તુલસીના પાન ઉપર રહી થકે તેટલો આહાર

કરવો પછી તો કુરાળ નીચે રહ્યો ને પાંદડું ઉપર આવી ગયું. આવા ઉપવાસ તો જિંદગી સુધી નહે નહિ. વળી ખૂબ પણ ભારે પડી જાય. આવી જોકાદરથી તો ઠાકરીની હાદી બની જાય છે. જૈનોમાં પણ અમુક ભાઈઓ ઉપવાસની અદર કસ્તુરી-અબરની ગોળીઓ વાપરે છે જેથી શક્તિ જળવાઈ રહે.

આપણે સ્થાનકવાસી, આ બાબતમાં ધણા બધી બધા છીએ. માસખમણ કરનાર કરતાં પોષધનો લાભ વિશેષ છે ઉપવાસમાં તો મહેમાન આવે ને પાણી પણ પાય, પરંતુ પોષધમાં હોય, અમતના દ્વાર રૂખીને બેસી બધા હોય તેનાથી કોઈ પણ આશ્રવનું કામ કરાય નહિ. પોષધનું ફળ મહાન છે. આજે ત્રણ લાડવા ચાકે લિલામ કરી નાખે છે તમે શુદ્ધ ક્રિયા કરો. અરલ ક્રિયા કરો. નહિ પૌદ્ગલિક ઇચ્છા સહિતની ક્રિયા તે અરલ ક્રિયા છે. પોષધ કરવાની મનાઈ નથી, પરંતુ ઝેર પીવાનું બધ કરો. કોઈ પણ જાતની ઇચ્છા વગર કરવા તે નિર્જરાનું કારણ છે. નિર્જરાની પાછળ પુણ્યના તો હજારો માય. બર વાસે આ-કહના જાડાં ભરાય છે ને! તેમ નિર્જરા પાછળ પુણ્યના હજારો હાલા માય છતાં પણ પુણ્યના લક્ષે કરવું નહિ. પુણ્ય તે સોનાની બેડી અને પાપ તે લોહાની બેડી છે. જેલમાં બેઠેલો કેડી લોહાની બેડીથી પોલીસની આજ્ઞા નીચે છે, ત્યારે મહેલમાં બેસતી મહારાણી સોનાની બેડીથી અગરજકોના રક્ષણ નીચે છે. આ રાણી મહાકાય છે. પેલો કેડી અહસોસ કરે છે. ફરક ખાટલો જ છે. પુણ્ય પણ બધ —આશ્રવ છે અને પાપ પણ આશ્રવ છે.

શ્રી ઉત્તરાં સૂત્ર અધ્યયન ૨૧, છેલ્લી ગાથા,

દુષિદ્ધ સ્વેદેણ ચ પુણ્ણપાવં, નિરંગણે સન્વઓ વિષ્ણુમુક્તે ।
તરિત્તા સમુદ્ધ ચ મહામવોદ્ધં, 'સમુદ્ધપાલે-અપુણા'ગમ ગચ્છ ॥૨૪॥

સમુદ્ધપાલ પુણ્ય અને પાપ બન્ને ખપાવીને મોક્ષે ગયા રાગના રંગ નીકળી ગયા છે અસંગ દશા પ્રાપ્ત કરી શ્રીધી છે મહાસવરૂપી સમુદ્ધને તરી જઈ સમુદ્ધપાલ મુનિ અપુનરાગમન-જન્મ થવાનો જ નથી તેવી ગતિમા ગયા-મોક્ષે ગયા પુણ્ય છે તે સગવડતા આપે છે ધર્મ પુરુષાર્થથી થાય છે પુણ્ય તે ધર્મ નથી જ ધર્મથી કર્મની નિર્જરા થાય ઉપયોગમા ટકવું તેનું નામ ધર્મ

‘ખીજા માને મને ધર્મી, હું કેવો આત્મવંચક’

જગત લેખલ લગાવી દે કે તમે ધર્મપ્રેમી, ધર્મ-ધુરધર, તેથી શુ વળે । હું ધર્મમા રત છું ? કે માલ વગરની દુકાન છે ?

“માલ બિનાની દુકાન દારે, ખોટાં ખોડાં લગાવીશના,”
જુએ વહી વાણી તું કડવી, સુતેલા સાપ જગાડીશના,
નાવ તરે બપસાગર તારી, ખાડે લાવી ખૂંચાડીશના,
તારી શકે તો તારને જીવડા, બીજાને ફૂંચાડીશના

જાની કહે છે કે દુકાનમા માલ નથી ને ખોડાં લગાવી બેઠા છો, તે બીજાને ફગવા માટે ને ? મોટા તિલક તાણ્યા હોય, માળા ગળામા હોય, મોઢે મુહપતિ બાધી હોય, મદિરે જઈ ચાલ્લા કરતા હોય, મોટા ગાજરિયા તાણુતા હોય, એવા ફગ લકતોનો આજે પાર નથી તમે જૈન છો તો જૈનત્વ ગળાહળાતુ હોયુ બોઈએ ‘જિ’ ધાતુ ઉપરથી જૈન શબ્દ બન્યો છે અને તેનો અર્થ જય પામવો એમ થાય છે રાગ-

દેવ ઉપર વિજ્ય મેળવવો. જોવા જ નિનેશ્વર દેવ તેમની પ્રત્યેક્ષી વાળી તે જિનવાણી અને તેને આધારે થાસે તે જૈન. આજે તો જૈન માગનું નામ લઈ અન્ય માગે જઈ ચડયા છે નિર્જરાનું નામ લઈ આત્માને ઠગે છે તમારી ક્રિયા ઝંદી ન હોય શેષ ચાર શેર ધીનો મેસુખ બનાવેલ છે, જેમા બળી પડી છે, મસાલા નાખી સપઠાદાર બનાવ્યો છે, પણ અહર એર છે તેવી તમને ખબર પડી ગઈ હોય તો ખાઓ ખરા ! ફાઈ તમને આ પ્રમાણે સમજણ આપે કે આમાં એર છે તો તેને તમે મિત્ર માનો તેમ ક્રિયાની પાછળ પૌદ્ગલિક લોહુપતા તે એર છે તેનાથી ફાઈની મીડીયુ ચણાઈ જઈ નથી. માટે તમારી ક્રિયા લેવા માટે નહિ પણ નિર્જરા અર્થે રાખજો આજે તો ધણા જોલે છે કે કરે તે જ્યે લેવું હોય તે કરે, તે શબ્દ જરા બારે છે તેને સમજાવો કે શુ લેવું છે ! મોક્ષ કે શકડા ! જ્યેય જાગ્યું રાખજો લેવાની લોહુપતા રાખશો તેથી અભરાઈ જ રહેશે થાળી લોટો તપેલા હાર વીટી વેચે છતાં 'અભરાઈ એટલે જ = નહિ મરાઈ = ભરાય નહિ. ક્યારેય ભરાય નહિ તેનું નામ અભરાઈ તેમ તુખ્યાનો આશવાશેજ ન આવે

ક્રિયા નિમળ હોવી જોઈએ. મેસુખ સરસ છે પરંતુ અહર એર છે તેમ લાલસા-તુખ્યાનું એર હોય તો બધુ મધુન બરાબર છે કરે. ક્રિયાઓ કરવી જ જોઈએ ક્રિયાનો નિષેધ નથી, પણ અનાસક્ત બાવવાગી હોવી જોઈએ

પચ્ચક્રખાણુ જ માહાત્મ્ય છે સર્વાર્થસિદ્ધતા દેવોને તેત્રીસ હજાર વર્ષે આહારની ઈચ્છા થાય છતાં તેના ઉપવાસ અણવા નથી. કારણ કે ઈચ્છા નિરાધર્ય પચ્ચક્રખાણુ નથી.

માત્ર ઔદયિક ભાવે જ ભૂખ લાગતી નથી. પરમકૃપાળુથી પાપ-કર્મ રોકાય છે ભૌતિક સુખની ઈચ્છા વગર કેવળ પાપ દાળવાને પરમકૃપાળુ કરવા જેવા છે તેવા જીવને

“ભવે બેઠ અંતર દયા”

હવે ભવ કરવા નથી અંતરમા દયા, સ્વદયાના ભાવ જાગ્યા છે. સ્વદયા આત્મલક્ષી છે અને તે મોક્ષ અપાવનારી છે નિર્જરા માટે તપ કરો, પણ આ લોક કે પરલોકમા દેવ થવા માટે નહિ કીર્તિ-પ્રશંસા, કોઈ મને વાહ વાહ કરે કે સન્માને તેટલા માટે કંઈ તપ નથી “દશ વૈકાલિક સૂત્ર”ના નવમા અધ્યયનના ચોથા ઉદ્દેશામા જોઈ જોને વિચારી જોને કે ધાર્મિક ક્રિયા કંઈ રીતે થાય ? આ તો ઝવેરીની દુકાને જઈને કહેવું છે કે, એક શેર ખટાટા જોખ ભાઈ ! તુ દુકાન ભૂલ્યો તેમ આહી આગળ ભૌતિક સુખની માગણી હોય કે નિર્જરા કેમ થાય તેનું ધ્યેય હોય ? આત્મા ઉજ્જવળ કેમ અને તે કરી લેવાની જરૂર છે પુણ્યના ઉદ્યે તે આ ક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુળ અને ધર્મ સહેજે મળી ગયો છે હવે લઢાવો કંઈ રીતે લેવો છે ? પુણ્યે તો તમને સાધનો લાવી દીધા છે, પણ શ્રદ્ધા કરી પુરુષાર્થ દ્વારવે તો તમારું કામ છે

માવતર સરકારી હોય તો તેના બાળકો જન્મતાવે ત ધાર્મિક સરકારોમા ઉછરે જોલતા શીખે ત્યા “નમો અરિહંતાય” શીખડાવે તે કેવા ભાગ્યશાળી ? બાઈ સગલો હોય, વ્યાખ્યાન સાંભળવા બંધ, તે લાયક લબ્ધ ગર્ભસ્થ જીવનું પરિણમન એવું થાય કે, જીવ મોક્ષનો-ધર્મનો અર્થો અને. વૈરાગ્યને પામે, મરીને ખીબ દેવલોક સુધી પહોંચે જે

માસથી નવ માસનો ગર્ભ પીળા દેવલોકના આમુખ્યખંધ પામી જાય પણ ગર્ભાવસ્થામાં સશ્રામની વાતો સાંભળે અને એ કલુષિત પરિણામ કરે તો તેવા પરિણમનથી છવ પહેલી નરકે પહોંચી જાય સવળો પુરુષાય કરે તો શુભ ગતિ અને અવળો પુરુષાય કરે તો અવગતિ થાય છે

બલભદ્ર રાજા સુસરકારી છે, ધર્મી છે રાજા જેવી પ્રજા પણ ધર્મી છે પ્રજાના હૃદયરૂપી સિંહાસન ઉપર બેસનારા આ રાજા મહાન ગુણવાન છે રાજા બલભદ્રને મૃગા નામ પટરાણી છે બીજી ધણી રાણીઓ છે તેમાં મૃગાવતી રાણી અત્રસ્માને છે રાજકાવ્યમાં સલાહકાર છે હવે વધુ અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૪ શુ

સ ૨૦૨૦ના અષાઢ વર્ષે ૩ રવિવાર તા. ૨૬-૪-૬૪

સિંહાંત જોટલે ત્રણે મ કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ આંહી નાથે સિંહાંત હરમાળ્યાં છે “ઉત્તરાધ્યયન” સૂત્રના જોગણીસમાં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર છે ત્રણ જીવનના નામ ભવ્યજીવોના ચરણરૂપ ત્રિશક્તિાનંદન-જાગવાને ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રની પ્રરૂપણા કરી છે તેમાં મૃગાપુત્ર કયા રમ્યો ? તે જખતના કેવા લોકો ? કમુ ક્ષેત્ર ? વગેરેનો અધિકાર આવે છે ચૌદ રાજલોક છે અસખ્યાતા જોજનનો એક રાજલોક છે રાજલોકનો નકશો પુરુષાકારે છે પુરુષ

એ હાથ કેડ પર રાખી એ પગ પહોળા રાખીને બિભેલો
હોય તેવો લોકનો નકશો છે પગના તળિયાંસ્થાને સાતમી
નરક છે. ૭ મી નરક સાત રાજની પહોળી, છઠ્ઠી નરક છ
રાજની, પાંચમી પાંચ રાજની, એમ ક્રમશઃ ઘટતાં ઘટતા
પહેલી નરક ૧ રાજની પહોળી છે. ત્યાર પછી કટિના સ્થાને
તિચ્છોલોક. પેટના મધ્ય ભાગમાં નાભિ સ્થાને મેઘ
પર્વત છે તિચ્છોલોક એક રાજ જેટલો પહોળો અને
અઠારસો જોજન ઊંચો છે સમ પૃથ્વીથી ૭૬૦ જોજન ઉંચ-
પણે તારામંડળ ત્યાર પછી ૧૧૦ જોજનમાં જ્યોતિષચક્ર છે
ત્યાર પછી અસંખ્યાત જોજન ઊંચપણે પહેલું સુધર્મ અને
બીજું ઇશાન દેવલોક, પછી ત્રિજુ-ચોથું દેવલોક, પછી
પાંચમું દેવલોક કોણીના સ્થાને પાંચ રાજનું પહોળું, ત્યાર
પછી ક્ષેત્ર સ કોણાતુ છઠ્ઠું સાતમું આઠમું ૯-૧૦-૧૧-૧૨મું
દેવલોક, પછી ડોકના લાગે નવ ગ્રેવેયક આવે છે ત્રણ ત્રણની
ત્રિક છે. ત્યાંથી અસંખ્યાત જોજન ઊંચપણે પાંચ અનુત્તર
વિમાન આવે છે મસ્તકના ટોચ સ્થાને મુક્તિશિલા છે
મુક્તિશિલાના અગ્રસ્થાને ૩૩૩ ધનુષ્ય અને ૩૨ આંગુલ
પ્રમાણે (જિયાઇમાં) સિંધુ ભગવન્તો ધિરાજે છે

અલોક કેમ કહેવાયો? જેમાં છ દ્રવ્ય, ધર્મોસ્તિકાય-
અધર્મોસ્તિકાય, આકાશ, કાળ, પુદ્ગલ અને જીવ હોય તેને
લોક કહેવાય. એટલો આકાશ તે અલોક કહેવાય અલોક
અનતો છે લોક અસંખ્યાત જોજન લાંબો પહોળો છે મોટા
મકાનમાં સીકું ટાંગ્યું હોય તે કેવડું લાગે ! તેવો અલોકની
અંદર લોક લાગે અલોક અનતો છે છ દ્રવ્યો જેમાં છે તે
લોક તેના ત્રણ વિભાગ તે ત્રણ લોક, ઉર્ધ્વ, અધોલોક અને

તિચ્છોલોહ નારહી અને ભવનપતિ દેવતા અધી લોહમાં છે તિચ્છો લોહમાં વાણ મ તર, જ્યોતિષીદેવ, મનુષ્ય અને તિમ ચ રહે છે ઉપ્વલોહમાં વમાનિદેવ રહે છે તિચ્છોલોહની અંદર અસ જ્યાતા દ્વીપ-સમુદ્રા છે

એક રાજના તિચ્છો લોહની અંદર અર્ધામાં સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર અને અર્ધામાં અસ જ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્ર છે મનુષ્યોનું સ્થાન તો માત્ર અહીં દ્વીપની અંદર જ છે મનુષ્યક્ષેત્ર ક્ષેત્રો માનુરોત્તર પવત છે તે ગોળ છે તેની અંદર રહેલા જ ભુદ્વીપ દ્વાતકીખંડ અને અર્ધા પુષ્કરખંડ દ્વીપમાં મનુષ્યો રહે છે બાહીમાં તિચ્છો વસે છે ગભજ મનુષ્ય સ જ્યાતા છે સ જ્યાતા ગણતર્ગ ગણત્વા એકમ કશક સો... તેમ ગણત્વા રહ્યો આઠ પઠે તેના મનુષ્યો છે એ મનુષ્યો દ્વારા ઔદ પ્રકારના સમૂહિમ હવે લાગ-વિદ્યા-મળ-મૂત્ર શુક સોણીતમાથી ઉત્પન્ન થાય તેને સમૂહિમ મનુષ્ય કહેવાય છે ત અસ જ્યાતા છે તેનું શરીર આશુલના અસ જ્યાતમાં ભાગનું અને આમુષ્ય અતમુદ્ગતનું છે પૂરી પર્ણાપ્તિ બાધી શકતા નથી એકસો એક સમૂહિમ મનુષ્ય અપર્ણાપ્ત ૮ હોય છે તેમગભજ મનુષ્યના ૧૫૪૮૦ ભૂમિ ૩૦ અકમ ભૂમિ અને ૫૬ અવરદ્વીપા કુલ ૧૦૧ના પર્ણાપ્ત અને અપર્ણાપ્ત એટલે ૨૨ અને ૧૦૧ સમૂહિમ મનુષ્ય કુલ મળી મનુષ્યના ૩૩ લેઈ થયા દેવો અને નારહી દરેક અસ જ્યાતા પૃથ્વી-પાણી તઉ વાસુ-વનસ્પતિ દ્વીદ્રિય ત્રીન્દ્રિય ઘનુચિત્રિય અને અસ જ્ઞી પચ્ચેદ્રિય આ નવ બાહી ઉલ્લેખીને માનવ જ મનો નબર આ ચો છે બધાનો સરવાળો કરીયે તો ઘોઠામાં ઘોઠો આઠ ગભજ મનુષ્યનો છે ચારે બીના

જીવો મનુષ્યમા આવી શકે તેની જ્યાં અનતી, પણ ચૂંટાઈને આવનારા સજ્યાતા જીવો, ઉમેદવાર અનતા પણ ખુરશી સજ્યાતી, તેમા તમારો ચાન્સ લાગી ગયો, તે કેવા લાગ્ય-શાળી ?

અનતા પુણ્યના હગલે હગલા થાય ત્યારે માડ મનુષ્ય અવતાર મળે છે, તે માનવ પણ જે પ્રકારે છે આર્યા-મલેચ્છાશ્ચ આર્ય અને અનાર્ય જેના હૈયામા દયાના તરવ હોય, દામળતા ઠારુણ્યના લાવો હોય, જેનું હૈયું દયાથી ભીળાયેલું હોય, હિંસાની સૂજ હોય તે આર્ય હિંસા આદિ પારાવાર પાપ કરે છે તે અનાર્ય મનુષ્ય સિવાય ત્રણેય ગતિના દરવાજા મોક્ષ માટે બંધ છે સાતમી નક, તેઉં, વાઉં, અને મનુષ્ય તિર્યચ જુગલીઆ આ પાચ ઠામ સિવાય બધા ઠામના જીવો મનુષ્ય ભવમા આવી શકવા સમર્થ છે પદ અતરફીપના મનુષ્યો એકાત મિથ્યાત્વી હોય, તે સમ્યગ્દષ્ટિ નથી હોતા તેની લાયકાત મોક્ષ મેળવવા જેટલી નથી ત્રીસઅકર્મ ભૂમિના મનુષ્યો પણ વિરતિ કરી શકતા નથી તમે કર્મભૂમિમા આવ્યા છો, તમારી ઘણી પુણ્યાર્થ તમને આહીં જે ચી લાવી છે આર્યદેશ, ઉત્તમ કુળ, સસ્કારી કુટુંબ, ધર્મના રગથી હાડ અને હાડની મિજ રગાયેલા હોય, નવતત્ત્વના જાણવાવાળા હોય, અને તત્ત્વના ચિંતક વિચારક માતા-પિતાને ત્યાં જન્મ થવો એ શુ ઓછું પુણ્ય છે ? આવા પુણ્યશાળીઓનો વસવાટ સુગ્રીવનગરમા છે જ જુઠ્ઠીપના ભરતક્ષેત્રમા સુગ્રીવનગર આવેલું છે, જેમા આર્ય પ્રજા રહે છે, તેઓ બહુ જ સસ્કારી છે પણ ખેસરી પૃત્ય શ્રી કાગીરામજી મહારાજ સાહેબ કહેતા કે-

ફલ જ લાવે એ મનુષ્ય જ મારો. જનાણે જોયો મોહન નવિ
આવે જોયો ઉત્તમકુળ ઉપજ્યો કોઈ અધમ કુલે અવતાર નવિ
લગી આવ્યા પુરણ ઇન્દ્રિય જેવું જોયો જોયો વિકાર નવિ,
એમ બહુ જોયો ધર્મ આશયો આ અવસર વાર વાર નવિ

શાનિ પુરુષો કહે છે કે તમે અત્યારે ક્યાં આવ્યા
છો ? માનવભવ મળવો બહુ દુર્લભ છે તેમાં પણ આવ
પણ ! જો અનાયજેશમાં ગયા હોત તો શુ યાત ? આવ
જેશમાં પણ શીલ, કોળી-વાણરીમાં અવતાર નથી. શિવ
કુળમાં અવતાર-તે પણ મહાન પુણ્યનો યોગ છે આમુખ્ય
પણ લાંબુ ગળમાં ગળી જાય તો શુ કરે ? તેમ જન્મ
આધિનો, બહેરો, મુજો, કાલો હોય તો ? તે ધર્મની
આશાના શુ કરી શકે ? પૂર્ણ ઇન્દ્રિય પામ્યો છુ આવો
સરસ અવસર મળ્યો છે તો હવે Time is money-તકને
સલાળી લ્યો. તક ગુમાવે તે મૂખ તકને વધાવે તે પઠિત

મરવો મનુષ્ય જ મ આશો તમે ભવિત હૃદયમાં ખાશે,
કમ અચાવી જ મોહન મના જોત ધર્મને ખાશે,
તક અમુલી મળી (૧) ભવિત તા કરી, ફક્તમાં પડી
જીવન દુઃખદાયી.

મનુષ્ય જ મ આ સફળ કરીને, મહાવીરને બાવો-મહાવીરને બાવો,
મહાવીર પ્રજાના શુભ સૌ બાવો, જ મ સફળ કરવા (૧)
નિત સાધન રેવ તથા શુભ બાવો, અવસિષ્ઠ તરવા (૧)

મનુષ્યનો અવતાર અનંતા પુણ્ય યોગથી પ્રાપ્ત થાય
છે પાંચસો રૂપિયાનું સેણ બાઈઓ કેવી રીતે સાચવે
વારપરણે તહેવારે પહેરવાનું હોય સારી પેઠે સંઠેલી જાતન
કરીને રાખે છે અને પાંચ રૂપિયાના સાઠલાની કેવી જાળ
વણી હોય ? તેમ તમે આ મનુષ્ય અવતાર કેટલા બધા
પુણ્યથી ખરીદ કરેલ છે આવી પુણ્યાઈથી મળેલો અવતાર
કોડીમાં વેચી નાખો છો ?

“ દિવસ ગુમાવ્યો ખાઈને, રાત્રી ગુમાવી સૂઈ
હીરા જેવો મનુષ્ય લવ, કોડી બદલે બદલ.”

આવો અમૂલ્ય લવ શી રીતે વાપરો છો ? વાધા-
વચકાથી મારાતારાપણાથી મગજને કચરાપેટી બનાવી
મૂક્યું છે. તરવના ચિંતક છો ? મગજમાં છ દ્રવ્ય, નવ તરવ,
છવ-અછવની વાત રમે છે ? કે ભાગીદારો કેટલા ? પૈસા
કેટલા ? માલ-મિલકત કેટલી ? તેમ રમે છે ! શેના વિચારો,
આવે છે ! જ્ઞાન ક્યાં ગુમાવાય છે તેની ખબર છે ! હજારની
નોટ છોકરો મોઢામાં નાખે છે કારણ કે ખાળકને તો જે
આવ્યું તે મોઢા તરફ હોય તેને તેની શું કિંમત ? અમારે
તમને કેવડા માનવા ? કેવડા થયા ? સલામ દશા કેમ નથી
આવતી ? પ્રકાશમા આવો અંધકારમા ક્યાં લગી અથડાવું
છે ! જિનેશ્વરદેવે માર્ગ બતાવ્યો છે તેમાં એતપ્રેત બની
જશો, તેનું નામ ભક્તિ. ભક્તિમા તદ્દરૂપતા-અર્પણતા-હોય,
તેમાં શરત ન હોય, બક્ષિસ ન હોય મારાણી કરવાની હોય
જ નહિ, છતાં મળ્યા વગર રહે નહિ. મનુષ્યઅવતારમાં
ઉન્નતિનું પ્રથમ પગથિયું ભક્તિ છે ભક્તિ આવે તો જ્ઞાન
પામવાને લાયક થાય વિનય એટલે વિનય વિશેષે કરીને
આત્મા તરફ દોરી જવું તેનું નામ વિનય. જૈનશાસનનું
મૂળ વિનયમા છે વિનયથી જ્ઞાન, જ્ઞાનથી દર્શન, દર્શનથી
ચારિત્ર અને ચારિત્રથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે

“ વિળયાઓ જિજ્ઞાસનમૂલો, વિળયાઓ સંજમો તવો ।
વિળયાઓ વિષ્ણુમુક્તસ્ત, કમો ધમ્મો કમો તવો ॥ ”

માખાપનો વિનય કરનાર, શેઠશુર આદિને વિનય
કરી શકે છે વિનય ઘરશાળામાંથી જ મેળવાય છે પણ

આને એ શિલ્પુ નથી દીકરો સવારમા બિડી હાતણ
 મોઢામા લેશે પણ ક્યાં મારા માળાપ બિરાળે છે
 તેને નમસ્કાર કરુ, તેવા તમારા બાળકો ખરા ? કેમ સસ્કાર
 નથી ! ખામી દેખાતી નથી ? વિદ્યા વિનય જ્ઞાતિ ।
 વિનયથી વિદ્યા વરે છે વિનયથી પ્રાપ્ત કરેલું જ્ઞાન સર્જન
 બને છે

એક ઘરમા પિતા પુત્ર સાસુ અને વડુ રહે છે વડુ
 સસ્કારી માળાપની પુત્રી ધર્મી છે સાસુને ધર્મકરણીમાં
 અનુકૂળતા કરનારી છે ન્યાં સપ છે વિવેક છે ત્યાં ધન પણ
 ઘણું નથી. અઠાઈઘર છે પિતા પુત્ર અને સાસુનું પૌષ્ણ
 કરવા બધ છે પુત્રવધૂ યૌવીસ હલાકનો ઉપવાસ કરે ।
 ત્રણેય જણા મત પાળી બેર આવે છે વડુએ પારણા માટે
 ખીર મગ શબડી બધી બેગવાઈ તૈયાર કરી છે સાસુને
 બિસવા ચાકળો પણ તૈયાર રાખેલ છે બહારથી દીકા તેવી
 સામે કેલીએ જઈ નમ કાર કરી ચરણરજ મસ્તકે લીધી
 વડુ બહુ સસ્કારી છે તમારે ત્યાં આવી સસ્કારી પુત્રવધૂ
 છે ? લાખનો કરિયાવર લાં આવનારી સસ્કારી કે ધમ
 પમાડનાર સસ્કારી ? તમારી નજર ક્યાં કરે ? કરિયાવર તો
 અવાઈ જશે, પણ વડુ સસ્કારી હશે તો બાળકોમાં પણ
 સસ્કાર ઉતરશે બધું તૈયાર છે સાસુ પાસણું કરવા માટે
 ખમ્મા છે પિતા-પુત્ર પાસણું કરી યાક ખાવા મેઢી ઉપર બાંઠે
 પડખે થયા છે પણ કાઈ કાઈ ચર્ચા કરતાં સભળાતું
 નથી. મેઢી ઉપર જઈ જુએ છે તો બંને લીલા કાથ-અવાચક
 પડેલા દીક ઉજળતા દ્રવ્યમા ગરમ પડેલી હશે તેનું ઝેર ચડી
 મરુ હશે.

સાસુવહુનું પારણું પારણાને ઠેકાણે રહી ગયું રાગ દશા
છે એટલે હું ખી હૃદયે સાસુ અને વહુએ માથા જોળામા લઈ
મ ત્રોચ્ચાર શરૂ કર્યા

ભક્તમામર સ્તોત્રનો પાઠ શરૂ કર્યો

“રક્તેક્ષણું સમદ કોકિલ કંઠનીલ
કોધોદ્વલતં કૃષ્ણિનચુત કૃષ્ણમા પતંત
આકામતિ કમયુગેન નિરસ્તશંકસ
ત્વન્નામ નાગદમની દદિ યસ્ય પુંસ (૪૧)

ભાવપૂર્વક, શ્રદ્ધાપૂર્વક અને શુદ્ધ ઉચ્ચારથી શ્લોક
જોલે છે રક્ત આખ છે જેની, કાળો કાંલો છે, કોધથી ઉદ્વેગ
થયેલ છે, કૃષ્ણ પછાડતો એવો સર્પ સામેથી આવતો હોય-
એ પગ વચ્ચેથી ચાલ્યો જતો હોય, પણ જે પુરુષના હેયામા
તમારા નામ રૂપી નાગદમની હોય તેને સર્પ પણ શુ કરી શકે !
કેટલું શ્રદ્ધાનુ બળ છે ! ઝેર તરત ઉતરી ગયું હોય ફરકવા
લાગ્યો પુત્ર, માતાને પૂછવા લાગ્યો કેમ હંજુ પારણું કર્યું
નથી ! પરંતુ સસરાનું ઝેર હંજુ ઉતરતું નથી- વહુ કહે છે કે
મારા પિતાનું માથું મારા જોળામા લાવો ફરી સ્તોત્ર ઉચ્ચાર્યું
જ્યાં આ શ્લોક આવ્યો કે ઝેરની અસર ઉતરી ગઈ જૈન
દર્શનના સ્તોત્રો મહાન કાર્ય કરે છે જે જ્ઞાન સાથે શ્રદ્ધાનું
બળ હોય તો જ જ્ઞાન ફળીભૂત થાય

હવે પારણા કરવા નવેસરથી તૈયારી કરવાની રહે છે
સ્વસ્થ થયા પછી સાસુ, વહુને પૂછે છે કે, બન્ને સાથે સ્તોત્ર
જોત્યા પણ મારા જોલવા થકી અસર કેમ ન થઈ ! વહુએ
કહ્યું કે હું જે સ્તોત્ર લાઘી છું તે ગુરુદેવ પાસે વિનયપૂર્વક બે
હોય બેઠી નમસ્કાર કરી જ્ઞાન અહણ કર્યું છે અને તમે મારી

પાસેથી શ્લોક શીખ્યા છે. શુરુ પાસેથી નથી શીખ્યા વિનયવાળી
જ વિદ્યા કહે છે માટે ભક્તિ નમ્રતા-વિવેક પહેલાં હાવવા
જોઈએ. ભક્તિ વિના જ્ઞાન ન મળે. જ્ઞાન વગર ધ્યાન નહિ.
ધ્યાન વિના કેવળજ્ઞાન ન આવે અને કેવળજ્ઞાન વિના
મોક્ષ નથી. માટે જીવનમાં નમ્રતા ભક્તિ વિવેક હાવવા
જોઈએ.

જાહે. જાહે. શ્રી સદગુરુ ઠુલ્કારિંદુ જાપાર
જા. પામર પર પ્રભુ ઠપી જાહે. જાહે. ઉપકાર
શુ પ્રભુ ધરણ અને પરુ આત્માથી સૌ હીન
તે તે પ્રભુએ આપીયા વડુ ધરણાધીન

સાધક કહે છે કે હે પ્રભો! આપે જે કંઈ આપ્યું છે
જીવદયાલુ” જીવ આપ્યો છે અને જ્ઞાન કરાવ્યું છે તેનો
ઉપકાર વાળી શકું તેમ નથી.

મયો પડે જે ઉપમાથી અને હિરે મળી મયો ધરમાંથી
સાદ કરી ગુરુએ જાતલાવ્યા, બાહ્યદર્શ જદુ જળમાંથી
અને હિરે મળી મયો ધરમાંથી

આત્મારૂપી હિરે જ્ઞાનાદિકાળથી જોવાઈ ગયો છે તેને
પ્રાપ્ત કરવા માટે કેટલે કેટલે રખડ્યો! જૂન માથા પટકમાં,
પરતુ હિરે તો જાહે મારા ધરમાં જ છે

મિરે હિરે દેશઈ મયો, કથરેમ કોઈ પાણી કોઈ પથરેમ
કોઈ માળા કર જપત હે કોઈ પાણીવાણા વસનેમ
મિરે હિરે દેશઈ મયો કથરેમ

પાણીવાણુ સમેતશીખર જધે તિથધામ ફરી વળ્યો,
પણ આત્મારૂપી હિરે મળ્યો નહિ. મગા-મગના પ્રભાસ
જોડુજ મનુરા એમ થળી જગ્યાએ ત્યાં જોતવા ગયો, પણ
મળ્યો નહિ. તે હિરે ક્યા છે? મગવાન કહે છે તે હિરે

તારામાં જ છે બહાર ક્યાંય નથી. "Happiness comes from within, not from without" તારામાં સમાઈ જ, બહાર હીરો નથી, અતરખોજ કર તો પ્રાપ્ત થાય

“બાલે તે બીજે નહિ પરમેશ્વર તે ચોતે,
પણ અસાની આંધળો અજ્ઞો રહીને ગોતે.”

અવાજ ક્યાંથી આવે છે તેને તુ બાણુ “Speak within thee” તેતુ બાણુપણુ કયે જ્ઞાન-દર્શન ચારિત્ર્યની ખીલવટ થઈ જશે. અને તેથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થઈ જશે માટે આ મનુષ્ય-લવ રૂપી તક મળી છે તેને વેડફી ન નાખ જન્મોજન્મના કર્મો ખપાવવાની તક છે, અમૂલ્ય તક અમૂલ્ય અવસર સાપડ્યો છે, આગણે અવસર છેને ? બળરમા એકથી દશગણુ ભાવ ઊંચા થાય ને વખારમા માલ ભરપુર હોય, તો વેચીને લાભ લઈ લોને ? કે એમ કહો કે હમણા નહિ. હમણાં જે માસ પથારીમાંથી ઉઠવાની છૂટ નથી, પછી વાત તો શુ બળર ઊભી રહે ? ભાવમા ફેરફાર થાયને ! તક શુમાળ્યે વસ્તુ હોય છતાં લાભ મેળવી ન શકાય તમારે શુ ભાવ છે ! મોસમ છેને ! આગળના લોકો જરૂરીઆત કરતા વધુ કમાવવાનું ઇચ્છતા જ નહિ ચોમાસામા ગામ ખંડારના પાચે જાતના આશ્રવ સેવવાના પચ્ચક્ષાણુ હોય આરમાસ ક્યાંય મુસાફરી નહિ આજે તો સતોષ જ નથી આરાધના કરે. પુણ્યથી આ બધુ જે ચાઈ આવશે આરાધનાનો અવસર છે, આ અવસરને ઓળખે તે પડિત છે

દરેક જૈને આ ચોમાસામા ઓછામા ઓછુ જે ઘડીનું સામાયિકવ્રત તો કરવુ જ જોઈએ આત્મદશામા જે ઘડી રમણુતા કરવી તે સામાયિકવ્રત છે દર રવિવારે તો કામકાજ

બધ હોય છે તેને તમે Holiday કહો છો. હોલીડે એટલે પવિત્ર દિવસ વિદેશીઓ ચચ, અગિયારી વિગેરેમાં પ્રાર્થના કરવા આ દિવસે જાય છે તમે સિનેમા જોવા, ચા નાસ્તા ઉડાવવા હોટલમાં જવા કે રેકડીની વસ્તુ ખાવામાં વિતાવો છો ને? રવિવારે તો અવશ્ય સામાયિક કશ્વી જ જોઈએ રાત્રિ-સો નનો ત્યાગ હોવો જોઈએ કાર્મિક ધાર્મિક સસ્કાર રેડો જેથી ઉત્કર્ષ થાય પુણ્યાર્ધથી આ અવસર મળ્યો છે તે વેડફાઈ ન જાય તેની તકેદારી રાખશે તો દુઃખતિમાં જડ નહિ પડે

જલમદ્ર રાજા અને તેની અગ્ર પત્નિ મૃગાવતી દંપતિ છે તેહ જુદા પણ દિલ એક તેનું નામ દંપતિ આય સન્નારીઓ આવી હવી આજનો કાળ તો છૂટાછેડાનો છે આ ક્યાની સંસ્કૃતિ છે નાવરિયુ વર્ણ છે કે ઉચ્ચકુળ છે? કીડીનો ખાધેલ ધણી હોય છતાં તેને પરમેશ્વર તુલ્ય માને તેવી આયનારી હોય હૈયામાં એક પતિ સિવાય બધા ભાઈ બાપ હોય. ધ્રુવચારિણી, શીલવતી સતીઓ ઘઈ ગઈ જેની ધૃષ્ટિ અગુઠા ઉપર કોઈના મોહા સામે ધૃષ્ટિ કરે જ નહિ તમારી નજરો ક્યાં ફરે? આજે તો સ્ત્રીને પુરુષ મિત્ર અને પુરુષને સ્ત્રી મિત્ર હોય આમ, વિભાતીય મિત્રતામાં જોગ કેવા થાય? ભારતની સંસ્કૃતિ દુનિયામાં અલોડ જિયામા જિવી છે અમેરિકા જેવા દેશમાં જ્યાં ૧૦૩ માળાના મકાન હશે પણ સદાચાર નથી પામ્યા ત્યાં સુખી નહાસુ છે ત્યાં સુખી પાયો કાચો છે સદગુણ ખરુ આશુવણ છે સદાચાર પવિત્રતાનું મૂળ

જલમદ્ર રાજા અને મૃગાવતી રાણી બન્નેન પાણેય

ઈન્દ્રિયની પૂરે પૂરી ભોગવાઈ છે રૂપના અખાર સમી રાણી છે. આર્યનારી હક્ક માગતી નથી હક્ક માગ્યે મળતા નથી પણ સેવાભાવથી મળે છે માગવાથી કંઈ મળે નહિ તમે કેની ખાસે માગવા બેઠા છો ? ઘરમા કામવાળી પાચ રૂપિયા પગાર વધારવાની માગણી કરે તો વધારી દેવાય પણ ઘરવાળી કહેશે કે હું આ બધું કામ કરું છું તો મારો પગાર વધારો ! માગે ત્યારે મનૂરણ માનવીને પતિ કહે કે બાળકો તારા છે, તારી ફરજ છે પગાર માગવા બેસે તે કેલું વચન લાગે ? ઘર તારું છે પતિ તારો છે, પોતાનું જ હોય ત્યાં વળી માગવાનું શું ? ભગવાન કહે છે કે, આત્મા માટે ધર્મ કરવાનો છે, પૈસા ટકા, કીર્તિ, વાસણ માટે નહિ, કર્મની નિર્જરા માટે, ધર્મ કરવાનો છે હ પતિ સુગ્રીવનગરમા રહે છે, વળી પણ શું થશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૫ મું

સં. ૨૦૨૦ના અષાઢ વદિ ૪ સોમવાર તા. ૨૭-૭-૧૯૬૪.

અહિ નાથે સિધ્ધાત પ્રજ્ઞ્યા સિધ્ધાત ઐટલે ત્રણેય કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે બલભદ્ર રાજા અને તેમની મૃગાવતી પટરાણી સુગ્રીવનગરમા રહે છે રાજા બલભદ્ર સરકારી આત્મા છે પ્રજાપાલક છે, સૂર્ય સમાન તેજસ્વી છે જેમ સૂર્ય, રાજમહેલને પ્રકાશ આપે છે તેમ ગરીબની જૂપડીને પણ પ્રકાશ આપે છે ત્યાં જિય-નીચ, રાયરક, સધન-

બધ હોય છે તેને તમે Holiday કહો છો. હોલીડે એટલે પવિત્ર દિવસ વિદેશીઓ ચમ અઝિયારી વિગેરેમાં પ્રાથના કરવા આ દિવસે જાય છે તમે સિનેમા જોવા, આ નાસ્તા ઉડાવવા હોટલમાં જવા કે શેકડીની વસ્તુ ખાવામાં વિતાવો છો ને? રવિવારે તો અવશ્ય સામાયિક કરવી જ જોઈએ શત્રિ સોજનનો ત્યાગ હોવો જોઈએ કાંઈક ધાર્મિક સન્કાર શેઠો જેથી ઉત્ક્રમ થાય પુણ્યાર્થથી આ અવસર મળ્યો છે, તે વેળાઈ ન જાય તેની તકેદારી રાખશે તો કુઝતિમાં જવું નહિ પડે.

બલભદ્ર રાજા અને તેની અશ્વ પટશાળી મૃગાવતી દંપતિ છે રેહ જુહા પણ દિલ જોઈ તેનું નામ દંપતિ આય સન્નારીઓ આવી હતી આજનો કાળ તો છૂટાછેડાનો છે આ ક્યાની સંસ્કૃતિ છે નાતરિયુ વણ છે કે ઉચ્ચકુળ છે? દીડીનો ખાખિલ ધણી હોય છતાં તેને પરમેશ્વર તુલ્ય માને, તેવી આયનારી હોય હૈયામાં જોઈ પતિ સિવાય બધા ભાઈ બાપ હોય. બ્રહ્મચારિણી, શીલવતી સતીઓ થઈ ગઈ જેની ઘણે અણકા ઉપર કોઈના મોઢા સામે ઘણે કદે જ નહિ તમારી નજરે ક્યાં ફરે! આજે તો સ્ત્રીને પુરુષ મિત્ર અને પુરુષને સ્ત્રી મિત્ર હોય આમ વિજયવીર મિત્રતામાં ગોરા કેવા થાય? ભારતની સંસ્કૃતિ કુનિયામાં અજોડ જિયામાં જિંચી છે અમેરિકા જેવા દેશમાં, જ્યાં ૧૦૩ માળાના મહાન હશે પણ સદાચાર નથી પામ્યા ત્યાં સુખી નહામું છે ત્યાં સુખી પાયો કાપ્યો છે સદગુણ ખરું આજુબાજુ છે સદચાર પવિત્રતાનું મૂળ છે.

બલભદ્ર રાજા અને મૃગાવતી રાણી બન્નેન પાંચેય

ઈન્દ્રિયની પૂરે પૂરી જોગવાઈ છે રૂપના અખાર સમી રાણી છે. આર્થનારી હક્ક માગતી નથી હક્ક માગ્યે મળતા નથી પણ સેવાલાવથી મળે છે માગવાથી કંઈ મળે નહિ તમે કેની પાસે માગવા જોઈ છે ? ઘરમા કામવાળી પાચ રૂપિયા પગાર વધારવાની માગણી કરે તો વધારી દેવાય પણ ઘરવાળી કહેશે કે હું આ બધું કામ કરું છું તો મારો પગાર વધારો ! માગે ત્યારે મજૂરણુ માનવીને ? પતિ કહે કે બાળકો તારા છે, તારી ફરજ છે પગાર માગવા બેસે તે કેલું વચન લાગે ? ઘર તારું છે પતિ તારો છે, પોતાનું જ હોય ત્યાં વળી માગવાનું શું ? ભગવાન કહે છે કે, આત્મા માટે ધર્મ કરવાનો છે, પૈસા ટકા, કીર્તિ, વાસણુ માટે નહિ, કર્મની નિર્જરા માટે, ધર્મ કરવાનો છે હ પતિ સુગ્રીવનગરમા રહે છે, વળી પણ શું થશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૫ મું

સ. ૨૦૨૦ના અષાઢ વદિ ૪ સોમવાર તા. ૨૭-૬-૧૯૬૪.

અહિ નાથે સિધ્ધાત પ્રશ્ન્યા સિધ્ધાત એટલે ત્રણેય કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. ઉત્તરાધ્યનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે બલભદ્ર રાજા અને તેમની મૃગાવતી પટરાણી સુગ્રીવનગરમા રહે છે રાજા બલભદ્ર સસ્કારી આત્મા છે પ્રજાપાલક છે, સૂર્ય સમાન તેજસ્વી છે જેમ સૂર્ય, રાજમહેલને પ્રકાશ આપે છે તેમ ગરીબની જૂપડીને પણ પ્રકાશ આપે છે ત્યાં ભિચ-નીચ, રાયરંક, સધન-

નિર્ધન, યોગી કે લોગીનો લેહ નથી. તેમ શાની પણ મહા પુણ્યસ્ત કત્યતિ તદા મુચ્ચસ્ત કત્યતિ મહા મુચ્ચસ્ત કત્યતિ તદા પુણ્યસ્ત કત્યતિ જે મુચ્ચ છે, ગરીબ છે, તેને પણ શાની સરખો બોધ આપે છે, અને મુચ્ચને જેવો બોધ આપે છે, તેવો જ બોધ જોઈ રાબને પણ આપે છે. પુણ્યવાન આત્મા અને પાપી આત્મા જન્મે જાતના આત્માઓ છે બધાને સરખો બોધ છે ધર્મ પામવા ઉત્સુક રહેવું જોઈએ વસ્તુને. ખલાવ જો ધર્મ છે, રાબનો ધર્મ ન્યાયનીતિ એ પ્રમાણે શ્રામ્યધર્મ કુળધર્મ, રાજધર્મ, આ બધા લૌકિક ધર્મો છે ત્યારે આત્મધર્મ જો અલૌકિક. અલૌકિક ધર્મ શી કમ ખરે છે જાવ તુરી જાય છે સ સાશની આર ગતિમાં પરિણમણુ કરાવનારા જાતજાતનાં શુભાશુભ કમ કયાં હોય તે પુણ્ય પાપના ઉદય થાય ત્યારે છવે કેવી રીતે રહેવું ?

‘સુખમા જઠાય નહિ દુઃખમાં રહાય નહિ,
અક્રિત મૂલકાય નહિ હો. માળા છે ધાત્રમા
ધન સુખકાય નહિ જોઈશુ ખલાય નહિ
લેહ રખાય નહિ હો, માળા છે ધાત્રમાં
મજુના નામની હો, માળા છે ધાત્રમાં

પ્રબળ પુણ્યનો ઉદય ત્યારે થાય ત્યારે સુખ વધે. કમાણી વધે તેનો ક્યારે પણ મૂલ્યવાન તેજ તુરી વસ્તુ જની જાય આવા પુણ્યના ઉદયમાં જટલી ન જવું શુભાન ન કરવું જો વૃત્તિ પુણ્યનો ઠાળિયો કરી જનાર છે જોઈ પુણ્ય લોખવતા કેટલા સમયમા ખલાય થાય છે તે વાત શ્રી “ભગવતી - સુત્રમા આવે છે વાણવ્ય તર દેવો જોઈસો વર્ષમાં સુખ લોખવતા જેટલુ પુણ્ય ખપાવે તેટલુ પુણ્ય ખપાવતા નવનિકાયના દેવોને બસો વર્ષ લાગે અસુરકુમાર ૩૦૦ વર્ષમા,

અહનક્ષત્ર તારામંડળના દેવતાઓને ૪૦૦ વર્ષ લાગે અર્ધ-સૂર્યને ૫૦૦ વર્ષ પહેલા અને બીજા દેવલોકના દેવોને એક હજાર વર્ષ. ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકને બે હજાર વર્ષ પાંચમા તથા છઠા દેવલોકને ત્રણ હજાર વર્ષ સાતમા તથા આઠમા દેવલોકને ચાર હજાર વર્ષ. નવમાથી બારમા દેવલોકને પાંચ હજાર વર્ષ પહેલી ઐવેયકે એકલાખ, બીજીએ બે લાખ, ત્રીજી ઐવેયકે ત્રણ લાખ વર્ષ, તેવી રીતે તે જ અનુત્તર વિમાનના દેવને ચાર લાખ વષ અને સર્વાર્થસિદ્ધના દેવતાને પાંચ લાખ વર્ષ પુણ્ય ખપાવતા થાય પુણ્યમા ભોગવટામાં કેટલો ખર્ચો તફાવત છે ! કારણ કે પુણ્યના કલિકોના રસમાં તફાવત છે અને વર્તમાન ભોગવટામાં સમજણનો તફાવત છે ઘણા જીવો પુણ્યના ઉદયથી છકી જાય છે હું મોટો, મને માનપૂર્વક બોલાવો, એ અભિમાન છે, તે પાડનાર છે

હું ખ અણગમની વસ્તુ છે તે પાપના ઉદયથી આવે છે પાપના ફળને ઇચ્છો જરા ? ના, પાપના ફળને ન ઇચ્છો છતાં જીવ જોરશોરથી પાપ કર્યે જ જાય છે “પાપ” કુર્વન્તિ સાધરા !” પુણ્યના ફળને ઇચ્છો, પણ તેવા કાર્ય કરવાની ઇચ્છા છે ? ના, પુણ્યના કારણે સગવડતા અને સાદાબી, અને પાપના ફળમાં હું ખ ને અગવડતા, જેવું કારણ તેવું કાર્ય થાય. બી તેવું વૃક્ષ કડવી તુબડી વાવીએ પછી શેરડીના સાઠા કેમ મળે ? કણુબી જેવી ખુદ્ધિ પણ તમારામાં છે ? તમારા માટે શું કહેવું ? બધી જાતની સગવડતા જોઈએ છીએ, આનંદ જોઈએ છીએ, તો સુખના કારણે આપણે કે હું ખના ?

જાણ હીધા અધોરે છુપાવ્યા જનુ
 પુણ્ય હીધાનો દેખાવ હીધો જનુ
 બચા અતરમા જેવ જણાવ અમૃત પણ્ય જેવ
 એવા કામો જીવનમા મેં આજીવનિયા
 શુ એ સોચી રહ્યા છે જિનવનિયા
 વળે તવસ્થાને મીઠા મીઠા સરોવરિયા
 શુ એ સોચી રહ્યા છે જિનવનિયા ।

ઘણાં કુકર્મો કર્યાં કાળાં બળર કર્યાં બીજાને કું ખર્ચા
 દૂખાદી પેસો એકઠો કર્યો. પછી હબ્બર બે હબ્બર કાળામાં
 નોંધાવી અધોર પાપને છુપાવ્યાં ને પુણ્યનો દેખાવ કર્યો
 “એરજુદી ચોરી કરે કરે સોયકા દાન ધંધા કયા કર્યાં ?
 અને ઉપરથી દેખાવો કયા કર્યાં છે ? તમારા પ્રયત્નો સારા
 દેખાડવાનો કે સારા થવા માટેનો છે ને ? અદરથી ક્ષય હોય
 હાડ ખવાઈને ચાણી જેવા થઈ ગયા હોય, મોઢાનો ચાંદલો
 તક્તકતો હોય ને ફોગે. પડાવલ હોય તેવા મુશ્કેલિયાને તમે
 પાસ કર્યો ખરા ? તેમ ધમના બિરુદ ધરાવી મોટી મુઠપટ્ટી
 મોઢે બાંધી બેસી ગયા લેખલ લગા મુ પણ્ય અતર
 જીવન તપાસો. આપણે બધા આદ્ય આવક કે સાધુ છીએ ?
 બહારથી એવા દેખાવ કરે કે બાણે ઘોઘા આરાના નમૂના
 પાંચમા આરામા સ્વભાવમા ઝીલનારા નમૂના । અદર એર પણ્ય
 બહાર અમૃત દેખાદી રહ્યા છી આ સાચો ધર્મ નથી. ગૃહસ્થ
 જીવથી કહે કે જરૂર પડે તો મારી પાસે આવજો અવશ્ય મદદ
 ગાર થઈશ પણ્ય જોટલો ચડે કે પૂછે, કેમ પમાણુ થયું । તો
 કહેશે અત્યારે બીડમા છું મદદની જરૂર છે પેલો કહેશે વાત
 સાચી છે પણ્ય હમણા જ દેવાઈ ગયા દેવા જેવું કઈ રહ્યું
 નથી. આને કેવા ગણવા ! અમૃતનાં ઢાંકણાં અને વિપના
 ધડા દેખાવ કેવો કરે છે ?

વિષયકથાયમા તરળોળ જીવ પોતે જ પોતાને ઠગે છે જ્ઞાની કહે છે કે અનતજ્ઞાનીથી તારુ જીવન અજાણ્યુ નથી તારે શુ તેની આખો આજવી છે? તારે પોતે જ પોતાની સુધારણા કરવાની છે જેટલા ગુણ પ્રગટયા છે તે કહેવાની જરૂર નથી, ધર્મને ઢાકે લોકો વાવણી કરે છે ત્યારે વાવ્યા પછી પૂછથી ઢાકે છે. ઉઘાડું રાખે તો પક્ષી ચાહી જાય તેમ, જે ગુણ પ્રગટાવો તે કહી દેખાડવા માટે નથી “કયું કરાવ્યું ભજન આટલું, જ્યાં ત્યાં વાત કરાય નહિ” ભજન, ધ્યાન, અથવાચન, કે કોઈને મદદ કરી હોય તે વાત કહી દેવાની શી જરૂર છે! જે કંઈ કયું છે તે લાભ પોતાના આત્માને મળવાનો છે દયા, કરુણા વગેરે શુભ ભાવથી, શુભ પુણ્ય બધાય, તેનાથી સુખ મળે છે દીધા પંછી રહેવું કે ટળવું તે સામાના ઉણ્યની વાત છે જીવે ધણીપણુ શીદ રાખવું! અજ્ઞાની જીવ પરનો કર્તા થવા જાય છે જ્ઞાની કહે છે કે તું જ્ઞાતા રહે એક રાજા દાન આપે છે પણ દેવા આવનાર સામે સામુ ન જોતા આડું મોડું રાખે છે તેમના દીવાન કહે છે, સાહેબ! આપ દાન આપો છો તેમા શરમ કેમ આવે છે, લજ્જાનુ કારણ શુ? રાજા કહેવા લાગ્યો કે, લોકો કહે છે કે હું આપું છું, પણ, ખરી વાત તો એ છે કે સામાનુ જે પુણ્ય હોય તે જ તેને મળે છે, હું તો નિમિત્ત માત્ર છું હું કંઈ આપતો જ નથી તમને દાન દીધા વખતે શરમ આવે છે કે ઢંઢેરા પીટાવો છો? દાન દીધા પછી હૈયામા અહંકાર ન થાય એવો ભાવ પ્રગટાવો શાલિભદ્રનો જીવ પૂર્વ ભવમા ભરવાડના દીકરા રૂપે હતો બાપ ગુજરી ગયા છે માતા હૈયાત છે એક વખત, બીજાને ઘેર દૂધપાક

હીઠા માતાને કહે છે કે એવું ધાણુ ધાણુ ને પીણુ પીણુ
મને ખાવાનું બનાવી દે એકનો એક દીકરા છે માએ
વિચાર્યું, દૂધ કે ઘોખા કાંઈ જ નથી. પરંતુ બાળકે હઠ
પકડી છે, મા સુઝાય છે પાઠોશીને ત્યાંથી દૂધ ખાડ, ઘોખા
માખી લાવીને ખીર રાંધે છે કથરાટમાં ઠાવવા મૂકે છે

મા કામ કરવા બહાર જાય છે અને બાળકને કહે છે
કે કરી જાય એટલે ખીર ખાઈ લેશે પાછળથી માસખમણ
કસ્નાર તપસ્વી, ચોર તપસ્વી દીપ્ત તપસ્વી, કુમાના સહાર
પવિત્ર મુનિ માસખમણને પારણે ગોચરીએ નીકળ્યા છે તે
મુનિ ફરતા ફરતા ત્યાં પધાવો ઘર પાસે આવતાં હીઠા, ત્યાં
તો કહે : 'પધારો' કેવો ભાવ ઉપડયો ! મને લાભ આપો,
ખીર છે' મુનિ પાત્ર ધરે છે પ્રથમ પોતાને ખાવા માટે
કથરાટમાં અખી લીટો કરી રાખેલો. પણ પાત્રમાં બધી ખીર
વહોરાવી દે છે અફસોસ નથી. ખાવાના સ્વાદ કરતાં વહો
રાવવાનો ઉલ્લાસ વધી ગયો છે આ ઉલ્લાસ પરસવમાં
પુણ્યના ઘોપડામાં જમા થઈ જાય છે મહાત્મા સાલ્યા ગયા.
'શુભભવતું' કલ્યાણુ ભવતું' જોતના સાધુ એવા આર્યવાદ
ન આપે વહોરવા માટે અમે તેટલું લાણુ ચાલી ગયા હોવ ને
ચેર વેળા ન થઈ હોય તો તેનો ખેદ નહિ તેમ આપ પણ
ન આપે

કુલ્લકાઓ મુદાવાદ મુદા જીવીવિ કુલ્લકા ।

મુદાવાદ મુદાજીવી શાનિ ગચ્છન્તિ સુગ્ગદ ॥

૧૦ ॥ ૬૨ સુ. ૭-૧

આશા રહિત લેનારેનાર બન્ને સદ્ગતિ પ્રાપ્ત

કરે છે

અહીં વસ્તુ નિર્દોષ છે અને ચિત્ત, વિત્ત અને પાત્ર ત્રણેની ચોકતા થઈ છે દેનાર, લેનાર અને વસ્તુ નિર્દોષ, એમ ત્રણ કરણ અને ત્રણ જોગ શુદ્ધ, તેથી સસાર પરિત થઈ જાય ઉમાસ્વાતિ મહારાજ પણ એમ જ કહે છે કે
 વિધિદ્રવ્યદાન પાત્ર ા દાનની વિશુદ્ધિ પવિત્રતા ઉપર છે

વિશેષાત્તદ્વિશેષ લેનારદેનારને વસ્તુની જેટલી નિર્મળતા વધારે, તેટલો લાભ વધારે મુનિ આલ્યા ગયા પછી બાળક કથરાટ ચાટવા લાગે છે, માતા આવે છે, પૂછે છે શું બધું ચ આરોગી ગયો ? કાળક્રમે બાળકનું આચુખ્ય પૂરૂ થાય છે ગૌભદ્ર શેઠના ધર્મપત્નિ ભદ્રા શેઠાણીની કુખે તે બાળક પુત્ર પણે અવતરે છે બાળક ગર્ભમાં છે ત્યારે માતા હૃદયે શાલિનું ક્ષેત્ર સ્વપ્નામાં જુવે છે, તેથી જન્મ થયા પછી શાલિભદ્ર નામ રાખ્યું શું પુણ્યાઈ ? મિલકત ગણી ગણાય નહિ રખ્યું તે કેટલુંક લેણુ થાય ! બે હાથ વચ્ચે કેટલું લેણુ થાય ! મહેનત કરી આતરડા તૂટી જાય, છબખહારનીકળીજાય તોય એક રત્ન જેટલું ન થાય પુણ્ય રળે તો ઢગલા થાય પણ પુણ્યની આશાએ કંઈ કરશે નહિ નિષ્કામ કરણી કરે, કરણી વાગણી નથી પણ માનવી મર્યાદા બાધી પડે છે, મને આવતે ભવે આલુ મળે, એમ નિયાણું-નિદાન કરી લ્યે છે નિદાન તે શલ્ય છે કેાઈ માણસ રસ્તે કલાકના પાચ માઈલની ઝડપે ચાલ્યો જતો હોય, તેમા અચાનક શૂળ વાગે અને તે ન કાઢે તો એટલા વેગથી ચાલી શકે ખરો ? ના, શલ્ય-કાટો હોય ત્યા સુધી ચાલી શકાય નહિ તેમ માયા, નિદાન અને મિથ્યાદર્શન એ ત્રણ શલ્ય

છે તે ન નીકળે ત્યાં સુધી ઉધાર થાય નહિ. તમને શક્ય
ગોતતા જડે છે ? શક્ય રહિત કરણી કરે. શાસિભદ્ર સુવાન
વયમા આવે છે પિતા ગુજરી ગયા છે અને માતા ખુ
કામ સલાજે છે બગલામા લાદીની જમાએ રત્નો છે તેથી
રાત્રે દીવા કરવા પડતા નથી, માખણ જેવી સુવાળી કામા
છે રાજગૃહીમા જડેલા અનોડ એવો સાતમાળનો મહેલ છે
પુરયના કઠારા ઠેલા છે ! ડર સીઓનો આમી સુરજ ક્યારે
છીએ છે ને આશરે છે તંત્ર સુખમા જાન રહેતું નથી. સુખના
બાર માસ બે વડી જવા લાગે છે અને દુ:ખની બે વડી છ
માસ જેવી લાગે છે

એક વેપારી ૧૬ રત્નકબલ લઈ શહેરમાં આવે છે
જે બનાવતાં જિહ્વી કાઢી છે એવી સુદર રત્નકબલ છે શિયા
ળામાં ગરમી અને ઉનાળામાં ઠંડી આપી શકે અને ચોમાસામા
વરસાદથી બચી શકે તેવી ગુથણી કરેલી આ રત્નકબલો છે
સાફ કરવા માટે સાણુ સોડા નથી એતાં અગ્નિમા નાખે
ત્યારે સાફ થાય રાજગૃહી નગરીના લોક તો રત્નકબલ ફક્ત
નજરે બોધને જ પોતાને લાગ્યશાળી માનવા લાગ્યા આ
વેપારી રત્ન એણીકના મહેલમા જાય છે રત્નો તો રાજાએ
કે અધીએ જ ખરીદી શકે બીજાઓથી લેવાની શક્તિ નથી

अग्नौ यजिष्यन्ति आदित्यं धारिण्यं राहजिया इह
एव परमा महज्जया अवज्जया उमराह मोयणा ग
सूय-सत्र अ. २ ७. ३

તેમ પચ મહાવતો રૂપી રત્નો બવજીવ સુધી દિસા,
જાડે ચોરી મૈથુન પરિમલ, અને રાત્રીલોજનનો ત્યાગ

આવા આચારના પાળનારા પવિત્ર વૃત્તિવાળા જીવો જ ખરીદી કરી શકે છે માયકાગલાની તાકાત નથી.

“સંયમનો પંથ એ તો ખાંડાની ધાર છે,
વિખડાને ઉરમાં સમાવુ, હો આત્મા !
સિધ્ધની વાટે વાટે જાવુ.”

મહાવ્રતો ધારણ કરવા, સંયમને પથે ચાલવું તે તો ખાંડાની ધાર ઉપર ચાલવા બરાબર છે કડવા ઘૂટડાને પચાવી જાવો પડે

રત્નકંબલ લઈ વણુઝારો શ્રેણીક રાજના મહેલમાં જાય છે શ્રેણીક રાજા પાસે ઉઠ હજાર હાથી, ઉઠ હજાર ઘોડા, ઉઠ હજાર રથ અને ઉઠ કોડ પાયદળ છે, આગ દેશ અને મગધ દેશ બે દેશના રાજા છે રાજા, રત્નકંબલની કિંમત પૂછે છે, તો કહે સવા લાખ રૂપિયાની છે મહારાણી ચેલણા દેવી રત્નકંબલ નીરખી રહ્યા છે પણ શ્રેણીક રાજા વિચારે છે, કે એક ચોઢણા માટે સવા લાખ ખર્ચુ તે કરતા પ્રજાના સુખ માટે ખર્ચુ તે યોગ્ય છે પ્રજાના પૈસા રાજના ભોગ વિલાસ માટે ન વપરાય, રાજાએ તો પ્રજાના સેવક બની સાદગીથી જીવવું જોઈએ રાજાએ વણુઝારાને રત્નકંબલ લેવાની ના પાડી દીધી, જ્યાં રાજા જ શોખીન નથી ત્યાં બીજા કોણ ખરીદી શકે! વેપારીનું મન લાગી ગયું, પાછો વળે છે. મોટું ઉદાસ છે તેવામાં શાલિભદ્રની બહેન સુભદ્રાએ તે વેપારીને જોયો દિલગીર કેમ છો, તેમ પૂછે છે વેપારી માઝીને વાત કરે છે સુભદ્રા કહે છે નિરાશ થાઓ નહિ નગરમધ્યના મહેલમાં સાતમે માળે મારો લાઈ શાલિભદ્ર રહે છે, ત્યાં જાઓ, તે ખરીદશે વેપારીને વિશ્વાસ આવતો નથી એટલે સુભદ્રા

તેની સાથે માણસ મોકલે છે શાલિબદ્ર માતાને રત્નક બલ બતાવે છે, ત્યાર પછી છે કે કેટલી છે? ૧૬ માતા કહે છે, સોળ જ ત્યારે જોવામાં માથે શુ લેવું? ૩૨ જણી પહેરનારીઓ છે વણુઆરો કહે કે કિંમત તો સાંભળો, રાજા પણ ખરીદ કરી શક્યા નથી એટલી કિંમતી છે એક એક રત્નક બલની કિંમત સવા લાખ રૂપિયા છે બદ્દા માતા કહે. લાખ ૧૬ કાબલ. રૂ. ૨૦ લાખ આપી દીધા માતાએ કહ્યું બાઈ, એક એકના બે ટુકડા કરી આપ, વણુઆરો કાંબલ કાપવા કાતર મૂકે છે, ત્યાં તેના હૃદય ઉપર કાતર મુકાય છે વિચારે છે કે મને તો કિંમત ઉપજે છે પણ લેનારને કિંમત નથી. બત્રીસ પુત્રવધૂઓને જોવાની એક એક ટુકડો આપી દીધો બધી સ્ત્રીઓએ સવારમાં સ્નાન કરી રત્નક બલથી શરીર લૂંછી ખાળમા પધરાવી દીધી. સમૃદ્ધિ કેટલી? સમસ્વાની, સામ્વવવાની વૃત્તિ નથી. વહેરાવી હતી માત્ર ઘોડી જ ખીર તેમા કેટલા ગણુ મર્ધ સામે ઊભુ રહ્યું? બાવની કિંમત આકતા રીતે ખાળમાંથી રત્નક બલ બગડી લઈ લાય છે ખીલી ઘોડી કરીને મેળીક રાજાના મહેલનો ઘોડ વાળવા લાય છે રાણી ઘેલણા એઈ રહી. મને રાજાએ રત્નક બલ લઈ ન દીધી અને આ બગડીને રત્નક બલ! બગડીને પૂછે છે કેટલાની ખરીદ કરી? બગડી કહે 'હુ શુ ખરીદીશ' આ તો શાલિબદ્ર શેઠને ત્યાંથી બત્રીસ ટુકડા લઈ આવી છ રાણીએ રાજાને વાત કરી— રાજાએ કહ્યું આવો મજી આપણા નગરમા રહે છે તેની મને તો ખબર જ નથી.

‘વાતવ તો નજ કરશુ છ શાલિબદ્ર મુખ એકશુ છ’
 વણુઆરો છ બાઈ ઘોડા રથ પાલખી છ

આજે હું 'ગૌરવવતો છું કે આવા શ્રેષ્ઠીઓ' મારા રાજ્યમા વસે છે. મારે તેના દર્શન કરવાં જોઈએ સામે ચાલીને શાલિભદ્રના મહેલે જાય છે

‘એલા ભુવને પગ દીધોજ રાજા મનમાં ચમકીઓ’
કાંઈ જોજોજ આ તો ઘર આકર તણાજ.

આ ભુવન તો ચાકરનું છે ખીજે ભુવન ઠાસઠાસીઓ ત્રીજે-ચોથે ભુવને નજીકના રહેનારાઓ, અભયકુમાર સાથે છે, રાજાને બધું બતાવે છે પાથમા ભુવને જમીન ઉપર નીલમણિ પાથયાં છે, પાણી છે કે પૃથ્વી તેની ગાખર પડતી નથી. વીટી નાખે ત્યાં બહુબહુ અવાજ થાય છે આ તો રત્નનું બધું છે વીટી ફેંકી તે ખોવાઈ ગઈ, ન મળી ભદ્રા શેઠાણી થાળ ભરીને વીટીઓ લાવે છે અને કહે છે સાહેબ ! ગમે તે પહેરી લ્યો તેમ વિનવે છે શાલિભદ્રને ખોલાવવા માતા સાતમા માળે જાય છે અને કહે છે હે પુત્ર ! શ્રેણીક રાજા પધાર્યા છે. શાલિભદ્ર ખોલમા તોલમા કંઈ જાણતા નથી માતાને કહે છે “કરિયાણું વખારમા ન બાવી દ્યો માતાજી ! તેમા તમે મને પૂછવા શું આવ્યા ? જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો” માતા કહે છે “આ કરિયાણું નથી પણ ગામધણી છે, તને મળવા આવ્યા છે” આ સાલગી શાલિભદ્ર ભિલા થઈ નીચે ઉતર્યા શરીરે પરસેવો વળી ગયો માખણ જેવી કાયા રૂપરૂપનો અખાર શ્રેણીક રાજા નીરખીને ઠરી ગયા કાનમા કુડળ, કેડે રત્નજડિત કદોરો, હાથમા વીટી છે. રૂપ જળહળ છે રાજા ખોળામા ખેસારે છે, હૃદય ઠરે છે પ્રજાનું તે મારું જ છે જેના મન મોકળા છે, તેને કુદરત આપી રહે છે આગળની સાસુઓ ધી તેલ ગોળ ખાડને તાળામા

મૂઠી ધાવીઓ પોતાની પાસે રાખવી જેને ઘેર તાળાં-ફંચી,
તેની વડુઓને ઘોરવાનું મન થાય જ્યાં પુણ્ય ત્યાં
મન ભરું ભરું રહે છે સત્તાના શિખરે વસતો રાજા
સમૃદ્ધિના શિખરે ચઢેલી પ્રજાને ભેઈ, કેવી સમૃદ્ધિવાન
મારી પ્રજા છે ! એમ ગૌરવ અનુભવે છે રાજા પાછા મહેલમાં
આવતા રહે છે આજના રાજાઓ ઈ કમોક્ષ, સેલોક્ષથી
પ્રજાનું ધન હરી જાય છે શાલિભદ્રને દિલમાં કંઠકો પડે છે કે
મારે મારે ધણી ન હોવો ભેઈએ હું સૌનો ધણી, અનાથ મટી
સનાથ બનું આ સ્થાને અઘાની છવ હોય તો અભિમાનના
શ્વાડે ઘડી જાત પણ આ તો પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદય
વાળો, આત્માની સમાન કથાવાળો શાલિભદ્રનો છવ છે

જાણ તો કશી કશી જ વધ વિવશ પરિવરણ જ
પાળી સંચમલ પછી નાથ સનાથ કશું સહી જ

હવે એવી કમાણી કરું કે મારો કોઈ નાથ ન રહે
હીક્ષા લઈ લઉં, સચમ અગીકાર કરું કૈવલિક રાજા જેવા
જેવા આવ્યા છતાં છે જરાય અભિમાન ? તમે શાલિભદ્રની
શ્રદ્ધિ માગો છો ને ? તેણે એક જ ટકોર બસ ને ઠકણા તો
પિડાંને હોય જાહેર કરું કે ઝરમે દિવસે હીક્ષા લેવી છે
આ વાત તેમની પહેલ સુભદ્રાએ સાંભળી ધન્ના ભરવારને
નવશવર્તા આસુનું ઝરમ ટીપુ ધન્ના ઉપર પડે ॥ પૂછે છે
તમને શું કુળ છે ! આખમા આસુ કેમ ! સુભદ્રા કહે છે
મારે એકનો એક જાઈ હીક્ષા લ્યે છે પ્રતિદિન એકેક સ્ત્રીને
ત્યાગ કરે છે ઝર દિવસ વિત્યા પછી સચમને માગે જશે
ત્યારે ધન્નારાય કહે છે

આતો દેવો શેરાગી, જાને હમ કહીએ શુભવીર રે
ધન્નરાય એમ જાણે શેરાગી તો તેને જાણવો,

જે એકદમ ઊંડે ખીત રે

વૈરાગીને વાચદા શા ? એક એક સ્ત્રીને છોડતાં બત્રીસ દિવસ શાના લગાડવા ! સુભદ્રા કહે છે “કહેવું સહેલ છે પણ કરવું મુશ્કેલ છે, તમારે આઠ રાણીઓ છે તેમાંથી એકનો પણ મોહ છૂટે છે ? ” ત્યાં તો ધક્કાણ બોલી બિઠ્યા કે ‘આજથી “અત્યારથી આઠે તણ, હવે સયમ લેવો નિરધારણ” આઠેયને ત્યાગ.’ તમારે તમારી સ્ત્રી સાથે આવા સવાદ કયારેય થાય છે ખરા ? સાળા બનેવી તો બન્યા છે ને ? જે બોલ્યા તે પાળવું જ ઉતાવળા બિભા થઈ ગયા સ્નાન કરવાનું બાકી છે, બેળભરી કાયાએ ઉપડ્યા, શાલિભદ્રના મહેલે કહે છે બિઠો ! જેઠા છો શુ ? ધર્મના ઠામમા પ્રમાદ શો ? દીક્ષા લીધી ત્યારથી માસખમણ તપ શરૂ કર્યો તપશ્ચર્યા વિના કમ ખપતા નથી તપથી નિર્જરા થાય છે

ધનનો ને શાળિભદ્ર, મુનિશ્વરોની જોડ
નારીનાં બંધન તત્ક્ષણ નાખ્યાં તોડ

ધનનો ને શાળિભદ્ર બન્ને મુનિ થઈ સયમ-તપની આરાધના કરી આવા ધર્મની અનુમોદના કરનાર સુગ્રીવ નગરમા બલભદ્ર રાજા ધર્મી, સુસસ્કારી અને પવિત્રાત્મા વસી રહ્યા છે

વધુ અધિકાર અવસર કહેવાશે

બ્યાખ્યાન ૬૬

સં. ૨૦૨૦ના અષાઢ વદિ ૫ મંગળવાર તા. ૨૮-૭-૬૪.

સિદ્ધાન્ત એટલે ત્રણેય કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા-

અધ્યયન સૂત્રનાં ઝોગણીસમા અધ્યયનમા, મુખમાં સ્વામી, ક્ષેત્રની વાત બતાવે છે જગતમાં અનંત હોવો છે ચાર ગતિ, ચોવીસ ઠંઠક અને ચોરાશી લાખ ચોનિમાં હવ પરિબ્રમણ કરે છે હવ જે જે ક્ષેત્રમાં વસે છે તેની વાત ચાલે છે શ્રી હરિજી હોકની વાત આવી ગઈ મનુષ્યક્ષેત્રમાં મુખીવનગર બાગ-ખગીલાથી મુશોભીત છે રાજા બલભદ્ર અને પટરાણી મૃગાવતી છે આ ગાથામાં સસારી હવની વાત આવી છે છ કાયના વિભાગમાં વહેવાયેલા-હવો સકર્મી છે વનસ્પતિ જે ખગીલામાં ખીલીછી હોય તે એકેન્દ્રિય હવ છે એકેન્દ્રિયથી માંડી સિદ્ધિદશામાં બિરાજતા શુદ્ધ શુદ્ધ ચૈતન્ય ધન આત્મ હોવો છે, તેમાં સિદ્ધિદશામાં બિરાજતા હવ શુદ્ધ છે એકેન્દ્રિયથી માંડી પચેન્દ્રિયના હવો સસારી છે પણ અવસ્થામાં ફેર છે દરેક આત્મા નિઃશયનવથી સિદ્ધિ હોવો છે છતાં આજે આપણે સિદ્ધિદશામાં કેમ નથી? એમ કોઈ વાર એકાંતે આત્માને પ્રશ્ન કર્યો છે? રણડપટ્ટી કેમ જીવી ચર્છે છે? તુ કોણ છે? તારું સ્વરૂપ શું છે? તવિચારે અપ્ય સંસ્કૃતિ દેહ અને આત્માને ભિન્ન માનનારી છે

કુનિયામાં જે તત્ત્વ છે એક હવ તત્ત્વ અને બીજું અહવ તત્ત્વ હવ અને અહવની વિકારી અવસ્થાએ સાત તત્ત્વો કિલા થાય છે હવ તત્ત્વ પોતાના સ્વભાવમાં સ્વ આનંદમાં રહે. વિકારથી વેગળો રહે અને કષાધના કલ્પિયા કાઢે, તા તને કર્મો ચોટતા નથી સસાર કોઈએ જિજ્ઞાસુ કરાવ્યો નથી. કોઈએ ગળે વળગાડી દીધો નથી. કારણે હવે જ આપણા છ સ્વભાવમાંથી ચલિત થયો છે તેથી પરિબ્રમણ અને સસાર જિજ્ઞાસુ થયો છે લોકુ ઠડુ ઘસુ હોય ત્યારે

પાણીમા મૂકવાથી પાણી ચૂસાવા લાગશે નહિ પણ અગ્નિમાં લાલચોળ થયા પછી પાણીમા મૂકવાથી તરત પાણી ચૂસી લેશે ટાઢા લોઢાને ટીપાતુ નથી, પણ ગરમ લોઢાને જ ટીપાય છે એવી રીતે આત્મા સગદ્રેષના ઉકળાટથી ઉકળે છે તે કષાય જાવથી તમ થાય છે ત્યારે લોકમાં જે કાર્મણુ વર્ણુગા ભરી પડી છે, તેમાંથી આત્માની નજીકમા રહેલી વર્ગુણને કર્મપણુ ખેચે છે. વાક પોતાનો જ છે વાક ફર કરવો હોય, અવણુ ટાળવા હોય, તો તે માટે જિનેશ્વર દેવની વાણી સાંભળો, હૈયામાં ઉતારો છવનમા ચોતપ્રોત વણી નાખો ઉત્તરાધ્યનસૂત્રના ૩૬મા અધ્યયનમા પ્રભુ ફરમાવે છે .

“જિણવચણે અણુરતા, જિણવચણજે કરેન્તિ માવેણ ।

અમહા અસ કલિહા, તે હોન્તિ પરિતે સસારી ॥

૨૬૧ ॥

જે જિનેશ્વરના વચનમા અનુરકત બને, જિનેશ્વરના વચન પ્રમાણે વર્તન કરે તે છવ મિથ્યાત્વના મેલ અને કષાયની સ કિલબટતાને ટાળી પરિત સ સારી થાય છે. પરતુ આજની પ્રજા કોના વચનોમા અનુરકત બને છે ! ભૌતિક-વાત, કહેનાર નેવાને સાભળવાની બેટલી ઉત્સુકતા છે તેથી હંભરમા ભાગે પણ તત્ત્વની વાત સાભળવાની તૈયારી નથી. પત્નિના વચનમા, પુત્રના વચનમાં, શેઠના વચનમાં અનુ-રકતતા છે, પણ જિનેશ્વરદેવની વાણીમા અનુરકત બન્યો નથી, તેથી જ સ સાર બિહો છે લાઈન ચેઈન્જ કરવાની જરૂર છે.

સાભળીને બેસી રહેવાનુ નથી શ્રોતા થઈ ઘણી વખત સાભળ્યુ, વક્તા થઈ બહુ બોલી ગયો, પણ હૈયાના અને

બુદ્ધિના ખાના બુદ્ધિ રાખ્યા જ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમ દ્વારા ધારણા શક્તિના પરિબળે જીવ ધણુ યાદ રાખી શકે પુણ્યોદયે છટાદાર ભાવણથી દુઃખરોની મેઢનીને રીઝવી શકે, પણ જ્યાં સુધી અતર ઠાકુ રાખ્યું છે ત્યાં સુધી

જાર પર જી પણુ તેહ જાણે.

અનતીવાર નવપૂર્વની વિદ્યા જાણી ગયેા છતાં આત્માને કાયકારી થઈ નથી કારણ કે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ થયો પણ દશનમેઢનો ક્ષયોપશમ થયો નહિ આપણે પૌષ્પ-પ્રતિક્રમણ-વ્યાખ્યાન શ્રવણ જો બધું કરીએ છીએ પણ તેનો ધ્યેય શું ઠાણુ? નવે તત્ત્વમાથી શું થયું તત્ત્વ છે? તે જાણવાનું છે જાણીને જીવનમાં ઉતારીને મોક્ષ પદ પ્રાપ્ત કરવાનું સ્વભાવમાં ઢકે તો દુઃખ નથી, પણ વિમુખ બન્યો છે તે વિમુખતા ટાળવા, જીનેશ્વરની વાણી દ્વારા સદ્ગુણો જગતના જીવોને સાફ કરે છે સન્માર્ગે જીવને વાળવા જોખના પાષ ઠાણવે છે શુદ્ધ જો જ્ઞાની જીવોને પ્રેરણા કરનાર જીવતા જગતા જગવાન છે કારણ કે જગવાન તો દૂર બિરાજે છે જ્યારે શુદ્ધ તો સમીપમાં છે શુદ્ધ માગદશક બને છે જેના જે જ્ઞાતા કોઈ તે વસ્તુને સમજાવી શકે જવેરી પાસે જોડાની વાત કરાય! ના! કારણ કે તે જ્ઞાતા નથી તેનો જ્ઞાતા મિત્રી છે જ્ઞતાનનાં શરીરમાં દૃઢ ધાય તો રોગનું નિવારણ કરવા તેના જ્ઞાતા ડોક્ટર પાસે જવું પડે છે ડોક્ટર જોમ ન કહે કે સત્તાન તે પેદા થયું છે તો રોગના નિદાન માટે મારી પાસે શું કામ આવે છે? તું નિદાન કર જોમ તો કહે નહિ ને? તેવી રીતે આત્માને કમ લાગ્યાં છે તેના જ્ઞાતા શુદ્ધ છે જેને પોતે પોતાને

જાણ્યો છે, સ્વભાવમા ઝીલ્યો છે, ત્રિરત્નની આરાધના કરી છે તેવા સદ્ગુરુદેવ આવનાર વ્યક્તિને આત્માનુ સ્વરૂપ વાણી દ્વારા સમજાવે છે, વાચ્યને વાચક ભાવનુ જોડાણ કરાવે છે

ગુરુ, વિના કેઈ નહિ સુક્તિ હાતા;
ગુરુ, વિના કે નહિ માર્ગહાતા;
ગુરુ, વિના કે નહિ જાડયદાહતા,
ગુરુ, વિના કે નહિ મૌખ્યકતા

આત્મસ્વરૂપ સમજાવનાર ગુરુ છે માતા ઉઠેરી મોટા કરે, પિતા પોષણ કરે, શેઠ લાઈન બતાવી વેપારમા જોડે, આ બધા લૌકિક ઉપકાર છે ગુરુનો ઉપકાર લોકોત્તર છે માતા-પિતા શેઠના ઉપકાર તો કદાચ આ ભવની ભાવટ ભાંગે પણ ગુરુના ઉપકારનો ભવે ભવની ભાવટ ભાંગે છે કર્મના જોળ લઈ દુરનારાઓના જોળ ઉતારનાર ગુરુ છે

ભવોભવ કેરો માથે ભારો લઈને ભટકું જનમ જનમ,
જનમ જનમ ભટકું કું તોયે, મુજને આવે નહિ શરમ,
પૂર્વ દિશાએ જવું હતુંને, દોડયો પશ્ચિમ દારે
ઉત્તર દક્ષિણ અચડાયો, પણ આવ્યો નહિ કિનારે
કાળી અમાસની રાતે રમતાં,

જાણી નહિ અજાણી પૂનમ જનમ .

જીવ સુખ સંપાદનના ધ્યેયે સુખની શોધમા ભવોભવથી અનંત સ સારમા રખડ્યો પણ સુખ પ્રાપ્ત થયું નહિ દરેકને સુખ જોઈએ છે અને તે પણ શાશ્વતસુખ, કે જે આવેલું ચાલ્યું ન જાય એવું સુખ મેળવવા જીવે જે માર્ગ લીધો છે તે અવળો છે, ઇન્દ્રિયજન્ય સુખો તે શાશ્વત સુખ નથી બહારના સુખ નાશવત અને ક્ષણિક છે શાશ્વત સુખ મેળવવા ઇન્દ્રિયજન્ય સુખ ઉપર, વિષય-લોભના વિકારો ઉપર હાત મારવી

બોધશે. ઇન્દ્રિય સુખ અને શાશ્વત સુખ બન્ને બોધી સાથે
નહિ મળે. તે માટે જ તદ્દસુખ થવું બોધશે.

આજે પૂજ્ય શ્રી મણિલાલજી મહારાજસાહેબની તિથિ
છે તેઓએ કંઠત અઢાર વખની વયે સસારને છાત મારી,
ઇન્દ્રિય બની સયમના પથે પ્રયાણ કર્યું હતું. આજ
તેઓશ્રીની પુરુષતિથિ છે પાંચમા આશાની અઢાર કેવા
પુરુષાત્મા શુરુદેવ થઈ ગયા તેનો વૃત્તાંત સાંભળ્યો. ધન્ય છે
તે શુરુદેવને ! કયા તેમની સાધના અને કયા આપણી સાધના !

જીવ જ્યારે સવળી પર્માય પ્રગટાવે ત્યારે તેને અત
રથી સ્વરૂપને પામવાની તાલાવેલી હોય છે. ધગશ બને છે
જ્યા પ્રેમ છે ત્યા અપણતા હોય, જ્યોછાવર થવાની ભાવના
હોય, તમને સસરમાં પ્રેમ છે ને ? પત્નિ પાછળના પ્રેમમાં
કેટલા ખુવાર થાઓ છો ? હસરડા કેના માટે ? કેઈ ટીપ
લઈને આબ્યો હોય તો તે સમયે હાથ સંકોચાશે, પણ
પત્નિની માગણી માટે ઉઢાર હૈયે હલશના ખરચ કરવા
તૈયાર ! ત્યારે આચકો નહિ આવે, તમે કમાઓ છો. છતાં
વાલની વીટી પહેરો છો. ના અને સીને કેવી શણગારો
છો ! મોઢમાં ડુબેલા છોને ? સ્થિ હોય ત્યાં વીપ વળે જ
તમને પૈસા કમાવાનો પ્રેમ છે એટલે જાર કલાકની સતવ
નોઠરી હોય સાથે ટિફિન લઈ જવું પડે, છતાં હૈયામાં
આનંદ છે કે માસિક વલસો મળે છે ને ? માટે આટલું
કુળ સદી હેવું તમને પૈસાનો પ્રેમ છે કે પરમેશ્વરનો !
સત ખમે છે કે સન (પુત્ર) ! વિકાસ કે વિલાસ ! આત્માને
પૂછોને જવાબ મેળવ્યો.

પૂજ્યશ્રી મણિલાલજી મહારાજનો આત્મા જાગી ગયેલો હતો. પાત્રમાં આરામાં પણ તેઓ ગુણુમાં ચોથા આરાના સાધુ જેવા હતા. તપશ્ચર્યા ઘણી કરી તેમજ યોગની પણ સાધના કરી. રોગની અદર પણ સમાધિ જાળવી રાખી હતી

ગુરુ શબ્દ ઉચ્ચ પ્રકારનો છે ગુ એટલે અશુચિ પદાર્થ, દુર્ગંધા ઉપજે તેણું, તેને રૂ જેવો પવિત્ર બનાવે તેનું નામ ગુરુ વળી ગુ એટલે અધકાર, અજ્ઞાનરૂપી અધકારમાધી રુ, એટલે પ્રકાશમાં લઈ જાય તેનું નામ ગુરુ. કેવા ગુરુ હોવા જોઈએ તે સંબંધી “દશવૈકાલિક” સૂત્રના નવમા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે:

कृत्वा ह्या सज्जम बभूवेर कल्याण भागिस्त विसादिठानं ।
जेमे गुरु सययमणुसासय ति, तेहिं गुरु सयय पुचयामि ॥ १३ ॥

જેનામાં લજ્જા છે, એટલે પાપ કરવાની શરમ હોય, પાપ કરીશ તો મારે લોગવવું પડશે, વળી દુર્ગંતિમાં લઈ જશે, મારું અનુકરણ બીજા કરશે, માટે પાપ ન થાય તેની શરમ, લજ્જા હોય હયા હોય, અનુકં પાસાવની છાજે. ઉડતી હોય, આત્મવત્ત સર્વશ્રુતેષુ ય પરયતિ સપદ્યતિ। આત્માની જેમ-પોતાની જેમ, સર્વ પ્રાણીઓને જુએ તે જ દેખતો છે તેના જ્ઞાનચક્ષુ ઊઘડી ગયા છે હયા વિના ધર્મ નથી

ક્ષમા વિના તપ નથી, અને સતોષ વિના સુખ નથી અહિંસા એ ધર્મ પામવાનો પ્રથમ યોધ છે સર્વ ભૂતોમાં, પછી શત્રુ હો કે મિત્ર હો, તે સમભાવે વર્તતો હોય અપકારીના અપકારને તો ભૂલી જાય, પણ પોતાના કરેલા ઉપકારને

પણ જે બૂઝી બાય છે તેણે જ જ્ઞાનને પચાવ્યું છે પૂજ્ય
મજિલાલજી મહારાજ સાહેબ મનનશીલ મહાત્મા હતા
તતને છોડનાર સત હતા સત્યાગ્રહી હતા પણ કઠાગ્રહી,
મતાગ્રહી કે દ્વેષાગ્રહી ન હતા. તેવા પવિત્ર પુરુષના
દશન થતાં, દુરમન પણ ચાંત થઈ બાય અઢારમે વધે
સોલેરામા દીક્ષા લીધી ઘોપન વધ દીક્ષા પાળી. બોતેર વધનું
આયુષ્ય હતું આયુષ્યનો એક ભાગ સસારમાં અને ત્રણ
ભાગ સમમમા ગાળ્યો ઘોપન વધમાં ઘોપન ગ્રંથો લખ્યા
કેટલાક પ્રસિદ્ધ થયા છે અને કેટલાક લખેલાં અપ્રસિદ્ધ
પડ્યાં છે બહુશ્રુત અને તત્ત્વચિત્રક હતા સિધ્ધાંતોના
ભેરીજી ગણાતા ગમે તેવા પ્રશ્નના હાજર જવાબી અને પૂરા
સમમી હતા જીવનમાં એવો સમય કેળવેલો કે અમુક વધ
સુધી શિમાળામા બચાજે કંઠો પવન વાતો હોય ત્યારે કેવળ
લગોટભર રહી સવારના સૂય લેખેથી દશ વાગ્યા સુધી કંડી
સહન કરતા. યુનિઓ શા માટે આમ કરતા હશે? કમ
લય માટે; દેહાધ્યાસ કેલેલો છૂટયો છે તેની આ પારાશીશી
છે આજે તો જીવ જરા દુખ પડે ત્યાં થેવા બેસી બાય
છે શરીરનો મોઢો છોડવાની તાલીમ લ્યો. દેહના સુખે
સુખી ને દુઃખે દુઃખી, તેવો દેહ બાવ ઉત્પન્ન કરી અનતા
દેહ તૈયાર કરે છે

રેડ બાય લય ટોચ લખા અથવા ટોચ પ્રસાદ
તે કંડીયે જ્ઞાની દસા, બાળી કંડીયે જ્ઞાન્ત "

તેમને જિંદગી પય ત્યાર વિગયનો ત્યાગ હતો
તેમના જીવનમાંથી અપણે બોધ લેવાનો છ કંડી અપ્રમત

દશા હતી ? એકા એકા લખ્યા ન કરે. કહીયે કે મહારાજ
ક્યાં સુધી લખ લખ કરશો ? તો કહે કે હું લખલખ ક્યાં કરુ છું ?

ખાલે તેને લખ લખ કહેવાય ! ઘણા રાસો તેઓશ્રીના
ખનાવેલ છે અઢાર વર્ષની બાળવયમા બાલબ્રહ્મચારી અવ-
સ્થામાં સયમ લઈ લીધો પૂજ્ય ગોપાલજી મહારાજ પાસે
દીક્ષીત બનેલા. માહ માસમાં દીક્ષા લીધી અને વૈશાખ
માસમા ગુરુનો વિયોગ થયો આધાર તૂટી ગયો છતાં પૂજ્ય
મોહનલાલજી મહારાજ, નથુજી મહારાજ, ભગવાનજી મહારાજ-
દીપચંદજી મહારાજ વગેરેના આધારે અભ્યાસ કર્યો જ્યો-
તિષશાસ્ત્રના પારગત હતા મારવાડ, મેવાડ, અને પંજાબમાંથી
કોઈ સાધુ કાળ કરીને ક્યાં ઉત્પન્ન થયા, તે કહી દેતા
સમયકુંડલી કરીને કહી દેતા ત્રણ ભૂમિકા સુધીનું યૌગિક જ્ઞાન
વર્તતું મતિશ્રુત જ્ઞાનના ક્ષયોપશમનો પુરુષાર્થ પ્રબળ હતો
જીવન ઉમદા હતું આ ગુણે બ્રહ્મચારીને સહેજે પ્રાપ્ત થાય છે
અબ્રહ્મચારીને લખિય મેળવવી મૂરકેલ પડે છે બ્રહ્મચર્ય
અનેક સિદ્ધિની જનની છે

જે નવ વાડ વિશુદ્ધથી, ધરે શિયળ સુખદાર્ઠ,
ભવ તેનો ભવ પછી રહે, તત્ત્વ વચન એ લાઈ.

મનને કન્દ્રોલમા રાખવું જોઈએ ઢાઢી ડગડગતી હોય,
માથે ધોળા ઉપર પીળા થયા હોય, શરીર અશકત થયું
હોય છતાં તૃપ્તિ કેટલી છે ?

આયુષ્ય ઘટતું જાય પણ, પાપ બુદ્ધિ નવ ઘટે,
આશા જીવનની જાય પણ, વિષયાભિલાષા નવ મટે.

ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય ઘટતું જાય છે, પણ પાપ બુદ્ધિ
તો ચાલુ ન છે, તેવા જીવન જીવન બરબાદ થયું છે. વિષય તે
વિષ છે. ઝેર છે, વિષયો કિંવાક ફળ જેવા, દેખાવે સુંદર, ગ ધે

સુગંધી, મપરો પલ્લ સુદર અને મ્વાદે પલ્લ મિદ મપુર, પલ્લ
પરિણામે સુદર નથી. ભગવાન કહે છે કે, પ્રજ્ઞાચારી તે ભગ
વાન બરાબર છે શ્રી “સુયગદાગ” સૂત્રમાં કહ્યું છે કે-

“જે વિગ્નવળાદિઽપ્રોસિયા સતિભેદિસમ વિષાદિયા
તમ્હા કદદતિ પાસદા, મદકલુ કામાદ રોગજ ॥

જેને સ્ત્રીઓ સામે, સ્ત્રીને વિનવે છે, કટાક્ષના બાણ
ફેકે છે, છતાં તે તરફ ઝોક ખાતા નથી, તેઓ તો મુકત થયેલા
જ સમજો. તે તો વિષયોને ઝેરી કળિ માને છે માટે-

નિરમ્બીને નવયૌવના, હેતુ ન વિષય નિદાન
બલે કાષ્ઠની પુતળી, તે ભગવાન સમાન

જે નવયૌવના સ્ત્રીમાં લેશ પણ નથી રાગ્યતા અને તેને
કાષ્ઠ પુતળી જણે છે તે ભગવાન સમાન છે આ શુદ્ધ કેળવવા
મત ઉપર કાળુ બોધે બહારથી ઘણા છવો સારા દેખાવા
છતાં આંતરિકથી છવો વિષયોમાં લપટાયેલા હોય છે
જેવું મન ફૂકફૂક કરતું હોય છે તેઓ હવે છે પ્રજ્ઞ-
વ્યાકરણ સૂત્રમાં પ્રજ્ઞાચારીને બત્રીસ ઉપમા બાપી ॥ જેવી
રીતે જ્યોતિષ દેવતામાં ચંદ્ર પ્રથમ, તેમ સર્વ મતોમાં પ્રજ્ઞ
અર્થને પ્રથમ જ્ઞાન છે વનમાં નંદનવન, ક્ષેત્રમાં મહાવિદેહ
ક્ષેત્ર, પવનમાં મિદ પર્વત, નદીઓમાં જગા, ધ્યાનમાં શુકલ
ધ્યાન લેશ્યામાં શુકલ લેશ્યા, હાથીમાં ચીરાવત હાથી અને ચંદ્ર
નમાં ચોરીન ચંદન જાંબ છે તેમ સર્વ મતોમાં પ્રજ્ઞચય વત
પ્રધાન ॥ તે બહુ જ ઉમદા થીજ ॥ પ્રજ્ઞાચાર્ય બે સ છવની
બૌદ્ધિ છે તેના અરણ્યોમાં દેવો નમે છે તે જગતમાં પૂજનીય
બને છે નારીનો સગ પાઠનાર છે ઘણા મહારથીઓ માગ
ઉપરથી ચોખુ ખાઈ જયા છે સ્ત્રીસ જ વર્ણ્ય છે તેમ સિંખાંત
કહે છે

આને સાધુ પાસે ટાણે કટાણે બાઈઓ આવે છે ભણવાના ભાવથી કે કોઈ લઢુ બનાવવાના ભાવથી આવે છે, પણ એકલુ જવાય નહિ. એવો કાયદો હોવો જ નોંધએ કે, સાધુ સ્ત્રીને ન ભણાવી શકે. સ ગદોષ કયા લઈ જશે તે કહી શકાતું નથી ન હન રાજના ભાવમા દીક્ષા બેસે છે પરંતુ રોગ આવ્યો, ભાવના હતી, પણ દેહ કથળી ગયો રાજ મરીને દેવ થયા ઉપયોગ મૂકીને જોયું અને દિલમા વિચાર આવ્યો કે મારી રાણી દીક્ષા લે તો સાધુ.

દીક્ષા લેવા જેણે કયું પાત્ર છે? તેની તપાસ કરે છે ગામમા મુનિ મહારાજ બીરાજમાન છે કડક ચારિત્રવાન છે. વ્રત, તપ, જપ, નિયમ, ધ્યાન અને સ્વાધ્યાય સિવાય બીજી કોઈ વાત નથી સંયમી છવ છે ન હન દેવ પરીક્ષા કરવા જાય છે દોઢ વાગ્યાના સુમારે સાંખીજીના રૂપમા એકલા ઉપાશ્રયમા પ્રવેશે છે ઉપાશ્રયમા સાત આઠ સાધુ છે મહારાજશ્રી પૂછે છે, કેમ આવ્યા? તો કહે મદવાડ થયો તેથી ગાથા ભૂલાઈ ગઈ છે, તેની વાચણી લેવા આવી છું મુનિ કહે છે, એકલા અવાય નહિ, જલ્દી નીકળી જાઓ, નહિતર અમારે બહાર નીકળી જવું પડશે આનું નામ વ્રતપાલનની કડકાઈ

એકલા સાધુને સ સારી અવસ્થાની બહેન સાથે પણ એકલા વાત થાય નહિ સ્મશાન, સંતુ ઘર, હુવારની દુકાન, નવેજી, રાજપથ કે મહાપથ હોય તેવે સ્થળે પણ, એકલો સાધુ એકલી સ્ત્રી સાથે જોતો રહી શકે નહિ, બોલે પણ નહિ દરેક સાધુને માટે સ્ત્રીસંગ વર્જ્ય છે, સ્ત્રીસંગ કાદવ-કીચડ સમાન છે શ્રી 'સૂયગડાગ'-સૂત્રના ચોથા અધ્યયનમા ગાથા છે કે સ્ત્રીઓએ કેવી રીતે મુનિઓને પાડ્યા છે! વનરાજ સિંહ

પણ પાંજરામાં-ખઠરાના માસની લોહપતાએ ફેદી બને છે તે પ્રમાણે શ્રીસ ગ ફેદી કરી નાખે છે શ્રી, અણગારને પાટુ મારે છે તો આ શ્રીની પાછળ લટકે બનેલ સામંથી કહે છે કે પાણી જેવું માડુ માડુ તેમાં પાટુ મારી, તેથી તમારા કામળ પગને વાગ્યું નથી ને ? મોઢ શુ બોલાવે છે ? સત્કાર, પુરસ્કાર અને સ્ત્રી પરિસહ એ બે અનુકૂળ પરિસહ છે, બીજા બધા પરિસહો પ્રતિકૂળ છે પ્રતિકૂળ પરિસહો છતવા સહેલ છે પણ અનુકૂળ પરિસહો છતવા મુશ્કેલ છે અનુકૂળ પરિસહ પડખાની પીચોલ જેવા છે અને પ્રતિકૂળ પરિસહ સ મુખ રહેલી પીચોલ જેવા છે

તે દેવતાએ પરીક્ષા કર્યા પછી તે આચાર્ય ના આશ્રમમાં રહેલાં સાધ્વીશ પાસે તે શાષ્ટીને ઢીસા અપાવી.

મહાકાલશુનિ પવિત્ર પ્રજ્ઞાધારી પુરુષ હતા કલ્યાણના ભાગી વિશ્વધિમાં ખ્યાત હતા કેન્સરનું ૬૬ વર્ષ આઠ માસ રહ્યું શરીરમાં બળતરા પાણી પીએ તે ઘોખાના ઓસા મણ જેવું નીકળી બધા છતાં અપૂર્વ શાન્તિમાં ઝીલતા હતા, જરાય હાથવેચ કે આકુળતા નહોતી પાળીનેા દિવસ આ યો સમાધિમાં જડી ગયા. બે કલાકનો કાઉસગમ પાળે ને નમેા અરિકતાણુ બોલે તેમ ભગવત કથા કહેવા લાગ્યા કે ધ્યાનમાં હતા ઉત્પત્ત થવાનું સ્થાન બેઈ આવ્યો પરંતુ દેવ શમ્યા ખાલી નથી. પાંચમને દિવસે ૫ કલાકને પાંચ મિનિટે આશુખ્ય પૂરું થવાનું છે આવી સમાધિવાળા પુરુષ હતા આઠ માસ બીમારી રહી. સાધ્વીશ ઘણાં હતા વિનતી કરી પણ સેવા ભકિતનો લલાવો લેવાની શુદ્ધદેવે ના પાડી કે આનું મોસમ સાધુ-સાધ્વીએ સાથે ન રહેવું બેઈએ પોતે બેરાવર-

નગરમાં બિરાજેલ હતા છેલ્લી ઘડી સુધી જાગૃત અવસ્થામાં હતા. કેશવલાલજી મહારાજનો જોગ ઘણો સુઠર હતો. ઘણી સેવા કરી. છેલ્લી દશા સુધી સમાધિ-ઉપયોગની સાવધાની હતી. ધના અણુગાર સરીખુ શરીર થઈ ગયું છતાં સમતા અજોડ હતી. બરાબર તેમણે કહેલ તે દિવસે અને તે ટાઈમે જ સ ૨૦૦૦ની સાલમાં કાળધર્મ પામ્યા. એમનું જીવન ચરિત્ર સાલણી, આપણને પણ અપ્રમત્ત દશા આવે તેવી આરાધના કરીએ.

વ્યાખ્યાન ૭ મું

સં. ૨૦૨૦ના અષાઢ વદિ ૬ બુધવાર તા. ૨૯-૭-૬૪

૨૧૧ સનપતિ જિનેશ્વર દેવે અતિમ સમયે જે પ્રતિ-જોધ આપ્યો તે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ઓગણીસમાં અધ્યયનની પહેલી ગાથામાં છે કે, સુગ્રીવ નગર રમ્યકારી છે વનસ્પતિ, પાણી, જળાશયો આદિથી સુશોભિત છે લીલોતરી વરસાદને આકર્ષે છે સૂકા રણમાં વરસાદ ઓછો હોય હરિયાળી ભૂમિ અને મેઘરાજને મીઠો સખ ધ છે તેવી રીતે જેના હૈયા ધર્મથી નવપદલવિત થયા હોય અને જે ભૂમિરૂપ પવિત્ર બન્યા હોય, ત્યાં સતો ખેતીકર્તા આવે છે અને વીરવાણીરૂપ મેઘની ધારા વરસાવે છે બલભદ્ર રાજા અને મૃગાવતી પટરાણી મનુષ્ય છે અને પ્રજા પણ મનુષ્ય છે, છતાં ફેર કેમ ? સધન-નિર્ધન, જીવ-નીચ, નારકી-દેવ એમ વિવિધ ગતિમાં જીવ કર્મના કારણે વિચિત્ર ભવો કરી રખડ્યો છે.

નિશ્ચયવાદીઓ કહે છે કે આત્માને કર્મ લાગતા

નથી કર્મ રૂપી છે અને આત્મા અરૂપી છે, તો આ દશામા કેમ બેઠા છે? નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ આત્મસ્વભાવમા કર્મ પેટ્ટી જતાં નથી, પરંતુ પયોગમાં મલીનતા છે. કર્મ થાપે છે તે સત્ય હકીકત છે કેટલા કાળથી હવે રખડી રહ્યા છે? અનતકાળથી શુ બધા સારા બવો જ કર્યા છે? ના, માટે ભાગે દુ ખ જ ભોગવ્યું છે. હવે સુખ કરતા દુ ખ વધારે ભોગવ્યું છે. રાજા સુખી કેળાય છે પણ એ સુખ ક્ષણિક છે. સુખમ બંધવતી જેવા અને બ્રહ્મહત્ત બંધવતી જેવાને એક સમય પહેલાની કેવી સાદાળી હતી, કે જેને પટાવાળા નહિ, પણ બત્રીસ હજાર દેશના મુકુટબધી રાજાઓ તેમની બિરહાવહી બોલતા તેવા બ્રહ્મહત્ત બંધવતી મરીને સાતમી નરકના નારદીપ્તે ઉત્પન્ન થઈ ગયા બોલે! ક્યાંય રાજવા જેવું છે? ના.

પાપ-પુણ્યના ચાર ભાંજા હજ્યા છે (૧) પુણ્યાનુબંધી પુણ્યોદય (૨) પુણ્યાનુબંધી પાપોદય (૩) પાપાનુબંધી પુણ્યોદય અને પાપાનુબંધી પાપોદય તેમા પ્રથમ ભાગમા પુણ્યાનુબંધી પુણ્યોદયમાં વર્તમાન સાદાળી જૂળ જ હોય કાઈને બોલાવે તો સામે માણસ માને કે હું બહુ ભાગ્યશાળી થયો કે મને બોલાવ્યો. આવી સાદાળી હવેને જમીને? પરંતુ જેનો આત્મા મોહનો શસિક છે તે તો એમજ ચિંતવતો હોય કે ક્યારે પુણ્યલ સંજથી છુટું! પુણ્યનો ઉદય તે મારો સ્વભાવ નથી. આવા હવેને પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના પ્રતાપે સાદાળી મળે તે પૂર્વે અજ્ઞાનથી ભાવે કરેલી ક્રિયાનુકૂળ છે. કર્મ એ બહાર નથી. બહારથી વેઆતો મળતો નથી. વસ્તુનો સ્વભાવ તે કર્મ છે. વસ્તુને પોતાનો

સ્વભાવ છોડે નહિ ? અગ્નિનો સ્વભાવ બાળવાનો છે, પછી લગ્નમડપનો પવિત્ર અગ્નિ હોય કે સ્મશાનનો અગ્નિ હોય, કે પારસીની અગિયારીનો હોય કે રસોઈઘરનો અગ્નિ હોય, પણ તેનો સ્વભાવ જ બાળવાનો, તે છોડતો જ નથી રાંદલ માનો દીવો મૂક્યો હોય, તેને જરા છેડો અડી જાય તો બાળે ને ? એમ આત્માનો સ્વભાવ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે તે વર્તમાન વિકૃત દશામાં છે પણ સ્વભાવ નબળું થયો નથી તેને પ્રાપ્ત કરવા મનુષ્ય અવતાર મળ્યો છે. કમર ઢસીને કામ કરવાનું છે (૧) આત્મા છે (૨) આત્મા નિત્ય છે (૩) કર્મનો કર્તા છે, (૪) લોકતા છે. (૫) મોક્ષ છે અને (૬) મોક્ષનો ઉપાય છે આત્માને બધું છે માટે મોક્ષ મેળવવાનો છે બધું દશા ન હોય તો મુક્ત દશા જ છે તમે છૂટા છો તેથી છૂટવાનો પ્રયત્ન નથી કરતા પણ જોલમા પડેલો કેદી છૂટા થવાના ઉપાયો કરે તેમ આત્મા કર્મથી બધાયેલો છે તે કોઈ વાર પાપોદયે નરક અને તિયંચ ગતિનો પરાણો બને છે, અને પુણ્યના ફળરૂપે જીવ સારી ગતિ અને દોમદોમ સાદ્ગાળી પામે છે અને જે આત્મા સ્વભાવ ધર્મની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરે છે તે પરમપદને પામે છે તેને ધન્ય છે આરાધના નિષ્કામ ભાવે કરવી જોઈએ

રાજા બલભદ્ર અને મૃગાવતી રાણી પુણ્યશાળી આત્માઓ છે રાજાને પુણ્યતા ઉદયે અનુપમ નારી રત્ન મળ્યું છે દપતી-જીવન રથના બે પૈડા સમાન છે પુણ્યાનુબધી પુણ્યોદયવાળા આત્મા રાજાપણે કે શ્રેષ્ઠીપણે અવતરે કે દેવ-લોકમાં દેવ તરીકે અવતરે, છતાં રિધિ-સિધિ લેવાય નહિ

રજકણ્ય કે યદ્ધિ વૈમાનિકે રેવતી
સુરે માન્યા પદમલ્યે એકે સ્વભાવભેઃ

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?

એને મન રજકણ્યીયો કે દેવલોકેનાં રત્ન બન્ને સરખા હોય તમારા હૈયામાં સમાનતા છે કે ધન હૃદયને સમાવી રહ્યું છે ? તેને માટે શાવધ, અકમ વેચી છે કેના માટે તપ છે ? વિચારો ! પોતાના માટે કરવાનું છે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ મારો સ્વભાવ નથી. એ તો ઉપાધિ છે તેને ટાળવા માટે અનુષ્ઠાન કરવાનાં છે

વજ્રકુમાર વિશ્વ રાજના એકના એક પુત્ર છે બાહ્યા વસ્થામાથી જ વૈરાગ્યની ભાવના બળી છે જે માતા-પિતાના સ્વચ્છાર ઉચ્ચ હોય તેના બાળકોને, જેન કુળમાં તો ખાસ બાળવયથી જ ધાર્મિક સ્વચ્છાર પ્રાપ્ત થાય છે જેન કુળ પ્રાપ્ત થતું એ મહાન પુણ્યોદય હોય તો જ બને છે તમારા ઘેર તમારા બાળકોમાં તમે કયા સ્વચ્છાર રેડો છો ? સ્વચ્છારી માતા બાળકને પચપાન કરાવતા સાથે સાથે અતરની ઉર્મિથી ધર્મમૃતનું પાન કરાવતી બાય જે વયનું બાળક થાય પછી રાત્રીએ પચપાન કરવાની ટેવ કાઢી નાખે. કદમૂળ ખવાય જ નહિ. સતનાં દશ ન કયો સિવાય કે સતની વાણી સાભળ્યા વગર રહેવાય જ નહિ. આજે આ સ્વચ્છારના અભાવે જૈનધર્મ ની ક્ષીણતા થતી બાય છે અત્યારે ઘણા જૈન યુવાનો ધર્મમાં માનવા નથી. ઉપાસ્યને જોટલે જ તા નથી યુવાનોમાં ધર્મ ભાવના જોઈ છે તો તેનું શું કારણ ? ધર્મને પામી બને પમાડો સ્વચ્છાર અર્થશુભ વસ્તુ છે માતા બાળકના દેખતાં સાસુનો તિરસ્કાર કરતી હોય તો એ કુસચ્છારથી તેનો બાળક યુવાન

વયે માતાને તિરસ્કારથે, બાળકો અનુકરણ વૃત્તિવાળા હોય છે આજે કુટુંબમાં બાળકોમાં સુસસ્કાર રેડવાની ખાસ જરૂર છે

વજ્રકુમાર સસ્કારી છે વિજય રાજા અને વિજયા-રાણીને પણ ધર્મ રુચ્યો છે સમ્યગ્દષ્ટિ આત્મા વિરતિને વેરી ન હોય, ત્યાગ પ્રત્યે અણુગમે ન હોય, આજે તો મોટે ભાગે ત્યાગ ગમતો નથી મહારાજ, બાધાનું કહેશો નહિ, કહેશો તો ઉપાશ્રયે આવશ્ય નહિ, એમ કહેવાવાળા આજે ઘણા છે પરમ્યાણુ બધન છે કે છેડાછેડીનું બધન તે બધન છે ? સસારનું કેટલું બધન ! કે જીવે ત્યા સુધી રીટાયર ન થઈ શકાય પરમ્યાણુ એ બધન નથી પણ બધનથી છૂટવાનો ઉપાય છે એક એક ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં લોહુપીજીવ દુર્ગતિ પ્રાપ્ત કરે છે, તો પાચેય ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં લોહુપતા હશે તેની કઈ દશા થશે !

વજ્રકુમાર ધર્મ ભાવનામાં રાચ્યા છે મોટા થયા, માખાપને પરણાવવાની હોસ છે બહેનોને આ પ્રકારની ઘણી હોસ હોય છે ક્યારે માથે મોડીયો નાખીને પોણું ! પણ પ્રથમ સાસુ હરખાયા અને પછી હડકાયા !

વજ્રકુમારને પરણાવવા માટે મનોરમા નામની કન્યા સાથે વેવિશાળ કર્યું લગ્ન કરવા માટે જાય છે લગ્ન કરી પાછા વળે છે હૈયામાં ધર્મ રમી રહ્યો છે વચમાં પર્વત ઉપર એક મુનિ ધ્યાનાવસ્થામાં બેઠા છે નિજ ગુણની રમણ-તામાં મસ્ત છે

આત્માને વર્ણ, રૂપ, ગંધ, કે સ્પર્શ નથી, તેથી પ્રત્યક્ષ દેખાતો નથી પણ જિનેશ્વર દેવની વાણી ઉપર શ્રદ્ધા

કશ્વી બોધજ્ઞે કે આત્મ તત્ત્વ એક વસ્તુ છે હે નાથ ! મારા
મે તારા કહેલાં વચનો ઉપર યદ્વા કરી નાંકે અનુપાસન
કર્મું નહિ. તારા ત્રિધેવા શહે કદમ ભર્યા નહિ, તેથી
મારી આવી સ્થિતિ છે ભગવાને કથન કરેલા માર્ગે
આસનાવને દુગતિના દ્વાર બેવા પડ્યાં નથી. સવ યા પાસન
ન કરી શકાય તો ચોવીસ કલાકે એક કલાક આત્માર્થે
કાઠો છેવટ પા કલાક પણ પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરો !

નામ સ્મરણમા એવી શક્તિ છે કે,

ત્વત્ સંસ્તવેન ભવ સ્વતતિ સચિન્નમ
યાય કાન્નાત્ કાચકુપૈતિ લીર ભાગ્યમ્ ।
આકાંત લોક મહિનીલમ ચેવ માયુ,
સુચીશુભિય મિત્ર સાવરમ ધર્મારમ ॥”

આદિનામ પ્રભુની સ્તુતિ કરતાં માનવુજ આપ્યાં
ભક્તામરના ઉમા શ્લોકમા હરમાવે છે કે હે નાથ ! તારું
સ્તવન કરવાથી ભવરૂપી પરિપાટિએ, પરપરાએ બંધાયેલાં
કર્મો લાલુમા બળીને ભસ્મીભૂત થઈ જાય છે પરિપૂર્ણ આશા
પાસન કરે તો જીવને વીતરાગતા પ્રાપ્ત થયા વગર રહેજ નહિ.
સાધક સાધ્યદશાને પ્રાપ્ત કરી જ્યે જેમ લોકની અંદર
મેઘલી ઠાળી રાત્રી કાળો અચળો બોલી જમવને વીંટી રહી
હોય પણ સૂયોદ્ધ પહેલાં અરુણોદયના એક કિરણ માત્રથી
તે અધકાર વિસિન થઈ જાય છે તેમ જેના હૈયામાં જિને
શ્વર દેવની પધરામણી થઈ હોય પછી તેના અજ્ઞાન અધકાર
જમા રહે નહિ વિચારો કે હિલના દીવાનખાનામા ઠાની
પધરામણી છે ? રામની કે રામાની ? પૈસો કે પરમેશ્વર !
સામાયિકમા પણ સસારી જીવને જેમ વિચાર થાય ॥ કે

તિન્નેરીને તાણુ દેવું રહી ગયું છે એવું સામાયિકમાં સાંભરી આવે સંવરના સ્થાને પણ આશ્રવ ઊભો કરે છે.

વજ્રકુમારના હૈયામાં લગવાન ધિરાળે છે. ગુણસાગર મુનિનું દ્રશ્ય જોયું, દર્શન કરવાના ભાવ જાગ્યા. ધ્યાનખડુંજ મુંઢર ચીજ છે ધ્યાનથી ઘણા કર્મો ખપી જાય છે. કલ્યાણ મંદિર સ્તોત્રમાં કહે છે કે—

“ આત્મા મનીષિભિરય” ત્વદ્ભેદ યુદ્ધયા,
ધ્યાતો જીનેન્દ્ર’ ભવતીહ ભવત્રભભાવ : ।
પાનીય મધ્યમૃત મિત્યનુચિંત્યમાન’,
હિં નામ નો વિષવિકાર મપાકરોતિ ॥

મનુષ્યો અભેદ બુદ્ધિએ જે ધ્યાન ધરે છે તે લગવાન જેવા થાય છે. અભેદ બુદ્ધિએ ધ્યાન એ અપૂર્વ ચીજ છે આજે તો કાઉસગ કયો હોય અને મછરીયું કરડે ત્યા ખજવાળવા ખેસી જાય છે પરંતુ ધ્યાન અડગ જોઈએ. ગજસુકુમારને માથે અગારા મુકાણા છતાં ધ્યાનમાથી ચલિત થયા નહિ, એકતાર થઈ ગયા. મુકોશળ મુનિને શિયાળણીએ લક્ષ્યા પરંતુ મેરૂ જેમ અડગ રહ્યા

તૂટે તંબુર ભલે, તૂટે સહુ એ તાર,
તોય ન તૂટે એનો ઘીડો એ રણકાર,
છાને આ જગતા લોડો કહે ભલો ખૂરા,
તોય તારાં ભજન ન રહે અધૂરાં,
છાને મારા તંબુરના થાય ચૂરેચૂરા,
તોય તારાં ભજન રહે ના અધૂરાં.

સાધકનો દેહ તંબુર તૂટે પણ લગની લાગેલી છે તે છૂટે નહિ—ચલિત થાય નહિ ભૂતકાળનો અનત કાળ ગયો, પણ ભવિષ્યનો અનતો કાળ ન કાઢવો હોય તો વર્તમાન કાર્યવાહી જીવને હાથ છે

કોટિ વર્ષનું સ્વપ્ન પણ જ્યોત જતા સમાય
તેમ બિલાવ જનાદિનો, જ્ઞાન જતાં દૂર થાય

પ્રદેશી શબ્દ અર્થમાં કહ્યો છતાં કેવો પડ્યો ખાધો ?
એક જ ઉપદેશથી કામ સરી ગયું આપણા માટે કેટલા
ઉપદેશ ? ઉપાસ્યો નવા કરાવવા પડ્યા પણ પ્રકૃતિ કેટલી
વસાણી ? કૂવાના પશ્ચરે સમય જતાં વસાઈ જાય છે,
ત્યારે આપણે તો રીઠા થઈ ગયા છીએ

પ્રદેશી શબ્દએ એકાવતારીપદ લઈ લીધું ધમ ક્રિયા એ
જગતને દેખાડવાની વસ્તુ નથી. થોડા કાળમાં વધુ કરવાનું છે
speak less work much માત્ર માળા ફરવો, એક સામાયિક
કે પ્રતિક્રમણ ક્યેંથી પતવાનું નથી શ્રી ઠાણુંગ” સૂત્રમાં,
ભદ્રપ્રતિમા મહાભદ્રપ્રતિમા સર્વોત્ક્રમ પ્રતિમા વહન કરવાનો
અધિકાર ॥ ચાર પહોર સુધીના કાઉસગ, આઠ આઠ પહોર
સુધી કામોત્સગ કરે સયમ અને તપ વડે આત્માને ભાવતા
એવા પવિત્ર મુનિનાં હથ ન કાળે વજ્રક્રમારે રથ લિયો રખાવી
દીધો તેમનો સાળો મશ્કરીમાં કહે છે કે, શુ અત્યારે હથ ન
કરવા જરૂર છે ? એવા ધર્મિજ કહતા તો પછી દીક્ષા જ લઈ લેવી
હતી ને ? હજુ પણ સમય છે તૈયાર થઈ જાઓ અને જો તમે
દીક્ષા લ્યો તો હું પણ દીક્ષા લઈ વજ્રક્રમાર કહે છે કે હું તૈયાર છું
શૂન્દરી જો જોલે તે પાળે હતવાકય પુરુષ કોને કહેવાય !

‘જલિણ છોટ જાહ વંતજલે પ્રાણુ જાય પણ વજન ન
જાય અન્ન દેશમાં વચનની કિંમત છે આઠ વાગ્યે મળવાનું કહે
તો બરાબર આઠ વાગ્યે હાજર થઈ જાય આજે તો સંઘ ભેળો
કરવો હોય નવ વાગ્યે છતાં સાડા આઠે હાજર થવાનું કહે-
વામાં આવે ત્યારે માડ માંડ નવ વાગ્યે ભેળા થાય માઠ રાખે

કે પિતા એક જ હોય. જે બાપનું સંતાન લાઇનભૂત ગણાય તેમ વચન એક જ હોવું જોઈએ

વજ્રકુમાર, પર્વત ઉપર ચડી મુનિના દર્શન કરી વિનવે છે કે મને પાઠ ભણાવો, હું સંયમ લેવા તૈયાર છું! આર્ચ સન્નારી પણ પતિના માર્ગને રૂકાવટ કરનારી નથી જે માર્ગ પતિને માન્ય છે, તે મને પણ માન્ય છે, એક જ શબ્દ મનોરમા તૈયાર થઈ ગઈ પચીસ મિત્રો જે જાનૈયા હતા તે મળી અઠ્યાવીસ જણ તૈયાર થઈ ગુણસાગર મુનિ પાસે દીક્ષા લેવા હાથ જોડી ભિક્ષા રહ્યા ગુરુ કહે છે કે દીક્ષા લેવી સહેલી વસ્તુ નથી આ માર્ગમા ક્ષણનો પણ પ્રમાદ નહિ થાલે.

સાધુતા માત્ર રજોહરણ મુહુપત્તિ કે સવાર સાંજના પ્રતિક્રમણમા કે પડિલેહણાદિ ક્રિયા, ગૌચરી આદિમા જ સમાયેલી નથી, સાધુતા તો વિલાવ પ્રકૃતિનો વિજય મેળવવામાં, સુખ હુ ખમા સમભાવ રાખવામા, પ્રતિકુળતાને પ્રેમથી પચાવવામા છે માતા જેમ ચસુરગૃહે જતી પુત્રીને પ્રેમથી શિખામણ આપે છે, પાથીએ પાથીએ તેલ નાખે છે, તેમ અમારા ભગવાને સાધુને જાત્રત રહેવા માટે સૂત્રના શબ્દે શબ્દે બોધ ભરી દીધો છે એટલે કે પાથીએ પાથીએ નહિ, પણ વાળે વાળે તેલ નાખ્યું છે રજોહરણ અને મુહુપત્તિ આપતા પહેલા તેની જવાબદારી શું છે? તે બધું સમજાવ્યું છે શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે ગુરુદેવ અમે કેવી રીતે ચાલીએ, ઉભા રહીએ, બેસીએ, શયન કરીએ, બાલીએ, લોજન કરીએ કે જેથી પાપ કર્મ ન બધાય? ગુરુદેવ એક જ શબ્દમા કહે છે—

વેપાર અને જતાં, દેવદત્ત, જગતમાં જૂલો પડે છે, જગતમાં હાથીના ડેળાં છે, હાથી નીકળવું તેની ખજર પડતી નથી હાથીઓમાં એક શીસરાજ હાથી વિશ્વલક્ષ છે. ભય જ્ઞાન્ત મયેલા દેવદત્તને ઈશ્વરાધી સમજાવે છે કે અને તને મારશું નહિ

તિય થના ભવમા પણ ઠેવી સેવા ! મેઘકુમારના જીવે પૂર્વે હાથીના ભવમાં સસલાની દયા પાળવા અઢી દિવસ સુધી એક પગ અધર રાખ્યો. સાંધા જલાઈ ગયા પ્રાણી માત્રની અનુક્રા આવી એટલે અજવડતા વેઠીને પણ અન્વને સગવડતા કરી દીધી પછી જ્યારે દાવાનળ ચાંત થયો સૌ પ્રાણીઓ વીખરાયા, ત્યારે જ્યાં પગ નીચે મૂકવા ભય છે ત્યાં પગની નસ તૂટી ભય છે, મરીને એણીક રાજાને ત્યાં ધારિણી રાણીની કૃપે મેઘકુમાર પણે અવતરે છે ત્યાં આઠ કન્યાઓનો ત્યાગ કરી, મહાવીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી એકાવતારી બન્યા. હાલ વિજય વિમાનમાં બિરાજે છે અર્ધસા ભાવે બધાયેણુ પુણ્ય કર્યાં એણી ગણુ ! તીર્થંકર દેવના સાનિધ્યમાં મૂકી દીધા દયાના પરિણામ તો જીવો! સંસાર કપાઈ ગયો. (ભાગિ નેમમ નયને લક્ષમાં રાખીને સંસાર અસ્તિ કર્યાની વાત કરી છે).

શીસરાજને દેવદત્તની દયા આવી. પીઠ પર બેસાયો. માઠાક હાથી દાત આપ્યા અને જગતને રસ્તેથી ધારી માત્ર ઉપર મૂકી દીધા. દેવદત્ત ગામ બેગો થઈ ગયો. હાથીદાંતના પુષ્કળ પેસા આવ ઘણા થો. મમયમા પેસાદાર થઈ ગયો. લાભ ત્યાં લાભ વધે. એટલે મોટી આટી બનાવી કરી તે જ

વનમાં દેવદત્તે પ્રવેશ કર્યો. શીલરાજે સૂઢથી આદર કર્યો. દેવદત્ત કહેવા લાગ્યો કે, અગાઉના હાથીદાંત આપેલા તે તો ચોર લઈ ગયા હવે થોડા હાથીદાંતની જરૂર છે, માટે આપો. શીલરાજે સમતિ બતાવી એટલે દેવદત્ત આખી ગાડી ભરી લીધી અને દોરડું શીલરાજના પગ સાથે બાંધી દીધું.

આ પ્રમાણે હાથીદાંત પોતાને ગામ લાવવા મંડ્યો, તેને તો ધધો થઈ પડ્યો, શાહુકાર થઈ ગયો. માગણી થવા લાગી કે જીવતા હાથીના હાથીદાંત લઈ આવો. દેવદત્ત પાછો શીલરાજ હાથી પાસે વનમાં આવે છે શીલરાજે પૂછ્યું 'કેમ આવ્યા ? તો કહે 'અકબી'નો પડીયો કાણો,' આગલું લઈ ગયો તે ભેટ દેવામાં આવ્યું ગયું, ઉપરથી કહેવાયું કે, જીવતા હાથીદાંત લાવો તો ખરા ! તમને થોડું હુ'ખ અપાય છે ! શીલરાજને દયા આવી, મારે મોટા દાંતને શુ કરવા છે, દેવદત્ત કરવતીનું સાધન લઈને આવેલો તે વડે અરધા દાંત કપાવ્યા વેદના ખમીને શીલરાજે અર્ધા દાંત કપાવ્યા બીજીવાર આવ્યો. મૂળમાંથી સાણસાવતી ખેંચી કાઢ્યા.

લોખેા ભદ્રિક શીલરાજ માનવીના કપટને સમજી શક્યો નહિ. પોતાની બલમનસાઈથી મૂળમાંથી દાંત કાઢી આવ્યા ધોરી નસો તૂટી જતા શીલરાજ બેશુદ્ધ બની ગયો, લોહીની નદીઓ વહેવા માડી, આખો બહાર નીકળી ગઈ, તીવ્ર વેદનાથી શીલરાજનું પ્રાણપંજેરું છીડી ગયું. દેવદત્ત રાજી થતો હાથીદાંત લઈ ઉપડ્યો.

કર્મ કોઈને મૂકતા નથી વટોળીયો આવતા વનમાં વૃક્ષો ઘસાવા લાગ્યા, તેમાંથી અગ્નિ પેદા થતા, દાવાનળ

લાગ્યો. દેવદત્ત તેમા બળીને લડયુ થઈ ગયો. કર્મના પરિણામે દુર્ગતિમા આશ્રયો ગયો.

બીજાને દુઃખ આપનાર અનેકવાર દુઃખી થાય છે. બીજાને થપ્પડ મારનારને અનેકવાર થપ્પડ આવી પડશે. બીજાને લૂટવાનો ધંધો કરશે. તો વારવાર તમારે લૂટાડું પડશે. ગુન્હો એક સેકડનો હોય તે કેટલા જુગનાજુગ સુધી અરે જ મટીપ સુધી આ ભવને પરભવમા પણ શિક્ષા લેમ વળી પડે છે.

ગાનીબો કહે છે કે, બીજાને જુસી પડાવી લઈ, ધનભંડાર તર કરવો, પણ પૈસો ત્રાણરૂપ નથી. પરભવનું ભાતું પૈસો નથી પણ ધમ છે. માનવી સૌથી મોટો ગણાય છે, ફરક નાનાં મોટા પ્રાણીઓના રક્ષણની જવાબદારી તેના શિરે છે. પરંતુ આજનો માનવી તું મોટો નહિ, પણ માનવી જુઓટો. આ કહેવત સત્ય કરી બતાવે છે.

મૃગાયુત્ર માતાને કહે છે. સમય દૂર છે. મોટું ધર્મના ભાર્તા બાંધી જ્યો. સસાર અટવીમાં ભાતા વગર ચાલશે નહિ. આ તક અણુમોલી મળી છે, તેમા આત્માનું ઉચ્ચ કરણ થાય તેમ કરજો. આ સબંધમા વધુ અધિકાર અવસર કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૭ સું

સં. ૨૦૨૦ ના બાહરવા વદિ ૮ ને સોમવાર તા. ૨૮-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯ માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે

જહા ગેદે પક્ષિત્તમિ, તસ્ત ગેહસ્ત જો પહ્ ૧

સારમળ્હાણિ નીળેઈ, અસાર અવલજ્જહ્ ૫૨૨૫

પરમ તીર્થ કર ચોવીસમા જિનેશ્વરદેવ, સ પૂર્ણજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર્યના ધરનારા, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા, જગતના જીવોને તારવા અર્થે, ન્યાલ કરવા અર્થે, પોતાનો કંઈ સ્વાર્થ નથી, છતાં પોતે જે ભાવે છૂટયા તે ભાવની અનુભવ સહિતની વાત પ્રગટ કરી બતાવે છે આ સ સાર જન્મ, જરા, મરણથી બળી જળી રહ્યો છે આ સ સારમા કયાય શાંતિ નથી. ક્ષણે, ક્ષણે, આત્માના અનંત ગુણોનો હ્રાસ થઈ રહ્યો છે અનંત જન્મ મરણની ફાંસીમાંથી આત્માને ઉગારવો હોય તો ધર્મનું ચરણ લેવું જોઈશે

લકતામરસ્તોત્રમાં માનતુંગ આચાર્ય પ્રભુની સ્તુતિ કરતા કહે છે જે “ત્વાયેવ સમ્યગુપલમ્ય જયન્તિ મૃત્યુ” તમારું ચરણ લે છે, આરાધે છે, તે મૃત્યુન્ય બને છે મૃત્યુને જીતવાનો રસ્તો હે મુનીન્દ્ર અન્ય કોઈ સ્થળે નથી ચોકખો શુદ્ધ કેવળી પ્રદેખીત આ માર્ગ છે આ માર્ગે પ્રયાણ કરી અનંતા જીવો સિદ્ધ થયા છે ચિત્તળીભૂત થયા છે. આ

માર્ગનું આરાધન કરીશુ તો નક્કી આપણા કર્મ ખપી જશે અને પરમાત્મા પદે પહોંચી જશુ. દરેક આત્મા સ્વતંત્ર છે. સ્વતંત્રપણે ભાવ કરી શકે છે, અને જેવા ભાવ તેવું પરિણામ જન્મના ભાવથી સંસાર વધે છે જે ભાવે જન્મ તે ભાવે મોક્ષ નહિ અને જે ભાવે મોક્ષ તે ભાવે જન્મ નહિ. આમ જન્મ અને મોક્ષના સ્ત્રોત જુદા જુદા છે. વિષય, કંથાય, રાગદ્વેષ, માન, માયા, લોભના સેવનથી મોક્ષ છે. મોક્ષ ભોંધતો હોય તેણે વિકારી ભાવોથી સંકલ્પ કરીથી નિવૃત્ત થવું પડશે.

આત્મા પોતે નિસ્કલનથી મોક્ષ રૂપ છે, મુક્ત સ્વરૂપ છે. મોક્ષ જીવનો થાય છે, કાંઈ જઈ-દેહનો થતો નથી. મોક્ષ પામવાની લામકાત જીવ ધરાવી રહ્યો છે. પુરુષાર્થ કરે તો પરમ પદની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. આ પદ પોતાના ધર્મ છે. સિદ્ધ દશા એ અસહી ધર છે, વ્યાર અતિ તે તો જાદૂવી તર છે. આ ધરમાં તો નોટિસ આવે કે જટ ખાલી કરે. તો છેલ્લી દેવું પડે છે. ટાઈફાઈડ થયે, તેમાં માંડ જમ્યા તો અકરમાત થયો, તેમાં કાંઈક જમ્યા તો ન્યુમોનિયા થઈ આવ્યો. એમ દુણુ દુણુ થતો જમ્યો, પણ આવવી કાલે મરવાનો નથી એમ ખડુ ? ના ; એક વખત તો જવાના.

જાવસર ધિર ધિર નહિ આવે,

જુ બને તુ કરશે જલાર્થ જનમ જનમ મુખ પાવે... જાવસર તન છૂટે ધન ઠોન ઠામકો, કાપડુ કૂપણુ ઠવાવે

જ્ઞાન દધન પ્રભુ જલત પ જમી

સમરી સમરી મુજમાવે... જાવસર

જાની કહે છે ગણજ મનુષ્ય સંખ્યાતા છે. જુગલિયા વિરતિ પામી શકતા નથી. આવકપણુ પણ અગ્નીકાર કરી

શકતા નથી. જીગલિયા કાળ કરીને દેવલોકમાં જાય. સ મૂર્ચ્છિમ મનુષ્યો અપર્યાપ્તા જ મરી જાય છે, ફક્ત પંદર કર્મ જૂમિના મનુષ્યોમાં જ મોક્ષની લાયકાત છે, તેમાં તમારો નબર લાગે તો કેવું સુંદર ? હવે ધર્મ કરવો છે, કે ધન પાછળ ભેરશોરથી પાપ કરવાં છે ? શું કરીએ, સ સારી છીએ, એવી દલીલ કરી પોતાની નળગાઈ (પાપ) છૂપાવે છે. પણ તમને કૌણ સાધુ કહે છે ? તમે માર્ગાનુસારી પણ નથી એમ કહેવું ને ? સમક્રિત સંમુખ થનાર જીવ ન્યાયસપક્ષ દ્રવ્ય મેળવે, એ પહેલો બોલ છે જ્યારે આજે કેટલા છળ-પ્રપચ કરી ઘોળે દહાડે ઘોળે કપડે ઘોળામાં ધૂળ નાળે છે ? કર્મ ઉદય-માન થશે, ત્યારે ત્રાહિ ત્રાહિ પોકરાવશે, પછી ત્યાં તમારું કંઈ પણ ચાલશે નહિ

કરી દયો હિસાબ, તમે પુણ્ય ને પાપનો,
જવું તો પડશે, છૂટકો નથી કોઈના પાપનો.
આજ નહિ તો કાલ છે, જીવન દલાડા ચાર છે,
જીવાલાઈ જુઓને, જરા પાણું વાળીને.
જીવન એજે જાય છે, મૂરખ શું મલકાય છે,
જીવાલાઈ જુઓને, જરા પાણું વાળીને

જીવાલાઈને લલામણ કરે છે. જિ હંગીમા કેટલું સારુ અને કેટલું ખરાબ કયું તેનો હિસાબ કર. કયું પદ્ધતિ નમે છે ? દરેક જીવને જીવાલાઈ કહી સમોધ્યો છે સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિસતુ કાળા વક્રમ કરે અને પછી કહે, મારે સિદ્ધપદ ભેઈએ છીએ. આ હજ છે માગવાના ! લાયકાત પ્રગટાવો તો જરૂર મળે આચારાગસૂત્રમા ભગવાને કહ્યું છે હે પુરુષ ! તું સત્યનું સેવન કર જિ હંગી થોડી છે, માથે મોતના નગારાં વાગી રહ્યાં છે કાળરાજનું સૈન્ય કૂચ કરતું આવી રહ્યું છે.

છતાં કેટલા ઠાવાઠાવા, પ્રયત્નિ ! માટે કહે છે ઠાણો પુરુષ
સજ્જસાખાપ સે રવઢિપ તીથ કર દેવની સત્ય આસ્રમાં
ઉપસ્થિત થાય છે

ભગવતી સૂત્ર. — “નિગ્ગ ય પાવયજ” પુરઝોવાઢ બિહાર’
ને ભગવાનની આજ્ઞા આગળ કરી ચાલી છે, આચારામ
‘સે મેઢાબી માર સરતિ’ તે મરણને તરી બાય છે “નિગ્ગ
મગ્ગ વિરયસ્સ તિવેમિ તેને માટે રજળવાની ચાર ગતિ
નથી પાવ્યમી સિદ્ધગતિ તેને માટે ખુલ્લી બાય છે તમને
બીક લાગે છે કે હાય, હું મરી જઈશ, પણ તમે કેટલા મોત
કરીને આવ્યા છો ? હિસાબ નીકળે તેવું છે ? ના અનાકિ
ઠાળથી રજળતો, કુટાતો, પીગતો, છેઢાતો, ચેઢાતો, મુસાફર
અહીં મુખી તો પહોંચ્યો, મનુષ્યબવ પાવ્ય ઇન્દ્રિય આયક્ષેત્ર,
ઉત્તમકુળ, સફળરુને બેઝ વીતરાગની વાણી સાભળવા મળી.
મોક્ષમાત્ર મળ્યો. હવે બે રજળવાનું થાય તો આ બધું મર્યું,
ન મર્યા બરાબર ગણામને ? હવે ભવિષ્યમાં ભવ નથી
બેતા તેમ આત્માથી નક્કી કરે પરિમિત આધુષ્યમાં અપ
રિમિત સસારને પરિમિત બનાવે.

એક રાજાએ એક માણસને ફૂવા ઉપરની સડેલી બળી
ઉપર સડેલી ખુરશી ઉપર બેસાડ્યો. નીચે બેઠા ફૂવા ઉપર
ઉપર સૂતરના તાંતણે લટકતી ખારઢાર તલવાર જે બેની પાસે
બત્રીસ પ્રકારના ચાક અને તેત્રીસ પ્રકારના પકવાનની ઢાળી
પીરસી છે આમા તેને ખાવું શુ ભાવે ? બત્રીસબંધ નાટકના
ધમકાર પડે છે પણ બિચારાને મૃત્યુના ભયમાં ઇન્દ્રિયોના
એકે વિચલ્યુઓમા રસ પડતો નથી. એક મરણની બ્યારે
આટલી બીક છે તો અનતા જ મ-મરણની બીક કેટલી

હોવી જોઈએ ? પણ તમે તો લડના નીકરા જરાને ! બીક જ કયા છે ? અનતા જન્મ-મરણ થયા છે, ભવિષ્ય કાળ પણ અનતો છે હવે જો છૂટણ હોય તો મોક્ષનો ધ્યેય પ્રગટાવો. નારદી, તિર્થંચ, મનુષ્ય, દેવ અને સિદ્ધ એ પાંચ ગતિમાથી કઈ ગતિમા જવાનું છે ? તેને માટે તમારું જીવન તપાસો જગત તમને ચોથા આરાના નમૂના કહી દે, દ્રઢધર્મી-ત્રિયધર્મી કહી દે, તેથી શું વળંબુ ? મેટ્રિકના પેપર એકઠાવાળો શું જોઈ શકે ? એતો M. A. વાળો જ જોઈ શકે, તેમ આપણા માકસ કેવળી ભગવાન જ આપી શકે. કા પોતે જીવે તો ખખર પડે કે પોતે કયા ભિલો છે ? પાપ બાધીને પોરસ કરનારા, વિચારો ! કર્મ બાધતી વખતે મીઠા લાગે પણ ભોગવતી વખતે કોઈ બચાવી શકશે નહિ. ત્યારે ધર્મ એક જ આધારભૂત રહેશે આ સસાર મોહનળ છે .

પાપ તણા પડછાયા પડે, ને પુણ્યની પાંખો તૂટે. પુણ્યની જાણીને જકડાયો છું, તો બંધન ક્યાંથી છૂટે. બંધન... સાજ બસુરા વાગી રહ્યા છે, લાજ રહી છુંડાતી માયા... સુખની છાયા ક્યાય નથી, પણ માયા નથી ચૂકાતી (૨) મૃગજળ સરીખા સુખ છતાં ચે, તૃષા નથી છીપાતી.

શ્રીમતો જાણે એમ જ સમજે છે, કે આપણે શ્રીમતો જ રહેવાના ગરીબી કદી આવવાની જ નથી સાંજે જાણે કે હું માદો થવાનો જ નથી. પરિગ્રહવાળા એવું માને છે કે આ બધું આમને આમ રહેશે, પણ જ્યારે પાપનો લડાકો જોલશે, ત્યારે હસી હસીને બાધેલા કર્મ, રોઈ રોઈને ભોગવતા પણ છૂટકારો થવો મુશ્કેલ છે, ત્યારે પારાવાર દુખ થશે એરોપ્લેનની પાખ તૂટે પછી કઈ દશા ? તેમ જ્યારે પુણ્યની પાખ તૂટી જશે પછી જ્યાં ને ત્યાં હડસેલા

મળશે, અપમાન થશે, સકું કોઈ તોછડાઈથી વતશે, શરીર
 પણ કમ્મ નહિ કરે સતાનો, સ્વજનો માણુધ્યારી પત્ની પણ
 ફરી બશે. હવે નવાં પાપ નથી કરવાં તે નક્કી કર. જે કર્મ
 કર્યાં, તે ઉદયમાન થાય તેને મોટા જૂપ પણ આઠો હાથ
 હાઈ શકે નહિ. જે વસ્તુ અનિત્ય-અશાશ્વત છે, જ્ઞાનીઓ
 જેને ઓઢીને નીકળી ગયા છે, તે પુણ્યલના લોખાની તમને
 શી બળવરા છે ! જેનું અહરથી છુટ્યું તે મરવી વખતે
 પરમ શાંતિથી મરશે અને જેને અહરથી છુટ્યું નથી તે
 મસ્તા સમયે રૂપાળી રજા જેવી પત્ની સામે, તિલ્લેરી સામે
 બેઈ રહેશે. વીણામા બસૂરા તાર હોય તેને બેઘવા પડે,
 નહિ તો બસૂરા સૂર નીકળે, તેમ તમારી જીવન વીણામા કેટલા
 બસૂરા વાર છે ! સંસાર અને માલ જન્ને બેઈએ છીએ, જેમ
 બસરુ જીવન નહિ થાલે. ઘોરાસીના ચોટામા આત્માનું લિલામ
 થઈ રહ્યું છે, છતાં જીવને સંસારની માયા મુકાવી નથી. જ મ,
 જરા, મરણથી આ સંસાર બળીઝળી-મજળી રહ્યો છે આવા
 સંસારમાંથી જીવને મુખ શાંતિ બેઈએ છીએ, તે કહી નહિ મળે.
 હકીમી-જલેસ ઘોષડાપૂજન કરી શું માર્ગો છે ? બખાંયે બેક
 જ ઘોષડિયે પૂજન કર્યું હોય-છતાં બેકને લાલ અને બીલને
 દુકસાન કેમ ? અમ્મની જીવ સમજતો નથી, કે પાપો ભેર
 ચોરથી કર્યા છે, તેના ઉદયમાન કાલે દુકાનમાં ખોટ જ
 આવે, હવે જે દુકાનમાં લાગલગાટ ખોટ જ આવતી હોય
 તો એકાદ બે વર્ષ શકુ જીવે, ત્રણ ત્રણ વખત ખોટ જ આવી
 પછી તે દુકાન કાઢી નાખેને ! તેમ આપણે જન તકાળથી
 વીચના વંપાર-ધંધામા ખોટ જ ખાપી છે, અવશ્ય વીચ
 જેનું કે કામ, કાંધ, માન, માયા લોભ, ઈર્ષ્યા આ બખાં

ખોટના ખાતા છે, નુકસાનીનો વેપાર છે. મધ ઠરિયે નાવ
રૂખાવે તેવા તેના ધ ધા છે.

નાવ તરે લવસાગર તારી, ખાડો લાવી ખુંચાડીશમાં,
તારી શકે તો તારને જીવડા, બીજાને જીવડાડીશમાં.

સ સારસમુદ્રમા આ જીવન નાવ ચાલ્યું જાય છે
હવે આ નાવને તારવી છે કે ડુબાડવી છે ? આ સ સાર-
સમુદ્રમા વિષય-કથાયના આવર્ત પડે છે, જે નાવને અટવાવે છે.

રમા નામની એક બાઈ સદ્ગુણી, સહનશીલતા વાળી અને
ગુણીયલ છે, સ રકારી છે પણ રૂપમા કદરૂપી છે. તમે સ રકાર
ભુવો છો, કે કરિયાવર ? આજે પતંગિયા જેવાઓ રૂપમા
મોહે છે, પણ ગુણને જોતા નથી શ્રીમત મુરતિયાતો કદરૂપતાને
હિસાબે મળી શકતા નથી. છેવટે કેઈ એક ગરીબ મુરતિયો
ગોતે છે. બાઈના લગ્ન કરી નાખ્યા, બાઈ સાસરે ગઈ, સાસુ
કુસ રકારી છે. આખો દિવસ વાગ્યાજી છોડતી જ રહે છે, સાસુ
ઘેર જઈ પથરણ મૂકે, કે ટક ટક શરૂ કરે

સજ્જન પુરુષ કરે ટકોર, બીજા કરે તે ટક ટક. ટકોર
ખનાવે ચકોર, તેજસ્વીને ટકોર ખસ છે ટકોર દૂધી હોય છે
અને તે પણ તક જોઈને કરાય છે કોક કોક વખત કરાય તે
ટકોર, રોજ રોજ કરાય તે ટક ટક જાણે પોતે જ ભાર ખેંચતી
હોય ! જ્ઞાની કહે છે, સમતાના પાઠ શીખો માણસને પથર
વાગ્યો હોય, તો જરા વાર તમ્મર ચડી જાય છે તેની અસર રહે
છે તમે વ્યાખ્યાન સાલ્યો છો તો તેની અસર કેમ રહેતી નથી ?
ઢોલમા ચાળણી મૂકી હોય તે ભરી દેખાય, પણ બહાર કાઢો
ત્યા ખાલીખમ, તેવા શ્રોતા ઉપાશ્રયમા વ્યાખ્યાન સાલજતા
હોય ત્યા સુધી વૈરાગ્ય રસમા તરબોળ દેખાય, જેવા બહાર

નીકળે, ધરે દુકાને જાય ત્યાં જોવાને જોવા વૈરાગ્યના પૂર જોસરી
 જાય રમાના જીવનમાં સહનરીણતા છે, સામે કપરા નિમિત્ત
 છે નવું દે તો જાણે રાંદણનો થોડો ભેઈ થયો. રમા જોઈ
 વખત પતિને કહે છે તમે ઝટ મુજબ લેગા થઈ જાઓ તો
 સારું ! પતિ કહે છે હું જાહી જોઈ છું, છતાં તારા માથે
 છાણા થપાય છે તો પછી હું બહાર જામ જઈશ તો તારી
 શી દશા થશે ? રમા કહે છે તમે મારી ચિંતા કશી નહિ
 હું બાબાને મોટો કરીશ, મૂંઝે મોઢે બધું સહન કરીશ, પણ
 તમે મુજબ જાઓ તો દેણામાંથી ઉમરી શકાય

બાઈએ પતિને પરાણે મોકલ્યો. પતિ પરદેશ કમાવા
 ગયો. બાઈએ શિખામણ આપેલી કે જમા જાવ ત્યાં ધર્મને,
 શેઠને અને નીતિને વફાદાર રહેજો સત્ય, નીતિ અને પ્રમા
 વિકૃતા સાથવજો. જો શિખામણ રમણલાલે ઘટમાં ઉતારી
 કોઈ શેઠને ત્યાં નોકરી મગી ગઈ ચાલચલમત સારી ભેઈ
 શેઠે ભાગીદાર બનાવી લીધા. પરદેશમાં નવા બજાર થઈ
 ગયા. દેશમાંથી માતા, બગિની પત્ની, પુત્રને તેડાવી લીધા
 છોકરાને સારી રીતે બણાવ્યો, સામુ અને નવુંદે થોડા
 ઉપાડયા. બાલ્યવયથી બાળકના માનસમાં જોમ ઠસાવ્યું કે
 આ તારી મા નથી પણ કામવાગી છે

રમણલાલ મોઝે શેઠ થઈ ગયો. મધ્ય હોય ત્યાં માખીઓ
 આવેજી જોમ દગવા-મગવા અનેક મિત્રો આવે છે સૌને
 આશ્રય થાય છે કે રમણલાલના સીમતી આવા કારખાં કાં ?
 બીજી કરવાની સલાહ આપે ॥ પણ જ્યાં જોઈ જોડી હોય
 ત્યાં બીજી લાગવી કઈ રીતે ? જોકવાર રમા દાઢાં જોડીને તેના
 પતિને પૂછે છે : મારો શ્યા વાક છે કે આપ સામુ જોતા નથી.

રમણ શુ કરુ, ત્યારે મારી ગરીબાઈ હતી, નહિ તે તારો હાથ
 પકડત નહિ મારી શ્રીમતાઈમા તુ લજમણી લાગે છે
 પતિના વેણે રમાને જાણે આલ તૂટયો, છતા પુત્ર આશાએ
 મનવાળી રહે છે, પરતુ છોકરા નવનીતમા પણ માતાની
 અવગણના કરવી એ સંસ્કાર રૂઢ થવા લાગ્યા છે. માતા તરફ નફ-
 રત છે, અનાદર છે જ્યારે નવનીત મોટો થાય છે ત્યારે તેના
 લગ્ન લેવાય છે, જાનુ રવાના થાય છે ત્યારે સૌ સખધી,
 સ્વજન સ્ત્રીઓ મીઠડા લેવા જાય છે રમા કામકાજના ઢસ-
 રડામાંથી પરવારી પોતે પુત્રને મીઠડા લેવા આશાલરી જાય
 છે, જ્યા લાખો હાથ કરી પુત્રના મીઠડા લેવા જાય છે, ત્યા
 નવનીતલાલ પુત્ર કહે છે “છટ, આધી રહેજે ! તુ મારા
 કપડા બગાડીશ, તારા હાથ ગદા છે, તુ કદરૂપી છું.” આ
 શબ્દો રમાને બાણ જેવા લાગ્યા.

મા બાપતુ માને નહિ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે.
 સેવા કરી જાણે નહિ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે,
 નાના થકી મોટા કર્યા બીનાં થકી કોરા કર્યા,
 ઉપકાર બૂલે અભાગિઓ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ
 મોજો કરે મનકાવતી, હોટેલ, સિનેમાની મહી,
 માબાપ મરે દાણા વિના, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ
 રેવું કરી પરજીવીયા, દાગીના વેચી અંગના,
 રેવું ભરે નહિ બાપતુ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ .
 પરણ્યા પછી નોખા થયા, લઇને લાડી સાથમાં,
 માતા કરે જો વૈતરું એ પુત્રને ધિક્કાર ■ માબાપ .

પુત્ર આશાના તાતણે રમતી રમાના, સે કડો માણસની
 વચ્ચે પુત્રનુ આવુ બેહૂંડુ વર્તન જોઈ દિલના તાર તૂટી ગયા
 બધા દુઃખ કરતા આ હું બથી તેનું હયુ કાળુ ચુમાવી બેહું.
 રમાને અતરમા બહું હું જ લાગ્યુ બગલામા રાહલમા તેડયા

હતાં તેના અબ ઠ દીવાની વાટથી જગલામાં લાવ લાગી. વીધેસ્વરૂપી માતપિતાનાં હિલ દુશ્વાવવા, ગરીબના નિસાસા દેવા, તેના હયાની હાથે કડવાની લાઈ લાગી જતાં વાર લાગવી નથી.

તુલસી યાવ મરીબણી, ઠણુ ન ખાલી અય
મૂવા ડોરકે વામસે, લોવા બસ્મ લેા ભવ

જાન તો ચાલી ગઈ રમા રહી રહીને ઘાઠી મઈ મીઠાઈના હજ પડયા છે પણ રમાએ ખાધુ કે નહિ તેની ખબર અતર પૂછનાર, છતાં માણસે આવે તેનું કોઈ નહોતું એનું અતર જગલ વેશન લેવું બન્યું હતું બાઈ જુઠા લોક-દાનિયામા સૂતેલી છે જગલો સળએ શેરીનાં માણસો લેખાં ધઈ ગયાં. રમા બેખાઈગી બિહી જલદી જગલામાં આવ છે મારી સાસુને બચાવી લઉ જવાવવા દોડી સાસુ બેભાન અવસ્થામા પડ્યાં છે તેને ઉપાડી પાછલે રસ્તેથી બહાર નીકળી પછી નણુદને જવાવવા અદર દોડી, જ્યાં બહાર આવે ત્યાં અમિની બાળ ફરી વળી. રમા જોળખાવ નહિ એવી ઘઈ મઈ હોશિયરમાં લઈ ગયા રમણલાલને જ્ઞાન કયો. ઝટપટ લમ પતાવી સૌ પાછા આબ્યા બાપ દીકરો પૂછે છે, બા કયા નવા ? ફેબા કયા નવા ? પણ રમાને કોઈએ વાઢ પણ ન કરી પરંતુ અપકાર પર ઉપકાર કરનારી રમાના વતનથી સાસુ-નણુદની આખ ઉધડી મઈ અને કહેવા લાગી કે અમને જીવતદાન દેનાર, માતના મુખમાંથી ઉગારનાર રમા ધર આમણુ દેવસ્વરૂપી દેવી જમદગ્જાને અમિ જોળખી શકયા નહિ. જપો પ્રતિદાસ સાબગતા રમણલાલ અને નવનીત, બાપ-દીકરાની સાન કેકાણુ આવી માટરમા જન્ને હોશિયરલે

પહોંચી ગયા. પુત્ર કહે છે બા ! તને કેમ છે ? રહતા લોચને માતાના 'પગ પકડી લીધા રમા કહે છે, બેટા ! હવે હું તને બિલકુલ નહિ ગમુ, કદરૂપી હતી તેમા વિશેષ કદરૂપી થઈ ગઈ પુત્ર કહે, બા ! હવે તો તું મને બહુ જ ગમીશ, મને વિશ્વટી પડેલી માતા આજે મળી ગઈ છે.

રમા કહે, બેટા ! ખોવાયેલો પુત્ર આજે હું પ્રાપ્ત કરી શકી છું બસ એ સંતોષ લઈને હું જઈ છું. રમણલાલ પશુ પત્નીની માફી માગે છે પાપનો પસ્તાવો કરે છે, રમા ! મેં તને ઘણું અન્યાય કર્યો છે. કુલાર જેમ ઢીરાને ન પારખી શકે તેમ હું તને જોળખી શક્યો નથી આ બધો પ્રતાપ તારો છે જે કોઈની ચઢામણીએ ચઢ્યો અને તારો જીવિતસ્કાર કર્યો. ખેર ! મારી બૂલને માફ કરજો. તારા ઉપકાર બૂલાય તેમ નથી.

અમે તને સમજી શક્યા નહિ મારી અજ્ઞાન ભરેલી બાલિશતાને બૂલી જજે રમા કહે મને તો શાંતિ છે સુખ-હું ખે એ તો ગાડાના ચક્રે માફક ચાલ્યા જ કરે છે. ધર્મ છોડશે નહિ, માનવતાને છોડશે નહિ. તમારા આશ્રિતોને તિરસ્કારશે નહિ, એટલું જ કહેવાતું છે નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરતા રમા બલાસ થઈ ગઈ મુઠ્ઠો કહેવાનો એ છે, કે સસારમા આવ્યા છો, તો તમારા હાથે કેટલા સારા કામો કર્યા તેનો હિસાબ કરો દરેક સાથે મૈત્રીલાવ રાખો.

મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે બળતા ઘરમાથી સાર વસ્તુ કાઢે અને અસાર વસ્તુને છોડે તેમ હું આ બળતા બળતા સસારમાથી સાર વસ્તુ કાઢવા તૈયાર થયો છું, માટે

મને રબ્બ આપેા વગી પશુ જા કહેશે તે અધિકાર
અવસરે કહેવાશે.

અધ્યાખ્યાન ૬૮ મું

સવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૯ તા ૨૯-૯-૨૪ મંગળવાર

સિદ્ધાન્ત જોડે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા
ધ્યયન-સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મહાવીર પ્રભુ મૃગાપુત્રની
વાત કહે છે મૃગાપુત્રના હેયામા આત્મ તત્ત્વની અનેરી જ્યોત
જગતી જીતી છે બહેનો. પદ્મમાં પડેલા કાકરાને જેમ જુદા
કરે છે તેમ મૃગાપુત્ર કયોપશ્યમ ભાવથી અભિપ્રાયમાં જડ
અને ચેતન્ય બન્નેને જુદા કરે છે અવગુણ રૂપી કાકરા દૂર
કરવા, અસુખમ અને અવિશ્વતિભાવ કાઢવા તે માતાની આજ્ઞા
માગતા કહે છે

જઘા ગદે પશિત્તમ્મિ, તસ્સ ગદસ્સ જો પદ્મ ।

હાર મળ્હાણિ નીનેહ અમાર અબઠગ્ગહારારા

હે માતા ! જે મહાનમા આજ લાગી હોય, ત્યારે
અગ્નિ-શિખાઓ જી શે થડતી હોય ત્યારે મહાન-માલિક સારી
વસ્તુને, સાર વસ્તુને બહાર કાઢે છે વાસણ છાણાં, લાકડાં કે
મીઠાની કુડલીઓ એ લેવા બેસતો નથી તેની નજર તો
તિલ્લેરી ઉપર છે તિલ્લેરીમા જે માલ પડયો હશે તેને તે
હર્ષ લેશે. દુકાન હશે તો ઘોપજા લઈ લેશે, એ જ ન્યાયે
આ સસાર વિષય કષાયના ભડકે સજાગી રહ્યાં છે તેમા
સાર વસ્તુ કઈ છે ? દેહ મહાન પુત્ર-પરિવાર આ, કુકુમ્મ,
પશુ સાર વસ્તુ નથી પણ

સારં દક્ષણં નાણં, સારં તવનિયમ સંજમ ધરં ।

સાર જિજ્ઞાસુરં ધર્મં, સારં સલેહના પહિય મરણં ॥

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, નિયમ, જિનેશ્વર કથિત ધર્મ, સલેહના-પડિત-મરણ આ બધા સાર-રત્નો છે

રત્નનું નામ પડે ત્યાં સ સારીજીવની દ્રષ્ટિ પૃથ્વીકાયથી ઉત્પન્ન થયેલા રત્નો ઉપર પડે છે, પણ જ્ઞાનીઓ કહે છે કે, તે સાથા રત્નો નથી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ જીવનના સાર રત્નો છે જેમ પુષ્પમાથી સાર વસ્તુરૂપે અત્તર છે, તેમ માનવ જીવના સારરૂપ આત્મિક ગુણો છે સંસારમા સવારથી સાજ સુધી મજૂરી કરો, માથાખૂડ પ્રવૃત્તિમય રહો, પણ તેમા કંઈ નિર્જરાનો છાટો ખરો ? ના, બદકે પાપબધનો ભારો માથે થઈવવાનો. પાપના પોટલા બાધવા કેમ ગમે છે ! મહેનત કરવા છતાં પરિણામે શૂન્ય રહે તો કોણ હાલો પુરુષ એવી મહેનત પાછળ મડ્યો રહેશે ? સાર નીકળતો હોય તો કયું કામનું સાર રત્નત્રયમાથી નીકળે છે એ પ્રાપ્ત કરવા ઇન્દ્રિય ઉપર વિન્ય પ્રાપ્ત કરવો પડશે.

આચારાંગસૂત્રના પહેલા અધ્યયનમાં (શ્રુતસારમા) કહ્યું છે, કે કામગુણ છે ત્યાં સ સાર ઊભો છે જ્યાં જ સાર છે ત્યાં કામગુણ છે સાડાત્રણ મણની કાયામા કમરનું હાડકું ભાગી જતા તે માણસ બેસી શકે નહિ કે હાલી ચાલી શકે નહિ, તેવી રીતે આ સ સારની કેડનો મકોડો વિષય ભાવ છે જેમ કેડ ભાગેલો માણસ પોતાની જિંદગી સૂતા સૂતા કાઢે, તેમ દર્શનમોહ યુક્ત વિષય ભાવ ટળતા ચારિત્રમોહી આત્મા સ સારમા બે ચાર ભાવ કાઢે પણ તેનો સ સારીભાવ

નિર્માણ થઈ ગયો સમજવો. દર્શનમોહજી જીવને વિષય-
ભાવમાં એકત્વ જીવિ મનાવે છે

વિષયને લઈ જીવ કપાય કરે છે વિષય માતા છે
અને કપાય તેનાં સતાનો છે મા મરે તો સતતિ યાચ નહિ
એમ સપરાય ક્રિયા નષ્ટ થઈ ગયા પછી અણ જાણ
પડે છે પણ વિષય-કપાય જેના તગતમતા છે તેને
કપાયની તીવ્રતા વડે જાંઘાતાં કર્મો ખરબચડી અને
શીલચેલી દીવાલ ઉપર સીમેન્ટના પ્લાસ્ટરની માફક
આત્માની સાથે વધુ પ્રમાણમાં એકાકારપણે ઘોટી બાંધ છે.
અને કપાયની અતિ મદતા હોય તો આરસ પહોણની દીવાલ
ઉપર પાણી ફેલી અને ઘોટી સીમેન્ટ લઈ પ્લાસ્ટર કરવા
બાંધે તો તુરંત ખરી પડે છે તેમ કદાચ કમ થયે તો બહુ
અણ અને રૂઝ-જાંઘ હોય. આખ્યાનો સંભળી, શાસ્ત્રો
વાંચી એ જ કરવાનું છે, આત્માને રાગદેવથી પાછો હાવવાનો
છે રાગ એ રાગ છે, ત્યાગ એ તપ છે જેને જીવન જામ
મધમધામમાન બનાવવો હોય તેને રાગનો ત્યાગ કરવો પડ્યો
આજે મોટે ભાગે રાગના ત્યાગને બદલે રાગની તવગર
દશામાં રાગ-દેવની આગ લખૂંટી રાખે છે

એક નદી-કિનારા નજીક શુભ અને યેલો કૃપડી
જાંધીને રહ્યા છે ઘોટે દૂર લાકડાંના બારાણાઓ
વિસામી બાવા બેસે છે શિખ, મુરુને કહે છે : આ તો
કેટલા બધા મરીજ છે ! આપની પાસે લખિષ છે, તો તેને
તવગર બનાવો. શુભ જવાબ આપે છે : તને લાગે છે કે આ
મરીજ હું પણ તેતો તવગર છ શિખ કહેવા લાગ્યો : તમારી

વાત માન્ય કેમ કરાય ? આ લોકો ગરીબ છે તેથી તો જંગલમાં લાકડા કાપવાનું કામ વહોરે છે. ગુરુ કહે છે - એ બહારથી ગરીબ લાગતા છતાં સ્વભાવથી ગરીબ નથી તારે પરીક્ષા કરવી હોય તો ભારામાથી એક લાકડું ખેંચીને લઈ આવ. આજ્ઞા પ્રમાણે શિષ્ય બાય છે. જેવું લાકડું ખેંચ્યું તેવો ભારાવાળાનો મિબજ ગયો. ચેલાને એક બે અડધોથ લગાવી દીધી, કારણ કે જીવને બ્યારે પ્રતિકૂળતા આવે છે ત્યારે જીવ સહનશીલતા રાખી શકતો નથી. પ્રતિકૂળતા પચાવવા માટે વિરોધને ટાળવા જીવતું બગતું જ્ઞાન બેઠ્યો. જે જ્ઞાન વિભાવમાં જતા જીવને ટકોર કરે, કે સાવધ થા, આ તારો સ્વભાવ નથી, તે જ જ્ઞાન સાચું છે.

સાધક પ્રાર્થના કરે હ, હે પ્રભુ !

પ્રાણસખા ! તુજ બાળ ગણીને, નિશ દિન દેને સહારો,
જે દિન બાળ બૂલ્યાએ આતમનું, તે દિન કરજે દકોરો રે,
- પ્રભુ મારા અંતરને અજવાળો.

સાધક પ્રાર્થના કરતાં કહે છે હે પ્રભુ ! હે પ્રાણસખા ! હું જો બાળ બૂલુ તો મને બાળક ગણીને ટકોર કરજે. માતા હંમેશા પુત્રનું હિત જ ચાહતી હોય છે. માતાને મન તો ખુદ્ધિશાળી પુત્ર કે ખુદ્ધિહિન પુત્ર હોય છતાં, ખન્ને ઉપર તેના વાત્સલ્ય ઝરણા વહેતા હોય છે. વાત્સલ્ય ઝરણાનો અભાવ અપર માતામા હોય છે, સગી જનેતામા નહિ તેમ વિશ્વ વાત્સલ્ય તારક દેવની કર્ણા અપાર છે. નિષ્કારણ કર્ણાના સાગર હે પ્રભુ ! મારા જીવનની બૂલો ગણી ગણાય તેમ નથી મને તું સત્ય પથે દોરજે હું બૂલથી ભરેલો છું. બુદ્ધ્યાને ટેકો આપવો, પ્રેમથી પાંખમા લઈ સત્ય પંથ

દશાવલો એ સંજ્ઞાનોનું કલ્પ છે. દુઃખનો તો પાછળથી
 ટીકા જ થયો કરશે. “માણસ માત્ર જૂસને પાત્ર.” મહાશયક
 શાવક સંધારામાં બેઠા હતા તે સમયે વિષયાધ જની આવેલી
 રેવતીને કહ્યું કે, તું મને હેરાન કેમ કરી રહી છે? મેં
 અવધિશ્ચનથી નિહાળ્યું છે કે તું ૭ દિવસમાં વિસુચ્ચિકાના
 રાગથી મરીને નરક ગતિમાં પડવાની છે. કોષમાં સત્ય વાત
 કહી દીધી રેવતી બચતી મારી સાતમે દિવસે વિસુચ્ચિકાના
 રાગથી મરીને પહેલી નરકે ચોરાસી હજાર વષની રિષ્ટિએ
 નારકીપણે ઉત્પન્ન થઈ ગઈ. દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સત્ય વાત
 પણ જો પરને પીકાકારી-કઠોરકારી લુહ્યને બેદનારી, મર્મને
 છેદનારી હોય તો તેને અસત્ય બાણા દીધી છે. જ્યારે વિહાર
 કરતાં ભગવાન મહાવીર સ્વામી રાજશૂદ્રીમાં પધાર્યા ત્યારે
 ગૌતમ સ્વામીને કહે છે મીતમ! જા, મહાશયકને કહે, કે
 સંધારામાં આવી બાણા બોલવી કહ્યે નહિ મારે પ્રાયશ્ચિત્ત લે.

એક મત એવો છે કે બાણા જે છુટવાની હોય તે
 છૂટે બાણા ઉપર ચેતન્યનું આધિપત્યપણું નથી-કારણ કે
 બાણા જ- છે અને આત્મા ચેતન્ય છે તેની સામે સિદ્ધાંત
 કદં છે કે અપેક્ષાએ વાત સાચી છે. બનવતીસૂત્રમાં
 બાણાને જ- પુત્રાવલો કહ્યા છે પણ બાણા છૂટે છે તેનો પ્રેરક
 આત્મા છે. બાણા પાત્રના બાવ આત્માનો છે. આત્મા જે
 બાવ કરે છ તને બાકન કરનાર બાણા છે, મારે જ બાણા
 એ બાવને પ્રાપ્ત કરનારી કહી છે તથા બાણા કેળવીને બોલે.
 યાકુ પણ મત્ય પ્રિય રીત બોલે. એક બાણાથી માત્ર આક્ર
 ૪૫ બાણાય છે અને એક બાણાથી માત્ર આક્ર ૪૫ (કથચિત્ત)
 છૂટે ૧૩

મહાશતકની ભાષા છૂટી ગઈ ત્યારે ગૌતમ સ્વામી પધાર્યા અને મિષ્ટ ભાષામાં જણાવ્યું કે હે દેવાનુપ્રિય શ્રાવક ! તમારે આ પ્રમાણે સંચારામા જોલણ કદપતુ નથી. વાત સત્ય હોવા છતાં અપ્રિય કઠોર હતી માટે પ્રાયશ્ચિત લેા મહાશતક પ્રાયશ્ચિત લઈ કર્મબંધથી છૂટા થયા.

કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે, જ્યારે ભૂલ થાય ત્યારે સાચી સમજણ હોય તો જ્ઞાન ટકોર કરે કે, તને આ વ્યાજખી નથી પોતે પોતાની ભૂલ પકડી શકતો ન હોય તો ગીતાથ ગુરુની નિશ્રામા રહી તેને વિનંતી કરે ‘ગુરુદેવ’ જ્યાં મારી ભૂલ થાય ત્યાં મને તમે ટકોર કરજો’

આ શિષ્ય ગુરુ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો “સાહેબ ! મારો ગાલ સૂનડી દીધો થોડીવાર પછી લાકડાના ભારાવાળા માથે ભારા ઉપાડી ચાલતા થયા ત્યાર પછી તે જ રસ્તેથી રાજની સવારી નીકળી ગુરુદેવ શિષ્યને કહે છે, હવે જા માગમાં હરફર કરી તેને હેરાન કર લોઈલોકો રાજની પાલખી ઉપાડી ચાલી રહ્યા છે એલો વચ્ચે હરફર કરે છે આથી માગ ડુધાય છે સવારી અટકી પડી રાજ પૂછે છે ‘કેમ લાઈ શુ થયું ?

પાલખી વહન કરવાવાળાએ કહ્યું, કે કોઈ યોગી પધાર્યા છે તુરત જ રાજ નીચે આવ્યા અને પગમા પડ્યા અને પૂછ્યું ‘આપના ગુરુદેવ કયા ગિરાજે છે ? માફ કરજો, આપના ચાલવાના રસ્તામા મેં આડખીલ કરી તેની મારા માથુસો વતી હું ક્ષમા માગુ છું મારા માથુસોનો ગુન્હો, એ મારો જ ગુન્હો ગણાય રાજ તથા એલો ગુરુદેવ

પાસે આબ્યા. વદન કરી, અથાસ્થાને આનંદ વિહાર કરવા
ચાલતા ચમા ગુરુએ ઘેલાને કહ્યું, કે ગરીબ અને તવગર
કેણુ ? તેની સમજણ પડી ! રાજા દ્રવ્યથી તવગર પણ
સ્વભાવે ગરીબ છે અને કહ્યારા ગરીબ છતાં સ્વભાવમાં
તવગર છે આપણે કેવા બનવું છે ? જેના સ્વભાવમાં કામળતા
નથી, સફલતા-સફળશીલતા નથી તે કષાયથી તવગર છે
સમા વિદોષજી એવન વંધ્ય છે

સમ્યક્ વિનાનો માનવ વંધ્ય
સમા વિનાનું એવન વંધ્ય
સત્સંગ વિનાની કાયા વંધ્ય
સેવા વિનાના પાશ વંધ્ય
દયા વિનાની આત્મા વંધ્ય
જ્ઞાન વિનાનું દ્રવ્ય વંધ્ય

એવન-સૌંદર્ય એર્ધતુ કરો, તો સમા લાભવી પડ્યો
કાયાની નિરોગીતા એર્ધતી કરો તો સેવા-શુભ પ્રગટાવવો
પડ્યો. સમ્યગ્દશન એર્ધતુ કરો તો સત્સંગ કરવો પડ્યો.
ધનતા-પિપાસુએ જ્ઞાન ધમ ખીલવવો પડ્યો. આંખનું તેજ
એર્ધતુ કરો, તો દયા પાળવી પડ્યો. જૂવના પુર્યોદયે હાલ,
જે ધન મળ્યું છે તે આવતા બવે મળ્યો, કે કંઈ અતિમાં
લઈ બરો તેનું જ્ઞાન છે ? પૈસા એ સાર વસ્તુ નથી. આ
લોક બગીચગી-સગી-અજળી રહ્યો છે તેમાં મૃતપુત્ર સાર
વસ્તુ કાઢવા તૈયાર થયા છે આ સંસાર, જન્મ, મરણ,
મરણની ત્રિપુટીથી ઘેરાયેલો છે આધિ વ્યાધિ અને ઉપા
ધિના બ કા ગગન સુધી પહોંચ્યા છે

એવે આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિ એટલી બધી

વધારી મેલી છે કે, આ સસારમાં તે કયાય સુખ પામતો નથી

હૂડકપટની બાજુ જોલી, દેગોદેશમાં ચણી ઉવેલી,
અંત સમયે જાણું મેલી, એકલો આંચો, એકલો જાણું,
મનસૂબાના ચણે મિનારા, મુગજળ સરીખા લાગે પ્યારા,
ચાર દિવસના એ અમકારા, એકલો આંચો, એકલો જાણું
જાગી જોને જીવલડા તું, એકલો આંચો, એકલો જાણું.

હજી રમી અન્યના સુખમાંથી જટવીને પણ તિજોરી
જરવી છે, એવાઓને પણ અત સમયે સઘળું મેલી વિદાય
લેવી પડશે. અજ્ઞાનીઓને અતૃપ્તિને કારણે, ધનવાનને જોઈને
એમ થાય કે હું ક્યારે ધનવાન થાઉં ! તમને ધનની કિંમત
કેટલી છે ? જીવ નીકળી જાય પછી જડ દેહનું શું થાય છે ? રાખ
ધનથી આત્માની શી ગરજ સરે છે ? માટીમાં શું મોહી રહ્યા છો ?
મકાનનો પથરો એ પણ પૃથ્વીકાય છે અને હીરો એ હાથ્યા
નખરનો પથરો છે, પણ છે તો પૃથ્વીકાયને ? એકેન્દ્રિય પાછળ
પચેન્દ્રિય પાગલ બને ? ચોરી કરે, ધનકમટેક્ષથી જાચવા નવા
ચોપડા કરે, આ બધું શાને ? શું આપણું જીવન ખટપટ, ઢોધને
ઠાવાઠાવા આદિ અનેક કુકર્મો કરી અનીતિની કમાણી કરવા
માટે છે ? ચોરીનો માલ તો અડાળ ખાય જશેરના લોટામાં
પાયશેર ઘી નાખશે તો ઢોળાઈ જશે જેટલું કિસ્મતમાં
મળવાનું હશે તેટલું મળશે તેમાં ધમપછાડ શાને કરે છે ?
સમયની જરૂર્યાદી એટલે જીવનની જરૂર્યાદી. માટે
વિચારો હવે કયા ઉપાય વડે જીવવું તેમ વિચાર્યું છે !
જડ અને ચેતન જુદા, એમ વાતો કયે નહિ વળે ઉદ્ધમ

ઠસેવો પડશે નજર તેજ કરી, મન મક્કમ કરી ધ્યેયના રાહ
પર ડગલા માઠો, તમે જરૂર મોક્ષ-મંજિલે પહોંચી જશે
અને આ જગત ભોતું જ રહી જશે.

उष्मेनहि सिष्यति कार्याणि न ममीरयैः ।

नहि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति घृणं मृगाः॥

સિંહને પણ શિકાર માટે છલગો માસ્વી પડે છે
સૂતેલા સિંહના મોઢામા મૂંઝટાં આવીને પડતા નથી. ત્યારે
તમારે મોક્ષ જેવી કુર્લંબ વસ્તુ મક્કમતા મેળવવી છે એ
નહિ મને.

કમ કાંઈ ડોર નથી કે ડોકારા 'પકકારા' કર્યે આત્મા ભય

કર્મ કાંઈ કૂતરા નથી કે કચક ઠીપે બાકયા ભય

કર્મ કાંઈ માણસ નથી કે બાવડુ બાંધી બડાર કહાય

કમ તે આત્મપ્રદેશે ખીર-નીરના ન્યાયે એક પ્રદેશને
અવગાહીને રહ્યાં છે બ્યારે આત્મા સ્વભાવમાં રમણુતા કરશે,
ત્યારે કર્મો અપોઆપ વિદાય લેવા માંડશે.

ગાહ્યીના મગ પ્રતાપે જેમ ઝેર બહાર નીકળવા માંડે
તેમ અનાદિના કર્મો ટળવા માટે

જાહો વાણી તારી પ્રશ્નમ રજા લાવે નીતસ્તી

મુમુક્ષુને પાતી અધુતરજા અજલિ બરી બરી

અનાદિની મૂંઝાં નિષ તણી ત્વરાથી ઉતરતી,

વિભાવેથી રજ થી સ્વરૂપ લાણી રોકે પરિણતી

ભગવાનની અકબારી વાણી, મધુર ગીરા પ્રવાહ, જેમ દિમાલમ
માંથી । જા નીકળે તેમ, કેવળજ્ઞાનીના મુખારવિંદમાંથી નીકળતો
વાણીનો મોખ, ગૌતમમુખ રૂપ કુઠમા આવી પડ્યો જણપરે
એ તેને ઝીલ્યો અને કાઢશાંખીની રચના કરી. તેમાં હાલ

દ્રષ્ટિવાદસૂત્રનો વિચ્છેદ છે, બાકી અગિયાર અંગ હાલ મોજૂદ છે આ વાણીપ્રવાહથી અનાદિ કાળની મિથ્યાત્વ મૂર્છાનું ઝેર ઉતરે છે, સમ્યગ્દર્શનના પ્રવેશ માત્રથી ઓગણોતેર કોડાન કોડી સાગરોપમ ઝાઝેરા કર્મ ખપી જાય છે જગતમા નવ-કાર મત્ર, એ મહાન મત્ર છે શ્રદ્ધારૂપી દીવડામા પરિશ્રમરૂપી તેલ અને મક્કમતારૂપી વાટ હોય તો પછી વાધો આવતો નથી

નવકાર મત્ર જેવો દુનિયાભરમા કોઈ મત્ર નથી છે શ્રદ્ધા ? શ્રાવકને શ્રદ્ધા હોય તે દેવ દેવલા પૂજવા ન જાય ! સુર-ધનને પગે લાગે કે સુરધન તેને પગે લાગે ! ત્રણ પીપળાના પાન મૂછી દે એટલે પગે લાગે, ઉકરડી ઉઠાડી વહુને પગે લગાડે માથુ તો કિમતિ છે તેને મક્તિયુ કરી નાખ્યું છે જ્યાં હોય ત્યાં નમાવી નાખે મસ્તક ઉત્તમાંગ ગણાય છે અહિનિંશ જિનેશ્વર દેવના ઐશ્વર્યમા ઝુંકાવવાનું હોય, બીજે નહિ છે તૈયારી ! મિથ્યાત્વની મૂર્છા ઉતારનાર પ્રભુની વાણી છે માટે એ વાણીની આરાધના કરો

મૃગાપુત્રને સાહેબી મળી છે, છતાં તેમા રહેવા માગતા નથી પુણ્ય પ્રમાણે સુખ સગવડતા મળે છે, તેમા રસ લેવો કે ન લેવો એ આત્માના હાથની વાત છે મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે, આ સગવડતા સ સારમા હું ક્ષણવાર પણ નહિ રોકાઉ તમને સ સાર સગવડતો લાગતો નથી મૃગાપુત્રને લાગ્યો છે માતા કને દીક્ષા લેવાની રજા માગે છે. વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

મ ૨૦૨૦ના બાદશ્યા વડિ ૧૦ને શુક્રવાર તા ૩૦-૬-૧૬

સિદ્ધાંત એન્ડે જો કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તર
ધ્યયનસુવના ૧૬મા અધ્યયનમા, મૃગાદુત્ર માતા પાસે
આજ્ઞા લેતા કહ્યું છે એકેદ્રિયથી માલી પચેન્દ્રિયના
હવા મુખી જ મ પાછા મૃત્યુ અવશ્યમેવ છે જ મનુ મળ
કારણ કોણે ઉભુ કયું? હવે પોતે જ અજ્ઞાનતાથી ઉભુ
કયું છે કુખ કોઈ પણ પ્રાણીને મમત્તુ નથી છતાં કેમ
આવે છે? કુખ માટે કોઈ હવ પ્રયાસ કરતો નથી છતાં
કુખ કેમ આવે છે? આવા સસારમા ક્ષણમાત્રનું
પણ મુખ નથી. અજ્ઞાની પોતાની અજ્ઞાન દશામાં મુખ નથી
છતાં મુખ જુદિ કરે છે તે જમ છે હવને મુખ મમે છે
અને જમા મુખ પ્રાપ્ત થાય તેમ છે તેની ઉપેક્ષા કરે છે
મુખ મમે છે છતાં હવ મુખના કારણે આપનો નથી. કુખ
મમત્તુ નથી છતાં હવ કુખના કારણે યોગ્ય થ ઊભા કરે
જમ છે આજ્ઞાત ૧૬ સૌને મુખ મમે છે એ મુખ કવાયો
મ? મુખ કોણ આપ? પિતા કિરિયોના વિષયો નારી
જમરા વાત્રી-નાટીથી મુખ મમે? ના.

જનો ૧૧ છે કે મુખ ૨૨મા છે મુખ કુલ ચેતન્યનો
છે એ નહીં થાય ન જ જાય ઉપરનું મહત્ત્વ પડે કેવળ
કનીચ ૧૫ છે કે ૫૨ જ ગુમા મુખ નથી જ એ કેવળ
મહા ૧૧૧ મદ ૧૫ જુવ છે નજેજુ જન દશન અરિત

ધરાવનારા—અકપાયી, અમોહી—અવેદીના કથેલા કથનમાં ફેરફાર હોય જ નહિ. બાલજીવો તીર્થ કરના વાક્યની અવગણના કરી, જેમાં સુખ નથી, તેમાં નિરર્થક પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. સુખ અને દુઃખનો વેદક, આત્મા—ચંતન્ય દેવ—એક જ છે, માટે જીવનાં લક્ષણને સમજો ચેતનાલક્ષણ જીવનું છે આત્મા જ્ઞાનમય છે સાકરને ગમે તે ખુલ્લેથી આખવામાં આવે તો તેમાં મીઠાશ જ લાગશે. તેમ આત્મા જ્ઞાનમય છે અને જ્ઞાન તે જ આત્મા છે. બન્ને એક બીજાથી જુદા નથી. જીવે અનાદિના અધ્યાસે વિકૃત ભાવ સેવી, આત્માનું કળ્પરઘાણ કાઢી નાખ્યું છે સમયે પ્રમયે ભાવમરણે મરી રહ્યો છે બહારના કોઈ દુશ્મન નથી આત્મા જ પોતાનો દુશ્મન બની રહ્યો છે

નથી કોઈ શત્રુ મારે આ દુનિયામાં,
ખરા દુશ્મનો મારા દિલમાં છુપાયા,
લડતો રહ્યો છું નિરંતર અજૂઝી,
જતાં દુશ્મનો તો જરી ના છતાયા.
કહેને પડ્યાં છે એવાં કંઈક કાણાં,
કેમ કરી ગાઉં હું તો મજા તારાં ગાણાં.
જીવનમાં મર્યાં છે, એવાં કે ધી ગાણાં,
કેમ કરી ગાઉં હું તો મજા તારાં ગાણાં.

સાધક કહે છે ‘આ દુનિયામાં કોઈ મારા શત્રુ નથી, તો પછી વેરઝેર કોની સાથે બાધો છો ?’ આણે મારુ બગાડ્યું, આ મારૂં અહિત કરનાર છે, એમ લાગે ત્યારે જીવ દુશ્મનાવટ બાધે છે, પછી એની સાથે વહેવાર ન રાખવો ગમે, મરતાં સમયે પણ દીકરાને બલામણુ કરતો બય, બેજો ! ફલાણો મારો દુશ્મન છે, તેને મારજો, તો જ મારી સદગતિ થશે

આવા વેશજેર ઠેકલા ઊભા છે ? જે દુશ્મન અંદર પેઠા છે, જેણે આત્માનું અહિત કરી નાખ્યું છે, તેના તરફ તો જીવ દષ્ટિ મુદ્દા પણ કરતો નથી.

શાનીઓ કહે છે, કે દુનિયાભરમા કોઈપણ આપણું અહિત કરવા સમર્થ નથી. પોતાનો જ આત્મા પોતાનું અહિત કરી રહ્યો છે મોક્ષમા પણ સર્વ જનાર પોતાનો જ આત્મા છે અને દુગતિમાં રહ્યો જનાર પણ પોતાનો જ આત્મા છે ત્યારે કોણ દુશ્મન ને કોણ મિત્ર ? દીવમાં છૂપા દુશ્મનો છે કોઈ માન, મામા હોમ વેશજેર તે દુશ્મનો છે તે નિરંતર આત્માનું અહિત કરી રહ્યા છે બહારના દુશ્મનોને દુશ્મન માની રહ્યો છે પણ તે તો નિમિત્ત છે, ઉપાદાન વાડું પોતાનું છે વમારી નબળાઈઓ અને જૂઠોનો સ્વીકાર કરે, તો જ તમે વિકાસ સાધી શકો. અશુભ ઉદય વખતે નિમિત્તના વડબા કા બરે છે ? આણે મારી આબરુ ઉપર ધક્કો લગાડ્યો. આણે મારું ખરાબ કરી નાખ્યું દષ્ટિમાંથી વિષમાંસપણું નીકળી જશે, તો કોઈ વાશ વેરી નથી, કોઈ અહિત કરનાર નથી. જીવ પોતે જ જીવાં પરિણામ સેવી પોતાનું અહિત કરે છે એમ દરેક જીવની સ્વતંત્રતા બમવાને બતાવી છે.

દરેક જીવ કર્મ તોડવા કે બાધવામાં તે સ્વતંત્ર છે જનસુક્રમારને સોમીલ પ્રાણણનું નિમિત્ત કેવું મળ્યું હતું ? છતાં કોઈ કયો નહિ જેની દષ્ટિ ઉપાદાન સામે હોય, તે નિમિત્તોના વાક કાઢવા નથી. એ તો એમ જ સમજે કે કર્મનો ઉદયમાન મારા શાનનો ઉદય કરાવવા આવ્યો છે શાન સીધે રસ્તે સર્વ જાણે છે અશાનીઓ એમ કહેશે, કે આવા માણસ

ક્યાંથી મળ્યા ? તે નિમિત્તથી છૂટવા માગે છે, પણ જે કર્મ ઉપાદાનમાં પડ્યું છે તે ભલે ક્ષેત્ર બદલે પણ કોઈને કોઈ એવાજ નિમિત્તો સામા હાજર થશે ઉપાદાન છે, તે નિમિત્ત આવ્યું, એવી ઝલ્પના કરો છો ખરા ! જે સમજણમાં ન આવતું હોય તો, કયે ઠેકાણે સમજણમાં ફેર પડે છે, તે જોતા જવ. નિમિત્તોની અસર લઈ ક્ષણે ક્ષણે રાગદ્વેષ, છણ-છણાટ, તણતણાટ, ક્રોધ કર્યો કરો છો પણ નિમિત્ત કારણ આપી છૂટી જવાનું છે

ઉપાદાન કાર્ય કરાવશે મોટાઈનું માપ શુભ્રોથી મપાય છે, વૈભવ કે વયથી નહિ તમારો અવતાર જૈન કુટુંબમાં ઉચ્ચ કુળમાં થયો ગર્ભમાં હતા ત્યાં ઝભલા, ગાદલી-ગોદડી તૈયાર થઈ ગઈ અને કોઈને જન્મ પછી ગળથૂંથીનાં પણ તાકડાં હોય છે એકને રહેવા એટલો નથી અને એકને મકાનના પાર નથી આમ કેમ થયું ? કોણ સગવડ-અગવડ આપે છે ? પુણ્ય અને પાપ સગવડતા અને અગવડતા આપે છે, એણે તો માનો છો ને ? તો પછી એ પુણ્ય અને પાપનો કર્તા કોણ થયો ? પોતેજ જેવા કર્મ કર્યા હોય, તેવા ફળ મળે જ જેવા પરિણામ થાય તે પ્રમાણે શુભાશુભ બધું પડતો જાય

‘મારી વહુનું મારે સહન કરવું ? વહુ બાપા-દૂતરી છે આવી વહુથી હાથ-જીભ કાઢી ગઈ’ પણ નિમિત્ત કા આવ્યું ! એ નિમિત્ત આવ્યું છે તે તારા કરેલા કર્મનું ફળ છે એકને એક માણસ એકને સુખરૂપ અને બીજાને દુઃખરૂપ લાગે છે કઈ રીતે, કયા કારણે, કેવા સંયોગોમાં નિમિત્ત મળે છે, તેની જીવને ખબર નથી જેને મોક્ષની આરાધના કરવી છે, તે

નિમિત્ત સામે નબળ કરતો નથી. જગત નહિ રહે, તું ફરી
જા જગત તેમનું તેમ છે, સચોજો પણ તેમના તેમ છે
વારી દૃષ્ટિ જે નિમિત્ત ઉપર છે તે બહલી નાખ, તો વસ્તુ
સ્થિતિ સમજાઈ જશે. આજ દિવસ સુધી ન સમજ્યો તે
મારાં અજ્ઞાનનું ફળ હતું તમ વિચાર કરવો જોઈએ

ભગવાન મહાવીર સ્વામી કમ ખપાવવા આયંશ્રુમિ
છોડી અનાયંશ્રુમિમાં વિચર્યા જ્યાં આ 'પ્રભુ' છે તેવી પિઠાવ
પણ કોઈને નથી જોવા અનાય દેશના હોઠો પ્રભુને લાડી વઢે
મારવા અને ત્રાસ આપવા હતા.

સામે જાડીન જોણે દુઃખકાને નોતયા
જેરી જતુએ જોના અને જાન કોતયા
દેહને દુઃખાવનાર પ્રત્યેક જીવને, લીધા
અભયનાં હાન, આક્રમ્ય રે જાય વધ માન
જ'જલની કેડીએ જોગી જતીને જાય પેલા
આક્રમ્ય રે જાય વધમાન

આચારાગસૂત્રના હંમા અભયનર્તા બોલા જોશામાં
મહાવીર પ્રભુનાં ચારિત્રનું વર્ણન છે પ્રભુએ તેમના જીવનમાં
કેટલા પરિસર સહન કર્યા તેનું વર્ણન છે મહાવીર પ્રભુ
શરમ શરીરી હતા ત્રણ રાત્રી તો સાથે સહનિ અવતર્યા હતા
લીલા લીધા પછી બોધુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત
કરવા સાડા બાર વય અને એક પખવાડિયા સુધી ઘણી
મહેનત લીધો આપણને જ્યાં કઠી લાગે તો જોડીને
જોડી જઈએ ભગવાન તો જે સ્થળે કઠો પવન સુસવાટા
કરતા હોય તેની સામે જિલા રહેતા હતા. એ હાથ પણ ખજા
ઉપર મૂકે નહિ, કમ ખપાવવા કબ્દ સહન કરવાની કેટલી
તેયારી ? દેહને દુઃખ પડે તેમાંથી મહાકળ કાઢવું છે દેહાધ્યાસ

કેટલા છૂટયા એની આ પારાશીરી છે. ભગવાન કર્મનું દેણું પતાવવા તૈયાર થયા હતા. એરી જ તુ દેહ ઉપર આરૂઢ થાય, સર્પો શરીર ઉપર ચડી વીટળાઈ જાય, છતા ચલાયમાન ન થાય. સિંહ શું સસલાંથી ખીએ ?

હુ કૈણ ? સિંહ સમાન, મારો આત્મા બળવાન છે જેતામા ભય જેવું નામ નથી. આ તો ઝોછાયો ભાળે ત્યા હાથરે ભૂત આબુ કોઈ ભૂત નથી પણ તારા મનમા ભૂત ભરાણું છે, તે કાઢ ભય મોહનીય પ્રકૃતિના ઉદયથી વર્તમાન ખીકણુ સ્વભાવને લઈને (હિ મતના અભાવે) કરે છે આપણા ભગવાન તો ગાઢ જ ગલમા રાતના કાઉસ્સગ્ગ કરે, પરખોમા, ધાસની ગ છ હોય ત્યા ઊભારહે. અનેક એરી જ તુઓ ડખ દે, ભમરા શરીરમા પેસી કાણુ કરે છતા અશમાત્ર પણ ડખ દેનાર પ્રત્યે ક્રેષ નહિ કોઈ લાડીથી તાડન કરે છતા તેની ઉપર રોષ ન કરે સત્તામા પડેલા કર્મને ખેચી ઉઠીરણુ કરી નાખે છે તપસ્યા એ કર્મ ખપાવવાનો અમોઘ ઉપાય છે, કર્મ ખપાવવા જરૂર છે કે નહિ ? હા, તો આવી સમજણ મળ્યા પછી પ્રતિકૂળ નિમિત્તો ગમે તેટલા ખડા થાય, પણ નિમિત્તનો વાક કાઢ્યો નહિ માટે જ્ઞાની કહે છે, કે સમજીને તમે સુધરી જાઓ જગત નહિ સુધરે. આપત્તિ આવે ત્યારે આટલું ન બૂલતા, કે કસોટી કનકની થાય છે, પથ્થરની નહિ.

ચાર ગતિ, ચોવીસ દડક અને ચોરાસી લાખ જીવા-યોનિમા ભટકતા, કોઈ વાર, કોઈ જીવની સાથે, મા પછે, ભાઈપછે, સ્ત્રીપછે, પુત્ર-પુત્રીપછે, વેવાઈ-વેલાપછે, એમ અનેક

સળધે ભેજાઈ ગયા પાછા છૂટા પડી જવાના છે, એવો આ સંસાર છે, તેમાં સુખ કયા ઠેકાણે બાળી રહ્યા છે ! કુળદીપ-કોને વાતના વિસામાં માનો છે, આંધળાની શાકડી માનો છે, તે પુરવાઈ કર્યો તો તેનાથી થાકરી પામયો કંઈક માવતરો આજે પોતાના જ સત્તાનોથી કુખી કુખી થઈ રહ્યાં છે રોઈ, રોઈ, હેરાન-પરેશાન થઈ રહ્યાં છે દીકરો જન્મ્યો તે કરતા પાણી થયો હોત તો સારું હતું આવવા વેળા ક્યારે બોલતા કર્યો ! તો પરથી કુ સુખી થાઉં જ નહિ તે શુદ્ધ આટલા અનુભવ પરથી તો કરો ?

તમને ઠેટલા અનુભવ થયા ! પરથી સુખ મળે તે જીંધી માન્યતા ટાળ્યે જ છૂટકો છે સમજવું આખ્યા પછી સત્તામાં જેટલાં કમ હોય તટલા બહાર નીકળો, એમ આમ ત્રણ આપો કે I am ready કું તૈયારી કરીને જિંસો છ

આજ ડિવસ સુખી હાર ખાખી તેનું કારણ તપાસો હાથો પછી હતાશ ન થયો મારાથી અશ માત્ર પણ કોઈ થાય જ નહિ છે તૈયારી ! કમલે ને પમલે નિમિત્તોની અસર તમે ઠેટલા છો ! “આ સંસારમાં માનીએ તો ઠીક બાકી વાતમાં કાંઈ સાર નથી.” એમ કહેનારા સમજે છે, કે સંસારમાં અશાંતિ છે હવે શાંતિ કયાથી મળશે ! જ્વ થર-માથી તેના માટે થોડો પ્રયત્ન કરે તો છેલ્લી જિંદગી સુખરી જશે. નહિતર કર્મના પોટલા બાંધી નરકે જવું પડશે. ગજસુકુમારે સમતા રાખી તો સિદ્ધગતિ પ્રાપ્ત કરી લીધી, ક્યારે સોમીલ નરકે ગયો થોડું સહન કર્યું તો પણ કળ મળ્યું સંસારમાં કયાય સુખ કે આબાદી છે નહિ.

કોઈ કોઈ વેળા ઉર ઉછાળે, આનંદ કેરાં પૂર,
કોઈ કોઈ વેળા આંખડી તારી, આંસુ થકી ભગ્નપૂર.

સુસાદિર, જાણું છે તારે દૂર,
કાળ કરે મજબૂર સુસાદિર, જાણું છે તારે દૂર.

હીકરાનો જન્મ થાય, કે આનંદમા આવી જાય મોટો
થાય, પરણાવે ઘેર વહુ આવી પોખતા અનેરા આનંદમાં આવી
જાય પૈસાનો લાલ થાય, એટલે ઉર ઉછાળે આવા ઉત્સાહના
ઉછાળામાં એ જ સચોટો કપરા ખની જાય છોકરો તોછડાઈ
કરી નાખે વહુ જેમ તેમ ખોલવા લાગે, કે આ ટકટક કરતી
કેશીનો ટાટિયો મારા ઘરમા ન બેઠાએ, ત્યારે પોખતી
વખતનો જે આનંદ હોય તે આસુમા પલટાઈ જાય છે એક
એક વચન વજ્રપાત જેવા લાગે, ધ્રુસકે ધ્રુસકે રોવા માટે
નિમિત્તમા સુખ માન્યું ત્યારે આવી ભૂલો થાય યુવાનવયે
સચમમા વીચું ન વાપર્યું અને આમ જ વેડફી નાખ્યું,
તેથી જ સસારી જીવને પસ્તાવો થાય છે તારા કયાં તારે જ
ભોગવવા પડશે હવે શાંતિ રાખીશ તો નવા કર્મ ઉપાજન
યશે નહિ અને ભાવિમા ભોગવવા પડશે નહિ

ધામે ધામે પંથ કપાશે, આવશે કોઈ દિન આશો,

તે દિન મળશે સાચો કિનારો, ત્યાં જગી જાણું દૂર,

સુસાદિર જાણું છે તારે દૂર,

કાર્ય સિદ્ધિમા સાધનો તો ફક્ત ગૌણ છે, પરંતુ
વ્યક્તિનો દ્રઢ સકલ્પ અને કોઈ પણ ભોગે કામ પાર ઉતા-
રવાનું મનોબળ જ પ્રધાન વસ્તુ બને છે કષાય પરિણામ
કરવાનો જીવને ઘણા સમયનો અધ્યાસ છે તે એકદમ
પલટો ખાઈ જાય તેણે તો ક્યારેક, કોઈકને જ બને છે બાકી
તો નિમિત્ત ખડા થતા રાગદ્વેષ કરવા મંડી જાય છે જ્ઞાની

કહે છે કે સમાધિ રાખ એક-એ દિવસમા આ કાવ સિદ્ધ થાય તેમ નથી જાની પાછળ ઘણા સમયનો અભાસ બેઠો.

જાળકને બ્યારે પ્રથમ માતા ચાલતાં શીખડાવે છે, ત્યારે પગલી પાઠવા માટે ચાલણ ગાડી પકડાવે છે. પગમા નેર આબુ પછી ચાલણ ગાડી છૂટી જાય છે કારણ કે હવે સ્વયંજન મેળવી લીધું છે તેમ પુસ્તકો, વીતરામની વાણી, સફળક્રુનો સમાગમ એ બધાં ચાલણ ગાડી છે એ ચાલણ ગાડી વડે ધીમે ધીમે આત્મશુદ્ધિમાં આગળ વધાય છે. ઈ રીતે જીવન જીવવું બેઠબે, તે રીત જતાવનાર શુર છે, પછી જાલે મહાવિદેહ ક્ષેત્ર હોય કે ભરત-ઈશવત્ હોય પણ સિદ્ધિ તો પુરવાઈ જ છે કોઈ ક્ષેત્ર ધર્મ આરાધન કરાવી કેવું નથી આ અવસર સુદર છે, માટે પાપ કરવા બટકો. જેના અભિ પ્રાયમાં એવું બેઠું છે કે કોઈ કરવા જેવો નથી, જ્યાં ક્યારેક ઘર્ષ જાય છે નિમિત્તના કારણે સમતા રહેતી નથી. કોઈ ઘર્ષ જાય છે એમ કહેનારો હંબુ પણ સુધરશે, પણ જે એમજ કહે છે, કે કોઈ તો કરવો જ બેઠબે. એમ અભિ પ્રાયમાં ઊંચું બેઠું છે તે જીવો કદી સુધરી શકશે નહિ. નિમિત્ત તો ખડાં છે જ તુ ખસીજા. બીજો કોઈ કૂવામા પડે તો શુ તારે પણ કૂવામાં પડતું મૂકવું, તે ચોખ્ખું ? જાની અને અજાનીમાં કઈક પટાંતર પડે કે નહિ ? જોઈ જાનનો જાણનાર કોઈને દુરમન માને,

કોઈ મત્તે તો વતિ કોઈ સ્વભાવતા "

કોઈ ઉપર કોઈ કરે, અકિત ઉપર નહિ કોઈ તને અનવકાળથી ફાંચે છે હવે તું તેની સંગતિ કરીશ

મહિ, એને છેલ્લા રામ રામ કરી લે. કોઈ જશે તો ક્ષમા
આવશે અવગુણ ટળશે, તો સદ્ગુણ આવશે. કષાય ચારિત્રા-
વરણીયની પ્રકૃતિ છે, તે ટળશે ત્યારે ચારિત્રના પર્યાય વિશુદ્ધ
થશે અને ત્યારે ગુણસ્થાનની શ્રેણીએ આગળ વધાશે. ધીમે
ધીમે પણ જો પ્રગતિ કરશો, તો કોઈક વખતે સિદ્ધિ મળશે

મૃગાપુત્ર માતાની રજા લઈ રહ્યા છે સયમ લેવાની
ઢેયામાં ધૂન લાગી છે. સજગતા સ સારમા હવે ક્ષણ વાર પણ
શિલા રહેવા માગતા નથી વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર
અવસરે કહેવાશે

અધ્યાખ્યાન ૭૦ મું

સંવત ૨૦૨૦ લાકરવા વદિ ૧૧ ગુરુવાર તા ૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાન્ત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. ઉત્તરા-
ધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી
રહ્યો છે.

મૃગાપુત્રના અતરમાં વેરાગ્ય સ્ફૂર્યો છે. એમને પૂર્વ
મયોનુ જ્ઞાન થયું છે. સ્વપરની વહેચણી, જડ-ચૈતન્યનો
વિવેક ઢેયામા વતે છે આથી હવે આ સ સારમા મુખ
લાગતુ નથી યત્રીસ રમણીઓનો સ્વામી, યુવરાજપદનો
ધણી, ભૌતિક સમૃદ્ધિનો કેઈ ખાર નથી, તેને સયમ લેવાની
ધંજા થઈ ગામ-દેશનો ધણી જગતનો પતિ બનવા ઇચ્છે
છે. આચારાગ સિદ્ધાન્ત કહે છે કે જે એકને નમાડે તે

ખડુને નમાડે છે મોહનીય કર્મને નમાવી દેયે તે આખા જગતને નમાવી દે છે જ્ઞાની કહે છે કે બહાર દ્રષ્ટિ કરવાની જરૂર નથી. જે છે તે તારા આત્મામાં છે .

હે ધાતરકો દૂર જતાવે દૂરથી જ્ઞાત નિરાસી
કલ્પ કળીશ સૂત મીરે સાધુ થઈશિ તિ મિત્રે અવિનાસી ,
મોહે સૂત સૂત જ્ઞાત પાંચી પાનીમે ખીનપીયાસી (૧)

જે આત્મા હાજર છે, પોતાનો સાક્ષાત્કાર પોતાને જ કરવાનો છે, તેને ઘર બોલવા ક્યાં નીકળે છે ? ઘર બોલવા બહાર પડ્યું ત્યાં છે જ નહિ તો જઈએ ક્યાંથી ? આશા નિરાશામાં પડે છે, દારકા, કારી, જાણુ, સમિતશિખર બધેય ફરી આવ્યા બહુ મ કસુ પશુ કાંઈ ન વળ્યું તો હવે તો દિશા ફેરવ અહર નિકાળ અવિનાશી અહર જ બેઠો છે આરાધ્ય દેવ તે જ છે સાંઝ સાંઝ તે 'હુ' તે 'હુ' જેવો સિદ્ધનો આત્મા તેવો જ આપણો આત્મા છે અસ જ્ઞાતા પ્રદેશ તેના જેટલા જ છે તેઓએ જ્ઞાનવાણી બ્યકત ક્યાં છે, બ્યાર આપણા આત્માના ગુણો આવશ્યકથી હકાયેલા પડ્યા છે જેમ ફાનસ ફેરવુ બહુ કપડું વીંટવામાં આવે તો પ્રકાશ મઠ દેખાય જોઈ આંધરે કપડું વીંટવામાં આવે તો વધારે પ્રકાશ દેખાય અને કપડું સાવ સ્પર્શ હોવામાં આવે, તો ચાક્રો પ્રકાશ દેખાય છે, જોમ આત્મા જો પ્રકાશનો પુણ છે અત્ર ભવિષ્યો કહે છે કે આત્માના તેજ પાસે રત્નોનાં અને સૂર્યનાં તેજ આખા પટ્ટી ભય છે .

તમારે પ્રકાશ જોઈએને ? બહારનો પ્રકાશ તો સ્પષ્ટ છે અહરના આત્માનો પ્રકાશ-જે અપ્રતિહત જ્ઞાન-જોડે જે અન્ય પાછુ બધ નહિ જે આદિ અનતકાળ સુધી ટકી

રહે તેવું જ્ઞાન આત્મામા છે. બહાર શોધવા ક્યા જાય છે ? હીરા-માણિકતા ઠારામા બહારના તેજમા સાચું તેજ છે નહિ. પચાસ રૂપિયાના વારનું કપડું પહેર્યું હોય, લાખ કરોડ રૂપિયાની મૂડી હોય, માલમલિકા ઉડાવતા હોય, તેનામા શું વધારે સદગુણ જાગી ગયા માને છે ? વેશભૂષા કરનાર વધારે કિંમતી ગણાય ? કિંમત સદગુણોમા છે જે બહારના ઠારામા કિંમત આકે છે, તે મૂર્ખાઓ છે શું તમારી શોભા હીરાની વીંટી કે દાગીનાથી હોઈ શકે ? મુનિને કેઈ દાગીને નથી એકે ઝરીની કિનારવાળું કપડું નથી, છતાં તે વિરલ વિભૂતિને તમે નમસ્કાર કરો છોને ? ખાઈપીને નિરાતે બેઠો હોય તેને શાતા પૂછવાની હોય, કે ઉપવાસીને ? માટે સમજો, ગુણને નમસ્કાર છે, ત્યાગને ધન્યવાદ છે, લોગને નહિ.

પ્રથમ ગુણ સ્તવન હોય, પછી નમસ્કાર હોય છે માટે ગુણને પ્રગટાવો ગુણ પ્રગટતા જશે તેમ પ્રકૃતિ ટળતી જશે આત્માનો મોક્ષ મેળવવા, પર ચીજની જરૂર પડવાની નથી લાખો રૂપિયા મેળવો તો મોક્ષ મળે તેમ નથી જેને લાખો મણસો સલામ ભરતા હોય, તેનો મોક્ષ થઈ જાય તેમ ખરું ? ના, ત્યારે સત્તાની લાલસા શાને ? સુખનો સ્વામી આત્મા છે સુખ અદરથી મળે છે કપડા દાગીનાથી જળ હળતી સ્ત્રીનો પતિ, જો પરસ્ત્રીગમન કરતો હોય તો તેની સ્ત્રી સુખી નથી કપડા ધરેણા તો છે ! છતાં કહેશે કે હું સુખી નથી સુખ ક્યા લાગે છે ? પર વસ્તુમા સુખ-ગુણ નથી, એ પાઠ રોજ લખેા હૃદયમા એકરસ કરી નાખો જેમ દૂધને તાવડામા નાખી, હેંઠે અગ્નિ કરી તાવેથેથી હલાવી હલાવી ઘટ કરાય છે, ત્યારે માવા રૂપ પિંડ થઈ જાય છે,

તેમ અદૃશી જોઈશતાનું ચોક્કસ કરી, કે સુખ પરમા નથી
સ્વમાજ છે પૈસા, આખરું સત્તા, વૈભવ, મળો કે ટળો, ગમે
તે માગ્યો પરમાણુથી માઢી અનંત પુલંગલ સ્થાનના અવલંબને
સુખગુણનું વેદન છે જ નહિ

સંયોગોથી હું સુખ માનું, તે મારી જામણ છે જે
સુખ પાછળ દુખ છે, તે સાચું સુખ નથી તેવો પાકો
સિદ્ધાંત અપનાવો જ્યારે પોતે, પોતામાં રમણ કરે ત્યારે
જ અલૌકિક આનંદ પ્રગટે છે તે આનંદ મુખે કશો ન
ભય, ભયે તે માણે, બાહ્ય ઊભા ઊભા જુએ દૂધપાકમાં
તાવેલો ફરતો હોય, તે દૂધપાકના સ્વાદને શું ભણે ! એમ
પરમાં વહીવટ રહેનારાઓ સિદ્ધાંત વાણીના રસાસ્વાદને
આપી શકતા નથી જેણે આજ્યા છે તેને વિષય ઝેર જેવા
હાજ્યા એક બાત સમજાણી પછી પર તે પર અને સ્વ તે સ્વ,
એમ લેઈ વિજ્ઞાન પ્રગટી શકે

લેઈ વિજ્ઞાન જગ્યા જિનઠે થઈ મે સિવલક્ષિત લયો એમ અંત
કેલી કરે સિવ મારગમે જમમાલિ જિતેશ્વરકે લપુતદન
સત્ય-સ્વરૂપ સદા છતકે મનદયો, અવદાત મિથ્યાત નિઠંદન
સાંત દસા તિનકી પવિત્રાની કહે કરે જોડી જનારની નંદન

સમજસાર નાટકમાં જનારસીદ્ધાસ લેઈ વિજ્ઞાનનું વર્ણન
કરતાં કહે છે જેના હૃદયમાં લેઈ વિજ્ઞાન એટલે સ્વ પરની
વહેણણી એક પરમાણુ માત્ર પણ માનું નથી તો પુલંગલોનો
સ્થાન, અને તેની વગણા મારી કયાંથી હોય ! આઠેય વગણા
જગતમાં ભરણક પડી છે જીવ જ્યારે બાવકર્મ નિમિત્તથી
આજા કરે છે ત્યારે આહક જની આવે છે, અને કર્મકે
પરણી ભય છે મેળામાંથી જાળકને પૂતળી લઈ આપી

હોય તેને જોઈ બાળક હસે છે, તેને પારણામા નાખી હિચ-કાવે છે એ પ્રતજી લાગી જતા, બાળક રહે છે, તમે આ બાલકિયા જોઈને શુ કહેશો! માટીની હતી તે માટીમા મળી ગઈ પણ બાળકને તે પ્રત્યે રાગ હતો એટલે તે રહે છે તમને જોનારને કંઈ થતું નથી. તેમ દેહમાથી ચેતન ઊડી જાય, પછી દેહની માટી, માટી સાથે માટીરૂપ થઈ જાય છે કવિની કલ્પનાનુ આ એક રૂપક છે

માટી કંકત હે કુલારકો, કયા ગાલત હે મુજકો,
એક દિન એમા વખત આચેગા, ગાડ દેવુંગી તુજકો,

એક દિન જાના રે, એક દિન જાના રે,
લકડી કંકત હે મુધારકો, કયા છીલત હે મુજકો,

એક દિન એમા વખત આચેગા, જલા દેવુંગી મેં તુજકો,
એક દિન જાના રે, એક દિન જાના રે

કુલાર માટીનો ઢગલો કરી પાણી નાખી ખૂદે છે, ત્યારે માટી કુલારને કહે છે હે કુલાર! આખો દિવસ મારી પાછળ પડ્યો છું, પણ એક દિવસ એવો આવશે, કે અમે તને ગાળી દેશુ, માટી રૂપ બનાવી દેશુ મુથાર રધો લઈ લાકડાને છોલે છે, પણ યાદ રાખો કે લાકડા એક દિવસ તમને જલાવી દેશે એ કે આતો એક રૂપક છે માટી કે લાકડાને વાચા હોતી નથી, પરંતુ મુદો કહેવાનો એ છે કે, દેહ તે તુ નથી તે તો પારકુ ઘર છે એકવાર છોડવુ જ પડશે તેના ઉપરના મમત્વ ઉતારી હું આત્મા છું એ પ્રથમ એકડો છે તેને ઘૂટવા માડો જ્યારે આત્મા વિલાવમા પરિણમન કરે, ત્યારે કર્મ લાગે છે એટલે કર્મ તે બગડે બે, બગડો બગડો એટલે બગડ્યો અને ધર્મ તગડો છે, તે

આવ્યે ઠમને હ કાવે છે તગડી મૂકે છે એક હોય ત્યાં
આનંદ. એ જગાડે, ઘોરાસી લાખ ચોનિમા આંટા મરાવે.
હવે ધર્મરૂપી તગડો લાવો, તો કમને તોડાય જડ-ચેતનના
ભાગલા પાડી દે અત્યાર સુધી તો મજિધારે, ફૂટાવું હતું
બ્યા સુધી મજિધારે હોય ત્યાં સુધી, સૌ ધીની વાળી જીધી
વાળીને ખાચ, પણ જુદા થાય અને નોખુ ઘર લલાવવું પડે
પછી બધી કરકસર આવે તેમ જા બધું મજિધારે મહાલુ
છે બ્યારે જુદો પડ્યો ત્યારે ખબર પડી માટે સ્વમા રમણતા
કરે. આત્માના અવિનાશી ચાન્દત સુખ મેળવવા પુરુષાર્થ
કરે.

આત્માના સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દશન, ધાત્રિ એ રતનત્રય
અમૂલ્ય છે જેના આત્મામાં સેહ-વિજ્ઞાનની બ્યોત જળાકરે
છે તે જ જન સમાન ચિતળી ચિતળી ભૂત થઈ બધ છે
શિવ-માગ મા કેલી કરે છે તેને જ્ઞાનીઓએ વિનેશ્વર દેવને
લગુન જન કહ્યો છે મોટો પુત્ર સાધુ વચેટ પુત્ર આવક અને
સમકિતી જીવને લગુન જન કહ્યો છે જેણે મિથ્યાત્વનું નિક જનકાદી
નાશું તેને સત્ય સ્વરૂપની ઓળખાણ થઈ બધ છે

ઓળખાણ એ ખાણ છે તમને વડા પ્રધાનની
ઓળખાણ હોય તો સુમાનથી આવોને ! બૌરન થોને !
બૌદિક ઓળખાણ તો ક્યારેક, આ લોકમાં પણ કામ નથી
આવતી, તો પરજવમા તો કામ કયાથી આવશે ? માટે ધર્મ ની
ઓળખાણ રાખો. ધર્માચરણ કરશો તો બધાં જરો ત્યાં ધર્મ
તમારી ઓળખાણ રાખશે. તમને દુઝી થવા નહિ કે ધર્મી
આત્માઓ ચાંત હોય તેના હેવામા ઉજાટ કે હાથ વોવ
હોય જ નહિ મગર્જ-જર્જ માન-અપમાન, સુખ-દુઝ એ

જોડકા તો સસારમા ભયાં પડ્યા છે મારી હાજરીથી થાય તેવું કંઈ છે જ નહિ મારું સુખ મારામા જ છે, એમ અંકર નિર્ણય કરનારની કસોટી થાય તો પણુ ડગતા નથી તેઓ સ્થિર પરિણામમા રહે છે, કંઈક દ્રઢધર્મીઓની પરીક્ષાઓ થઈ, છતાં અડગ રહ્યા છે. કોઈપણ બહારનું મારું અહિત કરનાર નથી 'મિતિ મે સઙ્ગમુપ્પસુ' એ મંત્ર જેના હૈયામા ઉતરી ગયો, તે આત્માઓ ઉચ્ચ કોટિના બની ગયા.

મૃગાપુત્રને સસારમા રહેવું ગમતું નથી, બળતા ઘરમા દૂધ-ચોખા ખાઈ લઈ પછી નીકળું એમ બેસી રહેવાય ખરું? એ તો સાર વસ્તુને લઈને તરત જ બહાર નીકળી જાય સાર વસ્તુ કંઈ છે! કોને તારવે છે! આત્માને આત્મા એક જ સારભૂત છે એ વાત સમજાણી છે ને? એ સમજાય તો પછી બીજી બધી વસ્તુની કિંમત તુચ્છ લાગે અનંત જ્ઞાનીઓએ તુચ્છ પદાર્થોને છોડ્યા તો તમારે તેની શી પડી છે? આ મળે તો હું સુખી નહિતર હું ખી થાઉં, સાચું સમજાણું પછી, એ કયા લગી રહેશે? જડની કિંમત કયા સુધી આકયા કરશે! રાગદ્વેષ કયા સુધી કરશે? જ્યાં વસ્તુ જ આપણી નથી, આપણે મૂકીને જવું છે, પછી ખોટો મોહ શા કામનો? જ્ઞાની કહે છે 'જે સમજવા માડ્યું હોય તો પર વસ્તુની મમતાને મૂકવા માડ, શ્રદ્ધાના મજબૂત પાયા ઉપર ચારિત્રની ઈમારત ચણુ'

જ્યારે મૃગાપુત્ર માતાપિતા પાસે સયમ માગે જવાની રજા માગે છે ત્યારે માતા કહે છે 'હે પુત્ર? દીક્ષા એટલે શું ચીજ છે? દીક્ષા કોણુ લઈ શકે? દીક્ષા કાંઈ એક બે દિવસ માટે નથી લેવાતી, તેને ઠંઠાઠંઠ સુધી ગુણોનો સાર વહન કરવાનો

હોય છે આજે લીધી અને કાલે ધરશેના, એમ ન હોય,
આજે તો પ્રતિજ્ઞા લેવામા કહેશે, કે કદમૂળની બાધા દેવી
હોય તો હશે, પણશે તો પાગીશ જેનામા જ સકલ્પ બળ ન
હોય, ચિત્તની અસ્થિરતા હોય તેને પ્રતિજ્ઞા દેવાય શી રીતે ?
કેટલાક પ્રતિજ્ઞાને બધન માને છે, આપણે ગુરુ પાસે જવું નહિ અને
પૂછીએ કા ભાઈ ! કેમ કહેવાતા નથી ? તો-કહેશે કે બાધા
ન સર્થ શકાય અને સાધુ પ્રતિજ્ઞાનું કહું છે માટે અમે ઉપાશ્રમે
આવતા નથી. એવું બોલનારા ધણા છે એ બાધા સર્થ તો
તેના જ વિકલ્પ આવ્યા કરે, જે ધીજની બાધા સર્થએ તે ધીજ
સામે આવી ખંડી થાય આમ સાતભાતના હોડે અમારી
પાસે આવે છે પણ ભાઈ ! પ્રલોચન સામે તું મક્કમ રહે
તો લાજ કેટલો થાય !

પ્રતિજ્ઞા લેનાર શ્રદ્ધામા મજબૂત હોવો એકએ

માથુ મુઠાવવાથી દીક્ષા આવી જતી નથી. ઝગડા
વરસાડે કે ઝાઝા મહેમાને દીક્ષા સારી 'ઘર્ષ' ન ગણાય દીક્ષા
તો બ્યક્તિના પરિણામ ઉપર અવલભે છે સધમનો આધાર
સ્થલ અકલાન ભાવ છે ભવ બોધા ગુણસ્થાનનો ઉપડો
પરબારે. સાતમા ગુણસ્થાને આવી જાય, અમરતા કથામા
બુલનારો. દીક્ષા-ઉત્સવમા કેટલા આવ્યા એ એવા જિજ્ઞાસુ
રહે. અમારી દીક્ષામાં બહુ ધામધૂમ થઈ હતી વાહ ભાઈ
વાહ ! શું દીક્ષાને પિસાથી વખાણો છે ? દીક્ષા શા માટે
લેવાની હોય ! પેટ નથી ભરાતું એવો ! કે વાહ વાહ
કહવરાવવા ! જેનો આ મા જગી છિયો છે, એ દીક્ષા ભાવમા
એમ જ ચિત્તવ્ય કે ક્યારે છુટું ? ક્યારે છુટું ? શમ શમ
માથી એ જ પોઠાર હોય તેને માળ્યાપ થાકે તે ન અમે.

વેપાર-વણુ ન ગમે, કોઇ સાથે જોલણ ચાલણ પણ ન ગમે

મૃગાપુત્રને મા કહે છે જોડા ! દીક્ષા લેતા હજારો ગુણે ધારણ કરવા પડે છે. ધોળે કપડેથી પતી જતું નથી અહા, નવ દીક્ષિતને કેવો વેશ લગી ગયો છે ? આમ વખાણ કર્યે પતે નહિ ભાવમા આરિત્ર લખ્યું છે કે નહિ ! કે પૂછડું દબાવતા કૂકાડો મારે છે ! મનમાનતું ન આવે ત્યાં જિજ્ઞાસીએ થઈ જાય વાતમા ફેરફાર થાય ત્યાં તો ગુરુ સામે શી ગડા ભરાવવા મડી જાય. તે સાધુ દીક્ષાને લજવે છે સયમીના પરિણામ ઉચ્ચ કેટિના હોય સસારીએ! સસારમા રહીને કેટકેટલું સહન કરે છે ! તો મોક્ષ માટે તારે સહન કરવું છે તેમા કયા કોઈને પાડ કરી દે છે ! માન જાવા, કે મોટાઈ મેળવવા, દેખા દેખીની દીક્ષા લીધી તેની કાંઈ કિંમત નથી 'હું' કહું તેમ થવું જોઈએ. આનુ આમ કેમ અને આનુ તેમ કેમ ! આમ અદરથી છણુછણાટ હોય- તેવા જીવે! માગ્યા ઘરનું જાઇનેય સુખે રહી શકતા નથી

સાધુ ગૃહસ્થને ત્યાં જાય તો કહેશે, પધારો પધારો આ વહોરો તે વહોરો, એમ પ્રેમપૂર્વક આગ્રહ કરે તે માણસને માન નથી આપતા, પણ મહાવીરના વેપને માનપૂર્વક વહોરાવે છે બિખારી અર્ધા કલાકથી અડધી રોટલી માટે આગણુમા જીલો ઉલો રગતો હોય છતાં તેને ન મળે અને સાધુ પધારે ત્યાં પરાણે પાત્રામા પ્રેમથી નાખી દે, આમા કોની મહતા છે ? ત્યાગની છે

એક વખત હુન્કાળના સમયમા સાત દિવસથી બુખ્યો માણસ, એક ગૃહસ્થના આગણે કલાકથી રોટલીના ટુકડા

માટે કરજર છે પણ ન મળ્યું એટલે જરા ફર બાધ છે પાસેના બીજા બર આગળે જિલો છે ત્યાં બે મહારાજ વહો સ્વા પધારે છે બિખારી આગળમાં હાથ ત્યાંમુખી સાધુથી વહારવા ન જવાય કારણ કે બિખારીને અતશય પડે છે મહારાજોને દેખી ગૃહસ્થ કહે છે પધારો-પધારો મહારાજ હાડવાનો માળ લઈ આ-યા બિખારી ફરથી બેઈ રહ્યો છે મનમાં વિચારે છે હું એક કલાકથી કરજડું છું છતાં રોટલીનો ટુકડો પણ દેતા નથી અને આ સાધુઓનું પાત્ર લાડવેથી બરી રીધું, માટે મહારાજ થાવું બહુ સારું । બન્ને સાધુ મહારાજ ઓળી-પાત્ર લઈ પાછા વળ્યા બિખારીએ તરત જ મહારાજનો હાથ પકડ્યો મહારાજ મને બૂખ લાગી છે માટે તમે કંઈક આપો, મહારાજ કહેવા લા ચા 'બાઈ ! આ આહારના માસિક અમે નથી અમે ગુરુ આરાધી આ-આ છીએ એ ગુરુની આજ્ઞા વિના અમારાથી દેવાય નહિ માટે જો ખાવું હોય તો ચાલો અમારા ગુરુ પાસે.

બિખારી તો સાધુ સામે ઉપાશ્રયે આવ્યો ગુરુદેવ શાંતી હતી તેઓશ્રીએ જ્ઞાનમાં બેઈ લીધું કે આ માણસ સુપાત્ર છે પ્રયત્ન જોત્યા કે આ આહાર તો તેને જ દેવાય કે જે અમારા જેવા થાય બિખારી કહે કબૂલ છે ગુરુ કહે; દીક્ષા લેવી તે જિ હગ્ગી મુખી પાગલી પડશે.' બિખારી કહે બહે તૈયાર છું આચાર્યદેવે સંધની અનુમતિ લઈ "ક મિમલ્તેનો" પાઠ બણાવ્યો સાધુના કપડાં પહેરાવી દીધાં દીક્ષા આ રી રીધી પછી જૂના સાધુને કહેવા લાગ્યા કે આહારને કાઈ અર્જો નહિ નવદીક્ષિતને જેટલું ખાવું હોય તેટલું ખાવા દો બિખારી સાત દિવસ જૂપ્યો હતો તેમાં લાગવા

મળ્યા પછી શુ ણાકી રાખે જાવામા હદ ન રાખી અકરા-
તિયા થઈને ખાધુ, ગળા સુધી આવી ગયો ભૂખથી હોજરી
સ કોચાઈ ગયેલી તેમા ભારે પદાર્થ અતિશય પ્રમાણમા
આવતા આકુળ-વ્યાકુળ થઈ ગયો હોજરી પચાવી શકી
નહિ પેટમા સખત દુખાવો ઉપડયો.

શેઠિયા પૂછવા આવ્યા નવદીક્ષિતને શુ વર્તાય છે ।
સીતોર વર્ષની ઉંમરના સાધ્વી ઊઠ-એસની વદણા કરે છે
ભિખારીને આશ્ચર્ય થયુ, શુ દીક્ષાનો પ્રતાપ । ગુરુ પ્રત્યે
કહેવા લાગ્યો, મહારાજ । મે જાવા માટે દીક્ષા લીધી અને
આ બધા મને પગે લાગે છે મારી તળિયતના સમાચાર
પૂછે છે માટે દીક્ષા એટલે શુ તે સમજાવો ગુરુ કહે છે
'ભાઈ' દીક્ષા ભવનાશિની, કર્મ કાપનારી, મોક્ષના અનંત
સુખને આપનારી છે આણુ સયમી જીવન દુનિયાભરમા
ખીજે કયાય નથી ઇન્દ્રો પણ સાધુને નમસ્કાર કરે છે
ચારિત્રના પરિણામે ચડવા માડ્યા સયમ-જીવનની મહત્તા
સમજણમા આવવા માડી. શેઠ કહે છે, કે કોઈ ડોક્ટરને
બોલાવીએ, જલદી શાતા ઊપજે ગુરુ કહે છે, કાઈ જરૂર નથી
આ થોડા સમયનો મહેમાન છે ગુરુએ સધારો કરાવી દીધો.

ભાવના વિશુદ્ધ રહી. રાત્રિના બાર વાગ્યે કાળધર્મ
પામી ગયો પરિણામ ભદ્રકારી, સરલ, વિનયપૂર્વક, ઉચ્ચ
કોટિના હતા મરીને, ચદ્રગુપ્ત રાજાનો પુત્ર અશોક, તેનો
પુત્ર કુણાલને તેનો પુત્ર સપ્રતિ રાજા થયો જ્યારે સિંહા-
સન પદે આવ્યો ત્યારે ઘણા દેશોનો સ્વામી થયો રસ્તામા
એક વખત દીક્ષા દેનાર ગુરુ પોતે જ આલ્યા આવે છે
સપ્રતિ રાજા જોખમા બેઠા બેઠા રાજ રસ્તે મુનિને જુઓ

હો ધાનકો સામે બાય છે રાજા નજર કરે ત્યા મહારાજ પરિચિત લાગ્યા. તરત જ નીચે ઉતરી મહારાજ સામે જઈ પગમા પડ્યો. રાજા જોડી સાધુના પગમા પડે, તેનું જોજસ પ્રજા ઉપર કરું પડે !

સંપ્રતિ રાજા કહે છે 'આત્માય મહારાજ મને જોજખ્યો !'

તમને કેણુ ન જોજખે ! તમે મહારાજ સંપ્રતિ કહેવાઓ છો ' રાજા પૂછે છે પ્રજા ! એ રીતે નહિ, બીજી રીતે જોજખે છો ? ગુરુએ આખ વીચી જ્ઞાનમા જોજુ મહો ! તુ તો મારો દુમક શિષ્ય બાર કલાકની દીક્ષા પાળી હતી તેજ આપકાલના સંપ્રતિ રાજા પ્રજા ! આપે કૃપા કરી મને ત્યાલ કરી દીધો. આપના ચરણમા હુ સમસ્ત રાજ્ય અર્પણ કરું છુ જોહો. રી આજ્ઞા છે ! ગુરુ કહે છે બાઈ ! સાધુને રાજપાટ કે વૈભવ કાંઈ કહ્યે નહિ. એ આજ્ઞા સ્વીકારી હોય તો પ્રથમ તુ આવક બન. જ્યાં અનાય પ્રદેશો છે ત્યાં મુનિઓ જઈ શક્તા નથી ત્યાં જૈન ધર્મને પ્રચાર કર સંપ્રતિ રાજાએ જૈન ધર્મને રાજધમ બનાવી ખૂબ પ્રચાર કર્યો.

આજે ઘણાં જોવા ગામો છે કે સાધુને અભાવે અન્યધમ આત્રી બની ગયા છે તમે અમુક ગામોમા આવક બાઈ-બહેનોને મોકલી ધર્મ બગૃતિ રખાવો છે તે કુદર કાય છે સાધુઓ નહવા બહાનાં તમે એક ઠેકાણે પડમા રહે તે જૈનશાસનના ગુન્હેગાર છે વીર પ્રજાના જ્ઞાનની લઠાણી કરવી તેના સહેશા ભવ્યજીવોને પહોંચાડવા પ્રવચનની પ્રભાવના કરવી તે પણ એક જૈનશાસનની સેવાનું અંગ છે સેવાભાવી સાધુને એક ઠેકાણે પડ્યુ રહેવું તે શોભે નહિ

કોઈની વૃદ્ધાવસ્થા કે માદગી પ્રસંગ હોય તો જુદી વાત છે સપ્રતિ રાજ્યે તન, મન, ધનથી જૈનશાસનની અપૂર્વ સેવા બજાવી જૈનધર્મનો ફેલાવો ઘણો કર્યો તેના પરિણામે, લાખો માણસો જૈન બન્યા આજે તો હવે જૈનોમા ઘસારો થવા માડ્યો છે

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે - 'બેટા ! દીક્ષા એટલે હું ખનેા કેળિયો છે ખાડાની ધાર ઉપર ચાલવાની વાત છે શૂરવીર, ધીર પરાક્રમી હોય તેજ આ પથે પ્રયાણ કરી શકે છે દીક્ષા લીધા પછી પણ હજારો ગુણોને ધારવા પ્રમળ પુરુષાર્થ ખેડવો પડે છે' વળી પણ માતા મૃગાપુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

*

'વ્યાખ્યાન ૭૧ સુ'

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૧૥ શુક્રવાર, તા ૨-૧૦-૬૪

સિ.દ્વાત એટલે 'ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાત પ્રફૂલ્લા તેમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ત ચિન્તમ્માપિયરો, સામણ પુત્ત દુચ્ચર ।

ગુણાનં તુ સદ્દસ્સાહ ધારેયન્વાહ મિલ્લુણો ॥૨૪॥

સમયા સન્નમૂપસુ, સત્તુ મિત્તેસુ વા જગે ।

પાણાહ વાય ચિરકં, જાષન્જીવાપ દુક્કર ॥૨૫॥

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે હે પુત્ર ! સયમ એ ઉમદા થીજ છે દીક્ષા એટલે ઉપરનો વેશ માત્ર નથી દીક્ષાથીએ

છે આવકો સામે જાય છે રાજા નજર કરે ત્યાં મહારાજ પરિચિત લાગ્યા તરત જ નીચે ઉતરી મહારાજ સામે જઈ પગમાં પડ્યો રાજા ઊઠી સાધુના પગમાં પડે, તેનું જોજસ પ્રજા ઉપર કેવું પડે !

સપ્રતિ રાજા કહે છે 'આપ્યા મહારાજ મને જોળખ્યો !'

તમને કેણું ન જોળખે ! તમે મહારાજા સપ્રતિ કહેવાઓ છે રાજા પૂછે છે પ્રશ્ન ! એ રીતે નહિ બીજી રીતે જોળખે છે ? શુરુએ આખી વીંચી જ્ઞાનમાં બેસી મહો ! તુ તો મારો દુમક શિષ્ય બાર કલાકની દીક્ષા પાળી હતી તેજ આપઠાલના સપ્રતિ રાજા પ્રશ્ન ! આપે કૃપા કરી મને ન્યાસ કરી દીધો આપના ચરણમાં હું સમસ્ત રાજ્ય અર્પણ કરું છું જોડો શી આજ્ઞા છે ! શુરુ કહે છે બાઈ ! 'સાધુને રાજપાત્ર કે વેશવ ઠાઈ કરવે નહિ એ આજ્ઞા સ્વીકારવી હોય તો પ્રથમ તુ આવક બન. જ્યાં બનાય પ્રદેશો છે ત્યાં મુનિઓ જઈ શકતા નથી ત્યાં જૈન ધર્મને પ્રચાર કર સપ્રતિ રાજાએ જૈન ધર્મને રાજધર્મ બનાવી ખૂબ પ્રચાર કર્યો.

આજે ઘણાં જોવા ગામો છે કે સાધુને અભાવે અન્યધર્મ ગામો બની ગયા છે તમે અમુક ગામોમાં આવક ભાઈ-બહેનોને મોકલી ધર્મ બગૃતિ રખાવો છે તે કુદર કાય છે સાધુઓ નહીં જાણતા તમે એક ઠેકાણે પડ્યા રહે તે જૈનશાસનના ગુન્હેગાર છે વીર પ્રભુના જ્ઞાનની લક્ષણી કરવી, તેના સંદેશા બોલ્યોલોને પહોંચાડવા, પ્રવચનની પ્રભાવના કરવી તે પણ એક જૈનશાસનની સેવાનું અર્થ છે સેવાભાવી સાધુને એક ઠેકાણે પડ્યું રહેવું તે શોભે નહિ

કોઈની વૃદ્ધાવસ્થા કે માહગી પ્રસંગ હોય તો જુદી વાત છે. સત્તિ રાજ્યે તન, મન, ધનથી જૈનશાસનની અપૂર્વ સેવા બજાવી જૈનધર્મનો ફેલાવો ઘણો કર્યો. તેના પરિણામે, લાખો માણસો જૈન બન્યા આજે તો હવે જૈનોમા ઘસારો થવા માડ્યો છે.

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે 'બેટા ! દીક્ષા એટલે હું ખનો કાળિયો છે ખાડાની ધાર ઉપર ચાલવાની વાત છે શૂરવીર, ધીર. પરાક્રમી હોય તે જ આં પથે પ્રયાણ કરી શકે છે દીક્ષા લીધા પછી પણ હજારો ગુણોને ધારવા પ્રબળ પુરુષાર્થ ખેડવો પડે છે' વળી પણ માતા મૃગાપુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

*

વ્યાખ્યાન ૭૧ સુ.

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૧ા શુક્રવાર, તા ૨-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા તેમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ત ચિન્તમ્માપિયરો, સામણ્ણં પુત્ત દુક્કર' ।

ગુણાણં તુ સદ્વસ્સાહ ધારેયન્વાહ મિક્કલ્લુણો ॥૨૮॥

સમયા સન્નમ્મપ્પસુ, સત્તુ મિત્તેસુ વા જગે ।

પાણાહ વાય વીરકં, જાવક્કીવાપ દુક્કર ॥૨૯॥

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે હે પુત્ર ! સયમ એ ઉમદા ચીજ છે દીક્ષા એટલે ઉપરનો વેશ માત્ર નથી દીક્ષાર્થીએ

હજારો ગુણો પ્રગટાવવાના હોય છે સાધુ એટલે ગુણોને સાધે તે તેને મેરુસમાન પાત્ર મહાપ્રતો પાળવાના હોય છે

પહેલું મહાપ્રત અહિંસા છે અહિંસા એ જૈનદસનની આધારશિલા, અભરૂપ છે અહિંસા એટલે જન્મતાના પ્રાણી માત્રને પોતાની માફક આત્મા સમાન માનવા દરેક પ્રાણીની હયા પાળવી. કોઈપણ જીવોના પ્રાણને દુભાવવા નહિ, દુખી કરવા નહિ, દબાવવા નહિ જેવો મારો આત્મા, તેવો જ અન્યનો આત્મા છે 'મજ્જિમાણા સુલસાયા વુલ્લપદિક્કઠા' દરેક પ્રાણીઓ સુખ-સાતાને ઇચ્છે છે, દુખ દરેકને પ્રતિકૂળ લાગે છે સાધુની અહિંસા એટલે પ્રાણાતિપાતની જાવ જીવ સુધીની વિરતિ રાખવાની છે 'અપિયચ્છા વધ દરેકને અપ્રિય લાગે છે કેમકે આત્માનો સ્વભાવ જ જીવવાનો છે આત્મામા જીવીતવ્ય શક્તિ છે જીવત જીવવા દરેક પ્રાણીઓ ઝાવા નાખે છે પ્રાણીમા પટેલી માખી જીવવા માટે તરફડાટ કરે છ મરવું કોઈને પ્રિય નથી. અસાનીઓ બીજાને મારી સુખ લેવાની ઇચ્છા સેવે છે એ હિંસક વૃત્તિ છે એ હિંસા જ્યારે હિંસક સામે (પડવારૂપે) તેની કોઈ હિંસા કરશે ત્યારે તેની હયા પાળવા કોણ જીવુ રહેશે ? મારે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે અભયદાન આપો, તો જ તમને અભય દાન મળશે. સુખ આપશો તો જ સુખ પામશો.

અજ્ઞાનીઓ પૈસા લેવા કરવા કુટુંબ પોષવા શરીરનું રક્ષણ કરવું એમ અનેક પ્રકારે પાપ બાધે છે જીવોને ત્રાસ આપે છે પોતાને શરીરમા વેદના ચતી કોય તો કહેશે, બધાણુ કરો મટી જશે પણ તનાથી અનતા જીવોની હિંસા થાય છે તે નહીં વિચારે લસણ વાટી ગોળી ખાધી પણ

અનતા જીવોની સાથે વેર બાધ્યુ તેનું શું ? ભગવત કહે છે, જે કોઈ પાપ બાધી રહ્યા છે, તેના કૃણ ભવિષ્યમા ભોગવવા જ પડશે દર્દ થવું એ પૂર્વે કરેલા ગુન્હાની સજા છે તેને તું સમપરિણામે ભોગવી લે તારા કયાં તારે જ ભોગવવાના છે જેણે વીતરાગના માર્ગને જાણ્યો છે, એવા અહિંસક આત્માઓ કદી કોઈનો ભોગ લેતા નથી પાપકર્મ ઉપાજન કરનારો ભાવીના વેર ઊભા કરે છે

“વેરાણુબન્ધાણિ મહામયાણિ” વેર મહાભયનું કારણ છે. અહિંસક જીવો પોતે દુઃખો સહન કરે, પણ બીજાને દુઃખ આપે નહિ. જ્યારે હિંસક વૃત્તિવાળાઓ શરીર માટે ઈન્જેક્શન વાપરે, શરીર ફ્રેટ્યુર કરવા, માછલીના તેલ વગેરે, ડોક્ટર જેમ દુરમાન કરે તેમ, શીશમાન્ય કરી વાપરે, તેમા શું જૈનત્વ છે ? તેને જૈન કહેવાય કે જન ? બે માત્રા જ ઊઠી ગઈ જેનામા જૈનત્વ ગળહળતું હોય તે હિંસા આદિ કાર્ય કરે નહિ, બીજા પાસે કરાવે નહિ અને કરનારને અનુમોદના પણ આપે નહિ આજે તો પોતાના શરીર સુખ માટે—મચ્છર ન કરડે તે માટે, ‘ડી ડી ટી’ વાપરે અરે ! શ્રાવકોના ઘરમાય તે વાપરવાના સાધનો દેખાતા હોય છે તમે કયા ધર્મના અનુયાયીઓ છો ?

ભગવાને દુઃખ સહન કર્યું પણ બીજાને દુઃખ દીધું નથી તમે એ ભગવાનને પગલે ચાલો છો, કે તે પગલા ઉપર પગ મૂકો છો ? હિંસા કરવી તે વિરાધના છે હિંસા દુર્ગતિમા લઈ જનારી છે

હિંસા દુઃખની વેલડી, હિંસા દુઃખની ખાણ;
અનંત જીવ નકે ગયા, હિંસાતણું કૃણ જાણુ.

હિ સાથી દુ ખ જ મળે, સુખ કેાઈ કાળે મળવાનું નથી
પોતરી મિલ, માણા વગેરે ચત્રવાદો ઊભા કરી લક્ષ્મીની જ
ગવેશણા કરે છે એવા આત્માઓ પોતે પોતાના આત્માની પણ
હયા પાળી શકતા નથી. તેથી તે સ્વયં અધિઅતિમાં જઈ
દુ ખનાંભાજન બને છે

શ્રુનિસિપાલિટીની પુરશીઆ જેસી, ઝેરના લાઠવા
કરવાનું કહે, તસ છવોની ઠાણ કરનારાઓને, અનતાકાળ
છસની અનુપલબ્ધિ રહે, તેવી ગતિમા મુકાઈ જશે. પાવ
ખાના કરે ગટર કરે અહીં પાઈપ મૂકે આમ કહેનારા
ઓની પુરશી સેનાની છે કે ધગધગતા અગારાની ?
સત્તાની પુરશી સેતાનને સતાવે છે કયા ઉપડી જશે
તેનું જ્ઞાન છે ? કે પછી પેસા સામે જ રૂદ્ધિ લખાય છે ? માટે
સમજાવે એવી પુરશી મળે તો તિલાંજલી, હાં દેખે
મત્યુદયોગ માટે હિંસક કારખાના ખોલી બીજા દેશમાં
માલ મોકલી, આપણે દેશ સમૃદ્ધ થાય તંત્રુ હિંદુચત્રુ
સમજાવી, તમારી પાસે મત મેળવી બધ તમે મત આપો
એટલે એ હિંસામા તમારી અનુમતિ આવી ગઈ

કેનથી હિંસાના કેાઈ પણ કાચ માં સમતિ દેવાય જ
નહિ તમે ફૂટી ફૂટીને મત આપો છો, તે ધાળે લૂગડે કાળા
ડાઘ પાડવા બળ્યો છે. કરવું કશવું અને અનુમાદવું,
મન-વચન-અંગે ગ્રાયાથી એમ ત્રણ કરણ અને ત્રણજેઝથી
પાપ લાગે છે શા માટે અનર્થા હંડે હડાવ્યોછો ? તમારે
છોકરીયો મોટી થઈ છે તો અમારી પાસે હથ મુરતિયા છે એમને
તો બતાવશુ આવા દલાલીના ધધામાં બહુ પાવરધા છે
પણ આ તો ખાડણિયામા માયુ મૂકે છે ખડાઈ જશે

શ્રાવક તો એવા મનોરથ સેવતા હોય કે આ બધા પાપ-
માથી છૂટી, હું ક્યારે સર્વવિરતિ બનું ! મારે એવો ધધો
કરવાનો હોય નહિ, તમે કેના સપુત છો ?

મહાવીર કે હમ, સિપાહી બને'ગે,
જો રકબા કદમ, ફીર ન પીછે હટે'ગે.
શીખા દે'ગે દુનિયાકો, શાંતિસે રહના,
અહિ'સાકી વીજલી નસો'મે' ભરે'ગે,
મહાવીર કે હમ સિપાહી બને'ગે.

તમે મહાવીરના લાડીલા ન દન છો વર્ધમાનના લાડીલા
ન દનના અભિવદન, ખાતમુહૂર્તમા, ઉદ્ધાટનમા કે હિંસાના
કોઈ પણ ખાતામા ન હોય મિલકરી તે સારું કયું, યત્રો-
ધોગથી દેશની આબાહી થાયે, તેમ પણ ન કહે કોઈ દીક્ષાના
સયમમાર્ગે જતુ હોય, કે તપ કરતુ હોય તેને અભિનદન
આપે, તેને વદન કરે, તે બરાબર છે બાકી હિંસક કાર્યોને
અભિનદન દેવા, તે પુન્યનું નિકદન કાઢવા બરાબર છે

રાજાના કુવરે, બગીચામા ફરતા ફરતા, કોઠી'બહુ
હાથમા લઈ, તેની આખેઆખી છાલ ઉતારી નાખી છાલ
ઉતારીને પોરસ કયો-કેવી સરસ રીતે છાલ ઉતારી ! જેની છાલ
ઉતારી તે બનેવી થયો અને કુવર મરીને સાજો થયો તેર
કરોડ ભવે આ પાપ ઉદયમાન થયું રાજાનો કુવર-કુવરાજ-
પદનો ધણી-જીતશત્રુ રાજાને ત્યા ધારિણી રાણીની કૂખે ઉત્પન્ન
થયો. ત્યા ધર્મઘોષ મુનિ પધાર્યા. આ મુનિ જીવોને ધર્મના
માર્ગે ચડાવી રહ્યા છે સાધુ-સતો જે સેવા કરે છે, તે
મ્યુનિસિપાલિટી કે સરકાર પણ શુ કરી શકશે ! સાધુ તો
જીવનમાં ઉતારીને ખજી ઉપદેશ આપે છે ધર્મઘોષ મુનિની

દેશનાના પ્રતાપથી સ્કંધકના ભાવ સંબોધને પામ્યા

ધર્મધોષ મુનિની દેશના પામીયા તે પ્રતિબોધ રે,
અનુમતિ લઈ માત તાતની, ઠમ શુ શુદ્ધ ધર્મ ધોષરે
નમ્ર નમ્ર સ્કંધક મહામુનિ

માખાપ કને જઈ કહે છે મને ધર્મ ધોષ મુનિના કથન
થી વાણી સંભગવાથી, રામરામમા સયમ દેવાની વીર
અભિલાષા પ્રગટી છે માટે મને સયમમાએ જવાની રજા આપે

જે ભાગી ચૂક્યો છે, તેને રાકનાર કોણ છે ? જેને
ઉછળી જાય, ચોમિટની તૈયારી હોય તેને પાણી પીધે પણ
કેંકે બેસે નહિ, હાઠનો વેશવ્ય તો મજાકિયા રગ જેવો છે
તે કોઈ રીતે જોસર નહિ સયમ લીધા પછી પણ સતત
ભગવતિ, શુદ્ધ પ્રગટાવવાનો ધનગનતો ઉત્સાહ દોષને ટાળવા
માટે પ્રગળા પુરુષાચ કરવાનો હોય છે પાટે બેસી ખાઈ પી
મુજે સુધ રહેનારને ભગવાને પાપમમલ કયો છે જોવામાં
પોઠિયા ધર્મ પાણી બરશે, તો પણ તેઓનો અપરો નહિ આવે.
પ્રા દેવો કાઈ જોછા નથી ! મૂઠસ્યના શાટલા પચાવવા
ચહેલા નથી સ્કંધકે દીક્ષા લીધા પછી અગિયાર અબોનો
અભ્યાસ કયો, તપ વડે શરીરને સૂકવી હાઠપિંજર કરી
નાખ્યું કપાવને કૃશ કરી નાખ્યા

સ્કંધક મુનિ વિહાર કરતા, બનેવીના ગામમાં આવ્યા
ખરે મધ્યાહન તથ્યો છે ધરતો ખડખડી રહી છે મુનિ
ઉઘાઠા પગ અને ઉઘાઠા માથે રીંગે પહોંચે જોસરી કરવા
નીકળે છે રાજા-રાણી ગોખમાં બેઠા બેઠા શાપાટ રમે છે
રાણી મુનિને જુએ છે પણ આ મારા બાઈ છે, તંની ખબર
નથી. મુનિના વિહાર અપ્રતિબોધ હોય છે તેના પ્રાણમ

આગળથી 'ફિક્સ' ન હોય પણ આજે એ પ્રથા લગભગ નાબૂદ થઈ ગઈ છે. મુનિને આદર સત્કારની લોહપતા નથી, નહિ તો રાજના સામેયામા શુ ખામી હોય ! ફલાણે ગામ ગયા, ત્યાં આટલું માણસ સામેયામા આબુ, આટલા માણ તે લાડવા જોયા, અરે તારે તેની શી પચાત છે ! સાધુને તિરસ્કાર કે સત્કાર બન્ને ઉપર સમાન દષ્ટિ હોય.

આગળના રાજાઓના મહેલ શહેરના મધ્ય ભાગમાં રહેતા, જેથી રાજા નગર ચર્ચા નિહાળી શકે. રાણીની દષ્ટિ મુનિ ઉપર ગઈ રાણી વિચારે છે કે, અહા ! આવા તડકામાં ઉઘાડે માથે સુકોમળ કાચાવાળા મારા ભાઈને પણ વિચરવું પડતું હશે. મુનિને જોઈ પોતાના સચમી ભાઈનું દશ્ય નજરો-નજર તરવરવા લાગ્યું. રાણીથી ધૂસકું મુકાઈ ગયું. આખા માથી ડબક લઈને સાચા મોતી જેવા આસુડા ટપકવા માડયા. રાજા સ્વગત વિચારે છે, કે અમે એ સોગડાખાણ રમી રહ્યા છીએ. આવા આનંદપ્રમોદના વાતાવરણમાં એવું શુ ઓછું આબુ ? કેાણુ સાલરી આબુ ? રાજા, જ્યાં ચોકમાં નજર કરે, ત્યાં સ્કંધક મુનિને ચાલ્યા જતા જોયા. રાજાએ મિથ્યા અભિપ્રાય ખાધી દીધો, કે નક્કી એ રાણીનો ચાર પુરુષ હશે. સાધુનું શરીર તો મલોખા જેવું હતું, છતાં પૂર્વભવના વેરથી રાણીને પૂછવાપણુ ન રાખ્યું અને એકદમ સેવકોને બોલાવી આજ્ઞા કરી કે, પેલા સાધુને પકડી ગામ બહાર લઈ જઈ તેની ખાલ ઉતારી મારી કને હાજર કરો. સેવકો આ આજ્ઞા સાલળી ધૂણી ગયા, પણ કરે શુ ? જેની સાખરી એની ચાકરી કરવી પડે.

સેવકો મુનિ પાસે આવ્યા. મુનિને કહે છે 'અમારા

રાજાની આજ્ઞા છે કે તમારી જીવતા ખાલ ઉતારવી' મુનિએ
 શબ્દ સાંભળ્યો છતાં ફોલ ન થયો. મનમાં કંપ ન આવ્યો.
 'ઝુ ડું ઝુ હેગાર છુ ! તેમ પણ ન પૂછ્યું મારે બધા આવડે
 છે સંપત્તિ બહેર કરવા દો એમ પણ ન બોલ્યા. મુનિને મન
 તો જીવન કે મરણ સિદ્ધાંતની બંને બાજુ સમાન હતી તેથી
 શબ્દક્રમને સંખ્યાએ માન્યો આ તો મૃત્યુ મહોત્સવ ઘડી રહ્યો
 છે, એમાં વળી દિલ્લજીર ઘવાનું શું હોય ! કેહ તો છુવાના
 સ્વભાવવાળો છે 'હુ મરુ જ નહિ' આતો ભાઈ કરતા પણ
 ભલો મળ્યો. મુનિ કહે છે : 'ભાઈ ! જિજ્ઞાસુ હો. મેં તપ કરીને
 યરીરને એવું કૃશ કરી નાખ્યું છે, કે સહેલાઈથી આમણી
 ઉતરશે નહિ, તમારા હાથને ધબ્બ આવશે માટે તમે કહો તેમ
 જિજ્ઞાસુ

રાય સંપત્તિ મુનિવર કહે છે કંઈક ફરસ ધુજ ઠાપા રે
 બાપા રજે તુમ હાથે ર બાને કહેા તેમ વહીયે બાપા રે
 જલો જલો સાધુજ સમતા પરિયા

મુનિ સમતાના સાગર અને દયાના આગાર
 હોય આને તો સાધુના ઝગઢા હાલવા આવડે ભય, તે શું
 ઉપદેશ આપી શકશે ! અહીં સ્વધર્મ મુનિ ઉપશમ રસમાં ગીલી
 રહ્યા છે રાજા કે સેવકોને માપ આપતા નથી કે તમારું
 સત્માનાથ નીકળી જશે. મુનિથી માપ અપાય નહિ. સેવકને
 આમણી ઉતારતા ત્રાસ છૂટે છે પણ રાજાનો કુક્રમ છે, ત્યાં
 શું કરે !

જલ જલ આમણી તેણે ઉતારે મુનિ સમતા રસ ગીલે રે
 સપડ મેળી આશીરવદ્ધ કરીને, કમ કમિતને પીલે રે
 જલો જલો સાધુજ સમતા પરિયા

સેવકોએ, ચડ ચડ ચામડી ઉતારી મુનિ કપકશ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શન પામી મોક્ષે જાય છે કેવી ઉચ્ચ કોટીનો આત્મા છે ! જે શત્રુમાં પણ મિત્ર સમાન, પરિણામ રાખે તે જ સાચો સાધુ છે કેાઠિયુ એકેન્દ્રિય હતુ, તેની આખી છાલ ઉતારી પોરસ કર્યો, તેનાં કેવા પાપ ખધાયાં ! ત્યારે તમે તો ડાળા ઝીણા સુધારી પોરસ કરો કે, જીવો, મે કેવા સરસ સુધાર્યાં છે ! પણ કેટલા ચીકણા કર્મ ખધાય છે, તેનો ખ્યાલ આવે છે !

મુનિ તો મોક્ષે ગયા જનવરોએ મૃત શરીરને ખસો-જવા માડ્યુ, તેમા લોહી લોહાણવાળી મુહપત્તિ લઈને સમડી આકાશે ઊડી અને જ્યા રાજના મહેલની અગાસી આવી ત્યા સંજોગોવશાત્ છટકીને અગાસીમા પડી રાણી માથુ ઝોળતી અગાસીમા ઊભેલી, તેણે આ દ્રશ્ય જોયું, તો દોરા સહિત મુહપત્તિ લોહીઝરતી માસના લોચામા રગદોળાયેલી ઠીકી નક્કી કોઈ મુનિની મુહપત્તિ લાગે છે શુ થયુ હશે ? તે માટે સેવકને કહે છે : જવ તપાસ કરો ત્યા તો સેવકો ખાલ ઉતારીને રાજા કને આવ્યા રાણી આ બાબુથી મુહપત્તિ લઈ રાજા કને આવી, બીજી બાબુથી પિતાના સૈનિકો આવ્યા અને ભાઈના ઘાતની વાત કરી જ્યા આ હકીકત સાલળી ત્યા તો પોતાનો જ ભાઈ-સ્વધક મુનિના ઘાતની વાત સાલળતા આખમાથી આસુનો ધોધ વહેવા લાગ્યો રાણીએ રાજાને કહ્યુ, મુનિના ઘાતનો હુકમ તમે કેમ આપ્યો ? મુનિનો શો ગુન્હો હતો ? રાજા કહે ‘ મે તમારી આખમા આસુ જોયા, એટલે માની લીધુ કે તે તમારો ચાર પુરુષ હશે ’ રાણી કહેવા લાગી ‘ મને તો મારો ભાઈ સાલર્યો

હતો તેથી આખમાં આસુ આવ્યાં હતાં તમારે આસુ આવવાનું કારણ તો મને પૂછવું હતું ?' પણ હવે શુ માય ! વાત વણસી ગઈ, બાલુ બજઠી ગઈ 'ભાઈની ઘાત ગઈ ગઈ'

રાજા અને રાણી બન્નેને પસ્તાવાનો પાર ન રહ્યો. યુનિની હત્યા, જો જેવું તેવું પાપ નથી. પ્રાચલિતરૂપે બન્ને રાજા-રાણીએ, હીક્ષા લઈ સવમ પથે પડ્યા મુરી કહેવાનો જો છે, કે મરણ નજીક ગઈ બંધ છતાં, સમભાવ રાખે ત્યારે જ મોક્ષ મળે છે મોક્ષ મેળવેના માટે કેટલી સહન શીલતા જોઈએ ?

મૃતપુત્રને માતા કહે છે હે હીકશ ! સવમ માય આવો કપરો છે આવા પાક બણવાના રહેશે. યત્રુ હો કે મિત્ર હો બધામા સમભાવ રાખવો પડશે. હીક્ષા લઈ અને 'જવજીવ' સુધી પાળવી દુષ્કર છે' વળી પણ માતા શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૭૨ શુ

સ ૨૦૨૦ બાહરવા વર્ષ ૧૩ શનિવાર, તા ૩-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધા મયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા તેમાં ઉત્તરાધ્યયનસુત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃતપુત્રનો અધિકાર વ્યાસે છે

સમયા સમ્બ સુપસુ, સત્ત મિત્તેસુ બાજગ ।

પાજાજ વાય જિરજ જાવજીજાવ વુકર ॥૨૫॥

મૃતપુત્રને માતા સમજાવી રહ્યાં છે : 'હ પુત્ર ! ચારિત્ર પાળવું બહુ જ દુષ્કર છે સવમમાનમાં હજારે

શુભોને ધારવા પડે છે. અનતજ્ઞાનીઓ ફરમાવે છે, કે જૈન સાધુએ એકેન્દ્રિયથી માડી પચેન્દ્રિય સુધીના બધા જીવોની દયા પાળવાની હોય છે કેાઈપણ જીવને હણવા નહિ, હણાવવા નહિ કે હણનારને અનુમોદન આપવું નહિ. જીવન કુરબાન થઈ જાય તો ભલે, પણ ભયું સરોવર હોય કે વહેતી નદી હોય, ગમે તેટલી તરસ લાગી હોય, છતાં તેનું સચેત પાણી પીવાય નહિ પાણી પીવાની ઈચ્છા પણ ન કરાય કારણ કે સાધુ સમજે છે, કે સચેત જળમા મારા જેવા અનેક આત્માઓ વસી રહ્યા છે.

સાધુના નામનું મકાન, લાયબ્રેરી કે ઉપાશ્રય પણ ન હોય 'નાના ગામડાઓમા બહુ તકલીફ પડે છે, માટે ઉપાશ્રય ચણાવો, તમે ધૂણીધર શ્રાવકો છો, ઉપાશ્રય થાય તો સગવડ રહે,' એવો ઉપદેશ સાધુથી દેવાય નહિ છ કાયની હિંસા કરાય નહિ, કરાવાય નહિ કે કરનારને અનુમોદન પણ અપાય નહિ. અગ્નિકાયના આરભ-જેવા કે લાઈટ-ફિટિંગ કરાવો, ઘરડા સાધુ રાત્રીએ પડી જાય છે, માટે ખત્તી મુકાવવી, ફર નથી સંભળાતું, માટે લાઉડસ્પીકરમા બોલવું જોઈએ, એણે કેાઈ પણ કાર્ય સાધુથી ન થાય એવી રીતે વાચરાની હિંસા, જેમકે પવન જે હિંસામાથી આવે ત્યાં 'ખારી મુકાવો' એવી ભાવના સાધુ ન રાખે.

સાધુ, વનસ્પતિકાય-જેવા કે ફળફળાદિને છેદે નહિ, છેદાવે નહિ કે છેદનારને અનુમોદે નહિ ગૃહસ્થને ત્યાં વહોરવા જાય, દાતાર કહે મહારાજ સૂઝતી કેરીના કકડા પડ્યા છે, તમે બધી કેરીઓ વહોરી જાઓ અમારે ત્યાં

આખો ઠેરીનો કરાડિયો પડ્યો છે તથા પટે તેમ નથી
એમ કહે, તો પણ સાધુથી તે ઠેરી વહોરાય નહિ કાશ્વ કે
ઠેરી બહે હોય, વેચાવી હેવા જાય નહિ પણ બીજી ઠેરીને
સુધારી પડે અને ઠેરી તો સચેત છે, છેદે તો તેની હિસાબાય
એટલે વહોરતા સાધુને બહુ ઉપયોગ રાખવો પડે પુનપના
હાર ભગવાનને ચઠાવો, સમાવસરજીની સ્થાપના કરો, બીનો કીવો
કરો ભગવતીસૂત્ર વાંચતા હોઈએ ત્યારે બીનો દીપક જલેતો
રાખવો બેઈએ આ આશ્રમ પાપવધક છે આ હિસાબ
ઉપદેશ છે હિસાબી કમ ખપે નહિ

પ્રભુભાગની અદ્વિતીય જગત નેટલી પણ હિસાને સ્થાન
નથી હિસાબાય ત્યાંથી સાધુએ પાછુ ફરવું બેઈએ ભગવાને
કહ્યું છે પૃથ્વીકામ, અપકામ, તંત્રકામ વાસુકામના જીવોની
અવગાહના અગુહના અસંખ્યાતા ભાગની છે અસંખ્યાતા
પૃથ્વીકામ જીવના સરીરો ભોગા માય ત્યારે પત્થર, સુનેર,
રેતી, હીરા, માણેક સોના રૂપા રૂપે રેખાય છે એક સરીર
તો આખે બેઈ ચકાતુ નથી ભરના કાણુ જેવડી મીઠાની
કણીમાંથી એક એક જીવ નીકળી, પારેવા જેવડી કામા કરે
તો આખા જગુદીપમા સમાય નહિ એટલા બધા ભરના
કાણુ જેવડી મીઠાની એક કણીમાં પૃથ્વીકામના જીવો
તો પૃથ્વીકામનો ભેરશોરથી આરભ સમારભ કેમ માય ! પ્રભુ
સાધુઓને ધિતવે છે કે તુ આરભથી છોટો રહેજે એ તો
ચૂકરજના કામ છે

વળી મહાન બોધાવનારાઓ ખાતમુદત જેના હાથે
કરાવે તેના ફોટા હેવરાવે પેલા બાઈસાહેબ ફૂલાઈ બસ

જુઓ આ ચિત્ર ! અમુક સસ્થાની પહેલી ઇટનું મુહૂર્ત મારા હાથે થયું છે પાણી નીકળે ત્યાં સુધી ખોદકામ કરાવે પાપભીડ ગૃહસ્થ રહેવા માટે નકાન ચણાવતો હોય તો પણ તેના દિલમાં અરેરાટી હોય, કે હું સસારમાં બેઠો છું, સાધુ બની જવાની તેવડ નથી. તેથી મારે આવા પાપના ધધા કરવા પડે છે ક્યારે એવો અવસર આવે કે નિષ્પાપ જીવન જીવું ? ‘વાળીવહ ચોર’ પ્રાણીવધ એ ચોરમાં ઘોર પાપ છે જૈન સાધુને હિંસક પ્રચાર કરવો કદપે નહિ (જેવા કે તળાવ, ફૂવા, વાવ બધાવવા)

વગડામાં સાધુ કાઉરસગ્ગ પારી પ્રતિલેખન-ક્રિયા કરી રહ્યા છે હરણાનું ટોળું ઉગમણી દિશા તરફ ચાલ્યું ગયું પાછળ થોડીવારે શિકારી નીકળ્યો. રસ્તામાં બે ત્રણ ફાટા પડે છે શિકારી મુનિને પૂછે છે, કે હરણાનું ટોળું કઈ દિશામાં ગયું ? મુનિ મૌન રહ્યા લગવાને કીધું છે, ‘આવે વખતે મૌન રહેજે જીવહિંસા થાય છે માટે તારે ન બોલવું’ જો, ‘આ બાળું ગયું’ એમ કહે, તો પહેલું મહાવ્રત લાગી જાય ‘અખર જ નથી’ એમ બોલે તો બીજું મહાવ્રત લાગી જાય શિકારી ક્રોધી પ્રકૃતિનો છે મુનિને મારવા માટે છે. ‘બોલ, નહિતર તલવારથી મારી નાખીશ હું હરણ પાછળ હિંસન થઈ ગયો છું’ મુનિ મરી જવું કળૂલ કરે પણ મૌન ન તોડે મુનિનો માર્ગ આવો વિકટ સૂયગડાગસૂત્રમાં દ્રશ્યમાનેલો છે

સરસરાનું કામ સાધુથી માથે કેમ રખાય ? આ તો પછી આ મહેમાન ફર્સ્ટ ક્લાસમાં આવ્યા તેના માટે દ્વધપાક પુરી કરજો, આ જામડાવાળા છે તેના માટે ચુરમાના લાડુ

બનાવે। અરે રસોઈ થતી હોય ત્યા તપેલા બેઈ આવે આ
તે સાધુ છે કે માત્ર લગ્નોટી પહેરી છે। ગમે તેવા કોન્યા
ધિપતિ કેમ ન હોય, પણ મહેમાન માટે શું સાધુ સાધના
મેલી દે। મુજ શેના માટે મુડાવી છે। વૃત્તિનો સાથો
વળાક તે જ સાથો વિશ્વતિભાવ છુ સવ વિરતિ બન્યો
છે, તો તારા ભારિતને વફાદાર રહેજો સાધુ સમક્ષ કાંઈ
ઉઘાડે મોઢે બોલે, તો સાધુ તણ નકાર કરે કે ઉઘાડે મોઢે
મારી સામે નહિ બોલાય હવે સામે માણસ એમ કહે કે
હુ મારા ભાવે, તમે તમારે ભાવે તો સાધુ એમ જ કહે કે
ભાઈ! તો હુ તમારે કથન સાંભળી શકીશ નહિ, બોલવું હોય
તો યત્નાથી બોલો। ઉઘાડે મોઢે પડિત બણાવતા હોય, તો
તેને સાધુના બવહારથી વાકેફ કરે જે માથે પ્રથમ કંઠુ
છે, તેને વફાદાર તો રહવું બેઈએ

કાંઈ કરોડપતિ ગુહન્યની કાર્મવાળીએ રસ્તા ઉપર
પાછી નાખ્યું ૨૦-૨૫ રૂપિયાના પગારનો પટાવાળો ગાળો દેવા
માડયો અને એક લઈ લીધી બાઈ રહતી ૨ વી અંદર આવી
શેઠને બધી વાત કહી શેઠ બહાર આવી ઝુલુ-ભાઈ! અબર
નહિ તેથી જૂલ થઈ ગઈ છે હવે ફરીને સડક ઉપર કંચર
રૂ કયે નહિ ડાલ પાછી આપી દે છતાં પણ પટાવાળો તો
જમ તમ બોલવા જ લાગ્યો શેઠ કહે છ 'ભાઈ! હુ તને
બોગણુ છુ તું હવરાજ કોળીનો છોકરો છો અમે તો વારં
પટાને માન આપીએ છીએ માટે ડાલ દઈને આવતો થઈ જા
ત્યા તો પટાવાળો વધારે ને વધારે અસબ્યતાથી બોલવા
માથે શુ પટાને માન આપવાની વાત કરે છે। આશ્ચર્ય
પટો એમ કહી પગે ફેલી લીધા બેઠલે શેઠ તેનો કાન પકડી

બેચાર અડખોથ લગાવી દીધી પટાવાળો રોતો રોતો સુધરાઈ
મા ગયો ફરિયાદ કરી શેઠને બોલાવ્યા કેમ શેઠ શુ હકીકત
હતી ? અમારા પટાવાળાને તમે કેમ માર્યો ? શેઠે બધી હકીકત
સમજાવી મે તમારા પટાવાળાને માર્યું જ નથી પટાવાલો
કહે, બે ધોલ લગાવી દીધી બુચો ! ગાલ લાલચોળ થઈ
ગયો છે શેઠ કહે, પૂછો, પટો ફેડી દીધો પછી ધોલ મારી છે કે
પટો હતો ને મારી છે ? તેણે પટો ફગાવી દીધો પછી તે
પટાવાળો, કયાથી રહ્યો ? પછી પટાવાળાને ઠપકો આપવામા
આવ્યો.

આ દબ્બાતનો સાર એ છે કે આ મુહપત્તિ એ પ્રભુ-
વીરનો પટો છે અને રચહરણ એ ઋષિનો ધ્વજ છે સ્થાન-
કવાસી જૈનોનું ચિહ્ન છે ન બાધે તો શુ વાધો ! એમ
કહેનારા આજે નીકળી પડ્યા છે વળી મુહપત્તિ તો દીધી
છે, પણ દોરો કયાથી આવ્યો ! અરે ભાઈ ? સમજો તો
ખરા ચરમા દીધા પછી કહે (ડાડલા) ફેઇમ કયા કહી છે
પણ કાચને રાખવા ફેઇમની જરૂર પડે જ ફેઇમ લેવાની
જુદી વાત કરવાની ન હોય એમ મુહપત્તિ એટલે મોઢા
ઉપર રાખવાની માટે મુહપત્તિ તે હાથપત્તિ, કે ઢીચણપત્તિ
નથી જૈનનો સાધુ બન્યો, પછી હાથમા મુહપત્તિ રાખી
એક હાથમા દડ, એક હાથમા પાત્રા અને મહારાજ વાતુ
કરવા મડી બાય મુહપત્તિ તો કેડે હોય, આમા જતના કયે
ઠેડાણે રહી ! સિદ્ધાતમા પાઠ આવે છે કે, સવારમા પ્રથમ
મુહપત્તિનું પડિલેહણ કરવું, ત્યાર પછી ગોચ્છાનું, ત્યાર પછી વચ્છનું,
અને છેલ્લે પાત્રનું પડિલેહણ કરવું, એમ ક્રમ બતાવ્યો છે
ગૌતમ સ્વામી જેવાને મુહપત્તિની જરૂર પડી, તો તમે સમજો

કે જીનની લિંગ મુહપત્તિ-સ્વકરણ વજર કેમ આવે ! મુહપત્તિ-
મુખ ઉપર રહે તે માટે હોશ છે

આગળ દશવાસી સાધુ વ્યાખ્યાન વાચતી વખતે મુખ
ઉપર મુહપત્તિ રાખતા કેટલાક જોમ કહે છે, કે બોલવું હોય
ત્યારે મુહપત્તિ બાધવી, પછી શી જરૂર છે ? પણ અજ્ઞાનક
છીક બગાસુ કે જોડકાર આવે, ત્યારે ઉનો વાક્યો
સચ્ચેત વાચરાના જીવને હણે છે તેનું પાપ લાગે છે પોતા
વાળાએ પણ રાત્રે મુહપત્તિ કાઢી નાખી સુવાય નહિ, તો
સાધુથી કેમ સુવાય ! વળી કેટલાક તો હવા ભરેલા જોસીકા
રાખે છે પણ અહરનો ઉનો પવન જ્યારે કાઢવામાં આવે,
ત્યારે તે બહારના સચ્ચેત પવનના જીવને હણનારો થાય છે,
માટે સાધુને જોવું પણ ન કર્યો

સાધુએ બોલવું-બાલવું સર્વ-એસર્વ વજેરે જતનાપૂર્વક
કરવાનું હોય છે જતનાપૂર્વક ક્રિયા કરે તો પાપ કમ ન બાંધે
ઉપયોગે મમ છે પણ અજ્ઞાની આત્માઓ સમજતા નથી
મુહપત્તિ છોડી દીધી જોમા શુ ? નવતત્ત્વની વાત તો કરે
છે ને ! માટે હાલો સાબળવા પછી કાલ સવારે સ્નેહકરણ
મૂઠ્ઠી દેશે, પાત્રા મૂકશે અને પછી માગી ખાવું ન ખાવવું જોડે
બેર બેસી સોજન લેશે પછી પગે આશિ રૂપિયા ખરાશે,
તેના નામના મંદિર બંધાવાશે. જોકે બાળતમા પડવાઈ થઈ
ગયેલા કયાં જઈને જીભા રહેશે ! જોકે છૂટ કેટલી છૂટને જીભી
કર છે ! વિહાર છોડી ડોળીનો ઉપયોગ કરાય, ડોળી ન ફાવે
જોડે મોતરમા અને છેવટ જોશપ્તેનનો ઉપયોગ, પણ થાય

આકાર પણ નિહોય હોય તો જ સાધુને લેવો કર્યો

સામાના લાવ જાળવવા સદોષ આહાર ન હ્યે તેતો ૬૬ દોષ રહિત આહાર પાણી લે લગવતી અને ઠાણુગસૂત્રમા કહ્યુ છે, કે પ્રાણાતિપાત કરનારો, જૂઠું ખોલનારો, તથાગતના સાધુઓને અસૂઝતા આહાર-પાણી વહોરાવનારાઓ દૂકુ આચુબ્ય બાધે છે માટે સમજજો, ધર્મ કરતા કયાય ધાડ પડે નહિ !

રાગમા રગાયેલા આત્માઓ સાધુના સચમના લૂટારા બને છે સચમ પાળવો એ મુનિનું કામ છે. પળાવવો (સચમમા) આહાર-પાણીમા દોષ ન લગાડવા દેવો તે શ્રાવકનું કાર્ય છે તમે તેથી જ શ્રમણોપાસક કહેવાઓ છો સાધુ તો ખૂબ ઝીણવટથી પૂછે, પણ જો તમે જૂઠું ખોલો તો તમે પાપના ભાગીદાર બનો છો સાધુ ગવેષણા કરે, પણ આજના સાધુને અવધિજ્ઞાન કે મનપર્યાવ જ્ઞાન નથી કે તમારા મનના લાવ જાણી હ્યે, માટે સમજીને નિર્દોષ આહાર પાણી વહોરાવશો તો લેનાર અને દેનાર બન્નેને લાભ થશે સુપાત્રે દાન દેવાથી કર્મ ખપી જાય છે એકાત કર્મની નિર્જરા થાય છે આ તો સમય થાય એટલે તેડી આવે અને સાધુ પણ માને કે “પાત્ર પૂર તો વિદ્યન દૂર” એવા સાધુ કે જાતાર આહારકોના દાનથી કાંઈ દિ’ વળે નહિ બહુ તો પુણ્યબધ થાયો

શ્રાવકનું બારમું અતિથિસ વિભાગી ત્રતમા શ્રાવકની હમેશા એવી ભાવના હોય, ‘ક્યારે હું દાન આપી કૃતાર્થ થાઉં !’ ભાવના ભાવતો દ્વાર આગળ જિલો રહે, પણ ઉપાશ્રયે તેડવા ન જાય ભાણે બેસી ભાવના ભાવવાનું કહ્યુ છે શ્રાવક

એમ પૂછે, કે કોઈ સાધુ કે સાધ્વી પધાર્યા હતાં કે કેમ ?
 ઘોઠો યાદમ શાહ જુઓ, કોઈ સાધુ પધારે તો પ્રેમથી બોલાવે
 પણ સાધુ આવ્યા બાજી રહેથી નીચે મૂકી દે જેણે તપેલું
 હું ઉતારી નાખ્યું તેને તેમા સચેતની એવના કયા રહી !
 તમે કહી એવું કર્યો નહિ હાથ બોલીને જણાવાય કે ગુરુદેવ !
 વેળા થઈ નથી

સાધુએ કોઈ એક ઘર ઉપર મહાર બાંધ્યો નથી.
 સાધુને આહાર મળે તો સચમની વૃદ્ધિ અને ન મળે તો
 તપની વૃદ્ધિ છે ઉદ્દેશિક આહાર લેનાર-લેનાર બન્ને પાપના
 ભાગીદાર બને છે બાજશનો લોટ, બોગ, લી તૈયાર છે,
 તેનો લાડવો વાળી વહોરાવે, તે ઉદ્દેશિક આહાર અણામ
 સાધુથી તે લેવાય નહિ આવો જીનનો માર્ગ છે

સચમ લીધા પછી, સાધુને ઘણી ઘણી જતાના રાખવી પડે
 છે એકલા વેશ માત્રથી કલ્યાણ નથી બહરણી સમતાભાવ
 કેળવી લેવાની ખાસ જરૂર છે અઠ દિવસ સુધી વરસાદની
 એવી વરસવી હોય સાધુથી એમ ન કહેવાય, કે રહી બધ
 તો સાફ તડકો પડતો હોય તો એમ ન કહેવાય, કે વર
 સાદ આવે તો શાંતિ થાય કોઈ રાજા મહારાજા જીન સાધુને
 કહે કે કેમ વરસાદ નથી આવતો ! તેમા જીન સાધુ એમ
 કહે, કે જિભા રહો હું સમતાર બતાવું અઠમ કરી બેસી બધ
 થાયો દિવસ થાય પાંચમાસ વરસાદ પડે, ત્યારે રાજા-મજા
 સાધુ ઉપર વારી બધ 'વાહ મહારાજ વાહ' ! પણ તે મહા
 રાજાના ચારિત્રના જૂઠા જિંદી ગયા જીન સાધુથી કોઈ પણ
 જીવની હિંસા ન થાય એવા કાચમા પ્રવૃત્તિ કરાય નહિ.

કારણ કે તેને સર્વ પ્રાણીઓમા સમાનતા દેખાતી હોય. દરેકમા મારા જેવો જ આત્મા બેઠો છે અને દરેક જીવ જીવતરને ધરે છે. કોઈ પણ જીવને મૃત્યુ પસંદ નથી તો કોઈ પણ જીવની હિંસા મારાથી કેમ થાય ! અન્ય દર્શનીઓ સાધુ-ખાવા-તાપસો કેવા હોય છે અને કેવા પ્રકારની હિંસા કરી રહ્યા છે

ધૂણી ધખાવીને, રાખ લગાવીને,
બેઠો ભોગીડો એક, બળબળતા તાપમાં,
વેશાખી તડકેા સામે છે બડકેા,
નાખે છે લાકડા, એ બડબડતી આગમાં.

કૌતુક લેવા ભોગીડાનું નીકળ્યા પાશ્વકુમાર,
નાગને બળતો, આગમાં દીઠો, હૈયે ઊઠ્યો ધબકાર,
કાળજડે કરુણા છલકાણી, ઉર કરે ચોકાર,
ધર્મ નથી, આ ધર્મીજ મોહુ, પાશ્વે કર્યો પડકાર,
ભોગી બંધવાણો, રાષે ભરાણો,

સળગ્યા અંગારા, એની તગ તગતી આખમાં.

કમઠ નામે તાપસે ધૂણી ધખાવી પાચ બાળુ અગ્નિ પ્રગટાવી પચાગ્નિ તપ કરવા બેઠો હતો વારાણસી ગામમાં આવે પ્રખર તપસ્વીની વાત વાચુવેગે ફેલાઈ ગઈ તમાસાને તેડું ન હોય આખુ ગામ હાલી નીકળ્યું લોકોના ટોબેટોળા દર્શન કરવા ઉમટ્યા તાપસના તપની વાત, રાણી વામાદેવીએ પણ જાણી પોતાના પુત્ર પાશ્વનાથકુમારને કહ્યું, ‘દીકરા ! શું કોઈ યોગી પુરુષ ગંગા કિનારે આવ્યા છે ?’ બેઠે પાશ્વનાથને દર્શન કરવાની ઈચ્છા ન હતી છતાં માતાનું મન રીઝવવા માતા સાથે ગયા પાચ બાળુ અગ્નિના ભડકા બળી રહ્યા છે વગ્ને કમઠ તાપસ બેઠો તપ તપી રહ્યો છે

પાંચનામે તાપસને પૂછ્યું 'તમારા ગુરુએ તમને આણં
તપ તપવાનું કહ્યું છે ? પણ મને તો આ ઈચ્છતા લોકમાં
હિંસા થતી દેખાત છે !' કમઠ તાપસને સ્વમાન હજી
હાથે તે બોલ્યો 'તમને થોડાં એલવતા આવડે તપની
બાબતમાં તમે સમજો નહિ, તમારો આ વિષય નથી'

પાંચનામે કહ્યું 'ખાત્રી ઠરતી હોય તો આ થોડું
લાકડું બળી રહ્યું છે તેને ફડાવો તરત જ પાંચકુમારની
આસાથી કુમારના માણસોએ બડબડતી આગની જવાળા
વચ્ચેથી તોતિંગ લાકડું બહાર કાઢ્યું અર્ધ બળેલા લાકડાને
જુઝાવી જવનાથી ફાડ્યું ત્યાં તો

કમઠ કહ્યું નેનારા ફાડી દેખાવતા ખારા,
નામ-નામથી કાઢ્યા બહાર બળતા જળજળ જળજળ છે
પાંચ જિન મુખેથી થોડી જાણ (૧)
ચિત્તને સેવક છે તારો છે

નામ-નામથી અમદાવાદ સ્થિતિમાં લોકોની પાલ
માથી દેખાણા બેનાર સૌના ઠાળબા ઠેકાણે ન રહ્યા સૌ બેઠી
ઉપર તિરસ્કાર વરસાવવા હાથો જે કુનિયાનાં કુખ માટે
કર્યું છે અજ્ઞાનના તિમિર માટે જે અરણ્ય છે કુખિયાનાં
હિંદને માટે જે વરણ છે તે જ સાચો વરણ છે

સ-નાસી ઠાણી તપ સાધતો, પશ્ચાત્તિ પર કાળ
રીઠો થી પાંચકુમારે પુનઃ, અધ બળતો તે કાળ
સંભળાએથી નવકાર સ્વયં જુખ હં દુનુવન જાવતાર
સો બાધિયા બત, ભોલે બિલે, નિત જાણીએ નવકાર

એવા વરણ પાંચનામે પચપચેથી નવકારમય
સંભળાએ નામનામથીનું બેડું નવકાર મત્રમાં દત્ત-ચિત્ત
બન્ધુ મુજબાવના બાવતાં બાવતાં મરીને ધણેન્દ્ર અને પદમા

વતીનેા ભવ પામ્યા જોગી કમઠ મિથ્યાદ્રષ્ટિ ઊઠતો નથી. એણે કહ્યું, જો મારા તપેલા તપનું કાઈ પણ ફળ હોય તો ભવિષ્યમાં હું પાર્શ્વનાથનો વેર વાળનારો થાઉં આમ વેરવૃત્તિ હૃદયમાં સઘરી રાખીને આયુષ્ય પૂર્ણ થયે મેઘમાળી દેવ બન્યો.

ભગવાન પાર્શ્વનાથે ત્રીસ વર્ષની વયે દીક્ષા લીધી. કમઠનેા જીવ મેઘમાળીની દ્રષ્ટિ પાર્શ્વનાથ ઉપર પડી પૂર્વ-ભવનું વેર તાણુ થયું ભગવાન પાર્શ્વનાથ વડના વૃક્ષ નીચે ધ્યાનમાં ઊભા છે

ઘસ્તોર્ધ્વ કૈશ ચિકૃતાકૃતિ મર્ત્યમુણ્ડ

પ્રાલમ્બ મૃગયન્નૃષ્ટકવિનિર્ગદગ્મિ ।

પ્રેતવ્રજ પ્રતિ ભવન્ત મયીરિતો ય

તો ઽ સ્યા ઽ ભવત્પ્રતિભવો ભવતુ લઘેતુ ॥૩૩॥

મેઘમાળીએ વિકરાળ ઊંચા કેશ કરી ભય કર આકૃતિ ગળામાં મૃત દેહના મસ્તકની માળા ધારણ કરી, જેના નેત્રમાંથી અગ્નિ ઝરે છે, પ્રેત-પિશાચ જેવો, પ્રભુ સામે ક્રોધિત થયેલો, પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ઉપર રેતી અને પવન ફેંકવાની શરૂઆત કરી, છતાં પ્રભુ અડોલ રહ્યા ધનધોર વાહનમાં બિહામણા અવાજે કાન ફૂટી જાય તેવી મેઘ ગર્જના કરતો પછી વીજળી ચમકાવી વજ્ર ચીરાતું હોય તેવા કડાકા સાથે મુશળધારાએ મેઘની વૃષ્ટિ કરી

પ્રભુ તો અચળ રહ્યા વરસાદનું પાણી વધવા લાગ્યું, ગોઠણ, છાતી, ગળા સુધી અને છેવટ નાક સુધી પાણી આવી ગયું, ત્યાં ધરણેન્દ્રનું આસન ચલાયમાન થયું ઉપયોગ મૂકી જોયું તો મેઘમાળીને પ્રભુ ઉપર ઉપસર્ગ કરતો નિહાળ્યો

બનવું સહાનુભૂતિ દર્શાવી તેની પ્રતિકૃતિ અવશ્યાને થાય તેવો પ્રતિકાર કરવા સ્વાધીનો ત્યાગ કરવો તે વિધેયાત્મક અહિંસા

(૩) ક્રન્યદયા-હેખાદે મીઠી કુર્ચાચારથી, ભાવ સમજ્યા વિનાની ઝોંઘે ઝાંઘે હથા પાળવી

(૪) ભાવદયા- ખરી સમજણપૂર્વકની હથા પાળવી એટલે દરેક પ્રાણી ઉપર અનુકંપા ભાવ રાખવો. કોઈ જીવને પતિત થવા ન દેવો તેના ભાવપ્રાણની રક્ષા કરવી મારા જેવા બધાના પ્રાણ છે, મને જેમ સુખસાતા ગમે છે તેમ જગતના દરેક જીવોને સુખસાતા ગમે છે તેથી મારે કોઈનેય કુખરૂપ બનવું નહિ કોઈનું દિલ દુઃખાવવું નહિ. નત્ય મારે જીવને સ્થાપવા અને ભવની પરવરાના કારણથી મુક્ત કેમ થાય એમ વિચારી માગ જુલેસાના માગ દર્શક બનવું એ ભાવ હથા છે

(૫) અવહાર દયા- આવક આવિકાઓ સંસારના દરેક ઉપકરણો એઈ-પૂજીને લે-વાપરે જેમાં જીવોની ઉપસ્થિતિ થતી હોય તેમાં ચતનાપૂર્વક કામ કરે પાણી ગળ્યા મિવાય વાપરે નહિ ધાન્યમા જીવાત પઠ નહિ તેની તકે દારી રાખે દાસ-દાસીઓ માથે માનવતાપૂર્વક અવહાર અસાવે એ અવહાર હથા છે

(૬) નિશ્ચય દયા- કર્મબંધ આત્માને ન થાય તની નાવચતી રાખવી પુણ્યજ એ પરવસ્તુ છે તે આત્મિક વસ્તુ નથી. પૌરુષલિક પદાર્થો પ્રત્યે મમત્વ બાવને છેડી

કામરાગ, સ્નેહરાગ, દ્રષ્ટિરાગની ભયંકરતાનો ખ્યાલ કરી તેનો ત્યાગ કરતો, વૈરાગ્યથી ભરપૂર આત્મદશાને ભોગવતો, ભિન્ન પદે બિરાજમાન થતો, પરભાવને નષ્ટ કરતો વિચરે તે સાચી ભાવ દયા છે આત્મા પોતે પોતાના રાગના કારણે સસારના સુગંધુ ખમા ગાડો-ઉન્મત્ત બન્યો છે તે આત્માને હવે શાણો બનાવી મોક્ષમાર્ગની આરાધનામાં ભેડી દેવો તે ઉત્તમ ભાવ નિશ્ચય-દયા છે

(૭) સ્વરૂપ દયા=કોઈ માણસ ઉપરથી તો મીઠું મીઠું બોલે ઉપરથી દયા દેખાડી વિશ્વાસ બેસાડી પાછળથી ગળુ કરે, અદરથી કૂડા પરિણામ સેવે જેમ કસાઈ બોકડાને આગણામાં પાળે, પોપે અને ખૂળ ખવરાવે પણ તે દયા દેખાવ માત્ર છે અતરંગ પરિણામ તો હણવાના 'છે, કોઈ સારો મહેમાન આવે, કે વધ કરી નાખે

(૮) અનુબંધ દયા=ઉપર ઉપરથી જરા કઠોરતા વાપરે પણ અતરથી હિતની ચિંતા સેવે જેમ માતા, બાળકને કડબુ ઔષધ પાચ છે બાળક ન પીએ, 'તો જે પગ વચ્ચે માથુ દબાવીને પણ પરાણે પાચ છે બાળકને દુઃખ થાય છે પણ માતાના અતરમાં તો સત્તાનનો રોગ ટળી જાય ને નિરોગી બને તેવી જ ભાવના હોય છે

પિતા પુત્રને અવળે રસ્તે જવાને સફરસ્તે ચઢાવવા કંઈક કઠોર શબ્દ વાપરે પાશકી છોકરી સામે કુદ્દિટ કરવી તે મારા ઘરમાં નહિ ચાલે, ન માને તો કદાચ ઔદમ્બુ રત્ન દેખાડી દે, છતાં દિલમાં પુત્રના હિતની ચિંતા-રમતી હોય છે કે મારા બાળકની બહાર બરાબ વાત ન થાય કોઈ

ઉપકારી ઉપકાર જૂલે નહિ ચેરી જૂલે નહિ ચેર,

એક ખરે જામૃતની પ્યાલી બીજે ધળાધળ ચેર

એક ભાવથી ભક્તિ કરે ને બીજે રહે છવ બાળી

પાત્ર નાથને એવા મળ્યા પરણેન્દ્ર જાને મેઘમાળી

પૂવે નાગના ભવમા પ્રભુએ કષ્ટતા ઉપકારનું સ્મરણ
મધુ તુરત જ સહસ્ર દેણુવાળા નામનું રૂપ સર્જ પ્રભુને જીવે
સર્જ લીધા માથે દેણું છત્ર કરી દીધુ નીચે 'દેહનું' પૂજણ
વાળી જોટલા જેવું કરી તે ઉપર પ્રભુને સર્જ લીધા છતા
ભગવાન તો સમભાવમા જ ટક્યા છે નથી પરણેન્દ્ર ઉપર
રાગ કે નથી મેઘમાળી ઉપર શ્રેષ્ઠ પરણેન્દ્ર મેઘમાળીને પાંચ
નમાવ્યો મુશ્કે કહેવાનો જો છે કે ગમે તેવા નિમિત્તા મળે
છતા સમતા ન છોડી શત્રુ કે મિત્ર ઉપર સમભાવ ટકી
રહે તેનું નામ અહિંસા પાત્ર પ્રભુને ૮૪ દિવસે દેવગણન
મધુ ૭૦ વય દીક્ષા પાળી, ૧૦૦ વયનું આયુષ્ય ભોજની
મેશો પધાવો આવી અહિંસા સાધુઓએ ભવલુપ મુખી
પ્રાણવાની હોય છે, જે બહુ દુષ્કર છે હજુ પણ માતા
મૃગાયુતને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસર કહેવાશે.

બ્યાખ્યાન ૭૩ ગુ

ગ ૨૦૨૦ના બાદરવા પદિ ૧૪ને સવિવાર, તા' ૪-૧૦-૬૬

સિદ્ધાંત જોટલે જ્યે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ

સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા તમા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા
મૃગાયુતનો અધિકાર ચાલી રહ્યા છે

“નિચ્ચકાલ્પ મત્તેણ, મુસા વાય વિવક્કણ ।

મામ્મિગ્ગ્વ દિય સચ્ચ, નિચ્ચાઉત્તેણ દુક્કર” ॥૨૬॥

મૃગાપુત્રને માતા સયમ માર્ગની દુષ્કરતા સમજાવે છે સયમી જીવન એ ઉમદા, ઉચ્ચ પ્રકારનું જીવન છે સયમથી આવતા કર્મો અટકે છે જિદગી પર્યાંત જીવ હિંસા કરે નહિ, કરાવે નહિ અને કરનારને અનુભોદે નહિ—મન, વચન, કાયાથી, એમ નવ કોટિના પચ્ચક્ખાણુ સાધુને હોય છે હિંસાના એ પ્રકાર છે એક ભાવ હિંસા, બીજી દ્રવ્ય હિંસા એકેન્દ્રિયથી માડી પચેન્દ્રિય સુધીના જીવો પૈકી કોઈના પણ પ્રાણુ છૂટવા નહિ, તે ‘પ્રાણાતિપાત’ની વિરતિ છે

અહિંસા એ પરમ ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે સ પ્રજ્ઞ અહિંસક જૈનદર્શન એ કોઈ સામાન્ય દર્શન નથી હિંસાથી ધર્મ માનનાર ગાઢ મિથ્યાત્વ સેવનારો છે માટે મુનિએ અહિંસા ધર્મ જાળવવો એ પહેલાં વ્રતનું રક્ષણ છે સત્ય, અગ્રીય, વ્રક્ષય્ય અને અપરિશ્રદ્ધ એ બધા પહેલાં વ્રતની પુષ્ટિ માટે છે આત્માના ભાવ-પ્રાણુ જે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે, તેના જીવે દયા પાળવાની છે દયાના આઠ પ્રકાર બતાવ્યા છે

(૧) સ્વદયા—પોતાના આત્માનું રક્ષણ કરવું પોતાના આત્માની દયા પાળવી ભાવહિંસા એટલે ક્રામ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દ્રવ્ય, ઈર્ષ્યા, નિંદાથી આત્માના ભાવપ્રાણુ હણાય છે, માટે સ્વદયા પાળનારે પળે પળે અતર્કુઅ બનવું પડે છે

(૨) પરદયા—બીજા જીવોની હિંસા ન કરવી તે નિષેધાર્મક અહિંસા, અને કોઈ દુ બી થતા હોય તેને યથાશક્તિ સહાયક

બનવું, સહાનુભૂતિ ઢાંચી તેની પ્રતિકૂળ અવધાને થાવ તેવો પ્રતિકાર કરવા સ્વાધનો ત્યાગ કરવો તે વિધેયાત્મક અહિંસા.

(૩) ક્રમ્યકથા-દેખાદેખીથી કુર્તાવારથી બાવ સમજ્યા વિનાની જોએ જોએ કથા પાળવી.

(૪) ભાવકથા- ખરી સમજણપૂર્વકની કથા પાળવી જોઈએ હરેક પ્રાણી ઉપર અનુકંપા ભાવ રાખવો. 'કોઈ જીવને પતિત થવા ન દેવો તેના બાવપ્રાણની રક્ષા કરવી 'મારા જેવા બધાના પ્રાણ છે મને જેમ સુખસાતાં મમે છે તેમ જગતના હરેક જીવોને સુખસાતાં મમે છે,' તેથી 'મારે કોઈનેય કુ અશ્વ બનવું નહિ, કોઈનું દિલ દુઃખાવવું નહિ મત્ય માટે જીવને સ્થાપવા અને લવની પરવરાનાં કારણથી મુકત કેમ થાય જેમ વિચારી માર્ગ શૂદ્ધિના માત્ર કથા બનવું એ ભાવ કથા છે.

(૫) બ્યવહાર કથા- આવક-આવિકાઓ સંસારના હરેક ઉપકરણો જોઈ-પૂછને લે-વાપરે જેમા જીવોની ઉત્પત્તિ થતી હોય તેમા ચતનાપૂર્વક કામ કરે પાણી જળ્યા સિવાય વાપરે નહિ ધાન્યમા જીવાત પઠ નહિ તેની તકે હારી રાખે દાસ-દાસીઓ માથે માનવતાપૂર્વક બ્યવહાર થણાવે એ વ્યવહાર કથા છે.

(૬) નિશ્ચય કથા- કમબધ આત્માને ન થાય તેની નાવજેતી રાખવી પુજ્યજ્ઞ એ પરવસ્તુ છે તે આત્મિક વસ્તુ નથી. પૌંજનલિક પદાર્થો પ્રત્યે મમત્વ ભાવને છેડી નાખવો.

કામરાગ, રનેહરાગ, ડ્રિષ્ટિરાગની ભવ કરતાને। ખ્યાલ કરી તેનો ત્યાગ કરતો, વૈરાગ્યથી ભરપૂર આત્મદશાને લોગવતો, ઊંચ પદે ધિરાજમાન થતો, પરભાવને નષ્ટ કરતો વિચરે તે સાચી ભાવ દયા છે આત્મા પોતે પોતાના રાગના કારણે સસારના સુખદુઃખમા ગાડો-ઉન્મત્ત બન્યો છે તે આત્માને હવે શણે। બનાવી મોક્ષમાર્ગની આરાધનામા બેડી દેવો તે ઉત્તમ ભાવ નિશ્ચય દયા છે

(૭) સ્વરૂપ દયા=કોઈ માણસ ઉપરથી તો મીઠું મીઠું બોલે ઉપરથી દયા દેખાડી વિશ્વાસ બેસાડી પાછળથી ગંજી કરે, અંદરથી કૂડા પરિણામ સેવે જેમ કસાર્થ બોલકડાને આગણામા પાળે, પોષે અને ખૂબ ખવરાવે પણ તે દયા દેખાવ માત્ર છે અતરંગ પરિણામ તો હણવાના છે, કોઈ સારો મહેમાન આવે, કે વધ કરી નાખે

(૮) અનુબંધ દયા=ઉપર ઉપરથી જરા કઠોરતા વાપરે પણ અતરથી હિતની ચિંતા સેવે જેમ માતા, બાળકને કડબુ ઔષધ પાચ છે બાળક ન પીએ, તો બે પગ વચ્ચે માથુ દબાવીને પણ પરાણે પાચ છે બાળકને દુઃખ થાય છે પણ માતાના અતરમા તો સતતનનો રોગ ટૂંકી જલ્દી ને નિરોગી બને તેવી જ ભાવના હોય છે

પિતા પુત્રને અવળે રસ્તે જવાને સદરસ્તે ચઢાવવા કર્કશ કઠોર શબ્દ વાપરે પારદ્રી છોકરી સામે કુદગ્નિ કરવી તે મારા ઘરમા નહિ ચાલે, ન માને તો કદાચ ઔદમુ રત્ન દેખાડી દે, છતા દિલમા પુત્રના હિતની ચિંતા રમતી હોય છે કે મારા બાળકની બહાર બરાબ વાત ન થાય કોઈ

આમળી ન જિંધે, તે માટે પુત્ર-પુત્રીને, તેમના મનથી માનેલા સ્વતંત્ર (સ્વચ્છદ) માટે જતા રોકે ત્યાં, સત્તાને તે માખાપ કઠવા કે બુધ્ધિ લાગે તે બનવા બોજ છે, કારણ કે, સ્નેહ રાગે બેરાઈ ગયો છે છતાં વડીલો તેની દરજ્જા ચૂકતા નથી. આ અનુબંધ દયાનો પ્રકાર છે ગુરુ પદ્મ શિષ્ય, આટલે રસ્તે ઘડી ગયો હોય તો બે વચન કહી ઠેકાણે પાડે, કામળ કે કઠોર શબ્દે શિષ્યામણુ આપે, તે પદ્મ શિષ્યના હિત માટે શિષ્ય કેમ આગળ વધે જૈન શાસનનો નેતા બને, જૈન ધર્મનો સંદેશો બેર બેર પહોંચાડે, નિજ ગુણ-વૈભવનો સ્વામી બને, તેના આત્માનું કેમ હિત હાય તેને માટે સતત, રાત્રી-દિવસ કાગળ રાખતા હોય છે વગી ગુરુ શિષ્યના ચારિત્રની લાઈન બેતા-તપાસતા રહે છે

ખાવામા જીભ કયા રસ લેવી હોય છે બાલવામા કેવો વિવેક છે ! કપડાં-જતાનો કેવોક ગૂઢ છે ! તપ કેટલું પ્રિય છે ! મનની કેટલી સ્થિરતા છે ! જ્ઞાન-સ્વાધ્યાય કરવાની કેવી રસિકતા છે ! નિદ્રાનો કેવો પ્રેમી છે ! તે બધાનું માપ કાઢી લે. ક્યારેય જીવળી લાઈને હોય તો, બે વચન આકર્ષાં કહું. સયમમાર્ગમાં સ્થિર કરે છે. અવગુણના કબરો કઠાવી ગુણરૂપી બગીચા સૌરભ ઝભર કરવા કોઈવાર અનુબંધ દયા વાપરે છે

ગુરુ પ્રભાવતિ સરીખા, ઘડ ઘડ કાઢે ખેડ

બીતરસે રસા કરે ઉપર લગાવે ઘોડ

કુજાર માનુષ ઘડતાં અદર હોય રાખે છે અને ઉપરથી ટપલાં મારે છે તત્તુ ધડી ધડીને ખોટ કાઢવી છે અને ઘાટમા લાવવું છે જોવી રીતે ગુરુ પદ્મ શિષ્યને ઘાટમા લાવવા અનુબંધ દયા કે છે ઉપરથી જમનના નપલા મારે છે ભતવાને

આર પ્રકારનાં ફળ ઠાણાગસૂત્રમા વર્ણવ્યા છે એક ફળ ઉપરથી પોત્રુ અને અંદરથી પણ પોત્રુ, તે દ્રાક્ષ છે એક ફળ ઉપરથી કઠણુ અંદરથી પોત્રુ, તે નાળિયેર છે એક ફળ ઉપરથી પોત્રુ અંદરથી કઠણુ તે ઘોર છે એક ફળ ઉપરથી કઠણુ અને અંદરથી પણ કઠણુ તે સોપારી છે તેવી રીતે, જેનું હૃદય નવનીત જેવું અને ભાષા પણ મધુરી કોમળ હોય તે દ્રાક્ષફળને નમૂનો છે એક ઉપરથી કઠણુ પણ હૃદયથી પોત્રુ, એવા ગુરુ નાળિયેર સમાન છે કેટલાક મોઢેથી મૃદુતા વાપરતા હોય, પણ અંદરથી હૈયા લોહા જેવા હોય, તે ઘોરફળ સમાન છે એક બહારથી કઠોર અને હૃદયના પણ કઠોર, એ સોપારીફળ સરખા છે આમ આર પ્રકારના માનવી કહ્યા છે, તેમા દ્રાક્ષફળ જેવાને સૌથી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે માટે દ્રાક્ષફળ જેવા શ્રેષ્ઠ થવાની આપણે જરૂર છે

કોઈ એક ધનાઢય ગૃહસ્થની પત્ની, સાધ્વીજીના દર્શન કરવા આવે છે સાધ્વીજી પાસે બે બાઈ બેઠેલી છે તેમા એક બાઈ સાધારણ સ્થિતિની છે, પણ અઠમ-અઠમના 'પારણા' કરનારી તપસ્વી છે ત્યા ત્રીજી ધનાઢય બાઈ દર્શન કરવા આવી છે, પણ તેને પોતાના તવ ગરબણાનો ધમક રંગે રંગે વ્યાપેલો છે, તેથી તે, જેમતેમ નમન કરી બેસી જાય છે

આ બાઈના અગ માથે હરદાગીનાના ઠંડારા બોંધેલી બાઈએ વાત કરી, કે તમે શ્રીમત છો, અને આ બાઈ જે અહીં બેઠેલી છે તેની સ્થિતિ સારી નથી, માટે કાઈક મદદ કરો ત્યારે ધનાઢય બાઈ તોછડાઈપૂર્વક બોલી 'તમને ઠીક આ બધું આવડે છે આને દીઓ ને તેને દીઓ, શુ બધાને દેવા માટે લક્ષ્મી છે' બિટની ડોક વધી છે, તે શુ કાપી નાખવા સાડું

શુ અમે તમારા માટે કમાઈએ છીએ ? એક પાઈ પણ નહિ આપીએ' એમ ગવ પૂવક કઠોર બાપા અને ઉચ્છ્રાલ વતન કરી ત્યાંથી આલી ગઈ બીએ દિવસ થાય છે ત્યા બાઈના પતિ કાગાંબજારમાં પકડાયો, વધીલને દશ હજાર આપવા પડ્યા ત્યારે છિટની ઠોક એક ઝાટકે કપાઈ ગઈ બધા સ્વધર્મો બધુ સીધાતા હોય ત્યા પાઈ ખરચવી પર તો અજ્ઞાતસ્થા કરે, અને કોર્ટમાં નાણાની ઘેલીઓ ઠલવે

, આજે બહુધા સ્વધર્મ-બધુ ત્યે પ્રેમની લાગણી રહી નથી. આજગ પાળુ શહેરમાં એવો રિવાજ હતો કે નવો આવક કોઈ રહેવા આવે તો ગામના દરેક આવક પોતાને ત્યાં એકેક ટક સોજન કરાવે અને સોમ્ય એકેક છંટ અને એકેક સોનામહોર આપે. જેથી પેલો માણસ તરતો થઈ જાય તેના વેપાર શરૂ થઈ જાય આ ગાના આવકોના દ્વાર જવ શુભ કુર્વાણિય અજગ દ્વાર રહેતા કોઈ પૂજા આવો બધાને માટે દસ્તાબના દ્વાર સાથે હુદયના દ્વાર ખુલ્લા રહેતા એમના હુદય કુપણ નહતા પણ ઉદાર હતા આજે તો એમજ થઈ ગયું છે કે હર્ષિ તો ખૂટી જશે અરે તમને શુ તમારી પુણ્યાઈમાં વિશ્વાસ નથી ? જે વીરડામાં કે ખાઓબિયામાં પાણી પડ્યું રહે, કની હલેઆય નહિ તો તે પાણીની કઈ દશા થાય છે ? અધાય જાય છે તેમ જે નાણુ આવ્યું તે સત્કલબ્ધમાં હલેઆયે નહિ, તો આખર બાધુ અધારે તમને જે પુણ્યાઈથી મળ્યું છે તે તમારી આજીવિગાનુ પૂજા કરતા વધે અને વધેલી લક્ષ્મી સ્વધર્મ-બધુના ઉત્કલના ઉપયોગમાં નહિ આવે તો કઈ દશા થશે ?

જેના હયામાં મુદ્દતા વસી છે તેનો આત્મા તો કાન

ધર્મ માટે ઝગતો હોય છે ઉત્તમ ઉદારતાથી ઝગતો હોય, તે સ્વધર્મી બધુને મદદ કરે જે કબુલ છે, તે લાખ રીતે લૂટાય છે કવિએ ઉપમા આપી છે કે દાન દેવા વાળો કટકે કટકે આપે છે જ્યારે કબુલ એકી વખતે બધુ આપે છે ક્યારે ? મરે ત્યારે

કબુલ તો મરવા પડ્યો હોય તો પણ સ્વાધીનતાએ કંઈ ન આપી શકે કોઈ કબુલની મરવાની ઘડી નજીક આવી રહી છે, ત્યારે પુત્ર કહે ‘બાપા’ જિંદગી આખી દાન કંઈ કંઈ નથી, માટે કંઈક ધરમાદો ગોલ્ડો ફીકરને વિચાર થયો, બાપા કંઈ ગોલી શકતા નથી એટલે ગામમાંથી લાડવા-ગાઠિયા મંગાવ્યા થાળ ભરીને બાપા આગળ મૂક્યો ને કહેવા લાગ્યો ‘બાપા હાથ ફેરવો, આ લાડવા-ગાઠિયા ફૂતરાને નાખવાના છે તેની અનુમોદના કરો તો, તેનાથી તમને પુણ્ય થશે’ બાપા માતની નજીકમાં છે થાળ ઉપર હાથ ફેરવતા ફેરવતાં બોલ્યા, “શુ આટલા બધા લાડવા,” કહેતા જીવ ચાલ્યો ગયો વળી કેટલાક તો દાન દેનારને પણ વારે “આત્યારે કંઈ નથી હેલુ, શુ આવતુ ચોમાસુ નથી આવવાનું ?” પણ ત્યારે સ્થિતિ સારી હશે કે નહિ તેની તને ખબર છે ? પૈસા ચાલ્યા જાય તો શુ કરી શકશે, અથવા પૈસા હશે ને ભાવ ભાડી જશે તો શુ કામનું ?

ભાવની વધઘટ થાય છે ને ? તમે અહીં બેઠા હો. ત્યારે એવા ભાવ થઈ આવે કે દીક્ષા લઈ લઉ, પણ બહાર નીકળો કે બીજી જ ક્ષણે સ સારના ઝેરી પવનનો અપાટો લાગે, કે ઘર-કુટુંબ બધુ સાભરી આવે છે મનના ચળ વિચળ પરિણામને કોણ રોકી શકે ? માટે જેટલું છૂટે તેટલું

છોડવા દો લોભનો ત્યાગ ભલે કરતો, કાલુ સામે લઈ અધુ છે ?
 છૂટવાના ભાવ કરનારો સ્વતોષના ધરમા આવ્યો છે જેટલો
 લોભ-કષાય છૂટશે તેટલો લાભ જ છે આગળના માવઠા
 જગડુશા, ભામાશા, ખેમો દેહરાણી એવા કઈક આત્માઓની
 લેન શાસનમા વાત આવે છે હાલ પણ એવા આત્માઓ
 છે કે, જે આ માર્ગે જ્ઞાનદાનમા સેવામા, માનવ શક્તિ
 વગેરેમા ખર્ચે છે હેયામા પાણકા પ્રત્યે અનુકંપા ભાવ આવવો,
 દયાના પરિણામ થવા તે અહિંસા છે

સાધુનું સવશ્લેષ દયા-દાન તે અભયદાન છે કોઈ
 પણ જીવને સાધુ તરફથી ભય હોય નહિ. નમિ શર્ણવે
 શકેન્દ્રને જવાબ આપતા કહ્યું છે કે દશ લાખ ગાયો મહિને
 મહિને દાન આપનાર કરતા, સયમી મુનિ શ્રેષ્ઠ છે પછી
 ભલે તે કૃતશને શેટલાનો ટુકડો પણ ન નાખતો હોય પણ
 અભય-ધનનું દાન જે મુનિ આપે છે તેની તોલ બીજું કોઈ
 નથી આર્જુ દાન બલજીવ મુખી આપવું બહુ મુશ્કેલ છે

હં પુત્ર ! બલજીવ મુખી સાધુએ અપ્રમત્તપણે વિહ
 રવું બેઠ્યો. તેમા ગદ્ગત કામ નહિ આવે, ગદ્ગતમા રહેતા
 ગતીમા ઇબડી પડાય સયમ એ જાણમાં જિંદી કલા છે
 ખાડાવાળો ખાડું ચલાવતા જિંદો હોય તો પાલવે પણ
 મોતર ચલાવનાર જરાક ઝોકુ ખાય તો જિંદી ખાડમાં જઈને
 પડે એવી રીતે સસારી કરતા સયમીએ વધુ સાવચેત
 રહેવું પડે છે આવકના ધરમા સામ્ર-વધુ દેરાણી નણદ-
 સોભાઈના કનિયા ચાલતા હોય, તો કહેવાય કે ઘેર ઘેર
 માટીના જૂતા છે પણ સાધુઓમા અદરશ અદર ખળપટ કે

અબોલા હોય, તે કેટલું શરમાવા જેવું છે ? ક્યા બાપના મનિયારા વહે ચવાતા છે ? સાધુના અણબનાવ—ઝઘડો—ખટપટ શા માટે ? તમે શ્રાવકો, વિનમ્રતાથી મસ્તક નમાવો છો, તો અમારે કઈક સમજવું જોઈએ, કે તમારા કરતા અમારી ભૂમિકા ઊંચી અને આકરી છે અને જવાબદારી ઘણી છે જરાક જો સાધુદશામા પ્રમત્ત રહ્યા, એટલે પત્ની ગણુ, સયમ ઉપર પાણી ફરી વળે

અથની વાત છે, કે પાચ પાચડા આચાર્યના, છ છગડા સાધુના, સાત સાતડા સાદવીજીના, આઠ આઠડા શ્રાવકોના અને નવ નવડા શ્રાવિકાના નરકે ઉપજી જવાના છે કારણ કે ઉપરનો વેષ લજ્યો છે, અતરંગ મરવું જોઈએ, તે મરું નથી લગવાને આવાઓની દીક્ષાને ‘દુ શિલ-પ્રવજ્યા’ કહી છે દીક્ષા લીધા ઝાઝેરા વર્ષ થયા હોય, કે ખનાવો આચાર્ય, પણ જે છત્રીસ ગુણ આચાર્યના હોવા જોઈએ તેનું ઠેકાણું ન હોય, તેવાઓ ક્યા ઉપડી જશે તેમનો તો પત્તો નહિ લાગે નરક ગતિ કઈ મુહુર્તપત્તિ કે વેષની શરમ રાખતી નથી. ‘શ્રાવકનાં નામ અને કાતરનાં કામ’ સઘમા કનિયા કરાવી ફાટફૂટ પડાવી, ઘરના કનિયા સઘમા લાવવા, આવા કેટલા પાપો સેવી રહ્યા છે કેટલાક તો ધર્મ કરવા આવે છે, કે જૂતા ચોરવા, તે ખખર પડતી નથી ધોરા-પથરણા, પુસ્તકો ઊપડી જાય, એ કેટલું શરમ-જનક છે ? ઉપાશ્રય એટલે નિર્ભય સ્થાન ગણાય છે તેના બદલે છે પ્રતીતિ ? આજે તો જ્યાં સુધી સઘનું વપરાતું હોય ત્યાં સુધી ઘરનું વાપરવું નહિ, એવી જ વૃત્તિ થઈ છે મક્તમા મળતું હોય તો પૈસા ખરચવા નથી પુસ્તકના જે રૂપિયા ખરચવા

ગમતા નથી. અડધી કિમત મૂકે તો લેવા ફરેડો પડે
પુસ્તકની આખી કિમત બે રૂપિયા જેટલું તો તમારા એક
ટકના નાસ્તા-આ પાણીમા ઊડી જતું હશે. એક ટકના
નાસ્તા જેટલી ધાર્મિક પુસ્તકની કિમત તમને નથી ?

ગુરુછો હોય તો મહાસતીજી દેને' વીસ રૂપિયાનો
સાજો પહેરનારીને બે રૂપિયાનો ગુરુછો મૂકતમા ભેંધે
છીએ પુસ્તક કે ગુરુગની કોઈ પ્રભાવના કરે તો તેની
કિમત નથી તેથી મોડું કસાણું થઈ જાય છે લોટા, ખરડા,
ખાલાની કિમત છે લોગે મળે તો હાથમા લઈ તોળે, અહો
કેવા વારે છે ! લોટો મળ્યો તેની ટીકા ન કરે પણ ગુરુછો
આપે તો ટીકા કરે. જ્યો કાંઈ ન મળ્યું તેથી પુસ્તક કે
ગુરુછો આપ્યો પુસ્તક તો મારા ઘરમા છે તારા ઘરમા ધમન્ય
ઉપકરણ છે અને સસારના તપેલા આદિ નથી ? ધણા સેટ
પડ્યા છે છતાં તપેલા આદિ લઈ જ્યે અથવા શાકજીરૂપિયા
ભેંધે છે દિલ કયા લલચાય છે ? પણ સમજાવો, ધરમાદો
એટલે ધરથી જ માંદો ધરમાદાનું ખાવ એનું જઠમૂળથી
જાય તમારા બાળકોમા પણ એ સંસ્કાર કંડો કે ધરમાદાનો
કણિયો પણ પેટમા જવો ન ભેંધે તેને બદલે પ્રભાવનામા
છાકરો પાણ પાણિયા લઈ આવ્યો કેવી રીતે ? તો કહેશે
વ ? કહીને તો તમ તેને શાબાશી આપો, કે એમ કહો
પાછા જા, જની પાસથી લીધા તને પાછા હઈ કે હરામનું
ભોનું નથી હરામનું ગૌમાસ બરાબર એમ કહેનારી માતા
કનસી ? જ મ આપ અને મસ્કાર ન આપે તેવાઓ ગુ
માવતર થવાને ત્રામક છે ? જેના સત્તાન મજાન પુરુષોની
ખતરીમા આવ તના માતાપિતાને ધન્ય છે

મૃગાપુત્રને સયમ લેવાની ભાવના થઈ માતા કહે છે 'હું પુત્ર હુંમેશા અપ્રમત્ત દશામા રહેલું પડશે પ્રમાદ સેવાશે નહિ મૃષાવાદ છોડવો પડશે' સત્ય-વચન પણ હિતકારી, પ્રિયકારી, બોલવાનું છે આવું વ્રત પાળવું બહુ જ દુષ્કર છે આજે તો અઠાઈ-તપ કરી નાખવા તૈયાર થાય પણ એક દિવસ બૂહું ન બોલવું એ નહિ પણ નાનો બાળક કહેશે, 'બાપા પૈસો આપો ભાગ લેવો છે' ખિન્નસામા હોય, છતાં કહે કાંઈ નથી માગણી માગવાં આવ્યું હોય તો કહેશે 'અમે નથી રાધ્યું' ત્યારે તમે શું લોટ ફાકવાના છો? નનૈયો જ ભણવો છે, પણ સમજીને "નનૈયો નેવે બેસે ને છ મહિને ઘરમાં પેસે." માટે ભાષા બોલવામાં ઉપયોગ જાળવો.

દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સુવાક્યશુદ્ધિ નામનું એક સ્વતંત્ર અધ્યયન છે, તેમાં સાધુએ કઈ રીતે બોલવું તેની બધી વાત કહી છે ભાષાના ચાર પ્રકાર છે સત્ય, અસત્ય, મિશ્ર, અને વ્યવહાર તેમાં સત્ય અને વ્યવહાર એ બે ભાષા બોલવી અસત્ય અને મિશ્રને તજી દેવી સત્ય પણ પ્રિય અને હિતકારી બોલવું જીવે નિર્દોષ ભાષા બોલવી કાણે હોય તેને કાણે ન કહેવાય, રોગીને રોગી ન કહેવાય, કારણ કે એ ભાષા સત્ય હોવા છતાં અપ્રિય છે.

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે 'હું પુત્ર! કોઈને આઘાત પહોંચાડે તેવી ભાષા ન બોલવી સત્ય, નિર્વંદ ભાષાનો ઉપયોગ બેચાર દિવસ નહિ પણ જીવજીવ સુધી રાખવાનો છે આવો સુયોગ બીજા વ્રતનો છે મૃગાપુત્ર તો પૂર્વે પાળીને આવ્યા છે માતા-પિતા તો ફરજ અદા કરે છે સયમમાર્ગની મુશ્કેલીઓ ખતાવે છે વળી પણ માતા શું કહેશે, તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

સ ૨૦૨૦ ના બાહરવા વદિ ૦) ને સોમવાર, તા ૫ ૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત જોડે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રરૂપ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મુત્રાપુત્રનો અધિકાર આલે છે પરમકૃપાળુ પરમાત્માદેવ ભગવાન મહાવીર વીજા મતનું સ્વરૂપ સમજાવતા કહે છે સાધુએ અપ્રમત્ત દશામાં વિચરવું બેઠાંએ

નિષ્કલ્લાહ વ્યમત્તેન મુસાશાય નિશ્ચયજન ।

માસિવર્ણ્ય દ્વિય સત્ત્વ નિષ્કાઠતેન મુક્તર ॥૨૧॥

સત્ત્વતો વ્યમત્તસ્ત મય પ્રમાદીને દરેક ઠેકાણે ભય છે પ્રમાદના પાંચ પ્રકાર છે મહ વિષય કથાય નિદ્રા અને વિકથા આ પાંચેય છુવનું પતન કરનાર છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે પ્રમાદ ટાળી અપ્રમત્ત દશામાં મુનિઓએ વિચરવું જારૂં પક્ષીના બે શરીર વચ્ચે પાતળું અવર છે જરા તણખણ વચ્ચે જરાય તો છૂટું પડી જાય અને મરણને ચરણ થાય. તેથી જારૂં પક્ષી ઉપયોગ રાખી વિચરે છે તેવી રીતે મુનિઓએ ખૂબ સાવધાનપણે રહેવું બેઠાંએ. મુનિઓએ કાળજીપૂર્વક સયમ ખાળવો બેઠાંએ જુડું બોલવાનું ૬-૬ કેટિએ વજી રેવું બેઠાંએ. જૂઠું જલ્દી પકડાઈ જાય ॥ અને તેને પસ્તાવાનો વખત આવી જાય છે

તેણે મીઠી નિદ્રા ન આવે પાંચે નહિ વિશ્રામણ
તબિયત એની રહે ન તાણ રાણ રહે નહિ રામ,
છવ તુ જાના ઠલીશ નહિ કામણ

અજ્ઞાની આત્માઓ એક વખત જૂઠું બોલી કપટના કામે કરી જૂઠા સોગન ખાય. જૂઠા માણસો જ સોગદ ખાય છે. તે ઢાંકવા બીજા અનેક જૂઠાણા બિલા કરવા પડે છે પરંતુ કદી જૂઠું એ સાચુ થતુ નથી એક શેર માખણનો પિંડ છાશ ઉપર તરે, જ્યારે નવટાકની કાકરી તળિયે બેસે છે, તેમ સત્ય હમેશા તરતુ રહે છે સત્યવાદી માણસ અપ્રિયતાનું કારણ બનતો નથી એ દરેકનો પ્રિયપાત્ર બને છે. ધર્મરાજ સત્યવાદી હતા કૌરવ પક્ષને પણ એક ધર્મરાજનો વિશ્વાસ હતો. એથી જ યુધિષ્ઠિરનુ નામ ધર્મરાજ પડી ગયુ હતુ શત્રુપક્ષે પણ ખાત્રી પડી ગઈ હતી, કે ધર્મરાજ બોલે તે સાચુ જ હોય

માયલિયાપ નિવહિલિયાપ અલિયવયખેણ' કુઢતોલે કુઢમાણે

પદ્મવણા સૂત્રમા કહ્યુ છે કે-માયા કરે, ખૂબ ગાઢી માયા કરે, જૂઠું બોલે અને દૂડા તોલ-માપ રાખે, તે જીવ મરીને તિય'ય ગતિને પામે છે કેઈ તમને 'બેલ'-બળદ કહી સ બોધે તો સાહાત્રણ કોડ રૂવાટા બિચા થઈ જાય છે જો બેલ-બળદ' શબ્દ સાલજવો ગમતો નથી તો તે ગતિમા જણુ કેમ ગમશે? જૂઠું બોલનાર પોતાના જ આત્માને છેતરી રહ્યો છે, સામે છેતરાય કે ન પણ છેતરાય તે તો સામાની ચતુરાઈ ઉપર છે ભગવાન કહે છે, જો આત્માનુ હિત કરવું હોય તો સત્યનુ શરણુ લે સત્યનો હમેશા વિજય છે કસોટી કઢાય આવે તે પાર કરી નાખે, પણ કસોટીમા લેવાઈ ન જાય.

यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते, निघर्षणं च्छेदनं ताप ताडनै ।
तथा चतुर्भिः पुरुष परीक्ष्यते, श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा ॥

સોનાને કસોટીના પથ્થર ઉપર ઘર્ષણ કરે છે, એથી

આગળ વધી છંદે છે ત્યાર પછી અગ્નિમા નાખે છે એમ કસોટી કરવા છતાં સોનું પોતાનો સ્વભાવ મૂકતું નથી તેમ દુ ખ પડે-સકટ પડે પણ મુનિઓ મત્ય સ્વભાવ છોડતા નથી માણસની પરીક્ષા શ્રુત શીલ, શુષ્ક અને કાયથી જ થાય છે મૃધાવાદથી સ્વદા વર્જીત રહેવું પડ્યો

આજે માણસો પાયા વગરની બીંત થઈ છે આ તે, મેં સારા માણસના મોઢેથી સાબળ્યું છે પણ સાબળેલું દેખ્યું ક્યાંક ખોટું પડી જાય છે ને ! કોઈની વાત કરવાનો તમને શું અધિકાર છે ! નિંદા કરી કમ બાધા છે નિંદા કરવાથી સામે માણસ સુધરી જતો નથી જો તમને તેના હિતની ચિંતા હોય તો તે માણસ પામે પહોંચી જાય તેને સમજવો કે બાઈ તારામા આટલાં તો શુષ્ક છે હવે આ એકાદ અવશ્ય હોય તેમ અમને લાગે છે તે સુધાર તો તારા ઉમઠા જીવન જની જાય તેમ છે તેમ સમજાવીને કામ લેશે તો સામે સુધરશે પણ જાહેરમા ઉતારી પાડવો ખોટા આરોપ મૂકવા તેના વડે એવા પાપ ભિન્ના થશે કે પછી આરો જ નહિ આવે સામાયિક કરવી વખતે પણ સીંક્યા દેશકથા જતકથા રાજકથા ચાલવી હોય આ શું સૂચવે છે !

પૌષ્પમા આત્માને પોષવાની વાત હોય કે અલક મલકની વાતો કરવાની હોય ? પાપ અતિચાર બરાબર સમજો સામાયિક એ જે થઈ યોગની ક્રિયા છે સાધુનું જીવજીવન આરેત્ર છે જ્યારે સામાયિક એ જે થઈનું સાધુના જેવું આસ્ત્રિ છે તેમા પ્રભાવનાનો પેડા અહીં મૂકો એમા કદી દુમાલ પાવશે પતાસા નાંખો પિસા વહેવાતા હોય તો 'લઈ લો એવું કરા' ખરું ? પિસા તમારા ખરા કે ! સામાયિકમા બેડા

પછી પૈસાદિ લેવાય નહિ કે પૈસા વહેચાય નહિ ખરડો
પણ ન નોંધાવાય આજે સામાયિકમા જે પતાસા-સાકર
લેવાની કુપ્રથા પડી ગઈ છે તે સુધારવાની જરૂર લાગે છે

દર્શન કરવા છોકરો આવે તો પડો લેતો જાજો એમ
કહે એ રીતે પોષો પાળ્યા પહેલાં તો સાકરનું પાણી
પણ થઈ જાય, આથી દોષ લાગે છે જો ખરાબર સમજતા
હો, જૈનદર્શનની સામાયિક કરવી હોય, તો સામાયિકમા
કોઈ પ્રભાવના કરવા કે લેવા ઉઠશે નહિ અરે! રત્ન વહેચાતા
હોય તો પણ ન જોઈએ, એમ દરેકના આત્મામા થઈ જવું
જોઈએ,

તેજીને ટકોરો બસ હોય, ડકણા તો ગધેડાને હોય
તમને પૈસાની એટલી બધી લત શેની લાગી છે! પૌષધ-
સામાયિક કરો, છતાં તૃષ્ણાનો પાર આવતો નથી ધર્મમા
ધાડ ન ઉઠાડો અઠાઈના પચ્ચડખાણુ લેનારને હોટલમા નાસ્તો
કરતો લાખો તો પકડાને! કે તુ આ શુ કરે છે! પચ્ચડખાણુ
નથી લીધા તે ગમે તેમ વર્તી શકે પણ જેણે પ્રત્યાખ્યાન લીધા
છે, તેને હવે જે ઘડી સામાયિકમા બેસી રહેવાનું હોય સ સારી
પ્રવૃત્તિઓ કરાય નહિ પૌષધવ્રતમા ચોવીસ કલાક પૂરા આત્મ-
ધ્યાનમા ટકી રહેવું જોઈએ પૌષધ લીધો સવારના આઠ વાગ્યે,
પાળી દ્યો છ વાગ્યે, તેમ ન હોવું જોઈએ પૌષધવ્રતમા ચોવીસ
કલાકની નિવૃત્તિ લીધી છે, માટે સાચું જીવન જીવતા શીખો
ઉમદા જીવન જીવશો તો તમારા જીવનનો બીજા ધડો લેશે
બાકી જેણે જીવનમા કાળા ડાઘ લગાડ્યા છે, તેને ડગલે ને
પગલે સીધાવાનું જ રહે છે અને નિદ્રા માટે ઘેનની ગોળી
લેવી પડે છે કંરણ કે, કાળા ક્રમો કર્યા છે તે નજરે તરવરે

છે, તેથી હેમુ ધડક ધડક થાય છે, એની તબિયત પણ સારી રહેતી નથી જિજ્ઞાસમ નાસ્તિ શરીર શાવજમ શરીરને શાવા વગતી નથી કંઈકના સોનાની છરીએ ગળાં કાપ્યા છે તે પાપો છાતીએ ઘડી બેસશે. માટે સમજીને હાથે રત્નેથી પાછા વળો.

પ્રારબ્ધમાં લાખ્યા છે તે જ મળવાતું છે પુણ્ય-પાપ ઉપર શ્રદ્ધા છેને ? જે પુણ્ય-પાપને ઓળખનાર છે, તેને કૂડ કપટ કરવાના પરિણામો થાય જ નહિ, પુણ્યોદય હશે, તે અનેકમાથી તુ મુગર્ધશ-સોદો પાર પડી જશે પુણ્યોદય હશે તો ગમે તે રીતે મળી રહશે અને જો પુણ્યોદય નહિ હોય તો ખરે તેટલું કરીશ છતાં પણ મળશે નહિ નતોય કુસ્પ્ ઘનમસ્તિ નામ્યત્ તો પછી કાવત્રાં થાને કરવાનાં હોય ! સૈનદશન ઉપર વિશ્વાસ છેને !

દીપક શ્રદ્ધાનો મારો પ્રગટાવો, પવિત્રતાની જ્યોત જ્વાલો, જે જો દીપક ના પુજાય નવિતર પાર નહિ પડેંઆય, જૂઠા છવને ઉપકારી, જો જ્ઞાની ગુરુછ
જેથી નહિ મેં જન્મમાં સાર રચાયા હઈ તે માથે માર જૂઠ્યા છવને ઉપકારી જો જ્ઞાની ગુરુછ

જ શ્રદ્ધાનો દીપક પ્રગટાવે છે તે પવિત્ર છે, નહાવાથી કે પાવડર લગાવાથી પવિત્ર થવાતું નથી સત્ત્વવાદી પવિત્ર છે આખી જિહ્વીમા જુહું ન બોલ્યા હોય તેવા કંટકા નીકળશે ! જ્ઞાની કંઈ છ મન્ય જન જ્ઞાને ત્યાં જો સત્ત્વતાને અપનાવે નાના બાળકને પણ શિખામણુ દેવી કે જુહું બોલીશ નહિ. સામુને કાપથી, માનથી, લોભથી ભયથી, દાસીથી જુહું બોલવું નહિ, બોલાવવું નહિ અને બોલનારને

અનુમોદનું નહિ એમ ૩૬ લાંગાથી બીજી વ્રત પાળવાનું છે માટે હે પુત્ર ! હિંમેશને માટે સત્યનો સહારો લેવો જાડું જ દુઃખર છે

શિષ્ય ગુરુ પાસે પ્રાયશ્ચિત લેવા આવે, ત્યારે કપટ કરે, ગુરુ એક વાર બોલાવે, બીજી વાર બોલાવે, ત્રીજી વખત બોલાવે છતાં જે પાપ દશ વખત સેવ્યું હોય તે પાપ વખત સેવ્યાનું કહે, તે દોષીત છે આચાર્ય મહારાજ પાસે સહ્યતા-પૂર્વક ખૂલ્લા દિલથી પ્રાયશ્ચિત લેવાનું જોઈએ પ્રાયશ્ચિત લેતા માયા કરે તો એક માસનું પ્રાયશ્ચિત હોય તેને જે માસનું આપણું પડે

सुद्धं रषद् परिमाणं अहं रहस्सस्मि दुष्कृतं करेति
जाणन्ति यणं तद्वाचिउ माइल्ले महास्तदेयंति ॥१८॥

સૂચગડાગ અ ૪ ઉ ૧

પરિવહની અદર શુદ્ધ ભાષા બોલનારો, સાચા માર્ગની વાત કરનારો, પણ ગુપ્ત રીતે પોતે ખરાબ પાપ સેવતો હોય, તો તે મહાધૂર્ત (ચોર) છે, માયાવી છે શાનીઓ તો ખરાબર જાણે છે પણ પેલો શિષ્ય પાપ એમને એમ ઢાકે તે કેટલા ગણુ થશે ? પ્રાયશ્ચિત લેનારે જેવું હોય તેવું કહી દેવું જોઈએ

કોઈ એક બ્રાહ્મણે, માસલક્ષી મિત્રના સંગદોષથી એક વખત મચ્છીનો ઉપયોગ કર્યો મચ્છીમારો માછલી પકડવા જોળીઓ નાખે છે અને તેની અદર કાટો રાખ્યો હોય છે માછલી તો રંધાઈ ગઈ પણ કાટો ખાવામાં આવતા, બ્રાહ્મણના ગળામાં ખૂચી ગયો આથી બ્રાહ્મણ ખડું આકુળ-વ્યાકુળ થઈ ગયો ડોક્ટર પાસે ગયો, ડોક્ટરે ખરાબર

તપાસ કરી કહ્યું, કે તમને કઈક ખાવામાં આવી ગયું હશે
 છ માટે ખરેખર જે હોય તે બોલો, તો જ ઉપચાર થઈ
 શકે. બ્રાહ્મણ મુઝાવા હાગ્યો ને સાચી વાત કરીશ, તો
 ફરજેતો ઘરે માછલી ખાધી છે તેમ કહું, તો કુટુંબીઓ
 નાત બહાર મૂકી દેશે. નહિ બોલું તો મરી જઈશ. જાતે
 વિચાર કરી ડોક્ટરને કહ્યું, કે, ભાઈ સાહેબ ! વાત જરા
 ખાનગી રાખજો, મેં માછલી ખાધી છે તેનો કટો મળ્યામાં
 ખૂંચી ગયો છે ડોક્ટર કહે, હવે સાચું બોલ્યા છે એટલે
 ઉપચાર થશે, નહિતર આમને આમ મરી જાત કહેવાનો મુશ્કેલી
 છે કે પાપાચરણ કહ્યું હોય તે ડોક્ટર સમાન ગુરુદેવ
 આશ્ચર્ય પાસે જેમ હોય તેમ કહેવું પડે છે.

અજ્ઞાન અવસ્થામાં પાપ થઈ ગયું હોય, તેનું પ્રાય
 શ્ચિત ગુરુ આપે છે, પણ બધાં પાપ જેમ છે તેમ ગુરુ
 સમક્ષ પ્રકાશમાં હાવવા બેઠકો શાનીઓ તેથી જ કહે છે
 કે જલ્દી વાહરસ સંગેજ કુસળીઓનો સંજ કરશે. નહિ,
 મદ્યાના દીપકને જલતો રાખે સદાચારવાળું જીવન તે જ
 સાચું જીવન છે ભગવાન કહે છે તમારું જીવન એવું
 હોવું બેઠકો, કે બધે સ્ત્રીક મણિ, જેવું બહાર તેવું અંદર
 રાખે. માટેથી મીઠકા અને અંદર ગુહી વાત તેમ ન હોય
 હાજો મણુ ફના દગલામાં દિવાસળીની આખી પેટી પડી ગઈ
 હોય તો કઈ નુકશાન થતું નથી. પણ એક દિવાસળીનો
 તણુજો પડે, તો હાજો મણુ ફ બસમીજૂત થઈ જાય છે તેમ
 પ્રાયશ્ચિત લેવું છે, લેવું છે એમ કરતા ઘરઠો થઈ ગયો. પણ
 પશ્ચાત્તાપની એક જ ચિનગારી પ્રગટાવો તો કર્મના અજ
 બળીને ખાખ થઈ જશે બહાળી કામ લેવું બેઠકો આમને

આમ રહી જશે, તો પાપ તમારી સામે ઊભાં થશે. સખો-
હણામાં કહ્યું છે -

મહાલયા આરામ સુલોઝણાઈ, જંવજ્ઞદિટ્ટીઝ વિલુક્કમાળં ।
મોહ સમુત્તરેઈ તમેવ વત્થું, વેરમ્મ-લ્લચ્છિ પુણ અંતરણ્યા ાણા

મોટાં મકાનો, સારા બાગબગીચાઓ, સુદર નયન
વાળી સ્ત્રીઓ અને બાળકોને બાહ્ય દ્રષ્ટિથી અવલોકન કરનારને
મોહ ઉત્પન્ન થાય છે અને અતરંગ દ્રષ્ટિ કરનારને તે જ
વસ્તુઓ વૈરાગ્યરૂપી લક્ષ્મીનું કારણ બને છે મોટી મહેલાતો, કે
સુદર લોચનવાળી સ્ત્રીઓ અહીં જ પડી રહેશે, કોઈ સાથે
આવશે નહિ, ફક્ત પુણ્ય અને પાપ જ કરનારની પાછળ જશે,
માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે તમારા અતરમા દુષણો ચોરની
માફક છૂપાઈને બેઠા છે, તેને યુક્તિપૂર્વક પકડી બહાર કાઢો

કોઈ એક રાત્રી લોબન કરવા બેસે છે જમવા માટે
પણ જેટલું પિરસાયું હોય તેટલું જમી ન શકે શરીરે
એકક્રમ ફૂંબળો થઈ ગયો ગમે તેટલું ખાવા છતાં શરીરે
ફૂંબળો થતો ગયો પ્રધાનશ્રીએ વાત બાણતા પૂછ્યું, તમે રોજ
ફૂંબળા કેમ પડતા બન્યો છો ? રાત્રી કહે, કે જે મારા
ભાણુમાં પિરસાય છે તે અદ્રશ્ય રીતે કોઈકે લઈ જતું હોય
તેમ લાગે છે, કારણ કે જે વસ્તુ પિરસાય છે, તે હું ખાઉ
નહિ તે પહેલાં ઉપડી બંધ છે ઉદર ઉણુ ને ઉણુ રહે છે
પ્રધાન કહે, તમે ચિંતા કરશો નહિ ચોરને અમે બરાબર
પકડી પાડીશું

ખીજે દિવસે, આખાય ચોરડામાં ઝીણી રજ પથરાવી
દીધી જમવાનો સમય થયો, તે પહેલાં ચોર આવ્યો રજમાં
પગલા દેખાણુ એટલે તરત જ કાર બધ કરી દીધા પછી

અદરથી ધુમાડો ઠર્યો આથી ચોર જે અજન ગુપ્તિકા આખમા આજી આવતો હતો તેને આખમા પાછી આવતા, અજન બહાર નીકળા ગયું, અને પોતે પ્રત્યક્ષ થયો. એટલે પકડી લેવામા આ ચો કહેવાનો મુશ્કેલ છે કે પ્રયોગથી મુતારા ચોરને પકડવાની જેમ જ, સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ દોષ હોય તો પણ સાવધાની રાખવામા આવે, તો પકડાઈ જાય છે સાવધાન બનો અદર ચોર ક્યાં લગી બેસાડી રાખશે ?

જ્ઞાનીઓ કહે છે હંમેશા અમમત્ત દશામા વિચ્છેદ . અજ્ઞાન અવસ્થામા ભૂલ થઈ ગઈ પણ તેને હવે સંધરવી નથી. ઇર્ષા, પ્રપન્ન એ બધા રાખવા જેવા નથી આજ્ઞા બોલિ શકે બોલે છેને ? આશિષ પ્રાપ્ત કરવું હશે, તો આ દોષોને સમૂળગા ટાળવા ભોક્ષી જે વડીની સામાયિક કંચે કૃતાચ થઈ જયા તેમ ન સમજાવે, જ્ઞાનનો હીપક ભુજાય નહિ તેનો સતત ખ્યાલ રાખવો શિષ્યામા પરિશ્રમનું તેલ પૂરે. શિષ્યાની જ્યોત જલવી રાખે, શિષ્યા વિના ચારિત્ર નથી અને ચારિત્ર વિના શોધ નથી. અધિકારની અવગણના કરીને જેઓ પ્રકાશની દિશામા અતિમાન રહે છે તેઓ પ્રગતિના પથે પહોંચ્યા વિના રહેતા નથી.

વીતશયના માગ પ્રત્યે જેને શદ્દા પ્રકટી છે, તે કદી પણ જૂઠું આચરણ કરતો નથી. અહીંસો વખ પૂવે, મસ્તીક શેઠ કલકત્તામા થઈ ગયા જે કદી પણ જૂઠું બોલતા જ નહિ. ધરાકને પણ એવી ખાતરી હતી કે શેઠ કદી પણ જૂઠું બોલે જ નહિ.

એક વખત મસ્તીક શેઠ હબ્બરો રૂપિયાનો માલ બરી ધાન ઉતરતા હતા તેવામા ચાલિયા લોકો ચડી આવ્યા.

અને શેઠને લૂટી લીધા ચાચિયાના સરદારે કહ્યું, જે હોય તે આપી દે મલીક શેઠે બધું આપી દીધું શેઠ અને નોકર કિનારે ઉતર્યા બન્ને જણા ચાલવા લાગ્યા ત્યાં શેઠની નજર હાથની વીટી પર પડી શેઠને થયું કે, મને બધું જે હોય તે આપી દેવાનું ચાચિયાએ કહ્યું હતું, પરંતુ હું બોલ્યો કે મારી પાસે કંઈ નથી અને આ દશ હજારની વીટી તો આગળી ઉપર રહી ગઈ આટલા પૂરતું પણ સત્યનું ખૂન થાય તે ન પાલવે ચાચિયાએ હજી તો આલ્યા જતા હતા, ત્યાં તો તેમને સાદ કરી બોલાવ્યા શેઠે કહ્યું ‘તમે પૂછ્યું હતું કે કાંઈ બાકી નથીને ? તે વખતે મેં ના કહી હતી પણ પછી ધ્યાન પડ્યું તો હાથની આગળીમા વીટી રહી ગઈ છે, માટે આને લઈ લ્યો’ શેઠની આ વાત સાંભળી ચાચિયાનો સરદાર દિગ્ધ થઈ રહ્યો આપણે ઘણાને લૂટ્યા પણ આવો માણસ કોઈ મળ્યો નથી આનું પચાવવું તે કાચો પાચો પચાવવા સમાન છે સરદારે બધા માણસોને પાછા બોલાવ્યા અને કહ્યું આ શેઠ નીતિવાન માણસ છે આનો માલ આપણને પચે નહિ માટે માલ પાછો સોંપી દો ચાચિયાઓના હૃદયનું પરિવર્તન થઈ ગયું ઉપદેશના ટનેટન કરતા આચારની એક કણ મહાન છે જે કામ ઉપદેશ દેવાથી ન થાય તે આચરણ કરી બતાવવાથી થાય છે ચાચિયાનો સરદાર શેઠના પગમાં પડ્યો અને હવેથી ચાચિયાનો ધંધો છોડી દેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી

માતા મૃગાપુત્રને કહે છે ‘હે પુત્ર !’ નિદગી પર્યંત આવું સત્યવ્રત પાળવું હુંકર છે, માટે તું સ સારમા રહી, ધર્મ ધ્યાન કર, પરંતુ દીક્ષા ન લે વળી પણ માતા શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

આખ્યાન ૭૫ સુ

સંવત ૨૦૨૦ આસાદ મુદિ ૧ મંગળવાર, તા. ૬-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
સિદ્ધાંત, પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનનાં યોગણીસમા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે

દંતસોદ્ધન માહસ્ત, અવત્તસ્ત વિવક્ષણ ।

અનન્યસેસજિજ્ઞસ્ત, ગિણદ્વા અવિ વુક્કર ॥૨૮॥

પરમકૃપાળુ પરમાત્માહેવે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં કુંકર
ભાવે મુકયા છે. છવ એ મુકલુ કરે, તો સસારનો અવ
આવ્યા વિના રહેજ નહિ. માતા મૃગાપુત્રને સાધુપણુ શું
વસ્તુ છે તે સમજાવી રહ્યાં છે. સાધુછવન ઉમદામા ઉમદા
મેષ છવન છે એ છવન ઉપરના વેષ પૂરતુ નથી પણ અત
રના ભાવ સહિતનું છે ત્રીજા મવની વાત કરતા માતા કહે છે
હાવ ખોતશ્વાની તુમ્હ સળી જેલુ પણ સાધુથી આસ
વગર ન લઈ શકાય અને બીજી કોઈ પણ અણુ દીધેલ વસ્તુ
સાધુથી લેવાય નહિ. સાધુએ તો નિરવધ એવણા સમિતિ
પૂવક છવન છવવાનું છે જે ઘણુ દુકકર છે. ગામને વિષે
નગરમા પૂર પાટણ કે અટવીમાં કોય, અહ્ય નાનું, મોડું
સમેત-અસમેત કોઈ પણ ચીજને અહત્ત મુકલુ કરાય નહિ.
પાતે ધોરી કરે નહિ બીજા પાસે ધોરી કરાવે નહિ અને
ધોરી કરનારને અનુમોદના પણ ન આપે એવી પ્રતિજ્ઞા સાધુ
છવનમા લેવાની રહે ॥

સ અહ પણ મોટી ચોરી છે. જરૂરિયાત કરતા વિશેષ સ અહ રખાય નહિ, ચોરી કરનાર અવિશ્વાસને પાત્ર બને છે, તેનો કોઈ સગ કરતું નથી તમારે નોકર રાખવો હોય, તો રૂંડો રૂપાળો કે રૂંટ પુંટ હોય, તેને રાખો કે ચારિત્રવાનને ? હુકાન કે ઘરમાથી કોઈ વસ્તુ ઉપાડી જાય નહિ, એવી ખાત્રી બેસે, ફિલ તથા હાથનો ચોકબો હોય, તે ઓછું કામ કરતો હશે, છતાં પણ તમે તેને નોકર તરીકે રાખશો. પણ જે ચોરી કરવાની આદતવાળો હોય, 'કોઈ મને જોતું નથી,' તેમ કરીને લઈ જાય, બહારથી પ્રમાણિકતા દેખાડે પણ અંદર ચોરીની વૃત્તિ હોય, તેને કોઈ નોકર રાખે નહીં તેવી રીતે પાપ (ચોરી) કરવાની આદતવાળા શિષ્યો (શ્રાવકો) શુરુને પોસાતા નથી ચોરી કરવાથી શુ નુકશાન થાય છે, તે જાણે છે ?, હા, જાણે છે તો પછી કાળાખજાર આદિ પાપ કેમ કરો છે ? પાપને પાપ માનવા છતાં ત્યાગ કેમ નથી થતો ?

છોકરામા કુંસ સ્કાર પડ્યા હોય, ઘરમાથી દશ તોલા સોનું લઈ ચાલતો થાય તો માળાપ, બહિરખજાર છપાવશે, છોકરામા જે કુંસ સ્કાર પડ્યા, તે માળાપને ખૂંચે છે કેટલીક છોકરીઓ ઉન્મત્ત થઈ, પ્રેમી રાખી, પત્રો લખ્યા કરે, પછી ચોરીના ધંધા કરે, એ માવતરને ગમે ખરું ? ના, તેમ જૈન થઈને આ શુ ? કોના ઘેર અવતાર પામ્યા છે, મહાવીરના સત્તાન અપ્રામાણિક હોય ખરા ? ના, પરંતુ આજના માનવીને શ્રેય-અશ્રેયનું લાભ જ નથી જોરશોરથી પાપ કરી રહ્યા છે બિલાડીને દેખી કપૂતર આજ મીચી જાય છે તો શુ બિલાડી છોડશે ખરી ? ના, તેમ આજમી ચામણાથી પાપ

કરો પણ તમારો આત્મા તો બાણી દેખી રહ્યો છે પાપ
બોગ્યા વિના ફરકો જ નથી.

માણસ પાપ કરી, ઠાકપીછોડો કરે છે, પણ પાપ
તો બ્યા હાન્યા હશે ત્યાંથી ડોકા કાઢ્યો, ત્યારે તગને એમ
કશે, કે આ બોમાંથી ભાલા કયાથી નીકળ્યાં ? ધર્મીકમા
જોગે વાળી ગયો અને ઉપાડી ગયો, એ સી હબારની રકમ
મુનીમ હઈ ગયો હવે શું કરે ? ફરિયાદ તો કાય નહિ.
અને બહાર કરવા બધ તો પોતે જ ફસાઈ બધ માટે
ઘોરી-કપનના-ધધા છોડી દો, ફૂડા-તોલ-માપણા રાખશે
નહી ગોગળા માપણા ઉપર એક મણ પાચથોર લખેલું હોય,
પણ જોગ મોકેલ બાઈ ગયા છે તેવી રીતે, આવકના નીતિ
ગુણ આજ્યા ગયા નામના લેખલ રહી ગયાં છે પહેલાં
પાયો નીતિ તે ધર્મનો પાયો છે કરવી છે અનીતિ અને નીતિમા
ખતવડું છે પાપમય ધધા કરવા છે, અને ખપડું છે પુણ્ય
શાળીમાં ભગવાને સાધુ માટે પણ ઠણુ છે સસાર છોડ્યો
હીસા લીધી સયમપથે પડ્યો શરીર એકવદિયુ હોય પણ
ત્રણ વખત ખાવા ભોષ્યો તેમ છતાં કોઈ પૂછે કે તમે
તપસ્વી લાગો છો ત્યારે સાધુ જવાબ આપે, કે સાધુ તો
મહાય તપસ્વી જ હોય ! એમ જોલે પણ મારા શરીરનું
બધારણુ એવું છે એમ ન જોલે તે પોતે તપ કરતો નથી,
છતાં તપસ્વીનું બિરુદ ધરાવે તે તપનો ઘોર છે તે કુસાધુ
મહામોહનીય કમને જાણે છે મહામોહનીય કમ બાંધવાના
ત્રીન સ્થાનો છે તે માર્કેનું આ એક સ્થાન છે જાર મહિને
એક સવત્સરીનો ઉપવાસ કરવાનો, તેમા તપસ્વી ઘઈ ગયો !

મુખાવકલ ધમ પ્રમી એમ તમને લખવામા આવે,

પણ તે ઉપમાને ‘હું લાયક છું, કે નહિ,’ તેનો કોઈ દિવસ વિચાર કર્યો છે ? પચ્ચમહાવત માહેલા, કોઈ ગુણ હોય જ નહિ, તો પછી તેને સાધુ કેમ કહેવા ? બહુસૂત્રી ન હોય અને બહુસૂત્રીનું બિરુદ ધરાવે, પ્રશ્નો પૂછીએ ત્યાં ચૂપ થઈ જાય કેમ ભાઈ ? તો કહેશે, હમણા તબિયત ઠીક નથી અને પ્રશ્નનો જવાબ કોઈ આપી દે તો કહેશે, કે એ તો, અમને આવડતું હતું

કોઈ એક ભાઈ, તાજા જ પરણીને આવ્યા પાડોશમાં રહેતી વૃદ્ધ ડોશીને વિનવી કરી, કે મારી પત્નિ નવી-સવી છે, કાંઈ પણ રાધવામાં અડચણ પડે, તો સલાહ આપજો માણ તો સલાહ આપે, ત્યારે આ બાઈ એમ કહે, કે એ તો મને આવડતું હતું વિનય તો કરવો નથી પોતે જાણે છે, એણે ગુમાન કરે, રોજ આમ થાય છે ગુમાન કરનારનું જીવન સ્મશાન જેણે બને છે ડોશીને થાય છે, કે આ બાઈને સલાહ આપવાનો ગણ નથી, કારણ કે જ્યારે ને ત્યારે એમ જ કહે છે, કે એ તો મને આવડતું હતું એક વળત દશેક મહેમાન આવેલા તેના પતિએ દ્વંધપાક બનાવવાનું કહ્યું બાઈ પેલી ડોશીમાને પૂછવા ચાલી, કે દ્વંધપાક બનાવવો છે, તે કેવી રીતે બનાવવો ?

માણએ, જાણ્યું, કે આજ ઠીક લાગ આવ્યો છે, હવે મારે તેની જોડ ભૂલાવવી માણએ તો સલાહ આપી, કે દ્વંધ લેણુ, તેમાં હળદર, મીઠું, ધાણાજીર, નાખણુ અને ઉકાળણુ એટલે દ્વંધપાક સરસ બની જશે બાઈ ગુમાનથી જોલી આ તો મને આવડતું હતું મારા પિયરમાં ઘણીવાર બનાવ્યો છે

માલુ કહે જાલે, વડુજા ! પિયરમા બનાવ્યો હોય તો બનાવજો બાઈએ દૂધપાક બનાવ્યો. જધા સસ્કારો માલુએ કહ્યા તે કરી લીધા જમવા સમયે બાણા પડ્યા પીરસવા માઠમુ ત્યાં તેનો પતિ કહે. ‘આ શુ ! દૂધ ફાટી ગયું લાજે છે કેને પૂછીને દૂધપાક કયો હતો ?’ શ્રી કહે માલુને પૂછીને. તેમના કહેવા પ્રમાણે જ દૂધપાક કયો છે

માલુને પૂછમુ તમે આ શુ બતાવ્યું ! મારી આબરુ ઉપર પાણી ફેરવ્યું હવે મહેમાનોને જમાડવા કેવી રીતે ? બાઈ તારી વહુને બહુ મ આવડે છે બ્યારે બતાવું ત્યારે કહેશે કે એ તો મને આવડે છે તેનું જોડું અમાન લેતાસ્વા મેં જીધી સલાહ આપી છે કહેવાનો યુરી જો છે, કે અબહુમુતિ થકે બહુમુતિનું બિરુદ ધરાવે તે મહામોહનીય કર્મ બાંધે છે અબ્રહ્મચારી થકે બ્રહ્મચારીનું બિરુદ ધરાવે, ગાયોના મેળામાં બધેડા માફક ફેરતો હોય તેવા જીવો મહામોહનીય કર્મ બાંધે છે એનીના ધધામાં-

તારકમાણી વાર ચોરે કાપડિયા પજ્જ ચોર
વારમાણી તણ ચોરે ફરજદો પજ્જ ચોર
ફવા કહીને પાણી આપે ડોકટરો પજ્જ ચોર
ફાટી કહીને માટી આપે, પેદરો પજ્જ ચોર,
આ જમજમા બ્યા જુએ ત્યાં ચારે જાણુ ચોર

ફરજદો ધધામા કઈક કાઢી લે. એનું બહાણુ ચાલુ છે કે જનુ માપ નથી. આવા પાપના ધધા કરી કયે જાવે છુટારો ! ડોકટર ફવાને બહલે પાણી આપે, પેદ ફાટીને બહલે પૂળ આપે, બ્યા જુવે ત્યાં ચોરીના જ લક્ષણ પડી ગયા છે.

“કેમ બેઠો ઉઠાસી તો કહેશે કે ન મળ્યો વિશ્વાસી,”

પછી અહીં મુહપત્તિ બાંધી બેસી જવું છે, પણ આ મુહપત્તિ લગવાય છે, તમે કોણ છો? કોને પગલે ચાલનારા છો? લગવાને સ સાર તજીને સર્વ વિરતિનો પથ લીધો, તો તમે દેશ વિરતિમા ગાળડા શીદ પાડો છો! ઉમદા જીવન જીવવા પહેલા દ્રઢ મનોબળ કેળવવું જોઈશે કેટલાક સાધુ વળી એમ કહે, કે અત્યારે તો પાપમે આરો છે, અમે ન બને તે નથી પાળતા એમ અમે ચોકજે ચોકખુ કહી દઈએ છીએ ચોકખુ કહે છે, એટલે શુ સાફ કરી રહ્યો છે! સાધુ થયા પછી નહાઈએ છીએ, લોચ થતો નથી, તેથી અસ્ત્રો વાપરીએ છીએ, તો તે શુ સાફ કર્યું કહેવાય! આટલી મુશ્કેલીઓ છે તેની ખબર પહેલેથી જ હતી

સાધુને “ નગ્નભાવ મુ કભાવ સહ અસ્નાનતા ” અસ્નાન વ્રત જિ હગી પર્યાંતનું હોય જો સ્નાન કરવું હતું, તો ઘેર બેસી રહેવું હતું વિહારમા ચલાતું નથી, એટલે મોટર વાપરશું બધાને સ લગાય તે માટે વ્યાખ્યાનમા લાઉડસ્પીકર જોઈશે આમ વ્રતમા છીડા શા માટે? કેટલાએક એવું બધા-રણુ બાધે, કે લાઉડસ્પીકર વાપરો પછી પ્રાયશ્ચિત લઈ લેવું પ્રાયશ્ચિત ગુન્હાનું હોય, પણ બાણી જોઈને પાપ કરવું, પછી પ્રાયશ્ચિત કરવું, તે તો પહેલા લોજનને અશુચિથી ખરડવું ને પછી સાફ કરીને વાપરવું તેના જેવી બાલિશતા છે લાઉડસ્પીકર વિજળીના પાવર વિના ચાલે નહિ પાવર, પાવરહાઉસમાથી આવે છે, ત્યા પાણીના કુડમા લીલકુંગ, માછલા વગેરે જીવો હોય, તેના ઘોઘમાથી વિજળી બનતી હોય છે, તેમા કેટલી છકાયની હિસા થાય છે? આવી છકાયની થતી હિસા ચલાવી લેવી, ને પછી પ્રાયશ્ચિત લેવું

તેવો ઉપરોચ સાધુનો ન હોય હિંસા તો મહાન ધાતક છે

કેટલાકથી ચાલિત પળતું નથી પાસત્યા થઈ ગયા છે તેને કાઈ પૂછે ત્યારે કહે, કે માગ તો આજ સાધી છે પણ મારાથી પળાતો નથી. એટલે લાચાર છું, એમ બતાવનારની અદ્ધા સાધી છે પણ વ્યવિત્તિમા ફેર છે પણ ખાવાના હોણીથી અલ્પવિકા ચલાવવા નીકળ્યા છે તેનું નીકળવું વિચારને પાત્ર છે

રૂપસ્તેન - રૂપનો ચોર-કાઈ કહે, કે અહો તમે તો રાજાના કુવર જેવા લાગો છો ! ત્યારે પોતે રાજકુવર ન હોય, સાધારણ ગરીબ ધરનો હોય છતાં કહે અમારે ત્યાં તો કાચુ રાજવર હવે સાચી હકીકત છુપાવે

આચારશાવનો સ્તેન - આચારમા શિથિલતા રાખે દિવસે દિવસે આચારમાં છૂટ મૂકતો જાય આવા પાસત્યા કરતા આવકો સયમમા ઉત્તમ છે આવકને પણ આક્રમ કે પાખીની તિથિએ પોપોકે આયબિલ કરવાની વૃત્તિ થાય છે બ્યારે આતો સાધુ થયો એટલે બધું બર્ખી છૂટ ૧૨ મહિને એક સ વત્સરીનો ઉપવાસ પણ પશણે થાય પણ પરબી તિથિમા આવકને લીલોતરી ન ખપે પણ સાધુના પાત્રામા હોંય તો તે સાધુ ચઠયો કે ઉતયો ! લોકિક વ્યવહારમા પણ આ અડગત્વ લાગે છે

વરસાદ અધેત પાણીનો છે એમ કેવળજ્ઞાનમા એતા હોય કેવનો વરસાવેલો છે મુનિને માસખમણત્ર પારણ છે, છતાં કેવળી ગુરુ મુનિને હુકમ ન કરે કે વહોરવા બવ, કરણ કે કેવળી ભગવાન પણ ગુદ્ધ ન્યવહારને પાળે છે

આચારભાવનો સ્તેન જે કપટ રાખીને વ્યવહાર પાળી રહ્યો છે તે દલી છે અને બીજા પવિત્ર મુનિને પણ આપ-સમાન માની જેસે છે ચાના વ્યસનવાળો ચાની બાધા લેનારની પાછળથી નિહા કરે છે કોઈને ચા વગર ચાલે નહિ બાધા લેલેને કરે, માત્ર દેખાવ કરે છે, પણ પાછળથી જાનામાના પીતા જ હોય પણ શુ તારાથી પ્રતિજ્ઞા ન પળાય એટલે કોઈથી ન પળાય ! આવો આચારભાવનો સ્તેન પોતે આચાર ન પાળે ને પાળનારની નિહા કરે તે કિલ્લિવધી દેવ પણે ઉત્પન્ન થાય છે ઇન્દ્ર આદિ સામાનિક મહર્ષિઃ મહાબ્યોતિવાન દેવ ન થાય, હલકી કોટિનો દેવ થાય માનવમા જેમ લગી, તેમ દેવકોટિમા આ કિલ્લિવધી દેવની કોટિ છે પરિષદમા બોલવા બિલો થાય, ત્યાં બે ચાર દેવ બિઠી એકદમ તેને બેસાડી દે બેસ, બેસ, તારુ બોલવું અમારે સાબળવું નથી પૂર્વેવ્રતમા છીડા પાડ્યા તેના આવા પરિણામ હોય છે ત્યાંથી મ્યવીને તિર્યચ ગતિમા મુકાઈ લાય વળી ત્યાંથી નારકીમા એમ ચારિત્રમા ગોટા બિલા કરનારની સ્થિતિ લય કર થાય છે તેને સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, રત્નત્રયની પ્રાપ્તિ અતિ દુર્લભ થઈ પડે છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે, તમે જેવા છો તેવા પ્રકાશમા આવો આચાર, એ પ્રથમ ધર્મ છે. દાદશાગીની રચના કરી, તેમા પહેલું સૂત્ર આચારાગસૂત્ર રચ્યું છે

આજે તો જડ બુદ્ધ અને ચેતન બુદ્ધ, એમ બોલનારો રાત્રી બોબનનો ત્યાગ નથી કરી શકતો એવા જડમા લેવાઈ શુ ગયા છો ? શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને કોઈએ ખીડી કૂકતા કૂકતા પૂછ્યું કે કવિશ્રી મોક્ષે કેમ જવાય ?

થીમકે જવાબ આપ્યો કે આમને આમ

છવને બધાણુ ચર્ષ પઠયા છે વાતોનું બધાણુ,
વ્યાખ્યાનનું બધાણુ જોઈ દિવસ વ્યાખ્યાન બંધ હોય તો
આકુળવ્યાકુળ થાય ઝટ કોઈકને ભોલાવી લાવો, વ્યાખ્યાન
સામળવું છે ઠણાક પૂરી કરવી છે પણ,

કથા સૂચી સૂચી રૂઢયા કાન

તોય અખા ન આગ્યુ બધાજાન

વ્યાખ્યાન સામળી છવનમાં ન ઉઠાયુ તો અમારે તો
તમને કહ્યું બધાણી જ સમજવાને 'જ સિદ્ધિ પદિવરગતિ
તથાગતિમદિ ભવ' સામળીને છવનમાં તપ-સુખા, અધિકાર
અરે અરે પણ આવવી જોઈએ. ચારિત્ર જો ઉમદા ચીજ
છે છવન પય ત ધોરી કરવી નહિ, જો કે પુત્ર! બહુ
ફક્કર છે

આજ્ઞા વિના સજી સરખી પણ થીજ નહિ જોનારા
નવવાટે શુદ્ધ જ્ઞાનથી જાણે જોજ સુરુષ અમારા,
તમે મલ્લને ટેજ તમારા

મળી જોટલી તુચ્છ વસ્તુ પણ સાધુથી આજ્ઞા વગર
લેવાય નહિ વગર આ આજ્ઞા ધાક લાગે, તો શકેન્દ્રની આજ્ઞા
ભર્ષ વિસામી સેવા બેસાય જેના મહાનમાં ઉત્તમો, જેને
મેન્દ્રવર જન બ્યો તેને ત્યાં વધોરવા ન જવાય આવા કાંક
તિયમો બરાબર પાળે તે સાધુનું છવન ઉચ્ચકોટિનું બને છે
મદાવીર મળુજો આ મર્યાદા સ્થાપી છે સુત્રસિદ્ધાંતમાં કહાવે
છે કોઈ પણ સ થા કરાવ વગર તો ચાલી ચકે નહિ.
આજ્ઞા રામન્યૂતમાં કહાવ થ વા છે નિશિથ અવદાર વગેર

છેદ સૂત્રોમાં દડ ઘડ્યા છે, એમ આ શાસનનું બધારણુ ઉચ્ચ પ્રકારનું છે

આજે સચાલકો ખોટા નીકળતા આ સંસ્થા ખળ-લળી ગઈ છે તેના કાર્યવાહકો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ છે

મતોને બરાબર જાણો અને આચરણુમાં લાવો. સાધુ ન થવાય તો બારત્રતધારી શ્રાવક બનો શ્રાવક ન બનાય તો સમ્યગ્દંડિત બનો લગવાનનું શાસન ૨૧ હજાર વર્ષ ચાલવાનું છે પણ બહોળી સંખ્યામાં હોય, તે થોડી સંખ્યામાં થઈ જાય તેમ બને.

મૃગાપુત્રને માતા ત્રીજા મતની દુષ્કરતા સમજાવી રહ્યાં છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

બ્યાખ્યાન '૭૬ સુ'

સવત ૨૦૨૦ના આસો સુદિ ૨ ને બુધવાર તા. ૭-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલ વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

“ચિરહ અવમ્મચેરસ્સ, કામ મોગ રસન્નુણા
ડગ્ગમહવ્વથ’ બમ્મ, ધારેયવ્વ સુદુક્કર ॥ ૨૮ ॥

માતા મૃગાવતી અને પિતા બલભદ્ર મૃગાપુત્રને સમજાવી રહ્યા છે, કે સચમ એ ખાડાની ધાર છે મનને છૂતવું પડે છે તેના સળધની વાત કહી રહ્યા છે પ્રસન્નચર્ય એટલે

આત્મામા રમણુતા કરવી. પોતાના મ્વ સ્વરૂપમાં ટકવું તેનું નામ ભાવબ્રહ્મચર્ય છે સાધુઓ શ્રી પઠક-નપુસક સહિત સ્થાનમા રહે નહિ. વિબાતિનો સગ કરે નહિ. શ્રીનાં અવસરો વિરખે નહિ વિષય કથા સાંભળે નહિ વિષયોની લોહપતા પૂવક ખોરાક ખાવો અને પોષાક પહેરવો જોવા ભાવો કરે નહિ. કામવિકારને છૂટવો જો નાનીસૂની વાત નથી બ્રહ્મચર્ય રૂપી નગર નવ ઠોટથી સંબંધિત છે જેને પાક ઉપર પ્રેમ હોય તેને વાડ ઉપર પણ પ્રેમ કરવો પડે છે જેવી રીતે પાકનું રક્ષણ વાડ કરે છે તેમ, ક્યારેક મન ફરી જાય વૃત્તિઓનું વલણ બદલાઈ જાય, કારણ કે છૂવને અનાદિ કાળની એવી ટેવ પડી ગઈ છે, જો વૃત્તિઓને રોકવા બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ છે

શ્રી ભઠી હોય, જો આસને જોકી સાથે બેસાય નહિ, શ્રી ભઠી ગયા પછી પણ જો બધી સુખી જો આસન ઉપર બેસાય નહિ શ્રી સામે ટીકી ટીકીને જોવામા પણ હોય હાથે છે પૂવની રતિકિડા પણ યાદ ન કરાય શ્રીનો પરિથમજ કરાય નહિ, શ્રી સાથે વાત કરવાનો પ્રસંગ આવે તો નજર શ્રીના પગના અંગૂઠા ઉપર રાખે. પણ આખ સામે આંખનું મિલન ન કરાય

જાને ચલચિત્રોનો પગલ બેરયોરથી વાથો છે ઠાણ કેની સાથે કેવી રીતે પ્રેમ કરે છે ઉઠાવી જાય છે, આ બધા કુસસ્કાર બાલમગજમાં જલદી ધૂસી જાય છે ભારતીય સંસ્કૃતિ કે જ્યાં સતી, સતપુરુષો ઋષિ મુનિ ત્યાગીઓ યદ્ય જ્યા તત્તોનું આદર્શ છૂવન અને ઉત્તમ આદિત્ર મગજ ઉપર અસરકારી નહિ થાય પણ જે હલકુ છે તે જલદી અસર

કરી લે છે નીચે ઢાળ પ્રયે ઢળવાનો જીવનો સ્વભાવ છે પાણી જેમ સહેલાઈથી મોલે ચડે નહિ પણ મોલેથી નીચે ઊતરવાના સ્વભાવવાળું છે, તેમ કુસસ્કારો તરફ જીવનું ઢળણ જલદીથી થાય છે કુસસ્કાર કોઈને શીખડાવવા પડતા નથી

ઉચ્ચ સસ્કાર કેળવવા માટે, પ્રથમ, ઘર તે શાળા છે અને માબાપો જ સાચા શિક્ષક છે માતા ને ઉચ્ચ વિચાર ધરાવનાર હોય, તો બાળક ગર્ભમાં આવતા સુસસ્કાર ઝીલે છે બાળક ગર્ભમાં આવ્યું એમ માતાને જાણ થાય, કે તુરત ત્રણ વર્ષનું બાળક થાય ત્યાં સુધી, બ્રહ્મચર્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લે જ્યારે આજે વિષયાધ કેટલાક પુરુષો તેમની પત્નીને પૂરા માસ જતા હોય, છતાં બ્રહ્મચર્યની બધી લેતા નથી

મર્કટસ્થ સુરાપાન, તત્ત્વ વૃથ્થિક દર્શન ।
તન્મધ્યે ભૂત સંચારો, ચદ્વા-તદ્વા ભવિષ્યતિ ॥

એક તો વાદરાનો સ્વભાવ ચપળ હોય, તેમાં દારૂ પીધા એટલે તોફાન વધે, આગળ વધીને વીછીએ ડાળ માર્યો અને કોઠામાં ભૂત ભરાણું પછી બાકી શું રહે ? તેમ વાદરા જેવા મનવાળા મનુષ્યો ચલચિત્રો જોઈને, કેવા અનર્થો આચરે છે ? કોલેજમાં ભણતા સુવાન, સુવતિઓ કેળવણી પામે છે કે, કેળવણી ? આજે કોલેજમાં ભણતા સુવક-સુવતિઓ લગભગ ૮૫ ટકા જેટલા તો ચારિત્ર ગુમાવી બેસે છે લાહોરની અધિષ્ઠાત્રી પાસે પ્રમાણપત્ર કઢાવતા એણે પરિણામ આવ્યું, કે ૭૫ ટકા બહેનો કોલેજમાં કેળવણી લેતા ગર્ભ ધારણ કરી ચૂકેલી હતી શું કહેવું ? ન ભણે તો કંઈ નહિ પણ ચારિત્ર તો ગંધાવું જોઈએ નહિ

સત્યાશ્રિત એ જીવનની મુવાસ છે અને કુમાશ્રિત એ દુર્ગંધ છે આશ્રિતહીનનો કોઈ પડછાયો પણ હોતુ નથી. આજે પુવાન બીકરીને શિક્ષક બણાવે છે અને કઈ પરિસ્થિતિ સર્જાય છે ? ગુરુ ખસી થઈ ગેસે છે કારણ કે જોકાત એ ખૂરી ચીજ છે સાધુને ભગવાને જોકલા ગોચરી કરવા જવાની પણ ના પાડી છે ઘરમાં બાઈ એકલી હોય ને એકલો સાધુ વહોરવા જાય, તો વ્યવહારિક દષ્ટિએ પણ ખીજા લોકોને શકાનું કારણ બને અમલીતિનું કારણ બને છે, તો જ્યાં એક હિડોળા ઉપર સ્ત્રી, પુરુષ-મિત્ર સાથે બેસતી હોય ત્યાં ગોટાળા ન થાય તો ખીજા શુ થાય ? નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલનકાર સાધુ છે આવકોએ પણ પારકા ઘરમાં જવાની ટેવ પાડવી એઈએ નહિ સ્ત્રી સાથે જોળખાણ રખાય નહિ આજે એવા પણ સૌભાગ્યવાન સંબંધન લોકો હશે કે, પઠોથમા કોણ રહે છે તે પણ જાણતા નહિ હોય આવા સત્યાશ્રિતવાન લોકો જેમ સૂચની સામે દષ્ટિ ફેંકાય કે તરત જ નજર ખેંચી લે તેમ કોઈ પર સ્ત્રી ઉપર નજર જાય, કે દુસ્ત જ પાછી ખેંચી લે છે પરસ્ત્રી નીરખવી તે મારો ધર્મ નથી જેમ જાણે જ્યાં મતોમાં બ્રહ્મચર્ય એ ઉમદામાં ઉમદા મત છે બ્રહ્મચારીને જેવ નરે ઈ, સુરેન્દ્ર અસુરેન્દ્ર, જ્યાં નમન કરે છે પૂજન કરે છે

બ્રહ્મચારીને લખિય વરે છે, બ્રહ્મચારી વિજ્યને વરે છે વળી જેને સાધના કરવી હોય તે બ્રહ્મચારી ત્રણ દિવસમાં જેટલું કામ પાર પાડી શકે તે અબ્રહ્મચર્યવાળાને ધણા વરસો લાગે છે બ્રહ્મચર્ય એ જગતજસ્ત વસ્તુ છે વરાગથી બેન્ધન અને મિલો પાલે છે જેમ બ્રહ્મચર્ય એ વરાગ છે

જે વીર્ય પુત્રને પેદા કરે છે, એ વીર્યને પોતાનામા પચાવે તો કેટલા પુરુષનું બળ પ્રાપ્ત કરે ? પરંતુ જે માણસો વીર્યને વેરવિખેર કરી નાખે છે, મન-વચન અને કાયાથી દોષ લગાડે છે, તેઓ પોતાના આત્માને દુર્ગતિમા હડસેલો મારી રહ્યા છે, દુર્ગતિમા પરમાધામી દેવતાઓ ધગધગતી લોખંડની પૂતળીઓ સાથે આલિંગન દેવરાવે છે, માટે સમજાવે પ્રજ્ઞચર્યમા દોષ લગાડનારા જીવો જૈન સંસ્કૃતિનો હાસ કરી રહ્યા છે જૈન દર્શન, તેમજ અન્ય દર્શનોમા પ્રજ્ઞચર્યનું માહાત્મ્ય ઘણું ગાણું છે પ્રજ્ઞચારીના મુખમાંથી વચન નીકળે તે વચન સિદ્ધ થાય છે

શ્રાવકો હમેશા ' સદ્દાર સતોષી ' હોય, તેને પરસ્ત્રીનો ત્યાગ જ હોય તેનાથી પૈસા આપી વેશ્યા સગ થાય નહિ, પરસ્ત્રી સામે નજર સુદ્ધા પણ કરાય નહિ આજે તો દેશનું કેટલું પતન થઈ ગયું છે ! ભગવાને પાચમા આરાના ભાવો ભાખ્યા છે, તે અત્યારે ખરાબર વરતાય છે હજી તો ફક્ત અઢી હજાર વરસ ગયા, ત્યાં તો કાળો કેર વરતાઈ ગયો છે ચારિત્રનો ખ્યાલ નહિ રાખતા જીવન હારી ગયા છે. ભારત માતાના સપૂતો ચારિત્રહીન થતા જાય છે આગળ વિધવા વહુ કે દીકરી, આઠ દિવસે એક ઉપવાસ કરતી, ઉપાશ્રયે આવતી માખાપો તેમના હાથમા સતીઓની ચોપડીઓ મૂકતા રાવણ પાસે ત્રણ ખડકનું રાજ્ય હતું, છતાં સીતાને મન, તે તણખલા સમાન હતું રહનેમીને રાગુલ કહે છે હે રહનેમી ? તું રૂપમા નળ અને કુબેર જેવો હો કે પુરુષ જેવો હો તો પણ હું તને ન ઈચ્છુ સાધુ થયા બાદ હાડઆમના પૂતળાની ઈચ્છા કરવી તને શોભે છે ?

આશિરને ખઠકેા હઈ કુઆશિર સેવાય ? અધનકુળના નાગ જેવું આપણે થવાય નહિ. વમેલા લોગને પુન ચટાય નહિ. માટે નિશ્ચય ચિત્તવાળો થઈ સયમમાં રૂઢ જની જા. એમ રૂઢ ચિત્તવાળી સંજુલે સયમથી—આશિરથી ખસેલા પુરુષને પાછે સન્માર્જે ઘડાવી દીધા.

મદોન્મત્ત હાથીને મહાવત અકૂશ મારી અકૂશમાં હાવે છે, તેમ જિન વચ્ચનરૂપી અકૂશથી મહાવતરૂપી રાજુલે રહેનેમી જેવા હાથીને ઠેકાણે હાવી દીધા. બ્રહ્મચારીના સજથી નિશ્ચય ચિત્તથી કુદર પરિણામી થઈ રહેનેમી મોક્ષગામી થયા. આવા રાજરમણીની અને સદ્દિનો ત્યાગ કરીને નીકળે હાનું પશુ મન ફટકી ઝડુ જ્યાં મદો મત્ત મળ જેવા મોઢાં ખાય ત્યાં પછી ગાઠરહાના તે શુ જબ છે ? તેથી ભગવાન ચેતવે છે, કે શ્રી—સગનો સવથા પરિત્યાગ કરજો વિકાર જાજે તો ચામડી ઉતરી ગયેલી શ્રીને નજર સમક્ષ કંઈપણ જેથી હોઢી—માંસના લોભામાં મોહને સ્થાને ધૂણા બગશે ! હોઢીમાંસ પાસ-પડેની ભરેલી કાચામાં મૂખાંજો મોહ પામે છે હસલો તો ખાઠા—ખાળાવિથા જાય નહિ.

મોતીહાને ખાશે. જરવો મૂઝી હઈનેરે મૂ જવા ખસે છે હાઠ ચામરો.

મનવે મૂખ જઈને ર, હસને ઠપો છે હેરાન
ઉભાવલ જાયે રમે ચાહા, જોખતો ર,

જો શોખાને મદાદી જાપો સ્વામ

મનવે મૂખ જઈને ર હસને ઠપો હેરાન

આત્મા હસ સ્વરૂપી છે સત્પ્રાશિર જો મોતીનો આરો
તે ઇઢી કાઝ તુલ્ય જની હાડખામમાં મોઢી રહ્યો છે અશાની
એવો આત્માનુ શુભાવી રહ્યા છે એક વખતના મેયુનમા અસ

ખ્યાતા સમુચ્છિન્ન અને નવલાખ સસી પચેન્દ્રિય જીવેની
 ધાત થાય છે તો પછી મન વાળીને બેસો. ભોગ ભોગવવા
 જતા કદી તૃપ્તિ થતી નથી. આયુષ્ય દૂકું છે ભોગો પાર
 વગરના છે. તૃપ્તિ શું વળવાની હતી ? દાવાગ્નિમા લાકડા
 નાખો, એટલે તે વધુ પ્રજ્વલિત થશે, પણ શાત થશે નહિ,
 તેમ ઇન્દ્રિયરૂપી અગ્નિમા તેના વિષયોરૂપી ઇંધણના ખવાથી
 એ વધારે સળગે છે તે પાપ બાધી જિહ્વાગ્નિને હોડમા મૂકી
 રહ્યા છે રાત્રી-દિવસ પરસ્ત્રીનું રટણ કરે છે.

સૂયવડાગસૂત્રના ચોથા અધ્યયનની ૨૪મી ગાથામા
 ભગવાને કહ્યું છે

અન્નં મણેજં ચિન્તેન્તિ, વાયા અન્ન ચ કમ્મુણ્ણા અન્ન ।
 તમ્હા ન સદ્દહે મિક્કલ્લ, વહુમાયાઓ રૂઢિઓ નચ્ચા ॥

શ્રીઓ મનમા કાંઈ ચિંતવે અને બોલે કાંઈ, માટે
 હે ભિખુ ! શ્રીઓનો સગ સદા તજવો જે શ્રીવેદ મળ્યો
 છે એ અનતાનુબધીની માયા કરવાથી મળ્યો છે, બોલવું
 કાંઈક, ચાલવું કાંઈક, વાત કરતા હોય ને પૂછે તો કહેશે કાંઈ
 નહિ માથે ઓઢણા અમથા નથી મળ્યા મિથ્યાત્વના ઘરની
 માયા સેવવાના પરિણામ ફળ્યા છે તમે પુરુષ થયા છો હવે
 ઓઢણા ન ઓઢવા હોય તો માયાને તિલાંજલી દેજો શ્રીઓમા
 માયા વિશેષે હોય છે શ્રીના ચરિત્રને કોઈ પહોચતું નથી
 જો કે બધી શ્રીઓ માટે આવું હોતું નથી ઘણી પવિત્ર સતી
 સન્નારીઓ ઋણુ અને સરલ હોય છે, પરંતુ બહુધા શ્રીપણુ
 એ માયાપ્રધાન વેદ છે

આવું સુષીને પુરુષો ફૂલાઈ ન જાતા હો । કારણ કે
 ઘણા પુરુષો શ્રીઓને માથે પછાડે એવા માયાવી હોય છે

વેપારમા તેના પરચા દેખાડે છે સીઝો પર બગાડકારથી
અનામારના સેવનાર હોય છે

બરથરી રાજાના હાથમાં અમરકુળ આવ્યું બરથરી
વિચારે છે કે 'હું' છું અને પિંગલા મરી જાય તો એનો
વિયોગ મારાથી સહન ન થાય માટે આ કુળ તો હું પિંગલાને
જ આપુ ત્રી પ્રત્યે કેવી આસક્તિ છે !

સાતસો શાણીઓનો સ્વામી એક પિંગલામા દષ્ટિ ફેંધાર્
જાય છે પિંગલાને જ સર્વસ્વ માને છે કારણ કે તેના રૂપમા
વિષયાધ છે છતી આખે આધળા આઠ પ્રકારના શાસ્ત્રમા
વર્ણવ્યા છે તેમાં કામાધ એ પણ એક પ્રકારનું આધળાપણ છે,

દિવા પश्यति न लूकं कार्का नक्तं न पश्यति ।
अपूर्वाष्टकाऽपि कामाण्यौ, न दિवा न नक्तं पश्यति ॥

દિવસે કુવડ એઈ શકતું નથી રાત્રીને વિશે કાગડાઓ
એઈ શકતા નથી, પરંતુ કામાધ તો અપૂર્વ આધળો છે તે
પાપ કરતા દિવસ કે રાત એતો નથી. બરથરી રાજા અત-
પુરમા આવે છે, પિંગલા પ્રેમભર્યા વચનોથી સત્કારે છે

પિંગલાને રાજાએ અમર કુળ આપ્યું સહન ગયા પછી
અન્ધપાળ આવ્યો. શાણી કહે છે, આ કુળ તુ ખા કારણ કે
તારા વગરનું મારું છુવન નકામું છે પિંગલા જયનમા અન્ધ
અને કાર્યમા અન્ધ છે કથા રાજા બરથરી ? અને ક્યાં
અન્ધપાળ ! છતાં મોહની આધિ સાચી વસ્તુ દેખવા દેતી
નથી અન્ધપાળને અમર કુળ આપી લીધું અન્ધપાળને આ
એક પિંગલા જ નથી. તેને એક બીજી વેશમા પણ રાખેલ

તે વેશ્યાને તે ફળ આપે છે આમ રાજાએ આપેલું ફળ ફરતું ફરતું વેશ્યા કને પહોંચ્યું વેશ્યા પણ રાત-દિવસ પાપના ધધા કરનારી હતી શરીરને ભોગથી કમાવાનું સાધન માન્યું છે એ વેશ્યાને વિચાર થયો, કે મેં કઈક પુરુષોને નમાવ્યા છે જિંદગીમાં ઘણા પાપ કર્યા છે હું આ ફળ ખાઈને જીવીશ તો કેાણુ જાણે કેટલાયે પાપ ખામીશ ! માટે રાજા પરહુ ખલજક ગણાય છે તેને ફળ આપી, આહુ એવો મનસૂબો કર્યો.

વેશ્યા રાજા કને આવી, ચરણુમા ફળ ધરી પ્રાર્થના કરે છે, હે પ્રભુ ! આ અપૂર્વ એવું અમૃતફળ આપ આરોગી લોક હિતના કામ કરો. રાજા ફળ જોઈ વિસ્મય પામી જાય છે. વેશ્યાને પૂછે છે, કે કઈ રીતે અને કયાથી આ ફળ આવ્યું ! સત્ય હકીકત કહે વેશ્યાએ કહ્યું કે મહારાજ ! આપને એનું શુ કામ છે ! આપ તેને આરોગી દીધાંયુ જનો ! એટલું જ મારે કામ છે રાજા કહે મારે આરોગવા કરતા તેની ઉત્પત્તિ જાણવાનું જ કામ છે રાજાએ હઠ પકડી, વાતનો અત લાવવા અશ્વપાળનું નામ આપ્યું અશ્વપાળને જોલાવ્યો અશ્વપાળ ! આ ફળ કયાથી લાવ્યો ? હકીકત પૂછતા અશ્વપાળના હાજ ગગડી ગયા રાજાએ કહ્યું સાચી હકીકત જોલ, નહિતર કોરડાનો માર પડશે પહેલા તો અશ્વપાળે આનાકાની કરી પણ માર સહન ન થવાથી થોથરાતી જીભે જોલી ગયો કે આપની રાણી પિંગલા પિંગલાએ મને ફળ આપ્યું છે. પિંગલા નામ સાલજતા બસ થઈ રહ્યું રાજાને ધિક્કાર છૂટ્યો સાથે “જગત્ કાચસ્વભાવૌચ વૈરાગ્યર્થમ્” કે ધિક્કતાંય તંચ મદન ચ્ચ હમાંશ્ચમામ ચ્ચ ॥ પરપુરુષની સાથે ચાર (પ્રેમ) કરનારી પિંગલાને ધિક્કાર છે, અશ્વપાળને ધિક્કાર છે, કામલોગને

ધિક્કાર છે, વેશ્યાને ધિક્કાર છે, અને મને પણ ધિક્કાર છે કે હું કામલોગમાં સપડાણો શુ આપો સસાર આવો જ છે ! કામલોગની રમતો નિહાળી સવેત્ર-વૈરાગ્યને પામ્યા પિંગલાને કાઈ ન કહેતા બરથરી સન્યાસી થઈ ગયા.

શરીરનો ફાટો લેવાય છે આમડી-સ્નામુનો ફાટો લઈ શકાય છે, પણ જો મનનો ફાટો લેવાતો હોત તો માપ નીકળત કે માનવી કયા જિલો છે ! છતાં હરેકનો આત્મા તો બાણી-દેખી રહ્યો છે આત્મા તો કહે છે ને ! વળી ભગવાન જે ઘટ ઘટની અને મન મનની બાંધે છે તેના ધ્યાનમાં તો છે જ.

માતા મૃતપુત્રને કહે છે આજુ પ્રણામ્ય મત જિ હંગી સુધી પાળવું મહાન દુષ્કર છે જેણે કામ-લોગના સ્વાદ ચાખ્યા છે, બત્રીસ નારીઓની માંજ માણી છે, તેને જોકદમ વૈરાગ્ય આવી જવો તે મગજમાં નથી આવતું, તેથી માતા કહે છે કે ઉગ્ર મત જો પ્રણામ્ય છે તેનું નવ કોટિએ પચ્ચ઼ાણુ પાળવું જો અત્યંત કપરું કાર્ય છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસર કહેવાશે.

આખ્યાન ૭૭ સુ

સ ૨૦૨૦ આશો. શુક્રિ ૩ ગુરવાર, તા. ૮-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત જોઈને તમે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પરજ્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃતપુત્રનો અધિકાર વાલે છે

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા મૃગાપુત્રના અધ્યયનમા પ્રહ્લ-
અર્ચનું વર્ણન કરતા કહે છે કે, પ્રહ્લઅર્ચનત એ ઘોરવ્રત છે.
પ્રહ્લઅર્ચ પાળવું એ નાનીસૂની વાત નથી મન ઉપર કાબૂ
રાખવો, ઇન્દ્રિયોને જિતવી, વિષયને વશ ન થવું, વિષયોને
વળ જેવા સમજવા, કદી પણ સ્ત્રીનો સગ ન કરવો, એ
ખડું દુષ્કર છે જેણે આવા દુષ્કરવ્રત પાળ્યા છે તેને ધન્ય
છે આ પ્રહ્લઅર્ચનું સેવન કરીને અનતા જીવે સિદ્ધ થયા,
વર્તમાનકાળમા સખ્યાતા જીવે સિદ્ધ થાય છે અને લવિષ્યમા
અનતા સિદ્ધ થશે પ્રહ્લઅર્ચ એ ઉમદા વ્રત છે. આ વ્રત
પાળવા કટીખંડ થવું જોઇએ કામલોગને જિતવા દુર્જય છે,
પણ અજેય નથી મુશ્કેલીથી પણ જીતી શકાય તેવા છે.
અનતા તીર્થ કરે એ માર્ગે ગયેલા છે જો પ્રહ્લઅર્ચ ન જ
પળાવું હોત તો કદીપણ કોઈનો મોક્ષ થયો હોત નહિ
કામલોગ દુર્જય છે, જિતવા સહેલા નથી કંઈક જીવે આ
માર્ગે પતન પામી ગયા છે

“ચડે તો આખે પ્રેમરસ, પડે તો ચકનાચૂર”

જ્ઞાની પુરુષો વાસનામા વૃત્તિઓને જવા દેતા નથી
તેને કાલકૂટ ઝેર સમાન ગણે છે યુવાની દિવાની છે—આર
દિવસનું ચાદરડું છે જે યુવાનીમા મોહિનીના કટાક્ષ ખાણથી
વીધાયેલો નથી, જીવનમા કાળો ડાઘ લાગવા લીધો નથી,
તેણે જ પ્રહ્લઅર્ચનું આરાધન સારી રીતે કર્યું છે એવા
જીવે લજિધને પામ્યા છે તેઓ શારીરિક બળ સાથે આધ્યા-
ત્મિક બળ પણ મેળવે છે શુદ્ધતાને પ્રાપ્ત કરી કર્મ ખપાવી
મોક્ષે જાય છે એક પ્રહ્લઅર્ચ લાવથી ખીજા અનતા ગુણોનું
પ્રગટીકરણ થાય છે એક ગુણ અનતા ગુણોને ખેંચી લાવે છે

અન્ય દશ નોર્મા પણ બ્રહ્મચર્યની અમત્યતા ઉપર બહુ બાર મુકવામાં આવે છે રામકૃષ્ણ પરમહંસે ચારદાદેવીને માતા માની લીધી હતી તેઓ કહેતા કે, સ્ત્રી પુરુષનો અલગ મને ન ઇછાને માતા સાથે જોડી દષ્ટિ કેમ કરાવે! રામમૂર્તિ, ક્યાનંદ સરસ્વતિ, સ્વામી વિવેકાનંદ આ બધા બ્રહ્મચારી હતા ગાંધીજીએ પણ તેત્રીસ વયની ઉંમરે બ્રહ્મચર્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી વિષયોને વશ થયેલા પાપમાત્ર ભઈ બાથ છે જ્યારે બ્રહ્મચર્ય પાળનારનું આશૈવ્ય જળવાય છે, સાચાસાચ મનોબળ પણ રૂઢ થાય છે જે વીરનું રક્ષણ કરે છે તેજ આરોગ્યતા ફેળવી શકે છે બાકી ગમે તેવા સોનાના પાના ખવરાવવામાં આવે, પણ જેનું બ્રહ્મચર્ય ચોરબુ નથી જેના મનમાં વિષયના સંકલ્પોની હારમાળા ચાલુ થઈ રહે છે તેઓ અધીઅતિને પામે છે

નીચીને નવયૌવના, હેસ ન વિષય નિહાન,

બહે કાઠજી પૂતળી તે ભગવાન સમાન

નવયૌવનાને નીચીને પણ જેનું ચિત્ત ચમત્કાર થઈ નથી સ્ત્રી સહવાસ કરતા નથી, અસંગ દશા અનુભવે છે બહે કે કાઠજીની પૂતળી હોય તેમ ગણે છે મનમાં વિકારને જ મવા દેતા નથી, તે ભગવાન સમાન છે જે જીવે બાહ્યવસ્તુથી બાહ્યબ્રહ્મચારીપણે સમગ્ર પૃથ્વી જિવન માટે છે તેને તો ખન્યવાદ છે પતિને ઇચ્છનારી સતી સીતા ભડકે બળતી આગમાં પ્રવેશ કરે છે આજ દ્વિતી શીતળ પાછી ભઈ બાથ છે તો પછી જે જીવે જીવનમાં કાંઈપણ કલતનો લેપ ભાગવા દીધો નથી, મન વચન કાયાથી ત્રણેય પ્રકારે મૈથુનના સસગથી બાંધ જીવ સુધી વલત રહ્યા છે

તેવા પરમ પવિત્ર સંતસતીઓના દર્શન કરવાથી પાવન થવાય છે તેઓના નામ લેવાથી પણ વિઘ્નો દુર થાય છે તેવા સતસતીઓના દર્શન મગલ સ્વરૂપ છે

તૃષ્ણા જીર્ણ થવાની નથી જીવન નદીના અવિરત પ્રવાહ માફક આદ્યુ જાય છે તેમા કંઈક કરી લેણુ જોઈએ પ્રહાયક આ મનુષ્યલવમાજ પાળી શકાય છે “ઇચ્છા નિરોધ તપ” ઇચ્છાને રોકવી, ઇચ્છા થાય ત્યા પ્રયત્ન કરીને પણ મનને વાળણુ, આવો વિવેક માનવીમા વર્તે છે બીજા દોર, ચકલી-કપુતરોમા શુ વર્તે છે! બજારોમા જેના નજરે નજર નૃત્યો દેખાય છે એવાઓને પકડો ખરો ? એવા હલકા જીવોના લવો આ જીવે ઘણા કર્યા છે, છતા તૃપ્તિ વળી નથી માટે જ્ઞાની કહે છે કે વૃત્તિઓને વાળી અતરુમુખ દષ્ટિ કરો કામલોગના સાધનો હોય છતા જેને વૈરાગ્યના ઝરણા અદરથી વહેતા હોય તેને દેવાગનાઓ પણ ચલાયમાન કરવા સમર્થ નથી વિકારને જેણે જીતી લીધો છે તેવા જીવો વહનીય છે અને આ લવમા કૃત્યકૃત્યપણુ પામી સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત કરવા તરફ પગલા માડી રહ્યા છે

હૃદય એવા કામને જીતવો મુશ્કેલ છે ,

જ્યારે મુનિઓ જ્ઞાન, ધ્યાન, સ્વાધ્યાયમા રમણુ કરતા હોય ત્યારે કામ વિકારનો વટોળ આવે, ઇન્દ્રિયોના વિધેયોમા મન ફૂંકાફૂંક કરે ત્યારે હે શ્રમણુ ! તુ આહાર ઓછો કરી નાખજે, વિગય તજ દેજે તેટલાથી પણ જો મન મજ્જમ ન રહે તો ઉજોદરી કરજે તેટલાથી ન પતે તો રાત્રીના કાઉસગ્ગ કરજે, પણ ચિત્તને મલીન થવા દઈશ નહિ એવા ઉપાયો લગવાને

આચારાંગસૂત્રમા હર્ષાવ્યા છે છે મમલુ ? ઈન્દ્રિયોને યજ્ઞી નાખજે, એટલેથી ન પતે તો સ્થાન છોડી વિહાર કરી જાને, અને એટલેથી ન પતે તો આહાર પાણીનો ત્યાગ કરી દેને, પણ પ્રહાયમનો ભાગ કરવા તત્પર થઈશ નહિ. આવી ધર્મ કરના વાક્ય છે શ્રી સગ કરે તેને હઠ લોખવવા પડે છે

ભગવાન પાંચનાયે ત્રીસ વર્ષની એળન વયમા રાજપાટ અને રમણી મૂઢી વીતરાગ પદે પ્રધાલુ કરું હવે અને અતે મોક્ષ મેળવ્યો. ભગવાન નેમિનાથને પરણાવવાનો સંકેત કર્યો અને શ્રીકૃષ્ણ પરણાવવા બાય છે રાજુદત્ત પિતાએ હઠ કરેલી કે ને નેમિકુમાર હથેલાને પરણવા આવે તો જ મારી પુત્રી પરણાવું શ્રીકૃષ્ણ સમત થયા રાજુદત્ત રૂપરૂપનો અભાર ઘોસઠ કળાની બલકાર હતી એક અને મુશીલ હતી

હેલ નમારા બહબહારાં વાગી વળી સરણાઈ
નમરજનો સરુ હર્ષમા, હાલે હર્ષ વધારી

મોટા મહાપો બધાઈ ગયા જાનપરણવા આવી રહી
છે રાજુદત્ત હેમે આનંદ સમાતો નથી

રાજુદત્ત ઊઠી મોખમા સજા શેણ સજામાર
આલે ઠલ ઠેલામણે, હેમે હર્ષ અપાર
આલે આલે રે (૧) નેમિકુમાર

જન આવી રહી છે ત્યાં દ્રવ્યી ચીસ કરણ પોકાર,
સભળાય છે ભગવાન તો તણ સ્થાન લઈને આવ્યા છે, મતિ
જ્ઞાન મુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનના ધણી છે આ કરણ આકેડ
સાભળતા જ રજમાંથી ઉભા થઈ ગયા સારથીને પૂછે છે,
ભાઈ ! આ પોકાર શેનો છે ! શકકળ શાને થઈ રહ્યું છે !

પ્રાણ બચાવો, પ્રાણ બચાવો, પ્રભુજી અમારાં પ્રાણ બચાવો
જન તમારી આવે લલે પણ જન અમારા શીદને જલાવો
પ્રાણ બચાવો (૨)

પ્રાણ બચાવો, પ્રભુ ! અમને ઉગારો, અમારૂં રક્ષણ કરો,
અમે તમારે શરણે છીએ વાડામા પાજરામા પુરાયેલા પશુ
આ પ્રમાણે આકે દ કરે છે

આ બિચારા પ્રાણીઓને પુરવામા કારણ કેણુ છે! પૂછતા
સારથી જવાબ આપે છે તમારા વિવાહ માટે ઘણા જનોને
લોજન કરાવવા માટે આ બધાં પશુઓને પૂર્યા છે.

એ પશુઓનો વધ થારો, પછી લોજનીયાં રંધાશે.
પ્રાણ બચાવો (૨)

શ્રી નેમિનાથ કહે બસ કરો મારા ખાતર અનેક
જીવોની કતલ થાય તે મારાથી જોવાતું નથી

મારે ખાતર અનેક જીવની હિંસા નથી સેવાતી,
નથી પરણતું (૨) આ કતલ નથી જોવાતી,

માટે વાડાને ખોલી નાખો મારા ખાતર શુ હિંસા ?
એ કહી શ્રેયજી કારણ નથી સારથીને રથ પાછો વાળવાની
આજ્ઞા કરે છે વાડો ખૂલ્લો મૂકતાવેત બધા પશુઓ
આશિષ દેતા દેતાં વગડામા લાગી નીકળ્યા રથને પાછો
વાળવામા આવ્યો રાજુલને હેયે વીજળી પડી

તોરણેથી વર પાછો જાય રે રાજુલ

એની તોરણેથી વર પાછો જાય

માંડવેથી જન પાછી જાય રે રાજુલ,

એની માંડવેથી જન પાછી જાય,

ઘણું રે મનાવ્યું તો એ માને જરી ના,

કેટકેટલું કીધું તો એ કાન ધરે ના,

લાખ લાખ કીધા ઉપાય રે રાજુલ

બિની માદવેથી જન પાછી ભય

અચાનક આશુ । રાજુલને અશુભ ચિ હો. દેખાણું.

અગ કરકયુ યાદવ શિરોમણી નરપુગવ પાછા ભય છે
પશુનો પોઠાર સાશળી હૃદય કપી ઉડયુ, ત્યામ પથે પડી ગયા.
રાજુલને મૂઝાં આવી ગઈ ઢાસીઓ પવન ઢોળવા લાગી ગઈ
ભતિસ્મરણ જ્ઞાનમાં ભવોભવ ભેગા રહેલા, કેટલા ભવનો
સ્નેહ તોડી વાલ્યા ગયા. પણ સંદેશો દેવા આન્યા હતા, કે
હું ત્યામ પથે બઈઉ, ત્યાર રહેજો મોક્ષ માર્ગે પ્રવાણ
કરવું છે

રાજુલને શાત કરવા માતાપિતા ઘણું કરે છે પણ
રાજુલ ઢેહ લગ્નમાં માનનારી નથી. મનથી લગની લાગી છે
કે પરણુ તો નેમનાથને જ

તને વિનવું શુ માવડી તારા પમમાં પડી

કવે નહિ રે જોડુ શુ બીજાની જુદી

તને કહેવું શુ માવડી મારે થડી થડી

કવે નહિ રે જોડુ ..

બીજા ઠેઠાં રેવને નથી આપવા,

બીજા મીઠા મારે નથી આપવા,

મારે જામે છે એમની પીડી જડી

કવે નહિ રે જોડુ

તને કહેવું શુ માવડી મારે થડી થડી

કવે નહિ રે જોડુ ...

રાજુલના દેવામાં નેમ પ્રભુ પ્રત્યે ઉત્કૃષ્ટ ભાવ છે

બીજા ઠેઠાં મીઠા આપ્યા નથી અને ભાંધવાયે નથી જે મારે
નેમ પ્રભુ ગયા તે પથે હું વિચરીશ. નેમપ્રભુએ જોઈ વપ

સુધી વરસીદાન દીધું, ત્યારબાદ સયમ લીધો. રાજુલે જ્યારે સાલજી કે નેમિનાથ પ્રભુએ સયમ લીધો છે, ત્યારે પોતે પણ અનેક સ્ત્રીઓ સાથે સયમ અગીકાર કર્યો. શ્રી કૃષ્ણ આશીર્વાદ દેતા કહે છે, જલદી જલદી મોક્ષ પ્રાપ્ત કરજો રાજુલના હૈયામાં પ્રહ્લયચર્યની પ્રીતિ છે ભારત વર્ષમાં અનેક જીવો સત્યચરિત્રવાન થયા છે, તે બધા પ્રહ્લયચર્યાના પ્રતાપે થયા છે. જ્ઞાનીઓ કહે છે કે દરેકે પ્રહ્લયચર્ય વ્રત જીવનમાં અપનાવવું જોઈએ. પ્રહ્લયચારીને દેવ-દાનવ અને ગધર્વ પણ નમે છે.

માતાપિતા મૃગાપુત્રને કહે છે, હે પુત્ર ! આતું ઉત્ર પ્રહ્લયચર્યવ્રત ધારણ કરવું દુષ્કર છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, મેઘાવી કુશળ પુરુષો સ્ત્રી સંગ કરતા નથી તમે કુશળતા આહો છોને ? કુશળતા પ્રહ્લયચર્યામાં છે સૂયગડાગ સૂત્રના ૧૫ માં અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે જે સ્ત્રીઓને સેવન કરતા નથી, તે મનુષ્યો વહેલા મોક્ષગામી થાય છે જેમ ભડકે બળતા અગ્નિમાંથી ઝંપાટા-બધ પવન પસાર થઈ જાય છે તેમ પ્રહ્લયચર્યાવાન આત્માઓ વિષય કામનાની અગ્નિમાંથી ઝંપાટાબધ મુક્ત થઈ જાય છે, પછી તેને પરિબ્રમણ કરવાનું રહેતું નથી. વિષય, કામના એ તો વિષ મિશ્રિત ખીર છે. તેને કેાણ ખાય ? વિષય ઝેર છે મારી નાખનાર છે માટે ભગવાન કહે છે કે હે શ્રમણ ! સ્ત્રી સંગથી ચેતતો રહેજે મૃગાપુત્રને હંજી પણ માતાપિતા શુ કહેશે તે સખંધી અધિકાર અવસરે કહેવાશે

બ્યાખ્યાન ૭૮ સુ

સવત ૨૦૨૦ના આશ્વિન સુદિ ૪ શુક્રવાર, તા ૯-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રને માતાપિતા કહે છે અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, દાન, અચ્યુત અને અપરિચ્છેદ એ પાંચ મહાવ્રતો સવ વિરતિને પાળવાના હોય છે કેશ વિરતિને અશ્લુષ્ઠ પાળવાના હોય છે પરિચ્છેદ નવ પ્રકારનો બાહ્ય અને ચૌદ પ્રકારનો અભ્યંતર છે તેમાં બાહ્ય પરિચ્છેદ ૬ પ્રકારે (૧) જેત એન્દ્રે ઉધાસી જમીન (૨) વૃક્ષ એન્દ્રે કાંઠી જમીન, ધર, હવેલી મકાન એ બધા કાંઠી જમીન છે (૩) હિરણ્ય એટલે હિરા માણેક પરવાળા આદિ જવેશત અને (૪) સુવર્ણ, ચાંદુ, રૂપ (૫) ધન એટલે શાકડ નાણું અને (૬) ધ્યાન્ય એટલે અનાજ કઠોળ વગેરે (૭) દુપદ એટલે બે પગાં માણસે કુટુંબ, પરિવાર, માતા-પિતા બહેન, સ્ત્રી ભાઈ એ બધાં અભ્યંતર દુપદમાં આવી જાય અને હાસ હાસીઓ નોકર ચકર બાહ્ય દુપદ અણાય (૮) ચૌપદ એટલે વ્યાર પત્રવાળાં જાનવરો કાથી ઘોડો બળદ છોટ ગાય શેસ બકરી વગેરે (૯) કુલ્ય એન્દ્રે ધરવખરી પેટી પટારા દ્રવ્ય જાળી-વાટક, શરિયો મોટર ઇત્યાદિ એ નવ પ્રકારે બાહ્ય પરિચ્છેદનું વજન છે હવે ચૌદ પ્રકારે અભ્યંતર પરિચ્છેદનું વજન કલ્યાણમાં આવે છે

- ૧ અનતાનુષધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૨ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૩ પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૪ સંબલનના ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી

ઉપરના ચાર કથાય. ૬નો કથાય તે-હાસ્ય-રતિ-અરતિ-ભય-શોક, દુઃખ-ચી-ચીવેદ-પુરુષવેદ-નપુ સક વેદ અને મિથ્યાત્વ મળી ચૌદ પ્રકારનો અભ્યંતર પરિગ્રહ છે પરિગ્રહ એટલે ચાતરફથી ઘેરાઈ જતું પરિગ્રહને પાપનું મૂળ કહ્યું છે પરિગ્રહ એ દુર્ગતિનો દાતાર છે કથાયનું કારણ છે, વધ, બધ અને કલેશનું કારણ છે પરિગ્રહ એ મહામોહ મિથ્યાત્વને વધારનાર છે, કૂડ-કપટની વેલડી સીચનારો છે શાનીઓએ પરિગ્રહને નિહયો છે. પરિગ્રહ છોડવા જેવો છે આવા પરિગ્રહમા જે છવો ગૃહ અને મૂર્ચ્છિત થયા છે, આસકત થયા છે, એ આત્માઓ અધોગતિમા આદ્યા ગયા છે. તે આત્માઓ પોતાના જ હાથે પોતાના પગ ઉપર કુહાડો મારી રહ્યા છે ભગવાને આચારાગ-સૂત્રના બીજા અધ્યયનના છઠ્ઠા ઉદ્દેશામા કહ્યું છે

“પસ વીરે પસ સિય જે જઠ્ઠે પહિમોયપ”

વીર પ્રભુ તેને જ વખાણે છે, જે પરિગ્રહથી બંધાયેલાને મુક્ત કરે છે જેઓ પરિગ્રહથી ચેતી ગયા છે તે જ ત્યાગી છે, મહાત્મા સત છે તે જ પોતે પોતાને અને જગતને શાંતિ પમાડી રહ્યા છે જ્યાં પરિગ્રહ છે, ત્યાં ઉપાધિ છે જેટલો પરિગ્રહ વધારે, તેટલી ઉપાધિ વધારે શાનીઓએ મહાચારણ અને મહાપરિગ્રહને નરકમા જવાના

કારણે! જવ્યાં છે પરિશ્રમ માટે થઈને મહાઆરભ કરે, મિલ, જિન, ગ્રેસ, પોટરી, ઘાળી, ઘાણાદિ સમારભોમાં કેટલા બધા જીવોની ઘાત થાય છે! પૈસો મળતો હોય તો મત્સ્ય ઉદ્યોગ પણ કરે, ફાર્-માસના વેપાર કરે, આમ પદ્ધતિ પ્રકારના કમોદાન સેવે, પણ પરિશ્રમમાં મૂલિષીત થનારા જીવો દુર્ગતિ પ્રાપ્ત કરે છે કેટલાકને પરિશ્રમ મળ્યો નથી, છતાં મનમાં જોવી આકાંક્ષા સેવે, કે હું ક્યારે મોટર બમલાવાળો બનું! ફલાણાને બધી શ્રદ્ધ અને સમૃદ્ધિ છે મને જોવી ક્યારે પ્રાપ્ત થાય! આવી ઇચ્છા કરવી તે પણ મહાપરિશ્રમ છે

મહાપિજોજો મૂર્ખને જ પરિશ્રમ કહ્યો છે વસ્તુ હાજર હોય કે ન હોય, નવી ઇચ્છા થઈ રહી છે તે ઇચ્છા જો આરભ અને મમતા જો પરિશ્રમ. જ્યારે ઇચ્છા થાય ત્યારે વસ્તુ હાજર હોતી નથી માનો કે ઇચ્છિત વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ તો ઇચ્છા બીજી વસ્તુની પ્રાપ્તિ માટે ફેરવાઈ જશે. ૧૦૦ રૂપિયાવાળાને હજારપતિ થવાની ઇચ્છા જાગી. હજાર પ્રાપ્ત થયા, તો લાખોપતિ થવાની ઇચ્છા જાગી. લાખોપતિ બન્યા ત્યાં કરોડપતિ બનવાની ઇચ્છા જાગી.

હતી દીનતાઈ ત્યારે તાણી પડતાઈને,
મળી પડતાઈ ત્યારે તાણી છે થોડાઈને,
સાંજડી થોડાઈ ત્યારે તાણી મંત્રીતાઈને,
મળી મંત્રીતાઈ ત્યારે તાણી ગુપતાઈને,
મળી ગુપતાઈ ત્યારે તાણી રેવતાઈને,
હીડી રેવતાઈ ત્યારે તાણી શઠતાઈને,
જાડો શાન્તશઠ માનો માનો શઠતાઈ મળી,
જપે ગુપ્તતાઈ તોય જાય ન મરાઈને

સમાજમાં કે પચાસતમાં હું ચુટાઉં તો ઠીક, એવી ઈચ્છા કરી, પટલાઈ મળી ગઈ હવે નગર-શ્રેષ્ઠી થાઉં તો ઠીક, એ પણ થયો હવે મત્રીપદ મળે તો સાડ મત્રીપદ લેવા કઈક પ્રકારના ઉધામા કરે, સંભોગો અનુસાર મત્રી પણ ખની ગયો, હવે રાજા બનું તો ઠીક રાજા બન્યો, તો હવે સાર્વભૌમ સત્તાધિશ બનું તો ઠીક કહેવાનો મુદ્દો એ છે, કે તૃષ્ણાનો અતઃજ નથી તૃષ્ણા વધતી જાય છે તેનું મારણ રાખે છે ! વસ્તુ અનતી નથી તો પછી તૃષ્ણા અનતી શા માટે રાખે છે ! તૃષ્ણા લોભમાથી જન્મે છે, લોભ એ સતોષ ગુણની વિકારી પર્યાય છે સતોષ ગુણ અનહદ, અમાપ છે એ જ્યારે અવળો પડે છે ત્યારે લોભરૂપે પ્રવર્તે છે લોભ પિતાની તૃષ્ણા પુત્રી પોતાનું વિરાટ સ્વરૂપ કરી આત્માને ઘેરી વળે છે મહાતૃષ્ણાનું મોહુ જરાય એટલી વસ્તુ જગતમાં નથી માટે વસ્તુથી તૃષ્ણા ત્રણ કાળમાં પૂરી પડી શકે તેમ નથી વસ્તુથી તૃષ્ણા સતોષારો એ જાંધી માન્યતા છે જો તૃપ્તિ મેળવવી હોય તો “સતોષતોહિ પ્રબલ ચ સૌખ્ય” સતોષ જ પ્રબલ સુખ છે તૃષ્ણા આત્માને ગરીબ બનાવે છે, જેને તૃષ્ણા અપાર છે, તે દરિદ્રી છે અને જેનામાં સતોષ છે તે જ શ્રીમત છે પેલો કિખારી રોટલીના ઢુઢાથી અગર તો શાક-અથાણું, રોટલા તૂટ્યા કપડા અગર જૂના જૂતા મળ્યેથી સતોષ માનશે પણ લાખ હોય ને જે લાખ લેવાની ઈચ્છાવાળો એ મોટો કિખારી છે તેને વિપુલ પ્રમાણમાં મળે તો પણ તે સતોષ અનુભવી શકતો નથી આત્મા જ્યારે પોતાનું સામર્થ્ય વીસરી જાય છે, ત્યારે જ જડની પાસે લીખ માગે છે હું કેણું ! હું અનતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમય, મારું અવિનાશી સ્વરૂપ એવો

હું ક્યાં ફસાણો છું ! કેની પાસે માગી રહ્યો છું !

‘મારી ખજર રાખજો, ચોકલ !’ પણ ચોકલને તો તાર કરતા મોટી જૂખ ભિમલી છે, તે તારી શું ખજર રાખશે ! પુણ્ય વખર આખું, બેસી રહે ખડુ ? બાળ્ય રો ત્યારે હજારે હમણા ચર્ધ બાંધ પુણ્યોદય હોય તો ગમે ત્યાંથી ધન મળી બાંધ અને પુણ્યોદય ન હોય તો ગમે તેનાં ફઠ-કપા કે કાવત્રાં સ્થિર છતાં ન મળે.

વીરભાઈ સુરત શહેરમાં કોઈ વેશ્યવ ચોકલને ત્યાં નોકરી કરે છે. વીરભાઈની સ્થિતિ ગરીબ છે. ચોકલ રાજ રાજ તાપી નહીં. દૂધ પધરાવવા થડો લઈને વીરભાઈને મોકલતા દૂધ નદીમાં ફેંકવાથી પુણ્ય થાય તેવી માન્યતાવાળા ચોકલ હતા. ચોકલને નવરાશ ન હોય, એટલે વીરભાઈ પાસે દૂધ ફેંકાવવાનું કામ લેતા. વીરભાઈ નિયમિત રીતે દૂધનો થડો ફેંકવા જતા હતા. એક વખત રસ્તામાં આઠો સર્પ ફરી વળ્યો. વીરભાઈને હાલતું કેવી રીતે તે સવાલ થયો. વીરભાઈએ તો દૂધનું બોલરણ સપ પાસે મૂકી દીધું. સપ દૂધ પીવા લાગ્યો. દૂધથી તૃપ્ત થઈ ગઈ નાજ દૂધ પી વીરભાઈ પાસે આવ્યો. નામનો તાપ છુસ્વવો ખડુ વસમો છે સાપની બીક છે તેટલી પાપની બીક ખરી ? સાપ કોઈને સ્વપ્નામાં આવે તોય બાણે પુ મરી જઈશ એવી બીક લાગે છે મનમાં કઈનું કઈ ચર્ધ બાંધ છે ખૂબારી છૂટે છે નાવે વીરભાઈનું ધ્યાનિયુ મોઢામાં લીધું અને બાણે રસ્તો જતાવતો હોય તેમ ચાલવા માંડ્યું. નદીની એક બાજુ શિલા પાસે લઈ બાંધ છે શિલાને ભરજા લઈ નાજ ઉચકાવી લે છે

વીરજીભાઈને જાણે ઈશ્વારો કરે છે, કે અદર ઉતરો શિલા નીચે લોચડ છે, જેમા ગાઢ ના ધકાર છે. તેમા અદર જુએ ત્યા, સ પત્તિના ઢગલે ઢગલા પડ્યા છે સર્પ નમસ્કાર કરી, આ બધુ ધન વીરજીભાઈને અર્પણુ કરે છે. વીરજી વોરાએ સ્વીકાર્યું, ગણી જોયુ ત્યા છાપન કોડ સોનેયા છે જ્યારે પુણ્યનો ઉદય થાય છે, ત્યારે કોઈને કોઈ ભેટી બાય છે રજ્યેથી કેટલુક ભેશુ થાય ! આજે તમે જોઈ શકો છો, કે દોરી-લોટો લઈને મુખઈ ગયેલા કોડપતિ બની જોડા છે જે માણસ સ જવાબી કાઢતો હતો, તે બાદશાહી ઠાઠથી આજે રહે છે આ કેાણુ કમાવી દે છે ? પ્રારબ્ધ લઈને આવ્યા છો, તે ફળવાનુ છે જીવને ધનસ પાદન થયાનુ શુમાન હોય છે, કે મે આટલી કમાણી કરી બકાઈ કરવી તે મિથ્યા છે વીર્યનો ઊધો પુરુષાર્થ છે એ ઊધો પુરુષાર્થ જીવને અધોગતિમા લઈ જવાને કારણભૂત બને છે પુણ્યોદય હોય ત્યારે દોમ દોમ સાદ્યબી હોય, ત્યારે સૌ પગમા પડે, ગામમા આવ્યા હોય ત્યારે ઘેર લઈ જવા માટે ૧૦-૧૨ ઘણા ખાય, ન આવે તો હુ ખ લાગે અને જ્યારે પુણ્યોદય ખસી બાય ત્યારે એ જ માણસ સામેથી જોલાવે કે સાહેબ ! ઓળખો છો ? સામે માણસ એમ કહે કે, કયાક લેગા થયા હઈશુ પણ ખાસ ઓળખાણુ પડતી નથી અરે ભાઈ, પણ ઘડીકમા શુ થઈ ગયુ ! માણસ તો એનો એ જ છે ! કેાણુ કામ કરે છે તેની ખબર પડે છે ? પુણ્ય જો પુણ્યમા તમને શ્રદ્ધા હોય, તો જોટા કામ કરો ખરા ! ના તો કેમ કરો છો ! નવ તત્વની યથાર્થ પ્રતીતિ નથી તો સમકિત કયાંથી આવશે ?

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૨૮મા અધ્યયનમા મોક્ષમાર્ગની

પ્રપણા ભગવાને કરી છે. જીવ-તત્ત્વ જેનામાં ઘેતના લક્ષણ છે, અસંખ્યાત પ્રદેશી છે, સુખ-દુઃખને વેદનાર સત્તાએ દરેક દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયનો બાહ્યુક સ્વભાવવાળો આત્મા છે, જેનું જ સ્વરૂપ તે અજીવ તત્ત્વ છે. જીવ, અજીવને શ્રેષ્ઠ મમતા રાખે છે. અજીવને લઈને જ મોટી જોડખાણ છે, જોવી જોખી માન્યતા, તે વિભાવ-ભાવ છે. વિભાવ ભાવથી રાગદ્વેષ ક્યાંથી આગ્રવ પરિણમત થાય છે તેથી કમની આવકો ખડકાય છે. શુભયોગ અને અશુભયોગ પ્રમાણે આગ્રવ થાય છે, પછી બધ પડે છે. ક્યાયમુક્ત વીર વીરવર વીરતમ, વીરવીરતમ પરિણામે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ અનુભાગ, અને પ્રદેશ બાર રીતે બંધ પડે છે તેમાં પ્રકૃતિ અને પ્રદેશ યોગના ઘરના છે. અનુભાગ અને સ્થિતિ જો જો ક્યામના ઘરના છે જે-હો તિમરસ તેટલાં તિમ કમ બંધાય મદરસ હોય તો મદ કમ બંધાય સંપૂર્ણ વીરરાગ થાય સંપૂર્ણ ક્યામનો ત્યાગ થાય ત્યારે ઈર્ષ્યાપશિકા ક્રિયામાં જીવ જો સમવત્ શાતાવેદનીમ કમ બાધે છે.

પહેલે સમયે બાધે, બીજા સમયે વેદ, અને ત્રીજે સમયે ખરી બાધ થોવીસ ક્રિયા સપરાધિકના ઘરની છે. જોટલે ક્યામ સહિતની ક્રિયા છે અને ઈર્ષ્યાપશિકા ક્રિયા જોટલે ક્યામ સહિતની ક્રિયા જે સમયે બધ બાધે છે, તે સમયે કમ ઉદયમાન થતું નથી, પણ તેનો અખાધાકાળ પડે છે. બંધ બધાણ પછી કમ ઉદયમાન થાય ત્યાં સુખીના વચલા ગાળાને અખાધાકાળ કહેવામાં આવે છે. સીતોર કોડાનકોડી સાતર પમતુ કમ બાધ્યુ હોય, તો સાત હજાર વય અખાધાકાળનો હોય છે. ત્યાં સુખીમાં જીવ સમજીને વ્યવસાય વળી બાધ

તો કર્મ ઉદયમા આવતા પહેલાં તેને પહોંચી વળે, કર્મ દયાળુ છે બધાણા કે તુરત જ છાતી ઉપર ચડી બેસતા નથી કર્મ કહે છે, કે સાત હજાર વર્ષ પછી આવીશ, પહોંચી વળાય તો પહોંચજે જોમ ચેલેન્જ ફે કે છે

જે કોઈ તપ, વ્રત, સયમ, સવર, બ્રહ્મચર્યથી, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપસ્વી હથિયારથી સુસજ્જ રહે છે, અહર્નિશ નિજ સ્વરૂપમા રમણ કરે છે, વિષયને વારે છે, કષાયને કાપે છે, માનને મરડે છે, ક્ષમા-વિનય-સરલતા સતોષના જૂલણે જૂલે છે તેના કર્મ વિપાક ઉદયમાન નથી થાતા પણ સત્તામાથી જ તે બિચારાં પલાયન થઈ જાય છે. એટલે ઉદીરણથી કર્મને બાંધેરી નાખે છે અને જીવ હજીવો બને છે બધ પછી ઉદયકાળ આવે છે શુભ બધથી પુણ્ય ઉપાર્જન થાય અને અશુભ બધથી પાપ ઉપાર્જન થાય છે હામરની ધગધગતી સડક ઉપર પગમા પહેરવા પગરખા ન હોય, ખાવામા મરચુ ને રાંટલો હોય, તનતોડ મજૂરી કરે ત્યારે પેટ ભરી શકે, તેવા પાપના ઉદયવાળા જીવોને જીવે છે ને ! અને પુણ્યોદયવાળો બળે મણુના ગાદલા, મચ્છરદાની વાળા પલગમા સૂતો હોય, સુગંધી ધૂપ મધમધતા હોય છતાં તેને પૂછવાવાળા મળે, કે સાહેબ ! જાંઘ આવી કે નહિ ! તખિયત સારી છે ને ? આપને માટે શુ લાવુ ? બોલાવ્યા વિના ખાલી નજર કરે ત્યા ચાર-પાચ જણા જિલા થઈ જાય, સામુ જોઈ બોલાવે, ત્યા સામો માણસ ધન્ય માને કે મને શેકે આજે બોલાવ્યો આ નાટક બધુ કેાણુ લજવે છે ! પાશેર ભાર ઉપાડવો પડતો નથી છતાં લાખોની આવક ઘેર

બેઠા બાલી આવે છે આ બધું ઠેવી રીતે મળે છે, તેનો વિચાર કરે છે ? શુભનું કળા પ્રયોગ્ય છે

પાપનો ઉદય હોય તો ધરમા સ્ત્રી કુખમાં મળે, વળી ઉપરથી છાપરાનાં ઠેકાણા ન હોય ધરમાં વસાઈ વસતો હોય, ખાન્દાને ઘાયો પાયો જ ન હોય પદ્મરના બોમ્બ મૂકવા પડે જોડડી તો બાણે બીચરેલા હોય રાધવાની બાપી હાંકલી રહી હોય રાધવામાં ભરની રેસ અને માંઠો ચાટવો રાધનારી તાવડી કરતા ઉજળી હોય અને કલેશ કરનારી હોય લેણુ લેવા ૪-૫ લેણુદાર આંગણમાં આવ્યા હોય, છતાં કહેતો હોય કે શુ સસારમાં લહેર છે ! શુ કહે છે બાઈ મૂક આ જ જાળ ! આલ મારા લેજો ! તારા આત્માનું સુધરે એવું કઈક તું કરી લે, પેલો એમ કહેશે, સાહેબ ! એ વાત ન કરશો

સાધુનું કહ્યું ન માન્યું માનમાં મરડાઈ ગયો ક્યામમાં કુટાઈ ગયો છતાં ચોરાસીના ચોટામાં આનંદ-મોજ માણી રહ્યો હું એમ માને છે, પણ દુશ્માની નીકળી જશે

સિદ્ધાંતમાં ગાથાએ ગાથાએ વાત ગૂંથી છે ભગવાને જોતબ્યા છે લક્ષ્મી-વૈભવ આ લોકમાં કે પરલોકમાં પણ ત્રાણ રૂપ નથી છતાં છવને પેસો મળે ત્યાં રાહ રાહ મધ ભય નાના છોકરાને પેસો આપો કે થાતો બધું બધું પેસાના તો સપના આવે ૧૦૫ ડીઝી તાવ હોય, છતાં કેમ નફો મળે તેવી વાત કરનારો આવે તો એ કલાક બેસી વાતો સાંભળે, બાણે તાવ આવ્યો જ નથી જેવો વાત કરનાર આવો ખસ્યો કે કહેશે આલો પોતાં મૂકો હું મરી જઈશ.

પણ ત્યારે અત્યાર લગી શુ હતુ ? છોકરો કદરૂપો ગમતો નથી, પણ તેના બાપનો સગ કરવા ગયા તો છોકરો સામે ભટકાણો તે છોકરો કોણ જોગણો છો ? ના, કદરૂપો છોકરો એટલે દુઃખ, તેનો બાપ એટલે પાપ દુઃખ પેદા કરનાર પાપ છે, પાપ વિના દુઃખ આવતુ નથી

પાપનો ત્યાગ કરો, પહેલાં પાપ ટળે તો જ દુઃખ ટળશે. પણ પાપને છોડવુ નથી અને દુઃખ જોતુ નથી. એમ બે વાત નહિ બને. તો પાપ હવે કરવા છે ? ના અહીં તો ના પાડો છો પણ ખહાર ગયા એટલે એવા ને એવા પાપ કરીને પોરસ કરે રણવાની આવડત તો મને જ છે ઘડીકમા હજાર પેદા કરી લીધા, એમ પોરસ કરે, પણ પાપના ફળ કહવા છે, એ ડાયરીમા લખી લીધુ છે કે નહિ ! શુભ આશ્રવ-અશુભાશ્રવને સમજો છો ને ! કર્તા થાય તેને લોકતા થવુ પડે, જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા પણે ટકે તો દુઃખ લોગવવુ ન પડે તારો સ્વભાવ જ્ઞાન કરવાનો છે, જાણુ અને જો, પણ રસ લઇને રાગ દ્વેષ કરીને નવા કર્મ ઉપાર્જન કરે છે તો તેનુ ફળ નોકર્મ રૂપે આવી ખડુ થાય છે એવુ કહી કરીશ નહિ દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, અને નોકર્મ રહિતની દશા સમજો તે નવે તત્વને સમજો છે કર્મ એ બધન છે

‘હુ સત્તાધીશ’ આવી જાતનુ ગુમાન લાવે તે પોતાનુ સર્વનાશ નોતરી રહ્યો છે જ્ઞાની કહે છે, કે વૈભવો, સ યોગો મળવા, એ યુદ્ધયોદ્ધને આધિન છે તેમા રસ લેવો કે નહિ રોકાવુ કે ન રોકાવુ તે વર્તમાન પુરુષાર્થને આધિન છે મૃગા-પુત્રના મહેલમા મણિરત્નની પીઢડિયુ અને ચોરસા છે બત્રીસ

શ્રીજી ગુણિયલ છે જે રીસાવામા તો સમજવી જ નહોતી!
 ધણીને અનુરક્તા પતિમતા હતી વળી માતાપિતાના તેના
 ઉપર આરેય હાથ હતા મુવરાજ પદનોધણી છતાં આ જમામા
 રસ લેવો કેમ ન લેવો, જે પોતાના હાથની વાત છે કેઈ પણ
 હજાર માગતુ હોય લેણદાર આવી ચડ્યો, તેની સામે
 તોછડાઈ કરે કે 'થાય તે કરી લે' એમ કહેવામાં આવે, તો
 લેણદાર ધરનાર હુટાવી દે, લીલામ કરી નાખે, પણ જ્યે તમે
 કેઈ પાસે પાચ હજાર માગતા હો, સામાની સ્થિતિ તમ
 હોય તેણુ ભરી શકે તેમ ન હોય, ત્યારે તેના ઉપર તમને
 કરણુ આવે તો જતા કરી શકોછો, કહી શકોછો કે
 જા ભાઈ તારૂ લેણુ માઢી વાળ્યુ લેણુ માઢી વાળવાનું
 કહી શકાય પણ તેણુ જતુ ન કરી શકાય તેમ ગુજ
 લોખવવા રહેવું પડે, એવું કઈ નથી, પણ પાપનો ઉદય
 આવ્યો ત્યારે લોગવ્યા વિના ત્રણ કાળમાંય છૂટકો નથી,
 ઉદયમા નથી આવ્યા તેને સત્તામાંથી ઉડાડવા ખારે તો
 ઉડાડી શકે પાપના ઉદય પીડ્યો, ત્યારે બાપના બાપને
 યાદ કયે ત્યારે નહિ આવે મુગાપુત્રને રાજસાદ્યબી છે,
 બત્રીસ શ્રીજી દિવ્ય નાટારલો પ્રબળ પુણ્યના ક્ષમણ
 વચ્ચે માતાને કહી રહ્યો છે કે મને દીક્ષા લેવાની રજા
 આપો મારે સમયપથે પડવું છે પુણ્યોદયે મને આ બધુ
 મળ્યુ છે ત લોગવી શઉ પછી છૂટે થાઉ તેમ મારે નથી કરવું

પુણ્યમા અને પાપમા આટલો ફરક છે માટે શાનીજી
 કહેછ કે પરિશ્રદ્ધથી જયવા પ્રયાસ કરો પરિશ્રદ્ધ જ્યે પાપનું
 મૂળ છે કટલાક એમ કહે છે કે વરસી તપ કર્યો ફાત દીપુ

વગેરે કરવાથી પુણ્ય બધાય છે અને એ પુણ્ય લોગવવા લવ કરવા પડે છે માટે તેમ કરવું નથી, આ માન્યતા ઊઘી છે. કબજિયાત હોય ત્યારે એરડિયુ લેવું પડે જેવું એરડિયુ પેટમાં પરિણમન થાય, કે મળનો નિકાલ થઈ જાય પછી એરડિયુ કાઢવા બીજું કંઈ લેવાનું ન હોય, તેવી રીતે પાપને બપાવવા પ્રયાસ કરવાનો હોય છે પાપ એ મળ છે, પાપ ટાળવા-કાઢવા પુરુષાર્થની જરૂર છે

પુણ્યને બપાવવું પડતું નથી, તેનો તો સહેજે નિકાલ થઈ જાય છે તપથી કર્મ બોદા થાય છે અ શે અ શે કર્મનું ખરી જવું તે નિર્જરા અને સપૂર્ણ પછે આત્મ પ્રદેશમાથી કર્મોનું ખરી જવું તેનું નામ મોક્ષ. આ પ્રમાણે નવતત્ત્વની યથાર્થ પછે ખાત્રી કરવી તેનું નામ સમકિત સમકિત કાઈ દેવા લેવાની વસ્તુ નથી, કે સઘાડા-વાડાની ચીજ નથી સમકિત એ આત્માનો અરૂપી ગુણ છે સમકિતની પ્રાપ્તિ બે પ્રકારે છે નૈસર્ગિક અને અધિગમ નૈસર્ગિક એટલે કુદરતી અને અધિગમ એટલે ગુરુ દ્વારા, ગુરુના ઉપદેશથી

વીરજી વોરાને છપત્ર કોડ સોનૈયા આવી ગયા દીકરી સારે ઠેકાણે પરણાવી બાઈને પુત્ર થયો, જેનું નામ લવજી પાડ્યું લવજી ભાઈએ પહેલા બભાત સપ્રદાયમાં ચતિની દીક્ષા લીધી હતી પછી જૈનની દિક્ષા લીધી હતી સાચી દીક્ષા લીધા પછી ઘણું સહન કર્યું લવજીશ્વરિયે જૈન ધર્મનો સુદર પ્રચાર કર્યો, લવજીશ્વરિ નાનાને ઘેર ઉછર્યા હતા માતાની પાસે પ્રતિકેમણ રોજ સાલગતા સાલગતા સુખપાઠ થઈ ગયું એક દિવસ જાતે જોલવા માડ્યું ચતિ વરજાગે

કસુ, આ પુત્ર મને આપી દો મતિની હીક્ષા લીધી. મોટા થયા. સૂત્રોનું અવગ્રહન કરતા થયા તેમાં ખાતરી થઈ પછી સત્ય વસ્તુ સમજાણી છત્રી, બામર પાલખી, નહાવું, ધોવું એ સાધુને ન ખયે. મતિઓ જાણા પુણ્યના થોડા ભોગવવામાં જ પડી ગયા છે મારે તો સાચી જીનની હીક્ષા લઈ આત્માવું કલ્યાણ કરવું છે

જ્યારે વીરજી બોરાને આ વાતની ખબર પડી, કે હવજી ગુરુદેવની સામે થયા છે પછી તો જા કહેવું ! હેરાન કરવાના જ પ્રયાસો કરવા લાગ્યા તેના લોકોને હવે પાણી પણ ભરવા ન દેવું, એમ જૂળ કું ખી કરવાના પ્રયાસ આઠવાં કારણ કે સીમન્ત હતો, રાજ્યાદિમાં પણ વિરજીભાઈનું વર્ચસ્વ હતું તેથી હવજીઅધિ (પૌત્ર)ને પલ્લવવામાં જાણી ન રાખી, પણ જાતે સત્યનો વિજય અને પાપનો ક્ષય થાય છે

પવિત્ર પુરુષો લોગને લાત મારી નીકળી ગયા છે મુગ્ધાપુત્રને માતા કહે છે ધન-ધાન્ય નોકર-બાકરનો સમૂહ જાવી સાદાણીમાં ઉછરેલો.

‘જાણીશ પરિમલ સ્તત્ત્વ, શ્રી કર્ત્ત્વે હમ વિદાર
દોષ બે વાણીસ દાળીને, શ્રી લેલો મુલતો આવાર,
ધર ધર ફરવું જોયરી શ્રી સુલો કુખ અપાર રે
સુલ જાણુકા સમય મત લેલો જામને છાદિને

ધર લેર જોયરી કરી સહીશ કઈ રીતે ? જાણીશ પરિમલ સહન કરવા પડશે. આવા કું ખ કેવી રીતે સહન થશે ? માટે રાજપાટ વેશવ લોગવ વળી પણ માતા જ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૭૯ સુ

સં. ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૫ ને શનિવાર, તા. ૧૦-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનાં ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ધન ધન્ય પેસવગ્નેસુ, પરિગ્ગહ વિવજ્જણં ।

મઘ્વારમ્મ પરિચ્છામો, નિમ્મસં સુદુકર ॥૨૧॥

મૃગાવતી માતા પુત્રને વાત સમજાવી રહ્યાં છે. પથમહામતનુ સ્વરૂપ, જે માતા સમજાવે છે, તે માતા કેવી સરકારી અને જ્ઞાનવાન હશે ? પ્રશ્નના માર્ગને જાણ્યો હશે ત્યારે જ પોતાના પુત્રને સથમની દુષ્કરતા સમજાવતા હશે. પાથમા મહામતમા પરિચ્છેના પચ્ચક્ખાણુ કરવાના હોય છે સર્વ પરિચ્છથી વિરામ પામવું સર્વ આરભને ત્યાગ કરવો, એ દુષ્કર વાત છે કારણ કે અનાદિથી લટકતા જીવને પરિચ્છને મમત્વ લાગ્યો છે, તેને છોડવાનું મન થતું નથી જે જીવો આરભ પરિચ્છને સમજતા નથી તે ધર્મ પામી શકતા નથી પૈસા-ધનનો મોહ, એ દુષ્કર કારણ છે એક અગ્રેજ લેખકે કહ્યું છે કે, “ Love of Money is The Root of evil ” પૈસાનો મોહ એ પાપનું મૂળ છે. જેને પૈસાનું મમત્વ લાગે છે, જે પૈસા પાછળ જિંદગી ખરચે છે, તે અતે દુષ્કર થાય છે જેને જીવો પરિચ્છમા ગૃહ થયા છે તે નરકે ગયા છે લાગવાનું એક જ વાત સમજાવે છે કે,

ને તારે સસારથી તરવું હોય, તારા આત્માનું ક્ષમ કરવું હોય, તો વીતરાગદેવે જે માગ પ્રાર્થ્યો છે તે મારે આગળ વધ.

પ્રભુ કહે છે કઈ, અને આપણે કરીએ છીએ કઈ. આમ વિપક્ષ વાતનો મેળ કેમ ખાશે ? કેઈ પુરુષને જીવ જોડે અણુબનાવ થઈ ગયો. અબોલા લીધા હોય, ખતી તેની સ્ત્રી ને તેમની સાથે હસીહસીને વાતો કરે બાલે, તો આ સંસારમાં તેનો વર્તોવ કહ્યો. લાગે છે તેમ જ્ઞાની કહે છે તેનાથી વિપરીત વતન સાધકને માટે કહ્યો લાગે છે માટે હે ભવ્ય માનવી ! તારે તરવું હોય તો જ્ઞાનીએ જેની ના કહી છે તેનો આશર કરીશ નહિ.

આરભ અને પરિશ્ક્રમ એ કુ ખના કારણે. જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે અને તેના સેવનની ના કહી છે. માતા મૃગાપુત્રને સમજાવે છે કે પરિશ્ક્રમ રહિત વિચરવું તે વિશેષે કરીને કહ્યું છે. કહાય બ્રાહ્મ પરિશ્ક્રમ તો છૂટે પણ તેટલા માત્રથી કહ્યાણુ નથી.

સાધુ સયમબર્ચો વસ્ત્ર, શાસ્ત્ર, કબલ વગેરે રાખે તેના માત્રથી પરિશ્ક્રમ કારણ જનતું નથી પરંતુ તે ઉપર મૃચ્છા ભાવ થાય તેના ઉપર શાગભાવ થાય, તે પરિશ્ક્રમ કહેવાય છે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં ધર્મકથા વિશેષે કરીને કહી છે તેની પાછળ ઉદ્દેશ તો એ છે કે એ ધર્મકથા સાંભળી, જ્યો આરભ-પરિશ્ક્રમથી મુક્ત થાય પરિશ્ક્રમનાં કેવા કડવાં ફળ મળે છે તેનું આગેજૂળ વર્ણન ધર્મકથા દ્વારા ભજવાને રત્ન કહ્યું છે ધર્મકથા તે યશસ્વકરણાનુયોગમાં સ્થિર કરાવવા માટે છે પ્રજુના પથે પડવા તૈયાર થવા માટે છે.

જ્ઞાની કહે છે, કે સમતાનાં દ્વાર ઉઘાડા રાખવાથી રાગ પોષાય છે, તો તેને બંધ કરી દે બે જાણું એકી સાથે જન્મવા બેઠા હોય, જન્મવાની વસ્તુ તેની તે છે, છતાં એક માણસ જન્મતા જન્મતા સાત આઠ-કર્મ ખાંધે છે, જ્યારે બીજો સાત-આઠ કર્મોને છોડે છે. ભોજન એક સરખું છતાં પરિણામની ધારામાં ફેર છે. એક માણસ એમ સમજે છે, કે હું જન્મવા બેઠો છું શરીરને પોષણ આપવું પડે છે, કારણ કે, શરીર પાસેથી કામ લેવું છે, તે માણસ ભોજનને નિરસ ભાવે ખાય છે બીજો આસક્તિપૂર્વક ભોજનની એક એક વાનગીને વખાણીને ખાય છે રાગ કરવાથી કર્મની આવક વધે છે અને તેથી સસારવૃક્ષ ફાલેફૂલે છે પુણ્યના યોગથી મનુષ્ય-ભવ મળ્યો છે તો તેમા આત્માનું કલ્યાણ કરવા વીતરાગના માર્ગે શક્તિ પ્રમાણે ચાલવા માટે જે પ્રકારના સાધનો મળ્યા છે તે પુણ્યોદયથી મળ્યા છે હવે વર્તમાન પરિણામમા તે તે સાધનોમા મૂર્છા કરે તો તેનાથી નવા નવા કર્મખંધનો ઊભા થાય છે મળ્યું તે પુણ્યોદયને આભારી છે આસક્ત થવું તે તારી નરી અજ્ઞાનતા છે જેટલી અજ્ઞાનતા તેટલા વધુ પાપ બધાય છે સર્વ આરભ પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ કરી નિર્મમત્વી થવું દુષ્કર છે

उदारस्य तृणं विस्र, शूरस्य मरणं तृण ।

विरक्तस्य तृणं भार्या, निस्पृहस्य तृणं जगत् ॥

ઉદારને મન પૈસો, શૂરપુરુષને મરણ, ત્યાગીને ભાર્યા, અને નિસ્પૃહિને આખું જગત તણખલા સમાન હોય છે ઉદાર જીવને પરિશ્રદ્ધ ઉપર મમત્વ હોતું નથી, આવ્યા ત્યારે

૫૦ ઉપર કંઈ નહોતું અને જવાના ત્યાગ પણ દેહ ઉપર
કંઈ રહેવા નહિ દે

આખ્યા નમન ભણું નમન કેના ઇમન કેના મન,

આ મારો દીકરો, ભાઈ, બાપ, બહેન, સ્ત્રી, ધરણ્ય,
રાક્ષસીશુ એમ મમત્વ બુદ્ધિ કરે છે, પણ આમા તમારું
શું છે ? તારું હોય, તે તારાથી જુદું પડે જ નહિ અને
જે જુદું પડે તે તારું હોય કયાથી ? માટે જ્યાં કાંઈ માડું
નથી તો પછી મમત્વ શા કામનું ? શરીર પણ અતં તારું નથી.
શરીર સહસ્ર-પણ-વિશ્વસણ સ્વભાવવાળું છે તે પણ ઊંડીને
જવાનું છે જ મોં ત્યાગે સવા કૂટ ધરતી અને જઈશ ત્યારે જ
કૂટ ધરતી ભેંધશે વચમા કેટલા કૂટ જમીન પણ દૂધી પડે છે થોડી
જિંદગીમા આગાને કોઈ પાર નથી. બાહ્ય ઉપાધિ કેમ વહેશે
છે ? મુખે જીવન જીવણું હોય સકામ મરણે મરણું હોય,
તો આ એક જ જ મમા એવો પુસ્તકાય કરે છે શાવિમા
ફરી જ મરણું ન પડે જ મરણું ને મરણું, વળી જન્મણું ને મરણું,
આમ આરો ક્યારે આવશે ? કુળી લોકો કુળના આંત્ર
સ્વાસ્થ્ય હોય છે તેનાં કુળ સાબળે જને તો તેનાં કુળ ફર
કરવા પ્રયત્ન કરે, તેમનાં કાગળને ઠારવા માટે મીઠા વચન
કહે તેમા શું ફરિયાદ લાવે છે ?

प्रियवाक्य प्रवर्तमान सर्वं दुष्पन्ति जन्तवः।

પ્રિય વાક્ય બોલણું તોછડાઈ વાપરવી નહિ તોછડાઈ
વાપરનાર પોતાના ધનનું ગુમાન આગળ કરે છે સામાને
પણ એમ થઈ જાય છે કે અહીં આશા રાખવી નકામી
છે બાકીઓ ! જે કોઈ તમારી કને માગવા આવે છે, તે

તમને બોધ દેવા આવે છે, કે એક દિવસ અમે પણ તમારા જેવા જ હતા, તમારી જેમ ધનની મહાગાઠ વાળીને બેઠા હતા, અમે મોજશોખ, ગાનતાન, હરવા-ફરવા, ખાવા-પીવામાં ખુબી શુભાંશુ પરિણામે માગવાની દશા આવી

તમારો દિવસ છે, તો જો આ સમયમાં કંઈ પણ તમારા ધનનો સફળપ્રયોગ નહિ કરો, તો જેવી અમારી હાલત થઈ તેવી જ તમારી હાલત થશે જે માણસ ઉદાર છે, તે પૈસાને તણખલા સમાન માને છે આતો વીરડો છે, જેમ ઉલ્લેચશો તેમ ભરાતો જશે. વીરડો નાનો દેખાય પણ કેટલા ઊંચા પાણી ભરી જાય છે! જેમ વીરડો ઉલ્લેચાય તેમ પાણી ભરાતુ જાય તો પછી તમે પરિશ્રમની મમતા રાખીને શુ બેઠા છો! આજે મળ્યું તેનું સુખ પણ અનુભવી શકતા નથી અને નવી નવી તૃષ્ણાઓ બિલી કચે જ જાય છે! બીજાનું કેમ પડાવી લઉં એવી જ ભાવના વર્તે છે

મહર્ષિઓ કહે છે કે, જેના હૈયામાં ધર્મ છે, ત્યાં કરુણા-ભાવ હોય તે માનવી હાથેથી અપાય ત્યાં સુધી આપ્યા જ કરે, આગળના શ્રાવકના દાર અલગ રહેતા, ઉઘાડા રહેતા હતાઃ કપડા, અન્ન, છાશ આદિ જે જોઈએ તે મળે, આજે, તો છાશના પણ પૈસા લે તમારી ઉદારતાની શી વાત કરવી ?

પ્રાચીન કાળમાં શ્રાવકોના હૃદય વિશાળ હતા તેમના સંકુચિત માનસ નહોતા

ઉદારતાનો ઉચ્ચ નમૂનો, જેની જોડીએ હજીયે નથી એ, સ્વદેશ રક્ષણ ધર્મની ખાતર, દ્રવ્યની રેલો જેણે રેલી હતીએ, એક દિન જોનો ભાગ્ય વર્ષનું, ભૂપણ થઈને જોખ્યા હતા એ,

આમળના આવકોમાં ઉદારતાનો જોવો પ્રબળ ગુણ હતો, કે જેનો જોગ જગતમાં મળવો મુશ્કેલ છે તેની કથાએ વાંચી તો ખજાર પડે તેના આંગણે આવેલો હતાશ મૂંઝે ન જાય, પણ કેઈક ને કેઈક સર્થ ને જ જાય હિલકુ આવેલ માણસે આશા રાખી હોય તેનાથી વધુ પામીને જાય. આમળના આવકો, 'કણે કણમાં ખાનારનું નામ છે' તેમ માનતા હતા જેના બાબનું કહે તે સર્થ જશે, હાનમાં નહિ વાપડું તો એક વખત જવાનું તો છે જ, હાં મારી હયાતિમાં ધન આશુ જશે અને હાં ધનની હયાતિમાં હું આશ્યો જઈશ બેમાંથી એક વાત તો બનવાની જ છે તો પછી મમત્વ શા માટે ! કે તિબેરી બધે કરી રખોપીના મવું જમે છે ! પરિમલ્લ કાર્યો છે તેમાં ગૃહ થયેલાને કેવો ભવ કરાવે છે, તેની ખજાર છે !

એક માણસે એક હજાર સોનામહોર ફાટી ફટી તેમાં મૂંઝવેલ થયેલો તે એવ મરીને છિદર થયો પછી જ્યાં સોનામહોર ફાટી ફટી ત્યાં બધો અને શાજ શાજ સોનામહોર બહાર કાઢે 'તેના ઉપર નાથે કૂટે અને પછી એક એક કરીને પાછીતેલ' જગ્યાએ જમીનમાં મૂકી દે કેઈ એક માણસે વૃક્ષના જોડે રહીને છિદરની આ પ્રવૃત્તિ એક પરિક્ષા કરવા એક સોનામહોર સર્થ લીધી. છિદરે જ્યારે સવ સોનામહોર હરમાં મૂકી લીધી ત્યારે તેમાંથી એક જોઈ થયેલી જણાઈ તિમ્બને પણ પરિમલ્લ સંજોતો જુઓ ! માથાં પછાડી મરી ગયો. ત્યાંથી મરીને બીજી નરકે ઉત્પત્ત થઈ ગયો. પરિમલ્લમાં આસક્તિ રાખનારને પરિમલ્લ જેવા બનાવશે તેનો નમૂનો તો જુઓ !

અત્યારે માનવ છે. તે મૂડીએ મૂડી આવતા ભરે રહેશે ખરી ? માંડ મનુષ્યભવ મળ્યો છે. બહુ પુણ્યના ભેગે મળ્યો છે, તો આ ભવમા સાચી કમાણી કરવાની, કે થેલીઓ પંપાગ્રવાની ? તમે નોટો ગણ્યો કે નવકાર ? આજે પૃથ્વીએ કે કાઈ ધર્મધ્યાન કરે છે ? તો જવાબ મળે કે સતી વખતે ત્રણ નવકાર લાણુ છુ, અને ઊઠતી વખતે ત્રણ નવકાર લાણુ છુ. બસ, પતી ગયું ? બહુ મોટું કામ કરી દીધું ? ક્યાં જિભા છે ! વિચાર કરે.

નંદમણિયારે વાવમા મૃગ્ધાં રાખી, તો મરીને નંદ-પુષ્કરણી વાવમા દેડકો થયો. નંદમણિયારને મિથ્યાત્વીનો સંગ થવાથી પુણ્યને ધર્મ માનવા લાગી ગયો. પ્રથમ તો તે ભગવાન મહાવીરનો શ્રાવક હતો. તેણે ગામ બહાર ચાર ખાન્ટુ ચાર ખગીચા બનાવ્યા એક દિશામા દાનશાળા બધાવી બીજી દિશામા હન્રમતશાળા, ત્રીજી દિશામા નાટકશાળા અને ચોથી દિશામા ઔષધશાળા બનાવી. બધા વચ્ચે નંદ-પુષ્કરણી વાવ ગળાવી જેનું પાણી ઈષ્ટ, મિષ્ટ, પથ્ય અને હિતકારી હતું ઘણું લોકો ત્યાં વિશ્રાંતિ લે વાહ, નંદમણિયાર વાહ ! એમ બધા વાહ વાહ કરવા લાગ્યા પણ વાહ વાહ તે હવામા ઊડી ગયું બે ઘડી કાનને પ્રિય મનોહર લાગ્યું, પણ જીવનના અતકાળે, નંદમણિયારને સોળ રોગ ઉત્પન્ન થયા શરીરમા બળતરાનો પાર નહિ ન ઊઠી શકાય, કે ન બેસી શકાય રાજગૃહી નગરીમા ઢઢેરો પીટાવ્યો કે જે કોઈ રીતે આ રોગ મટાડી બચુતા હોય તે આવો, હું મોટામા મોટું ઈનામ આપીશ સૌએ આવી અજમાયશ કરી, પણ કોઈ રોગને મટાડી શક્યું નહીં વ્યાધિ વધતી ગઈ, પરિણામે

શાંતિથી શ્વાસ પણ લઈ શકતો નહિ. હૃદ આવે ત્યારે તેને લેવા ઠોણ સમય છે.

હીરાનો કાર પહેચે, હીરના ચીર પહેચે સંખીતના સ્વર સૂણ્યે કઈ હૃદ મળે ! ના તો પરિમલ કયે ઠોણે ઠામ લાગે છે તે તો જાણો ! મરતી વખતે ‘ધન શરણ પેઢી શરણ, પૂત શરણ, ઠહંચો, કે અરિહતા શરણ, સિદ્ધા શરણ’ કહેશો ? ધમને ક્યાં રાખ્યો છે ! ધર્મનાં જ્ઞાતાં વિના જશે તો ભવાટવીમા રજગી પડશે.

મધર એન્ડ ક્રાધર સખી, વેઈ વીચ નોટ કબી
વાય કુ માય માય ધાર હીયર કોઈ નહી
ધોઈ બોઈ નોટ જમા ધાર હીયર કોઈ નહી

ફાની કુનિયામા એકલો જાણે જાણીને મનવા મોડ જમા ધી
જનું પડશે એકલા તારે મુણી ફૂલુ તજારા કોણ—
બોલશે પછી જન્મમાં તારે ઠોણ ઠોણ વણાઈ ?
માતા કે પિતા કોઈ ન તારા જાઈ ને બેની દુર રહેતારાં
કરની સ્ત્રી પણ પાસે ન જાણે, બૂલશે જાણક તારાં— કોણ—
બોલશે પછી જન્મમાં તારે, કોણ કોણ વણાઈ ?

આ જગતમાં માતા પિતા, સંપત્તિ વારસો કોઈ પણ તારી સાથે નથી આવવાનાં બૂલ સમાન બાંધવો કે ખમા કહેનારી બહેન કે અખોજના કહેવાતી સ્ત્રી પણ આસુ પાડી બેસી રહેશે. આમાં કોણ તારું છે ? મારે મમતાનો દોર હોય આત્મા-પરમાત્માના વિચાર કરે. રાત્ર હશ ન વ્યવિત્ર-તપમા રમણતા કયે કરવા જેવું આ છે જનું પડ્યો એ તો શોક્ષ્મ છે

જાણે અધારા, બોલશે અજવાળાં જો
કાગ સમીપ ત્યાં દોનાં રજવાળાં ?

જીવનનાં સ્વપ્નાં મતને શું જાવે આ
આત્માની સર્વ વાતો ભુલાવે.

આખા ઉઘડે કે સ્વપ્નુ વિલય થઈ જાય છે, જ્યારે
આ સ્વપ્નુ જોવું છે, કે આખા મિઆણી કે જિંદી જાય છે
જગત સ્વપ્નવત્ છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કોઈ તમારા
નથી મોહ કરશે નહિ આરભપરિશ્રદ્ધમા શુ રચ્યાપચ્યા
રહો છે ? આ છે, ને આ નથી સોનાના દાગીના છે અને
હીરાના નથી આટલું કયું, હજી આટલું બાકી છે ત્રણ
દીકરા પરણાવ્યા, હજી બે બાકી છે નાનાને ઘેર પારણ
પાધાય, એટલે રમાડીને જાઉં આવી લાલ-પાલ કરતા તારા
અમુલ્ય રાત્રિ દિવસો હરાઈ જાય છે જિંદગી વ્યર્થ જાય
છે કેમ પ્રમાદમા પડ્યા છો ! જિંદ ઉડાડો

તમે ગોઠડું જોતી સૂતા છો, એટલે જ્ઞાનની લાઠી
લઈ ગુરુજી દૂરી વળે છે, પણ સારી લાગતી જ નથી મારું
કોણ ! હું કોનો ! આટલો વિચાર તો કરો ! મન-વાણી,
દેહ, પર પુણ્ડલ છે 'હું' અજર, અમર, અખડ, અવિનાશી
જગતી જ્યોત હું હું મારું સ્વરૂપ ભૂલ્યો છું, તેથી જ
રણડપટી છે અજ્ઞાન એ અંધાપો છે. આખે આખ
આવતી હોય તો અશમાવાળાની દુકાને પહોંચોને ! ડોક્ટર
આખ તપાસી કહે, કે આમર છે, ઓપરેશન કરાવવું પડશે.
સોય લઈ ડોળામા ઇન્જેક્શન દઈ દે, તો પણ કહેશે, કળૂલ
છે ડોક્ટર ગમે તે કરે, ત્યાં દલીલ કરતા નથી તો પછી
અહીં શું દલીલ કરવા માડો છો ! મોહના પડળ ઉતારી,
જ્ઞાનનો પ્રકાશ મેળવવો હોય, તો જ્ઞાનીની વાણીમા શ્રદ્ધા
લાવવી જોઈશે

આવઠ ઘડિને કદમૂળ ખવાય જ નહિ. અરે રાત્રીસોજન
પણ કરાય નહિ છતાં રાત્રીસોજનના ત્યાગમા પણ ગસ્તાવસ્તા
કરે હસ જેવા પંખીઓ સાચા મોતીનો ઘાસે ચરવે રાત્રે
મૂકી દે છે ત્યારે માનવો દલીલ કરે છે, કે સાહેબ રાત્રે
જાગરમાથી મોઠો આવું છું મારે રાત્રીસોજન ત્યાગ નહિ
થાય દેવાનુમિયો ! તમને કંઈ ઠેકિમા મૂકવા !

હિંદુ શાસ્ત્રમા કહે છે કે, રાત્રીએ સોજન લેવું તે અત્ય
માસ બરાબર છે અને પાણી પીવું, તે લોહી બરાબર છે,
કારણ કે કેટલાય વ્રસ જીવો જોટલા સૂક્ષ્મ છે, કે દિવસના
પણ નજરે માંડ માંડ દેખાય છે, તે રાત્રે તો કેમ કરી દેખાય !
રાત્રીસોજનમાં વ્રસ જીવોનો ઘણું નીકળી જાય છે મોટે
તમારાથી રાત્રીસોજન કેમ થાય ? સાધુ મૂલસ્થની શેઠમાં
હવાઈને કહે તબિયત અને ન થાય તો કંઈ નહિ, જવા દે.
બીજી રીતે ધમ ધ્યાન કરે. એમ અનુમોદના પણ સાધુથી
ન દેવાય કારણ કે તેથી તો તેને વ્રતમાં લીલો પાડી દીધો.

કોઈ એક રાજા પાસે ગુરુ-શિષ્ય આવ્યા શિષ્યે
રાજાને ધર્મોપદેશ દેવા માંડ્યો. જેવું છે તેવું બોલ્યો :
જે માણસ કુશળા જિહ્વ જેટલું માસાહાર કરે તે મરીને
“ યાવત્સ્ય દ્રહિવા કરે, ” અર્થ-સૂચ રહે તેટલા સમય સુધી
નરકમાં રહે છે આ સામાની રાજાના ફવાડાં બિલાં મર્ધજવાં
પણે લાગી ગુરુને પૂછે છે મહારાજ ! મારું શું થયે ? મેં
તો માસાહાર કરવામા બાકી નથી રાખી. ગુરુ કહે : તાર્ધ
સમતા રાખો. ઘેલાએ એમ કીધું છે કે તલ જેટલું માંસ
ખાય તો નરકમા જાય પણ તમે તો ઘણું ખાધું છે મારે તમે

તો ઠેકડો મારી નરક કુડ માંથી બહાર નીકળી જશે. આવા ગુરુ તારશે શુ ? પાપના પોષક કુગુરુઓ એ તો કાળોકેર વર્તાવ્યો છે. રાજા વૈરાગ્યની શ્રેણીએ આવી જવાની તૈયારીમા હતો, છતા લોભી ગુરુને એમ થયુ, કે જો હું ભૂલ બતાવીશ તો મારો સેવક નહિ રહે. એટલે ગુરુએ પત્થરની નાવ ઉપર બેસાડી દીધો. આવા લોભી, લાલચુ કુગુરુ શુ કરશે ?

રાત્રી લોજન આવકને ન હોય, તો પછી સાધુને તો સર્વથા ત્યાગ હોય જ રાત્રે બામ પશુ ન ચોપડાય. રાત્રીએ દવા પશુ ન રખાય. જેમ પળી સવારે પાખ ખ ખેરી ઊડી જાય, તેમ સાધુ કોઈ પશુ જાતના સગ્રહ વિનાના હોય, આવી હુકેર વાત માતાં સમજાવે છે. હનુપશુ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૮૦મું

સં. ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૬ ને રવિવાર, તા. ૧૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત 'એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રશ્નમાં' ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ઓગણીસમા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ચલચિદ્દેવિ આહારે, ગર્દભોયણ વજ્જણા ।

સન્નિધી સંચઓ ચેષ, વજ્જેયન્વો સુદુક્કર ॥૩૦॥

મૃગાપુત્ર આત્મસ્વભાવના લક્ષે સંસાર દેગાવી દેવા તૈયાર થયા છે તે માતાપિતાને કહે છે 'આ સંસાર

જા મ-જરા મનજીવી બ્રાહ્મ થયેલો છે આધિ, બ્રાધિ, ઉપાધિથી
સ સાર બળી-જળી પ્રજાળી રહ્યો છે હવે મારે આ જ સારમા
શ્વમાત્ર પણ રહેવું નથી. મારે મૂળભૂત કશા-જે સિદ્ધ કશા
છે તેને પ્રાપ્ત કરવી છે હવે મારે આ જ અતિમા રજગર્ભ
નથી. એવી રીતે મૂળપુત્ર સયમપદે પડવા તૈયાર થવા છે
માતાપિતા પામે રજા લઈ રહ્યા છે માતાપિતા સવમ
માગની દુષ્કરતા સમજાવે છે પચ્ચમહાવત સમજાવ્યા.

હવે છઠું મહાવત, રાત્રી-સોજન ત્યાગનું સમજાવતાં
કહે છે આર પ્રકારના અન્ન છે અનાજ પાણી, મેવો અને
મુખવાસ આ આર્ય આહારનું રાત્રી-સોજન સાધુને વચ્ચે
હોય રાત્રીને વિષે, ધી, તેલ, દૂધ આદિનો સમજ પલ્લ
કરાય નહિ જે ઉપાશ્રયના મકાનમાં કંઠા કે ગરમ પાણીના
ઘડા રહેતા હોય ભગવાને કહ્યું છે, કે હાથની હથેલી
સુકાય ત્યાસુધી પણ, રાત્રીએ સાધુએ તે સ્થાનમાં રહેવાય
નહિ ગવેવણા કરતા બીજી સ્થાન ન મળે તો એક
રાત્રીથી વધુ વખત તે સ્થાને રોકાવાય જ નહિ અને રોકાય
તો જેટલા દિવસ રોકાય તેટલા દિવસનું વ્યારિત કપાસ
મુનિનો માગ કેટલો કઠિન છે ? આટલું કઠિન શા માટે
કીધું ? પાણી શખ્યુ હોય તો રાત્રીને સમયે જૂલ તરસ
લાગી હોય તો પીવાનો સકલ્પ થઈ જાય. તમારે પણ
પાપધ કર્યો હોય તરસ લાગે ત્યારે કંઠા પાણીના પોતા મૂઠવાં
પાપધમા કલ્પ નહિ. સાધુને રાત્રીને સમયે કંઠા કે ગરમ
લેપ લગાવા કલ્પ નહિ.

માધુને રાત્રી સોજન સાથે આ પણ વજીત છે
સાધુઓએ રાત્રીએ મે તેવા કદંબા પણ ઈજેકશન લેવાય

નહિ. ઉપાશ્રયમા અધારુ હોય, ઘણા માણસો રાત્રીને વખતે પડી જતા હોય, હાથ-પગ ભાગે માટે ઝીણી લાઈટ હોય તો સારૂ, “બધા ઉપાશ્રયમા લાઈટ છે આહી કેમ નહિ.” આવે. સકલ્પ સાધુથી થાય નહિ જે ઉપાશ્રયમા હીવા બળતા હોય ત્યાં મુનિએ રહેવું કલ્પે નહિ રાત્રીએ વાચવાનું કે લખવાનું સાધુથી થાય નહિ. જેટલું આવડે તેટલું મોઢેથી સ્વાધ્યાય થાય, ધ્યાન થાય, ચિત્તવન થાય, અગર આખી રાત ધર્મજગરિકા કરવાનીયે ના નથી સાધુ રાત્રીએ પહેલી પોર-સીએ પ્રતિક્રમણ કરે, એ થઈ રહે એટલે સ્વાધ્યાય, બીજી પોરસીએ ધ્યાન ધરે અથવા સ્વાધ્યાય કયો હોય તેના અર્થની વિચારણા કરે ત્યાર પછી, સાડાબાર વાગ્યે નિદ્રા કરે અને ચોથે પહોરે પાછા સ્વાધ્યાયમા લાગી જાય આમ, સ્વાધ્યાય-ધ્યાનમા હીવાની જરૂર પડતી નથી.

આગળના માણસો સમજતા, કે પૂજના ઉપાશ્રયમા તો અધારુ જ હોય હવે સુધારકો જાગ્યા, એટલે લાઈટ મૂકવા લાગ્યા લાઈટથી ઉપાશ્રયનો દેખાવ ઠીક લાગે. બસ દેખાવમા જ રહી ગયા, પણ આ કયું સ્થળ છે? ધર્મ કરવાનું કે ધાડ ઉઠાડવાનું? આ ધર્મનું સ્થળ છે લાઈટ તો શું, પણ મનોહર ચિત્તઆકર્ષક ચિત્રો કે ધૂપ-સુગંધવાળું વાતાવરણ કે તોરણ-પડદા, સુખડના કેરણીવાળા કમાડ, જે જોવાનું વારંવાર મન થાય અને સ્વાધ્યાય રોકાઈ જાય, ત્યાં તે સ્થળને મુનિએ, મનથી પણ ન ઈચ્છવું પણ જ્યાં સ્ત્રી-પશુ, પડગ રહિત સ્થાન હોય, કે જ્યાં જીવોની ઉત્પત્તિ થતી ન હોય, તેવા સ્થાનમા સાધુથી રહેવાય. ‘ઉપાશ્રય સુધારવા જેવો છે, નળિયા ચળાવ્યા નથી અને મોટા ઉપાડે ચોમાસાની

વિનવી કરી છે,' આવું મુનિ, મનથી પણ ન ઈચ્છે, મુનિનો માત્ર તત્ત્વ નિરાળો છે આ માર્ગમા જોઈ પણ જીવન દિસા પાલવવી નથી તો મુનિથી રાત્રીસોજન તો કેમ જીવે? દેહને દુઃખ-શૂળ ટાક લાગે, તેની સાધુ ફરકાર કરતા નથી. કાશ્વ કે બીજી ગતિમા ઘણાં દુઃખો પશ્વશપણે, લોગવી આત્મા કીજે તો સ્વાધીનતાથી સહન કરીશ તો તેમા વાડુ શ્રેય છે.

જેક જેડૂત જેતરમાં કામ કરી રહ્યો છે તમા ઘણી મુનિ નીકળ્યા જેડૂત મુનિને જોઈને પગમા પડયો વહન નમસ્કાર કર્યો જાહો, મને શા વળા હયાન ક્યાંથી! સાધુ-પુરુષોના અંગે અગમા દિવ્ય જ્યોત જળાકી રહી છે

‘સાધુજીના અંગે અગમા દીવડા જળાકે રે

વૈરાગી સાધુ ગુણના જહાર

પ્રથમ દીવડો સાધુ સલાહ રે દિસે,

જો...યી જોમા જાતમય તું તેજ લાસે રે

વૈરાગી સાધુ ગુણના જહાર

બીજો દીવડો રે સાધુ નયને જુવાયો,

જો યી જોને દયાના દિનેલે જલાયો રે

વૈરાગી સાધુ ગુણના જહાર

ત્રીજો દીવડો જુએ સત્ત્વનો પ્રકારો

જો...યી જોની તુલના કરી નવ લાગે રે

વૈરાગી સાધુ ગુણના જહાર.

પ્રથમ દીવડ સલાહમાં જાણ-પ્રદેશમા જાતમયના તેજ જળાકી રહ્યા છે બીજો દીવડ નયનમાં કરુણાના જરા વહે છે જાતમયત્ત્વ સર્વ મૂર્તિપુ ચાપસ્યતિ સ પસ્યતિ ॥ મને જેમ સુખ પ્રિય છે તેમ, જ્યાં આત્માને સુખ પ્રિય છે દુઃખ કોઈને પણ ગમતું નથી ત્રીજો દીવડ મુખમા સત્ત્વનો

અળકે છે સત્ય જોલણુ, પ્રિય જોલણુ, અસત્ય કે અપ્રિય વચન ન જોલવા. સુભાષિત શબ્દો જોલવા, કે જે વાણી સામાના હૃદયમા આરપાર નીકળી જાય. હૃદય વૈરાગ્યથી રગાર્થ જાય એથો દીવડો હૃદયમા અળકે છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપની આરાધના કરનારા, રાગદ્વેષને જરા પણ સ્થાન ન આપનાર, ગુરુ-સત પુરુષોના હૃદયમા આત્મિક સુખની જવલત જ્યોત અળાહી છે

સતના દર્શન કયાથી ? વળી સતની છાયા અને વાણી કયાથી ? સત પીડાયેલા બળતા-જળતા આત્માઓને શાત કરવા સરોવર સમાન છે. જેમ તાપથી પીડાયેલા માણસને સરોવર કને જતા, દ્વરથી ઠંડા પવનની લહેરથી, અડધો તાપ સમાર્થ જાય છે, તેમ સતને આવતા લાળે ત્યા હૃદયમા શાંતિ, શાંતિ થઈ જાય. શાંતિ પમાડે તેનું નામ સત સત એટલે ભગવાનનો દેવાશી ફૂત ભગવાનની વાણીનો પયગબર છે આવા સતના દર્શન કરવાથી, ખેડૂતને બહુ આનંદ થયો. સત પાસે વિનમ્ર ભાવે કહે છે, આપના દર્શનથી હું પવિત્ર થયો છું, હવે કંઈક કહો

સત પાસે હોય તે આપે ત્યાગી પાસે ભોગની સામગ્રી ન મળે ‘વહુને જોજો નથી લરાતો, મહારાજ માદળિયુ કરી દો’ એમ ન હોય, તરત જ સત પુરુષ કહેશે ‘ભાઈ દુકાન ભૂલ્યો, ગવેરીની દુકાને બકાલુ માગી રહ્યો છે ? બ્રહ્મચર્યના પાળનારા પાસે આવી માગણી મૂકવી, કેવી શરમની વાત છે ? ત્યાગીની દુકાને ત્યાગની જ વાત હોય આજે તો કહેશે, દોરા-ધાગા કરી દો, તેજમદીના

ભાવ ઠાલી દો, કંઈક જોવો રસ્તો દેખાડી દો કે અને ન્યાય
 ધર્મ જાણવો પછી અને તમારા ભગત જ છીએ. પણ નિચારતો
 નથી કે આ સત ગુરુ છે ભગવાને કહ્યું છે, કે તું સસારીની
 લપછપમા પડીશ નહિ. ગુરુશ્યો કેવા છે, તે આચારાંગસૂત્રમાં
 બતાવતા પ્રશ્નને કહ્યું છે ગુરુશ્યનો સગ જો પાસલો છે
 આ પાસલો ભયકર છે આ મારો ભગત દુખિયાશ છે
 મારો સેવક છે, તો જોને કંઈક કરી દેવું, જોમ જોડી દેવા
 જાનારાઓ, સઘમમા લાય મૂકી રહ્યા છે ચર્ચ ન ચર્ચ, તે
 તો જાજ્યને આધિન છે તારી પાસે આવે તેને જોકે જ
 માર્ગ બતાવવાનો હોય

સુખમાં સુખરો, દુખમાં સુખરો સુખરો દિનને રાત
 જીવતા સુખરો, મરતા સુખરો સુખરો સૌ સુખાચ
 સુખરો મત્ર જલો નવકાર જો છે જોઈ પૂવનો સાર
 જોના મધિમા તલો નવિ પાર જોનો જલ જન ત કાર.

જેદૂતને મુનિ કહે છે જાઈ, તારે તારું મેય કરવું
 હોય તો આ નવકારમત્રનું આરાધન કરજો આ મત્ર મધ્ય
 છે જેમાં વ્યક્તિગત કોઈનું નામ નથી. તમે અરિહતાજ
 જેણે કર્મરૂપી શત્રુનો નાશ કરી, મોક્ષને ચોખ્ય થયા, તેવાને
 નમસ્કાર આર ઘનથાવી કરીને તોડયા તેવાને નમસ્કાર હજો
 તમે જાલો છો કે પાશનાથની માળા ફરવો જોઈલે શુ
 મહાવીર નીચા જોમ ? શાંતિનાથ શાતા કરો ! પણ તે તો મોક્ષ
 પહોંચી ગયા છે ચોવીસ વીથ કરોમાં નાના મોળા કહેવા, એ
 લોકોત્તર મિથ્યાત્વ છે નવકારમત્રમા અરિહત પદે જો જો
 જીવા હોય તેને અને જીવન પદમા જનતા સિધ્ધિને નમસ્કાર
 છે ૩૨ ગુણ સહિત આપ્યાય ને નમસ્કાર છે ૨૫ ગુણ સહિત

ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર છે અને પથમહાવ્રત ધારી, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિના પાલન કરનારા મુનિવરોને નમસ્કાર છે ફલાણા સઘાડાના સાધુને નમસ્કાર એમ લેદલાવ નથી

પ્રભુનું નામસ્મરણ કરવાથી લવની રાશે તૂટી જાય છે સૂર્યનું એક બાલકિરણ પ્રકાશતા રાત્રીનું અધારુ ચાલ્યું જાય છે, તેવી રીતે લવની પરપરામા બધાયેલા કર્મો પ્રભુના નામ સ્મરણથી, ક્ષણવારમા નષ્ટ થઈ જાય છે તમે પ્રાર્થના કે જાપ કરો છો ? કે હૈયામા અજ પો છે ? જે જાપ અજ પો ન મટાડે, તે જાપ નથી જાપથી શાંતિ વળે, તે જ સાચો જાપ છે માણના મણકા ફેરવે અને મન બીજે કયાય રચણતું હોય અને કહે મે પાચ માળા ફેરવી, પણ તેનું જેડું જોઈએ તેડું ફળ મળે નહીં ‘મનકા મણકા ફેરલે, કરકા મણકા છોડ.’

અંદનને બંધન સર્પનાં, છૂટી જાયે મયુર ટહૂકાર,

ઉરમાં આવેને પારસ પાતળિયા,

એમ આત્મ અંદનને, કર્મનાં છૂટે બંધન તુમ આધાર,

ઉરમાં આવેને પારસ પાતળિયા.

અંદનવૃક્ષ દરેક વનમા હોતું નથી બ્યા હોય છે, ત્યાં એની સુવાસ એટલી બધી હોય છે કે, સર્પો તે વૃક્ષને વીંટળાઈને રહે છે બ્યારે એ વનમા મોર આવીને ટહૂકાર કરે છે, ત્યાં તેનો ટહૂકાર સાલજતા જ સર્પો જે ગાઠ ભરડાના બંધનથી વિટળાયેલા હોય તે એકદમ ઢીલા પડીને ભાગવા માડે છે મયુરના ટહૂકાર સામે સર્પો ટકી શકતા નથી, તેવી રીતે ભગવાનનું ભજન-નામ-સ્મરણ કરવાથી ઘણાં લવેના બધાયેલા નિગિડ કર્મો શિથિલ થઈ જાય છે નામ-સ્મરણ કરવાની ઝંખના કેવી છે ? જે પુત્ર પરદેશમા બેઠો

પૂજા કરાતો હોય તેને યાદ કરે ત્યાં ઉમળકો આવે. ભગવાને આપણા ઉપર કેટલા ઉપકાર કર્યા છે ? એ પ્રશ્નને યાદ કરતા ઉમળકો આવે છે ?

મુનિ જેડૂતને કહે છે, જાઈ આ જગતમાં જીવ જોઈએ. જ આવ્યો છે અને જોઈએ જ રહે. જેતર વાડી, મામ, મરાસ, ખંડુ મૂકીને જોઈએ જ જવાનું છે જગતના સુખમાં સ્વાર્થી છે, સ્વાય નહિ સરે તો કોઈ કોઈનું આ જગતમાં નથી માટે ધમધ્યાન કર, ધર્મમથ જીવન ગાળ. કોઈની મજામાં આગ ન લગાડવી બૂકું બોલવું નહિ પર સ્ત્રી ઉપર જરાજ દષ્ટિ ન કરવી પરિવ્રજ ઉપર મર્મત્વ ન રાખવું, તે ઉપરાંત રાત્રી સોજનનો ત્યાગ કર રાત્રી સોજનના ત્યાગથી પ્રજ્ઞા કાયદા થાય છે રાત્રીના સમયે જોઈ વખત કોઈ જાન જતી હતી એટલે ઉપર આ મગાવ્યો. કોટલવાળે ક્રીટલીમાંથી આ ભરી આવ્યો. ક્રીટલીના વચ્ચેના નાળામાં ઢેક રોડી સલવાઈ ગમેલ હતી આથી જાનેમા જખાને ઝેર ચડ્યું કન્યાને રાત્રી સોજનની બાધા હતી તેથી તે જાથી ગર્ભ રાત્રે તો પ્રજ્ઞા જીવેના કચ્છરખાણ નીકળી જાય છે

જેડૂતે રાત્રી સોજન ન કરવાની બાધા લીધી મુનિના મોઢામાંથી વેણ નીકળ્યું કોણે મરડો ૩ મમે તેવી કસોટી આવે છતાં જતને આંધ ન આવે તેની કાળજી રાખજે, જોમ મુનિએ કહ્યું જેડૂત કહે ભલે સાહેબ. મુનિ તો નિયમ આપીને રક્તે પગલા જેડૂતે મુનિના મોઢેથી, જે મોઢાક ફૂલમાં ખર્ચો તે વીણી લીધા તમારે તો વ્યાખ્યાન આવ નહિ તો કાલ સભળાશે જોમ જ ને ? આ તો વીરશેત્ર

ગણાય, એટલે રોજ વ્યાખ્યાન હોય, તેથી જ તો રીઠા થઈ ગયા છે. રોજનું સિચન કેવા બનાવે! તેને બદલે “તુમ કહેતા લલા, હુમ સુનતા લલા કરવાનું બધું કાચુ,” એનો અર્થ કંઈ નથી.

ખેડૂત સાળે ઘેર ગયો, ઘેર જઈને માતા-પિતાને કહે છે મારે રાત્રે ખાવાની પ્રતિજ્ઞા છે, માટે જે હોય તે આપી દો અરે આપણે લોકવરણને બાધા હોય ! માતા બોલી, આપણે આરતી થયા પછી જ ખવાય, આમ તને વહેલા જમી લેવા કેાણે ભરમાવ્યો ? આપણે ખેતીનો ધંધો, આવા ધંધામા આવી બાધા ચાલતી હશે ? રાત્રીએ ચૂરમુ બનાવ્યું છે, ચાલ ખાવા ખેસીજા ખેડૂત કહે છે ‘દેહ જાય તો દૂરખાન છે, પણ રાત્રે હું ખાવાનો નથી’ “જો તુ નહિ ખાય તો અમે પણ ખાવાના નથી” માતા બોલી ખેડૂત કહે તો તેટલો વધારે લાલ, હું તો એ જ મતનો છું આમ ઘરના કોઈએ ચૂરમુ ખાધું નહિ હવે ચૂરમુ ખાડેલું, તે ચાગણુ ખિલાડીને નાખ્યું ખિલાડી ખાઈગઈ અને ત્યા જ ઢળી પડી. સવારે જ્યાં જુએ છે, ત્યાં તો ખિલાડી થતીપાટ લીલીકાચ થઈને પડી છે રાત્રીએ ચૂરમુ નાખેલ, તેનું ઝેર ચડી ગયું, લાગે છે નક્કી ચૂરમામા કાઈક પડી ગયું હોવું ભેંઠએ જ્યાં લાડવા લાગીને બૂંએ, ત્યાં કણાના કટકા નીકળ્યા જે ખાંડણિયામા ચૂરમુ ખાંડેલ તે પૂંજ્યા વિના ખાડતા અદર પેસેલ કણાના કટકા ચૂરમામા લળી ગયેલ હતા મહારાજનો એક જ ઉપદેશ સૂણતા કેટલા જીવ બચી ગયા! માટે રાત્રી ભોજન ન કરવું, તે ખેડૂતના આખા કુટુંબને સમજાઈ ગયું. આજે બહેનો રાત્રીના પુરી-ચેપલા કરે છે, પણ કેટલા જીવોનો

કમ્પરમાણ નીજે છે, તેની ખબર છે ?

રાત્રે રાપે ને દિવસે ખાય તે અશુદ્ધ
રાત્રે રાપે ને રાત્રે ખાય તે પણ અશુદ્ધ
દિવસે રાપે ને રાત્રે ખાય તે પણ અશુદ્ધ
દિવસે રાપે ને દિવસે ખાય તે શુદ્ધ

માર ભાગામા છેલ્લો ભાગો જ શુદ્ધ છે રાત્રીએ
રાંધતા જતના શુ રહેશે! રાત્રે જન્મતાં કીડી પેટમા ભરતાં
બુદ્ધિનો નાશ થાય છે કશાનિયો પેટમા ભર્યો તો શરીરમા
કશાનિયાનો રોગ થાય છે જૂ પેટમા ભર્યો તો જલોદર રોગ
થાય છે, માટે રાત્રીસોજન કરવા જેવું નથી. બાળકોમા પણ
એવા સંસ્કાર થાકે કે, રાત્રીસોજન કરાય જ નહિ. તમારા
ઘર રાત્રીના દશ વાગે મહેમાન આવે તે પણ રાત્રીએ ખાધી
કે સોજન થામે નહિ, એવું જોડ રાખો. આને તો મહા
રાજનાં દશન કરવા બહારગામ ભ્રમ અને રાત્રીએ મોઢા
પહેંચે, ત્યારે સોજન કરે શુ આ બાબતી છે? દશન
કરવા આવ્યા છે એવો રસોડુ જ રાત્રીના દશ વાગ્યા
સુધી વાહુ રાખવું? વળી દશને આવતા પચ્ચરણ, મુકપત્તિ,
સુષ્કે આદિ ઉપકરણો લેવા ખરા કે નહિ ?

પરણવા ભવ છે ત્યારે ઉપરણી વગર ભવ છે
ખરા! આ તો સતની-સભામાં દશન કરવા જેવું છે
સામાયિકનાં ઉપકરણો સાથે લીધા વિના જવાય જ નહિ!
પણ તમારે તો માગીને મળતાં હોય ત્યાં સુધી, ઘરનાં
વાપરવાની બાધા હોય તેમ લાગે છે! બે રૂપિયાનો સુષ્કે
હો તો તે તમે વાપરી શકો અને ઘરનાં પણ વાપરી શકે
રાતનું પુસ્તક જેની કિંમત બે રૂપિયા હોય, પણ વેચાતું
હોતાં ટાક વણે જ્યારે વાહલા મુ લા પક-પાવડર, લાલી

લગાડવામાં કેટલું ખર્ચ કરી નાખે છે ! એક સિનેમા જોવા જાય, ત્યાં પાચ-દશ રૂપિયાની ઉઠાડે, નાસ્તામાં તે પાંચ રૂપિયા બિડી જતા હશે.

આર્દ્રકુમારને અનાર્થ દેશમાં, જ્યાં સાધુપુરુષને જોવા નથી એવા દેશમાં અલયકુમારે પુજણી અને મુહપત્તિ વગેરે ઉપકરણો લેટ મોકલ્યા હતાં આર્દ્રકુમાર આ લેટ આવેલી થીજો જોઈ રાજ થયો. અરીસા સામે બિલો રહી મુહપત્તિ મોઢે ફેરવવા લાગ્યો ખરાબર ગોઠવતા મોઢા ઉપર ચઢી ગઈ, જ્યાં અરીસામાં જોયું તરત જ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું, કે પૂર્વે મેં કયાય આવું રૂપ જોયું છે ! મુદો કહેવાને. એ છે, કે એક માણસ ધરમાં ધર્મ કરે, તો બીજા પણ તેના રંગે અવશ્ય રંગાય એક જણ કુટુંબમાં કદમૂળ ન ખાતો હોય, તો તેની અસર આખા કુટુંબમાં પડે છે. જૈન યજ્ઞને હોટલમાં જવાય જ નહિ હિન્દુ હોટલ એટલે “હિન્દુ હો. તો ટળ” તારા માટે અહીં સ્થાન ન હોય, છતાં પણ, આજે હોટલમાં જઈ પુરી-ખટોટા ખાઈને ધર્મની ધાડ ઉઠાડે છે સમજજો, તમારા બાળકોને નાનપણથી જ સારા સસ્કાર પાડજો પ્રથમ શાળા તમારું ઘર છે જીવનનું ઘડતર માવ-તરથી જ થાય છે તમારા સસ્કારમાં કયાંય હશે, તો જ તમારા સતાનો સસ્કાર વગરના થશે.

મૃત્રાપુત્રને માતા કહે છે આ છટું મત, તે અહિં સા મતને, પુષ્ટ કરનાર છે આ મત, જાવજીવ સુધી પાળવું બહુ દુષ્કર છે માતા પુત્રને હજી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

આખ્યાન ૮૧મું

સ ૨૦૨૦ ના આસો સુદ ૭ સોમવાર, તા. ૧૨-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત જોવે જો હાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે
સિદ્ધાંત પ્રદ્યોત્ત. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે

મૃગાપુત્ર મુવરાજ પડના પછી, જત્રીસ રમણીઓના
સ્વામી છે. દોશુન્દક દેવતા જેવું મુખ લોગવી રહ્યા છે તેમાં
જોકે સાધુના ઇશન થતા અતિસ્મશ્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે
જ્ઞાનમાં પૂર્વ લવો નારહી, તિલ્ચ, ઇશાના લવો જોયા. દેવ
લોક જોયો અને ત્યાંથી અવીને પોતે અહીં માનવ લવમાં
આયા છે તે પણ જોયું હવે જે કામ અપૂરું છે તે પૂરું
કરી લેવું છે જગ્યા પછી વાર શુ ? લાવ નિશ્ચય કરી અર્ધ
છે જ્ઞાનનો પ્રકાશ વર્તી રહ્યા છે જોવા મૃગાપુત્ર, માતા
પાસે સયમ-માગે જવાની રજા માગે છે માતાને કહે છે,
કે હવે હું કિ પાક ફળને ખાવા ઇચ્છતો નથી. જળતા-જળતા
આ સ સારમાં સાર વસ્તુ આત્મા છે, બાકી બધી વસ્તુ અસાર
છે અજ્ઞાની દોઢે અસાર વસ્તુનો મોહ કરે છે, સારભૂત
સમ્બદ્ધજ્ઞાન, ઇશન, આદિત્ર અને તપ જો છે ઇન્દ્રિયોના વિવરો
કે સ્વચ્છન્દનેહી કોઈ સાર-ભૂત નથી.

“સાર વસ્તુ જાણ, સાર તબ તિયમ જ જમસિયક થર ।

સાર તિયવર થમ્મ સાર લલિહવા પંદિમ મરમ ॥

ઈશન અને જ્ઞાન સારભૂત છે આત્માના ખજાનામાં

અનતાગુણો છે તેમા જ્ઞાનગુણ નિરાકાર છે, પોતામા શુ પડયુ છે, તે જ્ઞાન બતાવે છે ધર્માસ્તિકાયનુ ચલણ લક્ષણ, અધર્માસ્તિકાયનુ સ્થિર લક્ષણ, આકાશાસ્તિકાયનુ અવગાહના લક્ષણ, કાળનુ પરાવર્તન લક્ષણ, જીવનુ લક્ષણ ઉપયોગ, અને વર્ણ, રૂપરસ, રસ, ગંધ એ પુદ્ગલોના લક્ષણ, આ બધુ જ જ્ઞાનનાર જ્ઞાન છે. પ્રમેયત્વ નામનો ગુણ દરેક દ્રવ્યમા છે જાણુ તે દોષ નથી વિષયભાવ કરવા, મનોરૂ અને અમોરૂભાવ કરવા તે જ બંધનુ કારણ છે. જો જાણુવા માત્રથી, બધ પડતો હોત, તો કેવળીને મોટો બધ પડે, કારણ કે કેવળી લોકાલોક બંનેને જાણી રહ્યા છે, માટે જાણુતુ તે બધનુ કારણ નથી. પોતાનો ગુણ પોતાનો નાશક ન થાય પર વસ્તુ નાશક છે

રાગ-દ્વેષ એ વિકારી ભાવ છે, તે જ આત્માનો નાશ કરનાર છે અરીસામા અગ્નિનુ પ્રતિબિંબ પડે છે, તે અરીસામા દેખાય છે, પણ તેથી અરીસો સળગી જતો નથી બરફની શિલા પડી હોય, તો અરીસામા બરફની શિલાનુ પ્રતિબિંબ દેખાય છે, પણ તેથી અરીસો ઠરી જતો નથી. અરીસો જુદો છે, અને અગ્નિ કે બરફની શિલા જુદા છે અગ્નિ અરીસો ન થાય, કે અરીસો અગ્નિ ન થાય એમ જડનુ જડમા અને મારુ મારામા, એમ મળિયારો વહેંચતા આવડે છે કે નહિ? પર ચીજ મારી થઈ શકે જ નહિ, તે જડ છે, હું ચૈતન્ય છું. જડનુ પરિણમન ચૈતન્ય કરી શકે નહિ અને ચૈતનનુ પરિણમન જડ કરી શકે નહિ, માટે સ્વભાવમા ઠરી જાઓ પરમા જાઓમા, કષાયની અગ્નિમા સળગો નહિ શાપની સામે આશીર્વાદ આપવો, આનુ નામ

શ્રમા પૂરુ કરનારનું મનથી પણ, અહિત ન ધમ્યવું

‘શાન્તી કહે છે, કે જે ક્રોધ કરે છે, તેને જ નુકસાન થાય છે તારા શાનની સ્વચ્છતા થઈ ત્યારે ખંખર પડી, કે ક્રોધ નુકસાનકર્તા છે હવે જે ક્રોધ કરે તે માણસ બેજાન ક્રોધ તો જ ક્રોધ કરે

‘કુ ક્રોધ ન કરું તો’ ન થાય આ જ પુરુષાણ કરવાનો છે, બાહ્ય કાંઈ બીજા જોડકામમા પુરુષાણ નથી કરવાનો. તને ક્રોધના નિમિત્તો મળે, છતાં પણ તારે તારા સ્વભાવમા કરવું અજ્ઞાની આત્માઓને શોધમાં થવું માડું લાગી જાય છે જ્યારે સમજણવાળાને, શિલ્પમાં કંઈ અસ માત્ર પણ લાગતું નથી. સમજણવાળાને ૧૦૫ કિમી, તોય ક્રોધ, છતાં પૂછે તો કહેશે, ઠીક છે કુ માડું કામ કરું, એ જોનું કામ કરે જ્યારે અણસમજૂને હવે તોય ક્રોધ ત્યા ધમધમાટ કરી મૂકે કારણ કે સહનશીલતાનો અભાવ છે. શાનમાં જેવું ક્રોધ તેવું અળકે છે તેમા શાનનો દોષ નથી. અણુવું તે ક્રોધ નથી શાન-રેખ કરવો તે ક્રોધ છે એટલું શીખી જાઓ તો ત્હી વીતરાગ થતાં, વાર નહિ લાગે.

હવે માતા મુગાપુત્રને સચમ કેવી રીતે પાળવો જોઈએ, તે બતાવે છે. સાધુ યવામા આખી જિંદગીની અપંગતા કરવાની છે બૌદ્ધ લોકોમાં કુગી (સાધુ) થાય છે તે અમુક વર્ષો કુગી તરીકે રહે, પછી ન પળાય તો પાછા સસારમા આજ્યા પાવે. તેવો આ જૈનનો માગ નથી જૈનમાગ એ સવશી અનુત્તર પ્રધાન માગ છે જૈનક્રિયાની યોગ્ય કોઈ ન આવી શકે

જૈનધર્મમાં એક એક દ્રષ્ટાંત જુઓ. ગજસુકુમારને સોમીલે સળગાવી નાખ્યો, છતાં ગજસુકુમારે ક્ષમાના પાઠ શીખવ્યા. સ્કંધક્રન્તા શરીરની ખાલ ઉતારી નાખી, છતાં સમતા ધારણ કરી. કામદેવ શ્રાવકને, દેવે પિશાચ, હાથી અને સર્પનું રૂપ ધરી પરિસહ આપ્યા, છતાં સહનશીલતા રાખી. આવા તો શ્રાવકો હોય, ત્યાં સાધુની તો શી વાત કરવી ! હિંમ ખમી લેવું, પણ હુ ખ દેવું નહિ, તે મત્ર જૈનદર્શનમાં લઘ્યાવવામાં આવે છે. લગવાને અલયદાન દેતા શીખડાંબુ છે તમારે પોતાને અલય થવું હોય, તો અલય દાનના દાતાર બનો, તો જ તમને અલય મળશે. સુખ દેવાથી સુખ મળે છે. દગા-ખાણ કરી, છેતરપીંડી કરી, કોઈના ભાવ-પ્રાણને લૂટવાથી સુખ મળે નહિ. મહાન પુરુષોએ કીધું છે, કે સમતા રાખતા શીખો.

ક્રોધ આવે છે, ત્યારે આખથી ખખર પડી જાય છે, તેમ જ બોલવામાં પણ ખખર પડી જાય છે ક્રોધનો. અને તાવનો સમન્વય કયો છે તાવમાં આખ લાલ થાય છે, માથું બારે થાય છે, ક્રોધમાં પણ તે જ દશા થાય છે તાવવાળો ખડે છે, કાતો ફૂટે છે અને કાતો ગાણા ગાય છે, તેમ ક્રોધીને ક્રોધના આવેશમાં બોલવાનું ભાન રહેતું નથી. જ્યારે ક્રોધીને ક્રોધનો આવેશ આવે છે, ત્યારે સામા માણસે મૌન બળવડું બોલ્યું બોલશે તે થાકશે જે માણસ સમતા રાખે છે, તેને બેર પડતું નથી.

क्षमा खल्वग करे यस्य, दुर्जनं किं करिष्यति ? ।

अतृणे पतितो बहन्ति, स्वयमेवोप शाम्यति ॥

જેની પાસે જમાનું ખડગ છે તેને દુર્જનેા શુ કરી શકવાના હતા ? જ્યાં તણખલા, કપરા કે બજતણુનો ધોરાક મળતો નથી તે અગ્નિને આપોઆપ કરી જવાનું રહે છે માટે કોખીની સામે યજ્ઞ નહિ પણ તેની દયા ખાવી. બિચારો પ્રકૃતિને વશ પડ્યો તે કમજોર છે' કેટલાક અશાનીઓને બાલતા ઠેસ વાગે તો ધમપછાડા કરશે બારણુ લાગી જાય તો બારણુને પાછડશે. શુ કરે છે તેનું તેને જ્ઞાન નથી રહેતું. ગાંડાનું ગણીને ગાંઠે બંધાય નહિ. આવ્યા નિમિત્તો મળ્યા તે તમે પૂર્વે પાપ કયાં તેનું ફળ છે હવે સમતા રાખી સોગવો, નહિતર પાછું ભવિષ્યમા ભેટશે ખૂબ ખૂબ બોલતા હોય, ત્યારે સામે માણસ કહેશે, હવે સહનશીલતાની હઠ હોય. આતો રામ કહાણી રાખે છે અરે બાઈ ? કયાં રામના ઘોડ વરસનું ડુંખ તે માહેલો તારા જોઈ દિવસ ખરો ! દુ ખના ગાંડવાં શુ જિઆં છે, તે તો જતાવો ! ગણીને ગાંઠે કયાં સુધી બાંધી રાખશે ! ગજસુક્રમારના દુ ખની બે ધડી પણ ખરી ?

માણુ તો કાજ મૂકાવે જરા મન મૂકતા શીએ,
આવી રહેા જનેરો લાવ નાંવે ફરી ફરીને,
આવી રહેા મનુષ્ય રેવ નાંવે ફરી ફરીને.

વરઘાટે ચઢાવી, મૂઠ મૂઠાવી, પાટે બેસાડી દીધા, ભેટલે શુ પતી ગયું ? મન મૂકાવું જોઈએ, નહિતર તો સાધુ જેવા સાધુ ચડકોશી નાગ ઘર્ષ ગયા ક્યારે આયુષ્યનો બધ પડ્યો, જેની શી ખબર છે ? આયુષ્યનો બધ પડવી વખતે બે કોધ મુક્ત પરિણામ રહેશે, તો ગતિ બગડી જશે. મને કોણ કહી શકે ? અરે બાઈ તુ કોણ ? પ્રભુ વીરે પણ કેટલા પરિસહ સહન કયાં છે તે માહેલો જોઈ પણ પરિસહ

આપણને છે! એક રાતના વીસ પરિસહ—હાથી, સર્પ, વજ્રમુખી કીડીઓ, પરિસહ દે, છતાં ભગવાન એ બધું સમભાવમા ઝીલે છે જ્ઞાતા, દ્રષ્ટાપણે સ્વભાવમા ટકી રહેવાની આવડતવાળા છે, તેથી હું બ હું અરૂપ નથી પરિણમતું આજની આપણી દશા કેવી છે? આપણને તો કોઈ બે ચાર કડવા શબ્દો કહે, ત્યાં તો લાલપીળા થઈ જઈએ છીએ બળવાન હોય તો મારવા દોડવાના, મારી ન શકીએ તો ગાળાગાળી કરવાના, ઉઘાડે છાગે ગાળો ન બોલી શકાય તો મનમા બડબડાટ-ગણગણાટ કરી હંજરો ગાળો ભાડી નાખવાના ઠાણાગસૂત્રમા દશ પ્રકારના મૂડ કહ્યા છે પાચ ઇન્દ્રિયોના વિષયના, ચાર કથાયના અને છેલ્લે શિરમૂડ કહ્યું છે વેશ માત્ર પહેરી લીધો પણ સાધુતાનું જે તેજ પડતું જોઈએ તે નથી પડતું, માટે લાઈન ચેઈન્જ કરવાની જરૂર છે જેના જીવન બાગમા સ્નેહના ઝરણા વહે, ત્યાં વેરઝેરના બાવળ ન બેગે “હું કંઈક છું, મને કેમ કોઈ કહે!” અરે તું શું છો! મૂળામા હતો ત્યારે મક્તમા વેચાણો પગવડે કચરાણો ડાળાનું અથાણું કરે અને પાછડાને ફેંકી દે છે, એમા આપણે હંતા કે નહિ! શાક લેવા જાઓ છો, ત્યાં ઉપરથી થાંડું લો છો, એમ મક્તમા વહેચાણો! ત્યાં તમારું કયું વજન રહ્યું હતું, કે આહી ‘હું, હું’ થઈ પડ્યા છો! જેનામા સહનશીલતા છે, તે જ પરિસહને જીતી શકે છે

ઉરમે ન માન હોવે, દિલ એકતાન હોવે,
મલુ ચરણ ધ્યાન હોવે, જળ પ્રાણ તનસે નિકલે,
એસી દશા હો ભગવન! જળ પ્રાણ તનસે નિકલે

જ્યારે દેહમાથી પ્રાણ છૂટતા હોય, સામે કપરા સંયોગો હોય, “મરતો નથી ને માચો મૂકતો નથી” આવા

વેળા સામળતો હોય, છતાં મનમાં આક્રુણ વ્યાક્રુણ ન થાય તે વખતે ધ્યાન ખરૂં હોય પ્રભુ ! હું કેવળ તારી ભક્તિમાં લીન થઈ બાઈ, નવકારમત્ર બોલતા બોલતા રેહ છૂટી જાય, તે સ્થિતિ માણુ છું પણ આ માટે તો અગાઉથી તાલીમ લીધી હોય તે કેળવી શકે, પણ જેને એક વખતમાં વાખા પડતા હોય તે સહેજણા કેમ કરશે ? જે માણસ એકાસણુ કરી ન શકે તો હોય તેને માસખમણના પચ્ચકખાણુ કેમ દેવાય ? જેનામાં સહનશીલતા નથી તે સચારો કરવાને લાયક નથી. સાદાં તપ, એકાસણાં આયજિલ, ઉપવાસ, છઠ્ઠ, અઠમ કરીને પ્રેક્ષીસ પાઠવી એઈએ અદરથી હમન કરશે તો જ આગળ વધી શકશે.

દીક્ષા લીધા પછી નિહારમાં પેટમાં બોટા વળતા હોય, સામે ગ્રામ દેખાતું ન હોય તરસનો પરિસહ એટલો બધો કે મોઢે લોટ ઉઠતો હોય, આખે જામારા આવતા હોય, આવી મુરકેલીમાં મુકાઈ જાય, છતાં સાધુ પિય ખાણુ કરે છે મોત તો જોશીકે રાખીને સાધુ ફરતા હોય છે, બીકે રજા માત્ર નથી, પણ તેધારીમાં હોય છે કોઈ કહે બાલો બાઈ ક્યાનાઈ જતું છે ને, બોલો ! તેધાર થઈ રહેલો ટાઈમ થયે ત્યારે હું તમને સાદા પાઠીશ. પેલો તેધાર થઈને નીકળે. બાદીમાં બેસી ગયા હવે જે સ્ટેશન આવે ત્યાં ઉતારી જવાનું છે એટલે સરસામાનનો ઢાગીનો એક ચણ પડ્યો ન રહે, તેની કાગળ રાખે એક અસ્થિર લોખા માટે આટલી કાગળ અને આમાજ-ધમમાં જ બેઠકારી સેવી રહ્યા છો ! ધમ કેમ રચ્યતો નથી ?

કોઈ કોઈ કહું છે કે હું ધમને માનતો નથી. એ

તુ ધર્મને માનતો નથી, તો તે' મહાવીરને પણ ન માન્યા,
તો પછી આહી આવો છો શા માટે? તમે ધર્મને માનો છો
તેથી તો તમારે ને અમારે મેળ છે બાકી તો તમે જેને
ધર્યો છો, તેને અમે છોડીએ છીએ પરિશ્રદ્ધ અમારે નોંધતો
નથી. કેઈ સસારી સગાવહાલાની ઘડિયાળની દુકાન હોય,
તે કહે કે, સાહેબ આ એક ઘડિયાળ રાખો તો સાધુ કહી
દે, કે અમારે તે ન નોંધ્યો પચોતેર રૂપિયાની ફાઉન્ટન
પેન રાખો તો તે પણ સાધુને ન કદ્યે 'ત્યાગે એને આગે
અને માગે ત્યાથી ભાગે' અમે પરિશ્રદ્ધનો તિરસ્કાર કરીએ
છીએ ત્યારે તમને પરિશ્રદ્ધ ચોટ્યો છે! તત્રીએ સારું કામ
કર્યું છે માટે થેલી આપો તત્રી કહેશે ખરો કે, મારે આ
પરિશ્રદ્ધનો સાથ નોતો નથી કે પોતાની જાતને શ્રેષ્ઠ માને?
ડોકમા હાર પહેરાવે ત્યારે આ કાળો નાગ કા પહેરાવો એમ
કહો ખરા! નારી તમારી ડોકમા હાથ નાખે તો નાગણી
માનો! સમજાવો, મોહ ઝેરીલો છે

સાપની બીક તેટલી પાપની બીક લાગે છે? સાપનું
ઝેર તો વળી મત્ર દ્વારા કે ઇન્જેક્શનથી ઉતરી જાય, પણ
પાપના ડખ તો ભવોભવ પીડશે જે સાધુ થયા પછી દેહને
કેળવે નહિ, તેને મુશ્કેલીનો પાર નથી રહેતો બૂખનું ડખ
સહન કરવાનું ન રાધે, ન રધાવે, પાકી કેરી છેદે નહિ,
છેદાવે નહિ, આવો જૈન સાધુનો માર્ગ છે ક્ષુધા પરિસહ
સેવવો ક્ષુધાથી ગમે તેવી વ્યથા થાય, પરંતુ મોહા ઉપરની
લાલી ઉતરે નહિ ખુમારી હોય, નરકમા અનંતિ ભૂખ અને
તરસ સહન કરી છે, પરવશપણે સહન કરી જ્યારે આ તો
તપ થાય છે વહોરવા જાય ત્યા અતપ્રાન્ત, લૂખ-તુચ્છ

આહાર મળે, તો પણ થહેરામાં લવલેશ ફેર ન પડે શરીરને
તો દુશ્મનનો દીકરો માને કર્મને લઈને જ શરીર મળ્યું
છે અને કર્મ તે આત્માનો શત્રુ છે નોકમ રૂપે ફળ આપે
છે, તે દુશ્મનનો દીકરો, તેને વળી સત્તુ માત્ર રાખી શું
ફેરવવાનું હોય ! આ શરીર પાસેથી કામ લેવાય તેટલું
લઈ લે। વિજય ચોરને ધના શેઠે જેમ ખોરાકનો અધી
ભાગ આપ્યો હતો, તેમ આ શરીરને ખોરાક આપવો પડે છે

ધના શેઠના પુત્રને મારી નાખનાર વિજય ચોર અને પોતે
રાજના હડના કારણે એક જ હેઠમાં પુરાય ॥ પહેલે દિવસે
શેઠ માટે રસોઈ આવી શેઠ જમવા બેઠા વિજયચોર કહે,
શેઠ મને કંઈક આપો, હું લણ્ણા દિવસનો જૂઓ છું શેઠ
કહે છે કે શું હું દુશ્મનને આપું ? વિજયચોરને આખું
નહિ, શેઠે એકલાએ લોખન કચું ખાધું એટલે નિકાર
કરવા જવું પડે છે શેઠ કહે છે જિસો થા. સામે બાલીને
દુશ્મનને બોલાવવો પડ્યો મેં ખાધું છે તેથી નિકાર કરવા
જવું ॥ એ તું જિસો નહિ થા, તો હેડ હાલશે શી રીતે ?
માટે જિસો થા વિજયચોર કહેવા લાગ્યો, શેઠ ! પ્રથમ મને
અધી ભાગ ખોરાકનો દેવાનું કળૂણ કરો તો જ હું સાથે
બાહ્ય શેઠ બિચારો શું કરે ? કળૂણ થયો પછી તો રાજાને
કામ કરમ થઈ ગયો કાત દેવા આવનાર માણસે આ બધી
વાત શેઠાણીને કરી, કે શેઠ તો પોતાના ખોરાકમાંથી વિજય
ચોરને ખવડાવે ॥

શેઠાણી બહુ યત્નસે થાય છે પછી તો ખોરાક મોક-
લવામાં કળુસાઈ કરે છે અમુક વખત પછી શેઠ નિરોધ છૂટી

ઘેર આવે છે સગા-વહાલાં-સ્વજનો હાર-તોરાથી સ્વાગત કરે છે. શેઠ નિર્દોષ છૂટી આવ્યા, તેનો આનંદ વર્તાય છે. પણ શેઠાણીનું મોઢું ગમગીન દેખે છે શેઠે બહુ, કે શેઠાણીને કાંઈક માહું લાગ્યું છે આંખ એ અરીસો છે. વિકારી, અવિકારી, કૂર, કપટી, લુચ્ચો એ બધાં, આખા જોવાથી જોળખાય. આગળ ધનવંતરી વૈદ્ય આખા જોતા અને રોગનું નિદાન કરી લેતા હાલની જેમ નળીઓ મૂકવાની કે પેટમાં ટકોરા મારવાની જરૂર રહેતી નહિ

શેઠે શેઠાણીને કારણ પૂછ્યું ત્યારે શેઠાણીએ કહ્યું, ‘તમે આપણા પુત્ર દેવદત્તને મારનારને પોષતા હતા !’ આ વાત તો હું મરીશ તો પણ નહિ બૂલુ શેઠે કહ્યું ‘તમારી વાત બરોબર છે પણ જ્યારે મારી હકીકત સાબળશે ત્યારે તમને બરાબર બબર પડશે’ શેઠે અથથી ઇતિ સુધી હકીકત સમજાવી અને શા માટે જોરાક્રમાથી અર્ધો લાગ દેવો પડતો હતો, તે પણ કહ્યું શેઠાણીને વાત સમજાણી બૂલ થઈ તે બદલ માફી માગી

લગવાને આ દષ્ટાંત મુનિઓ માટે કહ્યું છે વિજ્ય ચોરને શેઠ આપતો હતો તે ચોરને રૂપપુષ્ટ કરવા માટે નહોતો આપતો, પણ આવશ્યક કામ કઢાવવું હતું તેથી આપતો હતો તેવી રીતે હે મુનિઓ ? ઇન્દ્રિયોને પોષવા આહાર લેશે નહિ, કે દેહની કાંતિ વધારવા ખાશે નહિ, પરંતુ સયમના નિર્બોહ માટે ધ્યાન-સ્વાધ્યાયમાં ટકવા માટે, આ શરીર પાસેથી કામ કઢાવવું છે, માટે આહાર પાણી લેવા પડે છે, એમ સમજી વિચારી આહારપાણી લેવાના છે જેમ સાધુને

તેમ તમને પણ આ દષ્ટાંત લાગુ પડે છે. શમતાં અમાણાં,
ચટણી, પાપક, એક બાણામા કેટલાં દ્રવ્ય રાખે છે ? તમારે
પણ સમજવાનું છે, આત્માને સવળે રસ્તે ચઢાવી ઉદ્ધાર કરવો
હોય તો જે પુત્ર ? સમમના માણે વિચારતાં, પ્રથમ તો
હુધા પરિશદ સહન કરવો પડશે. શુભાપુત્ર માતાને શુ
જવાબ આપશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૮૨ મું

સવત ૨૦૨૦ આસિા મુદિ ૮ અગળવાર, તા. ૧૩-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે
સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞાં તેમાં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના બોમણીસમા
અધ્યયનમાં શુભાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે. અજવાન
મહાવીર પતિત પાવન-સૌમ્યકારી વાણી વડે સાધુ જીવનનું
આભેદુખ વર્ણન કરે છે.

માતાપિતા શુભાપુત્રને સયમ કેટલો કપરો છે, તે
કહી રહ્યાં છે. સાધુના જીવનમાં બાવીસ પરિશદ છે. પરિ
એટલે બારે બાજુથી, સદા એટલે સહન કરવું બારે બાજુથી
સહન કરવાનું શાને માટે ? માર્ગદિશ્યવન નિઝરાઈ
પરિબોધણા પરિવહા : નિર્જા અર્થે સહન કરવાનું હોય
છે જે કાંઈ કુળ પડે તેનો સામનો સમભાવમાં સ્વીકાર
વાનો છે તેમા અમાર પરિશદ વેદનીય કર્મના ઉદયથી,
સાત પરિશદ બાહ્ય શિક્ષના છે એક દશ ન મોહનીય

કર્મના ઉદયથી, એ જ્ઞાનાવરણીયના ઉદયથી અને એક પરિ-
સહ અતરાયના ઉદયથી આવે છે પરિસહનો સામનો આર્ત
કે રૌદ્ર ધ્યાનથી થઈ શકે નહિ, પણ સમતાભાવથી સહન
કરવાના હોય છે તેમા પ્રથમ ક્ષુધા પરિસહનો સામનો
કરવાનો હોય છે આહાર સજ્ઞા, અનાદિ કાળથી જીવને લાગી
પડી છે જ્યાં જે ગતિમા ગયો ત્યા આહાર મેળવવા પ્રયત્ન
કરવામા ખામી રાખી નથી હવે ઉપવાસ કરવો, તે આહાર
સંજ્ઞાને રોકવાનો પ્રયત્ન કહેવાય ઉપવાસ નથી અને
સાધુ વહોરવા જાય ને મળે નહિ, ગામમા પચાસ ઘર ફરે
છતાં ખટકુ રોટલાનોય જોગ ન મળે, તો પણ સાધુ સમ-
ભાવને છોડે નહિ

‘કોઈ દાતાર નથી કે કોઈનામા રામ નથી વસ્યા
શુ ?’ એમ મનમા કલ્પના પણ કરે નહિ બધી જોગવાઈ
હોય છતા ગૃહસ્થ ના પાડી દે, છતા લેશ માત્ર પણ મનમાં
ખેદ ન કરે કેટલાએકતો એમ પણ જોલો કે આ મૂડિયા
તો હાલી જ મળ્યા છે જેવા તેવા શબ્દો જોલી નાખે ગાળો
દે કે માર મારવા માડે, છતા પણ મનમા સામા પ્રત્યે લેષ
કરે નહિ ક્ષમા એ સાધુનો પહેલો ધર્મ છે ક્ષમા રાખવાથી
સાધુ પરિસહને જીતી શકે છે ક્ષુધાનો પરિસહ સમતા-
ભાવથી સહન કરે

ખીજે પરિસહ તૃધાનો છે કયાય પાણીનો જોગ ન
મળે નદી ચાલી જતી હોય છતા એ સચેત પાણીને અડકે
પણ નહિ શીતનો પરિસહ ઓઢવા પછેડી સિવાય કાંઈ
ન હોય અને ઠડી ખૂબ પડતી હોય, તે પરિસહ સમભાવથી

સહન કરે આચારાગ સૂતના ૮ અધ્યયનનાં ૩ જા ઉદેશામા
અમલાન કહે છે

‘ત યિવક્ષુ સ્વીયકાસ પરિચેય માણવાય’ ઠગસંકમિતા
ગાદાણે જ્યા આઠસતો ! સમગા ? ના જાણુ તે ગામજામા
રખાઈતિ ! !’

મુનિને ઠઠીથી પ્રવૃત્તો બોઈ કોઈ ચૂકસ્થ એમ કહે,
કે હે આયુષ્યમાન અમણ ! તમને ઇન્દ્રિયો પીડે છે તે પ્રૂત્તે
છા ? તો સાધુ કહેશે, મને કોઈ ઇન્દ્રિયોના ધર્મ પીડતા
નથી, પણ ઠઠીના પરમાણુને આ દેહ સહન કરી શકતો
નથી, તેથી શરીર કપે છે તો એ ચૂકસ્થ કહે, કે તાપજુ
કરું તો ના ઠઠી દે, કારણ કે અગ્નિ કાયનો આરભ સાધુને
કરપતો નથી. તેમજ કોઈની સગડી સળગાવેલી પડી હોય,
તેનો તાપ લેવો પણ કહ્યે નહિ. સાધુ સયમ લીધે છે, તે
સમજે છે કે સયમમા મુરઠેલીનો સામનો કરવો પડશે.
અમે તેવો પ્રબંધ તાપ પડતો હોય કામરની સડક ઉપર
પગ મૂકે ત્યાં પગ જૂળ જળતો હોય તો પણ મુનિ એ
ઉચ્છ્વતાની આવાપના દ્યે પણ પગમા ગૂટ જ પલ પહેરે
નહિ. કારણ કે દેહને પગાળવો નથી, શાતા શિખિયા રહેવું
નથી, પણ આ શરીર પાસે કામ કઢાવવું છે પછી જલેને
શરીર કાણ ભડ પડી જાય, સાધુને વળી કોને રૂપ જતાવવાં છે
મને તાપ લાગે ॥ એવી જરા પણ અસર મન ઉપર ન દ્યે

જડ ને કૈતન્ય જાને પ્રવ્યનો કવલાવ લિન્ન
સુમતીવ પલ્લે એને જાને સમજાય છે

જડ તે હું નહિ અને હું તે જડ નહિ. દેખાય છે

આ શરીર, તે તો પુદ્ગલનો પિંડ છે દ્રશ્યમાન પદાર્થો આખે ચડે છે તે પુદ્ગલના પિંડ છે તે મારુ જેવ છે, હું તેનો જ્ઞાતા છું, જીવ પુદ્ગલોનો કર્તા થઈ શકે નહિ દરેક પરમાણુના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ સ્વતંત્ર છે સ્કંધમા લગ્યો એટલે પરાધીન થયો અને દરેક પરમાણુ છૂટો ફરે ત્યાં સુધી અવિકારી, શુદ્ધ-વ્યજન પર્યાયવાન કહેવાય છે, દેહને તાપ લાગે છે, ઉષ્ણ-શીત તે પુદ્ગલની પર્યાય છે તેથી હું ઉનો કે ટાઢો ન થાઉં મારામાં શબ્દ, રૂપ, ગંધ કે રસ નથી, હું અરૂપી છું

ખૂબ ઠંડી પડતી હોય, વસો ઝોછાં હોય, છતાં મુનિ ધ્યાનમાં અડગ હોય પ્રભુ મહાવીરના દર્શને નીકળેલા ચેલણા મહારાણીએ પ્રભુના કેટલાયેક સાધુઓને ઠંડીમાં ધ્યાનમાં બેસેલા જોયા જોઈને ચેલણા મહારાણી વિચાર કરે છે, ધન્ય છે આવા પવિત્ર મુનિઓને ! ઘરની બધી સાદાબી છોડી, સુકોમળ કાયાથી આવા પરિસહો સહન કરે છે, તેમને ધન્ય છે ચેલણા રાણી રાત્રીને વખતે સૂતા છે, તે વખતે પણ બહાર જરા હાથ રહી ગયો, તેથી હાથને ઠંડી લાગી જતા વિચાર આવ્યો ને બોલાઈ જવાયું, કે 'શુ કરતા હશે એ !' રાજા શ્રેણીકે આ શબ્દો સાંભળ્યા રાજાને શકા પડી કે રાણીના દિલમાં કોઈ ચાર પુરુષ વસે છે, રાણી વ્યભિચારિણી લાગે છે શકા એ ધીમું ઝેર છે રાણી ઉપરની પ્રિત તૂટી જાય છે 'ચેલણા ન બોધ્યો' એવો મનમાં કોપ ઉત્પન્ન થયો બહાર નીકળ્યા ત્યાં અલયકુમાર સામા મળ્યા ચહેરા ઉપરથી પારખી ગયા કે પિતાજી વિહ્વળ દશામાં છે 'કેમ પિતાજી ! વિહ્વળતાનું શું કારણ છે ?'—અલયકુમારે રાજાને પૂછ્યું, રાજાએ

કર્ષે હકીકત ન જણાવતાં કુકમ કરી દીધા, કે ચેલણાના મહેલને સળગાવી ર્યો. રાજાનો કુકમ તે કુકમ. સાનુ પૂછાય નહિ. અભયકુમારે કુકમ માન્ય કર્યો. રાજા મેલ્લિક ભગવાન મહાવીર પ્રભુના દશને જઈ રહ્યા છે. અભયકુમાર પિતાની આજ્ઞાને દોષતા નથી અજાણીમાં થોડો કબરો હતો તેમાં અગ્નિ પેટાવ્યો.

આ તરફ રાજા મેલ્લિક મહાવીર ભગવાન પાસે જઈ પૂછી રહ્યા છે, કે પ્રભુ ચેલણાના યાસ્ત્રિ વિશે ॥ ? ભગવાન કહે છે, કે જો રાજાની સાતેય પુત્રીઓ સતીઓ છે મુગીલ છે, રાત્રીમાં રાણીઓ કમ્પુ, કે શુ કરતા હશે જો. જો વાતની શકા થઈ છે, પણ તેના હુકમમાં તો જો વખતે મુનિઓ જ રમી રહ્યા હતા. ઠહીમાં હાથ બહાર રહી જતા હું ખ મરુ, તો મુનિ કેવી રીતે આ ઠહી સહન કરતા હશે ? જો વિચાર આવતાં રાણીથી રાત્રીને વખતે બોલાઈ ગયું હતું રાજાને પસ્તાવો થયો. જલદી પાછા વળે છે ત્યાં અભયકુમાર શ મા મળે છે ત્યાં મહેલ સામે ભુવે, ત્યાં મુમાઠાના બોળે બોટા નીકળે છે રાજા બોલી ઊઠ્યા. અરે અભય ! જા જલદી જા. અભયકુમાર કહે છે કે ચેલણા માતા સુરશિવ છે હવે મને આપની રજા મળી ગઈ રાજાજો વચ્ચન આપેલ હતું કે જે દિવસ હું બહારો હતું તે દિવસ તું દીક્ષા લેજો આજે રાજાથી બહારો અપાઈ ગયો. કહેવાનો મુકો જો છે કે મુનિઓ ઠહીને પરિસહ સહન કરે છે તે આત્માનો મેલ કાપી નાખવા સમતાવાવે સહે ॥ સાધુનો આત્મા બળવાન હોય છે, તેથી પરિસહ સહન કરી શકે છે.

સ યમમાર્ગે જો તો ખાડાની ધાર છે ડાસ અને મચ્છર કરડતા હોય, છતાં ધ્યાનમાથી વિચલિત ન થાય ભગવાન કહે છે, કે સ આમને મોરચે તો શૂરવીર અને ધીર હોય, તે જ બિલો રહે છે બાણોનો વરસાદ વરસતો હોય, છતાં પાછો હુટે નહિ તેમ સાધુને ગમે તેટલા મચ્છરો કરડે, પણ તે તો એમજ સમજે કે મચ્છરો દેહ ઉપર દશ દે છે આ દેહનું લોહી માસ ખાય છે, પણ કાંઈ મારા આત્માના ગુણને ખાતા નથી માસ ને શોષિતનો આહાર કરનારા મચ્છરોને શરીર ઉપરથી ઉડાડે પણ નહિ, તેમ મનથી પણ દેષ કરે નહિ આવો મુનિનો માર્ગ છે

દેહ તે હું નહિ આતો પાડોશીના ઘરમા લુકશાન થાય છે, તેમા મારે શું ? આજે તો જૈનોના બચ્ચાઓ મચ્છર દેખે ત્યાં ડી ડી ટી છાટવા તૈયાર થઈ જાય છે ખૂબ પાણીનો વપરાશ હોય અને જતના ન હોય તો ખાળ-મોરીમા મચ્છર ઉત્પન્ન થાય છે તને બિંધ ન આવે એટલે શું મચ્છરોને મારી નાખવા ? દરેક જીવને જીવતર પ્રિય છે ગમે તે જીવ હોય, પણ શ્રાવકથી કેઈપણ જીવને ત્રાસ અપાય જ નહિ, એવું હોવું જોઈએ પથારીમાથી માકડનું ખોખું નીકળે તો સવારે બિઠીને પ્રાયશ્ચિત લેવું જોઈએ

સાધુને કેઈ આક્રોષ વચનો કહે, ગાળોની ઝડી વરસાવે તો પણ ચલાયમાન થાય નહિ પણ આ બાલ છે, અજ્ઞાન છે એમ સમજી સમજાવમા ટકી રહે સારી હોય, તે એવા વેણ કાઢે નહિ અને અજ્ઞાની વેણ કાઢે તેનો ઘોખો હોય નહિ આટલું સમજે તો કેટલું સમાધાન થઈ જાય !

હજી કેમણ હજવું થઈ જાય ! માટે સહનશીલતા રાખતા
 રીજો જેમની સહનશીલતા છાંચી, તેમણે વહેણે ઠસ્યાણ
 થવાનું છે સમાના પાઠ કાચા છે તેથી જ આજે દિનની
 શીઝો, સત્રારીઓ અધિથી સગી મરે છે, હૂવામાં પડે છે,
 ઝેર ખાય જી આમ બહાળ મરણે મરનારા છવો જનતા
 જ મ મરણ વધારી રહ્યા છે સજોગો મળ્યા છે, તે તમારા
 પૂર્વે કરેલા પાપના ઉદયે મળ્યા છે

જે નિમિત્તો મળે છે, તે પૂર્વ કમના ઉદયે ખડા થાય
 છે પછી અમે ત્યાં જાઓ, ભડકો સગમાળી બળી મરે, પણ
 કમ છૂવાનાં નથી. કમ તો છવની સાથે જ જાય છે બીજી
 ગતિમાં પણ કમો સાથે આવશે અને તમે આથી પણ વધુ
 કદોડી સ્થિતિમાં યુક્તિ જશે, માટે સહનશીલ બનો. કાલ
 જેવા વેણે કહે છતાં મૌન ખાળે. સહન કરશે. તે સિગી નીક
 જશે ધરતી કેટલું સહન કરે છે ત્યારે મૌતી જેવા કાણ
 પાકે છે ! હજી પાછળ સુખ આશુ આવે છે, માટે સમજ
 ને સહન કરતાં રીજો

કેઈ તમારા અવગુણ અવણુ વાડ કરે તો તે તમારા
 અવગુણ તરફ ધ્યાન કરે છે હવે તે અવગુણ તમારામાં જોમ
 તો તેને કાઢવા પ્રયત્ન કરે. અને જો તે અવગુણ તમારામાં
 ન જોમ તો પાછળથી તો વીર્ય કર જેવાના પણ અવર્ણવાડ
 જાણનારા બોલે છે પછી તુ તેવળી કાણ ! જોમ વિચારી સહન-
 શીલતા કેળવે. સામે થાઓ તો તેને પાશ બેઠે, પણ માન
 રહો તો સામે થાકી જવાનો છે સામેથી હજારો વેણ બોલે
 અને તમે જોકે પણ શબ્દ ન બોલો તો વિજય તમારો થવાનો

છે સામે બોલનારની અસર તમારા ઉપર થશે નહિ, તો સામે બોલનારો હારી જવાનો છે કોઈ અપશબ્દ બોલે ત્યારે વિચારવું કે એ બોલે છે પણ મારતો તો નથીને ? અને કદાચ માર મારવા મડે, તો જાન લેતો નથીને એમ સમજી સહન કરવું અને કોઈ તલવાર લઈ સામે ચડી આવે તો દેહના કટકા કરશે, પણ મારા આત્માને મારવા તો તે સમર્થ નથી જ, એમ સમજી સહનશીલતા રાખવી, પણ કોઈથી સામનો કરવો નહિ વેરથી વેર બૂઝાય નહિ, હિ સાથી હિ સા હણાય નહિ, વેરથી વેરનું શમન થતું નથી

જાણુ પાસે અજાણુ થઈ, તત્ત્વ લ્યો તાણી,
સામે થાય અગ્નિ, તો તમે થાવ પાણી.

આગ લાગે ત્યારે બબાવાળાઓને બોલાવાય છે તેમ આ સદ્ગુરુ બબાવાળાઓ આવી ગયા છે પ્રભુની વાણીના સંદેશવાહકો, વાતાવરણ શાત કરનારા, કષાયની અગ્નિમાં બળી રહેલા જીવોને ભગવાનની વાણીરૂપ પાણીનો વરસાદ કરનારા સાધુઓને દર એમાંસે તમે બોલાવો છો ને ? શા માટે ? કષાયની હોળી ચારેકોર લાગી પડી છે, તેમાંથી શાતા અનુભવવા માટેજ ને ! આત્માની શાંતિ જોઈતી હોય તો ભગવાન કહે છે, કે ક્ષમાનું હથિયાર હાથમાં લ્યો વધનો પરિસહ પડે છતાં પણ મુનિ સમલાવ કેળવે તો મુનિનો વિજય છે ત્યાર પછી હું ખસેજ્યા-એ પરિસહ એટલે ઉતારો કેવો મળે, બીચીનીચી ભૂમિકા હોય, સર્પ વજેરેનાં દર પડ્યા હોય અને જ્યાં બીજુ રહેવાનું મન ન થાય એવી હું ખસેજ્યા, હેપુત્ર ! કેમ સહેવાશે ?

ત્યાં નથી બાદી ને ગાલ મણુધિયા રે
ત્યાં નથી કેમ હીંદોળા ખાટ કુ વરણ
કેમ કરી સહેસો જોમને રે !

હિં પુત્ર ! સયમ માગ મા તો જૂમિ જ શમ્યા હોય.
આવા મુખમાં તું ઉછર્યો છે અને હવે આવા આકર્ષ
પરિસહો તું શી રીતે સહન કરી શકીશ ? બાળક પ્રત્યે માતાને
મોહની લાગણી વતે છે, તેથી માતા કુળ સેવ્યાનું વર્ણન
કરે છે પણ પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

ઔપચારિક ૮૩ મું

સવત ૨૦૨૦ના આસો સુદ ૬ ને બુધવાર, તા ૧૪-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત બેટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ મથેલ વસ્તુ અહીં
નામે સિદ્ધાંત પ્રક્રિયા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર બાંધી રહ્યો છે

લુહા તણ્ણા ય સીરણ્ણ જન મસન લેયણા ।

મહોના કુલ્લસ લેયણા ય તણ ફાણા મહ્મમેવય ॥૧૬॥

મહાન પુરુષોએ સંપૂર્ણ જ્ઞાન અને દર્શન પ્રાપ્ત
જ્યા પછી વાણી પ્રકાશી છે સયમમાગ માં કેટલી મુરકેલીઓ
છે તે માતાપિતા મૃગાપુત્રને સમજાવે છે મરણાંત ઉપસત્ર
આવે તો પણ મુનિ સમજાવે સહન કરે પણ આ સયમ
ક્યાંથી લીધો ? એમ ન થવું જોઈએ કથાવન્દા પુમતાથી
જયના માટે મુનિ આજી ક્ષમાનું અમોઘ શસ્ત્ર હોય છે
ક્ષમાપણ આવવાથી મનમ માગે જમી તેવું કુળ આવે તો

પણ તે હજીયુ થઈ જાય છે ગમે તેવી રાખ્યા, આસનો મળે,
તુણની પથારી,^૧ દાલની પથારી મળે, અદરથી સળિઓ
ખૂચતી હોય, છતા તે તો અપ્રમત્ત દશામા વધારો કરનારી
છે, એમ કહ્યે

મુનિ પહેલી પોરસીએ સ્વાધ્યાય કરે, ખીણ પોરસીએ
ધ્યાન, ત્રીણ પોરસીએ ગોચરી કરવા નીકળે વળી ચોથી
પોરસીએ સ્વાધ્યાય કરે અને તે જ પ્રમાણે રાત્રીના સમયે
પહેલી પોરસીએ સ્વાધ્યાય, ખીણએ ધ્યાન, ત્રીણએ નિદ્રા
લે અને ચોથે પ્રહરે સ્વાધ્યાય, એમ કાર્યક્રમ પ્રમાણે રમણુતા
કર્યે જાય છે વહોરવા જાય ત્યારે પણ ઇર્થાસમિતિપૂર્વક
આગળ ધોસરા પ્રમાણે જમીન જોતા ચાલે છે, જોયા વિના
એક પગ પણ મૂકતા જ નથી સચમમા સાવધાનપણુ છે.
પ્રાણી, ખીજ, લીલોતરી, કથવા, કીડી આદિ કોઈ જીવને
કિલામના ન ઊપજે, કર્મ ન બધાય, તેવી રીતે જતનાપૂર્વક
વર્તે, તે જ સાધુ છે

લિક્ષાચરી બહુ ઢુબ્કર છે એક પાણીનુ ઝિંડુ પણ
યાચના સિવાય ન લે કોઈ સ્થાનકે આવીને આપી જાય
તે લે નહિ શ્રમણુનુ જીવન એવી રીતે શ્રમમય છે વહોરવા
જાય ત્યા પણ પૂછે, કે કેના માટે નિપજવ્યુ છે? કયાય
પણુ દોષ ન લાગે તેની સાવધાની રાખે છે યાચવા જાય
છે, છતા કજાળ નથી શુદ્ધ, નિર્દોષ, આહાર-પાણી મળે
તો જ લ્યે છે ઘરડા માટે, માદા માટે, કે સુવાવડી સ્ત્રી માટે
કર્યું હોય, તો તેના વાપર્યા પહેલા ન લે જેમ ભારડ
પક્ષી અપ્રમત્તપણે વિચરે છે, તે પ્રમાણે સાધુના દરેક કાર્યમા
સાવધાની હોય છે.

આલતા, બેસતા, ખાતા, પીતાં, સૂતા જાગૃતિ વર્તી રહી છે, એવા મુનિઓને પાપક્રમ બધાતા નથી જાણવા જાય ત્યાં લાલ ન મળે તો એમ માને, કે માસ અતરાય કમનો ઉદય થયો છે, પણ દ્રેષ કરવો કલ્પતો નથી કોઈને હડસેલો કે ત્યારે દીક્ષા લેવાય કે સયમ એટલે માગી ખાવાનો સ્ત્રોતો નથી. બિજારી આંખે લેલો હોય, કલાક સુખી કરમરતો હોય, છતાં પણ તેના તરફ લક્ષ ન કરે અને મુનિ આવે ત્યાં પધારો મહારાજ,' એમ કેમ થાય છે? મુનિ રૂપથાપ આવે છે બહારથી શરો પાઠે નહિ, કે સૂજતા એને ! કે જઈ નજર નાખે, કે અસૂજતી કાંઈ ચીજ તો નથીને ! પછી ઘાતારના ભાવ જુઓ. બે જણા જમવા બેઠા હોય, એમાં એક વહોરવા માટે આમત્રણ કરે અને બીજો ન કરે તો મુનિએ દેવું કલ્પે નહિ પણ બન્ને બંધારે કહે, ત્યારે જ લેવાય વગી દાહમ આરોગી આદિ સંચેત કે મિત્ર આહાર-પાણી લેવાં કલ્પતા નથી.

સાધુ સંચેતના ત્યાગી અને અચેતના લોગી હોય સયમમા હોય ન લાગે તે જુઓ છે લાલ મળે તો મડ ન કરે અને લાલ ન મળે તો દ્રેષ ન કરે. ઘણું મળ્યું હોય તેનો સત્ક્રમ શખી શકાય નહિ. ઠેરની કે પ્રવાહી કાંઈ ચીજ રાતવાસી શખી શકાય નહિ. કારણ કે મુનિ પરિવ્રજમા રાત્રતા નથી. મળે તો સમમની વૃદ્ધિ અને ન મળે તો તપની વૃદ્ધિ છે વહોરાવતા આશિષ પણ ન આપે, કે ના પાઠ તેને શાપ પણ ન આપે. અસાત કુદુબ્ધમા વહોરવા જાય જેને જૈન ધમનુ સ્થાન નથી તેવા કુદુબ્ધમા પરિવ્રજ પવાનો સંભવ રહે, દેખતા જ કહે કે થાક્યા જાવ. અથવા તો આકરા

શબ્દો સભળાવે શબ્દના પ્રહાર કરે, તાડન કરે, લાખા હાથ કરી, ગાલમા આંગળા ભરાવી, શબ્દો સભળાવે, છતાં મુનિ તેના પ્રત્યે દેષ ન કરે, એ તો એમ જ સમજે કે અજ્ઞાની જીવો તો આવા જ હોય હું સમજણો છું, મને સત્ય રસ્તો સમજાઈ ગયો છે, ક્ષમાથી આત્માનું કલ્યાણ થાય છે, તેમા શ્રેય છે, એ મુનિ સારી રીતે સમજે છે

કોઈ માણસની પેઢી જેસી જતા, લાખોની ખોટ આવે, તો કેટલું આર્તધ્યાન થાય ? પણ આતો સહેજે અપરિચ્છેદી થવાણું એમ ધ્યાન કરે તો કેવું ! જેઓ પ્રભુના પથે પડ્યા છે, તેઓએ રત્નોના આવાસો, હેમ, હીંડોળાં અને રાજરમણીઓ છોડી છે, તે મરજીથી છોડી છે સયમને માર્ગે, આત્મ કલ્યાણ માટે, વિચરનારા પરિસહ આવે ત્યારે જરા પણ આકુળવ્યાકુળ થતા નથી ગમે તેવા ઉપસર્ગ આવે, છતાં પણ લેવાઈ જતા નથી દીક્ષા પ્રત્યે અણુગમે લાગતો નથી.

“દેવલોક સમી દીક્ષા, લાગે મીઠી મહર્ષિને,
સંયમ શક્તિહિષ્ણને, મહા નરક સદૃશ.”

કેટલાક કહે છે, કે અશક્તિમાન થાય ત્યારે સાધુ થઈ જાય છે પણ જૈનનો સાધુ અશક્તિમાન થઈ શકતો નથી કારણ છે, તે પૂર્વના સસ્મરણને યાદ કરે છે જેને સયમનો રસ નથી, તેને પરિસહ આવતા ‘મારુ શુ થશે’ એમ થઈ જાય છે પણ જે સયમમા સ્થિર છે તે તો જાણે છે, કે આ માર્ગે જ કર્મ ખપાવવાનો છે જઘન્ય જે હજાર કોડ સાધુ, ઉત્કૃષ્ટા નવ હજાર કોડ સાધુ સાધ્વી, આજ માર્ગે

વિચારો છે, વિચારી રહેલ છે હું શું નવો મામ પાછો છું !
તેઓ કેટલું સહન કરી ગયા તો હું સહન કેમ ન કરી
શકું ? સસારમા જીવ, ધનાઢ્ય શેઠની નોકરી કરતા કેટલું
સહન કરે છે !

પૈસા માટે મા બાપ, કુટુંબ અને પરણેલી સ્ત્રીને ઊઠીને
ઘરિયાપાર જવા તૈયાર થાય છે ટાઢ હોય, તડકો હોય પણ
નોકરીનો સમય થાય એટલે જવું જ પડે છૂટકો જ નહિ.
અરે ભૂખનું કુખ પણ સહન કરે છે પૈસો તો પુણ્ય હોય
તો જ મળવાનો કે ટકવાનો છે, છતાં આટલું સહન કરે
છે તો મુનિઓ શાશ્વતી મોક્ષરૂપી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવા કેમ
સહન ન કરે !

મહારાષ્ટ્રમાં સત્ત્વ સુકારામ નામે ભક્ત પુરુષ થઈ
ગયા છે તેઓ એક વખત ચેરદીનો ભારે લઈને આત્મા
આવે છે રસ્તામા છોકરાઓ મળે છે એક એક સંઠો
આપતા આવે છે બેર આવે છે ત્યારે શક્ત એક જ સંઠો
હાથમા રહે છે તેની સ્ત્રી બારીમાથી આ બધું બોઈ રહી છે
જેવા બેર આવ્યા કે સ્ત્રીએ ન કહેવાના શબ્દો કીધા આ
તમે શું કરી રહ્યા છો અક્ષલ છે કે નહિ ! સુકારામ કહે
છે 'જેના ભાગ્યનું જે હોય તે લઈ જાય' ન માજે તોય
આપણું બોઈએ ત્યારે મેં તો માગ્યું ત્યારે આપ્યું છે' 'આ
એક સંઠો લાગ્યો છું સ્ત્રીના હાથમા સંઠો આપ્યો સ્ત્રીને
એકદમ ગુસ્સો થયો ચેરદીનો સંઠો સુકારામના બરડા ઉપર
લગાવી દીધો કીધો પારો એટલો બધો બધી ગયો હતો,
કે બરડામા મારતા સાઠાના બે કટકા થઈ ગયા છતાં સુકા

રામે આખ લાલ ન કરી, પણ બોલવા લાગ્યા, કે મને ખબર જ હતી તમે પતિવ્રતા સ્ત્રી છો, એટલે મને મૂકીને ખાઓ જ નહિ એટલે તમે આ શેરડીના સાઠાના બે ભાગ કયાં આવા સત પુરુષ તુકારામ હતા.

તે જ ગામમા શિવાભાઈ કરીને કંસારા આ સત પુરુષના પ્રતિપક્ષી હતા તુકારામ પ્રત્યે ગમે તેવું બોલે છે, છતાં તુકારામ ક્યારેય પણ તેમના પ્રત્યે દ્વેષ કરતા નથી એક વખત કોઈ બ્રાહ્મણ પોતાની પુત્રીના લગ્ન કરવા માટે, કરિયાવરમા કંઈ આપણું પડે, તે માટે સંત તુકારામ પાસે આવ્યો. ફાળામા કંઈક આપવા તુકારામને વિનતી કરી તુકારામ કહે. ‘ભાઈ! પ્રથમ શિવાભાઈ કંસારા પાસે જ પ્રથમ તેની પાસેથી ફાળામા નોંધાવી આવો, પછી અમે ફાળો પૂરો કરી દઈશું. સત તુકારામના માણસો સાથે પેલો બ્રાહ્મણ શિવાભાઈ કંસારાને ત્યાં ગયો પ્રતિપક્ષીના માણસોને જોતાં વેત જ શિવાભાઈ કંસારાનો ગુસ્સો આસમાને ચડ્યો. જેમતેમ બોલવા લાગ્યો તુકારામના માણસો કહેવા લાગ્યા. ‘ભાઈ, અત્યારે બહુ ટાઈમ નથી, જે નોંધાવવું હોય તે ટીપમા નોંધાવી દો, અમે લઈને જ જવાના છીએ, નહિ આપો ત્યાં સુધી આહી બેસીશું કંસારાએ બબ્બુ, કે આ લોકો લીધા વગર છોડે તેમ નથી એટલે એક તાળાનો ઢળુ આવ્યો.

બ્રાહ્મણ તો વિચાર કરવા લાગ્યો આ ઢળુથી શરૂઆત થઈ, તો મારી પુત્રીના લગ્ન કેમ ઉકેલી શકાશે ? એ તો ઢળુ લઈને સત તુકારામ પાસે આવ્યો તુકારામે બબ્બુ,

ઠાઈ હરકત નહિ, બ્રાહ્મણ પાસેથી હજુ લઈ સગડીમાં નાખ્યો, બહાર કાઢ્યો, ત્યાં સુવણનો સિંહો ઘઈ ગયો. બ્રાહ્મણને વિશ્વાસ બેઠો કે હવે કામ પતી જશે. બ્રાહ્મણ તો તુકારામને પગે લાગી આવતો થયે. આ વાત, શિવાભાઈ કસારાને ક્ષોષકણ પહોંચી, કે તાંબાનો હજુ તુકારામ સોનાનો કરી દીધો નહીં તેમની પાસે પારસમણિ હોવો જોઈએ તેને જાણે. ભાડુનાર હવે તેમનો ભકત બની ગયો. અધની આશા માણસને કેવા નમ્ર બનાવે છે ! એ તો તુકારામના પત્રમા પડ્યો. દુશ્મન છીડી સેવા કરવા તૈયાર થઈ ગયો. તુકારામના ઘરમાં આરેકોર નજર કરે છે પણ ક્યાંય પારસમણિ હાથ લાગતો નથી.

એક દિવસ તુકારામને પૂછે છે “આપની પાસે પારસમણિ છે ?” એ આપેલા હજુ સોનું બનાવી, આપે બ્રાહ્મણને આશુ હાથે, તો એવા પારસમણિના દેશન તો કરાવો ? તુકારામ કહેવા લાગ્યા ‘ભાઈ ! પારસ તો આત્મા છે આત્મામા જોડેલો અકપાથી ભાવ કેળવાય, તેટલા પ્રમાણમા લુપ્તિએ. ચરણમા નમે છે માટે ઈશ્વરનું ભજન કરે. માથાને મારે. આ દરની પ્રયત્નિને ટાળે. સમભાવ કેળવતાં શીખે, તો આ લુપ્તિ હાથવેતમાં જ છે.

મુનિઓના મોહાના શૂકમા, પરસેવામા પણ લુપ્તિ હાથ છે તે બાધ્યા જતા હોય અને હવા દપશે ત્યાં મરકી આદિ રાજો મટી જાય. ગુરી કહેવાનો જો છે, કે જે અદરના શત્રુનો વિજેતા બને ॥ તે જ ખરો વિજેતા છે શિવાભાઈનો. હૃદય પસંદો ઘઈ ગયો તે શત્રુ મટી મિત્ર બની ગયો.

તુકારામની સ્ત્રીને પણ આટલી હદે ક્ષમા જોઈ, પશ્ચાત્તાપ થયે।
જેના જીવનમા સહનશીલતા છે, તે ગમે તેવા ક્રોધના નિમિત્તો
મળતા, પણ લેવાઈ જતા નથી ક્ષમા ગુણ ધારણ કરવાથી
ખીલ બધા ગુણો એની મેળે ચાલ્યા આવશે હૃદયમા
ક્રોમળતા લાવે। કોઈની સામે ઝઘડવું નથી, એવો સંકલ્પ
તો કરે।

ભાઈ ભાઈ વચ્ચે મનિયારા વહેચવામા, ‘તારે જોઈએ, એ
મારે ન જોઈએ,’ એમ સમભાવમાં વર્તે, તો મનિયારો વહે-
ચવા કોટ્ટે ન ઝડવું પડે આજે તો, જગતમા મનિયારો
વહેચવા માટે કેવા વિનાશ સર્જાય છે ! તે મુખર્ધમા બનેલા
એક ખરા મસજ ઉપરથી સમજશે, કે કઈ કોટ્ટિએ ક્રેષ્ણનાં
પરિણામો પરિણમે છે !

એક પિતાના, એક માતાના, એક વડની બે વડવાઈ,
એક કોઠામા આજોડેલા, એક લોહીની સગાઈ,
ખૂંદેલા એકજ જોડો, સૂતેલા એક ડીંચોળો,

સગી એક મા ના જણ્યા બે ભાઈ. ૧

માતા માને બે આંખનાં રતન, બાપ માને બે હાથ,
લોક માને કે રામ-લક્ષ્મણની, જોડલી સાથોસાથ,
એક પ ખીની બે પાખો, લોકોની ઠારતી આખો,

બધુઓ એક બીજાની ખાંચ. ૨

એકજ જાતનાં કપડાં પહેરે, ને એક થાળીમાં ખાય,
એકની ચોપડી બીજે વાચે, બિય એક નિશાળે વતય,
રમવા બે લેખા જતા, નાનેથી મોટા થાતા,

તહોતી ભાઈ ભાઈ વચ્ચે જુદાઈ. ૩

સંપને સુખમાં કાળ જતાં, ત્યાં ઘરમાં આવી બે બાઈ,
નાનીને મોટી વહુઓ કહેવાતી, એણે માંડી ચતુરાઈ,
દેરાણી દેર તચાવે, જેઠાણી જેઠ સીઝાવે,

સ્વામીને વેલની જેમ વીંટોળે ૪

ધીમે ધીમે બે બાપડો વચ્ચે રાત્રે બેઠે વસીકાઈ
 ઘર કામે ને ઘર બાપડે ઝીણી કંઈ સરસાઈ
 વાણીનો વિનવ મૂળી, હશેથી જનમત મૂળી
 નાની વાતમાં ભય ખીલ્યું ૫

એ પ્રેમદાઓએ ચોત્રાકાશુ ને પાશુ હોઈ નવાઈ
 રાત્રે કોઈને લલના મઠે એક મેલી એક વાઈ
 કંઈની અને તીખી વાણી કાઢે હાળા વામડા તાણી
 પાડેલી ભેતા ભય ભવાઈ ૬

એક જામાની દિવસ કોપે, ને હાકુ પકડુ નહિ કાઈ
 હાકડી ઉઠીને માથાં ફર્યા નીકળ્યા રાતાં હોલી
 માધીના સુવ મૂક્યા એ યોજાના ખૂદનારાએ,
 યોજાની યાદ ખરેખર યોઈ ૭

જાણના કંઠા પાશમાં લીધા રીત જનીને દાસ,
 સંજની ભિલા પિતાઈ મામે જન્ને પુત્રાની વાસ
 તોય ન માને કપુતો માથે ભેતા કાળના ફોતે,
 પિતાએ તાજ્યા ઉના નિશાસ ૮

ભેમ સંસારે થતુ આવતુ તેમ જા સંસારે વાય
 જન્ને બાપડન જુદા વચાની હાથમાં હાગી લાય
 વહે માયાં રાજરજિલા, ડીકરાને બાળ ફૂટેલા
 ઉભે બાપ બાપમાં જાતર જળાય ૯

ભયોં કુદ જ મેલીને વહેયોં એકજ હવન તાપ
 બાપ બાપથી દલા પડતાં મનથી આપે ભાપ
 દરયા જા ધરનાં પાપ કરતા જનુ વસોપાત
 વળાચ્યાં રેશમાં માને બાપ ૧૦

તન જુદાં ને જાન જુદાં મેલા મન જળ જુદાં વાય
 કોઈ કોઈનુ મેલુ નહિ ભેતા જાતડાં હવન ભય
 ન કાપની ડાપા સામે એવા બે બાપડની વાંસિ
 માનવે વાંસી કરતા ભય ૧૧

બુદ્ધા થતા એક બાઇતા ભાગ્યે, કીધું કાજું જોર,
લફી વરી ને જુદિ ફરી, ત્યાં પૈસાનો આગ્યો તોર,
બૂલ્યો એ બાઇ વિસામો, બૂલ્યો માળાપનાં નામો,
એતો એની નારીમાં ઘેલો થાય ૧૨

ગરીબ બાઈને ઘેર ઠારિદ્ર, આગ્યું અપરંપાર,
સાત દિવસથી અન્નનાં સાંસાં, બૂખ પાડે પોકાર,
ધનિકો મદમા રાતા, નથી કાંઈ ખબર લેતાં,
હવે કેમ દિવસો કાઢ્યા જાય ? ૧૩

બાકી હતું તે આવી બીમારી, ને તાવે પડ્યો બેભાન,
ડોક્ટર બોલ્યા બાઇ તમોને, આજે ભારે ગુસ્સાન,
છાંટો લે દૂધનો આજે, નહિ એના પેટમાં જામે,
તમારા સ્વામીનાં જાશે પ્રાણ્ય. ૧૪

માન સ્વમાન બૂલી દેરાણી, જેઠને ઘેર જાય,
જેઠાણી પાસે દૂધની માગણી કરવા તૈયાર થાય,
આવી ભીખ માગવા આટો, દેલે જરા દૂધનો છાંટો,
તમારા દિયરની સ્થિતિ ધવાઈ. ૧૫

વેંત નમે એને હાથ નમનારી, એવી હિંદની સ્ત્રી હરકેઈ,
એક વખતની બાજનારી, હવે ગળે બાઝીને રેઈ,
બહે બહેન બહે આવી, ધરમાથી તાંબડી લાવી
લોટો દૂધ કીધું નીચુ લેઈ ૧૬

પણ જીવતા-મૂવા બાઇની, જેને નોતી, કાંઈ જરૂર,
દૂધનો લોટો નજરે ચડતાં, બાઇ બન્યો નિષ્કુર,
કાઠી ધિક્કારની વાણી, મળે નહિ દૂધ કે પાણી,
રહેલે મારી કૂર દ્રષ્ટિથી દૂર ૧૭

અપશુકનથી આંખો ફરકીને, મારી લોહાને લાત,
બાઈ બાઇનું દૂધ ઢોળે, ત્યાં દોણ કરે પંચાત,
લાગી એતો લાત પુણ્યને, એનું ચિત્ત થયુ મુન્ય ને,
કર્મનો ઉદય આકરે થાય ૧૮

ઠેાની લકમી ઠેાણુ દુખ ને, ઠોણુ ઠદે જાણિમાન
 વેરવેરને ઈર્ષાતા પાપે, જાણુમાં લાગી લાવ
 માનવતા પુણ્ય મૂલ્યા પાપતા ધડા ફૂલ્યા,
 સુખધર્મા ધોર મર્યાદા ઉત્પાત ૧૯

પાટુ લોખાને પડતી હરણી ધૂબે ને જામ કુઠાવ
 મુખધ સદેશમાં એમિલ માસે ધોર ધડાકા જામ
 લાભોના માલ જોવાયા છવે કંઈ નાના મોટા,
 ધડીઠમા લતા ન લતા જામ ૨

ઠાજ તુલ્યા જાણ્યા તુલ્યા પડી ઢીવાલોમાં દાઢ
 પથ્થર મેદલની જેમ ઠાઈ જલ્લો વળીયા દાઢ
 જલ્લર જામ ફેલાતા જલ્લરે સુતા પાતા,
 જાણી ત્યાં તે રાખતા હમલા જામ ૨૧

ઠોઈ ઘડા હરજાર વમરના, ઠોઈની ફેણ બઈ
 ઠોઈ શીમતેલી માલને મૂડી જતા મેલાલી ઘઈ
 લતા જે જાજ જામીરે, ઘડા તે ઠાલ ફરીરે,
 પાસે નહિ પાઈ જાવાને જ્ઞી ૨૨

ઠોઈ માતાને લાલકવાધે, ઠોઈ જાળ માતાને લાલ
 ઠોઈ સ્વામીની જીવનસાથી ઠોઈ સતીને નાથ
 જાકાલે ઠાળ શિખાળ્યા, જોવાયા લાથ ના બ્યા,
 ધોર ધોર મર્યાદા ઠાળે કંકજાલ ૨૩

શીમત જાણનું ધર પડ્યું ને સરીર ઉડ્યું જાજ.
 બીજા ધોરથી બીજા જાણની, બીડી એમજ ઠાજ
 પડ્યા ભેટ જલ્લથી પાસે જાએતન જેલ્યા પાસે
 ફેરેલા મર્યાદા બેટ જાણના ૨૪

મેયના ફેરેલા માયામાયી, લોલીની નીકળી ધાર
 શોકમા વહેતી બેઠ ઘઈ ત્યાં મળ્યું પાડયા પોકાર
 જાજર ત્યાં જાજ ઉધાડી જાને વીર દળિ મીલાવી,
 સામે પસંદકમા પ્રજાજ્ઞ જાજ ૨૫

ધાયલ દેહે ફટેલ કર્મે, ફુટેલ જીવન સાથ
 દેરાણી બેઠાણી બન્ને પહેંચી, ધવસુર તણે નિવાસ,
 એક થઈને પાચે લાગી, ક્ષમા ને સેવા માગી,
 નહોતો ચૂલી ચાંદલો કાંઈની પાત્ર, ૨૧

આવી રીતે બે ભાઈને બહેનો, કુસંપમાં પડી ભથ,
 ધન, આખર ને દેહ ગુમાવી, થઈ જાયે બેઠાલ,
 સદગુરુ માયુ' ભાંખે, કર્મ કીર્તિનુ ન માંખે,
 રહેા સહુ સંપ સંપી સુખદાર્થ ૨૭

[સને ૧૯૪૪ ની ૧૪મી એપ્રિલ શુક્રવારે બપોર પછી
 ૪-૧૦ સુબઈની ગોદીમાં દારૂગોળાથી ભરેલી સ્ટીમરમા
 અચાનક આગ લાગતાં જે હોનારત સર્જાએલી હતી તેમા
 બનેલી આ સત્ય ઘટના છે કુટુંબ-કલેશ કયા સુધીનું હું બદ
 પરિણામ લાવે છે, તેનું આ બેહૂબ ચિત્ર આ કાવ્યમા
 આલેખાયું છે]

કુસંપના કેવા પરિણામ આવે છે, તે આ ઉપરથી
 સમજાશે જે ભાઈને મિત્ર કરી શકતો નથી તે દુનિયાને મિત્ર
 કેવી રીતે કરશે! 'મિત્તીમે સવ્વ ભૂષસુ' બોલવા માત્રથી કાંઈ
 વળતું નથી, સાધુને સહનરીંલતા કેળવવાનો હોય છે પરિસહ
 આવે તે સમલાવે સહન કરે છે, પણ કપાયથી સામનો કરતા
 નથી વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

અધ્યાય ૮૪ સુ

સ ૨૦૧૦ આસી સુદિ ૧૦ ગુરુવાર, તા. ૧૫-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રશ્ન્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં મુખ્યપુત્રને અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

તાલજા તલજણા સેવ વહ વહ પરીમહા :

તુલ્ય મિલ્લાપરિયા જાયણ વ મહામણ ॥૩૨॥

માતા પિતા મુખ્યપુત્રને સવમ માગની મુરઠેલીઓ સમજાવી રહ્યા છે એ મુરઠેલીઓને વટાવવી સહેલી નથી. જેમ કપૂતર ઘણુ ઘણીને ઊઠી જાય છે, પાંખમાં કાંઈ ભરાવી રાખતુ નથી, તેવી રીતે મુનિ કાંઈ પણ સમ્રાટવૃત્તિથી પાસે રાખી શકે નહિ. મમત્વી હોય તે જ અથવા તે મળશે કે નહિ મળે એવો જેને વિશ્વાસ નથી તે સમ્રાટ કરે મુનિ લેશ માત્ર પણ સમ્રાટ ન કરે. કેટલાક અમદાવાદી એવો માને કે મળશે નહિ તેથી તેણ, જોળ, ઘી, સાકર આદિ રાખે છે પણ શાતપુત્રના વચનમાં જે દર્શી રહ્યા છે તે કદી પણ સમ્રાટને ઇચ્છતા નથી. સમ્રાટવૃત્તિ એ ગૃહસ્થવૃત્તિ છે જે સમ્રાટ રાખે છે તે આધુ નથી—પરિવ્રજિત નથી.

સવમ લીધો છે તેને તો આ દેહ ઉપર પણ મમત્વભુદિ હોય નહિ પરિમદ્દ એ મૂચ્છો છે દેહ જાન પાન, વસ્ત્ર કબજ પાષપુષ્પજ, પાનજા શ્લેષ્મજ કે ઉપામયસ્થા કાંઈપણ વસ્તુ ઉપર મુનિ મૂચ્છિત બને નહી

જેણે આખો સ સાર સ્વેચ્છાએ છોડયો છે, પછી આ મામુલી ચીજ ઉપર મૂર્છા શાને? જે સચ્ચ કહે છે, તે સ સારમા ઊઠો ઊતરતો બચ છે સચ્ચ એ મુનિઓ માટે સર્વથા ત્યાગવા યોગ્ય હોય છે તે રાખે નહિ કે રખાવે પણ નહિ કોઈ ગૃહસ્થ પાસે બે હજાર જમા રખાવ્યા હોય તો ભણવા કામ લાગશે, એણે મુનિ કહ્યું નહિ સાધુના નામના બેકમા કદી ખાતા હોતા હશે? તો પછી સમારીમા ને સાધુના ફેર કયા પડ્યો?

મુનિ કોઈ પણ વસ્તુ મૂલ્ય આપીને લેતો નથી ભગવાને સાધુને સ્વતંત્ર બનાવ્યા છે મૂડ મૂડાવવા માટે બે હોકડા હજમને દેવા પડે તેટલા પૂરતો પણ સાધુ કોઈનો આશિયાળો નથી કારણ કે હાથેથી લોચ કરવાનો હોમ છે કેશનો લોચ બહુ જ દારણ, એવો લોચ હાથેથી કરવાનો હોય છે ‘પણશે ત્યા સુધી પાળીશુ, પછી આ વાલ્યા સ સારમા’ એવો આ માર્ગ નથી સાધુને બોલો ઉપાડવા મજૂરની પણ જરૂર રહેતી નથી કારણ કે સાધુથી ઉપડે તેટલું જ રાખવાની આજ્ઞા છે ત્રણ બેડ કપડાથી વધુ રખાય નહી પાત્ર પણ અમુક જ વસ્ત્ર, પાત્ર, કબલાદિ જરૂર પૂરતું જ રખાય છે અને તે બાકે ઉપાડે છે

વિહાર કરવામા પણ કોઈનો આશ્રય સાધુ સ્વીકારે નહિ ‘આવશે તો બેગ મળશે, ગામડામા કોણ આવે છે!’ એમ અગાઉથી ગૃહસ્થને તૈયાર કરે તે સાધુ શિથિલાચારી છે, પણ જે સમર્થ છે, તેવા સાધુ ગૃહસ્થનો પરિચય કે આજ્ઞા રાખતા નથી સાધુ તો ટાઢા ટુકડા ખાય અને આકાશે

જીવ્યા બાદ આનંદ આનંદ વતતો હોય છે આવા મુનિ સમઠ્ઠવૃત્તિને ઇચ્છતા નથી. તમે અમણેપાસક કહેવાઓને? તો પછી તમને સમઠ્ઠ રાખવો કહ્યો? પરિમઠ એ મહા પાપનુ કારણ છે મહામઠ્ઠા એ મહાપરિમઠ છે આવકોને ભગવાને અધ્યપારબી અને અધ્યપરિમઠી કહ્યા છે

કોઈ એક ગામમાં આજન્ નામનો વણિક પુત્ર રહે છે કસારાની દુકાનમાં નોકરી કરી માડ પેન બારે છે પણ એની મુખમુદ્રા એતા એમ જાય કે, આવો સાગ્યશાળી પુરુષ અને એનું નસીબ આવું? કોઈક બ્યોતિષી પણ કહેતા કે આજન્ સાઈ તમે બહુ સાગ્યશાળી છે પણ નસીબ આવું પાંદડું છે તે ખસી જાય તા તમારે ત્યા લક્ષ્મીની રેલમહેલ ઘઈ જાય એ વખતે આ વણિક જાલતો કે સાઈ! શા માટે મારી મશ્કરી કરેા છે?

એક વખત આજડ આવક મુનિનો ગ્રામ સાંભળી રહ્યા છે વ્યાખ્યાનમાં પરિમઠની વાત આવે છે પરિમઠ એ પાપનુ મૂળ છે એજે તો આત્માને પરેશાન કરી નાખે છે આ બધુ આજડ આવક સાંભળે છે આજડની સ્થિતિ મોળી છે મનૂરી કરીને પેન બારે છે તેને વિચાર થયો કે મારી પાસે મિલકત તો છે નહિ, શા માટે જોડી આશામાં લટકવું? એમ વિચારી તે પ્રતિજ્ઞા કરવા બિચો થયો પણ ગુરુ બ્યોતિષશાસ્ત્રના બાધકાર હતા એની હસ્ત રેખા એઈ લીધી છે એટલે પૂછે છે કે સાઈ! કેટલી છૂટ રાખવી છે?

ગુરુમહારાજ! પરિમઠ પરિમાણ મતમાં પાપ સેના મહોરથી વધારે ધન ન રાખવું એવા નિયમ આપો સભાએ

આશ્ચર્ય સહિત હાસ્ય વેશું । જેને ખાવાના ફાંફાં છે, ફૂટી બદામની મૂઠી મળે તેમ નથી, એનેય પાત્ર સોનામહોરનો મોહ । એક મસ્કરો જોડ્યો “ભાઈ ! આટલાથી તારે નહિ ચાલે” ગુરુદેવ શાન્ત સ્વરે જોડ્યા પુરુષના નસીબ આહુ પાહડુ હોય છે ક્યારે ભાગ્ય ખુલ્લી જાય તેની શું ખબર પડે ? માટે વિચારીને મત લેવું કે જેથી ભગ કરવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત ન થાય આસડ વધવા લાગ્યો દશ, વીશ, પચાસ, સો, હજાર, લાખ ગુરુ જોડ્યા, ભાઈ ! એટલાથી પણ તારે નહિ ચાલે, કારણ કે ગુરુએ રેખા ભેદ હતી, માટે તેઓપ્રતિજ્ઞા દેતા અચકાતા હતા એવટે આસડે પ્રતિજ્ઞા લીધી કે પ્રભુ । ત્રણ લાખથી વધુ મારે ન કહ્યે વધુ થશે તો હું ધર્મોદાના કાર્યમાં વાપરી નાખીશ બધા મસ્કરી કરવા લાગ્યા આવું મત તો સાફ

નિયમ વસ્તુ બહુ સારી છે આજે સાઠ વર્ષ થઈ ગયા હોય, છતાં બાધા લેતા શરમ અનુભવે છે પણ શરમ રાખવી ન જોઈએ પ્રતિજ્ઞા લેવાથી પાપના જોગતનુ નિયત્રણ થાય છે જેને પ્રતિજ્ઞા નથી, પછી લલે તે કામ કરતો ન હોય, છતાં પાપ આલ્યુ આવે છે, કારણ કે, આશ્રવના દ્વાર ખુલ્લા છે જોછામા જોછી પ્રતિજ્ઞા, એક શ્વાસોશ્વાસ સુધીની અને વધુમા વધુ પ્રતિજ્ઞા, જવણવ સુધીની લઈ શકાય છે જેવી પેતાની શક્તિ હોય, તે પ્રમાણેની પ્રતિજ્ઞા લઈ શકાય છે

આસડ ત્યાથી ચાલ્યો જાય છે કેટલાક વખત પછી એક વખત ભરવાડ બકરીના ટોળા સહિત સામે મળે છે

તેમા એક બકરીની ઠોકે મણિ બાંધેલા બુજો છે ભરવા ને આ મણિની કિંમત નથી. આભડને બાણુ થઈ છે, આ બકરીને ઠોકે બાંધેલ નહિ હોયી કિંમતનો છે ભરવાડ પાસેથી ચોગ્ય દામ આપી બકરી ખરીદી લીધી તેની ઠોકેથી મણિ છોડી સરાણે ચણી તેજમ્બી બનાવ્યો. તે વખતે પાણુમા રાજા સિદ્ધરાજના રાજમુગુટમાં જવા માટે મણિની જરૂર પડી. તેવો મણિ આભડ પાસે હતો. આભડ ત્યાં પહોંચી ગયો અને તેનો મણિ રાજાએ એક લાખ સોનામહોરમા ખરીદી લીધો. ક્યારે બાગ્ય ખુશ્તી બાંધ છે તેની ખબર પડતી નથી. ક્યારે ભાગ્યરવિ તેજ કરે છે ત્યારે લિખારી પણ કીમત બની બાંધ છે.

આજનો સેડીએ. કાલનો વેડીએ. નોકર તો મેઠાઈ બાંધ છે બેઠક બુલંદ એમ આ જવનીમા કાળે કરીને સૌ કાંચ છે. હો માનવી ! જીવનના રસો પહોંચાઈ છે.

આભડ આવક મનૂરમાથી લખપતિ બની ગયો. પછી તે વેપાર કરવા લાગ્યો. એટલે લાખમાથી વધુ લાખ સુધી પહોંચી ગયો. તે ઉપરની કમાણી થવા માંડી તેનો ધરમાહો થઈ કરી લીધો. વાપરવા છતાં મનને જરાપણ અભિમાન નથી. સ્થાન મળ્યા પછી અહીં કાર ન થવો અને ધન મળ્યા પછી મદ ન થવો એ વાત સહેલી નથી. અભિમાનમાં અવાય નહિ, તેને જ માન મળે અને પણ આભડ આવકે જરીખાઈ એક છે. તે તો પૈસાને કાચનો મેલ સમજે છે. અપાવ તેટલું આપી દેશે છે. 'તન છૂટે ધન ઠોન કામ કે.' આમ્વા ત્યારે સાચે કંઈ ન હતું જ્યો ત્યારે કંઈ લઈ જવના નથી તો પછી કૃપણ શા માટે કહેવાયો છે ?

આલડ શ્રાવક ધર્મના કાર્યમાં ખૂબ ધન વાપરે છે અને નગર ઁંઘીનું પદ પામે છે કહેવાનો મુદ્દો એ છે, કે પરિશ્રદ્ધ કયાં વધશે તેની ખબર નથી, માટે અગાઉથી મર્યાદા બાધવી જોઈએ જે મર્યાદા બાધે છે તેનામા સતોપ-ગુણ પ્રગટે છે અને જે અમર્યાદિત છે તેને તો જેમ લાભ મળે તેમ લોભ વધે છે, તૃષ્ણા વધે છે નમિરાજ્યિ કહે છે, કે દરેક ગામ, ગરાસ. પૂર, પાટણ, પૃથ્વીમા જેટલા ચોવીસ પ્રકારના ધાન્ય સોનું, રૂપુ, હીરા માણેક, આદિ રત્નો અને પશુવર્ગ-ગાય, ભેસ, ઘોડા, હાથી-આખુ લોક ભરીને એક માણસને આપવામા આવે, છતાં તેને તૃષ્ણાનો ખાડો પૂરાતો નથી એવું બાળી, હે મુનિઓ તપને આવશે

એક મુનિ મહારાજ બહુ સારા વ્યાખ્યાતા હતા. વ્યાખ્યાન કરતા પચમહાનતોમા પ્રથમ વ્રત અહિં સા ઉપર બહુ સાફ બોલતા હતા સત્ય ઉપર પણ સરસ વ્યાખ્યાન આપ્યું. તેમ જ અઠત્ત અને પ્રહાયર્થ ઉપર પણ સચોટ વ્યાખ્યાન આપ્યું અને જ્યાં પરિશ્રદ્ધની વાત આવી, ત્યાં વ્યાખ્યાન કરવામા સહેજ સંકેત અનુભવવા લાગ્યા એક ચતુર સાભળનાર પારખી ગયો કે મુનિશ્રી પરિશ્રદ્ધ ઉપર વ્યાખ્યાન બહુ સચોટપણે કરી શકતા નથી, કાંઈક અચકચ છે

મહારાજની શૈલી વેધક છે સામાના ફિલ્મને હૃદય-મચાવી નાખે એવી વાણી છે, પણ પરિશ્રદ્ધની વાત આવતાં મોળા કેમ પડી જાય છે ? એક વખત મહારાજ ઠંડીલ જવા બહાર જાય છે શ્રાવક ઉપાશ્રયમા જઈ મહારાજની ઝોળી જોઈ, અદર કપડામા વીટાળેલી એક સોનામહોર ભાળી ચતુર

આવક સમજી ગયો કે, જ્યાં સુધી આ સોનામહોર છે, ત્યાં સુધી મુનિશી પરિચરનું જ્ઞાનજેવું થવું જોઈએ તેવું કરી ચકાશે નહિ, કારણ કે આચરણમાં કોય તે જો ઉપદેશમાં આવે તો જ તેનો પ્રભાવ કોઈ જોઈ પડે છે

મહારાજને આ સોનામહોર નડતરરૂપ છે આવકે તે સોનામહોર લઈ લીધી અને પોતાના ગળવામાં મૂકી દીધી. મુનિ બહારથી આવ્યા પડિલેલણ કરવા મડયા ઝોળી તથા સર્વાં માણસ પડખુ કે સોનામહોર નથી ઠીક થયું, કોઈકે મને ક્ષેત્ર યો છે મને નડતરરૂપ હતી તે રહેજે છૂટી મંડ સાધુથી તો કહેવાય નહિ કે કોણે મારી સોનામહોર લીધી છે ? જો કહે તો આવકો કાન પકડેને ? સાધુ પાસે તમે નોતેના ચોકડા ભાજો તો શું કહો ?

ટિકિટ, કવર, પર્લા આદિ સાધુથી કાંઈ પણ ન રખાય કારણ કે જો પણ ચાલણી નાણું છે કે ચન અને કામિનીના ત્યાગીને વળી આ ડખલ શી ? કેટલાક માત્ર જૂલેલાંજોને સાજ પડે ત્યાં પાલનો દેલો બરાબ વ્યવસ્થા માટે માણસ રાખવો પડે આવી ભાંજખા પાવાની સાધુને શી જરૂર છે ? એને ક્યા પેહી ચલાવવી છે ? ક્યા ન કરવા આવજો' જોવો કાગળ પણ સાધુથી લખાય નહિ એ તો સ્વ સ્વરૂપમાં મહાલતો હોય કે હવે સાસુ વડુને બને છે ને ? અરે પણ તારે જાણવાની શી જરૂર છે ? સસાર તો કારમો છે જ, તુ માંડ કરીને છુટ્યો છા તો પાછા વળીને ક્યા જોઈ રહ્યો છે ?

નય કાચગી ઉતારે છે પછી તે કેવી સુવાગી કાંચગી છે ત જોવા કાઠાતા નથી તે તો સ સ ન ચાલતો જ માથે છે તમે આ સમાર છા નાર સાધુને = મારી મા ડુઃખી માથ

છે, એના ભરણપોષણ માટે ટીપ કરી દ્યો, કંઈક મદદ કરો”
એમ સાધુથી કહેવાય જ નહિ.

અમારુ ચોમાસુ કરવા તો લઈ જશો, પણ ૩૬ ક્રાળો
કેટલો થશે ! મારી મુરાદ તો એક લાખ રૂપિયાની છે લાખ-
છેરી, પાઠશાળા અથવા તો નામ રહી જાય તેવી તિથિ બાધવામા
લાભ મળવો જોઈએ, એમ કહેનારા સાધુમા ને ભટજીમા શુ
ફેર પડ્યો ! ભટજી સમાયણ કે મહાભારત વાચતા પહેલા
રકમ નક્કી કરે છે, તેવા જો જૈન સાધુના લક્ષણ હોય તો તેને
ઢેવો કહેવો ?

બીજે દિવસે સમય થતા મુનિ પાટ ઉપર આવ્યા
પરિશ્રદ્ધ એ કારમુ મત છે, એના ઉપર સચોટ રીતે વ્યાખ્યાન
કરી શક્યા, કારણ કે જે ખટક હતી તે નીકળી ગઈ વ્યાખ્યાન
સરસ રીતે થયું સાલણી પેલા ચતુર શ્રાવકનુ હૈયુ નાચી
ઊઠયુ પરિશ્રદ્ધ એ કલેશનુ કારણ છે

પૈસા, પૈસા, પૈસા તારી વાત લાગે ખ્યારી રે,
રાતદિવસ પૈસાને માટે ભટકે નરને તારી રે
પૈસા, પૈસા, પૈસા, તારી વાત લાગે ખ્યારી રે,
ભણવું મળવું પૈસા માટે, પૈસા મોટી ચારી રે,
પૈસાથી બાકુડાં છાના, પૈસાથી બેખર-ધારી રે,
પૈસા પૈસા, પૈસા, તારી વાત લાગે ખ્યારી રે

અર્થનો-ધનનો લોભી જીવ રાતદિવસ રાત્રમહારાત્ર,
શેડિયાઓની નોકરી સ્વીકારે છે ડિઝીઓ મેળવે છે તે એટલા
માટે કે, વધુ પગાર મળે પૈસાની વાત જીવને બહુ ખ્યારી
લાગે છે પૈસો આવતા છાતી કાઢીને ચાલવા લાગે છે દોલત-દોલાત
મારે છે, આવે છે ત્યારે કેડમા લાત મારે છે, તેથી છાતી

ઠાઠીને ચાલે છે અને જાય છે ત્યારે છાતીમા હાત મારે છે તેથી વાઠો વળી જાય છે તેમ આવતા અને જતાં 'દોહત' બે હાત મારે છે નાનો બાળક પણ પૈસો કેતા છાતો રહી જાય છે પગવાગાથી માંડી પ્રધાન મુખી લાખિયા ખાતામા પૈસા અર્થે કેવા કેવા અનર્થો સેવાય છે ? આજે તો નીતિ-પ્રામાણિકતા બહુ જ ઓછી રહી છે

આ જાળના અમલદારો પરબણામાં જતા ત્યા પોતાના ખર્ચે રૂઝ પીતા કોઈ પગે લાગી થી રૂઝ મૂકી જાય અને અમલદાર બે જૈન ધર્મનો જાણનાર હોય તો કહેશે માફ કરજો, આ મને ખપે નહિ, આ તો ગાયત્રી માટી બરાબર ગણાય કોઈ વકીલ પાસે જૂનના તહોમતવાળો આરોપી આવી કહે છે કે મને તમારા ઉપર મદદ છે, આજે આ પંડિતુ મારો કેઈસ હાથમાં લ્યો ત્યારે ધર્મમાં માનનાર વકીલ જોમ જ કહેશે 'જાઈ તું ખરેખર જૂની છે તું મને જોકે લાખ આપવા તૈયાર થયો છે જોલે શું હું મારું સત્ય છોડું ? મને ધમ વહાલો છે પસ્તીના કાગળો લઈને' ત્યારે પેલા કહેશે અરે સાહેબ, વિચાર કરો, જોકે લાખ દેનારો મારા જેવો નહિ મળે' વકીલ જવાબ આપે છે 'જાઈ નોખી લેજે કે જોકે લાખની ના પાડનાર પણ મારા જેવા કોઈ તને મગશે નહિ. મુઠો કહેવાનો જો છે કે પરિવહની મૂર્ખાં છોડવી જોઈએ જે માણસ લાંચ અનીતિ અને પ્રપચથી ધન મેળે છે તે તેની પાછલી અવસ્થામા બહુ દુખી થાય છે જોવી કદાચી સ્થિતિમા મુકાઈ જાય છે કે કા પશુમાત થાય કે કાતો જીવડા પડે જોમ ફરશને

મેંતે મરે છે મુદ્દો એ છે કે તમે સસારમા છો તો પણ
ન્યાય-નીતિ વિરુદ્ધ ડગલું લરલુ ન જોઈએ

કેઈ ખૂરા કહોયા અગા, લક્ષ્મી આવેયા જાવે,
લાખો વર્યો તક જીવુ યા મૃત્યુ આજ હી આજાવે;
અથવા કેઈ દેસા હી. જય યા લાલચ દેને આવે;
તો બી ન્યાય માગ્યો. મેરા કલ્લી ન પગ ડીગને પાવે

ગમે તેલું કખટ પડે, અથવા મૃત્યુ નજીક આવી જાય, કેઈ
જય અથવા લાલચ દેવા આવે, તો પણ ન્યાયના માગેથી
પગ ડગવે ન જોઈએ મુનિ પાસે શાવકે ખુલાસો કર્યો, કે
મે ચોર બુદ્ધિથી તમારી સોનામહોર લીધી નથી, પરંતુ આપ
પરિશ્રદ્ધ વ્રત ઉપર સુદર પ્રકાશ વ્યાખ્યાનમા પાડી શક્યા
નહિ, તેથી મને થયું કે કઈક નડતર લાગે છે જ્યાં તમારી
ઝોળી જોઈ તો આ સોનામહોર નીકળી આપને હવે આ
રાખવી છે ?

મહારાજ શુ જોલે ? મહારાજ જોલ્યા કે તમે જ
મારા ગુરુ થયા મારાના દોષ હતો તે તમે કાઢ્યો પ્રિય
કહેનાર પાત્રસો હોય, પણ હિતકર તો કોઈક જ હોય છે
માટે તુ મારો ઉપકારી છે અહીં આ સ્થાનકે તો અનેક
આવે અને અનેક જાય તેમાથી કોઈની ગીની પડી ગઈ હશે
મે તે લાગી, એટલે રહેજે 'રાખી લઉ' એવી વૃત્તિ થઈ
આવી મે મારા વ્રતને દ્રષણ લગાડયું છે, મારે સોનામહોર તો
જોઈતી નથી. પણ અત્યાર સુધી રાખવા ચઢલનું પ્રાયશ્ચિત્ત
લઉ છુ

આવક કહે છે 'મારે પણ જોઈતી નથી' અન્ય
ગરીબને આપી દીધી કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે, દ્રષણ કાઢનાર

મળે તો તેના ઉપર ગુસ્સો ન કરવો, પણ તેને ઉપકારી માનવો જેનું અતર સ્વચ્છ, એ સદાય સ્વચ્છ છે મુનિની વૃત્તિ કળૂતર જેવી હોય, કંઈ પણ સમઠ રખાવ નહિ દેશને। લોચ પણ હારુણ છે માથુ જોગતા એક વાળ ખેંચાય ત્યાં જોય વોચ ધાય ત્યારે આખા માથાના વાળ ખેંચીને કાઢવા, એ તો બહુ જ કપરુ કામ છે માતા કહે છે, કે સામગી અ ત્યાં રુવાંટા ઊભાં થઈ જાય છે તારી આવી સુકામળ કાયા છે, તું લોચ કેવી રીતે કરી શકશે ?

જળકતા રથામવરજ્ઞના કેસને રે ચૂંદવા બાણ બકાલાની જેમ
ડુંગરજ કેમ કરી કહેશે। જેમ ને ૧

હે પુત્ર ! જૈનની શિક્ષામાં માથાનો લોચ હાથે કરવાનો હોય છે ખેતરમાં જોગતા બાણ-પાલાને જેમ ચૂંટે છે તેવી રીતે વાળને ખેંચી કાઢવા એ કપરુ કામ છે માટે હે પુત્ર ! બેર સ્ત્રી ધાય તેટલું કરી દ્યો' વળી પણ માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૮૫ સુ

સવત ૨૦૨૦ના આશો સુદિ ૧૧ શુક્રવાર, તા ૧૬-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અદ્વી નાથે સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ભગવાન કૃષ્ણાને છે સર્વસ્ય લાજન શાસ્ત્રમ શાસ્ત્ર છે એ આપ્ત પુરુષની વાણી છે, તે સવને લોચન એટલે આજ સમાન ॥

માતાપિતા, મૃગાયુત્રને સમજાવી રહ્યા છે 'હિ પુત્ર !
કેશનો લોચ કરવો બહુજ દારુણ છે વળી જિંદગી પર્થ ત
“દુઃકલ્પ સંભવ્ય ધોર ધારેડંચ મહાપ્પણો” ધોરમા ધોર એણે
પ્રહસ્યર્થ મત પણ પાળવું પડે છે નવયૌવનાને કાષ્ટની પૂતળી
સમાન ગણે તે જ ભગવાન છે પ્રહસ્યર્થ મત એ તો ખાડાની
ધાર છે વચનમા પણ ગહીય કે કઠ્ઠામશ્કરી કરવા, જેવા તેવા
શબ્દો વિષયના ઉચ્ચારાય નહિ, કે કલ્પના પણ મનમા કરાય
નહિ આણુ પ્રહસ્યર્થમત પાળવું દુષ્કર છે ગમે તેવા વિષમ
પ્રસંગે પણ અતરને આચકો ન જ ખાવા દેવાય મોહ પર
વિન્ય મેળવે તેજ ખરો વિજેતા છે, એ જ જગન્નાથ બની
શકે છે

જેબનનો કાળ એ તો સળગેલું આલેલું.

ખખલાંને કેમ હું ચલાઉ હો આતમા,

સિદ્ધની વાટે વાટે ભવું,

મોડ ભરેલું મારું લોચનલુ જોડલું,

સમતાની સેર કયાથી આવું,

હો આતમા સિદ્ધની વાટે વાટે ભવું

યુવાની દીવાની છે યુવાનીમા ઉછળતું લોહી, પૌષ્ટિક
ખોરાક, પોશાક પણ તેવા જ હોય, એમાં સમદોષ લાગે તેમા
મનને વશમા રાખવું બહુ આકર છે જેણે યુવાનીને નથી
જાળવી, તેને તેના કપરા પરિણામ ભોગવવાના રહે છે કાળા
માથાનો માનવી યુવાનીમા સવળો પડે તો તરી જાય છે
અને જો અવળો પડે તો દુર્ગતિને નોતરે છે વિષનુ પાન
તો એક જ વખત મારશે, પણ વિષય વિષનુ પાન વારે વારે
મારશે ને લખ ચોરાશીમા ધુમાવશે

કોઈ એક સ્ત્રી, જેને ઘર સમૃદ્ધિનો પાર નથી. અઢળક સંપત્તિ છે પણ વરસ દિવસમા ધણીનું સુખ વ્યાધુ ગણુ અને બાઈ વિધવા થઈ પછી મહેલ વૈભવ, ઠાગી નાઓ આ બાઈને અદરથી આગ ઉત્પન્ન કરનારા નીવાયા બધુ સુખ છતાં એક ધણીનું સુખ વ્યાધુ જતા બધુ સુખ નષ્ટ થઈ ગયું એમ લાગતું હતું ઉપવાસ આયબિલ મત પચ્ચક્રખાલુ કે સત્સંગ હોય તો મન કાળુમાં રહે, પણ એ શાવ નહિ એટલે આજે. દિવસ વિપચના સકલ્પ-વિકલ્પ કયાં કરે કે એવો કયો પુરુષ ધારુ તો મારુ જીવન સુખેથી પસાર થાય !

વિચાર કરતાં તે નગરનો રાજા તેને યોગ્ય લાગ્યો રાજા મને ગ્રહણ કરે તો મારી જિંદગી સુધરી જાય ! બાઈ રાજાને પત્ર લખે છે, કે હું બહુ જ દુઃખી છું આ સરનામે મને મળવા આવજો રાજા બહુ ડાહ્યો અને વિચક્ષણ પુરુષ છે તન્મ હેયામા અનુક્રપાભાવ છે તેણે વિચારુ કે, નાહી આ બાઈને ખાવા અનાજ નહિ હોય. કોણ જાણે શી પ્રતિ-સ્થિતિમા મુકાર્ઠ ગઈ હશે માટે મારે જાતે તપાસ કરવા જવું આવે. મનસૂનો કરી જવા તૈયાર થયો રાજા પોતાના આંગણે આવ્યા જાણી બાઈને સત્કાર કર્યો

રાજા સાથે બે પહેરેગીરો છે બાઈ કહે. મારે આપની એકની સાથે જ વાત કરવી છે બે બા પહેરેગીરો હશે તો હું હૃદય ખોલી નહિ શકુ રાજાએ પહેરેગીરોને બહાર જવા દુક્રમ કર્યો, પછી બાઈ પ્રત્યે બોલ્યો. શુ કામ છે અને શુ વાત કરવી છે ? બાઈ કહે હું મારી પ્રિયતિ આપ જુઓ

છેને ? ઘણીનું સુખ નષ્ટ થઈ ગયું છે, બાકી મારે કોઈ વાતની ખામી નથી. મારી એક પ્રાર્થના સ્વીકારે મારી સાથે એક વખત શીલભંગ કરો, મને પુત્ર થાય એટલે તમે છૂટા' રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો અરે ! આ તુ તું માગણી કરે છે ?

वनेऽपिस्त्रि द्वा गजमांसं भक्षिणो, बुभुक्षिता नैव तृणं चरन्ति ।
एवं कुलीना व्यसनाभिभूता, न नीच कर्माणि समाचरन्ति ॥

વનમાં વસનારો સિંહ-હાથી, હરણાદિના માંસનું ભક્ષણ કરનાર ને સો-સો લાઘણો થાય પણ સિંહ ખડ ખાતો નથી તેમ કુલીન પુરુષો ગમે તેવા કષ્ટમાં મૂકાય, તો પણ નીચ કર્મ-વ્યભિચારને આચરતા નથી

‘તારે પુત્ર જ જોતો હોય, તો ‘હું’ જ તારો પુત્ર બની જાઉં હું મારી માતા પેઠે તારું સ્વમાન જાળવીશ આજથી તું મારી માતા છે અને હું તારો પુત્ર છું માટે આજથી કોઈ પરપુરુષ સામે જોવાની ઈચ્છા પણ કરીશ નહિ

‘શીલ પર શ્રવણમ્’ હે માતા ! શીલ એજ ખરું ભૂષણ છે મારા જેવો પુત્ર મળે તેની માતા દુરાચારિણી કેમ હોય

ખાઈ ઉપર રાજના સત્ચારિત્રની સુદર છાપ પડી આજના માનસને પલટો થઈ ગયો ખાઈ રાજના ચરણમાં પડીને માફી માગવા લાગી જિંઘે માર્ગે હતી તે સવળે માર્ગે આવી ગઈ કપડા પર થીંગડા હશે તોય ચાલશે, આખરૂં પર તો એકાદ ડાઘ પણ નહિ ચાલે મુદ્દો એ છે, કે યૌવનકાળ એ તો ચાર દિવસનું ચાદરડું છે ત્રિવેક વ્રજ્ઞાના ભવતિ વિનિપાત શતમુખ અર્થાત વિવેકથી બ્રહ્મ થનારનો સો રીતે વિનિપાત

શાય છે તે કાળમાં મનને વિકારી બાવમાં જ્યાં ન દેવું
 ચમાર હોય કે ચમરખાંધી, પણ જે વાસનાના ગુલામ ન હોય, તે
 સાચા શૂરવીર છે મન પ્રવાહી છે તે જ્ઞાન રૂપી ઘડામાં જ
 સ્થિરતાથી રહી શકે મન વશ કરવું દુસાધ્ય ખડું, પણ
 અસાધ્ય નથી. કારણકે અનતા સિદ્ધો ઘર્ષ ગયા છે, તેમણે
 મનને વશમાં રાખ્યું ત્યારે જ સિદ્ધ દશાને તેઓ પ્રાપ્ત કરી
 શક્યા છે

મન સાચું તેણે સમજ્યું સાચું એક વાત નહિ જોડી
 જોમ કહે સાચું તે નહિ માત્ર એ કહી વાત છે મોટી
 હો કુ કુચિન! મનકુ કિમહી ન જાને
 મનકુ દુશાસાધ્ય તે વશ બાણકુ બાજમથી મતિ બાણ
 જ્ઞાન દયન પ્રજુ માણકુ બાણો તો સાચું કસી બાણ
 હો કુ કુચિન! મનકુ કિમહી ન જાને

મન જોમ દિવસમાં વશ ન શાય જોકે જ ઘાથી ફોલો
 ખોદાય નહિ અધ્યાત્મયોગ કેળવવો પડે તે અધ્યાત્મયોગ
 અભ્યાસ વડે અદૃશી પ્રગટાવવાનો છે પોતાના ઉપર પોતાનો
 કાળુ ઉત્પતિ આપે પારકાનો કાળુ અવનતિ આપે જોકાંતમાં
 બેસી શેષ મનને સમજાવવું કે સકલ્પ-વિકલ્પથી ફાયદો શું
 છે! સાપ કરડે છે ત્યારે સાપના પેટમાં કંઈ પહોંચતું નથી,
 પણ જેને કરડે છે તેનો તો છુલ બાય છે તેમ મનમાં સકલ્પ-
 વિકલ્પ આવે છે તેથી આત્મામાં કર્મના બધ પડે છે મન
 એ કર્મના ઘોઠ બાધવાનું જોકે યત્ર છે મન છત્તું તેણે
 જગ છત્તું જોમ કહેવતમાં પણ છે પણ જોમ કહેવા માત્રથી
 કાંઈ સતોષ વળતો નથી. લાડવો કાગળમાં લખ્યો હોય ત્યાં
 છબ ફેરવવાથી લાડવાનો સ્વાદ આવતો નથી શાક જે

લાખેલો લાડવો છે અનુભવગમ્ય થાય તે જ સાચો લાડવો છે દ્રવ્યશ્રુત એ ભાવશ્રુતને પ્રગટ કરવા માટે હોય તો જ દ્રવ્યશ્રુત કાર્યકારી બને છે

આગમમા ચાવીઓ બતાવી હોય, પણ ચાવીઓ કળાટથી હરજ રહી ગઇ હોય તો કેમ ખોલી શકાય ? ચાવી લાગુ કરવી ભેઠ એ. લાયબ્રેરીમા આખી બત્રીસી હોય, હાથના લખેલા, અને સંસ્કૃત, ગુજરાતી, હિન્દી ટીકાવાળા શાસ્ત્રો હોય, પુસ્તકોનો કોઈ પાર નથી, પણ ગણવા માત્રથી કોઈ જ્ઞાન થઈ જતું નથી જીવનમા ઉતારો તો જ્ઞાન પરિણમ્યું કહેવાય

કોઈ એક માદો માણસ વૈદ પાસે દવા લેવા જાય છે વૈદ રોગનું નિદાન કરી તેને ત્રણ પડિકા ખાવા આપ્યા પેલો માદો માણસ તો ઘેર જઈ અહરની દવા ફેંકી દીધી ને પડિકા ચાવી ગયો. કારણ કે પડિકા લેવાના સમજ્યો હતો. આઠેક દિવસ થયા, છતાં દર્દમા કંઈ ફેર પડ્યો નહિ, એટલે ફરી વૈદ પાસે આવ્યો. વૈદને કહે છે, મને આપના પડિકાથી કોઈ આરામ નથી જણાતો. વૈદને આશ્ચર્ય થાય છે. અરે, ત્રણ પડિકાથી તો ખસ રોગ ચાલ્યો જવો ભેઠ એ વૈદ પૂછે છે ‘ભાઈ ! તમે દવા શી રીતે લીધી છે ?’ ત્યારે પેલો કહે છે તમારી આજ્ઞા સુજળ, દવા કાઢી નાખીને પડિકા બરાબર લીધા છે ’ વૈદ કહે છે ‘ ભાઈ ! જે રીતે જે વસ્તુ મહત્વની લેવાની હતી, તે તે લીધી નથી ’ પછી રોગ કયાથી હુટે !’ તેમ ઘેર સૂત્રોની ચખ્ખીથી કળાટ ભર્યો હોય, પણ જીવનમા ન ઉતારો ત્યાં લગી, પડિકા પીધા બરાબર છે

આગમમાં ત્રણ અક્ષરો છે આ-અ-મ આ એટલે આપ્ત પુરુષના હેયામાં મોક્ષન થયેલી વાણી, ગ-એટલે ગણ બરોધી શક્તિ થયેલી અને મ-એટલે મુનિવરોએ માન્ય કરેલી એવી આ આગમની વાણી છે પાશ્વમાં આશમાં આવકેાને સાધુનો આધાર છે અને સાધુને સૂત્રસિદ્ધાંતનો આધાર છે સૂત્રસિદ્ધાંત પ્રમાણે ક્રિયા કરે તો તેનું આસ્ત્રિ શુદ્ધ કહેવાય છે

આગમ પ્રમાણે ચાલનાર સાધુ ઉચ્ચ કક્ષાનું જીવન જીવી શકે છે અને તો જ તે જીવ મોક્ષનો અધિકારી બને છે પતંગ, જે આકાશમાં અદ્ધર થઈ છે તે દોરના આધાર બેઠે છે દોર બંધે નાની દિશામાં દેખાતો ન હોય, છતાં તે પતંગને ઉચ્ચે લઈ જવામાં આધારભૂત છે દોર ન હોય તો પતંગની શી દશા! કોઈ એમ કહે, કે મારે દોર (સૂત્ર) (સૂત્ર એ દોર છે) ની જરૂર નથી હું મારી ઝોળે મારા જ્ઞાનનો પ્રકાશ કરી લઈશ. મારે સફળતાનેગની કે પુસ્તકની જરૂર નથી મારું ઉપાદાન પાકશે ત્યારે હું અવશ્ય મોક્ષમાં જઈશ. આમ ઉપાદાન લઈ નિમિત્તને ાગનારો, દારવચ્ચ પતંગની જે દશા થાય છે તેવી દશાને પામે છે પતંગ જીવે બેઠે છે તેમાં આધારભૂત દોર છે દિશામાંથી દાર નીકળે જ જાય છે તેમ એક સૂત્રની ગાથા ક્યો તમા આખું ચોમાસું પસાર થઈ જાય છતાં તંબા જાય, અનંતા હેતુ, રહસ્ય ખૂં નહીં આ પતંગના પાકા સૂત્રને તો વાની બીજા કોઈ પાખાંદી દારમાં તાકાત નથી. વેદાંત ચાત્રીક, માખ્ય કે અન્ય કોઈ મત આ વ્યાજ્ઞવાલ્યસૂત્રને તો વા સમય નથી એવા અક્ષર આ સિદ્ધાંત છે

આગમ એ અરીસો છે. પોતે કેવો છે, કયા ડાઘ છે, પ્રગતિ કયા રુધાર્થ છે તે આગમમા જુઓ તો ખબર પડે તેમ છે. આગમ બધું બતાવી દેશે જો ગુરુદેવનો જોગ ન હોય તો હાથેથી વાચન કરી અર્થ જોસાડવા, એમાં ન સમજાય ત્યાં નોંધ કરી જ્યાં સતોનો જોગ હોય તેને પૂછી નિર્ણય કરવો.

આત્માદિ અસ્તિત્વના, જેહ નિરૂપક સાગ્ર,
મત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગ નહિ, ત્યાં આધાર સુપાત્ર

ગુરુગમથી વાચણી સ્વીકારવાથી વધારે ફળદાયી બને છે હાથે હાથે અર્થ કરી પોતાના અભિપ્રાયે સમજી દેવાથી સિદ્ધાંતો કેવા ભાવથી કહ્યા છે, તે સમજાશે નહિ અને જો ઉધું લઈ જોસશે તો મહાન અનર્થ કરી જોસશે. ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા જેવું મોટું પાપ બીજું કોઈ નથી માટે વાચણી ગુરુગમથી લેવી આગમમા એક ઠેકાણે એમ કહ્યું છે કે- હે મુનિ ! જીને તારે પગના અગુઠાથી માથા સુધી બરાબર નીરખવી અને એક ઠેકાણે એમ કહ્યું છે, કે જેમ સૂર્ય સામે નજર પડતા આખ વીચાય જાય છે, તેમ જી સામે દષ્ટિ પડતા આખ મીચી દેજે, પણ મીટ માડીને જોતો નહીં. આ જોય કથન આગમમા છે પણ પ્રસંગો જુદા છે તે જો ગુરુગમ હોય તો સમજાય પગથી માથા સુધી જોઈ દેવાની આજ્ઞા એટલા માટે કરી છે, કે વહોરવા જાય ત્યારે મુનિએ જોઈ લેવું, કે કૂલની વેણી માથામા નથીને ? હાથ ભીના છે કે કોરા ? સચેતનો સગટો નથી ને ? તે દષ્ટિએ જોવાનું કહ્યું છે વિકારી ભાવથી મીટ પણ માડીશ નહિ અને જો નજર પડી જાય તો આખ મીચી દેજે

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના યોગ્યા અધ્યયનમાં ભગવાને કહ્યું છે કે કરેલા કર્મો ભોગવ્યા વિના છૂટકો નથી. હવે જો એમ જ હોય તો પછી મત, પચ્ચક્રખાણુ, તપ, ત્યાગનો અથ શુ રહ્યો? બીજી જગ્યાએ એમ કહ્યું છે, કે મત, તપ, પચ્ચક્રખાણુ આદિથી કમની નિર્જરા થાય છે ભગવતી સૂત્રમાં કહ્યું છે, કે જીવ કમ કેટલા વેદો છે? ત્યારે ભગવાન મ્યાહવાદથી સમજાવે છે કે, કેટલાંક વેદાય અને કેટલાંક ન વેદાય જે કર્મો ઉદયમાન થયાં છે તે ભોગવ્યા સિવાય છૂટકો જ નથી. પણ જે કર્મો સત્ત્વમા પડ્યાં છે, તે ઉદયમા આવે, તે પહેલા મત, તપ, ત્યાગ, પચ્ચક્રખાણુ આદિથી બિડાવી શકાય છે.

કમ બે પ્રકારનાં છે શિથિલ અને નિકાચીત હવે શિથિલ કોને કહેવા અને નિકાચીત કોને કહેવા તેને માટે દર્શાવે છે સોયના બારાને વાળાથી બાધી હોવામાં આવે અને તે બારાને અગ્નિમા નાખવામાં આવે, લાલગોળ થઈ જાય છતાં હજી સોયને જુદી પાડવી હોય તો પડી શકાય છે કારણ કે હજી સોયો જુદી છે પણ જ્યારે માથે ધણુનો ધા પડે ત્યારે એકમેક થઈ જાય છે પછી સોય છૂટી પડતી નથી, કારણ કે પિંડ થઈ ગયો. જ્યાં સુધી દીપી નથી ત્યાં સુધી ભલે ગરમ કરી છતાં સોયને જુદી પાડવી હોય તો પડી શકે છે પણ ઉપરથી ધણુનો ધા પડે, એટલે પિંડ થઈ જાય પછી સોય છૂટી પડી શકે નહીં તેમ કમ પહેલા નિષ્કત કહેવાય પણ જેમ દીપાય એટલે પિંડ થઈ જાય તેમ તેવા કર્મોને નિકાચીત કહેવાય છે નિકાચીત કમ બાંધ્યું તે ભોગવ્યા સિવાય છૂટકો નથી. શિથિલ કમ મત તપ, ત્યાગ

આદિથી, સાધુપણું લેવાથી કે સચારે કરવાથી નિર્જરી બન્ય છે, પણ હીરની ગાંઠ ને ઉપર તેલનું ટીપુ પડી ગયું, પછી તે ગાંઠ તૂટે પણ છૂટે નહીં, તેવા નિકાચીત કર્મોને લોગબ્યા સિવાય છૂટકોજ નથી

આ પાત્રમાં આરાના જીવેને અત્યારે અરિહત, ગણધરો, જઘાચારી, વિદ્યાચારી, આહારક શરીરી કે વૈક્રિય શરીરી કોઈનો જોગ નથી ફક્ત જિનેશ્વર દેવે પ્રફેલી વાણીનો આધાર છે આ ન્યાયયુક્ત માર્ગે ચાલશે તો કલ્યાણ થશે આગમમાં એક જગ્યાએ સાધુને ગુણવાળા કહ્યા છે અને બીજે ઠેકાણે સાધુને ગુણ વગરના કહ્યા છે હવે કયા ગુણ રહિત અને કયા ગુણ સહિત સાધુ હોય તે ગુરુગમથી ખબર પડે ૨૭ ગુણો સહિત અને પાત્ર પ્રકારના કામ-ગુણ રહિત તે સાધુ છે

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે “હે પુત્ર ! આગમમાં ઠેર ઠેર કહ્યું છે, કે સયમ પાળવો દુષ્કર છે હે પુત્ર ! તું સુખમાં ઉછર્યો છે, દુખ ભાળ્યું નથી, વળી તું સુકુમાર છે, માળાણના પિંડા જેવી તારી કાયા છે, તું સયમને લેવા સમર્થ નથી સયમ લેનારાનું શરીર કસાયેલું હોય જોઈએ જે ભૂખ, તરસ, ટાઢ, તાપાદિ સહન કરી શકતો હોય, તેજ સયમ લઈ શકે સાધુતા પાળવાના કષ્ટ સહન કરવા જેવું તારું શરીર નથી, માટે સયમ લેવાની વાત મૂકી દે ” સયમની દુષ્કરતા સમજાવતા માતા વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

સ ૨૦૨૦ના આસો સુદિ ૧૧ના રાત્રિવાર, તા ૧૭-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત જોઈને ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર થાશે છે

જાણજોઈએવિસ્માયો ગુણાળં તુ મહમ્મરો ।

ગુસ્મો લોહમાદ્ય જો પુત્રા હૈદ ગુપ્તહૈ ॥૩૬॥

મોહની લાગણીને વશ થઈને માતાપિતા મૃગાપુત્રને સથમની કુખરતા સમજાવી રહ્યાં છે. પથમહામતો જાવજીવ મુખી પાળવાં પડે છે. અહિંસા, સત્ય, અઘોય પ્રવચન અને અપરિગ્રહ આ પથમહામતો જોકે બે રિવસ છે. એકાદ બે વરસ પાળવાનાં નથી, પણ જાવજીવ મુખી પાળવાનાં હોય છે.

પથ મહામત છે મેરુ પુરુષ એ

ભવ્યજે જાંઠાં ઠેરી અર્ધ ખાર

કુવરજાં ઠેમ કરી સહેલો જોમને ૧

નિઃકળીપથ ત પથમહામત પાળવાં તે તો ખાલની ખાર ઉપર ચાલવા જેવું છે. સથમ પાળવો જહુ જ કુખર છે આ સથમ લીખા પછી જેને પશ્ચાતાપ થાય છે કે ક્યાંથી દીક્ષા લીધી? તેનો સથમ કળીમૂત થતો નથી. માટે હં પુત્ર ! ભારવાહકના ખભે લોહાનો બાર મૂક્યો હોય તેને જેમ વહન કરવો. હં જરૂર છે તેવીરીતે સથમના બાજને વહન કરવો. જહુ જ કુખર છે ઉઘાડી તલવાર ઉપર પગ મૂકી ચાલવા જેવું છે.

સંયમ દુષ્કર થજો જ્યા, સુકોમળ છે તારી કાયા,
 પરિસહ આકરા સહવા, સુવાળા સુખને તજવા,
 મૃગાવલી રાણી, આંખોમાં આસુ આણી,
 કહે પુત્રને તે વાર, સંયમે મત જવ, માનોને મારી વાત,
 પૂર્વના ભવ દેખી, ભવોના દુખ પેખી,
 જાગ્યોછે આતમરામ, જાગુ છે શાશ્વત ધામ
 ચોલાવુ ના જરી.

માતા આખમા આસુ આણી પુત્રને કહે છે 'હું પુત્ર !
 તારી કાયા સુકોમળ છે, તે કાર્પણ કામ કર્યું નથી હીક્ષા
 લીધા પછી ઘેર ઘેર હીક્ષા લેવા જવી, વળી ત્યાં સુજતા
 આહાર-પાણી મળે કે નહિ તેની ગવેષણા કરવી, પાય-વિહાર
 કરવો, વચનના, મારના, તાડન, તર્જનના પરિસહ સહન
 કરવાના રહે છે

સાધુને ખાવીસ પરિસહ સહન કરવાના હોય છે એ
 પરિસહ સમલાવે સહન કરતા મુનિ ઘણાં કર્મની નિર્જરા
 કરી નાખે છે. નિવૃત્તિ આદર નામના નવમા ગુણસ્થાને ખાવીસ
 પરિસહ હોય છે, દશમે, અગ્યારમે અને બારમે ગુણસ્થાને
 ચૌદ પરિસહ હોય છે આઠ મોહનીયતા ઉદયના કાઠી નાખ્યા,
 તેરમે ગુણસ્થાને અગ્યાર પરિસહ હોય છે, 'એકાદશજિને'
 એટલે કેવલીને અગ્યાર પરિસહ હોય અને તે બધા વેદનીય
 કર્મનાજ હોય આવા પરિસહોને સહન કરવાના હોય છે, આણુ
 કઠોર વ્રત લેવુ બહુ સુરકેલ છે બીજા દર્શનોમા સાધુ વાહન
 વાપરી શકે, બોજ ઉઠાવવા મજૂર રાખી શકે, તેમ જ પૈસા
 પણ રાખી શકે છે સ્વામીનારાયણ સપ્રદાયમા સન્યાસની
 હીક્ષા લેનારો કડિયો હોય, તો મહિર અર્થે કડિયા કામ કરી
 શકે, માણી હોય તો બગીચા વગેરેમા કામ કરે, પણ સ સારથી

પરદશા-જાણે નવું જીવન જીવવાનું જોવું જૈનના સાધુનું સાધુપણ
 છે જૈનના સાધુને જરા પણ હિંસા કરવી પાછલે નહિ. આવો
 જૈનના સાધુનો માગ ફક્ત છે

એને વિચાર થયો કે આત્માને ઝાળખવો છે, સંઘમ
 માર્ગે વિચરવું છે, તે પછી સંસારમા ચેકાતો નથી. રાત્રી
 ઠંડે છે, કે

એને છે મૃત્યુથી ડર, એ જાણે મરવું નથી
 મૃત્યુથી એ છૂટી જાગે, તે સુરે છુપવી જાય

જેણે કાળને જીત્યો હોય, કાળ સાથે મિત્રતા હોય
 અને મૃત્યુથી પલાયન થઈ જવાની શક્તિ હોય તે જ સુખે
 સુઈ શકે છે કાળ નથી જ આવવાનો તે જને તેવી વાત
 નથી. અહીંથી બર લેગા થયો કે કેમ તેની શું ખબર છે ?
 શ્વાસ નીચો લીધો તે લીધો થયે કે કેમ, તેની શું ખબર
 છે ? છતાં પ્રમાદની પધારીમા આગસનું ઝોશિકું લઈ કેમ
 સૂતા છે ? કાલ કરીશ વરસ એ વરસ પછી ધર્મધ્યાન
 કરીશ એવા વાયદાના વેપાર આંહી ન હોય

હર્ષની અણી ઉપર ઝાકળનું જિંદુ ક્યાં સુધી ટકી
 રહે ? તેવું આ મનુષ્ય જીવન છે ક્યાં દેવતાનો સામશીપમ
 ને પદ્મોપમ સુધીના આગ્રુષ્ય ક્યાં આ માનવીનું આગ્રુષ્ય
 તેની તુલનામાં તમારું સો વર્ષનું આગ્રુષ્ય તો જિંદુ સમાન
 છે તો પછી ગળતવા શું ગળો છો ? કા સાલજોડોને કાં
 દોરી લોગો ? ધમ કરવામા વાયદો શો ? જેના પગનું
 હાડકું ભાગ્યું હોય તે એમ વિચારો કે હમણાં ટિવાળીટાણું
 છે એટલું જરા ખમી જાઉં પછી નવરાશે હાડકેડને જતાવીશ
 અને હાડકું ચાવી લઈશ પણ એમ ન હોય તે તો હાડકું

ભાગે કે તરત જ હાડવૈદને ત્યાં દોડી જશે તેમ તમે ધરડા થયા છો, છતાં હજી કાલ-કાલ કયા સુધી રાખશો ? જેના દિલમાંથી નવું શીખવાની ધગશ મટી જાય એવું નામ ધરડો.

તમારા જીવનનો હેતુ શું છે ? ખાણ, પીણું ને સૂઈ રહેવું, શું એ જ તમારા જીવનનો હેતુ છે ? શું એજ તમારું જીવન ધ્યેય છે ? તમે મિત્રને સંબોધન કરી પત્ર લખો, પણ પૂરું સરનામું ન કરો, તો તે પત્ર ગેરવલ્લે જાય ને ? તેમ, તમે તમારું જીવન પણ ધ્યેય વગરનું જીવશો તો નિષ્ફળ જશો.

મૃગાવતી રાણી પુત્રને કહે છે, કે સયમ બહુ દુષ્કર છે તારું શરીર સુકોમળ છે હાથે કરીને દુઝાને વહોરી લેવું તને પાલવે નહિ, માટે સયમની વાત મૂકી દે તું સયમની વાત કરે છે, ત્યાં અમારા રુવાડા ઊભા થઈ જાય છે. રાગ એટલું દુઝ છે માતાને રાગ છે, જ્યારે પુત્રને વૈરાગ્ય છે બન્નેની સયમમાર્ગ જોવાની આખ જુદી છે જેને સાચો વૈરાગ્ય ઉપજ્યો છે તે મોહના રાગમાં રંગાતો નથી મૃગા-પુત્રનો આત્મા જાગી ચૂક્યો છે, હવે તેને પ્રમાદમાં રહેવું પાલવે તેમ નથી

થોડા વખતમાં ઘણું કામ કરી લેવાનું છે કમાણીનો અવસર હોવ ત્યારે માલના થોડે થોડે કાઢે, ત્યારે ઊઘવું પોસાય કેમ ? આલસ્યહિ મનુષ્યાણા શરીરસ્યો મહારિપુ આળસ-પ્રમાદ તે આત્માનો મહાન દુષ્મન છે, ઉદ્યમ સમાન બહુ નથી

અન્ય દર્શનીના સાધુ ગમે તેટલા લોગા કરો, જ્ઞાની હોય, છતાં પણ ભગવાનના એક શ્રાવકના તુલ્યે પણ ન

આવે જીનના સાધુની સાધુતામા આશ્રવના નિરોધપૂર્વકની તપશ્ચર્યા છે આવકોના પણ જોજ મનોરથ હોય 'ક્યારે આ બધું છોડી સયમ માગે જાઉં?' જે મોક્ષે ગયા છે તે આજ માગે ગયા છે જાવમા સાધુપણુ ખાવ્યા સિવાય મોક્ષે ગયા નથી. સયમ પદ્ય લેવો તેમના માટે સહેલો છે

કોઈ જોઈ માણસ અન્ય દુશનીમાં તાપસની દીક્ષા લ્યે છે આશ્રમમા સ્ત્રી વાચન-ધર્મધ્યાન કરવાનું હોય છે બિજાચરી કરવી પટે છે આ બાઈ જ્યારે સસારી હતા, ત્યારે ચેરથી દુકાન અને દુકાનેથી ચેર જવાનો જ મહાવરો હતો. એટલે બિજાચરી માટે ચેર ચેર લાગડું આકડું લાગે છે એટલે પોતાને જ ચેર જાય છે તાણ દીક્ષા લીધી છે એટલે ધરના સૌ બધું સત્કાર છે જી કહેવા લાગી 'તમે અહીંથી બિજા લઈ જશો અને ત્યાં આશ્રમમા જશો ત્યાં રસોઈ ઠરી જશે માટે અહીં જ ઊની રસોઈ જમી લ્યો તમારે શેજ શેજ જમવા આવતા જવું તમારે માટે બધું તૈયાર રહેશે.'

આ તાપસ શેજ કાયકમ પ્રમાણે ચેર જમવા આવવા મળ્યો ધરના પણ સારી સારી વસ્તુ વેચાર બનાવીને સંજે છે શેજના સારા ખોરાકથી શરીરનો દેખાવ દૂરી ગયો, કારણ કે હવે કઈ કામનો બોબો તો હતો નહિ અને માલ મસીદા ખાવા મગવા લાગ્યા આનુ નામ શુ ધર છોડ્યું કહેવાય' જાત જાતના બોજન જમતા સાધના કરવાનું ચૂકી ગયો.

એક વખત મોગે પુત્ર માલ ખરીદવાના કામે બહાર

ગામ ગયો છે વહુ પિયર ગઈ છે ઘરમાં કોઈ નથી. જન્મ-વાના સમયે આવે છે વસ્તુ તૈયાર છે જન્મવા બેઠા જન્મી-પરીવારી બેઠા પછી, સ્ત્રીએ ખારણુ વાસી દીધું. સ્ત્રીને મનોવિકાર હાથ આવ્યો રહ્યો નહીં તાપસનું ખાવડું જાલી પડ્યું એસાડી દીધી. પરિણામે ત્રત લગ થયું અહીં સમય ઘણો પસાર થઈ ગયો. તાપસો રાહ બેઠો રહ્યો છે જે ગુન્હેગાર હોય છે, તેનું હૈયું ફફડતું હોય છે

પાપ અને સાપ લપાતા-છૂપાતા આવે છે તાપસમાં પાપ પ્રવેશી ચૂક્યું, હવે તેને ક્યાય ચેન પડતું નથી તેને થયું કે મારાથી અઘટિત થઈ ગયું ઘરનો ઉબરો ચડ્યો, માલમલીદા ખાધા, સગદોષથી આ દશા થઈ હવે અસગ રહેવું છે, હવે મારે વસ્તીમાં રહેવું જ નથી પોતાથી વડીલ તાપસોની આસા માગે છે, કે મારે એકાતમાં સાધના કરવી છે, માટે રજા આપો

તાપસ તો એકાત જ ગલમાં જૂપડી ખાધી રહેવા લાગ્યો. જૂપડીમાં બિઠરનો ઉપદ્રવ થવા લાગ્યો તાપસની કેપીન-કફનીમાં બિઠર ટોચો મારી જાય છે ધ્યાન ધરીને એસે તો શરીર ઉપર ચડી જાય છે એટલે તે પરિસહથી ખચવા એક ખિલાડી રાખી

આથી બિઠરનો ઉપદ્રવ તો મટ્યો પણ એક બે દિવસમાં તો ખિલાડી બૂખથી લોથપોથ થઈ ગઈ તાપસને ઉપાધિ થઈ કે, આ ખિલાડી જો મરી જશે તો મને પાપ લાગશે ત્યાં આગળથી ભરવાડો કંઈ વેચવા જતા હોય છે, ત્યાં વાસણ લઈને બેસે રહે છે ખિલાડીને પાવા માટે દૂધ લઈ આવે

છે ભરવાડોને અનુકંપા થઈ કે મહારાજ હયાણું છે વળી
રાજ દૂધ લેવા અહીં જિજ્ઞાસું પડે છે, તે કરતા એકાદ
ઝાઝ આપી દીધી હોય તો બાપજીને પુણ્ય થાય અને આ
મહાત્માને તકલીફ જોઈ પડે ભરવાડ એક માવનું દાન
કરી નાખ્યું મહાત્માને ગાય આપી.

મહાત્મા કહે છે, ભાઈ ગાય તો આપી પણ તેને
રાજ ખવડાવવા પાણી પાવા માણસ ભેંકશે તેનું શું !
ભરવાડ કહેવા લાગ્યો, મહારાજ મારો ભાઈ હું તે ખુશીથી
તમારી સેવામાં રહેશે. ભરવાડે પોતાના ભાઈને ગાયની
માવજત કરવામાં શાખી દીધી, ભરવાડ ગાયની માવજત કરે,
પછી બાકી શું રહે ? દૂધ બિલાડી પીએ છતાં પણ વધવા
લાગ્યું ભરવાડ પણ દૂધનો ઉપયોગ કરવા લાગ્યો મહારાજે
ભરવાડને કહ્યું, કે આ જમીન વણખડી પડી છે તો તેમાં
કાંઈક દાણા વાવવામાં આવે તો પછી તારે કયામ જરૂર ન
પડે અને આપણું કામ થઈ જાય મહારાજે ભરવાડની
સહાયતાથી ખેતર ખેડાવ્યું

સારા વરસાદ પાણીથી સારો પાક થયો અનાજ
મણુ બિત્તી નીકળ્યું શાળ્યના થોડેસ્વાર નીકળ્યા અને પૂછવા
લાગ્યા આ કેનું ખેતર ? તો કહે જોગી મહારાજનું જીવે,
અસર હશે કેળવવા બાકમમાંથી છૂટી અહીં જ જલમાં
આવ્યો છે છતાં અહરથી સર છૂટ્યો નથી, ત્યાં સુધી
બહારના સર છેડયે કંઈ વળતું નથી. સાધુથી ગૃહસ્થનો
સર ન થાય કેમ સાતા છે ને ? જોમ પણ સાધુ ગૃહસ્થને
પૂછે નહિ ગૃહસ્થને સુખસાતા પૂછવી એ અણગમત છે

એક વખત વરસાદ ન આવવાથી, દુષ્કાળ પડે છે જોગી મહારાજને મહેસૂલ ન ભરી શકવાને કારણે સખત દંડ થાય છે. સખત તડકામા વાકા ઊભા રાખવામા આવ્યા પીઠ ઉપર મોટો પથરો મૂકવામા આવ્યો, પોતે હલવા જતા પથરો પડ્યો. એટલે ઉપરથી ચાણુકનો માર સહન કરવો પડ્યો. ખેતરની ઉપજ તો પોતે ખાધી ન હતી પણ પાપ વૅચું તેનું ફળ કેવું ભોગવવું પડ્યું. ચાણુક ફટોફટ બરડા ઉપર પડવા માડ્યા એટલે પોતે ખૂબ ભરથી હસવા લાગ્યો. લોકોને આશ્ચર્ય થયું, કે આ મહારાજ હસે છે કેમ ? મહારાજ કહેવા લાગ્યા કે આ કફનીએ કેર વાળ્યો છે તેને સાચવવા જાંઘર, ખિલાડી, ગાય, ખેતર, આ રીતે પરિઘ્રહ ઊભા કયાં અને કઈ સ્થિતિએ પહોંચી ગયો !

જ્યાં સુધી અદરથી મમત્વભાવ ન ટળે ત્યાં સુધી ગમે ત્યાં જાય પણ કઈ છૂટી શકાતું નથી. ચેર હોય તો ખેરા છોકરા, કુટુંબ, પરિવાર અને અહીં આવે ત્યાં ચેલા-ચેલી સસારમા હોય તો ઘરેણાં-ગાઠા, રાચરચીલું અને અહીં સૂત્રસિદ્ધાંતના પરિઘ્રહ વધાર્યાં ! આમા છોડયું શું ? નાનામાથી નીકળી મોટા સરકલમા આવી ગયો. સસારમા હોય ને માદો પડે, તો એના કુટુંબને ચિંતા અને અહીં આવ્યા પછી તો આખા સઘને ચિંતા ગામોગામના સઘને ચિંતા થાય. આ અમારા શ્રાવક-એની આમ વ્યવસ્થા કરો, જાણે મઠનો મહત્ત જોઈ દ્યો સાધના તો કયાય ફેકાઈ ગઈ, ને જીંધે રવાડે ચડી ગયો.

ભવા નીકળ્યાં તા અમે ઉગમણી દિશાએ,
આથમણે છેડે જાતે આવીને ચડ્યા,

જામે ભવતા મુસાફિર બૂઢારે પડયા
 ક્યા રે જર્જુ તુ ને ક્યા જઈ રે ઘડયા
 જામે ભવતા મુસાફિર બૂઢારે પડયા

જ્યા સુખી અદરથી સસાર કિયો છે ત્યાં સુખી
 બહારનો સસાર છોડે તે બહુ હિતકારી થતો નથી. ભગવાન
 કહે છે, કે અભ્યતર સસાર છૂટે તોજ તારુ હિત થાય
 સયમ એ એક બે વરસની વાત નથી બલકુલ લગી
 વિસામી લેવાનો નથી એટલા બધા કામો સયમ માત્રમાં
 પડ્યા છે શુભરૂપી મોટે ભાગે લઈને બાલવાનું છે લગ્નદીપા
 સાધુ જેવી આ હીક્ષા નથી. રત્નચિતામણિ દે દી, કાવતા
 દુકઠામાં રાખવાનું કોય નહીં. ધમ સમજ્યા પછી, ધર્મ કરવામાં
 દીલ ન કરવી. પહેલાં સમજો, પછી આચરણમાં ઉતારો. ધર્મમાં
 દંધમી અને પ્રિયધર્મી બને. ધમનું કવચ પહેર્યો, તો
 અતરજ થતુ તમને લેદી શકશે નહિ.

માતા સયમની દુષ્કર્તા, ઉપમાઓ આપીને પુત્રને
 સમજાવી રહ્યા છે હવે પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે
 કહેવાશે.

~*~

વ્યાખ્યાન ૮૭ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસો મુદિ ૧૩ ને સંવિવાર, તા ૧૮-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
 તેનું નામ સિદ્ધાંત. પ્રશુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં
 ૧૮માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર બાલે છે

“આગાસે ગંગસોડ બ્ધ, પહિસોડ બ્ધ દુત્તરો ।

વાદાદિ સાગરો ચેવ, તરિયબ્ધો ગુણોદક્ષી ॥૩૬॥

માતા પિતા મૃગાપુત્રને સંયમની દુષ્કરતા સમજાવતા કહે છે, કે ચુલહિમવત પર્વત ઉપરથી પાણીનો દરોડો પડે છે, તેને આકાશગંગા કહે છે તેનો પ્રવાહ ઝાલી ઉપર જવું. સામે પૂર તરવું દુષ્કર છે; જ્યાં મચ્છ-કચ્છ, નક-ચક દરિયાના રાક્ષસો હોય, મોજા ઉછળતા હોય, એવા સમુદ્રને જે જીવવડે તરવો મુશ્કેલ છે તેમ સયમ માર્ગમા ગુણરૂપી દરિયાને તરવો ઘણો મુશ્કેલ છે સયમ માર્ગ એટલે કે ગુણોની વૃદ્ધિ કરવી એક પણ અવગુણ આત્મામા ન ધૂસી જાય તેની તકેદારી રાખવી પડે છે કામ, ક્રોધ, લોભ, પરિચ્છેદ, મોહ, એ કોઈ આત્મિક ધનને લૂટી ન જાય તેની સયમ માર્ગમા ચોક્કી રાખવી પડે છે કર્મ કાપવાની કળા શીખવા સાધુ માર્ગ એ એક વિદ્યાલય છે. કર્મ કાપવાની ધર્મ કળા અહીં શીખવાય છે બધી કળા કરતા ધર્મ કળા શ્રેષ્ઠ છે ગુણો પ્રગટાવ્યા સિવાય અવગુણ ટળે તેમ નથી

પ્રથમ તો આ ધર્મ પામવો એ જ મહામુશ્કેલ છે. સુખના રસિયા જીવો ઘણા છે, ત્યારે પુણ્યના રસિયા જીવો થોડા છે અને ધર્મના રસિયા એથી પણ થોડા છે સુખના રસિયા હીન લાગે છે, પુણ્યના રસિયા ખિન્ન લાગે છે અને ધર્મના રસિયા (અમીર છે) સાત્ત્વિક હોય છે ભૌતિક સુખની વાછના કરવી તે શરમ ભરેલી વાત છે પોતાના આત્મામા અનંત ગુણનો ખજાનો છે સ્વ તરફ દષ્ટિ કરે, તો તે અનંત ગુણનો ખજાનો મળે તેમ છે આજે તો કહીએ કે ધર્મ-ધ્યાન કરે છો! તો કહેશે સમય નથી ‘No time’ આમ

ઠહેતા શરમ આવવી જોઈએ જે જીવને હજી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરવું ગમે છે તેને ધમ ડુધવો કઠિન છે

રીંછે રીંછે ન માનિશ્ય મૌલિક ન ગજે ગજે ।
માણવો નહિ મનન જીવન ન વમે વમે ॥

શૂન્ય દુ ખ, યાદ-તડકો વિગેરે પરિસહ સહન કરીને સાધુ
પુરુષો ધર્મનો ફેલાવો, લઠાણી-પ્રભાવના કરી રહ્યા છે મોહનો
પદ કેમ સરળ પડે જગતના જીવો આત્માથી કલ્યાણ કેમ
સાધી શકે, આત્મા પોતે અનંત ગુણોનો સ્વામી કેમ બને,
તે માટે સાધુપુરુષો આ માર્ગ સમજાવી રહ્યા છે સત્સત્ત્વની
દરેક ઠેકાણે જરૂર છે લઠાઈમાં ઉતરનાર યોદ્ધાને શસ્ત્રાસ્રથી
બચવા બખ્તરની જરૂર પડે છે તેવી રીતે સસારી જીવોને
કર્મ મોહરાજના બાણ સામે ટકી રહેવા ધર્મનું બખ્તર જરૂરી
છે ધર્મનું બખ્તર ધારણ કરનારનો આત્મા મોહરાજના
બાણથી લેદાતો નથી મોહરાજને જીવને ફસાવવા ભગ
પાત્રી છે કુકુમ્ભ સ્ત્રી, પરિવાર વૈભવ સત્તા, સ પતિ, આ
બધી મોહરાજની ભાજ છે તેમાં ધર્મીઆત્મા ફસાતો નથી
આ ભાગમાં ન ફસાવા સત્ત્વ પુરુષો ચિતવણી આપે છે

સત્ત્વ પુરુષો પોતાના જીવનમાં ધર્મને ઉત્તારીને પછી
જ વાત કરે છે આત્માના ગુણો કેળવવા શત્રુ અને દ્વિવશ
મહેનત કર્યા કરે છે અને આત્મ પ્રદેશમાં અવસુષ પેસી
ન બાધ તેની સતત ઘોઘી કરે છે જે તિબ્બેરીમાં રત્નો હોય તે
તિબ્બેરીને તાજી હોય છે વળી તે જોરડાને પણ તાજી લાગી
બારણા બધ કરી, ખાટલો હાળી સતત ઘોઘી કરવામાં આવે
છે કારણ કે તિબ્બેરીમાં પડેલી વસ્તુ કિમતી છે તે વાત

સમજાણી છે. તેવી રીતે આ શરીર કિમતી છે કે આત્મા ? ભવિષ્યમા આ શરીરની તો રાખ થવાની છે, શરીર તુચ્છ પદાર્થ છે, તો પછી તેની આટલી માવજત શાને ? જીવ દેહનો એટલો બધો મમત્વી થઈ ગયો છે, કે દેહ ટકે તો 'હું ટકું'—શરીર છે તો હું છું ? શુ માની બેઠા છો ? જડની અવસ્થા અને ચૈતન્યની અવસ્થા જુદી જુદી છે

જડની પરિણતિમા તુ શુ કરી શકવાનો હતો ? જો તારી મરજી ચાલતી હોય તો તું ઘડપણને આવવા દે ખરો ? બચપણ, યુવાની અને ઘડપણ ક્રમે ક્રમે ચાલ્યું જ આવે છે શરીર એવા જ સ્વભાવવાળું છે, ત્યાં આપણી મરજી કાંઈ કામ લાગતી નથી શરીરની સાચવણી કરવા છતાં પણ પ્રમાણથી સિદ્ધ થાય છે કે દેહ તે હું નથી' છતાં જડ એવા દેહ પાછળ શુ લાગ્યા પડયા છે ? આત્મા માટે બે ઘડી પણ કાઢવા તૈયાર નથી સામાયિક કરવાનું કહીએ તો કહેશે કે દુકાન ખોલી થાય છે, કા મહેમાન આવ્યા છે, એમ કંઈક બહાના કાઢે છે જાની કહે છે કે આ તો તારા હિતનું કહીએ છીએ, ૧૦ ઘડીમાથી બે ઘડી તો આત્માથે કાઢ ! તોય તારું કલ્યાણ થઈ જશે ભવિષ્યમા હેરાન ન થવું પડે હું ખનેા વાયરો વાય નહિ, તે માટે સફળરૂં ધર્મનું કવચ પહેરવા કહે છે સેત પુરેનો ચેતવણી આપે છે કે ભાઈ ! કાંઈક જીવન સુધારણામા લાગી જા જીવનમા ભરેલા કર્મરૂપ દુષ્ટ તત્વોને જો દૂર કરવા હોય, તો આરાધનાનો દિવ્ય સંદેશ આપનાર પ્રભુનું વચન સ્વીકારી લે

કેટલાક કહેશે, અમારે આજો દિવસ ધર્મધ્યાનમા કેમ

ગ્રીહવું ? વાંસે પૂછડું લાખું છે, તેમ કહેનારને શાનીઓ કહે છે 'ભાઈ! બે બહી તો કાઢ ? ફૂકાને તમારા વલી કોઈ બેસ નાર હોય તો તમને એમ થાય છે, કે હું વખાણુ સાજળવા જઈ ! નહીતર નહીને ? પણ હું કોણ ? કયાથી આવ્યો ? મારું સ્વરૂપ શું ? આ બંધન વગણા રોને લઈને છે, પુત્રલિંગ જ જાળમા કયા ફસાઈ પડ્યો છું, તે વિચારવા બે બહી તો કાઢ ! આ દેહ અશાશ્વત છે સજ્જમાત્રના વિચારી જામ તવા સ્વભાવવાળો છે બે બહી ન મળે તો ૨૪ મિનિટ, અરે બોલીસ મિનિટ ન મળે તો બાર મિનિટ, અરે બાર મિનિટ નહિ તો છેવટ ૭ મિનિટ, પણ સત્સંગ કરે સજ્જમાત્રના સત્સંગથી ચાર જેવાના પણ જીવનપણ્ય થઈ ગયા છે ત્યારે તમે કાઈ ચાર જેવા તો નથી જ તમારે પછે. લાવવો તેમાં કેટલીવાર ! જે સમજે છે, કે પરલોકમા જઈ પડશે, ત્યાં ધન, પુત્ર, પરિવાર, કોઈ સહાયભૂત મનાર નથી તો ફાગટનો મોહ શાને કરે છે ?

અનંત જ્ઞાન, હયાન મુખ, વીય લોચ ઉપલોચ, લગ્નિષ ક્રમા ત્યાગ, માહવતા, સત્ય સયમ બ્રહ્મચર્ય, તપ આદિ અનંત ગુણો આત્મામાં જ્યાં છે બે જવનો અત લાવવો હોય તો આ ખજાનાને સાચવવાની જરૂર છે જરાક નિમિત્ત મળ્યું કે કોષને જતો ન કરે જે હેય છે તેને ઉપાદેય કરે ત્યાસુખી ધર્મ દોષ નહિ જાય. અને જ્યાં સુખી ધર્મદોષ નહિ ટળે ત્યાં સુખી સમ્યજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાથી થાય ! તમે જાતે જ તમારા શોધિયાત જનો. બ્યારે કાયાથી કઈ કાય થાય તે બીજા બેઈ શકે છે પણ અધ્યવસાયમા જે કાય થઈ રહ્યું છે તે પોતે અજર તો શાની જ જાણી શકે છે

કોઈ મોટી બેઠના રહ્યું માટે પાશ શોધિયાતોની

દુકડી રાખવામા આવી ચોકિયાતો રાત દિવસ હથિયાર સહિત બેઠતુ રક્ષણ કરવા ચોકી કરી રહ્યા છે ચોકિયાતો બેઠના આગળના દ્વારને અને તાળાને સાચવીને ચોકી કરી રહ્યા છે લૂટારાઓએ જાણી લીધું કે ચોકિયાતો ફક્ત આગળનો ઠરવાનો સાચવીને બેઠા છે ફરતી ચોકી કરતા નથી આથી લૂટારાઓ પાછળની પછીતના ભાગેથી બાકેરુ પાડી, અદર પ્રવેશી ગયા અને માલના કોયળા ભરી લીધા બહાર ચોકિયાતો હોકારા પડકારા કરે છે ચોર લોકો તો બળનો લઈ પલાયન થઈ ગયા સવારમા બેઠના માથુસો આવ્યા બેસુ તો બેઠ લૂટાઈ ગઈ છે ચોકિયાતોને પ્રશ્ન 'તમે ચોકી કેવી રીતે કરો છો?' 'સાહેબ! અમે તો તાળુ તપાસતા રહીએ છીએ જુવો આ તાળુ અઠખધ છે

‘અમને શુ ખબર કે પછીતેથી ચોર લોકો પ્રવેશી, આવી ચોરી કરશે!’ તેવી રીતે બહારના વેશ રાખેથી મુહપત્તિ, ગોઝછો, માળા રાખવાથી, ઉપરના તાળા સાચવ્યાથી કાંઈ વળવાનું નથી અદરથી લૂટારા બાકેરુ પાડી લઈ ગયા તેનું કાંઈ ખરું? તમે કઈ રીતની ચોકી કરી રહ્યા છો? ચારે બાજુથી સાવધાની રાખો કે ચોર પ્રવેશતા તો નથીને? અદરના વિકારો, કપાયો, ‘મારુ તારુ છે, એ નહિ નીકળે’ ત્યાં સુધી ઉપરના તાળા લગાવ્યે કાંઈ વળવાનું નથી મહા-પુરુષો કહે છે ‘ભાઈ, તુ તારી અદરમા દંડિ નાખ બહારની ટાપટીપમા શુ પડી ગયો છો? શોધ અદર ચલાવ’ સોયમા દોરો પરોવવો હોય ત્યારે દોરાને પાતળો કરી, સોય નજીક લઈ જવો પડે છે, વળી ધ્યાન પણ સૂક્ષ્મ કરવું પડે છે, આજો કયાય ફરતી હશે તો દોરો પરોવાશે નહિ

તેવી રીતે આત્મારૂપી સોયમાં સમકિતરૂપી દોરો પસાવવા એકાકાર થવું પડશે.

જા તરફથી પ્રથમ થવી જોઈશે, પછી સમ્યક્દશા ન માત્ર થશે પણ જ દેશવિરતિ કે સર્વ વિરતિ થઈ શકાશે અને ત્યારપછી શ્રેણીએ ઘડી મોક્ષ સધાશે. પણ જેનું મન બારે બાજુ રખડે છે સ્વ થરમા રહેવું જોઈતું નથી, તે શું કરશે ? તે શુભરૂપી હરિયાને કેમ તરી શકશે ? માતાપિતા મૃગા પુત્રને એમ કહે છે કે દીક્ષા જો કાંઈ પારકો માલ જાપવા માટે નથી. દીક્ષા લઈને અધ્યાત્મ પરિશ્રમ કરવાનો હોય છે. દીક્ષા એટલે તો શીનાં ઘઉં હળવા જવું કઠિન છે સ્વાધ્યાય, ધ્યાન તપમા દત્તચિત્ત બની કર્મ કાપવા પ્રયત્ન કરવાનો સાક્ષુ જ હોય છે કોઈ આત્મિક ધન ભૂટી ન બાધ તેની તકેદારી રાખવાની હોય છે.

વીસ હજારનો થેલો બરી ટ્રેનના મુસાફરી કરનાર કેવી સાચવણી રાખતો હોય છે ! તેવી સાચવણી સત્યની કરો છો ! કેટલાક કહે છે કે

પૈસો મારો પશ્ચિમ જાવડી મારો ગુરુ
છોકરા મારા સાલીયામ કોની સેવા કરુ

બધું થરમાં આવી ગયું સેવા ક્યા કરવા બધી ? આવી પરિસ્થિતિમા વિચાર તો કરો કે શું કરી રહ્યા છો ! પૈસો વધશે તેમ ચતુષ્કો વધશે. ચે/ અને પટારો ભરાય ત્યારે દુશ્મનો જ ઊભા થાય છે પેટ બહુ ભરાઈ બાધ ત્યારે અજીજ થાય છે અને તની પાછળ પાછળ અનેક હા આવે છે પટી બરાઈ ત્યારે ચાર લોકો સરકારની નજર

અને ભાયાતોની નજર પડે છે. માટે સારી પુરુષો કહે છે, ખન્નેને ઓછા કરી નાખો, તો તબિયત પણુ સારી થઈ જશે અને દુશ્મનો પણ મિત્રમાં ફેરવાઈ જશે.

કોઈ એક મુસાફર સત્તર હજારનો થેલો લઈ ગાડીમાં જઈ રહ્યો છે થેલાને જરા પણ રેઠો મૂકતો નથી એમાં ખૂબ તરસ લાગી એટલે થેલો લઈને ઉતર્યો નળ પાસે થેલો મૂકી પાણી પીવા લાગ્યો. તેટલી વારમાં સીટી વાગતા એકદમ ટ્રેનમાં ચડી બેઠો. ઉતાવળમાં સત્તર હજારનો થેલો લેવો ભૂલાઈ ગયો. ટ્રેનમાં ચડી બેઠો પછી મુસાફરને પેલો થેલો સાબર્યો પણ હવે શુ થાય ? ગાડી જિલ્લી રહે ત્યારે ઉતરાય ને ? પછીના સ્ટેશને ઉતર્યો વેર ગયો પણ ક્યાય ચેન પડતુ નથી. બાંધને તો તાવ ચડી ગયો એટલે બીજી (વળતી) ટ્રેન પકડી શક્યો નહીં અહીં સ્ટેશનના નળ પાસે ગામડિયો કોઈ ખેડૂત નીકળતા તેની દષ્ટિમાં આ થેલો આવ્યો. બધા જુઓ તો સત્તર હજાર રૂપિયા ખેડૂતના દિલમાં આનંદ ન આવ્યો, પણ કડુણા ઉપજી કોઈક બિચારે ભૂલી ગયો લાગે છે, બે આનો ધણી મળે તો સોપી હઉં, એમ ચિંતવતો તપાસ કરે છે, પણ કોઈ મળતુ નથી.

બીજો દિવસ વીત્યો સવારમાં ખેતરે બધું છે, અતરાતમાં અને બહિરાતમાં અહર સુદ્ધ ચાલે છે બહિરાતમાં એમ કહે છે ‘ક્યા તું ચોરી કરવા ગયો હતો ? સહેળે મળ્યું છે, તો શા માટે મોજ માણી ન લેવી ?’ અહરથી અતરાતમાં કહે છે ‘ફટ છે તને, આવા હરામના પૈસા તારે ન બેઈએ’ ગાડીનો સમય થતા સ્ટેશને જઈ જિલ્લો રહે છે,

કોઈ પરાક મળતું નથી આમ ત્રણ ત્રણ દિવસ વીતી ગયા જેટલ
જેતરનું કામ ખોટી કરીને દેઈનને સમયે હાજર થાય છે
પૂછે, પણ કોઈ માલિક મળતો નથી એવા દિવસે બ્યારે
જેટલ એશન ઉપર આવે છે ત્યાં એક માણસને બાકડ
ઉપર લમળે હાથ ઇધને મ્હાન વઢને બેઠેલા બેથે

જેટલ એ માણસને બોઈ પૂછે છે 'કેમ બાઈ, તબિયત
બરાબર નથી! શુ થયું છે!'

પેલો કહે છે 'બાઈ, મારી જિ હગીબરની કમાણીની
થેલી આજથી બાર દિવસ પહેલા આ જગ્યાએથી ઉપડી
મઈ છે તેની વિમાસણમા હું બહુ દુ ખી દુ ખી મઈ મયો
હુ જેટલ પૂછે છે 'સત્તર હજાર હતા કે કાર્ક એાખ હતા!
થેલી કેવા રગની હતી?' એમ ખાત્રી કરવા માટે બધી
હકીકત બધી લીધી. જેટલને ખાતરી મઈ કે જેની થેલી
ખોવાણી છે તે આ જ માણસ છે એટલે પછેડી ખોલી
પેલી થેલી આપતા કહ્યું બાઈ આ થેલી લઈ લ્યો તમારી
જ છે બરાબર ગણી બેબો હવે એ માણસને કેવો આનંદ
આવે! જેટલ કહે છે 'બાઈ હું બાર દિવસ થયાં બેના
માલિકની થોખ બહાવુ હુ વાત બહાર પાડુ તો કોઈ
હગો કરીને લઈ બાય, તેથી સામેથી ફરિયાદ સાંભળુ, તો
ખાત્રી કરી, આપવી તેવા ઉદ્દેશથી આજ બાર દિવસ' થયાં
એશનના મક્કા ખાઉ હુ આજે તમે ખાત્રી લાયક મળ્યાં
એટલે થેલી તમને સોપી હું હળવો બનુ હુ

પેલો પગે લાગી કહે છે 'તમે બરેબર દેખ જેવા
એ આજુ ધન છતા તમારુ મન લલચાયુ નહી પેલો

લાઈ હજારનું બડલ આપે છે ખેડૂત કહે છે 'લાઈ ! મારે લેવા જ હતા તો મને પૂછનાર કોણ હતું ?' પેલો કહે છે 'મને આ થેલી પાછી મળી તેનો આનંદ ઉછળે છે' એટલે ભેટ તરીકે આપને સ્વીકારવું પડશે આ કહે છે 'મારે એક પાઈ પણ ન જાપે' પેલો નામ સરનામું પૂછવા આવ્યું રાજે છે કોઈ વખતે પ્રસંગ આવ્યેથી હું કંઈક આપી કૃતાર્થ થાઉં, એ માટે નામ તથા સરનામું પૂછે છે, તો ખેડૂત તે પણ આપતો નથી આ એક બનેલી સત્ય ઘટના છે

આજે ભારતભરના નીતિમત્તાનું ધોરણ તર્કન નીચું ગયું છે, છતાંય ક્યાંક ક્યાંક હીરાઓ અજાકી રહ્યા છે ખેડૂત બહુ ભણેલો ગણેલો હતો નહિ છતાં સસ્કાર રેડાયા હતા, કે હરામનું કંઈ લેવાય નહિ આજે તો સેવાનું નામ લઈ ફરનારાઓ ખેંચ પક્ષોની લાચો ખાઈ ઘર ભેંચ કરનારાઓની વાત કીધી જાય તેમ નથી જેનામા આવા ગુણો નથી તે આધ્યાત્મિક વિકાસ શું કરી શકશે !

મોક્ષ પુરુષાર્થના અર્થ છે અને આ સ સાર પ્રારબ્ધે પડ્યો છે, આત્માર્થે પુરુષાર્થની ધારા વધતી જાય, તેમ આત્માના ગુણોની ખીલવટ વધતી જાય છે ધર્મમા સ વેગ એટલે એક પ્રકારનો વેગ સમ્યક્પ્રકારનો વેગ તેનું નામ સ વેગ. તે પ્રગટાવવો જોઈશે

માતા મૃગાપુત્રને સમજાવે છે 'હિં પુત્ર !

વાલુયા કથલો ચેવ, નિરસ્સા પ ડ સ જમે ।

અસિધારા ગમણ ચેવ, ડુક્કર ચરિત તવો ॥ ૩૭ ॥

સયમ લેવો એતો વેળુના કોળિયા ભરવા બરાબર છે વેળુના કોળિયા નિરસ છે તેમ સયમમા પાંચ ઇન્દ્રિયના

વિષમના રસથી નિરસ બનવાનું છે. અહીં ઝાઝઝમાળ છે
ડીમ ડીમ ખરું ? અહીં રેશમી જાલીયા ઉપર બેસવાનું ખરું ?
વાળ, તબક્કા સારગી કંઈ નથી. પોપાક પલ્લુ સાવ સાદો
ફીનારી, ઝીક સતારા છે આલસા ભયો નથી આવે કહેશે,
પ્રતિક્રમણમાં અમને રસ પડતો નથી. જવેયા ગાતા હોય
ત્યાં તાન ચડે છે ઉપવાસ નિરસ લાગે છે આયબિલ કરું
ત્યાં તો ઉછાળા આવે છે આયબિલના સોજનમાં અંધ આવે
છે નિરસ લાગે છે બધું બાણુ હોય તો સરસ લાગે છે
પલ્લુ લીલો વ્યાસટિયો ખાનાર બોલકાના અળે છરો ફરે છે, તેમ
ઈન્દ્રિયના ગુલામ બનનારને દુગતિ મળે છે

ધન્યા અણુગારે દીક્ષા લીધા પછી બવણવ સુધી
આયબિલ કરી હટી છૂટા પારણે છૂટી ઉચ્ચ તપસ્યા અને પારણે
આયબિલ કરતા ધન્યા અણુગારે દીક્ષા લીધી તેજ દિવસથી પ્રતિષ્ઠા
કરી કે બવણવ સુધી મારે છૂટા છૂટા પારણા કરવા અને
પારણામાં પલ્લુ નાખી દેવા જેવો જેને કોઈ અતિથિ કૃપણ,
ભિખારી નહવે, જેવો આયબિલનો આહાર અપે. પ્રભુએ
આજ્ઞા આપી અને એમણે એ તપ શરૂ કર્યું

બેઠે બેઠે પારણા મી, બવણવ સુધી બવણ,
આંતરે તો પાલખુ નહીં મી આયબિલકુખો ખાવાર
નવમરિના સંચય પાળિયોલ કરી મયા જેવો પાર મે
સૂણે. જનવરણ સિવપુર દીધો રે મારાન દને.

નવમાસ સુધી આકરી તપસ્યા કરી. માખણના પિંડા
જેવી કાપા હાડપિંજર સમાન કરી દીધી આ તો અહીં
હજાર વય પહેલાની વાત

થોડ હજાર સાધુમાં ધન્યા અણુગારની તપસ્યાને ભગ

વાને વખાણી કે મહાન દુષ્કર કરણી અને મહાન નિર્જરાના કરનાર તે છે કર્મને ખપાવવા કેટલી જહેમત ઉઠાવી ! ધન્ના અણુગારે નવમાસના સયમમા આઠ માસ સુધી છઠ્ઠના પારણે છઠ્ઠ અને છેલ્લા માસે પાદોગમન સથારે કયો સાડાચાર મિનિટ અને અચાર સેકન્ડ નો વધુ આશુખ્ય હોત, તો સ્ત્રીધા મોક્ષે જાત અત્યારે સર્વોર્થસિદ્ધ વિમાનમાં તેત્રીસ સાગરો-પમનુ આશુખ્ય લોગવતા ધિરાજે છે, ત્યાથી મનુષ્યપણે અવતરી મોક્ષમા જશે ધન્ના અણુગાર મહારથી હતા તેની સ્ત્રીઓ કરિયાવરમાં બત્રીસ કોડ સોનૈયા લઈ આવી હતી, ત્યારે તેની સપત્તિ કેટલી હશે તે તો વિચારો.

આવા સમર્થ પુરુષોએ દીક્ષા લીધી છે, આ શું નવરાનો ધર્મ છે ? દિવાળી ટાણુ છે એટલે મરવાનીય નવરાશ નથી એમ કહે ? વિચાર તો કરો, અત્યારે આયખિલની ઓળી ચાલી રહી છે તેમા એક આયખિલનું પણુ મન થાય છે તમને કેવા ગણવા !

મૃગાપુત્રને માતા શિખામણુ આપે છે. વેળુના કોળિયા જેમ નિરસ, તેમ આ સયમ નિરસ લાગે તેવો છે વિષય જીવને અનાદિથી વહાલા છે આજે જીવ ઠાઠ-ઠઠારામા બહુ લલચાય છે આ ધર્મમા એવું કાઈ પણ નથી તલવારની ધાર ઉપર ચાલવું જેમ દુષ્કર છે, તેમ સયમમાર્ગે ચારિત્ર-તપ પાળવા ઘણા દુષ્કર છે વળી પણ સયમની દુષ્કરતા સબ ધર્મા માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૮૮ સુ

સુવત ૨૦૨૦ આસો સુદિ ૧૪ સોમવાર, તા ૧૯-૧૦-૧૪

સિંધાત જોટલે ત્રણ કાલે સિંધ થયેલી વસ્તુ
ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬ મા અધ્યયનમા મુજાપુત્રનો અધિકાર
આલે છે ભગવાનની વાણીમા અનંત અમૃત ભર્યું છે જ્યા
આત્માને શુદ્ધ વીર, ધીર પરાક્રમી બનાવી ઠમોને હરાવતા
છે, ત્યા કાયરતા ન જ પાલવે. એના માટે આ અધ્યયનમા
અપૂર્વ ભાવો ભર્યા છે

અહીં મંગલ વિઠ્ઠીપ, જરિત પુત્ર વુઝર ।

મજા લાઘ મયા વેજ જાયવળા સુવુઝર ॥૩૮॥

સપ જેવી રીતે આડું અવળું ન જોતાં, સીધો
આલતો હોય છે તેવી રીતે સાધુ પણ ઈર્ધાસમિતિપૂર્વક
મઠાનું દુકાન કે બોડ ન જોતા જોકાત દિલ્હી આલે છે
જતા આવતા જતુ બીજ કે લીલાવરી ન કચરાય, તેમ
કામુ પાણી ઠરોળિયાની ભાગ, લીલકૂગ કે કાચી માટી,
જોકે દ્રવ્યથી માટી પચેન્દ્રિય સુધીના જીવની કિલ્લામના ન
ભાય પગવળી કચરાઈ કે હઠાઈ ન ભાય મસળાઈ કે
ચોળાઈ ન ભાય દુખ ન થાય ત્રાસ ન થાય તેને માટે
સાધુ બહુ જ સાવચેત રહે છે જ્ઞાન, ઇશન અને ચારિત્ર્ય
પાલન કરવા ઈર્ધાસમિતિ છે ઈર્ધાસમિતિનું પાલન કરનાર
સાધુને ખબર છે કે જવા મારો આત્મા તેવો જ રહે
જીવાનો આ મા છે

મારા દેહથી કોઈને પણ હુન્ન, ત્રાસ કે ક્રીલામના ન ઉપજે વાણીથી પણ કોઈની વિરાધના ન થાય મનથી પણ કોઈનું ખૂંડુ ન ઈચ્છવું, એમ મન વચન કાયાથી, ત્રણ ભાગે પાત્ર સ્થાવર અને ચાર ત્રસ, એમ નવ પ્રકારે. નવ કોટિએ હણવા નહિ, હણાવવા નહિ કે હણનારને અનુમોદન નહિ, એવી રીતે ૮૧ ભાગ થયા એ જાતની પ્રતિજ્ઞા લેનાર સાધુ ઈર્થાસમિતિથી ચાલે છે રસ્તામાં વાતચીત કરવા પણ સાધુ રોકાય નહિ, વળી રાત્રે પૂજ્યા વગર પૂજા ન ઉપાડે રજોહરણ, જીવદયા પાળવા માટે છે કેટલીક બહેનો ગેત્રછાને રૂમાલે વીંટી થેલીમાં રાખી મૂકે છે અને જ્યાં આવે ત્યાં એમને એમ બેસી જાય છે “અપ્પમજ્જિય મારુદ્ધ પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ” સાધુ માટે તો આમ કરનારને પાપ-શ્રમણ કહ્યા છે યતના એ ધર્મ છે, જેટલી જીવદયા પળાશે તેટલો લાભ છે

આચારાગસૂત્રમાં કહ્યું છે “જેને તું હણવાનો ઇરાદો કરે છે, ત્યાં તું પોતેજ હણાઈ ચૂકયો છે ખીજા જીવોને કબજે કરવાના અને મારી નાખવાના ભાવ થયા, ત્યાં તું પોતેજ હણાય છે ભૂતોને-વનસ્પતિને ઉપધાત કરવાથી જીવની વિરાધના થાય છે, તેમાં આત્મવિરાધના છે ખાતા, બેસતા, પીતા, સૂતા, ચાલતા, ઉપયોગ રાખવાનો છે ઉપયોગ ત્યાં ધર્મ છે. જતના વગર સાધુ ક્રૂર કશ હગલા જ ચાલ્યો હોય, તો તેને લગવાને પ્રાચશ્રિતનો અધિકારી કહ્યો છે ચાલવું તો ક્ષેત્રથી ધૂસરા પ્રમાણુ જોઈ જોઈને ચાલવાનું કહ્યું છે કેટલાક ચાલતા વાતચીત કરતા હોય છે, અગર તો પુસ્તક વાચત હોય છે કે સજ્જાય કરતા

આલતા હોય છે 'આ બધી ક્રિયા સયમ-માર્ગની વિરાધક છે આલતી વખતે એકાત દંડિથી આલતું ચતના બહુ બારપૂવક પાળવાની છે જેનો પાયો પાકે તેનું સવ પાકે ચોવન એન્હો જીવન-મહેલનો પાયો સયમ સિમ્નેટથી તેને મજબૂત બનાવીએ રબેકરણ, મુકપત્તિ એ બધા સયમનાં, દયાનાં ઉપકરણો છે

આજે માણસો દમાધર્મથી વંચિત થઈ ગયા છે. દિવાળી આવી રહી છે ત્યારે બાવા બાવા પાડી, કેટલાય કથવા વગેરે અનેક જીવજંતુઓ જે ચોમાસામા ઉત્પન્ન થયા હોય તેનો કચ્છરમાણ વાળી નાખે છે. જલેશર્ક ન ઉટકે તો શુ વાધો આવી જાય છે? આપણુ આત્માનું આંતરું સાફ નથી તેનું શુ? વાસણનો કાટ કાઢનારા આપણે વાસ નાનો કાટ કાઢવાનું કદી વિચારીએ છીએ? આગળ તો આંધ્ર કાણો સુડલામા છાણા પૂજીને રાખતાં. એક કામ પથ્થ બેયા વિના કે પૂજ્યા વિના કરતાં નહીં. આવકોને જતના કેટલી હોવી એકંદ્રે! આજે તો મિલમા ઢાણા ફળાવે ત્યાં થણાનાં ગાળા રહી જતા હોય જેમા સોયા, ઝાટકયા વિનાનું કોઈ ધનેશ-ધંધળ હોય તેના કચ્છરમાણ નીકળતા હોય. કે કોઈને એવુ છે કથા? કેવો પ્રમાદ સેવાઈ રહ્યો છે?

ડી.ડી.ટી છાંટો છે. ત્યારે તો ત્રસ જીવની કિંસા નજરેનજરે બાળી છે. કેટલાય માખી મચ્છર, ઝીંડરે નાશ પામે છે. આવકથી ત્રસ જીવની કિંસા થાય નહિ અને તેના સામનો પણ રજાય નહિ. આવી માકડ મારવાની કિંસકે દવાઓનો વપાર પણ થાય નહીં. આગળ કામકાજ હાથથી

થતા, છતાં ધર્મધ્યાન કરવાનો સમય કાઢતા આજે પાણી, કામ, વાસણ માટે જુદી જુદી કામવાળી અને રસોઈ કરવામાં બે તપેલી ઉતારવી પડે, છતાં ધર્મ-ધ્યાનનો સમય નથી મળતો, એ કેટલો પ્રમાદ ગણવો ? પરદેશમાં રહીને તેઓનું અનુકરણ કરીને, દેહની વિભૂષામાં પડી ગયા છે. આગળના શ્રાવકોને પદર દિવસે ઘોણ નીકળતી, આજે રાજ રાજ તળ ચાલ્યા જ જતા હોય શું આ પાપ નથી લાગતું ?

આગળ તો પાશેર પાણી વાપરવાનું હોય ત્યાં નવટાક વાપરતા સમજતા કે પાણીમાં જીવ છે સંકેતથી કામ લેતા. આજે માનસ કયા ઘડતરથી ઘડાઈ રહ્યું છે, કે હયાના અકૂરો નાશ પામી ગયા છે શાક સુધારી ઘર વચ્ચે ફેંકી દેયે. રસોડા જુઓ તો ઉકરડા જેવા, પગ મૂકવાની જગ્યા ન મળે. આગળના લોકો ઢાળ કરતા, તો કહેતા કે ચણાની કે અડદની ઢાળવું શાક કયું છે આજના જેવા દંદ ન હતા આજે જીલના સ્વાદ એવા લાગી ગયા છે કે, સાજે તળેલું જ ખાવા બેઠે પચે કે ન પચે, હવા લેશું, પણ ફરસાણુ તો બેશે.

આગળના લોકોને ચાલતા ચાલતા કાંઈ પણ ખાતા શરમ આવતી આજે ખાપ અને બેટો બજાર વચ્ચે ચીનાઈ સીંગ ખાતા હોય છે સારા ઘરની બાઇઓ હોટેલમાં આઈસ્ક્રીમ ખાઈ આવે છે, આ બધું શું ચાલ્યું છે ! સ્ત્રીઓ સિનેમા ઉપર હોય ! કેટલું ખરાબ કહેવાય ! ઘર કયું, ખાનદાની કોની ? શ્રાવકની સ્ત્રીઓ એ ઠેકાણે હોય ? આજે તો કંઈ સ્થિતિ થઈ રહી છે ? આગળ તો છાના છપના જતા,

હર રહેતો. આજે તો સસરા જઈને આગળથી ટિફ્ટ લઈ આવે, પણ બેઠાને કરવું છે શુ ? ધર્મ સમજવા જેવો છે સત્સંગ- ગુરુનો સંગ કરવા જેવો છે ત્યાં જયો તો ત્યાં. વૈરાગ્યમાં આત્માની ઉત્પતિ કેળવી શકયો. નીતિ, ત્યાગ પ્રામાણિકતા જીવનમાં આવશે.

પરશ્મી સામે દષ્ટિ ન કરવી, જોવા ભાવ હોવા બેઠાને મનમાંથી વાસના બંધ ઇન્દ્રિયમાંથી લાલસા બંધ, દેહમાંથી આળસ બંધ ને વાણીમાંથી નિહારસ બંધ અને સત્સંગમાં રહે તો જીવન જીવી જવાય શાહિજીયો ચોર પોતાના પુત્રને એક બલામણુ કરે છે, કે દીકરા, પ્રતિજ્ઞા લે કે મહાવીર પાસે જવું નહિ કે તેની વાત સાંભળવી પણ નહિ, તેમ જ દશ ન કરવા નહીં જે રસ્તેથી છુ નીકળતો હો ત્યાં મહાવીર સ્વામી વાણી સંભળાવતા હોય તો તેવે સ્થળેથી ઠાનમાં આંગળી નાખી પસાર થઈ આટલી બલામણુ કરે છે શાહિ જીયાના બાપને પ્રતીતિ હતી કે ભગવાન મહાવીર ક્ષિપ્રિયાજર છે પામરને પરમાત્મા બનાવી દેનાર છે દોહાને સોનું બનાવનાર છે ગમે તેવો ચોર, પછી ચોર ન રહે, પણ સાધુજ બની બંધ હવે પોતાનો પુત્ર બે જોવો થાય તો પરપરા થાયો. આવતો ચોરીનો ધર્મ ભાગી બંધ.

આજે સારા ધરના જીનો પોતાના પુત્રને એજ સિખા મણુ આપે છે કે સાધુ પાસે અચારથી બંધ નહીં બીક લાગે છે રજીને સાધુ થઈ જયો, વૈરાગી થઈ જયો ! અમે દીક્ષાના વિધાની નથી. એમ માટેથી મીઠું ભાલે પણ હૃદયમાં એમ છે કે છોકરો સાધુ પાસે ન બેસે તો સાડુ આગળ

ચોરનો બાપ તેમના પુત્રોને આવી લલામણુ કરતો, અત્યારે તમને ચોરના દીકરા કહેવા કે શુ કહેવા ? તેમાય જો છોકરાને વેરાગ્ય લાગી જાય, તો મહારાજ પાસે પહોચી જાય અને કહે 'મહારાજ ? તમે શુ ભૂરકી છાટી છે ?' એનનાથી થાય તેટલુ કરે પણ આ માર્ગ ખોટો છે, તે સાબિત કરી દેયો છે તમારામા ત્રેવડ ?

ત્યાગમાર્ગ સારો છે કે ભોગમાર્ગ ? જો ત્યાગમાર્ગ હૈયામાં સારો લાગતો હોય તો તમારા છોકરાને ઉપાશ્રયે લાવવાનુ કેમ વિચારતા નથી ? શુ ડર લાગે છે ? સતના સમાગમમા લાવવા કોશિષ કરતા નથી અને જ્યાં સુસ સ્કાર બુંસાય છે, મોહના કારમા બાણુ છે, એવી કોલેજોમા લાગ-વગ લગાડીને, પૈસા ભરીને પણ દાખલ કરે છે. ભાદૂતી શિક્ષકો શુ જ્ઞાન આપશે ? સાધુ જેવા નિસ્પૃહી કોણુ છે ? ખતાવે તો ખરા ! દુર્ગતિમા ન ઘસડાય જાય તેવો માર્ગ ખતાવનાર સાધુ-સતો છે સતની શિખામણુ રૂપ શિક્ષાને માથે ચડાવે એ જગતનો મુગટ મણિ અને હૈયામા થલુ જોઈએ કે, કોલેજમા ગયા વિના ચાલશે, પણ સતનાં દર્શન કયા વગર નહિ ચાલે સાધુને ચરણે શાંતિ પામે, કપાયથી ખળેલો જીવ ઠંડો થાય છે પોતાના દોષો ધ્યાનથી સાબળવા એ શ્રવણુભક્તિ

એ ચરણે પ્રાણી સાતા રે પાવે, પામે તે લીલ વિલાસરે પ્રાણી,
જન્મ જરોને મંરણુમીટાવે, ન આવે ફરી ગર્ભાવાસ રે પ્રાણી,
સાધુજીને વંદના નિત નિત કીજે.

તમે તમારા પુત્રને ભણાવે, ગણાવે, વારસો આપે, તેથી શુ કૃતકૃત્ય થયા માનો છો કે ધર્મનો કઈ વારસો સોપો

છે ! તમને જીવ-અજીવનું જાણપણું ખરું ? એક રૂપિયાના એકસો પૈસા 'જો બધાંયને આવડે, પણ જીવના લેઈ કેટલા ? " ૫૬૩ " જો તો કોઈને જ આવડે ચાસ્ત્રમા તુઝીયા નગરીના આવડેનો અધિકાર સાબળો, ત્યાંના આવડે નવે તત્ત્વના મસાથ જાણકાર હતા આજે કેટલા ઘીડવાણા ! અમારે બહોળી પ્રખડા, અમારે ફલાણા મહારાજ શ્રામાસાં માટે જોઈએ છીએ અહીં અહીં હજાર ઘર માટે સારા વક્તા હર શ્રામાસે જોઈએ. પણ અમારેય સારા શ્રોતાઓ જોઈએ છીએ તમે જેવા તેવા વક્તાને ન ચલાવી દ્યો તો પછી અમારે જેવા તેવા શ્રોતા વડે કેમ ચલાવાય ? તમને અસર કેમ થતી નથી ?

વાણિયાના ઘીકરને નામું ન આવડે તો પેઢી ઉપર કેમ બેસાડાય ? અમારે તમને પેઢી સોંપવી છે, પણ જાણપણું ક્યાં ? શાસ્ત્રોદ્ધાર સમિતિના મેમ્બરો કહેવાય, છતાં જત્રીસ સૂત્રના નામ બોલાવે તો કેટલાને આવડે ? જહું સારા કાગળ છપાઈ સારી, એટલું બોવાથી શું ઉદ્ધાર થઈ જશે ? આવડેમા ૨૧ ગુણ હોય પણ બ્યા ગુણની જ ખબર ન હોય ત્યાં લાવવા કોશિય કેમ કરી શકે ? આગળના આવડે સિદ્ધાંતના જાણકાર કે જ્ઞાતા હતા અત્યારના આવડે છાપાં વાંચનારા ! ઉપમા શું અત્પવી ?

જીવનનું વડતર વડનારા સાધુ-સત ॥ તેઓ જે માટે ચાલે ॥ તે માગ જતાવી રહ્યા છે તેની પાસે રાન દશન, વ્યારિત્ર અને તપની જ વાત હોય શું વેપાર કેટલા ઘીકર ઘીકરી, કોણ વેવાઈવલા એમ પૂછવાની વાત નહોત્ય.

સ સારમા માથુ મારે નહિ એને તો એના આત્માનું કરવું છે એકાત અધ્યાત્મ દષ્ટિથી ચાલે છે આજે તો “સાધુએ લાઉડસ્પિકરમા ગોલવુ જોઈએ, તો જ ધર્મનો ઉદ્ધાર થાય, પાપ થોડુ ને ધર્મ ઘણો થાય, ગજાને તકલીફ ઓછી પડે, જમાના પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ” આવું જોલનારા સાધુના ચારિત્રના ચૂરેચૂરા કરી રહ્યા છે ભગવાનને તેના જ્ઞાનમા શું જમાનો નહિ દેખાયો હોય, તેમ માનો છો ! આટલા ખધા ધર્મ કરવા આવશે કે ધાડ ઉઠાડવા તે નહિ જોયું હોય ?

આજે ગણુ એસી ન જાય તેની તકલીફ ટાળવા તૈયાર ઘરો, આવતી કાલે કહેશે, આવતા જતા બે ચાર મહિના નીકળી જાય છે, માટે ટ્રેનમા ડબો રખાવીએ ટ્રેન તમારે માટે ક્યા દોડે છે ? ‘આમા શુ, આમા શુ !’ એમ કરતા કરતા જીવ કેટલો પતનને પથે જાય તેનો કાઈ વિચાર કરે છે ખરા ?

ભગવાન કહે છે ‘હે જીવ ! તુ સ્વ સમયને ખરાબર સમજી લે, પછી પર સમય તરફ જુદા જુદા દર્શનો શી રીતે જોલે છે, તે તરફ દષ્ટિ કરવે પ્રથમ તો ઘરમા જે નિવાન પડયું છે, તે જોઈ લેવે સિદ્ધાત વાણીને ગુરુગમથી સમજી જીવનમા ઉતારે જોનોનો સ્યાદવાદ બિચા નખરનો છે

કોઈ એક મુનિ ચાલ્યા જાય છે, ત્યાં રસ્તામા અન્ય દર્શની મળ્યો, પગે લાગી પૂછે છે ‘મહારાજ ! જોનોનો સ્યાદવાદ સમજાવો મુનિ કહે છે ‘ભાઈ ! સાધુથી ચાલતા ચાલતા જોલાય નહિ પેલો કહે ‘સ્થાન ઉપર આવવાની મને કૂરસદ નથી, માટે અહીં જ સમજાવો ત્યારે મુનિ ટૂંકમા

છો ? તમને જીવ-અજીવનું જાણપણું ખરું ? ‘એક રૂપિયાના એકસો પૈસા’ એ બધામને આવડે, પણ જીવના એક કેટલા ? ‘પદ્મ’ એ તો કોઈને જ આવડે શાસ્ત્રમાં તુઝીયા નગરીના આવડેનો અધિકાર સાબળો, ત્યાંના આવડે નવે તત્ત્વના યથાથ જાણકાર હતા આજે કેટલા ટીકવાણાં ! અમારે બહોળી પ્રખર, અમારે ફલાણા મહારાજ શ્રોમાસાં માટે જોઈએ છીએ. અહીં અહીં હજાર ધરા માટે સારા વક્તા હર શ્રોમાસે જોઈએ. પણ અમારેય સારા શ્રોતાઓ જોઈએ છીએ. તમે જેવા તેવા વક્તાને ન ચલાવી શ્યે, તો પછી અમારે જેવા તેવા શ્રોતા વડે કેમ ચલાવાય ? તમને અસર કેમ થતી નથી ?

વાણિયાના દીકરાને નાનું ન આવડે તો પેઢી ઉપર કેમ બેસાડાય ? અમારે તમને પેઢી સોંપવી છે, પણ જાણપણું કયાં ? શાઓદ્ધાર સમિતિના મેમ્બરો કહેવાય, છતાં બત્રીસ સૂત્રોનાં નામ બોલાવે તો કેટલાને આવડે ? બહુ સારા કામગી, છપાઈ સારી એટલું જોવાળી શું ઉદ્ધાર થઈ ગયો ? આવડેમાં ૨૧ ગુણ હોય પણ જ્યાં ગુણની જ ખબર ન હોય ત્યાં લાવવા કોશિષ કેમ કરી શકે ? આગળના આવડે સિદ્ધાંતના જાણકાર કે જ્ઞાતા હતા અત્યારના આવડે છાપાં વાંચનારા ! ઉપમા શું આપવી ?

જીવનનું મહત્તર ધરનારા સાધુ-સત છે તેઓ જે માટે બાંધે છે તે માન જતાવી રહ્યા છે તેની પાસે જાન-દશ ન બાંધે અને તપની જ વાત હોય શું વેપાર કેટલા દીકરા, દીકરી, કોણ વેવાઈવેલાં એમ પૂછવાની વાત નહોતી

સ સારમા માથુ મારે નહિ એને તો એના આત્માનું કરવું છે એકાત અધ્યાત્મ દૃષ્ટિથી ચાલે છે આજે તો “સાધુએ લાઉડરિપકરમા બોલવું જોઈએ, તો જ ધર્મનો ઉદ્ધાર થાય, પાપ થોડું ને ધર્મ ઘણો થાય, ગજાને તકલીફ ચોછી પડે, જમાના પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ” આવું બોલનારા સાધુના ચારિત્રના ચૂરેચૂરા કરી રહ્યા છે લગવાનને તેના જ્ઞાનમા શું જમાનો નહિ દેખાયો હોય, તેમ માનો છો ! આટલા બધા ધર્મ કરવા આવશે કે ધાડ ઉઠાડવા તે નહિ જોયું હોય ?

આજે ગળુ બેસી ન જાય તેની તકલીફ ટાળવા તૈયાર થશો, આવતી કાલે કહેશો, આવતા જતા બે ચાર મહિના નીકળી જાય છે, માટે ટ્રેનમા ડબ્બો રખાવીએ ટ્રેન તમારે માટે ક્યા દોડે છે ? ‘આમા શુ, આમાં શુ !’ એમ કરતા કરતા જીવ કેટલો પતનને પથે જાય તેનો કાંઈ વિચાર કરો છો ખરા ?

લગવાન કહે છે ‘હિ જીવ ! તું સ્વ સમયને ખરાખર સમજ લે, પછી પર સમય તરફ જુદા જુદા દર્શનો શી રીતે બોલે છે, તે તરફ દૃષ્ટિ કરજે પ્રથમ તો ધરમા જે નિવાન પડ્યું છે, તે જોઈ લેજે સિદ્ધાંત વાણીને શુરુગમથી સમજી જીવનમા ઉતારો જૈનોનો સ્યાદ્વાદ બિચા ન બરનો છે

કેઇ એક મુનિ આલ્યા જાય છે, ત્યાં રસ્તામા અન્ય દર્શની મળ્યો પગે લાગી પડે છે ‘મહારાજ ! જૈનનો સ્યાદ્વાદ સમજવો મુનિ કહે છે ‘ભાઈ ! સાધુથી ચાલતા ચાલતા બોલાય નહિ પેલો કહે ‘સ્થાન ઉપર આવવાની મને ફરસદ નથી, માટે અહીં જ સમજવો ત્યારે મુનિ દૂકમા

કહે છે એ આ ત્રણ આંગળી ઊંચી કરુ છુ તેમાં આ આંગળી
 કનિષ્ઠ તે અનામિકાની અપેક્ષાએ નાની છે વળી અનામિકા,
 ત્યેષ્ઠ આંગળીની અપેક્ષાએ નાની છે કનિષ્ઠની અપેક્ષાએ
 અનામિકા મોટી અને મધ્યમાની અપેક્ષાએ અનામિકા
 નાની છે આ અમારો એનેકાંત વાદ છે આત્મા નિત્ય પણ
 છે અને અનિત્ય પણ છે દ્રવ્યની અપેક્ષાએ નિત્ય અને
 પદાર્થની અપેક્ષાએ આત્મા અનિત્ય છે પોતાના દૈવ્ય ક્ષેત્ર,
 કાળ અને સાવધી આત્માની અસ્તિ છે અને પરદ્રવ્ય, પરક્ષેત્ર,
 પરકાળ અને પરસાવધી આત્માની નાસ્તિ છે સ્વાદ અવ્યક્ત
 એટલે એક સમયમાં બોલી શકતો નથી. આત્મામાં અનંતા
 ગુણ છે તેમાં એક ગુણનુ યથાથ કથન થઈ શકતું નથી.
 આત્માને જોળખવા માટે અપેક્ષા લેવી પડે છે એકાંતે માનવા
 જાય તો જૈન દશ ન રહી ન શકે

છે એ એમ જોડાતે કહુ તે, નથી ને હાને લકડો
 નથી તે નથી એમ કહુ તે, કહો પછી કાંતે જાયને

અજાણને કંઈ થીતે જોળખને

પ્રેમ થજો ૩ તે પ્રજુ ઉપર કંઈ થીતે પારખવે

અજાણને કંઈ થીતે જોળખવે

આત્મા નિત્ય, પ્રવ શાશ્વત વસ્તુ છે એમ અસ્તિથી
 વાત એકાંતે ઉપાડીએ તો પક્ષભાત માય છે નથી તે પણ અપેક્ષાએ
 બતાવવું એઈએ આત્માના જ્ઞાન દશ ન આસ્તિ છે પણ વર્ણ
 રૂપ ગંધ અને રસ નથી આત્મા પોતે જ સ્વદ્રવ્ય છે
 અમ પ્યાતા પ્રદેશ એ સ્વક્ષેત્ર છે સમય સમયની થતી અગુરુ
 લગુની પરિણતી એ આત્માનો સ્વ-કાળ છે અનંત મુખ,
 વીય દશ ન, એ આત્માનો સ્વભાવ છે પોતાના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર,

કાળ અને લાવથી આત્મા અસ્તિ ધરાવે છે પરદ્રવ્ય, પરક્ષેત્ર, પરકાળ, અને પરલાવથી આત્મા નાસ્તિ ધરાવે છે છે એમ પણ માનવું, અને નથી તે પણ માનવું

આત્માના અનતા ધર્મો છે, તેની વ્યાખ્યા નય, પ્રમાણથી થઈ શકે નય એટલે ન્યાય વસ્તુનું સ્વરૂપ સમજી, વાણી છોડવી લાધામા તો કમખદ આવે છે, જેમ રવૈયો છાશની ગોળીમા ફરતો હોય ત્યારે એક નેતરુ ઢીલું મૂકવું પડે અને બીજાને ખેચે, ત્યારે છાશ અને માખણ જુદા પડી શકે-તત્ત્વ તારવી શકાય છે, પણ બનેને પકડી રાખવાથી માખણ ન ઉતરે તેમ જ્યારે વ્યવહાર નયની મુખ્યતા, ત્યારે નિશ્ચય નયની ગૌણતા હોય છે પણ જે નિશ્ચય નયનો લોપ કરે છે, તે લક્ષ ચૂકે છે અને વ્યવહાર નયનો લોપ કરનાર તીર્થંકર માર્ગને ઊડાડી નાખે છે માર્ગ કાપવો તે વ્યવહારનય છે ઉપાશ્રયે જવું છે, લક્ષ થયો તે નિશ્ચયનય અને ત્યા પહોંચવા, તે દિશામા પગલા લયાં તે વ્યવહારનય થયો તેમ મોક્ષ એ નિશ્ચયનય છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ એ બધો વહેવાર માર્ગ છે. બન્ને નયો પરસ્પર સાપેક્ષ છે અને જો અપેક્ષા છોડી દે તો કુનય કહેવાય

નિશ્ચય વાણી સાંભળી, સાધન તજવા નોય,
નિશ્ચય રાખી લક્ષમાં, સાધન કરવા સોય.

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ એ મોક્ષ માર્ગ છે ૨૮મું અધ્યયન વાચ્યો તો ખબર પડે કે, ચાર કારણ ચુકત મોક્ષ માર્ગ છે એકલા જ્ઞાનથી કે એકલા દર્શન કે એકલા ચારિત્ર કે તપથી મોક્ષ થતો નથી' કોઈ તો કહે, સિદ્ધને

સામાયિક, ઉપવાસ, મત-પચ્ચક્ષુખાણાદિ ન હોય તો મારે
પણ તે કરવાની જરૂર નથી, પણ તું કયા ઉભો છે ? સિદ્ધ
દશા પ્રગટાવવા માટે બધું કરવાની જરૂર રહે છે સાધન
વિના સાધ્ય સાંપડે નહીં જૈનદશન એ સાપેક્ષવાદ-
અનેકાંતવાદ છે

સપ્તભગ્ની, ત્રિપદી, ચાર નિર્ણયપાત્ર અને પ્રમાણુ
જ્ઞાન કરવું જોઈએ જ્ઞાનની બહુ જરૂર છે બાળે બહેને
અભ્યાસ કરી રહી છે, પણ શું બાળજોને જ્ઞાન મેળવવાની
જરૂર નથી લાગતી ? મહાવીરના આવકે નવ તત્ત્વના બ્ધજ્ઞ
હોય અમારે શું આમજ્ય બસાવી લેવું ? બધુકાર વિના પેદી
પર કેવી રીતે બેસાડવા ? તમે સમજણપૂર્વક ધર્મને નહીં
આજરો તો તમારી પેદી કેવી થશે ? ઉપામવ જોશે કે કેમ ?

મૃગાપુત્ર દીક્ષા લેવાની તૈયારીમાં છે માબાપને જૈન
ધર્મનું સાદુ જ્ઞાન છે એટલે તો સ્વયમ માજની કુશ્વરતા
સમજવી પુત્રની કસોટી કરી રહ્યાં છે પુત્રને કહે છે 'આસ્ત્રિ
પાળવું બહુ કુશ્વર છે માટે સવમની વાત છોડી દે' હજુ
પણ માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

બ્યાખ્યાન ૮૬મું

સ ૨૦૨૦ આગે સુદિ ૧૫ મંગળવાર, તા. ૨૦-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત જોલે ત્રણે કાલ સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
ઉત્તરાધ્યયન સુત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર
ચાલી રહ્યા છે

મૃગાપુત્રને માતાપિતા કહે છે

“જહા અગ્નિ સિદ્ધા દિત્તા પાલં હોદ્ધ સુદુક્કરા
તદ્ધા દુક્કરં કરે ઝંજે, તારુણ્યે સમજસણ ॥૩૧॥

મૃગાપુત્ર શુદ્ધ સ્વભાવને પામેલા છે આત્માના સ્વભાવ તરફ લક્ષ્ય રહેલું છે આત્માનું અનંત સુખ-જ્ઞાન, દર્શન, અને વીર્ય પ્રગટાવવા તાલાવેલી જાગી છે ભૌતિક પદાર્થો શબ્દિક અને વિનશ્વર છે, જેના જોગ પાછળ વિચોગનું દુઃખ ઊભું જ છે જેમા સુખનો અંશ માત્ર પણ નથી, એવું જેણે જાણ્યું છે, પછી ભૌતિક પદાર્થોમા તે લેપાય જ નહિ જ્યાં નામ માત્રનું સુખ અને અનંતુ દુઃખ છે, તેવામા અજ્ઞાનીઓ ફહાફહ કરે છે સંસારના સુખો મૃગજન સમાન છે મૃગજન એ જ્ઞાતિ છે સંસારનું સુખ મૃગજન જેવું છે, તેની પછવાડે દોટ મૂકવાથી સુખ પ્રાપ્ત થતું નથી એટલું જ નહીં પણ ઉલટાની તૃષા વધે છે રૂપપાક ખાઓ પણ અપચાનો ભય છે ભોગમા રોગનો ભય છે ધન મેળવવામા ચોરનો, અગ્નિનો, રાજાનો ભાયાતો, વગેરેનો ભય રહે છે ધન મેળવતા પણ દુઃખ છે અને સાચવતા પણ દુઃખ છે અજ્ઞાનીઓ ધન મેળવવા પાછળ પ્રભળ પુરુષાર્થ કરી રહ્યા છે પણ તેમા સાર-નિષ્ઠર્થ શું કાઢયો ? અતે કાંઈ નહીં

મૃગજન પીવા દોડી મર્યો હું, વ્યર્થ ઇન્દ્રજનમાં હું મોહયો,
મેં બહુ રીતે તપાસતાં, સાર આ સંસારમા ન લેયો,
સાર આ સંસારમા ન લેયો, મેં બહુ રીતે તપાસતા,
સાર આ સંસારમાં ન લેયો.

ધામ ધન, સુત, તાતની પ્રીતિ મોઘા અવસરને મેં ખોયો, રે બહુ

દુનિયામા કયાય પણ સુખ નથી, છતાં અજ્ઞાનીઓ

તેની પાછળ રોટે છે અણની આત્માઓ કહે છે, કે અમે
 જે સુખ લોગવીએ છીએ, તે સુખ, સાધુ-સાધ્વીઓ દેખી
 શકતા નથી, તેથી અમારા રગમાં ભગ પાડે છે પણ જ્ઞાનીઓ
 કહે છે કે સસારમાં સુખ છે જ નહિ બે સસારમાં સુખ
 હોત તો બ્રહ્મવતી રાજ્ય જેવા સુખ ઊઘીને કેમ બાંધી
 નીકળ્યા ! બળખાની માફક ઊઘી દીધુ બળખો મળામાં આવ્યા
 પછી તે ગળે પાછો ઉતારાવ ખરો ? ત્યારે તમે શું કરી રહ્યા
 છો ! સસાર છેડવા જેવો લાગે છે ? તેના પરથી તમને મોહ
 લવરે છે ?

અજળના લોકો ધાન્ય નીપજતુ તે જોએ જોએ કેતા
 પશુ-પખી ખાઈ ભય તે તેના બાગ્યનું ખાઈ જશે એમ માનતા
 હતા જાણે બે ફૂડા પશુ મોઢામાં નાખે ત્યાં શૂટ કરી કહે, એજ
 વાત બઈ પડી છે વાંકરા શેજડાં, અને કુરખાનો સફાર કરી
 નાખે છે 'જસ અમારે જ ખાવું છે-અમારા સુખને આટે
 આવે જ કેમ ? પણ બાંધી જે મળવાનું છે તે તે કોઈક
 છે કશું કંઈકનો થીક લઈને બેઠા જશે તેમાં વધુ કે બોધ
 નહિ મળે, પૂરેપૂરા કશું કંઈક જ મળશે. દિલગીર થાઓ છો
 શા માટે ? તમે તમારા બાગ્યમાં લઈને આવ્યા છો તે મળશેજ,
 દરેક જીવ હોલ લઈને જ આવે છે ગતિ, ભવિ, સ્થિતિ,
 અવગ્રહના, અનુભાવ અને પ્રદેશ એ હોલ આમુખ સાથે
 લઈને દરેક જીવ આવે છે તે પછી જોગી તૃષ્ણા ઊભી કરી,
 ધમાધમ શાને કરે છે !

તમારું સુખ શું નાસ્તવિક સુખ છે ? બે હોત, તે
 બ્રહ્મવતિ રાજ્યો જેવા દીક્ષા કેમ લેત ? માટે વિકારી સુખ

સંસારનું છે, તેને તજવું પડશે તમારે જોય જોઈએ છે, તે કેમ જનશે ? વિભાવ ત્યા સ્વભાવ નહિ અને સ્વભાવ ત્યા વિભાવ નહિ સહજ સુખ તારા આત્મામા છે, માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે સુખ મેળવવા બહાર રખડપટ્ટી કરશો જ નહિ જે છે તે તારામા છે, તારામાથી મળશે. માતા, પુત્ર, કુટુંબ, શ્રી, પરિવાર અને ધન માટે મોઢો અવસર જોઈશમા સયમ માર્ગે પગલા માડો. સયમ માર્ગમા નામનું જ દુઃખ અને અનતુ સુખ છે

આહાર મળે, પાણી ન મળે, સુવાના સાધનો—ક્ષેત્ર ન મળે, ભૂખ-દુઃખના પરિસહ સયમ માર્ગમા પડે છે એ બધા પરિસહો તમે સાલવાને ? એ બધા પરિસહોનું દુઃખ નામ માત્રનું છે એને સમજાવે જે સહન કરે છે, તેને ભવિષ્યમા મોક્ષનું અનંત સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. થોડીક તકલીફ સયમ માર્ગે વેઠવી પડે છે, પણ ભવિષ્યમા સંસારનું પરિવ્રમણ ટળી જાય એવું અનંત સુખ પ્રાપ્ત થાય છે

“ નામ સુખ અનંત દુઃખ પ્રેમ ત્યાં વિચિત્રતા,
નામ દુઃખ અનંત સુખ ત્યાં રહી ન મિત્રતા.
નેત્ર થકી ન્યાયને, નિહાળ રે નિહાળ તું,
નિવૃત્તિ શીઘ્રમેવ કરી, તે મૃત્તિ બાળ તું ”

કદોઈ છોકરાને પેડા આપી રત્ન લઈ દેયે છે બાળક પેડાના સ્પાદમા લલચાઈ રત્ન આપી દેયે છે એક રત્નમાં કેટલા પેડા ભર્યા છે, તેનું ભાન બાળકને નથી તેમ અજ્ઞાની લોકો ક્ષણિક ભૌતિક સુખને માટે આત્માના શાશ્વત સુખને જતું કરે છે, પુણ્યના રસિયાઓ ઘણા છે, પણ ધર્મના રસિયા બહુ વિરલ હોય છે નિર્ગોદમા સમયે સમયે અનંતા શુભ

ઉપજે છે, આરે સિદ્ધમાં, એક સમયે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ની સખ્યામાં,
વધુમા વધુ બાધ છે હલકાં કામો કરનારા જીવો પ્રણા છે,
ધર્મ માટે પ્રયાણ કરનારા જીવ બહુ અસ્થ છે ધર્મ બધાને
સ્મૃતો નથી કેઈક બાઅશાળીને જ રહે છે તેમાં તમારા
નબર હાગી બાધ તો બેઠો પાર થઈ બાધ ! જ્ઞાનીઓ કહે
છે કે અસ્યમથી નિવૃત્તિ અને સયમ માર્ગે પ્રવૃત્તિ કરે,
એ જ મોક્ષનો ઉત્કૃષ્ટ માર્ગ છે અનતા જીવો આ માટે
બાધ્યા છે, વતમાનમાં ચાલે છે અને અવિધ્યમાં ચાલશે.”

પસ જમ્યે પુવે નિયમ, સાસય મિત્રદેસિપ ।
સિન્ધા મિન્દ્ર તિ જાણેજ સિન્ધિરસ તિ તદ્વારે ॥

મૃગાપુત્ર આ માટે ચાલવા તૈયાર થયા છે માતાપિતા
હાજરીવશ થઈને કહે છે હે પુત્ર ! જેવી રીતે અગ્નિની
શિખા પીવી દુઃખર છે તેમ તરણ વચમા સયમ લેવો દુઃખર
છે જેની ઇત્રિયો થાંત્રી ગઈ હોય થઈપણ આબુ હોય તે જ
ઉપાશ્રયે આવે ને ! ધરડુ ઘેર પાજરાપોતે હોય તેમ ધરડાઓ
ઉપાશ્રયે શોષેને ! યુવાનોને શુ ધમ કરવા જેવો હાગતો
નથી ? મૃગાપુત્ર તરણ વચમા, આવા શબ્દોગ છેડીને નીકળવા
તૈયાર થઈ ગયા છે મળેલા શોષેને હાત મારી. સયમ માર્ગે
વિચરવા તાહાવેલી બાગી છે

‘મહા દુઃખજ મરેહજે હૈઈ જાયસ્સ કોત્પલો ।
તહા દુઃખજ કરેહજે જીવેજ સમજસજ ॥૪૦॥

જેવી રીતે શણના કાશળાને પવનથી બરવો દુઃખર
છે તેમ કાચર માણસોને સયમ પાળવો દુઃખર છે જાણે કે
મારા શરીરને તાક કે તાપ હાગી જશે ! ચલાતુ નથી ત્યાં

વિહાર કેમ થઈ શકે ! બિઘ આવે તો પછી સજ્જાય કેમ થઈ શકે ? ભૂખ લાગે ત્યાં આયબિલ-ઉપવાસ કેમ કરી શકાય ? આમ કાયર માણસો શુ કરી શકશે !

જતની જણુ તો ભક્ત જણુ, કાં દાતા કાં શૂર,
નહિતર રહેજે વાંઝણી, મત ચુમાવીશ નૂર.

સ યમમાર્ગે શૂરવીર અને ધીરનો છે ' કાયરોને વેશ પહેરાવી દીધો. એટલે શું વદનીય-પૂજનીય બની ગયા ? તેને લાગશે કે તપસ્યાની જરૂર નથી ધીમે ધીમે દીલો પડી ગયો. પછી ભલે આઠમ, પાખી હોય તો પણ ઉપવાસ ન કરે બે વખતના પ્રતિક્રમણનો કર પ્રભુએ મૂક્યો છે એટલે સાધુઓને તે કયાં સિવાય છૂટકો નહિ ઠમની કઠણાઈ તો બુઝ્યો, આવા કાયરો સાધના શુ કરશે !

વળી પણ માતા મૃગાયુત્રને કહે છે, કે મેરૂ પર્વતને ત્રાજવે તોળવો જેમ હુંકર છે, તેમ આ સ યમમાર્ગે તરુણ વયમા વહન કરવો હુંકર છે. મેરૂ પર્વત એક લાખ જોજનનો છે એક હજાર જોજન ધરતીમા છે અને નવાણુ હજાર જોજન ઉપર છે તેમા ભદ્રશાલ, સોમનસવન, નદનવન, અને પડકવન એમ ચાર વન છે તેમા જાત જાતની ઔષધિઓ છે જેને સૂર્ય અને ચંદ્ર પ્રદક્ષિણા ફરે છે બે ચંદ્ર ને બે સૂર્ય જ ખુદીપમા, ચાર ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય લવણસમુદ્રમા, ૧૨ સૂર્ય અને ૧૨ ચંદ્ર ધાતકીખડમા, ૪૨ ચંદ્ર અને ૪૨ સૂર્ય કાલોદધિ સમુદ્રમા, ૭૨ ચંદ્ર ને ૭૨ સૂર્ય, અર્ધ પુંકર-દ્વીપમા છે તત્કાલકાલચિમાગ તેને લીધે કાળના વિલાગ પડે છે અને સમયની ગણતરી થાય છે તે સમય ઉપરથી નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવના આયુષ્યની ગણતરી થાય છે.

એક ચદ્ર અને એક સૂર્યને ૮૮ ચંદ્ર, ૨૮ નક્ષત્ર અને ૧૬, ૯૭૫ કોડાકોડ તારાનો પરિવાર છે કુલ મળીને અહીં દ્રીપમા ૧૩૨ ચદ્ર અને ૧૩૨ સૂર્ય છે અને અહીં દ્રીપ બહાર અસખ્યાતા ચદ્ર અને અસખ્યાતા સૂર્ય છે તે અવશિષ્ટ છે એટલે કે પરિભ્રમણ કરતા નથી

આજે વિજ્ઞાન કહે છે, કે પૃથ્વી ફરે છે અને ચદ્ર-સૂર્ય સ્થિર છે પણ જૈન દશનમા પૃથ્વી સ્થિર છે અને ચદ્ર સૂર્ય ફરે છે એમ ભગવાને કેવળજ્ઞાનમાં જોઈને ફરમાવ્યું છે, તેમાં જરા પણ ફેર નથી. આકાશના આધારે વામુ છે વામુના આધારે પાણી, પાણીના આધારે પૃથ્વી, અને પૃથ્વીના આધારે તસ અને ધ્યાવર જીવો રહ્યા છે કેટલાક કહે છે, કે પૃથ્વી શેષનાગ ઉપર સ્થિર છે શેષનાગ પૃથ્વીનો ભાર ઝીલે છે એ જરા ગાડા અનગા ધાય ત્યારે ધરતીકંપ વગેરે ધાય છે, એમ અન્ય દશનો કહે છે જો એમ માનવામાં આવે તો પછી શેષનાગ કેના આધારે રહ્યા હશે ! મુશી કહેવાનો એ છે કે આ જમત અનાદિ કાળથી આવ્યું આવે છે અને અનંત કાળ સુધી રહેવાનું છે

શ્રેષ્ઠ મુનિએ ભગવાનને પ્રશ્નો પૂછ્યા છે 'પ્રભુ લોક પહેલો કે અલોક પહેલો ? ત્યારે ભગવાને જવાબ આપ્યો છે બન્ને શાશ્વત છે લોક અને અલોક બન્ને અનાદિના છે જીવ-અજીવ પણ અનાદિના છે ભગવાનનું કથન એ આપ્ત પુરુષની વાણી છે અનંત જ્ઞાન પ્રગટાવ્યા પછી વાણી નીકળી હ એટલે એજ સત્ય અને નિશ્ચય છે વિજ્ઞાન પૃથ્વીને ઝોળે છે. જેવી માનવાને બહોલે હવે ધાળી જેવી માનવા લાગ્યા

છે લગવાને તો કહ્યું છે, કે જળુદીપ ચદ્રાકારે અને તેને ફરતા સમુદ્રો. દ્વિપો ચૂડી આકારે છે મેરૂપર્વત મધ્યમાં નાભી સમાન છે દશ હજાર જોજન મૂળમાં પહોળો અને ૯૯ હજાર જોજન ઊંચો છે મેરૂ પર્વતના નંદનવનમાં દેવલોકના દેવતાઓ કીડા કરવા માટે જાય છે

આજ્ઞા જગતમાં સૌથી મોટો ગણાતો પર્વત મેરૂ પર્વત છે તેવા મેરૂપર્વતને ત્રાજવામાં તોળવો હુબ્બર છે, તેમ નિશ્ચયપણે ઈક્ષા લીધા પછી અલાયમાન ન થવું, શ્રદ્ધામાં મજબૂત રહીને સમ્યક્પણે દર્શન ચારિત્રમાં ઝીલતાં રહેવું, એ ખહુ જ હુબ્બર છે

સયમમાર્ગમાં મન મારીને જીવવું સહેલું નથી મિથ્યાલાવ ન પેસી જાય તેની સાવધાની પણે પણે રાખવી તેખહુ મુશ્કેલ છે કોઈ મત-દર્શન ખડન મહનની વાતો કરતા હોય, કુતર્ક વડે બોલતા હોય, છતાં જીન શાસનમાં અશ્રદ્ધા ન ઉપજે, તેમ વર્તવું ખહુ કઠિન છે આજે તર્કવિતર્ક ઘણા વધી ગયા છે પણ અનુભવીઓ જે કહે છે તેજ વાત સાચી છે

એક તર્કવાદી રસ્તા વચ્ચે ચાલ્યો જાય છે, રસ્તા વચ્ચેથી એક મહોન્મત હાથી ચાલ્યો આવે છે મહાવત હાથી ઉપર બેઠો છે, પણ હાથી તેના વશમાં રહ્યો નથી આથી મહાવત પડકાર કરે છે, કે દૂર હટજો, ભાગજો, વચ્ચે આવશે તો મરી જશે લોકો નાસભાગ કરે છે તર્કવાદી સામે ચાલ્યો આવે છે મહાવત કહે છે, છતાં તે માનતો નથી તે તર્ક કરે છે કે, હાથી મને સ્પર્શીને મારશે કે સ્પર્શ્યા વિના ! જે સ્પર્શીને મારશે તો મહાવત પણ સ્પર્શીને બેઠો છે તે પણ

મરવે બેઠલો પણ તેને મારતો નથી તો મને કેવી રીતે મારી શકે ? આમ તક મળે તક માં રસ્તા વચ્ચે ઊભો રહો. હાથી આવ્યો. પેલાને સૂઢમા ઉપાડ્યો, કબરીને મારી નાખ્યો મુરી કહેવાનો. એ છે કે આવા ક્રુતક વાદીઓ, ધર્મમાં તક લેતા કરી, ધર્મને છિન્નભિન્ન કરી નાખે છે.

મહાન પુરુષના અનુભવનાં વચનો. એ તો શિલાલેખ છે અને અમરદાણના વચનો પાણી ઉપર ચિતરામણ જેવા છે. અત્યંત ભવીમહાન પુરુષોના યોડા શબ્દો પણ શિલાલેખ જેવા છે, જ્યારે અજ્ઞાની અમરદાણના હબરો શબ્દો પણ ફોગટ છે મા? સિદ્ધ અનુભવીઓ જે વાત પ્રકાશમાં લાવે છે તેને સમજો ભગવાન હમણાં સ્વરૂપ સમજાવતાં આચાર્યસૂત્રમાં પાંચમા અધ્યયનના છઠ્ઠા ઉદેશમાં દર્શાવે છે.

સત્ત્વેસરા નિયત્કૃતિતક્ષા મત્ત્વ ન ચિન્નજર
મરુતત્ત્વ ન ગાહિયા ઓષઃ અપ્યરઠાલસ્ટ ॥

જ્યાં સવ સ્વરો નિવૃત્તિ પામે છે, જ્યાં તરો પણ વિદ્યમાન રહી શકતા નથી અને ભુદ્ધિ અવગાહન કરી શકતી નથી તેણે સિદ્ધનું સ્વરૂપ છે. એ પદને પહોંચવા પુરુષાચ કરે તેજ પહોંચી શકે સિદ્ધ પદ પમાય ખડુ પણ વચનમાં-વાણીમાં ન આવી શકે.

જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞ હીકુ જ્ઞાનમાં

ઠહી શકતા નહિ તે પણ શ્રી ભગવાનજી,

તેણે સ્વરૂપને અન્ય વાણી તે શુ ઠહે

અનુભવ બોધર મામ પણ તે જ્ઞાનજી અપૂર્વ અવધાર

સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દશગુણ ધારક પરમાત્માજી જ્ઞાનમાં

સિદ્ધનું સુખ હીકુ છે પણ તે વાણીમાં ઠહી શકતા નથી.

મૂગાના મોઢામાં સાકરનો દુકડો આપીએ અને પછી કહીએ કે બોલ, સાકરનો સ્વાદ કેવો ! તો શું તે કહી શકશે ? તેમ આ અનુભવથી જ સમજાય, એ વાણીમા વણીવાય તેમ નથી

“મોહ ક્ષયાદનુભવન્તપિ નાથ મર્ત્યો,
નૂનં શુષ્કાન્ ગણ્યન્તુ ન તથ ક્ષમેત ।
કલ્પાંતવાંત પયસઃ પ્રકટોડપિ ચક્ષ્માન,
મીચેત કેન જલધેર્નતુ રત્નરાશિ ॥
(૪) કલ્યાણ મંદિર

જેનો મોહ નાશ પામી ગયો છે, એવા પવિત્ર આત્મા જેને સંપૂર્ણજ્ઞાન, દર્શન પ્રાપ્ત કર્યું છે, તેવા ભગવાનો પછુ તમારા શુણ્ણને બાંહે અને જીવે ખરા, પછુ શુણ્ણનુ ખ્યાન કરવા સમર્થ નથી. જેમ દરિયામા દહેર આવે, પ્રલયકાળે પાણી એક બાજુ ખસી જાય અને રત્નના ઢગલા ખુદલા થઈ જાય, તેને કોણ માપી શકે ? સાગર તો રત્નાકર છે, તેવી રીતે તમારા શુણ્ણનુ માપ કાઢવા કોઈ સમર્થ નથી

એહ પરમપદ પ્રાપ્તિનુ ધ્યુ' ધ્યાત મે',
ગભ વગરને હાલ મનોરથ રૂપ મે,
તો પછુ નિઃસ્વય રાચચંદ મનમાં રહ્યો,
મહુ આજ્ઞાયે થાશુ' એ જ દેવરૂપને અપૂર્વ અવસ્થર

આ પદ પ્રાપ્ત કરવાનુ પાથમા આરામા કોઈનુ ગણુ નથી કેવળ મનોરથ જેણુ છે જો મનમા ઉતારીશુ, તો એ પદને અવશ્ય પામીશુ ભગવાનની આજ્ઞાએ વર્તનારને ભવ કરવાના હોય નહિ માતા મૃગાપુત્રને કહે છે હે પુત્ર ! બે ભુજાથી સ્વયંભૂ રમણુ સમુદ્ર જે અર્ધો રાજમા દેલાયેલ છે તે તરવો દુબ્ધર છે, તેમ જેના કપાય મર્યા નથી, ઉપશમ જાવને પામ્યા નથી, તેને સયમ-સાગર તરી જવો બહુ જ

મુરઠેલ છે માતા કસોટી કરે છે વળી પણ શુ કહેશે તે
અધિકાર અવસરે કહેવાશે

અધ્યાખ્યાન ૯૦ મુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧ ને શુક્રવાર, તા ૨૧-૧૦-૧૬

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે ઠાળે સિદ્ધ થયેલ વસ્તુ અહીં
નામે સિદ્ધાંત પ્રક્રિયા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મી અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રના માતાપિતા મૃગાપુત્રને સયમમાગની
ફક્કસ્તા ઉપમાઓ આપી, બતાવી રહ્યા છે કે પુત્ર! શબ્દ,
રસ, રૂપ, ગંધ અને સ્પર્શના કામભોગોને ભોગવી લે અને
અમે કાળધમ પામીએ ત્યારપછી તુ ધમ વિષે વિચરશે
દીક્ષા લેવી ઉત્તન છે તે હકીકત છે, તે વિના મોક્ષ નથી,
પણ ભુક્તાભોગી થઈને કે પુત્ર! પછી દીક્ષા લેને જેને સંસાર
મુખ વહાલા ભાગ્યા હોમ તે ભોગનું આમત્રણ કરે.

મોટા મંદિર માળિયારિ શન સમીપક થાય
તુલ વિના સૌ અજભામજ્જાણ કેમ જાયે દિન રાત રે,
ભયમ, તુલ વિના થકી રે જમામ!

‘કે પુત્ર’ આવઠા મોટા મંદિર આવાસ, રાજમહેલ
તારા વિના અમને ખાવા પાશે. મનુષ્ય જન્મ મળ્યો છે, તો
લઢાવા લઈ લે સયમમાગે યાજ્યો જઈશ તો અમારી
પરિસ્થિતિ કેવી થશે ?

આ મનુષ્ય ભવને યાત્રી અને અયાત્રી હવ જન્મે

ફર્લેલ ગણે છે પણ બન્નેની દૃષ્ટિમા તફાવત છે અજ્ઞાનીઓ કહે છે, કે આ ભવમાં ખવાય તેટલું ખાઈ લેવું, પીવાય તેટલું પી લેવું, આનંદ, ભોગ ભોગવી લેવા, પછી આવો મનુષ્યભવ મળવો બહુ ફર્લેલ છે. જ્યારે જ્ઞાની કહે છે, આ મનુષ્યભવમા આત્મા જે આનંદ-ધન-ચેતન-પ્રકાશમય જ્ઞાન પુજ છે તેનો પ્રકાશ કરો.

જન્મ-જરા-મરણના અનંતા ફેરા ટાળી અજન્મા બનવા માટે આત્મ સ્વભાવમા રમણતા કરી લેયો, નારકી અને દેવતાને બહુ બહુ તો સમકિત સ્પર્શી શકે, પણ તેથી આગળ વધી શકતા નથી તિર્થંયો બહુ બહુ તો દેશવિરતિ થઈ શકે, પણ એક મનુષ્ય ભવમાજ મોક્ષે જવાનો પરવાનો મળે છે આ ભવમા શ્રેણીયે ચડતા કેવળજ્ઞાન પ્રગટાવી સંપૂર્ણ મોક્ષ પમાય છે માટેજ મનુષ્યભવની ફર્લેલતા જ્ઞાનીઓએ કહી છે.

ભોગના સુખો આ જીવે અનંતીવાર ભોગવ્યા છે પુત્ર, મિત્ર, કુટુંબ, ધન, નારી ને પદવી આ બધું અનેકવાર મળ્યું છે પરંતુ એક ધર્મ મળ્યો નથી એ ધર્મને મેળવવા આ મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત થયો છે પામરમાથી પરમાત્મા, નરમાથી નારાયણ અને જનમાથી જનાર્દન આ ભવમાથી જ બનાય છે પરમાત્મા થવાની ભાવના બર આવતી હોય તો આ ભવમા જ આવે છે આવું જેના હેયામા વસ્યું છે, એવા મૃગાપુત્ર ભોગની લાલચમા લપટાતા નથી સંસાર એને કારમો લાગેછે. જન્મ પાછળ મૃત્યુ નથી એવો એકાદ ભવ તો બતાવો ? મોત તો જન્મ પાછળ નિશ્ચિતપણે આવવાનું જ છે.

શરીર રૂપી મહાનર્મ માલિક જુદો છે જાણી કસ્વાની નોટિસ આવે છે, માથાના પાળાવાળ થવા, એ આ શરીર જાણી કરી જવાની નોટિસ રૂપ છે છતાં લોભપતા મૂકતા નથી. આત્મજ્ઞાન થતું નથી. શું કહેવું ?

કેદારીએ કેદથી જરૂરે જળદત્ત પોસડુ છૂટે
સાચુ જ્ઞાન થતા જ પદ્મ નથી જમતા નથી જમતા.
આત્મજ્ઞાન થતા લોભો નથી જમતા નથી જમતા.

કેદારીનામા પડેલો કેદી છૂટવા માટે દિવસ ગણતો હોય છે કે ક્યારે આમાથી છૂટું, તેની ચિંતા સેવતો હોય. કારણ કે એણે કેદખાનાને જ પદ્મ માન્યુ છે પણ તમે તો જેલને મહેલ માની બેસા છો કે શું ! તમને છૂટવાના ભાવ છે કે જેલની મુશ્કેલ વધારવાના ? 'ચિરજીવી શાઓ' તેમ કહે તો શાંત થાઓ છો અને કેઈ મર' કહે તો ? શરીર વિના જીવનું ગમે છે કે આયુષ્ય કર્મ વડે જીવનું ગમે છે ? જાહીયા તો આયુષ્ય હોય તેટલું જ જીવાય છે આયુષ્ય સંપૂર્ણ છે કહે કહે કપાય છે આત્મામાં જીવન શક્તિ ભાવપ્રાણને કારણ કરે છે તે પ્રાણી છે આપણે ક્રમ પ્રાણથી જીવીએ છીએ

“આનું તારુ પદ્મ રે જોળન પૂજ થાયો
કેવન જેવી કાયા તે રાજમાં રાજાયો”

પદ્મ, જોળન એ જમું પૂજ થવાનું છે બરે ! આ કેવન જેવી કાયા પણ રાજમા રાજાયો તેમ છતાં મહત્વ કેટલું છે ? શરીરને ઈન્જા ન પહોંચે તે માટે સલાહ કેટલી રાજો છો ? જોઈએ, પથરણ જુદું કેઈ પથરણા ઉપર પડ મૂકે તો હિમાગ ખસી જાય છે દીવાનખાનામાં પણ No admission

ના પાટિયા મારો છે પણ કાળરાજની ફેબ શુ રજા મોગીને
અદર આવશે ? માટે મમત્વ એ મારીનાખનાર છે મમત્વ
બુદ્ધિને છોડ, તો મોક્ષ નજીકમા જ છે

એક હોરિપટલની બાળુમા પાગલશાળા છે એક વખત
પાગલશાળામા આગ લાગી દહીંએ જે ઊઠવા-બેસવાની તાકાત
વગરના છે તે “કેઈ બચાવો, કેઈ બચાવો” એવી રાડ પાડવા
લાગ્યા. અમુક જેને ભાગવાની શક્તિ હતી તેટલા ભાગવા
માડયા. બીજાને દયાળુ લોકોએ હાથ ખેંચી ખેંચીને બહાર
કાઢ્યા પણ જે પાગલો હતા તે તો અગ્નિ જોઈને નાચવા દૂંદવા
લાગ્યા, હાથ બાલીને બહાર કાઢે, છતા પાછા પરાણે અદર
જવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે અરે અમને આ હજી
જોવા ઘો એવી રીતે સતપુરુષો હાથ બાલી બહાર કાઢે ત્યારે
અજ્ઞાનીઓ, જ્ઞાનીનો હાથ છટકાવી જતા સ સારમા પડવા
મથે છે

‘અમે સ સારી-અમારે તો હાથુલુ માથુલુ છે’ વા
આવે, પગ દાબે, એવુ મારે સુખ જોઈએ છીએ. પણ તને વહુ
આખી દાખી દેશે એનું શુ ? કાંઈક ધર્મમા ઉજમાળ બને
કેટલાક તો ઉપાશ્રયથી બાધા ભાગે છે, જાણે જઈશુ તો બાધા
ચોટાડશે પણ બાધા લેવી એ તારા હિતની વાત છે ડોક્ટર
દવા આપે છે, તેની સાથે ચરી પાળવાનુ પણ કહે છે

પ્રભુનુ નામ રસાયન સેવે પણ જો પથ્ય પળાય નહીં,
તો તેનુ ફળ લેશ ન પામે, લવરોગો કદી લય નહીં,
પહેલું પથ્ય અસત્ય ન વદવુ, તિંદા કોઈની કરાય નહીં,
નિજ વખાણુ કરવા નહીં સૂણવાં, વ્યસન કશું
જેવાય નહીં

સાચુરુચ સાચન આપી રહ્યા છે પહેલું પદ્ય અસત્ય ન બોલવું તે છે કમાણીને ધક્કો લાગે તો બલે પણ સત્યને ધક્કો ન પહોંચાડવો. બીજું પદ્ય, નિંદા કરવી નહિ કરવી તો આત્મનિંદા કરવી બીજાની નિંદા કરી વગર પેસાના પાણી થા માટે ઘાવ્યો છો ? કોઈની પણ નિંદા કરવી નહિ, તે માટેનું નિંદા નિષેધકમંડળ અમેરિકામાં સ્થપાયું છે તેના સભ્ય ઘાય તે રૂપાણુ તાણુ સોનાની ફૂંચીએથી ત્રણ વાર ખોલે એટલે એ રીતની પ્રતિજ્ઞા લેવાય કે, મન-વચન-કાયાથી હું કોઈની નિંદા કરીશ નહિ, કરાવીશ નહિ કે કરનારને અનુભવીશ નહિ નિંદા ન કરવી તે હરેકથી બને તેવું છે, એમા કયા મૂખ્યુ-તરમ્યુ રહેવાનું છે ? બવજીવ સુધી નિંદા ન કરવી એવું મત લેનાર કેટલા ? આમા ગાંઠેથી કોઈ પાણ પચીસ છોડવા પડતા નથી, છતાં આ મત લેતા આઠડુ કેટલું લાગે છે ?

ગાંધીજી પોતા પાસે ત્રણ પૂતળાં રાખતા હતા એક પૂતળાને મોઢે હાથ બીજાને આખે હાથ અને ત્રીજા પૂતળાને કાન આડા હાથ હતા એટલે કે નિંદાકર્તા એવો નહિ નિંદા કરવી નહિ અને સાંભળવી પણ નહિ આજે તો ઠેણ બલે કેવી ઠેવ પડી ગઈ છે કે સામાયિકમાં પોપામા પણ નિંદા કરવા લાગી બાય છે પારકી નિંદા આડે જીવ જીવો નથી આવતો.

કેટલાંક પાપ ઉશે બાપી જીવનમાં બાપી જીવનમાં કેટલોક કાળ જરી, પરની પ આતમા પરની પ આતમા, મામાના જીવન ક્યારે ઉમે માપી કાયાથી જુદી બધરે, આરે અવતારમાં ક્યારે અનેથી મહાવીરનાં દસ ન થાયરે ! થડી થડી અ તવમા આજે ઉમળકા, આપીને આદર્યા બધરે આરે

કાળ અનતો ગયો, પારકી નિદા આઠે જીવને
સ્વનિદા, આત્મ નિદાનો સમય મળતોજ નથી દેશકથા, સ્ત્રી-
કથા, લત્તાકથા, રાજકથા આદિ ૪ કથાઓમા જીવ રોકાણો
છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, પરકથા મૂકી, હવે સ્વકથામા આવ

સમયસારની ત્રીજી ગાથામા કહ્યું છે, કે કામભોગની
અને બધની કથા જીવને અનતીવાર પરિચયમા આવી ગઈ છે,
તેથી તે જીવને સુલભ છે પોતાની આત્મકથા સાંભળવામા
નથી આવી, પરિચયમા નથી આવી, અનુભવમા પણ નથી
આવી, માટે દુર્લભ છે સત્પુરૂષો મળે તો પણ સમજવા તૈયાર
થયો નથી એ આત્મકથાજ દુર્લભ છે માયાના બધનમા
પડી સ્વરૂપને ભૂલ્યો છે

કોઈ છોડાવવા ધારે છતા પણ છૂટવા તૈયાર નથી તમને
આ સ સાર દાવાનળ નથી સમજાણો ? માદા કહેવા કે ગાડા
કહેવા ! કઈ કેટિમા ગણવા ! ડાહ્યો હોય તો બિલો કેમ
રહે ! ભગવાને સ સારને દાવાનળ કહ્યો છે સર્વજ્ઞ કહે છે,
કે આ લોક જન્મ-જરા-મરણથી બળી-ઝળી રહ્યો છે, તેમા
સણવાર પણ થોભવા જેવું નથી માતા-પિતા મૃગાપુત્રને કહે
છે, કે પ્રથમ ભોગ ભોગવી લે અને પછી સયમ પથે વળજે

પલંગ તળામુએ પોદતોજ કરવા ભૂમિ સધાર,
કનક કચોળા છાડવાજ રે કાચલીયે વહેવાર રે,
બયા, તુજ વિના ઘડી રે હ માસ.

બત્રીસ બત્રીસ રમણીઓ, બત્રીસ બધ નાટકના ધમકાર-
વાજિત્રો પાછળ, દિવસ કયા બિગે છે ને આશ્ચર્ય છે તેની
બબર નથી દેવલોક જેવું સુખ છોડી હે પુત્ર ! લોય પથારીએ
સૂવું પડશે તમે પોપો એક દિવસ ડરો ને લોય પથારીએ

સૂતા ત્રણ દિવસ તો ઠેઠ દુ ખે, બ્યારે મુનિને તો બવજીવ
સુખી લાકડાનું પાટિયું તે ઉપર શયન કરવાનું, હાલની પથા
રીએ સુવું પડશે. વાસણો પથ્થુ ધાતુના કલ્પે નહિ ગમે તેવો
તાપ પડે પણ પગમાં પગરણુ ન પહેશય ગમે તેવી ટાઢ
પડે છતાં તાપણી થાય નહિ વધુ કપડાં પણ ન રખાય
'બિટા' સઘનમાએ આવું દુ ખ છે તારે સાધુપણુ લેવું છે એ
વાત સંભળી અમારું ચિત્ત ચમકેળે થડ્યું છે પ્રથમ ભુકત-
લોગી થા પછી હીલ્લા લેજે તુ બત્રીસ નારીઓનો ભરવાર
તારા વિના એ બત્રીસ રમણીઓનું શુ થશે ! શુ તને તેની
હયા નથી આવતી ?

મોહવશ માતાપિતા પુત્રને સસારમા શેઠવા કેશિપ
હરી રહ્યાં છે પણ મૃગાપુત્રને તો અદરથી તાલાવેલી બત્રી છે
સ્વ સ્વરૂપની પિપાસા બળી છે તેવા જીવો ગમે તે થાય
પણ સસારના બંધનમા લેખાતા નથી.

સસાર એ બંધનરૂપ છે તમને એ બંધનરૂપ લાગે
છે કે પ્રતિજ્ઞા બંધન લાગે છે ? હું બાધા ન લઈ શકું કાં
ભાઈ કેમ ? નોકરી કરે છે ત્યાં ચેકનું બંધન કુટુંબનું બંધન
સૌનું લક્ષ્મી લગાવડું છેડાછેડીનું બંધન, બાધા બંધનમાં પ થા
તેવાર પણ સવ રે કહેલી પ્રતિજ્ઞા કરવા, એ બંધન સ્વીકાર્યા
જરા પણ તૈયાર નથી.

કમની આવકો શેઠવા માટે બાધાની જરૂર પડે છે
જ બાધાનો નિબંધ કરે છે તે તત્ત્વજ્ઞાનને ખૂં સમજ્યોજ
નથી મત-પચ્ચક્ષણ એ શુ જની ક્રિયા છે ? એ જડની
ક્રિયા હોય તે પછી ચેતનની ક્રિયા કઈ ? ખાવું-પીવું તે ?

સમભાવમા જે ઘડી ટકવું, આત્માનો અકષાયભાવ પ્રગટાવવો, તે સામાયિકને જડની ક્રિયા કહેવાય ? ઉપવાસ ઉપ એટલે આત્માની, સમીપે વાસ કરવો તે ઉપવાસ મારા આત્માના અથુઆહારકે સ્વભાવની વાનગી આખવા માટે ઉપવાસથી અખ-તરો કશું છું આત્માના સ્વભાવમા ટકવું તે શું જડની ક્રિયા ? સામાયિક કે ઉપવાસને જડની ક્રિયા કહી ન કહેવાય.

ઉમાસ્વામી તત્ત્વાર્થસૂત્રના નવમાં અધ્યયનમાં કહે છે કે, "તપસા નિર્જરાય" તપથી નિર્જરા થાય છે તેનાથી કર્મના બંધનો તડોતડ તૂટે છે, માટે આત્મદશામા રમણ કરનારાઓ ભોગની ઈચ્છા રાખતા નથી અજ્ઞાની, ખાવા-પીવામા ગૃહિ બને, સયમ ન પાળી શકે, સ્વભાવથી પડવાઈ થઈ જાય ત્યારે કહે કે મને અપૂર્વ જ્ઞાન વતો છે !

અજ્ઞાનીની દશા તો બુઝો ! તપ, પશ્યદ્ બાણુ ત્યાગ-સયમની કાંઈ જરૂર નથી એકલો આત્માને ઝોળાવો એટલે બેડોપાર, એમ મોઢેથી બોલ્યે શું બેડોપાર થઈ ગયો ? દષ્ટિ સમ્યક્ ન થઈ તો નવ પૂર્વના જ્ઞાન વાળો નિર્ગોદમા ગયો. જે જ્ઞાન પાછળ આવરણ નથી તે જ્ઞાન શુદ્ધ છે પણ જે જ્ઞાન ક્રિયાત્મક-ચારિત્રાત્મક છે તે જ જ્ઞાન ક્ષણદાયી છે અજ્ઞાની આત્માઓ પડવાઈ થઈ ગયા હોય, છતાં જાણે નથી પડયા તેણે પ્રદર્શન કરે છે

કોઈ એક શેઠ ઉપાશ્રયમા વ્યાખ્યાન સમયે બેઠા બેઠા બિઘતા હતા એક વખત જરા શેઠની આખ દબી એટલે ચાલુ વ્યાખ્યાને મહારાજે પડકાર્યો, કા શેઠ ! બિઘો છો ? શેઠ કહે 'સાહેબ, હું બિઘતો નથી, પણ નિદ્રા

દેવી ન આવે તે માટે આજના કમાડ બધ કરીને બેઠા છું” મહારાજ કહે ઠીક બાઈ! વ્યાખ્યાન આજના વાસ્તુ ફરી શેઠને આ વખતે તો ઝોક આવી જતાં ઠોક નમી ગયું મહારાજે પઠકાયા ત્યારે શેઠ કહ્યું ‘અરે સાહેબ, ! નિકા દેવીને હું ઠોઢી હલાવી પડકાર કરું છું કે મારી સામે આવી તો બે । ઠીક ફરી યોગ સમય પછી શેઠને એવું સખત ઝોક આનું કે જમીન ઉપર ઢળી પડ્યા મહારાજ કહેવા લાગ્યા ‘કેમ શેઠ, શું આવે છે !’ શેઠ કહે સાહેબ, હું તો નિકા દેવીની છાતી ઉપર ઘડી બેઠો હતો’ છતાં એમ કહેતો નથી કે સિધ આવે છે આમ સાધારણ સિધ જેવી વાત પણ છુપાવે છે તો જેની વાહવાહ બોલાવી હોય દિગ્વિજયી મનાતા હોય-તે કેમ કહી શકે કે હું પડી મર્યો ! અપૂર્વ માગના પ્રકાશક ભગવાનના લાડીલાનકન ! તો આવાજ હોયને ! આ અભિનિવેશિક મિત્રવાત્વ છે મધુ કહે છે, એવા બાલ જીવોનો તુ સગ કરીશ નહિ’ વળી તેના સગ કરનારાનો પણ તુ સગ કરીશ નહિ પછાવ્યા પણ લઈશ નહિ લક્ષ્મી આવી ગઈ હશે તો તે ફરી સાંપડી શકશે, પણ સમઠિત-રત્ન બે ગયું તો ફરી લાખડું બહુ દુસ્સહ છે માટે તુ ધર્મના માટે પ્રયાણ કર ધર્મ સમાયે છે તે સિવાય ત્રણે કાલે જીવનો ઉદ્ધાર નથી.

માબાપ બોઝની વાતો ફરી મૃગાપુત્રને સંસારમા રાખવાની વાતો કહે છે કહે છે તુ બુદ્ધ બોઝી થા પછી દીક્ષા લેજ ત્યારે મૃગાપુત્ર કહે છે

સાં ચિંતમ્માપિયરો પબ્બમંયં મહા પુટ્ટ ।

इदं मेव निष्पिबासस्म नन्वि किंचिदि दुष्करं ॥૪૫॥

‘હે માતા પિતા આપ જે વાત કરી રહ્યા છો, તે સત્ય છે. પણ જેને આ લોકની, વેલવની કે સુખની પિયાસા નથી, તેને સયમ માર્ગ કિચિત માત્ર પણ હુકમ નથી મૃગા-પુત્ર પૂર્વ લવે સયમ પાળીને આવ્યા છે, અતુલવ ગમ્ય છે, એટલે માતા-પિતાની દલીલો તોડવા વાતો કરે છે. વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૯૧ સુ.

સ. ૨૦૨૦ આસો વદિ ૨ ગુરુવાર, તા. ૨૨-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે.

માતાપિતાએ, સમય માર્ગની જે હુકમતા બતાવી તેના જવાબમા મૃગાપુત્ર કહે છે જેને આ લોકના ભૌતિક સુખની અભિલાષા નથી, તેને માટે કંઈ પણ હુકમ લાગતું નથી. જેની દૂકી દ્રષ્ટિ છે, આ ભવ પૂરતી જ દ્રષ્ટિ છે, તે જીવ પરાધીનતા ન સેવવી પડે એ માટે ધન એકઠું કરે છે મકાન, વસ્ત્રાદિ પોતાની સગવડતા સચવાય, તે માટેની તૈયારી કરી રાખે છે, પણ જ્યારે રવાના થશે, બીજી ગતિમા જશે ત્યારે કાંઈ સાથે આવશે? પારસલ રવાના કર્યા પહેલાં સરનામું તપાસવાની જરૂરત રહે છે તેમ તમારી જિંદગીના પારસલ પર મૃત્યુની મહોર વાગે તે પહેલાં તેનું સરનામું તપાસી લેજો, કે આ પારસલ પ્રભુના ચરણોમા પહોંચશેને?

આવતો ભવ કેવો થશે તે કહી વિચાર્યું છે? આ ભવ પૂરતી
તો ચિંતા કરી છે, કે જો મારી પાસે કાંઈ નહિ હોય તો
છોકરા સગા નહિ થામ પણ પરભવ માટેનું કાંઈ ભાતુ
બાપી લીધું છે ખરું ?

જવું મજલ લાખી સહી તૈયારી કાંઈ જાણી નહિ
ભાતુ ન હોયે સાચા ભાતા વિના કેમ ચાલશે ?
તેજ થયું વિરતાવનું માન્યા વિના કેમ ચાલશે ?

લાખી મજલે જવાનું છે, ત્યાં શું કરશે ? આ લોકની
પિપાસાવાળાને સયમની કુબ્ધરતા લાગે છે જૂઝ વસ્ત્ર,
ટાંક ન સહેવાય વચનો ન સહેવાય પણ આવતા ભવની
તૈયારી કેવી કરી છે ? અનતુ સાન્ધત મુખ મળે તેવી તૈયારી
છે ? સગાં-વહાલા કુકુળ, સ્ત્રી પરિવાર માટે ઘરને કાળાં
ધોળાં કરી છુ, પણ પાપના ગાસઠા કોણ લોગવશે ? પોતેજ
આ લોક પૂરતી જેની નજર છે, તે દુઃખી થાય છે, પણ
જેને આ લોકની પિપાસા નથી સાન્ધત, મુખ નજર સામે
પડ્યું છે દિવ્ય નયનો જેના ખુલી ગયાં છે તેવા જીવો
ભૌતિક મુખમા લલચાતા નથી સાકર ઉપર બેઠેલી માખી
।મે ત્યારે બિટી ચકે છે બળખા ઉપર બેઠેલી માખી તેમાં
થોડી જાય છે તેમ સમ્યગ્દષ્ટિ આત્માઓ સાકરની માખી
જેવા ॥ મિથ્યાદષ્ટિ આત્માઓ બળખાની માખી જેવા
છ તેને મરણના અત સુધી ત્યાગમાત્ર સ્વીકારવાનું મન
થતું નથી. આજબના અનેક આવકો મરણ નજીક આવ્યું
નહી હસતા સાજ પાચવય આત્માને પોષવા પોષકશાળામાં
વિચરતા હતા

મૃનાયુત કહું છું હે માતા

મારીર માણસાં છેવ, વેયણાઓ અનન્તસો ।
મય સોદાઓ મીમાઓ, અસદ્ દુક્ષ્ઠ મયાણિ ય ાદ્યા

અત્યારે હું પર્યાયમા રાજકુમાર છું, પણ મને ભૂત-કાળ સાબળ્યો છે દુનિયામા બે પ્રકારના હુ ખ છે, શારીરિક અને માનસિક એકેન્દ્રિયથી માડીને અસહી પચેન્દ્રિય જીવોને મન હોતુ નથી, તેથી તેમને એકલુ શારીરિક હુ ખ હોય છે સહી પચેન્દ્રિય (નારકી, તિર્થંચ, દેવ, મનુષ્ય)ને બે જાતના હુ ખ હોય છે મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થવાના પ્રતાપે, પૂર્વના ભવ નજરે દેખાયા છે. આ વેદના પાસે સયમની કઠણાઈ કાંઈ નથી સોળ પ્રકારના રોગથી પીડાતો હોય, એવી વેદના અનંતીવાર જીવે લોગવી છે. વળી માનસિક વેદના એટલે એકનો એક પુત્ર ચાલ્યો ગયો, શુભ થયો, તેની પાછળ વલોપાત કર્યો, જાહેરાત છપાવવી, વાવ-કૂવા તળાવ વગેરે ઠેકાણા તપાસી લેવા, ‘શુ થયું હશે’ આવી અનેક જાતની માનસિક ચાતનાઓ સહન કરવાની હોય છે

હીકરી ભણાવી-ગણાવી મોટી કરી, કોઈ ઉપાડીને ભાગી ગયો આખરૂં ગઈ, અને ઘર, કુટુંબમા મોડું દેખાડી શકાતુ નથી, આ બધી માનસિક ચિંતા છે કોઈની સાસુ, વહુને તીરની આણી ઉપર રાખતી હોય, હરેક કામમા ટક ટક કર્યો જ કરે, કામવાળી રિસાય તો મનાવા જાય તેટલી કિંમત પણ વહુની નહિ વળી કેટલીક સાસુઓ તો ઘાસલેટ રેહી વહુને સળગાવી મારે છે, પછી કહે, કે વહુ તો બળી ગઈ! પણ નરકમા ખરમાધામીઓ તે સાસુને અનેકવાર બાળીને ભડચુ કરી નાખશે, પછી ત્યાં ગમે તેટલી રાડો પાડે

પણ કોઈ છોડાવશે નહિ આ બધી માનસિક ચિંતા છે ચિંતા
હૃદયને કોરી ખાય છે

ચિંતા બધી અભાગણી ત્રિફલ જળતને ખાય,
જીવતાં જડાને જાકંઠે મરતા નરકે લઈ જાય

ચિંતા ઉપરથી મીઠું બિટી જતા ચિંતા બની જાય
છે ચિંતામાં મદદ સળજે છે અને ચિંતામાં જીવતો માણસ
સળજે છે

માખાપને ચિંતા રહે, કે દીકરાનું ક્યાંક બર બંધામ
તો દીઁ દલાણા બાઈની દીકરી છે કોઈના કહેણ આબા
નથી કહેણ આવે સ્વીકારે બાઈ બરમા આવે, પછી જોઈ લે
તકાલે ! માથે મરણોળુ જોશે, માથે કામવાળી જોશે ! બહે
ધણી બીજા માગતો હોય પણ માથે તો બધું જોશે. આવી
જીવો કુભાર્યા કહેવાય જ્યારે સદગુણી જીવો તો અધાંગના
ધમને બિંધી રહે છે હાગીનો તમારો જ છે, અલકાશીથી હું
ચોબીશ નહિ દેણા ઉતારી નાખો-તમે એર ખાઈને જીવન
દેડું કર્યો તો માથે કોના માથે જીવવાનું હોય ! જોમ સ્ત્રી
ગુણી સ્ત્રીઓ ! રીખાઈને સહન પહે સ્વીકારે છે

મૃગાપુત્રને અધાજ શાન વતે છે પૂવ ભવમાં આશિષ
પાળ્યું છે માતાને કહે છે આ સતાર અનાદિની અટવી છે
જેનો છઠો દખાતો નથી માથે તમારો આત્મા અનાદિ
કાગથી આ ભવરણના રણે છે કમના સળધે જ મ-મરણ
યમા જ કરે જ જ મ-જરા મરણવાળી આ અટવી છે
કયાય પણ ચિંતર રહીને ઠરવાનું કામ નથી. કોઈ પૂછે, કે બાઈ !
કયાના રહવાસી ? તો તમે જલદી કહી દેશો કે રાજકોટના
બહે રહવાસી રાજકોટના કહેવાળો પણ ખરી રીતે તો

પ્રવાસી જ છે. રાજાને પ્રયાણ કરવું છે, દાસી રસોઈ તૈયાર કરી રહી છે. ચારણીમા બુવે ત્યાં કુંગળી નથી. રાણીએ પૂછ્યું, કેમ બધું તૈયાર થઈ ગયું ? ત્યારે દાસી કહી છે 'ચલના હૈ, મગર રેના નહિ હૈ (રેના એટલે કુંગળી) બસ ! આ રાખ સાલગતા જ રાજાની મોહનિદ્રા ઊઠી. ગઈ જાગૃત થઈ ગયો. રાજા રાજાને ઠેકાણે રહ્યું ને રાજા તો ચાલી નીકળ્યો. ઉપાદાનની બચતિ હોય તો નિમિત્ત ટકરાય કે તુરત જ જાગી જાય છે. પછી કોઈ રોકવા પ્રયત્ન કરે તો પણ તે રોકાય નહિ. મૃગાપુત્રે તો મુનિને દેખ્યા ત્યાં વૈરાગ્યનો રંગ લાગી ગયો. તમે તો રાજા વ્યાખ્યાન સાલજો છો, શેષ કાળ પણ ખાલી ન જાય, છતાં કયા ઊભા છો ? અનંતા પુણ્યના યોગ હોય ત્યારે સત્સંગ પ્રાપ્ત થાય છે હવે ગદલાતદલા કયા સુધી કરવા છે ?

કાળનો ઝપાટો વાગી રહ્યો છે, માટે ચેતો, આવો અવસર ફરી નહિ મળે. ચાર ગતિ રૂપ આ અટવી જખર-જસ્ત છે, તેમા વળી જન્મ પાછળ મૃત્યુ લાગ્યું પડ્યું છે. દેવને પણ મોત જ્યાં જ્ઞાનમાં દેખાય ત્યાં હાજી ગગડી જાય. દેવને ઓરતો થાય મનુષ્ય કે તિથિય ગતિમા જઈશ, તે સ્થાનને જુઓ કૂલ કૂલની સેનમા રહ્યા હોય તેને વીચ શુકનો ગદો આહાર કરવો કેમ ગમે ! સવા નવમાસ સુધી ગર્ભાવાસમા બિંધે માથે, આડ ઉપર કેરી લટકે તેમ, લટકવાનું રસહરણી નાડ દ્વારા આહાર પહોંચે એવી અધારી કેટડીમા આ જીવ અનુલવ કરી આવ્યો છે.

માતા બેસે ત્યારે ગર્ભને થાય કે મને ખાતાળમા લઈ ગયા કે શું ? અને માતા બેઠી હોયને બિલી થાય તો

બધે આકાશમાં ઉછાળ્યો. માતા ખાડવા બેસે તો ગર્ભને બધે મુદગરનો માર પડતો હોય તેવો અનુભવ થાય છે. માતા શયનમાં બેઠી હોય તો ગર્ભને બાક લાગે છે. થતી સુવે ત્યાં સ્ત્રીરોર મચ્છની શિલા છાતી ઉપર બધે રાખી હોય, એવો અનુભવ ગર્ભને થાય છે. માતા આહાર કરે તેનો નિહાર નાકની ઢાડી ઉપરથી થઈને બાક છે જુઓ, ગર્ભમાં કશા કેવી થાય છે ? આવા ગર્ભસ્થાનના ઘણાં દુષ્ટો, આ છુવે ઘણીવાર લોગવ્યા છે. ગર્ભોવાસમાં સવાનવ માસ સુખી-પાર વગરની વેદના સહન કરવી પડે છે. આખા શરીરમાં સાઠાત્રણ કરોડ ડુવાટા છે. કોઈ કોપાયમાન દેવતા ડુવાટે ડુવાટે હોદાની સોમે ભોંકી ચામઠે મઢી, તઠકે સૂકવે ને જેવી વેદના થાય તંબી વેદના ગર્ભોવસ્થાની છે. જ મતાં કોડ ગણી વેદના, અને મરતા કોડાનકોડી ગણી વેદના, એમાં જ મલી વખતે પુરુષાર્થ હોય તો સ્ત્રીમાં અવતરે નહિતર આઠો થાય પછી નર્મ-ડોકટરને બોલાવાય ડોકટર કહેશે કેમસિ ગભીર છે. બે છુવ નહિ બધે, ત્યારે બાઈને બચાવવાના પ્રયત્ન થાય—ગર્ભનું તો કોણ સરુ થાય ?

ડોકટર લોખંડના સળિયા લઈ ગર્ભનું તાળવું છેડે છે. કટકા કરી કરીને કાઢે છે નારકીનાં દુષ્ટો તો નરકમાં હોય, પલ્લ—અહીં તો. આમાં જ ખલાસ થઈ ગયો. મનુષ્ય અવતાર ગણાયો—નણ શુ કરી શક્યો ? તેની અપેક્ષાએ તમે કેવા ભાગ્યશાળી છો ? તમને કેવી તક મળી છે ?

સવાનવ માસ સુખી ત્રાહિ ત્રાહિ પાહારતો હતો. જ મ થયો. ૧૧મી મુઠ્ઠી, ત્યાં એ દુષ્ટ બૂલી ગયો ને સસાર મીઠો નાકર જવા લાગ્યો. મોટે થતા અજન-પાવહર છાત્તા શીખી

ગયો. આ બધા નખરા કયાથી ! સવાનવ માસની કઈ દશા હતી તે સભાર તો ખરો ? હવે ફરી ગર્ભાવાસમા આવવું ન પડે, તેવું કાઈક તો કરી લે

તું તો બૂલી ગયો તેનું ભાન, છેક હારી ખેડો નાદાન.
હવે ભગ ભગ હેવાન રે, ભગ જીવડા, મળુને મળવાને ભવુ.

ગુરુ રાડો પાડી સમજાવે છે, છતા કાંઈ કરવાનું મન જ થતું નથી એવો નાદાન બની ગયો છે ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુ ન થાય, પ્રતિક્રમણુ તો કયાથી જ થાય ? માળા ફેરવવાનું કહીયે તો કહેશે ચાદ ન રહે, તો પછી તારું થશે શું ? બજારમા ન જનારા કેટલા અને ઉપાશ્રયે ન જનારા કેટલા ? ગુરુ સમજાવે છે, કે આ માર્ગ સુરક્ષિત છે શ્રોતાઓએ વાત લક્ષમા લેવી જોઈએ, તોજ શ્રોતા વક્તાનો મેળ રહે છે

ખા ધ્ર પારવતીબાઈ મહાસતીજીની આજે તિથિ છે પોતે શાત સ્વભાવી, સ્નાની, ગર્ભીર, વિક્રાન હતા ગામેગામ ફરી, ધર્મનો સદેશો પહોચાડ્યો હતો

કરો દંકાર એવો, છૂટે પાખ ડી દેવો,
વીરોનો રાહ એવો, કદમ બઢાતે ભાઓ,

મહાવીરનું શાસન, ચારેકોર ફેલાતે ભાઓ

ધર ધર સદેશ વહાલા, વીરનો સૂચાતે ભાઓ.

સમક્ષિત વિનાની કીધી, કરણીએ આજસુધી

ટાળ્યો નહિ ભવનો ફેરો, સમક્ષિતનો લઇને લાવો-મહાવીર.

પૂજ્યશ્રીની શૈલી બહુ જ સુદર હતી ગામડાથી શહેર સુધીનાઓને ઋત-પચ્ચક્રખાણુ દર્ષ કરકને વૈરાગ્ય માર્ગે વાળ્યા હતા એવા પૂજ્ય મહાસતીજી ધર્મની આરાધના

ઠરી, બધા છવોને સ માર્ગે વાળી આત્માનું કલ્યાણ ઠરી
ગયા એ પ્રમાણે, જે ધમનાં ગણનાં લેશે, તે સુખી થશે.
મૃગાપુત્ર વળી પણ પોતાની માતાને, ધમનો પાઠ શી રીતે
સમજાવશે. તેનો અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન કરે મુ

સવત ૨૦૨૦ના આશો વદિ ૩ શુક્રવાર, તા. ૨૩-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે જ્યે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્ય
યનસૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

‘જહા ઇમ’ इह सीय वस्तोऽप्यन्तगुणो वहि ।

नरपसु वैयणा सीया अस्ताया वैयया मय ॥૪૮॥

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે ‘હે માતાપિતા !
આપે સ ધમમાર્ગની દુષ્કરતા વર્ણવી છે તે વાત ખરી છે
પણ મારી મુશ્કેલી તો જુઓ ! મૃગાપુત્રે છેલ્લા સઠી પચ્ચ-
ન્દ્રિયના જે જે કાવો કયાં છે, તે જોઈ શકે છે નરકમાં ઠેથી
વેડના ॥ તેનું દિગ્દશન માતા પાસે કરે છે

નરક સાત છે ધમા, વશા સિદ્ધા, અજણા શિંહા
મધા માધવઈ જે પ્રમાણે સાત નરક છે અને તેના સાત
ગોત્ર છે રત્નપ્રજા શર્કરાપ્રજા વાલુપ્રજા પઠપ્રજા, મૂમપ્રજા,
તમપ્રજા અને તમતમાપ્રજા આ બધી નરક ધનોદધિ ધનવા,
તનવા અને આકાશને આધારે છે પહેલી નરક એક લાખ
જે સી હજાર જોજનમાં છે એક હજાર જોજનનું પઠ નીચે

મૂકીયે અને એક હજાર જોજનનું પડ ઉપરનું મૂકી દઈએ, તે વચ્ચે એક લાખ ઈંકાતેર હજાર જોજનની પોલાણુ રહે છે. એ પોલાણુમાં તેર પાંચડા અને બાર આતરા છે આ પાંચડાની અદર નારકીના જીવો રહે છે આતરામાં ભવનપતિ દેવતા રહે છે

ત્યાં દેવો સુખ ભોગવે છે અને નારકી દુઃખ ભોગવે છે. રાજકોટમાં ઘણા માણસો રહે છે, તેમાં કેટલાક સાદાથી ભોગવે છે, અને કેટલાયને ખાવાનાય સાસા કે તેમ નરકમાં દુઃખીઓમાં ઉત્પન્ન થતા નારકીના જીવો દુઃખ ભોગવે છે, ૧૬ હજાર જોજનનો ખરકાડ તે સોળ જાતના રત્નમય છે તે રત્ન શ્યામ વર્ણી, ખળ્યા કોલસા સરીખા છે ૮૦ હજાર જોજનનો આઉખળ છે, ચોરાસી હજાર જોજનનું પકખળ છે, એમ એક લાખ એ સી હજાર જોજનનો પૃથ્વી પિંડ છે તેમાં ઉપરના હજાર જોજન, તેમાં ૧૦૦ જોજન ઉપર મૂકીએ અને ૧૦૦ જોજન નીચે મૂકે, વચલા ૮૦૦ જોજનની પોલાણુમાં વાણુ-વ્યતર દેવતા રહે છે ઉપરના એકસો જોજનમાં દશ જોજન ઉપર ને દશ જોજન નીચે મૂકે, વચ્ચે ૮૦ જોજનમાં જ્વલકા નામના દેવતા રહે છે એકસો જોજન નીચે, અહીં થી, વાણુવ્યતર દેવતા રહે છે અજ્ઞાની જીવો, ખાલજીવો, દારુ પીનારા, માસા-હાર કરનારા, પચેન્દ્રિયના વધ કરનારા, આરભ-પરિચ્છેદની સીમા નહિ રાખનારા જીવો નરકે જાય છે તેની અદર એકલું પરવશપાણુ છે

આચારાગસૂત્રમાં કહ્યું છે, કે કૂર કર્મ કરનારા ખાલ જીવો-જેના હૈયામાં નિર્દયતા વસી છે તેવા જીવો નરકમાં જાય છે ભાવ-નરક ખડી કર્યા વિના દ્રવ્ય નરકમાં જવાતું

નથી. નરકના આશુખ્ય અહીં જ થાય ■ જોગવવા તમા જવું પડે છે કાણુ આપે તો કાચ ગાય છે ચિદ્દુ કૂરેદિકમ્મદિ ચિદ્દુ પરિમચિદ્દિ અચિદ્દુ કૂરેદિ કમ્મદિનો ચિદ્દુ પરિમિદ્દુ જેવા કૂર કમીં જીવ કરે છે, તેવી કૂર અતિમા જવું પડે છે જે કૂર કમીં કરતા નથી તેના માટે દુર્ગતિનાં બાણાં જાંબ છે બહાસ્વદીઆઓ બહારવટુ ખેડે છે નાક, કાન કાપી દેશે છે વેર ઠેની સાથે હોય છે અને ઠેટલાથે નવાણીયા વચમાં કુટાર્ક જાય છે ખેડૂત આદિ દેખાણો કે કાન નાક કાપ્યા જ છે! એક માણસ ખૂન કરે સરકાર ખૂનનો બદલો ફાંસીથી બાપશે પછી કાલે પાલ્લોન્યા ખૂન કર્યા હોય પણ બધી સભાની ફાંસી તો એકવાર જ હોય છે પણ કમ જેવો ન્યાયાધીશ દુનિયામાં કોઈ નથી.

ચમરજીની અને જમાર બન્નેને સરખો ન્યાય આપે છે ગમે તેવા હોય જેવા કમ કર્યા હશે, તેવી ગતિમા ઉત્પન્ન થવું પડશે. ત્યાં જોગબાણુ કે લાચ દેશવ કામ નથી આવતી અહીં તો ગમે તેવા ગુન્હા કર્યા હોય છતાં પૈસા વેરી દીજો તો છૂટી જવાય છે પણ ત્યાં તો અનેક વાર અગ્નિમાં ભડકુ થવાનું છે નારકીનું જોખમ આજુ આજુખ્ય દશ હજાર વખતું અને વધુમાં વધુ તેત્રીસ સાગરોપમનું છે સન્નિહવા છુરો દીરીત વૃક્ષના અંક પ્રાક જનુધ્યાં ત્રીજી નરક સુધી પરમાધામી દવતાઓ માર માટે છે પૂર્વે કરાયેલાં કમનું સ્મરણ કરાવે છે માર અને મોક્ષ લેખુ જ જરાવારની પણ શાતા નથી. હુ ખનો પાર નથી. નરકમાં પ્રકાશ નથી, અંધકાર જ કાચો છે કયાય પણ પ્રકાશનું કિરણ નથી.

અ તાવદુ અદિજઠરના અદિસુરવ્ય મહાજ મઠિયા ।

નરકનો આકાર અદરથી ગોળાકારે અને બહારનો આકાર ચોરસ છે જ્યારે દેવલોકનો આકાર બહારથી ગોળાકારે અદર ચોરસાકારે છે

નરકની અદર જમીન, સળવેલા અગ્નિની ધાર જેવી છે પણ મૂકે કે કપાઈ જાય દેવલોકની ભૂમિ જાણે કૂલકમળમાં પણ મૂકે તેવી છે દેવલોકમાં દેવદેવીના અને રત્નોના અજવાળા, દાગીનાના શુભ પુદ્ગલોના અજવાળા, પ્રકાશના પુજ પથરાયેલા છે, જ્યારે નરકમાં નારકીના અશુભ પુદ્ગલોનો નિત્ય અધકાર હોય છે નરકના જીવો જ્યારે તેમાં દાખલ થાય છે, ત્યારે જેણે ક્ષેત્ર તેવી વેદના, લાગુ પડે છે અનતી ભૂખ છે, અનતી તરસ છે આખા જગતનું ધાન્ય, નારકીના જીવને ખવડાવવામાં આવે, છતાં નારકીના જીવને ભૂખની તૃપ્તિ ન થાય અહીં પોતાના સ્વાદ માટે કઈક જાનવશોનો સહાર કરી નાખ્યો હોય, એવા કૂર કર્મો કર્યા હોય તેને, ત્યાં તેનું જ માસ કાપી ખવરાવે છે

અનતી ભૂખ અને અનતી તૃષ્ણ છે અનતી ટાઢ અને અનતો તાપ છે આવા હું ખો હું સહન કરી આવ્યો છું પછી અહીં વહોરવા જતા તડકો લાગશે, ડામરની સડકે કે વેણ ઉપર કેમ ચાલી શકાશે ? ભૂખથી રહેલું પડશે વગેરે હું ખો જે વણવો છો, તે મને કાઈ વિસાતમાં નથી માર્ગદેવી માતા, સયમી પુત્ર ઋષભદેવને યાદ કરી ઠંડપાત કરતા ઠહે છે

હૂખ પાખું મારું રિખવો, લઈને કામ ચલાવે,
સુદૃઢ લોજન બાણે જમતા, કેમ કરીને બાવે રે,

માતાના નયણલાને, પુત્રે બાલ્યા પુત્રે રક્તા શાખ્યા રે
જન્મ વિહારતુ બીડુ લકપી શાખ્ય તણને આડમારે
માતાના નયણલાને

હુખુ ટાકુ ને જૂનાં ખાન્યથી ખનાવેલો આહાર સી
રીતે ગળે ઉતારતો હશે? કેવું મગતુ હશે? અને તો શાક
અમાણુ, પાપડ, રાયવા, ચટણીના કેટલા ફૂંક કરીએ છીએ
ત્યારે મારો પુત્ર, મહાન સાદાળી શાજસોગ લોખવી નીકળ્યો
છે હુખુ કેમ બાવતુ હશે? માતાના હિલમાં લાગણીવશ આવો
વિચારો આવે છે, પણ હે માતા! નરકમાં તો અનવી ભૂખ
અને અનવી તરસ છે ત્યા સરખત કે આઈશ્કીમ શાખુ
નથી કે મળે તરફડિયા મારી મારીને ભૂખ-તરસ વેડીને,
આખી જિંદગી ઠાલી હતી અહીંતો સ્વામીનતાએ એક
રાતના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણમાં નરકના પાવ્યસો વરસના
દેવા કપાય છે ચોવિહાર ચોકખા ભેઈએ.

આજે તો ચોવિહારનાં પચ્ચક્રખાણ કરે તેમાં લોટા
પાણીની ટૂટ શખે પણ અહીં છૂટની વાત ન થાલે, નક્કર
ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણ કસ્વાની વાત છે અહીં તાપ પટે
તા ઝેરક દીશન રૂમમાં બેઠો હોય સુગંધી ટટીએ લગાવી
દીએ શિવળ પીણા પીએ પરતુ ઇલેક્ટ્રીક પખામાં પથિન્દ્રિય
જીવાની કેટલી હિસ થાય છે? પાંખમાં ચઢકુ બરાણુ કે
કપાઈ બાય છે રાખી કહે છે કે જેટલી સગવડ લીધી છે
તેનો ત્યા બરાબર જવાબ દેવો પડશે. પથિન્દ્રિયની હિસા
વાયરાનાં જીવની હિસા ફૂંકા માખી, મચ્છળના કચ્છરખાણ
નીકળી બાય છે તમારાથી પસીનો સકેન નથી થતો તેથી
પખા ચાકુ કરો છો પણ સામાના પ્રાણ ચાલ્યા બાય છે
તનો વિચાર જરાક તો કરો.

વરસીતપનુ પાશુ હોય તો ય કહેશે, સામો પંખો મૂકો, પણ પંખો ન જોઈએ, એમ ખરું ! શુ હું ખ પડી ગયું છે ! સાધુ કેટલું સહન કરે છે ! અહીં શાતા શીખિયો થાવા જાય છે, પણ મરીને કંઈ ગતિમા સુકાઈ જવાશે તેની ખબર છે ? માટે સ્વાધીનતાએ સમજી જા. જે માણસ સ્વાધીનતાથી સમજી જાય છે તેને પછી દુર્ગતિના દ્વાર જોવા પડતા નથી અને તરફનીઓએ જ્ઞાનથી જોયું છે, જાણ્યું છે, કેવળ જ્ઞાનમાં કંઈ પણ અજાણ્યું નથી. નારકીના હું અને જ્ઞાનીઓ જ્ઞાનમાં જુઓ છે પણ વેદતા નથી નારકી જાણે છે અને વેદ છે માટે જ્ઞાની પુરુષોના વચનમાં રક્ત રહી, કૂર કમોંધી પાછા હટી જવાય, તો દુર્ગતિમાં જવું ન પડે. જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે જ્ઞાતા ખનો પણ કતો ન ખનો, મશીનો, છનો, પોટરી, વગેરે લઠિયોનાં કારખાનાં ક્યાં તેથી શુ પ્રગતિ કરી ?

પાપની પ્રગતિ થઈ રહી છે, કપાસિયા છનમાં લોઢાતા નથી પણ તારો આત્મા જ લોઢાય જવાનો છે, પુણ્ય પીલાઈ રહ્યું છે, માટે સમજી જા. લવિખ્યમાં કેટલાગણુ હું ખ, સામુ થઈને આવશે તેનો ખ્યાલ છે ખરો ? નરકમાં અને તો તાપ છે તેની કલ્પના તો કરો મેરૂ પર્વત જેવડો લોઢાનો ગોળો નારકીમાં ફેંકવામાં આવે તો એકજ સેકન્ડમાં તેનો રસ થઈ જાય, તેટલી ગરમી નરકમાં છે. અગાર-છાર-કોલસાની અગ્નિ, ચક્રમકની અગ્નિ, એમ અહીં દ્રીપની અગ્નિ એકઠી કરોને તેનો ઢગલો કરો અને તેમાં નારકીના છવને સુવાડો તો તેને શાતારૂપ લાગે અને ઘસઘસાટ લિધી જાય તો પછી કલ્પના કરો કે અહીં કરતા કેટલો તાપ, અને તગણી અગ્નિ નરકમાં હશે ? ત્યાં વૈકેય ખનાવેલ અગ્નિ છે, હે માતા ! એવી નરકની યાતના હું અનંતીવાર લોગવી આવ્યો છું

સાતે નવકે હું મથેાછી અનતી અનતી રેવાર
 ઉદન, સેદન મે સહાઈ ને દેતાં ન આપે ખાર હો. માયડી.
 સખ્ક હાએળી રે ભય

મૂળાપુત્રનો વેશઅ અરુભુત છે છે માતા ! અનતીવાર
 છેદન સેદન, વાડન, તજ નના હું જ આ છવ લોગવી આવ્યો
 છે હું અગ્નિમા શેઠાયો છું બાઈઓ રાઈમિશીધી વધાર કરે
 છે ત્યારે રાઈમિશી તઠોવડ ફૂટે છે રાઈને હાથે હાથે છવ છે
 રાઈ ન મૂકે તો વાધો શું છે વિવળી ઠાવુ સમારીને ઉપર
 મીકુ-મરચુ બભરાવવાની દેશન થઈ પડી છે દહીવડાં ઉપર
 ઠાઘમીર મરચા નાખે. ઠાઘાં અને પાકા લીલોત્રી તથા ઠાઘમૂળ
 ઠોરની જેમ ખાવાજ મઠયા છે શું ઠોરનો અવતાર આવ્યો
 છે ? હુંગળી લસણ, માજર-મૂળા ઉઠાના રસ, આમાં શું પીટા
 મીન માને છે ! પીટામીન પ્રાણવ્યય મા છે પ્રાણવ્યય પાળે
 તો ઘણી શક્તિ પ્રજા મશે.

એક બાઈ વિધવા છે સારી સુપતિ પાસે છે, સાથે
 ધર્મ પક્ષ વહાલો બપયો છે અપજ-નિરાધાર-ઠોઈ પક્ષ તેને
 આંગણેથી નિરાશ થઈને જતુ નથી. બાઈ ધર્મ ધ્યાનમા
 રહે છે રોજ સામાયિક કરે છે વિધિના પૌવધ કરે છે
 સાધુસતની વાણી સંભે છે સુપાત્રે દાન દમે છે છેઠશે એકનો
 એક છે અગ્યાર વયનો થયો કમના વિપાકે મૂઝારો ઉપદયો
 શરમી કરે થઈ આવ્યો છેઠશને શાતા વળવી નથી વેદોને
 બોલાવ્યા, ઉપચાર કરાવ્યા છતાં ફેર પડતો નથી.

ઠોઠટર કહે છે આ બાળકને ઠળસ ન્યુમોનીઆ છે
 એક ઉપાય છે કે જોળ મૂકે તેના ઉપર આર પાથ માળી
 આવીને બેસે તેનો ચૂરો કરી જવરાજવામા આવે તો વમન

થાય અને એ વાટે કંઈ નીકળી જાય, તો આરામ થાય. બાઈ કહે, અરર! એ શું બોલ્યા! મારા છોકરાના પ્રાણ જોવો જ માખીઓનો પ્રાણ છે. માખી મારીને શું હું છોકરાને જીવાડું! તો કહે, અમે કરી દઈએ? બાઈ કહે, એવું મારી પાસે બોલશે નહિ. પાચમની છઠ કોઈ કરનાર નથી આયુષ્ય સૌ સૌનું ભોગવે છે મોરાથી ત્રસ જીવની હિંસા થાય જ નહિ. બાઈ કેટલી દ્રઢધર્મી છે! એક દીકરા ઉપર ધામધૂમ છે, છતાં માન્યતા કેવી છે! આ જગતમાં મુસાફર ભોગા થયા છીએ, આયુષ્ય પૂર્ણ થયે, ક્યારે જીંડીને કયા જવાના, તેની શી ખબર છે?

“તળાવની પાળે માનવ પંખીડા, મળીને એકઠાં થાય છે,
હળી મળી સૌ આનંદ છૂંટી, ચોતે ચોતાને ઘેર જાય ■
હો માનવી,”

સાજ પડી, ડાળે ડાળે સૌ ભોગા થયા છીએ. સંઘવી, શેઠ, સખીદા, વોરા, મહેતા, શાહ-આમ સબધરૂપી ડાળો ઉપર બેસી ગયા છે. સવાર પડશે કે કયાના કયા ચાલ્યા જઈશું તેની ખબર છે? આવ્યા ત્યારે કોઈનેય ઓળખતા ન હતા. મોટો થયો એટલે મા, ભાઈ, બહેન કહેવા લાગ્યા. પછી તો માયાના બધન બધાણાં ‘સ્નેહપાશાં મયંકરા’ લોખંડની સાંકળ તોડવી સહેલી છે પણ સ્નેહના બધન તોડવા બહુ મુશ્કેલ છે ભલે પછી એ કાચા સૂતરને તાતજી બાધેલા હોય પરણવા જાય ત્યારે સપુટિયુ ફાડાવે છે ને? એ સપુટિયુ પણ તમને ઉપદેશ આપે છે, કે ભાઈ, હવે તારા કૂટ્યા સમજી લે કેટલા સાથે લડાઈ, ટટો, કાળાબજાર કરી પેટ ભરો છો? કોના માટે ભેજુ કરો છો? કમ કોણ

સોઝવી દેવા આવશે ?

બાઈ કહે છે, માણ પુત્રને માટે એવી દવા ન હોય. ઘરમાં લીવરની દવા ખાવતી હોય તો તમે ત્યાં પાછી ન થકો ? છોકરો નબળો છે, માછલીનું તેલ આપીએ છીએ, આવી દવા આવકને ખર્ચે નહિ. સસ્કાર કેવા રેઠો છે ? બધાં કંઈમૂળ ન રખાય ત્યાં માછલીનાં તેલ ઘરમાં રખાય જ કેમ ? વપરાય પણ ક્યાંથી ?

બાઈ કહે છે કે જે ચર્ચુ હોય તે ઘાય, પણ આ ક્ષમતો નહિ જ ઘાય નિવડા ઉપચાર કરે. આનું ન મં ફક્ત ખર્ચી કહેવાય આજે તો બેરોશોરથી હિંસાચુક્ર દવા વાપરતો હોય, સાધનો પણ તેવાં હોય .

બડિયાળના પટા પણ વગેરે બનાવતા કેવી કેવી કૂચ રીતે દોરના કુણા જાનને મારવામા આવે છે કરનાર દોનાર અને સોગવનાર ઝલેલ પાપી કહે છે તમે વાપરો છો તેથી જ તેઓ બનાવે છે માટે તમે પણ પાપના ભાગીદાર કરો છો.

નિર્દોષ ઉપચારથી બાળક બની ગયો. કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે છવર્ચુ કે મરચું એ તો આચુખ ઉપર અધ્યાર રાખે છે પણ કટોકટીના સમયે ધર્મમા ફક્ત રહેવું એ મુખ્ય વાત છે પૂનઃ ગુરુદેવ શ્રી કેશવલાલભાઈ મહારાજ કહેતા, કે-

‘આત્મ રેત રક્ષા કરે પ્રારબ્ધ કરે ચોપણ
રોનું મિલ રક્ષા કરે તમ બાળે નિરબળ નાથ

આચુખ છે ત્યાં સુધી કોઈ વાળ વાંકો કરનાર નથી. અને પ્રારબ્ધ નમે ત્યાંથી લાવી આપી ચોપણ કરવાનું જ છે

મૃગાપુત્ર માતા પિતાને કહે છે, મારા જીવે નરકમાં અસહ્ય વેદના લોગવી છે પછી સયમની મુશ્કેલી મને શી લાગે ! નરકના દુઃખ પાસે સયમનું દુઃખ કંઈ વિસાતમાં નથી માટે હું માતા ? મને રજા આપો હજી પછી મૃગાપુત્ર શું કહેશે, તે સખધી અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૬૩ મું

સંવત ૨૦૨૦ આસો વદિ ૪ શનિવાર, તા. ૨૪-૧૦-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે, સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર આપી રહ્યો છે. મૃગાપુત્ર માતા પિતાને સમજાવે છે કે,

કન્દન્તો કન્દુકુમ્ભીસુ, ઉદ્દુષાઓ અદ્વૈતિરો ।

દુયાસજે જલન્તમ્મિ, પક્કપુન્વો અણન્તસો ॥૪૯॥

પૂર્વભવનો જેને સાક્ષાત્કાર વર્તે છે, તેવા મૃગાપુત્ર વૈરાગ્યથી તરખોળ છે નરકની દશ પ્રકારની ક્ષેત્ર-વેદના છે. અનતી ભૂખ, અનતી તરસ, અનતી ટાઢ, અનતી ગરમી, અનતો દાહ, અનતો જ્વર, અનતી ખરબ, અનતો ભય, અનતું પરવશપણ અને અનતો શોક વર્તે છે, ત્યાં કોઈ કોઈને મદદ કરી શકે નહિ અનાથી મુનિને આગા શરીરમાં દાહજ્વર પેદા થયો છે જેની વાત શ્રેષ્ઠિક રાજાને કરી છે ત્રણ દેવતા કોપાયમાન થયા હોયને, શૂળ લોકે, એવી

આજમાં વેદના ઉત્પન્ન થઈ આખા શરીરમાં જળવશનો
કોઈ પાર નહી

જનુ તે રાજવેશ બોલાવીઆ, કીધા તે કોઠ ઉપાથ,
જાવતા અહન અચીંયા, તોય તેને શે સમાધિ ન થાય
મેળીકરાય કુ શે અનાધિ નિશ્ચય

અનાધી અનિ પોતાના લવનની આપવીતી મેણીક
રાજાને કહે છે આંખોની વેદના બધે ઠોળો નીકળી પડ્યો
વળી શરીરમાં વિપુલ દાઢ, અતુલ જેની તુલના આપી શકાય
નહિ, ઇન્દ્રજી વજ્ર પઢેને જેવી વેદના થાય તેવી વેદના આખા
શરીરમાં થતી. ધણા રાજવેશો બોલાવ્યા, તોપણ કોઈ મને
મારા દુઃખમાંથી મુક્ત કરી શક્યું નહિ. જાવતા અહનમાં
જેવો સુષુ છે કે જાવન મણુ તેલની ઉકળતી કડાઈમાં ફક્ત
એક જ ટીપુ નાખવામાં આવે તો તે તેલ પોષ માસના
પાણી જેવું શીતળ થઈ જાય, એવા અહનના લેપ મારા શરીર
ઉપર લગાવ્યા છતાં શાતા વળી નહિ, અશાતા વેદનીય
કર્મ ઉપાર્જન કરેલાં તે ભોગવ્યા વગર છૂટકો નથી. પોતેજ
કર્મ બાંધ્યા છે તો ભોગવવાં પણ પોતાને જ પડ્યો.

જે લવેાએ ધણા પ્રાણી, જૂત, લવેા અને સત્ત્વેાને
ત્રાસ પમાડ્યા છે કૂર રીતે હિંસા કરી છે, દુઃખ ઉપજાવી
આનંદ અનુભવેા છે દેહકાના પગ કાપી પારસલ કરી દીધાં
છે સામેથી કહેવરાવ છે કે દેહકાના પગ ફાડે લાગ્યા છે,
માટે મોકલતા રહેજો. કેના કૂર પાપ ? કેટલા દેહકાં મારે,
ત્યારે કેટલા પગ થાય ! જેવી કૂર કમાણી ચા માટે કરા છે ?
તો જવાબ આપે છે કે અમે પહેલા ઠોકુ ઉઘવી રહ્યો છીએ

અને પછી પગ કાપીયે છીએ પણ તારુ ડોકુ કેઈ ઉડાવી
 દયે, તો કેટલી વેદના થાય ! પારકા જીવોને દુ ખ દેનારને
 ક પારી છૂટતી નથી, જાણે પોતાને માથે મોત જ નથી આવા
 ચીકણા કર્મ બાધનારો ૭૦ કોડાનકોડી સાગરોપમ સુધી શાંતિથી
 બેસી શકે નહિ એવું દશાશ્રુતની ૯મી દશામા કહ્યું છે નરકમા
 જીવો રુદન કરે છે, આકેન્દ કરે છે, પણ શુ પરમાધામીઓને
 દયા આવે છે ? દોરને લાડુ પડ્યું હોય, કાગડા કોલતા
 હોય, તોય અનુકંપા આવવી જોઈએ, તેના બદલે આજના
 માનવીઓ જીવોને ફૂર રીતે મારે છે મત્સ્ય ઉદ્યોગમા સવા-
 રમા ઊડી લોચ લઈને મોટી મોટી જાળ પાથરી, અસખ્ય
 માછલાને મારતા હોય છે જ્યારે માછલાને પકડે છે, ત્યારે
 તે જીવોનો તરફડાટ કેવો હોય છે !

કોઈ પણ જીવને મોત ગમતું નથી છતાં ફૂર રીતે
 મારે છે કાટા ગળામા ખૂચાડે છે આવા મત્સ્યઉદ્યોગ શરૂ
 કરાવનારની સમિતિમા જેઓ અનુમોદન આપે, તેઓ સૌને
 આ કારમી હિંસાનું પાપ લાગે છે હિંસા કરવી, કરાવવી
 અને અનુમોદવી, એ ત્રણેયમા પાપ લાગે છે તને એવા
 માણસોને વોટ આપવા જાઓ, એટલે હિંસાને અનુમતિ
 આપી રહ્યા છો તમારો ધર્મ શુ બોલે છે ? કરતુ, કરાવતુ
 અને અનુમોદતુ એ પાપ છે તમારી બુદ્ધિ બૂઠી કેમ થઈ
 ગઈ છે ? એવાને મત દેવા કેમ જાઓ છો ! આગળના
 માણસો જો કોઈ ચમારને ધીરધાર કરતા લાગે, તો ધૂળ
 કાઢી નાખતા આમડાનો વેપાર વાણિયાનો દીકરો કરી જ ન
 શકતો આજે તો કોઈ કોઈ વેપારી માસના વેગનો ભરીને
 મોકલે અને અહીં પહોંચે નજરે બેસી જાય એવા ધર્મપ્રેમીનું

લેખક લજવાય છે તમે ધમ પ્રેમી છો કે પૈસાપ્રેમી ! આવી
હિંસા પાછળ કંઈક વહાણો રાહી, પરદેશમાં માલ મોકલવા
હોય, પછી દેશમાં આવી સઘ જમાડી દ્યે, જોટલે શુ પાપ
ધોવાઈ અંતુ જોમ માનો છો ?

કમને કોઈની શરમ આવતી નથી. માંધાતા ચક્રવર્તી
શબ્દ—જેવાને બ્યારે કર્મનો ખક્કો લાગ્યો, ત્યારે જલ્દત
ચક્રવર્તિ જેવા સાતમી નરકે જઈ પડયા ત્યાં તેનું ધન, વૈભવ,
ચૌદ રત્ન નવનિધાન, કોઈ બચાવી શક્યું નહિ. તમારે કોના
ખાતર લેખુ કર્યું છે ? છ ખડના અધિપતિની ૬૪ હજાર
રાણીઓ પછ, નરકમાં પડતાં તેનો હાથ ઝાલી શકી નહીં
જોળખાણ કાંઈ કામ આવતી નથી. તમે શુ જોઈને જી પે મામે
રણવા માડ્યું છે ? કર્મ જાંખ્યા ત લોગબ્યાં વિના છૂટકો જ
નથી, તમને કેટલું મળે તો સતોષ થાય ? ઉત્તરાધ્યયન
સુત્રમા પ્રશ્ન પ્રશ્ને છે

સઘ્વ જગ ગદ્ ગદ્ સઘ્વ જાગિ યજ્ઞ મયે ।

સઘ્વડપિ તે જપગ્ગજ મેવ તાવાય તં તથ ॥

ઉ અ ૧૪ ગા ૪૬

સવ લોક ભરીને ધન જોઈ જ માણસને આપી દ્યે છતાંય
તેને સતોષ જતો નથી. હે આત્મન્ ! તૃષ્ણા કોઈ રીતે પૂરી
કરી શકાય તેમ નથી. તૃષ્ણા—તરબોને ઉછળે ચડતો જીવ
જોરજોરથી પાપ કરે છે આરભ—સમારભને બનથનાં મૂળ
કીધા છે તેને ખૂબ ખૂબ વિકસાવે છે કંઈકના કચ્છરપાણ
વાળી નાખે છે આત્મ સુઝ પુરુષોને છાજે ખરૂં ? જોઈ
મહાત્મા નહીં કિનારે પહોંચી જાંખી ધમધ્યાન કરી રહ્યા છે
ત્યાં જોઈ માણસ પરદેશથી ખૂબ કમાઈને આવેલો, તે તેની

પણુંકુટિએ આવે છે. એરણની ચોરી કરી સોયના દાન દેવાં છે. તે દાન કરે છે, કે માન કમાય છે ?

આજે તો નામની બળતરા બહુ હાલી છે, પણ તીર્થ કર જેવાનાં નામ ન રહ્યાં તો તારા શુ રહેવાનાં છે ? પાચમેા આરો ઉતરશે ત્યારે ગંગા, સિંધુ નદી, લવણની ખાડી, વૈતાલ્ય પર્વત, ઋષભકુટ એ પાંચ જ રહેશે. ખાકીબધુ ઠટણુ-પટણુ થઈ જશે, પછી તારુ નામ કયા રહેશે ? છતાં અજ્ઞાની જીવોને માન કમાવવુ છે અભિમાનમા અટવાય નહિ તેનેજ માન મળે અને પચે માન મળવુ તે પુણ્યોદયને આભારી છે માન મેળવવા પ્રયાસ કરવો તે પાપનો પ્રયાસ છે. ભગવાન કહે છે, કે માનને ટાળો. ભગવાનને ન્યારે સામે મળનાર પૂછતા કે કોણુ છો ? ત્યારે એમજ કહેતા કે, હુ ભિક્ષુ છું, સાધુ છુ, પણ જાતની ઓળખાણુ નથી આપી કે, હુ ત્રિશલાનંદન, મારા જન્મ વખતે ૬૪ ઇન્દ્રે મારા જન્મ કલ્યાણુ મેરૂ પર્વત ઉપર ઉજળ્યા હતા જવાબમા 'અહં મિક્ષુ' 'હુ સાધુ છુ' એટલીજ ઓળખાણુ આપી છે આજે તો ઓળખાણુ માટે મરે છે માન કમાયને પોષે છે

પ્રભુ કેટલા નિરાભિમાની હતા ! આજે તો હાથમા મશાલ રાખી, પ્રકાશ વેરનાર મશાલચી અધારે અટવાઈ ઠોકર ખાય છે એ રીતે જ્ઞાનનો ઘમડી, પ્રભુ માર્ગે અટવાય છે ને ઠોકર ખાય છે માન મેળવવા માટે પરદેશથી કમાઇને આવેલો આખા ગામને ધુમાડાબધ જમાડે છે આખા ગામમા ઢોલ વગડાવ્યો વાહવાહ, જ્યજ્ઞકાર ગોલી રહ્યો પેલા માણસને વિચાર થયો કે મે આખુ ગામ ધુમાડા બધ જમાડયુ, પણ

પેલા નદી કિનારે બેઠેલા સત હૃદય નથી પધાર્યા લાવ, વિનતી
કરે ત્યાં ઝૂપડીએ બસ છે વિનતી કરે છે મહાશય મારે
બેર પધારે, મારે સાત ઝોરડા સુખડીના બધાં છે આપ
પધારે બટક વહોરે તો મારૂ લેજે લાજે

સાધુ કહે છે માર્ગ! લોહીના લાડુ અને લોહીની
સુખડી મારે ન ખપે જોમા કેટલાયની હાય નિતરે છે વિચાર
તો કર જોઈ અનાજ પેટમાં બાય તો જુદા જુદા થઈ જાય
તાઈ ધન કેવું છે? શાની કહે છે, કે વિચારે, વિભેરી, સર્ગ,
વહાલા કુટુંબ, જો બધું અહીં પડી રહેશે. કમ આત્મા સાથે
બસ છે કર્મનો કામળો તો લેજો જ છે શુભ કે અશુભ
કમ જે ક્યાં હોય તે સાથે આવશે જ માટે શાનીઓ કહે
છે કે ક્ષત્રિય ભૌતિક સુખમાં શુ રાખી રહ્યા છે? જિહ્વી
ધાર દિવસની યાંત્રી છે

ખીલેલુ ફૂલ જોતાં આનંદ આવે છે પણ ઠાળીએથી
જુદું પડેલ પગ વડે કચરાય છે ત્યારે ધીમગાઇ બસ છે
તેમ આ કાયાની અવસ્થા પણ તેવી જ છે માટે જુવાનીમાં
કમને હેરાવવા તૈયાર થાઓ મોહના સૈન્યને છુટી દ્યો
પાછી પહેલા પાળ બાધી દ્યો નહિતર મનની મનમા રહી
જશે કરવાનું છે તે અટકા કરવા માટે જિહ્વી અપાટાબ
ધાલી બાય છે કણે કણે આમુખ્ય કપાતુ બસ છે કર્મણી
કઈ કરવાની છે તે સમજો. મન, વાણી અને કાયાના દોષ
લાગ્યા હોય કમ બધાજા હોય, તેનું પ્રાણચિત્ત લઈ દ્યો,
નહિતર ચક્રવર્તિ ન્યાજની પેઠે જોઈને કેટલાગણુ સામુ આવીને
જિજ્ઞસુ રહેશે તેનો કાઈ હિસાબ નથી તમારા ખાતાં વપાસો
જમા કે ઉધાર કમુ પામુ વધતુ બસ છે

આ માનવભવમા એવી કરણી કરો કે કર્મના ભૂકા ભડી જાય હું ધર્મી કહેવાઉં, હું સઘસંચાલક, મને દુનિયા ધર્મી માને, પણ પોતાનું હૃદય તો પોતે કરેલા પાપથી ડખતુ હોય. તમે ગુરૂ પાસે કહેવા જાઓ કે ઢાંકપીછોડો કરો ! ડોક્ટર પાસે જાવ ત્યારે રોગ જાણત જે હોય તે હકીકત કહેવી પડે છે ને ! ત્યારે ગુરૂ પાસે પ્રાયશ્ચિત લેવામા શરમ શી છે ?

તમને તમારા આત્માની અનુકંપા આવે છે ! મેં અઘોર પાપ કર્યા છે, ભલે જગત મને ધર્મી કહેતુ હોય, પણ મારો આત્મા અને કેવળી ભગવાન તો ઘટ ઘટ અને સમય સમયની વાત જાણી જોઈ રહ્યા છે.

આ ભવમા કેવી હિંસા, ઘોરી, અનિતિના પાપ કર્યા છે ? પરભવના ન સાબરે પણ આ ભવનાં તો સાબરે છે ને ? કે મૂઢમતિ છો ? જો સાબરતા હોય તો જો પાપને પ્રકાશમા લાવો. હું હવે જોવા પાપ કદી કરીશ નહિ, જો શરત પહેલા હોય, પછી પ્રાયશ્ચિત લેવાય પહેલા પાળ બાધવી જોઈએ પશ્ચાતાપ નહિ કરો, તો નારકીના હું ખોની પીડા સાબજો છો ને ! ભગવાને કિંપાક કૃણ અમરતા કીધા હશે ? તમને દેહ ગમે છે કે ધર્મ ? દેહને સાચવવા કોઈ લાભ રૂપિયા દીએ તો પણ એરી કૃણ જાઓ ખરા ? તો વિષય કેવા છે ? પ્રભુના વચન ઉપર શ્રદ્ધા ખરી ?

લોભને વશ થઈ જનપદોનો વધ કરી નાખે જોખનો ધડાકો થાય ને લાખો માણસોના કચ્ચરલાણુ વળી જાય ગઈ લડાઈમા કઈકને તોપને જોળે બાધી, લડાકા કર્યા શરીરના

દુકટે દુકલ હટે આવા પાપ કરીને અદરથી પોણસ થાય
આવાં પાપ કરીને સત્તા મગી બાય તોય શુ ! સત્તા કાલમ
ટકવાની છે ? કાળ પાસે કોઈની કાકણી થાતવાની નથી.

આ માણસ બ્યારે બહુ આગ્રહ કરે છે, ત્યારે સાધુ કો
છે કે, હુ તો લોહીના લાકુ ખાવા નહિ આનું, પણ આ બહે-
નને અને તેના ચાર સત્તાને લઈ બાળો પેલી બાઈને
આમ ત્રણ આપી લઈ આબ્યા માણસોને લલામલુ કરી
લીધી. પીરસવા માંડ્યું, પણ અહીં તો માપજ નથી જેમ
ખાવા મંડી, તેમ બમણી મૂખ ઉઘડવી ગઈ સાતેય જોરડા
લગિયા બટક થઈ ગયા, છતાં પેલી બાઈની મૂખ સતોષાઈ
નહિ. કાતુ-પાતુ જે હલુ તે આપવા માંડ્યું, પણ બાઈ તો
ખાંઈ ખાંઈ કરે છે મૂખ સતોષાવી નથી પેલો મૂઝવેલ,
મહાત્મા પાસે ગયો, પગમાં પડ્યો મહારાજ ! બધાવે, હુ
બહુ હેરાન થઈ ગયો છુ પેલી બાઈએ તો ગજબ કર્યો મારા
સાતેય જોરડા બાઈને ખલાસ કર્યા અને હલુ માટે છે હવે
કર્યું શુ ? આરી વાંસે આવે છે જગ્યાવો નહિતર મરી ગયો.
મહાત્મા કહે છે બાઈ ! તને વારા ધનનું બુમાન છે જેમ
કહી કમ ઠલમાથી પાણીની અજલિ જરી, બાઈ ઉપર ખંટલા જ
જોડકાર આપા હબરો મણુ સુખડી ખાવા છતાં સતોષ
ન થયો અને જોકે અજલીમાં તૃપ્તિ થઈ ગઈ એ અજ
લિમાં શુ હશે ? લોભી છવને તૃષ્ણા કેટલી ! કેટલું હોય
તો પે/ બચાય ! મૂખ કેવી ઉઘડી છે ? તેના માટે આરજ
સમારજ કેટલા થાય છે તે તો બુજો !

નહિ પરજેલી નહિ રે કુવારી પુત્ર બજાવજ પારી
એ કાળીકાલીનો કોઈ ન મીઠ્યો પશુય જાળુ પારી
અવધુ, એસારે જ્ઞાન વિચારી

અઢી દ્વીપમાં ખાટ ખટલી, ગજન ઓશિકું તળાઈ,
ધરતી આબની કરી પછેડી, તોય ન સોડ સંધાણી,
અવધુ, એસોરે જ્ઞાન વિચારી.

તૃષ્ણા જીવને રૂલાવનારી છે. તિર્યચમા પણ એક
કૃતરો પોતાની શેરીમા બીજા કૃતરને ગરવા ન દેયે કબૂતર
માળામા બીજા કબૂતરને ન આવવા દેયે ગાય લેસ પાડા
બકરી લડતા દેખાય છે માણસ માણસનો ઘાતકી બને છે,
છતાં તૃષ્ણા હજી બાળકુવારી છે જરા અવસ્થામાં શરીર
સ કેવ્યાર્થ જાય, ચાલવાનો વેગ મદ પડી જાય છે, હાતની
શ્રેણી નાશ પામી મુખનો ગોખલો થઈ જાય છે, દ્રષ્ટિ પણ
રૂપ જોઈ શક્તી નથી, હાથનું જાણું કરતું પડે છે, કાને
સંભળાતું નથી, રૂપતો હાસી કરતું કયાય પલાયન થઈ ગયું
અને મુખમાથી લાળો વહેવા માડે છે, સ્વજનો-આધવોને
તેનું જોલ્યું ગમતું નથી, તેના વચનો કોઈ માન્ય રાખતા નથી,
તેની પત્ની પણ ખરાબર સેવા બજાવતી નથી, પુત્રો પણ
અવજ્ઞા કરી રહ્યા છે, જરા અસિત પુરુષની દશા ખરેખર
હયા પાત્ર છે એવાઓને આશા તૃષ્ણા તોડી મત-પચ્ચક્ષ્ણા
લેવાનું મન નથી થતું અને તૃષ્ણાના પૂર જોરમા તણાઈ
રહ્યા છે

અઢી દ્વીપનો ખાટલો અને આકાશનું ઓશિકું કયું,
ધરતીની પછેડી કરી તો પણ સોડ પૂરી થઈ નહિ મહાત્મા
અમ્રત રસની અજલિ ભરી સમજાવે છે, કે ભાઈ સતોષના
ધરમા આવી જ સતોષની એક અજલિ છટાય ત્યાં બેડોપાર
થઈ જાય છે

આત્મ દેવને જ જાણવો છે, સાધવો છે, એની જ

આશાધના કરવી છે તૃપ્તિના તરગર્ભ ઉછળવું નથી. એવો મહામ નિષ્ણય કરી શ્યો. આ દુનિયામાં શીવણ હિસાબ કાચો કરશે તો કઈ ગતિમાં જશે ? નરકમાં કેવો કાલ છે ? નારકીના એવો કેવા દુષ્ટો અનુભવે છે, તેમ મુગાપુત્ર ખ્યાન કરે છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસર કહવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૪ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસો વદિ ૫ ને સવિવાર, તા ૨૫-૧૦-૬૪
(ભરેર વ્યાખ્યાન સ્મૃત શ્રી કાલિદાસ નિરામિત પાલામમ)

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મુગાપુત્રનો અધિકાર થાલી રહ્યો છે

કન્વન્તો કન્વુકુમ્મીસુ, હરપાતો અશિતિરો ।

દુપાલળે મહન્તમ્મિ પક્કપુલ્લો અપ્પન્તસો ॥ ૪૧ ॥

તીર્થ"કર દેવની વાણી જેને પ્રાણની તાલાવેલી લાગી છે એવા જાવી એવાને જ કુલ છે

સુખાયતે તીર્થ"કરસ્ય વાણી ભવ્યસ્ય અવસ્થાન ચેતરસ્ય,
સુખાયતે સર્વ"વનસ્ય મિથિ, જનાસા ઠસ્વીવ સુખાયતેન

સવશ પરમાત્માની વાણી લાચક એવાને કુલ છે. ધોમાસામાં જ્યારે જમી વનરૂપિત લીલીછમ ઘઈ જાય છે ત્યારે જવાસો જળી જાય છે તેમ ભગવાનની વાણી અભવ્ય એવાને કુલતી નથી, પરંતુ તે સાંભળી ભવ્ય એવા ઉન્નમ

હોય તે સન્મુખ થાય છે અને મિથ્યાદર્શનનો ત્યાગ કરી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી લ્યે છે કેટલાક દેશવિરતિ, તો કેટલાક સાધુપણ અગીકાર કરી લીએ છે. પ્રભુની વાણીમા એટલું સામર્થ્ય છે કે, જે અમલમા મૂકે તેનો બેડોપાર થાય છે ભગવાનની વાણી સાભળવા બાર જાતની પરિષદ ભરાય છે ભગવાનની વાણી યોજન ગામિની છે અર્ધ માગધી ભાષામાં દેશના આપે છે અને બધા પોત પોતાની ભાષામા સમજી શકે છે.

પ્રભુવાણી એક સરખી હોવા છતાં સૌને પોત પોતાની લાયકાત પ્રમાણે સમજાય છે જેમ વરસાદ બધે સરખો પડે છે, પણ આબલીમા ખટાશ રૂપે, લીમડામાં કડવાશ રૂપે, એમ જેવું પાત્ર તેવું પરિણમે છે, એમ પોતાની લાયકાત પ્રમાણે, જીવો ભગવાનની વાણી અહુણુ કરે છે સ્વાતિ નક્ષત્રમા વરસાદ વરસે છે ત્યારે છીપલા સામેથી ઉછળી સ્વાતિ નક્ષત્રનું બિંદુ અહુણુ કરે છે, જેમાથી લાખની કિંમતના મોતી નીપજે છે એ જ સ્વાતિનક્ષત્રનું બિંદુ સર્પના મુખમા પડે છે ત્યાં ગરલ રૂપે પરિણમે છે પાત્ર તેવું પરિણમન થાય છે ભગવાનની વાણી એક સરખી વાણીના પ્રવાહ માફક વરસે છે, તેની અંદર વૈરાગ્ય રસના ગરણા વહે છે. જેવી જીવની તૈયારી તેવી વાણી પરિણમે છે

ચાર ગતિ, ચોવીસ દડક અને ચોરાસી લક્ષ જીવા-યોનિમા આ જીવ રખડપાટ કરી આવ્યો છે, એમ રખડપટ્ટી કરતાં અનંતો કાળ વહી ગયો, અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન થઈ ગયા, છતાં હજી પરિબ્રમણનો અંત ન આવ્યો

અહીં માનવપુરમાથી મોક્ષ નગરીમા જવાય ॥ ઈવળજ્ઞાન
અહીંથી જ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે ચાર બોલ જ્ઞાન, ધ્યાન, વ્યસ્તિ
અને તપની આરાધના અહીં માનવભવમાં જ થઈ શકે છે
દેવોને જ્ઞાન હોય છે પણ તપ કરી શકતા નથી. દેવો બ્યાં
વીંધ કર બિરાજતા હોય, ભવિતાત્મા અણુમાત્રે બિરાજતા
હોય ત્યાં પોતાનાં દેવલોકના નાટ્યરસો છોડી, સમ્બદ્ધિ
દેવો ત્યાં પહોંચી જાય છે દેવો તત્વની ઘડી કરે સર્વાંશ
સિદ્ધતા દેવોને તત્વની વિચારણા કરતાં તેત્રીસ સામરોપમનું
આયુષ્ય ક્યાં વાસ્યુ જાય તેની ખબર પડતી નથી. તે દેવો
દેવલોકના સોજ મુખમા સિપ્ત થતા નથી. મિથ્યાદષ્ટિ આત્માને
શકેરૂં કૂટી જાય કે કોઈ જૂટવી દ્યે ત્યારે ગુસ્સાનો પાર
ન રહે.

મૂઝાં તેલલો પરિમ્લક અને ઇચ્છા ત્યાં આરભ
છે બહારનો પરિમ્લક હોય કે ન હોય, પણ અભ્યંતર પરિ-
મ્લક ઇચ્છા, મૂઝાં જેટલી વધારે, તેલલો આરભ વધારે. તેને
તોડવા અને સ્વ સ્વભાવમાં ટકવા, મનુષ્ય ભવમા પુરવાશ
ઉપાડવાનો છે દેખાવમા સુદર હોવા છતાં સુવાસ વિનાનાં
પુષ્પની જેમ, સુદર દંખાતો માનવદેહ, વ્યસ્ત્રિની સુવાસ
વિનાનો કથાશ કામનો નથી.

માનવ માનવમા અતર કોઈ હીરો તો કોઈ કકર
એક માનવ એવો હાથ જે જિહ્વીમાં બહુ ગોથો ન હોય
દષ્ટિ નિર્મળ હોય તેવો માણસ આધારભૂત છે કોઈ બહુ
ગોલી દંખા-પ્રપચ આદરી માનવ-માનવને ઝળે છે હિંસક
પશુઓ પણ સંજાતિય હિંસક પશુનો ખોરાક લેતા નથી. બ્યારે

માનવી તો માનવીને ખાય તેવો કૂર ખન્યો છે પૈસા માટે થઈને કંઈક જીવોના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાજો છે પછી મરીને પરમાધામીના પરોણા થાય છે ત્યા નરકની કુલીઓમા ઉત્પન્ન થાય છે પાચસો જોજન સુધી જિયો ઉછળે તેટલી તીવ્ર વેદના હોય છે, ત્યારે ગીધ પક્ષી આદિ ચાચો મારી, નીચે પાડે છે અને વૈક્રિય કરેલા શિયાળો, શિકારીઓ નીચે પડે ત્યા દાડી ખાય છે આમ આક્રંદ કરતો વિલાપ કરતો માથુ હોંઠે અને પગ ઉપર એ પ્રમાણે લોઢાની કુલીમા અગ્નિ પ્રજ્વળી ખાળે કર્મ કરતી વખતે પાછુ વાળીને જોયુ નથી. કેટલાયના શિયાળો ભૂટયા છે હિસાને પરિણામે દુર્ગતિમા જલું પડે છે અહીં તો દુખના માર્યા અભિસ્નાન કરે, તો યાળી રાખ થઈ જાય છે, પણ નરકમા જીવ મરતો નથી અને તીવ્ર વેદનાનો અનુભવ કરે છે નિકાચિત આયુષ્યવાળા હોય છે યોજામા યોજુ આયુષ્ય દશ હજાર વર્ષનું અને ઉત્કૃષ્ટા તેત્રીસ સાગરોપમનુ આયુષ્ય છે મનુષ્ય ભવમા કંઈકની આજીવિકા તોડી, કંઈકને મારી નાખ્યા, આ બધા મનુષ્યોમા પણ અતર છે ને ? કેટલાયે મોક્ષમા ગયા અને કેટલાયે સાતમી નરકે ગયા

વજ્રહથલનારાય સઘયણુ વાળો મોક્ષે જઈ શકે અને તેવા સઘયણુવાળો જ સાતમી નરકે જઈ શકે સાધના કરવા બળ જોઈએ, સઘયણુ મજબૂત જોઈએ હવે લાઈન બદલાવવી તે પોતાના હાથની વાત છે સદ્ઉપયોગ કરવો કે દુરુપયોગ કરવો તે પોતાના હાથની વાત છે મનુષ્ય ક્ષેત્ર અહીં દ્રીપમા જ છે તે સિવાય કયાય નથી દેવતા, નારદી, અસ-ખ્યાતા હોય અને તિર્યંચો અનતા છે, મનુષ્યો યોજામા

જોઈ છે, તેમા આપણે ન બરલાગી ગયો, તો હવે આ જવમાં મોઢે જવાના કામ કરવાં કે નરકે જવાના? લેણુ મળ્યું છે તો પૂછો પુન્યની પાળો બાંધી શકે, ને પાપના પધા પણ કરી શકે

બાળકોને જ મ આપી, જેના માળાપો ચાલી નીકળ્યા છે તેવા બાળકોને આ આશ્રમ સાચવે છે માનવ દયા કેહામાં વસી છે એટલે અહીં લાવી મોટાં કરે છે આ બાળકો પણ મનુષ્ય જવને તો પામ્યા છે તેના માળાપ રસ્તા વચ્ચે છે હી ચાલી નીકળ્યાં હશે, તેઓ કેવા લાગણી હીન હશે? અને કયાના પાળનારા માણસો તેમને અહીં આશ્રમમાં લાવી ઉછેર કરે છે તેમના હયાના પરિણામ કેવાં છે?

કોઈ એક હિંદુ બાળક જનાથ પદ્મ છે એમ જાણી મુસલમાન બાઈએ તેને ઉછેર્યું જણીને કહે છે ‘હું તે બાળકને હિંદુની રીતે ઉછેરીશ’ બાળકને હાર કે પરમાટી આપતા નથી, પાલનપોષણ કરે છે શાંતિમા ખબર પડી ગઈ કે હિંદુના પુત્રને આ બાઈ ઉછેરી રહી છે થણા કહેવા લાગ્યા કે આ બાળકને ફેલી હશે, અજસ્તો મારી નાખો આ તો વિષમી કહેવાય એ ઉછેરશે તો નાત જહાર મૂકી દઇશુ આવી બાકમમદી મળવા લાગી બાઈ તો નિશ્ચયમા અડગ રહી તે કહે હું તો આ બાળકને ઉછેરીશ પણ ત્યાગીશ નહિ માણુને લોભે પણ આ બાળકનું હું રક્ષણ કરીશ

આમ આ બાળક મોટે ઘાય છે અને પોતાની કથની વ્યાપે નાખળે નારે ક્રેયામા કેવા ઉચ્ચ કેવટિના બાંને

જાગે ! મુદો એ છે, કે જેનામા દયાના પરિણામ હોય છે, તેનું હિત થાય છે, સુખ થાય છે, કલ્યાણ-ક્ષેમકુશળ થઈ જાય છે જે ત્રાસ આપે છે, નિસાસા દેયે છે, તેને કઈ ગતિ મળશે ? જે જીવો વ્યભિચારાદિ કૂર કર્મ કરે તે પહેલી ભૂલ, પછી ગર્ભ પાડવા દવા, ઇન્જેક્શનો લીધા તે બીજી ભૂલ, છેવટ જન્મ આપવો પડ્યો, છતાં મને કેઈ ઓળખી ન જાય, એવી રીતે બાળકને ત્યજીને ચાલી જાય તે ત્રીજી ભૂલ જન્મનાર બાળકને પણ અશુભ કર્મના છાટા પડ્યા હશે કે જન્મ વખતે આવા સંસ્કાર થાય છે માં બાપ મૂકીને ચાલ્યા જાય અહીં આશ્રમમા લાવી પથેન્દ્રિય જીવોને બચાવી લેનાર અને તેનામા ધાર્મિક, સંસ્કાર રેડનારને તેની રક્ષા કરનારને, બચાવનારને, શરણ આપનારને, મહાન લાભ થાય છે

ઇસુના ધર્મમા પણ નિરાધાર બાળકોને લઈ આવે છે મોટા કરી કામ જીપર ચડાવે છે, તેઓ ધર્મ પ્રચાર માટે કેટલું કામ કરે છે ? પોરબદરમા શ્રી નાનજીભાઈ કાલીદાસ તરફથી આર્ય સમાજની સંસ્થામા લગભગ સાતસો વિદ્યાર્થીનિઓ ગુરુકુળમા અભ્યાસ કરે છે ગમે તે જ્ઞાતિના હોય, ત્યાં જ્ઞાતિ પુછવામા આવતી નથી ગીતાના પાઠો, મંત્રના પાઠો લઘુાવી ધર્મના, બ્રહ્મચર્યના, સતીત્વના સંસ્કારો રેડવામા આવે છે અને આ માટે શેઠ શ્રી નાનજીભાઈ જાતે જહેમત ઉઠાવી રહ્યા છે મોરબી પાસે ટકારામા દયાનંદ સરસ્વતિ થઈ ગયા જેમણે આર્યસમાજની સ્થાપના કરી, મૂર્તિપૂજનો સખત વિરોધ કર્યો તેને શાસ્ત્રસમત ન ગણી, લગવાન નિરજન, નિરાકાર છે એવો દોષ કર્યો નાનપણથી જ

સંસ્થાઓ દ્વારા બાળકોને સસ્કાર પાડી તેઓને કેમ જાગૃત
લાવવા, તેવી પ્રવૃત્તિઓ બાહ્ય છે

તમે જોઈ છે, તમારામાં જોઈતી સસ્કાર ભરી છે
તમારા બાળકો વીધ કરના છવનને સમજે, ધમ —નીતિના પાશ
સમજે, તેવા સસ્કાર બચપણથી રેડવા મળે ધર્મને પામે
અને પમાડે

પૂજ્યશ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજ સાહેબ જ્ઞાતિએ કહ્યું
હતા જોઈને ત્યા નોકરી કરતા હતા વ્યાખ્યાન સાંભળવા
જહેનો આવતા, ત્યાં છોકરાંને સાચવતા હતા વ્યાખ્યાનમાંથી
જોકે બે વાક્ય કાને પહોંચાં અને તેમને નવીન વિચારો સ્ફુરતા
હતા. જો અરસામાં ઠાંઈ મહારાજશ્રી કાળ કરી ગયા, તેની
પાછળી જોઈ, વિચારું કે આ તો મરણમાં પણ પાડી જાય
છે વળી ઠાંઈની દીકરા થઈ જાય મહોત્સવ, વરપોટો બે હાથે
પેસા વેરતા હાળીના-હાથે જોયો દીકરા પણ જાય અને
મૃત્યુ પણ જાય રીતે થાય છે તેમ પોતાને લાગ્યું હવે
સંસારમાં રહીને મુશ્કેલી તો વેઠવી પડે છે, છતાં નિર્જરા
થવી નથી, ત્યારે અહીં મુશ્કેલી વેઠીએ તો નિર્જરા થાય છે
જોઈએ આ મારગ રુબો, નાગરહાસ થઈ પૂછે છે : 'પપ્પા !
મારગ રુબે છે !' હા સાહેબ, સમય આપો તો જાણું, 'જોયો
પૂ. પુરુષોત્તમજીએ જવાબ આપ્યો પછી તો જાણવા માંડ્યું
અને તમે જોઈ શક્યા કે તે મહાપુરુષે જોઈ જ સમજાયમા
નામ ઉજ્જવળ કર્યું કેટલું જ્ઞાન ? જાગૃત પ્રત્યેની 'કુખિ
કેટલી ? મુશ્કેલી જો છે કે નાનપણમાં સસ્કારો છે તે ઠાંઈ
પડામાં જલ્દી જીતાય છે અહીં થોડી મુશ્કેલી વેઠવી પડે છે પણ
શાશ્વત સુખ પ્રાપ્ત કરી શકે છે જે શરીરનો આત્માશીલિયો

છે, તે ભવ હારી બચ છે તરણ કે રૂપણ એ બે વસ્તુ મનુ-
ષ્યના હાથમાં છે. વીર્યશક્તિ તો છે, હવે તે વીર્ય સવળુ
કે અવળુ ફારવણુ તે તેના હાથની વાત છે

ખેડૂત લોકો રોજ ભીડી, હળ લઈ સાંઢીઓ સૂઢી,
ખેતર ખેડે છે, તેમ ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ કરવાની જરૂર છે મનુષ્ય
ભવમાં આવ્યા છે તો જ્ઞાનીઓ ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ કરવાનું સમ-
ભવતા કહે છે

નિયમ ધરમના ધોરી ભેડો, ખેડો અનુભવ ઉબને લઈ,
મોહ માયાનાં ઢેકાંરે ભાંગે, સમનુ ખાતર દઈ,
ખેલીડા ભેડો ઉતાવળા થઈ, વાવણીઓ ભેડો ખેતરમાં જઈ

અહિંસા, સત્ય, અદત્તાદાન, બ્રહ્મચર્ય, અપરિચલ એ
યમ છે અને વ્રત-પચ્ચક્ષાણુ, ઉપવાસ આદિ નિયમ છે,
અનુભવ રૂપી હળ છે યમ અને નિયમના બળદો છે, આત્મા
રૂપી ક્ષેત્રમાં, મોહ માયાના ઢેકા ભાગવાના છે આમ પ્રથમ ક્ષેત્ર
વિશુદ્ધિ કરવાનું જ્ઞાનીઓ કહે છે પછી સારો વરસાદ થતા, બી
વાવવાનું છે, ઠસું બી વાવવાનું છે !

જ્ઞાન ધ્યાનના કણ મોંઘેરા, લેજો તન મન નાણા દઈ,
મનુષ્ય-ક્ષેત્રમાં વાવો વિવેકથી, ગુરુગમ ઝોરણી લઈ,
ખેલીડા ભેડો ઉતાવળા થઈ, વાવણિયા કરો ખેતરમાં જઈ.

જ્ઞાન, ધ્યાન, સ્વાધ્યાય રૂપી મોંઘેરા કણ, તનમનના
નાણા દઈને લેવાના છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, એ જ
મોક્ષ માર્ગ છે ગુરુગમની ઝોરણી લઈ મનુષ્ય-ક્ષેત્રમાં આવી
સુદર વાવણી કરવાની છે સુદર વરસાદ, પ્રકાશ મળતા મોહ
મોટા થાય ત્યારે વાડની જરૂર પડે છે

એક ખેડૂત, વાડ કરવા માટે ખોદતો હતો, ત્યાં કોશ

એક ચરુ સાથે અથડાવી, તે ઝમકયો. જુઓ છે તો રત્નોશી
 બરેલો. ચરુ છે પણ આ કણ્ઠી અજ્ઞાન છે, તેની દષ્ટિમાં
 તો તે પાંચિકા લેખે છે એ તો જોડણુમા નાખીને પખીજોને
 ઉડાડવાના ઉપયોગમાં લેવા મઠયો. એક એક કણ્ઠુ કિંમતી
 જાય છે, તમે કેટલા વરસ થયા આવી કિંમતી રત્ન સમાન
 કણ્ઠુ જોડણુમાં નાખીને ઉડાડી રહ્યા છો ! કણ્ઠુ કણ્ઠુની કિંમત
 કરે.

આ પણ પણ છે અણુમોહી જેને કુમાવસો ના,
 મોંધિરુ આ માનવ છવન. હાર જ્યો ના
 જો માનવ તો હોય, સૌભાગ્યવતી બહેને,
 તમે જુલી જ્યો ના, મોંધિરુ આ માનવ છવન હારી જ્યો ના

ખેડૂત તો રાજ છાપરી ઉપર ચઢી જોડણુશી આ
 રત્નોને. પખીને ઉડાડવાના કામમાં ઉપયોગ કરવા લાગ્યો.
 ખેતર પાસે પાણીનો ધરો છે તેમાં બધા બા પડવા લાગ્યા.
 પટેલની સ્ત્રી ભાત લાવે છે પટેલ ભાત ખાવા બેસે છે બાકી
 વધેલો એક પાચિકો પટેલનો પુત્ર હાથમાં રમવા લ્યે છે
 બાઈ તો પોતાના પતિને ભાત જમાડી ગામ તરફ વળે છે
 પુત્રના હાથમાં પાચિકો રહી ગયો છે ગામમાં પ્રવેશતાં
 ત્યજુબલાલ અવેરીની દુકાન આગળથી નીકળતા અવેરીએ
 જોયું તો છોકરાના હાથમાં રત્ન છે પટલાળીને જિંવી રખાવી
 બાઈ સાજ કાઢી જિંવી રહી અવેરી કહે છે, બાઈ આ તારા
 છોકરાના હાથમાં શું છે ? બાઈ કહે, કે પાચિકો છે અવેરી
 કહ ૩ માટે લેવો છ બાઈએ કણ્ઠુ આલ્યો. જોમાં શું ?
 મારો છાકરો રમતા હતા તો હવે તમારો છાકરો રમશે.

અવેરી કહે બાઈ ! અમારે અણુદંતનું ખપે નહિ

અમે ચુસ્ત શ્રાવક છીએ. પટેલને બોલાવી કિમત કરાવો બાઈ તો જલદી જલદી ખેતરે જાય છે. પટેલને કહે છે કે ઝવેરીને પેલો પાચિકો લેવો છે અને તેની કિમત કરવી છે, માટે તમને બોલાવ્યા છે પટેલ કહે એવા પાચિકાની શુ કિમત હોય ? એવા તો ઘણા પાચિકા મેં ગોઠવુના ધા કરી ઉડાડી નાખ્યા છે પણ પટલાણી કહેવા લાગી કે, ઝવેરી લપ લઈને ખેડો છે, કે મારે એમને એમ નથી લેવો, કિમત કરાવવી છે પટેલ, ઝવેરી પાસે આવ્યો. ઝવેરીએ પટેલને કહ્યું, લાઈ ! આ રત્ન છે, આની કિમત મામૂલી નથી. આ રત્નના એક લાખ આવશે ! એ સાબળતા પટેલથી 'હે' થઈ ગયું. ઊભા રહ્યો, હમણાં આવુ છું ખેતર લાણી દોડી ગયો, ચારે ખાળુ એવા લાગ્યો. પણ ઊડા પાણીમા પડ્યા, શેતા જડે ! હતાશ હતાશ થઈ ગયો પટલાણી કહેવા લાગી, કે હવે મોઢું કરોમા, આ એક રહ્યો તેની તો કિમત કરો.

તમારા કેટલા વરસ ચાલ્યા ગયા ? પચીસ, પચાસ, સાઠ વરસના થયા હશેને ? આમ કેટલા વરસ ઉડી ગયા ! આ માનવ ભવ પ્રાપ્ત થવો મુશ્કેલ છે કર્મના વિપાકો ટાળવા માટે હે ગૌતમ ! આ અવતાર મળ્યો છે, માટે સમય માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કર

રાજ્યનો કોઈ હાથી ઘરડો થવાથી એકલો વિચરે છે યુવાનીમા તેની સારસ લાળ માટે પાચ દશ માણસો રોકવામા આવતા લડાઈમાં મોખરે રહેનાર હાથીને ત્યારે ઘડપણ આવ્યું ત્યારે પાચ માણસ પણ હાજરીમા નહિ સ્વાથી સળધ જુઓ છોને ? તરસ લાગી છે પણ પાણી પાનાર કોઈ

નથી. એટલે હાથી પોતે પાસેના તગાવમાં પાણી પીવા જાય છે કાંઠા છોડી ગાશમાં આવ્યો. પગ મૂક્યો, ત્યાં જૂથવા લાગ્યો. ઘાસે પડે જુની ગયો. સામે કાંઠા દેખાય છે બીસ નાખે છે પણ કાઢવમાંથી નીકળી શકતો નથી. ગામ લેણુ થયું દોરડાં બાધ્યાં, પણ હાથી જેવા મહાકાય પ્રાણીને ઠાણ હાલી શકે? સૌ વિચારમાં પડ્યા કાઢવો કઈ રીતે? ખાતો રાજનો હાથી. રાજને ખબર પડી પૂવનો હાથીનો સ્નેહ માઠ આવ્યો. અરે, આ હાથીએ તો ધણી લડાઈઓ લડાવી દીધી છે એની આ દશા! શુ આ હાથી નહિ નીકળે?

રાજા અન્ન-પાણીનો ત્યાગ કરી બેસી ગયા બહાર-ગામથી એક માણસ આવ્યો, તેણે હાથીને કાઢવાનું બીડું ઝડપ્યું તેણે બધા લોકોને દૂર કર્યા લડાઈનું પોતાક પહેરાવી સૈન્યને બોલાવ્યું, સ્વશી ગડું ફૂક્યું રાજાને બોલાવી માથે ટોપ પહેરાવી જિભા રાખી દીધા લડાઈનો દેખાવ તૈયાર થયો હાથી આ બધું જોઈ વિચારવા લાગ્યો કે હું કાંઈ પામર નથી મેં ધણા સજામ ખેડ્યા છે કાઢવમાં શુ હું મરું! ભેર કમું તાનમાં આવી ગયો અને ખીમ ખીમ બહાર નીકળી ગયો.

તમારી સામે વ્યાખ્યાનના સ્વશી ગડા ફૂકાય છે બહાર નીકળો. અમે તમને તમારા શુભો માટે કરાવીએ છીએ તમે જનત-સુખ-બગ વીધના ધણી છો, ધારે તો એક સનમમાં થોડું રાજ લોકને સ્પર્શી આવો એવી શક્તિ છે તમે મિલકના પદમાં થયા જુની ગયા! શાશ્વત સુખ માટે મોડું સહન કરવું પડે તો કરી દ્યો.

મૃગાપુત્રને સાચો વૈરાગ્ય લાગ્યો છે આ ભવમા રાજનુ મુખ પ્રાપ્ત થયું છે, પણ ગયા ભવમા કેટલા હુ ખ સહન કર્યા છે, તે માતા-પિતાને કહી રહ્યા છે, હજુ પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૯૫ મું

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૬ ને સોમવાર, તા. ૨૬-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે મૃગાપુત્ર માતાપિતાને પોતાના થયેલ પૂર્વભવોની વાત કરે છે, તાદૃશ અનુભવેલી વાત કરી ખતાવે છે

“મહાદેવગિસ કાસે, મરુશ્મિ વહરયાલુપ ।

કલમ્બવાલુયાપ ચ, વૈપુન્વો અણમ્તસો ॥૫૦॥

આત્માની બે જાતની પરિણતિ છે એક સ્વભાવ પરિ-ણતિ અને બીજી વિભાવ પરિણતિ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપમા રમણતા કરવી, તે સ્વભાવ પરિણતિ અને રાગ, દ્વેષ, કષાય, કલુષિત ભાવમા રમણતા કરવી તે વિભાવ પરિણતિ કહેવાય કર્મના પુદ્ગલોની વર્ગણા તે દ્રવ્ય આશ્રય આશ્રય પછી બધ પડે અને તેનો ઉદ્ધવ થાય ત્યારે ફળ બેહુ કહે-વાય જાડ વાવે કે તરત ફળ બેસતુ નથી અમુક મુદત વિત્યા પછી ફળ બેસે છે. તેમ કર્મ કર્યા તે જ સમયે ઉદ્ધવ-

માન થતા નથી. કાગ પાકે ત્યારે ઉડ્યમા આવે ॥ ત્યારે ફળ કેવા હોય તે નરક અતિનું વણુન ચાલી રહ્યું છે

અતિતાપના પ્રતાપે મારવાડ રેશની રેતી બહુ ગરમ થઈ હોય એથી પણ અનત ગણી ધગધગતી નરકમા રહેલી કદમ્બ વાણુક નદીની રેતીમા પૂર્વે મને પરમાખામીઓએ અનતીવાર બાળ્યો છે પ્રથમ તાપ પડતો હોય તેમાં ઉઘાડે ખજે આલવાનું હોય તો કેવું વસતુ લાગે ? કર્મ બાધતા મીઠા લાગે છે પણ સોગવતા વસત્રા લાગે છે

લક્ષ્મીચંદ્ર શેઠને ધાર દીકરા છે શેઠ પૈસે ટકે સુખી ગૃહસ્થ છે વેપાર એકતા કર્મચોગે અવળા ધર્મી થતા મોટી જોડા આવી ગઈ દીવાણુ ફૂંટી નાખ્યું તેના કુળજોર લાલજ મહારાજ શેઠ પાસે બાળ્યા કહેવા લાગ્યા શેઠ તમિ ખરાબ કરી રહ્યા છે કેટલા જિવારા રાવે છે કેટલાક મરીબની ઘાપણુ જોળવી તેથી જિવારાઓને હાથ લાગી જતાં કઈકને હાટી ફેંદલ થઈ ગયા છે મોડું ઘણું પણ ચૂકવી દ્યો, તો પણ કઈક સામાને રાહત થાય' શેઠ કહે 'મરી પાસે કાર્ક છે નહિ તમિ બીજી વાત કરો, આ વાત જ ન કરવી'

સળખે હું ચુંદે છું એટલે કહેવું પડે છે" લાલજ મહારાજ જોશ્યા, કોઈના નિસાસા લેવા સાશ નથી. એથી તો મહાન પાપ લાગે. 'અરે મહારાજ એવું ચૂકવવા બેસીએ તો કર્મ પાર આવે!' શેઠ જોશ્યા 'મરણ છાકરાઓ નમાલા જેવા છે એને શું બાવા કરી નાણુ ?' શેઠ કેવું બોલે છે ! સ્વામ માધવા માટે બીજાનું યમિ તે યતુ હોય મરી જતા હોય કુટાર્ક જતા હોય તે બેવાની તેને જરૂર દેખાતી નથી.

લાલજી મહારાજ નિરાશ થઈ ચાલતા થયા બે-પાંચ દિવસ પછી પાછા શેઠની પાસે આવ્યા અને કહ્યું શેઠ ! ખોટ જાય તેમા શરમ નહિ, એ તો વેપાર છે પણ આ તો નાક જાય તેનો સવાલ છે

સંપત્ત ગઈ તે સાંપડે, ગયાં વળે છે વહાણ,
ગયા અવસર આવે નહિ, ગયાં ન આવે પ્રાણ.

શેઠ તમારે તો લીધા તેને દેવાના છે, કાંઈ ઉપકાર કરવાનો નથી લેતી વખતે સારૂ લાગ્યું, હવે દેતી વખતે કડવું કેમ લાગે છે ! “બોલશો નહિ” શેઠ તાડુકયા, તમે તો જ્યારે ને ત્યારે આ જ વાત લઈને બેસો છો લાલજી મહારાજે પૂછ્યું, ‘શેઠ કેટલી ખોટ આવી ગઈ છે, વાત તો કરો’ ‘લાખેક રૂપિયાની ખોટ ગઈ છે” શેઠ બોલ્યા. “માલ કેટલો પડ્યો છે” લાલજી મહારાજે પૂછ્યું મકાન, ફરનીચર વગેરે ગણીએ તો લાખ કે દોઢેક લાખ થાય “ત્યારે થોડુંક તો આપો” લાલજી મહારાજે સૂચન કર્યું “વળી તમે એ વાત બિચારી ! મેં કેટલીવારના પાડી છે કે તે વાત જ કરશો નહિ” શેઠ રીસે બરાતા બોલ્યા

પણ શેઠ સૂતી-બેસતી વખતે રાહીરાહો નિસાસા નાખે છે તમારી પાસે દોઢ લાખ તો છે, કંઈક તો આપી દેશો તો રાહત અનુભવે લાલજી મહારાજે દાણો દબાવી બેથો, પણ શેઠને તો દેવું અને મરણ બન્ને બરાબર છે વીસેક દિવસ પણ ન થયા, ત્યાં તો લક્ષ્મીચંદ શેઠ માદા પડ્યા શરીરમા વેદનાનો પાર નથી આખા શરીરે શૂળ નિકળવા માડ્યું વેદ દાકતરો કોઈ નિદાન કરી શકતા નથી સુખે સૂવાતું નથી

લાલજી મહારાજ શેઠની તબિયતની ખબર ઠાઠવા આબ્યા, 'હાં શેઠ કેમ છો ?' કીધા જેવી વાત નથી. મહારાજ આખા શરીરે બળતણ ઉપડી છે અદરથી સોચા ભરાવતા હોય એવી વેદના ઉપડી છે હવાથી કાંઈ પણ દેરદાર પડતો નથી. કહેા, કાંઈ ઉપાય હોય તો બતાવો, શેઠ બોલ્યા શેઠજી, લાલજી મહારાજે વાત મૂકી "ગામની બહાર એક સત આબ્યા છે, શુ અકસીર હવા જાય છે । એક જ પડીકી લ્યો એટલે બીજીની જરૂર પડતી નથી. હવાથી ન મટે તો મત્ર તત્ર પણ જાય છે આપની ઈચ્છા હોય તો તે સતને લઈ આવું."

"અરે મહારાજ ! વાર લગાડો નહિ. જેરજમાં મોટર પડી છે લઈને તે મહારાજા પુરુષને જલદી લઈ આવો વિલખ ન કરો. શેઠે આતુરતા પૂર્વક કહ્યું મોટર તૈયાર કરી લાલજી મહારાજ તો નિત્યાનંદ સત પાસે આબ્યા. / બધી વાતથી વાકેફ થયા. શેઠે આ રીતે બચાવે કહ્યુંજાબ્યા છે માટે તેના જીવનને પલટો ચાય તેમ કરવાનું છે

લાલજી મહારાજ આ પ્રમાણે સન્યાસીને સમજાવી શેઠને બચાવે આબ્યા દૂરથી દેખતાં જ પધારે, પધારે મહારાજ ! કહી શેઠ પધારીમાં જિભા થઈ ગયા.'

મહારાજ હું મરી રહ્યો છું શેઠ પોતાનું કુળ વ્યક્ત કરવા લાગ્યા અને શરીરમાં અસહ્ય વેદના થાય છે' હું બેઈ લઈ છું કાંઈ કહેવાની જરૂર નથી. સાધુ બોલ્યા. સાધુએ તો શેઠના વાંસે, છાતીએ હાથ દેશ્વી બેઈ લીધું કહેવા લાગ્યા. શેઠ, તમને વ્યાધિ ઘણી છે તમને અને

મોતને ચાર તસુનું છેડું રહ્યું છે આ રોગ એવો છે, કે એમા દવા કાંઈ કામ નહિ આપે’

‘અરર ! તો તો હું શું મરી જઈશ ?’ શેઠ રડી પડતા બોલ્યા. ‘તો પછી કંઈક ઉપચાર તત્ર-મત્ર....’

‘હા મત્ર કામ કરશે’ ‘પણ આ કામ બહુ આઠર છે’ સાધુએ જવાબ આપ્યો. મહારાજ ખર્ચ ગમે તેટલું થાય, અતલસના ઠટકા, અડદના પૂતળા, જે કરવું હોય તે કરો, તે તમામ સગવડ કરી દઈશ પણ મને જલદી રોગ મટાડો’

‘શેઠ ! ખરચ એક પાઇનુએ નથી’ મહાત્મા બોલ્યા. ‘તમે જે સગડીનો શેઠ કરી રહ્યા છો, એ સગડી ઉપર તમારો પુત્ર હાથ બાળે ને તે બળેલો હાથ તમારા શરીરના હું ખતા ભાગ ઉપર ફેરવે તો હમણા જ રોગ ચાલ્યો જાય તેમ છે.’

શેઠ તો વિચારમા પડી ગયા હાથ શેઠવા કોણ ફીકરો તૈયાર થાય ? શેઠ બોલ્યા ‘પરમાણુ કયા ગયો !’

‘હા પિતાજી, શું હુકમ છે !’

‘આ મહાત્મા કહે છે તે સાલજ’

મહાત્મા બોલ્યા, ‘ભાઈ ! તારા પિતાએ આટલું આટલું રળી તમને ઉછેર્યો, લણ્યાવ્યા-ગણ્યાવ્યા અને પરણ્યાવ્યા છે હવે તમારા પિતાને માટે આટલું હું કહું તેમ કરવાનું છે ‘હાથ શેકાઈ જાય, પછી તે બળેલો હાથ તુ ફેરવ’ હું મત્ર લણતો જાઉં, તો શેઠનો રોગ ચાલ્યો જાય તેમ છે’ પુત્રે કહ્યું ‘મહારાજ, એ વાત જોડી, એ મારાથી ન બને’

અરે બાઈ તારો હાથ બળશે તો હું ઉપચાર કરી
શીતળ કરી દઈશ, પણ એક વાર હાથ મૂક તો ખરો ! તારા
બાપ માટે કરવું છે

પુત્ર કહેવા લાગ્યો મહારાજ ! હું એક જ પુત્ર નથી,
અમે ચાર ભાઈઓ છીએ, મહાત્માએ દરેક પુત્રને કહ્યું, છતાં
કોઈ તેમાર યથા નહિ.' શેઠને મહાત્મા કહેવા લાગ્યા 'શેઠ,
જીવો તો ખરા છોકરાઓ માટે તમે કેટલી ધૂળ નાખી છે
કાળાં બબ્બર કરી કેટલાનાં ગળાં ચૂસ્યાં છે ! કેટલાની ઘાપણ
ઓગળી છે ? છતાં તેઓ પાંચ મિનિટ અગ્નિમા હાથ ચેકવા
તેમાર નથી તો શેઠ તમારે તેના માટે કાળાં વક્રમ કરી
નરકમા ઓછામાં ઓછું ફર હંબર વરસ અને વધુમાં વધુ
તેત્રીસ સાઝરોપમ જેટલો સમય—અગ્નિમા ચેકાવું પડશે તેની
તમને ખબર છે ? તમારા પુત્રો તમારા માટે ઘડને બઠા
જેટલો હાથ પણ ચેકવા તેમાર નથી ત્યારે તમે તેને માટે
એક બે વાર નહિ, પણ અનતીવાર ચેકાશે તો તેના માટે
ઘર્ષ શા સાફ મરો છો ?

મહારાજ ! તમારી વાત સાચી છે પણ બિચાર
કરશે શું ! એનું શું થશે ?' અરે એનું શું થશે કે વાડું
શું થશે ? મૂઠી કે લપ પૈસા માટે ઘડને અનતીવાર બળવા
તેમાર છે ? જાઠમૂઠા જેમ ધાણી જૂને તેમ પરમાધારીઓ
વૈક્રિય અગ્નિ કરી, નારકીના જીવોને જૂને છે ક્યાં કમ ત્યાં
સોગવવા પડશે.

કમી ક્યાં બે આપણે, જૂતકાજના જ મો લપ
તે કમ તુ ફળ લોભવ્યા વિજ્ઞ માત્ર એક છે તરી
માતા, પિતા, મિત્ર સુપુત્ર પતિ, ન એ બધાં મૃત્યુ થઈ નિવાર
વિપત્તિને મૃત્યુ તજ્યા જ કાળે, સદમ પ્રફુલ્લ સરલ જ આપે.

માતા, પિતા, ભાઈ, દાસ, દાસી શુ ત્રાણ રૂપ છે? દીવામાં દિવેલ હશે ત્યાં સુધી બળશે તેમ સ્વાર્થનું તેલ હશે ત્યાં સુધી સૌ સેવા કરશે. “When Cow is old She is soon Sold” સ્વાર્થ નહિ સરે તેવી ગાયને માલિક બિંદીને કસાઈ વાડે મૂકી આવશે. ‘નાથ બાલીને પરાણે ધી પાયા હતા તેવા બળદો ઉપરથી સ્વાર્થ સરી ગયો, ન્યારે સાવ વૃદ્ધ અને આલવાને અશક્ત થઈ ગયા, ત્યારે પાજરા-પોળમાં મૂકી આવે, માટે આ બધા સ્વાર્થમય સ સાર છે પુત્ર, માતા, પુત્ર-પત્ની, બાપ-દીકરો શેઠ-નોકર એમ અરસ-પરસ સ્વાર્થનીજ રમત છે ‘શેઠ તમારા પુત્રો આટલું કરવા તૈયાર નથી, તો તમે અનતીવાર શેકાવાનું કેમ કરો છો ?’

શેઠને બરાબર શિખામણ લાગી ગઈ ઉપદેશથી જે કામ ન સરે તે અનુભવથી બધું સમજાઈ ગયું. શેઠના જીવે પલટો ખાધો ‘લાલજી મહારાજ ! અત્યારે ને અત્યારે લેણ-દારોને બોલાવો મારે ચૂકતે ભરપાઈ કરી દેવું છે’ હૃદય પલટો ખાતા શરીરનું દર્દ પણ મોળું પડી ગયું-કલુષિત ભાવ આખો બિડી ગયો અને બધાના પૈસા ચૂકવી પોતે કલ્યાણના માર્ગે પોતાના જીવનને ઝુકાવ્યું નરકની વેદનાને ભય લાગ્યો તો સવળે માર્ગે આવી ગયા અહીં પણ મૃગા-પુત્ર પોતે અનુભવેલા નરકના દુઃખનું વર્ણન કરતા કહે છે

રસન્તૌ કન્દુકુમ્ભીસુ, ઠઠ્ઠ વધ્ધો અવન્ધવો ।

કરસત્ત કરકયાદૈદિ, છિન્નપુન્વો અવન્તસો ॥૨૧॥

હું ખૂંચો પાડતો (અસહાયી) ગાડની ડાળીયે જીવે માથે બાધી, કુલીમાં લટકતો રાખ્યો વળી કરવતે કરીને

મને અનતીવાર છેલ્લે ત્યાં માફ કોઈ હયા ખાનાર ન હયું
કર્મનો કર્તા પોતે જ બન્યો છે તો હવે સોજવવાનું પોતાને
જ છે પરિણામ પોતાનાં છે, તો ઉદય પણ પોતાનો જ છે

અહીં તો હયા ખાનાર કોઈક પણ મળે. બકરા-ઘેટા
કસાઈખાને લઈ જવાતા હોય અને 'મહાજનને ખબર પડે,
તો ઇરાડાવી પાંજરાપોજમાં લઈ લાય, પણ ત્યાં નરકમાં હયા
ખાનાર કોઈ ખડુ ? શુ પરમાધામીઓને હયા આવે કે હાસી
કરે ! આને તો મજા આવેને હયા જેવા પરિણામો રહ્યાં નથી.
મેટર માફી પડે તો વરસે હજાર ખારસો ખાલી નાખવા તૈયાર,
પણ કુકાનનો માણસ કે તેના કુટુંબમાં કોઈ માફ પડે, તો
તરત ઘીસમીસ કરી બીજો ગોતી થયે. પણ બાઈ 'ઠીક થાય
ત્યારે નોકરી ઉપર આવજો અને હવાતું બિલ પણ અહીંથી
લઈ જજો મુજાતો નહિ એમ કહેનારા ચોક કેટલા ! આને
તો પરિસ્થિતિ એવી થઈ ગઈ છે, કે સૌ સૌની ગતમાં રમે
છ મજૂરમ ઠળ-વેપારીમ ઠળ, જુદાં એક બીજાને એક બીજા
ઉપર રૂબ વેર, ઇર્ષા, બા બધાંનું કારણ શુ ? માનવતા મરી
મઈ છે

રવિવારે સિનેમા જોવા જવું કે હોલિપટલમાં જવું ?
કોણ કુખી કે નિરાધાર છે ? પૈસાનો સફળ્યમ કરવાનો મુખ
અવસર છે લક્ષ્મીનો નાશ તો થવાનો જ છે તો પછી કુખી
આના ૬૬ દર કરવામાં એ લક્ષ્મીનો સફળિપયોગ થાય તો
પછી નરકના બારણા જોવાના ન હોય

માટે વીતરાગને માર્ગે પડે મહાયુર્યો કહે ॥ અનતીવાર
પરમાધામીઓએ કુશીઓમાં બાળ્યો ત્યાં કોઈ બંધવે,

સાથીદારો લેગા ન આવ્યા જીવ આવ્યો એકલો અને જશે પણ એકલો જ છતાં જિ દગીબાર મનસૂખા કેટલા કર્યા ?

સ સાર મૃગજળ સમાન છે, તેમા કયાય સુખ છેજ નહિ મનસૂખા કરો છો પણ મૃગજળથી તૃષા છીપાવાની નથી પાપ, દગા, પ્રપચો વગેરે કરીને કંઈકને મારી નાખ્યા છે પરિણામ લોગવતી વખતે આકડ પડવાનું છે માટે દુવોસના કાઢી, સદાચારી બનજો, અનુકંપા રાખજો

સમકિતના પાપ લક્ષણો કહ્યા છે તેમા જિનશાસનને ઠીપાવે સાધુની સેવા કરે, ધર્મથી ડગતાને સ્થિર રાખે, સાધુ-સાધર્મીની વૈયાવચ્ચ કરે અને ધર્મ વિષે અતુરાર્થ રાખે, બીજાનું દુઃખ દેખી અનુકંપા લાવ જાગે આવા આત્માઓને નરકમા દ્વાર જોવા પડતા નથી

નરકમા પરમાધામીઓ નારકીઓને કરવતથી વેરે છે, જીવતા ખાલ ઉતારી નાખે છે જેમ અહીં ડોક્ટર બનતા, જીવતા દેડકાની ખાલ ઉતારે છે, ફૂદી ન શકે એટલા માટે ચારેય પગે બીલીઓથી પગ જકડી રાખે છે અને પછી સનાયુ, અવયવો વગેરે જોવા માટે દેડકાના શરીરની ખાલ ઉતારે છે એમ કેટલાય દેડકાના કચ્ચરધાણુ વાળી નાખે આવા કાળા વક્રમથી બાધેલા કર્મ તમને નહિ મૂકે તમારા પુત્રને ડોક્ટર બનાવો છો તે કંઈ રીતે થાય છે ! બીજાને બચાવવાની વાત તો આજળ ઉપર રહી, પણ જેને જીવાડવાની શક્તિ તારામા નથી તો પછી તેને મારી નાખવાનો તને શુ અધિકાર છે ? આજે ડોક્ટરો જે લણી રહ્યા છે; તે કોલેજમા જાવ અને નિરીક્ષણ કરો તો ત્રાસ થઈ જાય આ કર્મ લોગવવા આકરા થઈ પડવાના છે

મૃતપુત્ર કહે છે માતા ! નરકની કુબીજોમાં મેં
અનતીવાર કુખ સોજ્યાં છે સયમમાં તો શુ કુખ છે ?
હજુ પણ નરકના કુખોનું ધ્યાન કરશે તે અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૯૬ સુ

અવત ૨૦૨૦ આસો વડિ ૮ મંગલવાર, તા. ૨૭-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા, ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે.

મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થતા પૂર્વે જ્યેષ્ઠા સત્રી
પરિન્દ્રિયના ભવો વાઙ્મય છે નરક અતિમા ઉત્પત્તિ જ્યેષ્ઠા
અને ત્યા જ કુખો સહન કરવા પડેલાં તેનું ધ્યાન માતા
પિતાને આપી રહ્યા છે.

વૃક્ષને સુતાર જેવી રીતે છેડે કાપે દુકડે દુકડા કરે,
તેવી રીતે નારકીઓને પરમાધામીઓ ફાડે છે છેડે છે, દુકડા કરે
છે શાસ્ત્રની વૃક્ષોના મડ સાથે બાંધી હઈ હાથમાં નેતરા
લઈ તેને વૃક્ષ સાથે મસળે છે વૃક્ષના મડમાં તિક્ષ્ણ કાટ
હોય છે તે નારકીના શરીરમાં લોહાતા અપાર વેદના થાય
છે હે માતા ! આવી વેદના મારા અને તમારા જીવે અનતી
વાર સોજવી છે પણ વલ માન મળેલા સુખમાં આ બધાં કુખો
બૂલી જવાય છે નરકના કુખો નવમાન સુખ આડે રેખી
શકાતા ન હોય પણ જ્ઞાનીઓના કહેવા પ્રમાણે મદામાં તો

લાવો. ચાર્વાક મત પરભવને માનતોજ નથી જવાય તેટલું ખાઈ દ્યો, પીવાય તેટલું પી દ્યો. ચાર્વાક એ નાસ્તિકવાદ છે જૈનદર્શન કહે છે, કે ભૂતકાળ હતો, વર્તમાન છે અને ભવિષ્યકાળ પણ હશે આત્મા ત્રણે કાળમાં ટકવાવાળો છે દેહની પર્યાય બદલાય છે. જૈન કુળમાં જન્મ થયો ત્યારથી જ એ ગળથુથીમાં પાચું હોય, કે દેહ તે તું નથી, અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, બળ વિદ્યાનો તું ધણી છો. બીજા એવાં દર્શનોમાં—મતમાં જન્મ થયો હોત તો આ વાત હૈયામાં ખેસાડવી ભારે થઈ પડત મિમાસકો, આત્મા છે એમ કહે છે પણ મોક્ષમાર્ગને ઉવેએ છે આત્મા સ્વર્ગમાં જાય છે, મોક્ષ જેવું કંઈ છે જ નહિ તમે અહીં જૈન કુળમાં આવ્યા તે શું યોજી ભાગ્ય સૂચવે છે?

અહાહા કેવું ભાગ્ય ભાગ્યું, વીરના ચરણે મળ્યાં,
રોગ, શોક, દરિદ્ર સઘળાં, તેજથી દૂરે થયાં.
કામધેનુ કામકુલ, ચિતામણી સમ તું મલ્યો,
આજ મારે આંગણે, શ્રી વીર કલ્પતરૂ કેળ્યો.

કવિઓ ભકિતરસના કાવ્યપાન કરાવતા કહે છે, હે નાથ ! હું રખડતો બવાટવીનો મુસાફર, સુઠર ભાગ્યના યોગે જિનેશ્વર દેવના ચરણે આવ્યો. કામધેનુ, કામકુલ, ચિતામણી રત્ન, અને કલ્પતરૂ, આ ચારેય મારા આગણામાં પ્રાપ્ત થયા, તે હું કેવો ભાગ્યશાળી ? ભગવાનનું શાસન મળ્યું તેટલેથી ભાગ્યની ઇતિસમાપ્તિ ન સમજાવે પણ પ્રભુએ જે રાહ બતાવ્યો છે તે આશા પ્રમાણે અઢાર પાપસ્થાનનો ખ્યાલ રાખી તેને તજવા સ્થાન, દર્શન, ચારિત્રમાં રમણતા કરવી, તે આશા છે અનંતકાલ રખડતા ઢોરની જેમ રખડયા. દુધાળા

ઘેરને માલિક ખીલે ખાંધે છે અને ફક્ત વગરના—હશયા ઘેરને,
છૂટા મૂકી દેમે છે આપણે આજ્ઞાના ખીલે જ ધાતું છે કે
રખજી રહેવું છે? આજ્ઞાના ખીલે જ ધાયા પછી નાનકડું
કલવ્ય પણ મેરૂ પવત સમાન બની જાય છે

શાલીભદ્રે પૂવ ભવમાં પવિત્ર મુનિ પ્રત્યે જહુમાન
આવતા ખીરનું દાન આપતા, અહુ જેટલું દાન શાલીભદ્રના
ભવમાં કેટલું મેરૂતુલ્ય પરિણમ્યું ? બ્યારે નાજેશી ક્ષાણ્ણીએ
પવિત્ર ધર્મરૂપી અણુજારને ઠડવા તુજડાતું શાક વહોરાન્યું,
તેને પરિણામે અનંત કાળ સુધી રખડતું પડ્યું માટે કલ વ
કે અનુષ્ઠાનની કિમત એની પાછળના ભાવની છે

સિદ્ધસેન દિવાકર ભગવાનની સ્તુતિ કરતા કહે છે
હે નાથ ! અનવીવાર તારા દશન ક્યાં પણ હયામાં પ્રેમ
વડે ધારણ ક્યાં નહિ કાયા બીજે અને મન બીજે ભમતું
હોય બે ધરીની સામાયિકમાં પણ મનને સ્થિર રાખવાનું
મુશ્કેલ બને છે ને ! ભક્તિ કેવી છે ? વેશ્યા નારી જેવી છે કે
સતી સ્ત્રી જેવી ? વેશ્યાનું મન ક્યાંય હોય અને તન બીજાને
સોપે. તે પ્રમાણે ભગવાનની ભક્તિ કરતા મન ક્યાંય રખડતું
હોય કનચિત્ત ન થવાતું હોય તો તે બ્રહ્મજ્ઞ કુળદાસી ન
થાય જેના તન, મન વાણી એકમેક ઘર્ષ પ્રભુના ચરણમાં
સોપાય છે તેને પછી પદરભાવથી વધુ ભવ કરવાના રહે જ
નહિ વિતરાગની વાણીનું વચન આપણા હિલને સ્પર્શતું
નથી એ આજ્ઞા બે સ્પર્શી જાય તો બેઠોપાર ઘર્ષ જાય

જેના હેમાંમાં બેન શાસનની આજ્ઞા હોય તેને નરક
ગતિના કુળ ભોગવવા પ તા નથી જાણીએ કહે છે, સાવધ

થા તારી કાર્યવાહી તપાસ, કરેલા કર્મ લોગવ્યા વગર
 છૂટકો જ નથી આખમા કણ પડે તો ઝટ કાઢવાનું મન
 થાય તો આત્મામા ઘણા પાપો ભર્યા છે તે ખૂંચે છે? અને
 જેને ખૂંચતા હોય તે અનીતિ-અન્યાય કરે ખરા! એનું હૈયું
 એક પ્રભુને ઝખતું હોય છે! હે પ્રભુ! મને પાપમાથી
 બચાવ, હું તારે શરણે છું “શિષ્યતેઽહં સાધિમાં ત્વાં પ્રપન્નમ્”
 અનંત કાળ થયો, છતાં જીવે પાપકર્મ કરવામા બાકી રાખી
 નથી ધર્મ પ્રત્યે રસિકતા જગાડી નથી

મૃગાપુત્રના હૈયામા ધર્મ પ્રત્યેનો રસ જાગ્યો છે. લોગના
 સાધનો, રાજસાહ્યબીનું સુખ, બત્રીસ રાજ રમણીઓ વગેરે સુખને
 લાત મારી નીકળવા તૈયાર થયા છે. તમારી સન્મુખ ધર્મ
 પડ્યો છે. તમને ધર્મ ગમે કે લોગના સાધનો ગમે! લાખ
 નથી મળતા છતાં લાખપતિ થવાની ઇચ્છા કેટલી છે! જ્યારે
 મૃગાપુત્રને મળ્યું છે છતાં લાત મારવા તૈયાર થયા છે ફરક
 કેટલો! આમા મેળ ક્યાથી મળે! કેળા અને મીઠું, સાકર
 અને મૂળા પેઠે મેળ ક્યા મળે?

મૃગાપુત્રના હૈયામા રસિકતા જાગી છે, જાતિસ્મરણ
 રાતમા નરકના હુબ દેખાણા છે જેનું વર્ણન માતા પિતાને
 કરી રહ્યા છે

આજે પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી જસરાજજી મહારાજ સાહેબની
 પુણ્યતિથિ છે મહારાજશ્રી રાની, ધ્યાની, અને પડિત
 શિરોમણી હતા સ્ત્રીય હતા ત્રુત પુરુષનો ભેટો થતા પવિત્ર
 આત્માના ઉપાદાનની જાગૃતિ થઈ ગઈ પુણ્યશાળી આત્માને
 જરાક નિમિત્ત મળતા ઉપાદાનની તરત જ જાગૃતિ થાય છે

આવા પૂજ્ય જસરાજી મહારાજ હતા અને તે એમને
નીરખ્યા નથી. પણ અમારા વિદુષીગુણીજી દિવાળીબાઈ મહા
સતીજી તેઓશ્રીના બહુ ગુણગાન કરતાં વાતે વાતે
કહેતા, કે શુ જસરાજી મહારાજનો ઉપકાર ! પોતે અંધ
હતા, છતાં આત્મચક્ષુ ખુલ્લા વતતાં અમારાં ગુણીજી
ઉપાશ્રયમા પગ મૂકે કે પારખી જતા સ્વયોપચય શક્તિ કંઈ
ઓર હતી અમારા પૂ. મહાસતીજી પૂજ્યશ્રીના ઉપકાર વિષે
બહુ વાત કરતા તમારામાથી ઘણાએ તેઓશ્રીના દશ ન ક્યાં
હશે.

જ્યારે આત્મનો દિવડો બને ત્યારે અમારા દૂર દૂર જાએ,
હામે ખારો સુસાર હામે ખારો અણખાર

એને આત્માતા સુખની રહ હામે

જાઓ રે આત્મા, આત્મા જગી,

શુકિતના સુખની ખ્યાલ જગી, અભિલાષ બની.

આવા પવિત્ર આત્માઓએ જગતમા કેટલાયને જગાડ્યા છે
સામાજિક સુખના વિષયો ફેટી દેવા જેવા છે એમાં શ્યામ
પશ્ચા રહો નહિ પણ એકજ પવિત્ર છે અને મહેલ કરવા
લાયક છે આ અમર ફળ છે તેને ખાઓ તો સિદ્ધનાં સાચાં
સુખ મળશે.

લાકડા લાકડામા જેમ ફરક હોય તેમ સાધુ
સાધુમા પણ ફરક હોય છે સાધુ ખની માન, મોટાઈ, પૂજા,
સ્થાપા મેળવવા ધનિકોના વાંસા ઘાળડવા અને એવાનું શુપ
કરી તેમા માધાતા થઈ બેઠો હોય અને કંઈક છીએ પણ
બાન ન હોય કે સત્ય હકીકત શુ છે ? શાખની દીપ્તિને લઈને
ખોટા આગળ આવી જાય છે કંઈક છીએ એ બતાવવા

મત્ર-તત્ર, દોરા-ધાગા, આડી અવળી વાતો કરી સામાને કેમ પાડવો, આવી જાતની હરિદ્વાર્થ ચાલતી હોય પણ સાચા સતારા સામે જોતા સતારા કયા સુધી ટકી શકે? સાચો સતારો કહેશે, પાણીમા પડ તો ખબર પડે! સાચા સોનાની સામે રોહડગોહડ કયા સુધી ટકી શકવાનું? પણ હમેશા સાચી વસ્તુની જ હરિદ્વાર્થ યાય છે. ધૂળ સામે ઢેકાએ હરિદ્વાર્થ કરી નાણી છે? ઘણા સાચા સાધુઓ આગળ થઈ ગયા છે તેની કીર્તિ હજી પણ ગવાય છે તેઓ અગરણતીની જેમ સુગંધ-સુવાસ કમૂતા જાય છે

પૂજ્ય જસરાજજી મહારાજ મરૂ ભૂમિના વૃક્ષરૂપ, દુખિયાને વિસામારૂપ અને દૂખતાને આધારભૂત હતા, આવા શરણભૂત મહાત્મા મળવા બહુ ફલ્લભ છે વેશધારી, માર્ગને લજવનારાને, શુરૂ ન કહેવાય શુરૂ ત્યાગી કે લોગી! આવા કુસાધુઓ સમાજ અને શાસનને કલકરૂપ છે

કણ્ઠીઓ પોતાના પુત્રને શિખામણ આપતા કહ્યું હતું કે ખાડામા પગ પડી ન જાય તેની તકેદારી રાખજો ખાપનો આશય એ હતો કે, કોઈ પણ સ્ત્રી ઉપર ખોટી દ્રષ્ટિ કરતો નહિ, પણ પુત્ર આશય સમજતો નથી ગાડું લઈને જાય છે ત્યાં ખાડો આવતા જાડા ઉપરથી ગબડી પડ્યો પાછો પિતા પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો ગજબ થઈ ગયો ખાપે બધી હકીકત સાલણી પછી કહે, સાચા! મેં આમ કીધું નથી આ ખાડાની વાત કરી નથી તારી દ્રષ્ટિ, કુદ્રષ્ટિ ન થાય તે જોવાનું છે આશય સમજ્યા ન હોય ને આવું કરી બેસે સિદ્ધાંતના આશયને, રહસ્યને સમજો સાધુ કઈ

બાપામા વાત કરે છે તે સમજો છો ને ? ઠાઠ પણ સને
જોમા સીને સગ થાય જ નહિ એકસી સીને ત્યાં એકલા
સાધુથી વહોરવા પણ જવાય નહિ. સાધુપણુ જહુ કઠિન છે.

૫. જસરાજી મહારાજને ડર બાગમોનો સારો
અભ્યાસ હતો અષ્ટિશુદ્ધ પ્રણયારી સમમના બાવમા સ્થિર
રહેનારા હતા તેમના જવાબી સપ્રદાયને, આખા જૈન સમા
જને ખેડ પડી છે

મૃગાપુત્ર સ્વાનુભવની વાત માતાપિતાને કરી રહ્યા છે
વગી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

બ્યાખ્યાન ૯૭ મું

મ ૨૦૨૦ આસો વર્ષ ૯ જુથવાર તા. ૨૮-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું
નામ સિદ્ધાંત. ઉત્તરાખ્યાન સૂત્રના ૧૬ માં અધ્યયનમાં મૃગા
પુત્રનો અધિકાર બાલ છે

મૃગાપુત્ર નરકના કુ જોનું વળન કરતા કહે છે હે
માતા ? જવી રીત કૃતિકાર ચેરકીને કાણમાં નાખી પીલે છે
તંથી રીત પરમાધામીઓ નરકના જીવોને કાણમાં નાખી પીલે છે
ગેરકી તો એકે ક્રિય જીવ છે બ્યારે નારકીના જીવો પશ્ચન્દ્રિય
જીવો છે અને ગરકીન તો એકજ વાર પીલે બ્યા નારકીને
તા અનતી નાર પીલાવુ પ. આ ગતિ જીવે પોતાને જ
મા. ઉની કરી ૩ મનુષ્ય બવમા પાપ ક્રિયો મજસી
ત્યા વા ન કરી શક્યો પાપ પન્દ્રિય અને છડુ મન

આવા સાધનો મળવા બહુ જ દુર્લભ છે. તે મળવા છતાં તેનો સફળિયોગ કરી ન શક્યો મનનું મશીન મનનનું ઓઈલી ગ માગે છે જે સાધનથી તરી શકાય તેને બદલે તે બધનરૂપ બન્યા.

સૌ સાધન બધન થયાં, જ્યો ન હોય ઉપાગ,
સત્સાધન સમજ્યો નહિ, ત્યાં બધન શુ' જાય ?

સાધનો દ્વારા છુટકું જોઈએ, તેના બદલે જીવ બધાતો ગયો પ્રજ્ઞાચર્યામા ટકી રહે તો અનત સ સાર કટ કરી નાખે અને આજ ભવમા અપ્રજ્ઞાચર્યાથી અનતો સ સાર વધારી નાખે માનવ ભવમા આ બધા સાધનો, પાંચ ઇન્દ્રિય અને છકું મન, મળ્યા છે તેના સફળિયોગને બદલે કંઈક જીવે. તેનો દુરઉપયોગ કરી રહ્યા છે માનવ ભવ અનત સ સારનો અત કરવા માટે છે માનવ પાસે જ્ઞાન છે, શ્રદ્ધા છે, ચારિત્ર છે તે વીર્યાતરાયનો ક્ષયોપશય કરી શકે છે.

માનવ ભવમા સાધનો મળ્યા મન મલ્યુ, જે વડે ભેદ વિજ્ઞાન પ્રગટાવી સ્વ સ્વભાવમા ઠરવાને બદલે પરના વિચારોની હારમાળામા ઉતરી ગયો છે ક્ષીભમ્ની જેમ, આ મનના દ્રોહ નથી લઈ શકાતા, નહિતર મનની કેવી રખડપટ્ટી છે, તેની બખર પડત.

મન એક સુદર મશીન છે ઘણા પ્રયોજાયે મન પ્રાપ્ત થાય છે એકેન્દ્રિય જીવને એકલી કાયા જ હોય છે, બે ઇન્દ્રિય જીવોને કાયા અને જીભ જ હોય છે, તે ઇન્દ્રિય જીવોને કાયા, જીભ, અને નાસિકા, ચોરેન્દ્રિય જીવોને કાયા, જીભ, નાસિકા અને આજ હોય છે અસહી પચેન્દ્રિય જીવને પાંચેય ઇન્દ્રિયો હોવા છતાં મન નથી હોતું, એથી મનન

કસ્વાની તાકાત અસરી પશ્ચેન્દ્રિય જીવોમાં હોતી નથી. જેને પાશ્ચિય ઇન્દ્રિયો સાથે મન મળ્યું છે તેવા જીવોને સરી પશ્ચેન્દ્રિય કહેવાય છે મન દ્વારા જીવ જિજ્ઞાસા વિચારો કરી શકે છે અને જેના વિચાર ગુદ્ધ, તેના આચાર પણ શુદ્ધ થતાં જીવન જિજ્ઞાસા પ્રકાસનું બને છે કતવ્ય પ્રથમ મનમાં સકલ્પરૂપે ઉદ્ભવે, પછી વાણીમાં આવે અને છેવટે કાયા દ્વારા પરિણમે કાયા અને વથનને જોખવનું અધરૂં છે, પણ તેથી અધરૂં મનને જોખવવાનું છે અશુભ વિચારો આવે તો તાજડતોજ જોખરેશન કરાવી નાખવું મન તો યશુ, પક્ષી, નારકી, દેવ વગેરેનેય છે, પણ માનવનું મન કઈક વિશિષ્ટ છે

સોપાન જોવી મનુષ્ય માટે છે પશુને નથી. પશુનું મન સ્થુલ છે વિવેક અવિવેકનું જ્ઞાન નથી હથ ગાયો હોય તેમાં નવ જાયોને બારો આપ્યો હોય અને જોકને આપવો બાકી હોય તો નવ જાયો વિવેક જાળવતી નથી 'ખાવા મળી પડે છે બ્યારે માણસને તો હથેયના બાણા પીસ્યાણા ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ ખાતું નથી આપ્યો વિવેક વર્તે છે માટે જો વિવેક દ્વારા મનને નિર્મળ બનાવે

જેટલું મન નિર્મળ, તેટલો આત્મા જીવે જડ છે અને જેટલું મન મલીન, તેટલો વધારે ક્રમ બંધ પડે છે અધમ વિચારો ઝૂર કસ્વા માટે સતના ચરણો સત્સંગ કસ્વાની જરૂર છે સત્સંગ સુક્ષ્મ વિચારોની ખીલવટ કરે છે કસ્માણને માર્ગે દોરે છે એમ સત્સંગ કોઈ જોર કામ કરે છે

સત પુરુષાના ચરણોમાં જતા આત્માને ઠંડક મામ

છે, કપાયનો ઉકળાટ સમી જાય છે, સત પુરુષોના અંગે અગ-
માથી શીતળતાના પરમાણુઓ વહ્યા કરે છે સત પુરુષોના
પરમાણુ શાત અને પવિત્ર હોય છે

માનતુ ગ આચાર્યશ્રીએ કહ્યું છે - હે નાથ ? ત્રણ
ભુવનની અદર શુભ વર્ણ-રસ, ગંધ, સ્પર્શ આદિના જે પર-
માણુ હતા તે બધા ભેગા થઈને જ જાણે કે તમારા' દેહનું
નિર્માણ થયું ન હોય ? સત પુરુષોના દેહમાથી બ્રહ્મવ્યય
લાવને સ્પર્શતા પરમાણુઓ નીકળે છે, તે આસપાસના વાતા-
વરણને પણ નિર્માણ કરે છે

આગળના સતો જ ગલમા વસતા, કારણ કે ત્યાં પવિત્ર
વાતાવરણમા પરમાણુ એકબીજા હોય છે પરિણામતા વિચાર
તો પોતાના જ છે, પણ વાતાવરણ નિમિત્ત કારણ છે આ
વાત એકાતે કહેવાતી નથી બાકી વાતાવરણની અસર તો
થાય જ છે વસતીનું વાતાવરણ ગદું હોય છે ગૃહસ્થના
મકાનની અડોઅડ સાધુનો ઉપાશ્રય હોય તો સત મહાત્માના
આદોલનોને કોઈ વાર અસર કરી જાય છે

આગળના ગૃહસ્થો સત્તાનના હિત માટે થઈને ગર્ભ
રહે, ત્યારથી ત્રણ વર્ષ સુધી સયમ પાળતા બાળક અસયમી
પરિણામવાળો ન બને તેની તકેદારી રાખતા આજે તો ઉગતી
વયમા જ બાળકોને વિકાર ઉપડે છે તેમા માબાપોનો દોષ
રહેલો છે

કોઈ એક રજપુતાણીનો બાળક પારણામા પોઢયો છે
એક વખત તેનો પતિ પાલવ પકડે છે ત્યારે પત્ની પતિને
ચેતાવે છે અરે કોઈક ત્રીજો માણસ બેઠો રહ્યો છે. પતિ કહે,

કોણ ! આ બાળક પત્નીએ કહ્યું જુઓ ! પાસે પોરેલો બાળક આખા આડા હાથે દઈ દે છે આપરાજનાં આવા બચપણના સંસ્કારો હતા તેણિયાણી ત્યાંથી ધણીને સ્વાના કરી દઈને પોતે પોતાની હાથે કટાર ખાઈ મરી ગઈ પુત્રનું શબી સુધારવા ત્યાર પછી આપરાજના બાપને બીજા સગા માટે જલુજ કહેવામાં આવ્યું છતાં તેણે કહ્યું કે આવી ટેકીથી અને લાજવાળી મરનારી ખાઈ જેવી કન્યા હોય તો પરણુ

જીવનમાં મર્યાદા હોવી બેઠાં બેઠાં બાળકોને સુધારવા ગૃહસ્થોએ વાતાવરણ શુદ્ધ રાખવું બેઠાં બેઠાં, વૈજ્ઞાનીકોએ પૂરવાર કર્યું છે કે આંદોલનની અસર થાય છે વસ્તી ગીચ હોય, સંસારીઓ વસતા હોય, આંદોલનો અપશ્ચાતા હોય ત્યાં ઉપાદાન શકિત જેની તીવ્ર હોય તેને વાધો નથી બાકી નબળો હોય તેને વાધો છે પાણીને ઉચે ચાવવામાં મહેનત પડે છે પાચન માટે પાણી ચઢાવવું હોય, તો પ્રથમ ટાંકી તેની જીંદગી કરવી બેઠાં બેઠાં છે તેમ અધ્યાત્મશાવમાં જીવે ચઢવા મનરૂપી ટાંકીના વિચારો જીવા બેઠાં બેઠાં મન નીચું કે અધમ હશે તે જ્ઞાનના પુન્તક બલે વાગી જતો હોય પણ હજી તેનું મન શોધતળીએ જ બેઠું હશે, તો છાર પર લિપકું તેના જેવી દશા સમજવી

સાખ્ય મત માને છે કે પુરુષ ક્ષેત્રન્યવતો છે પ્રકૃતિ / છે જાત જે દરમ્યાન થઈ રહ્યું છે તે પ્રકૃતિનું પરિણમન થયેલું છે નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ આત્મા સિદ્ધ જેવો છે શુદ્ધ શુદ્ધ નિરજન છે તેને કમ લાગતા નથી ક્ષેત્રન્ય આ મા અને કમ તે જડ છે બન્ને વિષય છે એક પક્ષ

વાત સાચી છે પણ તદ્દન ભિન્ન માની લઈને યથેષ્ટ વિચરવા લાગી જાય તો તે વ્યભિચારના અખાડામાં આવી જાય છે જે જ્ઞાતા-દષ્ટા હોય, તેના જીવનના કાર્યો કેટલાં જિંચા હોય ?

ત્યાગ-વૈરાગ્યથી મોક્ષના ધ્યેયને પામવાનું છે. જે ધ્યેયને ચૂકે છે, તે આગળ વધી શકતો નથી અધ્યાત્મ ભૂમિકા પ્રાપ્ત કરવા, પ્રથમ વ્યહવાર શુદ્ધિ જીવનમાં લાવવી પડશે. દેખાતા પદાર્થો અસત્ છે, તેનાથી મનને કાંઈ લાગે વળગે નહિ, એમ માન્યતા કરવાથી છૂટી જવાતું નથી મનને પવિત્ર કરવાની જરૂર છે જેનું મન પવિત્ર તેની વાણી પણ પવિત્ર છે અને કાયા પણ પવિત્ર છે જે ઈન્દ્રિયોને વશ પડે. તે તો અતોબ્રજ્ઞ તતોબ્રજ્ઞ જેવી સ્થિતિમાં છે

જેણે મન અને પાંચે ઈન્દ્રિયોને વશ નથી રાખ્યા, તે જીવો એકેન્દ્રિયપણે ઉત્પન્ન થાય છે શેરડી પીલાય છે ત્યારે રસ અને છોતરા જુદા પડે છે. કેટલી તીવ્ર વેદના અનુભવાતી હશે ! તેવી રીતે પરમાધ્યાત્મી નારકીના જીવોને શેરડીની જેમ કોણુમાં નાખી પીલે છે મરવા ઇચ્છે પણ નિકાચિત આયુષ્યને લઈને મરી શકતા નથી

આપણને જાગૃત કરવા માટે થઈને શાસ્ત્રકારે નરકના દુઃખનું વર્ણન કરતી ગાથાઓ પ્રગટી છે આ જીવે તાડન, તર્જન, વધ, બધ, કલેશ, પરિસહ, પરવશપણે અનતીવાર સહન કર્યું છે પણ અત્યારે જો કોઈ દુઃકારો કહે તો દુઃકો થઈ જાય

એક માણસ સ્વ ઇચ્છાથી ચોવિહારા અહમના પરચ-જખાણુ લે છે, સ્વ ઇચ્છાથી તપ કરે છે, તેને દુઃખ લાગશે

નહિ પણ નિર્જરા થશે. પણ કોઈ માણસ શેગથી પીડાતો હોય પેટમાં ચાકું પડી જાય, હોય અને ડોક્ટર કહેશે કે ત્રણ દિવસ સુધી કાંઈ પણ ન લેશો, તો પસ્વશપણે સહન કરશે બિખારી માટા પોષાક કરી બીજા માટે છે ત્રણ દિવસ ફરે છતાં કાંઈ ન મળે અને સાધુ જોખરીએ ભય અને તેને પણ સુજતુ ન મળે, તે બંનેમાં કાંઈ ફેર લાગે છે ? સાધુ સ્વધર્મીઓએ કમ અપાવી રહેલ છે, જ્યારે બિખારી આત્મ અને શૌર્ય ધ્યાન કરી કમ જાંધી રહ્યો છે.

માંદો માણસ, જોકે સ્વમંચો જાત માટે, ઘરનાઓ આપે નહિ કારણ કે તેના હાલની તરફ દ્રષ્ટિ છે માંદો માણસ પણ આહાર ન મગવાના કારણે કમ જાંધી રહ્યો છે છોકરા કહે, જટાળાંનું શાક કરી આપો, તો કરી આપો ખરાને ? આને તો બ્રોક્લેટ ઘેવડા આઈસક્રીમ, ગુલ્લી વગેરે જેમાં અભક્ષ્ય આવતા હોય ખાવા યોગ્ય ન હોય તેવાં ખાણાં ખાઓ છો પણ આવી વસ્તુ ખવાય નહિ નીકળ જઘાર, જોમ કહેનારા કેટલા છે ? નાનો બાળક ભરાઈ ગયો હોય, ને કોઈ કહે, કે ઢાંડની સ્વમંચી પાવ એટલે શરદી દૂદી જશે, તો નિર્દોષ બાળકના દેહને પણ વટલાવવા તૈયાર થઈ જાય !

પૂ કસ્તુરબાને મહવાડ થયો ડોક્ટરે કહ્યું- કે માંસને શેરવો ખવરાવવો પડશે વાત સામળતા જ ગાંધીજીને કહે છે મને અહીંથી જ ઉપાડો આ લોકો દવાને જઘારને કાંઈક ખવરાવી લીએ તો શુ ખબર પડે ? હું મરી જાઉં તો ભલે પણ મારી કાચા બ્રહ્મ કરશે નહિ ધમ પ્રત્યે કેટલી મદદ ? દેહ ટકવા તે તો આમુખ્ય કમ પ્રમાણે છે દવા ઈન્જેક્શનોથી દેહ ટકે એ માનવ મિથ્યાત્વ છે

દર્દીઓનાં દર્દને, દર્દનાવનાર કોણ છે ?
દોરી તૂટી આયુષ્યની, ત્યાં સાંધનાર કોણ છે ?

તાવ આદિ દર્દ વખતે પરવશપણે સહન કરવું પડશે, તો પછી સ્વાધીનતાએ સહન કરી કર્મ અપાવવા કેમ આગળ પડતા નથી ? અહમના પચ્ચક્રખાણ કરનાર, નારકીમાં કોડ વરસ સુધીના કર્મ અપાવે તે કરતા વધારે કર્મ અપાવે છે. આત્મા પાસે એટલી શક્તિ છે ગુમડું થયું, ફૂટયું, વળી થયું, ફૂટયું, એમ કેંદ્રિ આરો આવે ? પણ જો એકો મૂકવામાં આવે તો રસી નીકળી જાય ને તુરત આરામ થાય એમ કર્મ ઉઠ્યમાં આવે ત્યારે ભોગવવું, તે ક્યારે આરો આવે ? તપ એ એકો મૂકવા બરાબર છે, માટે સ્વાધીનતાથી તપ કરીને કર્મને અપાવો.

અવાય કેટલી વાર ! બજારમાં હાલતા, ચાલતા અવાય ? આખો દિવસ બીડીયો તો ચાલુ વ્યસન એટલા બધા આજે વધી પડ્યા છે કે દિવસના ૨૦-૨૫ કપ આ જોઈએ, પાનના ડૂંચા પણ તેટલા ખાવા જોડે ત્યારે ભાઈને તો દશ વાના વગર ચાલે જ નહિ.

આજનો માનવી પોતે ઊભી કરેલી સગવડોને જ શુભામ ખન્ધો છે પ્રહેલા માણસ ટેવ પાડે છે, પછી ટેવ માણસને પાડે છે વ્યસની માણસ કોઈ પણ બાધા લેશે નહિ બાધા વળી શુ કહેવાય, મહારાજ ! ધાર્યા પ્રમાણે બાધા દેજો મહારાજ પૂછે, તારૂં ધારવું શુ છે ! તો કહેશે, અજોડીની દાળ ન ખાવી, કડવી તુબડીનું શાક ન ખાવું, સિંહની સામે લડાઈ ન કરવી, સાચા મોતીની ઘુઘરી ન ખાવી ! કઈ દશા છે ? બાધાથી છેટો ભાગનાર આત્મ કલ્યાણ શુ સાધો શકશે ?

માટે મતના વેરી થશે નહિ. મત દ્યે છે તેને ધન્ય માનજો
શ્રાવક તો મત લેવાના મનોરથ ચિતવતો હોય

એક શેઠમાથી અનેક શેઠ થશે પેન્-માથુ હ જે
વજેરે અનેક પ્રકારની વઢના થાય છે, તે પૂર્વે કમ જામ્યા છે,
તેના ઉદ્દારનું આ પરિણામ છે જે બોગબ્યા વમર છુટકો નથી
જાયાળીટીસ થયુ હોય ને આ મૂકી રહે તે કાઈ તપ નથી
ઈચ્છાને નિરોધ એ તપ છે જેને ઈચ્છા હોય સાધન પણ
હાજર હોય લીપેલો ખોરાક બરાબર પથતો હોય છતાં
ત્યાગી દે તે સાચા ત્યાગી છે

આગળ તો જૈનોના ધરમા કહમૂળ ખવાતા જ
નહિ આજે તો જૈનોને ઘેર ખટોના શીકા ભર્યાં હોય.
આતે જૈનનું ધર મનાય? સ્વામીનારાયણ પથવાળા પણ
ફૂગળી-લસણ ખાય નહિ ભગવાનને યાજ ધરતાં ફૂગળી
જોળ હોવાને કારણે હડી પડી એન્હો ન ખવાય ફક્ત
એન્હુ જ સમજતાં ફૂગળી-લસણને ખાતા નથી. અમે
સમજણ આપીએ છીએ કે એમા અનતા જીવો છે છતાં
તમારે કાઈ છે વિચાર? નાતના વડા ભાટે આપો ત્યારે
કહમૂળ આહાર ન થાય તેવી શરત રાખીને આપો છો? !
આજ તો આખો આહા કાન કરી ગયા છો અજ્ઞાનતાની હંદ
નથી રહી.

વળી નારહીઓને પરમાધામી દવો લોહાના રથમા
બેઠે છે અહીં ખડુ બાર ભર્યાં હોય યોવીસ મણનો સરકાર
તરફથી બાર ભરવાનો કાયદો હોય છતાં ચોત્રીસ મણ ભરે,
વળી ઉપરથી પશુઓને પથેણાથી માર્યાં હોય તેની નરકમાં

પરમાધામીઓ કેવી દશા કરે છે ? લોહાના રથમા જોડે ઘોસડ્ડ તો સળગી રહ્યું હોય છે કાંધ ઉપર મૂકે તો અપાર વેદના પરવશપણે સહન કરવી પડે છે

પ્રતિક્રમણમા પહેલા ત્રતમા 'પેયાલા' શબ્દ બોલો છો ને ? પેયાલા એટલે પાતાળ કળશા જેવા પ્રધાન એવા પાતાળ કળશા જેવડા અતિચાર સેવ્યા હોય તેના કેવા ભય-કર પરિણામ આવે છે, તેનું વર્ણન મૃગાપુત્ર કરી રહ્યા છે સ્વાનુભવની વાત કરી રહ્યા છે પોતે નારકીપણે જે અનુભવ્યું છે, તેની વાત માતાપિતાને કહી રહ્યા છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

~*~*~*~

વ્યાખ્યાન ૯૮ મુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૦ ગુરુવાર, તા. ૨૯-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્ય-યનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

કુવન્તો કૌલસુગપદ્ધિ, સામેદ્ધિ સમલેદ્ધિ ચ ।

ફાદિઓ ફાલિઓ છિન્નો, વિષ્ણુરસ્તો અણેગસો ॥૫૬॥

જીવનમા જીવો જે જે કૃત્ત કર્યો કરે છે તેના પરિણામ રૂપ નરકના દુ જોનું વર્ણન મૃગાપુત્ર, સ્વાનુભવથી કરી રહ્યા છે જે જીવો હિંસા કરી ત્રસ-સ્થાવર પ્રાણીની તીવ્ર પણે ઘાત કરે છે, કોન્ટ્રેક્ટથી સોસાયટીઓ ઊભીકરનારાઓ પાણી, અગ્નિ, ચુનો, પથ્થર, કીડી, આદિ અનેક ત્રસ-સ્થાવર જીવોનો સહાર

કરી નાખે છે મશીન, ઘણા, સઘ્યા આદિ ઊભા કરી કેટલાયે જુઓને પીલી નાખે છે આ બધી હિંસા પોતાને કેમ જ્ઞાનદ મળે, શાતામળે તે માટે ઘઈને કરી રહ્યો છે માન-કષાયને પોષવા, એવ વીકણા કર્મ જાંધે છે પણ મૂળાના, શાકભાજીના ભવમાં પણ વડે કથરાણો, જોવા અનેક ભવ કરી આવ્યો, પણ એવને તેનું જ્ઞાન નથી જોકે જ્ઞાસ મૂકે ને જોકે જ્ઞાસ જીવ્યા લીજે તેટલી વારમા સાકાસત્તર ભવ ઘઈ જાય ૨૫૬ જાવલીકાનું આયુષ્ય છે જોકે અત્યુત્કૃતમા ૨૫૫૭૬ વાર જ મે જ્ઞાને તેટલી વાર મરે કદમૂળમા આવી રીતે મારો-તમારો એવ ઉત્પત્ત ઘઈ આવ્યો છે અહીં મોટામોટ મારે, બીજા-છાકરાં, કુટુંબ મારે, કેટલાયે એવોની તીવ્ર પણે માલ કરી નાખે છે વિલમ આવકો આવતો નથી પણ જ્યારે જો પાપકર્મના ફળ ઉદય આવશે ત્યારે જોટલાં-છોટલાં નીકળી જશે.

રાજ-દેવમા તરબોળ રહેનારા એવો કર્મના આશ્રવ ખૂલ્લા રાખી રહ્યા છે એવ પોતાની શાતા મારે જોરશોરથી હિંસા કરે છે અને જૂઠું જોડવી વખતે મારો આત્મા હણાય છે જોમ ધત્તુ નથી મારો આત્માને કેટલું તુકશાન પહોંચશે તેનું જ્ઞાન નથી હાથ પડે તો કેમ ઉકાલી લેવું જાણારામાં રાખી સ્વાય તાપી લેવો પછી ઉપરથી પોરસ કરવો કે રણવાની આવડત તો મારામાંજ છે ! આવા એવોને કોઈ સાચુ કહે તો શિ મક્કા ભરાવે. દેવ-સુદને પણ જવાબ આપી દેવે 'મક્કા રાજ ! અમરા ધધા આડે ન આવવું, જમાનો દેવો છે, જૂઠું ન જોડીયે તો સરકાર પેસો લઈ જાય આમ કહી આત્માને બારે કર્મી જનાવે ॥

કંઠી બાંધે કંઠ વિષેને મોટી રાખે માળ,
ગળાં કરે નિત્ય મરીબ જનોના, કૂર હોય જેમ કાળ,
કૂડાં, કપટ કળાના કામ, આવાં શીખ્યા ક્યાંથી રે ?

કંઠમા કઠી હોય અન્ય દર્શનોમા રૂદ્રાક્ષની માળા
પહેરે, રામ નામ જપ કરતો હોય, એવા બગલગતના આત્માએ
કંઈકના ગળા કરતા હોય છે. મોઢે મુહપત્તિ બાધી હોય,
પણ જ્યાં સુધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વિષય-કષાય, એ
આધ્યાત્મિક દોષ નહિ ટળે, ત્યાં સુધી ઉદ્ધાર કેવી રીતે થશે ?

સૂચગઢાગણસૂત્ર અ પ મુ ઉ-૧-ગા-૪

તિન્નવં તસે પાણિણો થાવરેય, જહિંસહ આયસુહં પદુચ્ચા ।
જે હુસપ દોહ અદસદારી, નસિકલ્લહ સેયચિયસ્સકિ ચિં ॥૪॥

સુધર્મા સ્વામી જ બુ સ્વામીને કહી રહ્યા છે, કે નરક
ગતિમા કોણુ જાય ?

પોતાના જીવની શાતા નિમિત્તે, ત્રસ અને સ્થાવર
જીવોની ઘાત કરનાર અને ચોરી કરી રાજ થનાર, ચોરીને
માલ પચાવી ખાડનાર અને જૂઠું ખોલનાર, જરાપણ મહાન
પુરુષોની શિક્ષા લીધી નથી તેવા દયાહીન જીવો નારકીમા
અવતાર લ્યે છે. તીવ્રપણે ગ્રાણીની ઘાત કરનારા, અણુદીધુ
લેનારા, એવા પાપી જીવો નારકીમા જાય છે અહીં ખૂન-
ખહારવટા ખેડ્યા હોય અને એની સજા લોગવવી પડે તે
વખતે માતા-પિતા, પત્ની, કુટુંબ, કોઈ પણ છોડાવવા સમર્થ
નથી આ ભવમા પણ આ બધું નજરે જોવા મળે છે ને ?
તો અહીંથી ગયા પછી કેની ઝોળખાણુ રહેવાની છે ? કોણુ
મા, કોણુ બાપ, કોણુ પુત્ર કે પત્ની ? તો કર્મ કેના માટે
કરે છે ?

નરકના દુઃખ તો સંભળો ! કાંગાળા જાડનો જૂલો
 બનાવી, પરમાધામીઓ ડાળ બતાવે, હસરડે, શરીર કાંગાથી
 વીંધાઈ બચ વળી આ કાટા તો તિક્કણ, બળતરા થાય તેવા
 આનંદુ યાય છતા નારહી મરે નહિ. નરકમાં નારહીઓ રૂઢન
 કરે છે “બચાવો બચાવો” તેને મારે છે છેડે છે, હણે છે
 ચારેકોરથી જૂમો પડવી હોય, એનલા બધા અવાજ નરકમાં
 થતા હોય છે આવી નરકમાં ફાળણ થાવું કેમ ગમે ન ગમે તો
 કાણુ આપવા કેમ ગમે છે ! જેની શુદ્ધ હૈશ્યા અને પ્રશસ્ત
 પરિણામ હોય તેને માઠી ગતિ ન હોય

એક ગામમાં સાત મિત્રો રહે છે જ્યાંસુધી કપટ બળ
 હોતી નથી ત્યાં સુધી મિત્રતા ટકે છે માયાવી માણસોનો
 કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી જ્યાં મિત્રીભાવ હોય ત્યાં દ્રવ્યની
 સરળતા હોય છે જેમ બીતમાં દોરેલું ચીત્ર, ગમે તેટલો
 પવન આવે છતા હલતું નથી, એમ ગમે તેટલા વિપત્તિના
 વાવાઝોડા આવે છતાં પણ જે પ્રેમ તોડે નહિ તે જ સાચો
 મિત્ર કહેવાય આ સાતેય મિત્રો ગામમાં ક્યાંય કોઈ માફ-
 સાણું હોય તો તેની સેવા કરવા ઉપરી બચ છે કોઈને કાંઈ મૂંઝ
 વણ હોય તો સાતેય મિત્રો ભેગા મળીને ઉઠેલે છે હીન કુઃખીને
 મદદ કરે ને પારકા માટે મરી ફીટે એનું નામ જ મરદ ગામ
 હોકોને પણ આ મિત્રો પ્રત્યે સારો આદર છે ગામમાં કોઈ
 ભારીનો ધંધો ન કરે બેઠાર હોય તેને કામ આપે કાંઈપણ
 બહેન-બેટી સામે કોઈ ખરાબ દષ્ટિ કરે નહિ. એવી રીતે
 આ સાતેય મિત્રાએ ગામનું માનસ ફેરવી નાખ્યું છે કાંઈની
 નિંદા કરતા નથી. નિંદા કરવી તે તો વિષા ખાવા બરાબર છે
 કાંઈના અવગુણ જૂઠતા હોય તો તેને રૂબરૂ બધને કહેવું પણ

પાછળથી નિંદા કરવી નહિ દુનિયા સેવા કરે એમ નહિ પણ
મારે સેવા આપવી એમ હોવું જોઈએ આ શરીર શું કામ
આવવાનું છે ? અન્યની જીવન વાડીમા પાનખર રૂપે નહિ પણ
વસત રૂપે પ્રવેશવું જોઈએ દાગીનાના ઠકારાથી જ શું આ
શરીર શોભે ? આ શરીરની શોભા પરોપકાર કરવાથી છે,
અદન ચર્ચવાથી નહિ “દાનેન પાણી નેતુ કંકજેન.”

કરમાં પહેરે કડાં, પશ્ચ કર પર કર ધરીયો નહિ,
એ માણસ નહિ પણ મડાં, સાચું સોરઠીયો બણે !
મેમાનુ ને માન, દલભર દલ દીધાં નહિ,
એ મેડી નહિ પણ મસાણું, સાચું સોરઠીયો બણે !

શાની કહે છે, કે દેવા માડ “બધા તો ગદા” દેવા માડ
કે માગનારો ભૂલે દીધા પછી અહંકાર ન લાવવો. દેવામા
દીલગજો જોઈએ શું કાંઈ બાધી જવું છે ? ફે કવા માડો
હડો જેટલા જોરથી ફે કશે તેટલો ઉછળીને સામે આવશે,
તેમ જેટલું આપશે તેટલાથી અનેક ગણુ થઈને સામું
આવશે એમ સિદ્ધાંત કહે છે. પણ જેને આ સિદ્ધાંત સમ-
જાણે નથી એને તો ખીક લાગે છે કે હાય શું ખૂટી જશે !
એવી ખોટી ચિંતા રહે છે શાની કહે છે, વર્તમાન કાળ
ઓળખી પરોપકાર અર્થે દેવાય તેટલું દે શુભ કામ ભૂલી
જવા, અશુભને યાદ રાખવા અને તેનું પ્રાયશ્ચિત લેવું

આ સાતેય મિત્રોની ગામમા વાહ વાહ બોલાય છે
આ સાતેય મિત્રો વાહ વાહ માટે કામ કરતા નથી ખ્યાલ
બુદ્ધો જ છે લાવના કોઈ જોર છે મતભેદ પડે પણ મનભેદ
પડતા નથી, ત્યાજ સાચી મિત્રતા છે દૂધપાણી જેવો સ યોગ
હોય પાણી બળતું જોઈ દૂધને લાગી આવ્યું, મારો મિત્ર

બળે છે, એટલે પોતે તરત અગ્નિમા પઠવા ઊભરાણુ ધરનાએ
 બણુ એટલે તરત ઉપર પાણી છાટુ ધ્રુવ ઉભરાણુ
 બેસી ગયુ મિત્ર આબ્યો એમ બણુ મિત્રના મિલનમા
 શાન્તિ અનુભવી. આ સાત મિત્રો પણ એવા જ છે તે
 ગામને મુખી આ સાતેય મિત્રોને જોઈ અતરમા બળે છે
 ક્યારે આ સાતેયનું કાટણુ થકુ તો મુખ ઘાય આ સાતેય
 મિત્રોની ત્રામમા બોલખાણ છે તે આ મુખીથી જતી હતી
 નથી. એક વખત સાતેય મિત્રો મોઢી રાતના મીટિંગ જરીને
 મોઢી રાત્રે સૂતા છે એક જ જોરડામાં સૂતા છે, એવી જગર
 પડતાં મુખી કાકઠો લઈને ગયો, પાસે ઘાસની ગજી
 હતી તેમાંથી ઘાસ લઈ નીસરણી મૂકી અગ્નિ લગાડી
 ગજીમા સપ કથવા વજેરે કેટલી જીવાત હોય! ગજી
 સગમતા બાબતનું ધર સળગુ અગ્નિની ગરમીથી સાતેય મિત્રો
 જગી ગયા કયાથી નીકળવું? કમાડને તો મુખીએ અગાઉથી
 સાકળ ચડાવી દીધી છે! જોરડાની દિવાલ જલુ ઊઝી છે
 બહાર ગામ લોક ભેગુ થયુ છે કોણકલ મથ્યો છે, મુખી
 પણ સૌની સાથે જગી ગયો છે

અદર જોરડામા રહેલા સાતેય મિત્રો વિચારે છે કે
 નીકળવું કઇ રીતે! એક મિત્રને વિચાર આબ્યો એક જણ
 બોડી ધયો તેના ઉપર બીજો, ત્રીજો એમ ઠઠ પછોત મુખી
 ચડીને એક જણ બહાર જોસરીમા પડેલી નીસરણી લાવીને
 પછોત ઢબી કરી દીધી અને પારાકુલી સાતેય મિત્રો બહાર
 નીકળી મયા “શમ રાખે તને કોણુ ઘાળે”! સાધનાના પથે
 જે પૂમ એના ચરણને સિદ્ધ થયે.

ગામ લોક આનંદમા આવી ગયુ બધાએ આ સાતેય

મિત્રોને અલિનદન આપ્યા મુખીને પણ ક-મને મોલકુ પડ્યું પછી તો તપાસ ચાલી કે આગ લગાડનાર કોણ? પાપ છાતુ રહેતું નથી સગડ પકડાણા અને નક્કી થયું કે આ તો મુખીનાજ ધધા છે આખું ગામ મુખીને તિરસ્કારની દષ્ટિએ જુએ છે હવે મુખીનું શું કરવું? તે બાબત સાતે જણા વિચારે છે.

એક મિત્ર કહે છે કે, ખૂનનો બદલો ખૂનથી લેવો ખીજે કહે, એમ નહિ પણ એને હાથ-પગ વિહોણો કરી જિંદગીભર ફાવવો તે જ સજા છે ત્રીજો કહે, એમ નહિ, એના નાક-કાન કાપી અવળે ગધેડે બેસાડી હાથપાર કરવો ચોથો કહે, એને સાતિમા હલકો પાડવો, એમ સૌ સૌ પોતાના અભિપ્રાય આપવા માડયા

સાત રાજકુમારો જાળુડાના વૃક્ષ તળે આવે છે, જાળુ ખાવાની ઇચ્છા થઇ ત્યારે કૃષ્ણકુમાર કહે છે કે, આખું ઝાડ પાડી નાખો નીલકુમાર કહે છે, ઝાડ પાડવાની જરૂર નથી, ડાળો કાપી લાવો કાપોતકુમાર કહે છે, ડાળો કાપવાને બદલે જે ડાળ ઉપર જાળુડા હોય તેજ કાપો તેજસકુમાર કહે છે, જે ઝીણી ડાળીના ગુચ્છ પડ્યા છે તેજ કાપો, મોટી શાખાનું શું કામ છે? પદ્મકુમાર કહે છે, કે જાળુડા જ લઇ લ્યો, ગુરજાનું પણ શું કામ છે? શુક્લકુમાર કહે છે, કે જાળુ મારે ઝાડ ઉપર ચઢવું અને આ બધું કરવું તેને બદલે નીચે ઢગલાબધ પડ્યા છે તેજ વીણી લ્યો ને! જાળુ ખાવાનો આશય તો બધાયનો છે પણ છઠ્ઠાનો અભિપ્રાય ઉચ્ચ પ્રકારનો છે તેમ સાતમો મિત્ર કહે છે, કે આપણે મુખીને સજા કરીશું તેથી સુધરશે નહિ, પણ એને મિત્ર બનાવી દઈએ જો એ

આપણે મિત્ર હોત તો આપણને મારી નાખવાનું મન થાત
જ નહિ. મારે આપણે તો મુખીને મિત્ર કરી લેવો. ભેઠજી.
ક્ષમા આપવી એટલે વેર ઝેરનું પુરાણ ખાતું ચૂકતે કરવું
બાકીના છયે મિત્રો આ હકીકતમા સમત થયા હવે સૌ મુખી
પ્રત્યે આદરભાવ રાખે છે. સ્નેહની આવી વહે જ હુકમની
તિબેરી ખોલાય છે મુખીને વિચાર થાય છે કે હું ઝુન્ડેગાર
હું તેમ સાબિત થયા છતાં આ હોઠો કેમ કંઈ પગલા લેતા
નથી ! વળી મને પ્રેમ દ્રષ્ટિથી જુવે છે આદરભાવ રાખે છે
આ સાતેય મિત્રોનું વતન-મુખી ઉપર છાપ પાડે છે મુખી
સામે બાલી, આ સાતેયના પગમાં પછી માફી માગે છે અહો
મે તમારા ઉપર ધણું કષ્ટ તમારા જેવા સબ્બન મારે મને
કેવી કમતિ સૂઝી ! મને કંઈ નરક સંભરશે ? તિરસ્કારના
ઠાપ કોષથી નહિ પણ પ્રેમથી ધાવાય મિત્રો કહે છે ભાઈ !
જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું હવે તું અમારો આકર્ષી
મિત્ર છે કસ્તુરી અને સુખદ પોતાના દુકડા કરનારનેય
સુગંધિત બનાવે છે;

મૈત્રીભાવનું પવિત્ર ભક્ત્યુત્તમ ઉપમા વક્ષા કરે
શુભ થાઓ આ સઠજ વિશ્વનું એથી ભાવના નિત્ય રહે
મુખથી બરેલા મુખીજન રેખી, ઊંચુ માફ નૃત્ય કરે
એ સંતોના ભરણ કમળમાં શુભ જીવનનું અખ્ય રહે

આ દાખલાથી એ ભોવાનું છે કે, દુરમની કરનાર
અમે તવા હું ખના વાદગ વરસાવે પણ આપણે મૈત્રીભાવ ન
છાડવા માફ જુડ કરનાર દુનિયાભરમા કોઈ નથી હું પોતે
જ માફ માફ આ માનુ જુદ કરી રહ્યો છું પોતાના
ઉપાદાને નિમિત્તા ખા. માથ છ

માર્ગ બૂલેલા જીવન પથિકને માર્ગ ચીધવા ઉભો રહું,
કરે ઉપેક્ષા એ મારગની, તોયે સમતા ચિત્ત ધરું,

જે જીવો કિલ્લિષ્ટ પરિણામ સેવી રહ્યા છે, કૂરતા સેવી
રહ્યા છે, એવા જીવોને નરકમા પરધામીઓ કેળ, નોળ આદિ
જનવરોના સ્વરૂપ કરી ફાડી ખાય છે સામ અને સખળ
નામના પરમાધામીઓ નારકી ઉપર તૂટી પડે છે નારકીના શરી-
રના લોચેલોચા કાઠી નાખે છે નારકી તરફકતો અનતી વેદના
અનુભવે છે હે માતા ! આવી વેદના મે જાતે નારકીના ભવમા
અનુભવી છે એ હું ખો પાસે સયમના હું ખો કંઈ વિસાતમા
નથી માતા ! મારે સયમ લેવો છે, મને રજા આપો વળી
પણ શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૬ મુ

સં. ૨૦૨૦ ના આસો વદિ ૧૧ ને શુક્રવાર, તા. ૩૦-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું
નામ સિદ્ધાંત ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો
અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, પૂર્વના
ભવો જોઈ રહ્યા છે પૂર્વે સયમ પાળ્યો છે બ્રહ્મચર્યલાવને
કેળવ્યો છે, તે પ્રકાશમા આવ્યું છે નરક ભવના હું ખનુ
વર્ણન કરતા કહે છે

મસીદિ અયસિવણાદિ, મલ્લેદિ, પદ્મિસેદિ ચ ।

છિન્નો મિન્નો વિમીન્નો ચ, ઓદ્ગુણો પાવ કમ્મુણા ॥૫૫॥

જૂઠું બોલનારા, ઘોરી કરનારા, મહાપરિમલ કરનારા
 મમત્વ રાખનારા, કાફમાંસ આદિનો આહાર કરનારાઓ નરક
 પ્રતિમાં જવા તેવાર થાય છે, કારણ આખ્યા વગર કાચ થતું
 નથી. બી વાને તો કૃણ બેસે છુવો ભાવ નરક અહીં ખડું કરે
 છે, ત્યાર પછી દ્રવ્ય નરક ઉત્પન્ન થાય છે, માટે શાનીઓ
 કહે છે કે કારણ આપવાં બંધ કરો આશ્રવ એ બંધનું કારણ
 છે મત-પશ્ચક્રબાણ, તપથી આશ્રવનાં દરવાજા બંધ કરો
 છુવના પરિણામ શુભ અને અશુભ બે છે શુભ પરિણામે
 કર્મની નિર્જેરા થાય અને અશુભ પરિણામે કર્મના બંધ
 થાય અને તેનાથી દુઃખપ્રતિમાં જવું પડે છે પોતેજ સમયે
 સમયે ભાવ મરણે મરી રહ્યો છે સત્ત્વિદાનદ કું પોતેજ છે,
 માફ સ્વરૂપ એજ છે એવું જ્ઞાન છુવે ક્યારેય પણ કહ્યું
 નથી. જેવો સિદ્ધિદેવે બિરાજતા સિદ્ધિનો આત્મા છે, તેવોજ
 મારો આત્મા છે અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આશિષ, વીર્ય, સુખ
 નો પિઠ છે વણ રસ રૂપ, બંધથી શક્તિ, અનંત શક્તિવાળો
 તેવો મારો આત્મા નિશ્ચયનયે સિદ્ધ જેવોજ છે તેના અને
 માસ આત્માના અસખ્યાતા પ્રદેશોમાં ફેર નથી. અનંતકુલો
 જે તેના આત્મામાં છે તેજ મારા આત્મામાં પડેલા છે સિદ્ધ
 ભગવાને તે પ્રગટાવ્યા છે જ્યારે મારા આત્માના કુલો
 અવશ્ય મળા છે

મનુષ્ય ભવની સક્ષણતા-જાનું, પીનું, હરનું, ફરનું,
 નાટક-સિનેમાલોવાં એટલા પૂરતી નથી. મનુષ્ય ભવમાં આનુષ્ય
 બહુ જ દૃઢ છે દેવતાઓના સાગરોપમ અને પશ્ચોપમનાં
 આનુષ્ય આજળ મનુષ્યનું આનુષ્ય કોઈ હિસાબમાં નથી, સાચ
 અરૂપ જ છે

“ સકમ્મુણા વિપ્પરિયા સુવેદ ”

જ્ઞાની કહે છે, પોતાના જ કર્મ વડે જીવને વિપર્યાસ-પણુ પ્રાપ્ત થાય છે દરેક જીવ, કર્મ કરવામા અને કર્મ ભોગવવામા સ્વતંત્ર છે કર્મ જીવેજ ક્યાં છે મૃતપુત્ર કહે છે, હે માતા ! હું જૂતકાળના કર્મોને યાદ કરું છું, ત્યાં મારા શેમે શેમ ખડા થઈ જાય છે પૂર્વ કર્મના ઉદયે નરકમા પરમાધામીઓ કપડું ચીરે તેમ નારકીને ચીરી નાખે છે. મુદ્ગળ, મુસળ અને સાળેલા વડે તેના ગાત્રોને ભાંગી નાખે છે, બાણથી, ભાલાથી વીંધે છે, ત્રાકથી, વડુ વીંધે તેમ વીંધી, સઠસઠતી અગ્નિમા નાખી શેકે, ત્યાં કેવી વેદના થાય ! ત્યાં નારકી ખરાડા પાડે પણ કોણ સાલજે ? પરમાધામી તો હું ખ દેવામા રાજી છે પૂર્વે કરેલા કર્મોને પરમાધામીઓ યાદ કરાવે છે

ઉત્સૂત્ર અરૂપણા કરનારની જીભ ખઢાર કઢાવે છે, પછી તેના દુકડા કરી નાખે છે કોઈને દાન દેવાનો ઉમંગકો આવ્યો હોય ત્યારે બીજો કહે, રાખોને બાઈ ! ઘણા દેવાવાળા છે, એને તો માગવાની ટેવ પડી ગઈ છે, અથવા તો કહેશે, ઓણું નહિ, પોર ચોમાસે વાત, આમ દાન દેનારને વારે છે, તેવા જીવને નરકમા પરમાધામીઓ મોઢા ઉપર મુદ્ગળના માર મારે છે નાકની સુગંધ માટે કંઈક પુષ્પોના અર્ક કાઢી અત્તર, સુગંધી સાણુ, આમ સુગંધીમા રાચતો, ઘણા જીવોના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાખનારના નાક કાપી નાખે છે કાનથી વિકથા સાલળી હોય, પાયા વગરની બીતો ચણી હોય, અથવા એવી વાણી સાલળવામા રસ પડતો હોય, તેના કાન કાપી નાખે છે, પારકી નિંદા સાલજે છે તે વિષયનો ખોરાક

કરી રહ્યો છે ભજવાને નિહાને પીકનું માંસ કહ્યું છે નિદા કરવી અને સંભળવી બન્નેમા દોષ છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે ગુણગ્રાહી ઋષિ રાજો તોજ ગુણ આવશે. સામાયિક, પૌપદ્ય કયા હોય છતા સમજણ નથી પડતી કે કુચલી કરવામા કાયદો શુ છે? તે કરતાં નવકારની પાસ માગ્ય કર તો પાપ ધાવાશે. જે બધા વાતો છે જેમાથી કાંઈ સાર ન નીકળે તેવી વાતો કરવી નહિ.

સૂચ પદ્ય ૧ ઉદેશમા પ્રભુ દરમાવે છે

छिन्दन्ति बाहस्स पुरेण नङ्गं ओष्ठेबि छिन्दन्ति दुर्बेबिकत्रे ।
मिथ्य विमिकस्म विहृत्थियत , तिक्त्वाहि सुसाहि मितावयन्ति ॥૨૨॥

નારકીઓને નરકમા પરમાધામીઓ કેનું કુળ આપે છે તેનું વલુ ન, અહી ગાથામા આપ્યું છે પરમાધામીઓ નારકીનું માથુ તોડે છે આંખ, કાન, નાક, હોઠ, હાથ કાપી દે છે કોઇને હાથથી હણ્યા છે કુળ દીધાં છે, માર માયાં છે લોહી વૃક્ષા છે એવા હવેના હાથને મૂળમાથી કાપી નાખે છે કેવી વેડના થાય તેની કલ્પના તો જરા કરે? જ્ઞાની કહે છે કે તમારી પરિણતિ તમારી નજર સામે રાખો, વારવાર પરિણામની ધારા વપાસતા રહો ભક્ત રહો. દુનિયા, શુભ મનહમલ ભાવના ભાવી નૂતન વર્ષોગિનકન આપે કે આશિષ આપે, તેથી કાંઈ તમારું સાફ નહિ થઈ જાય અને જો જોમ જ માનતા હો તો તમે જોનહશ નને સમજ્યા જ નથી. જોન હશ ન જેણે પચાવ્યું છે તે પશાબીન ન હોય બીજો આશિષ આપે, કે સો વર્ષનો મા ખૂળ આવક મળે સત્તાધીશ થા, જોમ કીધે કાંઈ થઈ શકાય ખરું? તો પછી ગુણવત્ત્વ કે પાપવત્ત્વ કયા રહ્યું ?

શુભ કમાણી કરી હોય ત્યારે હજારો વિરોધિઓ હોય છતાં
 વિન્ય થાય આખા ગામનો વિરોધ છતાં પણ શુભ પુણ્યનો
 ઉદય હોય તો વિન્ય થાય રોગ થાય, ઘણા ડોક્ટરોને ફેરવ્યા,
 ઠાંઠની દવા લાગુ ન પડી, અને ઘરડા માવતરે હાથ ફેરવ્યો
 કે શાતા વળી ગઈ! જશોનામ કર્મનો ઉદય તો જુઓ ?
 પુણ્યનો ઉદય થાય ત્યારે નિમિત્તો ન હોય ત્યાંથી સામે આવી
 ચડે છે શુભાશુભ ભાવ જીવના પોતાના જ છે અને એ પર
 ઉપર ઢોળવા ભય છે એટલે જ ખત્તા ખાય છે રાગ-દ્વેષ એ
 ભાવ કર્મ છે, તેથી દ્રવ્યકર્મ બંધાય છે અને તે નોકર્મ રૂપે
 પરિણમે છે વીતરાગ વાણી મહા પુણ્યોદયે મળી છે, માટે
 શાંતી કહે છે કે સમજણમા આવી જાઓ, નહિતર ચાર
 ગતિના ચક્કર ખાવા પડશે વજ્ર જેવા પાપ કરે છે, ગાઢપાપ
 કરીને ઉપરથી પોરસ કરે છે અને ભોગ રૂપી કાઠવમા રચ્યો
 પચ્યો રહે છે, તે નરક ગતિમા ભય છે જે એમ કહે છે કે
 હું સિદ્ધાંત અને આગમને માનતો નથી, પુણ્ય શું ને પાપ
 શું, તેને માનતો નથી, પણ તેથી કાંઈ તે કર્મથી છૂટી શકતો
 નથી અફીણુ ઝેર છે એ માનવું હોય તો માન, ન માનવું
 હોય તો નહિ ખાકો અફીણુ અફીણુ ઝામ તો કરશે જ જીવ
 અનાદિ કાળથી છે, તેમ કર્મ પણ અનાદિ કાળથી છે અને
 સંસાર પણ અનાદિ છે જીવને કર્મનો સંયોગ થતા સંસાર
 છે અને કર્મનો વિયોગ તે જ મોક્ષ છે કર્મની શૃખલા
 તોડવાનો આ અવસર છે ભગવાન કહે છે કે આવો અવસર
 ફરી ફરીને મળવો મુશ્કેલ છે

અયસા લોહગદે જુત્તો, જલન્તે મમિલાજુષ :
 ચોદઓ તોત્તજુત્તેદિ, રોજ્જો યા જહ પાડિઓ ॥૮૬॥

મુખાપુત્ર કહે છે કે માતા ! મોળાં વજનવાળો લોહનો
 રથ, જેનું ઘોંસદૂ અગ્નિથી તપાયમાન હોય તે કાંધ ઉપર
 મૂકે ત્યારે કેવી વેદના શાય ? આવાં દુ ખો અનવીવાર કું
 સોમવી આવ્યો છુ એવા લોહના રથમાં મને એવી પછી
 પરમાધામીઓ તે રથ ઉપર બેસે છે, કબકારે છે ધૂળ ભેર કરે
 છતાં રથ ચાલે નહિ, કારણ કે નારકીઓ નપુ સક છે તેનામાં
 બળ કે તાકાત નથી બહુ ફેફન વિલાપ કરે છે, તે વખતે
 પરમાધામીઓ કહે છે, તે શુ પાપ કર્યા છે, તે સંભળ બળકની
 કાંધ ગદગદવી હોય લાલ ઘોળ ચર્ચ ગઈ હોય, તેમાં છવાત
 પડી ઝર્ષ હોય એવા બળદો ઉપર વધુ બોલ નાખી, ઉપર
 બેસી લાકડીચેથી માચો હોય, આર વાળી લાકડીઓ મર્મસ્થાનમાં
 મારી હોય એવી રીતે મુગાપશુ આમળ વજન ખેલાયુ
 હોય, આંખમાંથી આંસુ ચાલ્યા જતાં હોય છે પણ મૂઝ
 પડ્યું કહે કેવી રીતે ? આવાઓને ત્યાં ઢોરનો અવતાર આવવો
 એ પણ ઢોરના કમની કહણાઈની વાત છે જ્યારે કામ આપતો
 બધ શાય અશકત શાય એન્હો માલિક ઉઠીને કસાઈવાટે
 મૂકી આવે સ્વામી કુનિયાતો જુઓ ! આવા છવો માટે નરક
 વિના બીજી કંઈ અતિ હોય ! નરકની ભૂમિ પાણ, પડે, અને
 વજ્રમથ કાટાથી ભરેલી છે અસ્ત્રાની ધાર જેવી ભૂમિ છે
 આવી ભૂમિ ઉપર બોલે વહેવડાવી પરમાધામીઓ આગલાં
 કમીને યાદ કરાવે છે ત્યાં પરમાધામીઓ ચારે ઠોર ઉભા
 રહે છે આવા ત્રાસમા ન મૂકાવું હોય તો છવન સુધારે
 છવન કેવું છે તે જુઓ માઈ છવન મહાનપુત્રોની
 હરોળમાં મૂકાય તેવું છે કે અધમ છે તે તપાસો, મહાન
 કાયોથી મહાન થવાય છે દુર્ગુણ મૂકી સદગુણ મહણ કરે,

કોધ, માન, માયા, લોભ, વિષય-કષાય, તૃષ્ણાએ બધાં તજવા જેવાં લાગે છે ? “હા” તો ક્યારે તજશે ? સિદ્ધાંતમા ત્યાગ, વૈરાગ્ય, સંયમ, યમ-નિયમના બધાં સાધનો ખતાવ્યા છે, તેમા તરબોળ થઇ જાઓ. પાંચ વખત એક એક સિદ્ધાંત વાંચી જાઓ, તેમાંથી ઉમદા ભાવ પ્રગટે છે જેમ જેમ અવગાહન કરતા જશે, તેમ તેમ વિષય-કષાય પાતળા પડ્યા વગર રહેશે જ નહિ વૃત્તિ ડોકીચુ કરતી હોય ત્યા પોતે તલવાર લઇને ખેડો હોય, એ તલવાર જ્ઞાનની જે જે ભાવ ઉપડે તેનો “શ” પરિણામી છેદ કરી ભાવના પલટાવી નાખે, તમે જ્ઞાન દ્વારા તમારા પરિણામની ચોક્કી કરતા રહીએ ઘણી સામાયિક, પ્રતિકભણ, યત-તપ કર્યા પછુ છતાં ખૂણે પાપ કેટલા ઘઈ રહ્યા છે તે તપાસો વૃત્તિઓને નહિ વાળો તો વિકાસ કેમ થશે ? તારૂ જ્ઞાન તને કેમ પ્રગટતુ નથી ? કઈક આડુ આવતુ હોય તેમ લાગે છે ને ? આખે મોતીયો આવતો હોય તો એ આવરણ ખૂણે છે જલદી ડોકટર પાસે જઈને મોતીયો ઉતરાવી નાખો છો, તો પછી આત્મા ઉપરનુ આ આવરણ કેમ પોસાય છે ?

અનંત શાંતિ, સુખ, શક્તિનો ખળનો આત્મા, આવરણથી કેવો નમાલો ખની ગયો છે ? મારાથી ઉપવાસ ન થાય, ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુ ન થાય, કેમ ન કરી શકે, ભાઈ ! શરીર ઉપર જ દષ્ટિ છે. કદાચ મારૂ વજન ઘટી જશે ? હેંહ ઉપર રાગ ઘટે તો તપ ઉપર રાગ વધે, અને જેટલી તપની વૃદ્ધિ થાય તેટલી કર્મની નિર્જરા થાય હજીકમી થયું હોય તો આ રસ્તેથી થવાય

ભગવતી સૂત્રમા ઔતય સ્વામીએ મહાવીર પ્રભુને ૩૬ હજાર પ્રશ્નો પૂછ્યા છે, જેના બે લાખ ૮૮ હજાર ૫૬

છે જોતમ પૂછે છે કે પ્રભુ ! જીવ શિશ્યમેવ હજીકમીં કેવી રીતે થાય ?

‘ પાણાદવાય ચેરમણ જાવ પરિગ્ગહાઓ ચેરમણ
કોદ્ધ વિવેગે જાવ મિચ્છાદમણ સલ્લ વિવેગે ॥

પ્રાણાતિપાતથી નિવૃત્તિ કરનાર, દયાની પ્રવૃત્તિ કરનાર જૂઠ, ક્રોધ માન માયા, લોભ, ઉપર વિન્ય મેળવનારા જીવે હજીકમીં થાય છે તમને ગુસ્સો આવે છે ? ઉપવાસ છડ વગેરે તો ન બની શકે એમ માની લઈએ, પણ ક્રોધને વિત્ત વાનું તો બને કે નહિ ! મનને કાળૂમા લ્યો, ક્ષમાના પાક કાપ્યા છે તે પાકા કરો અહાર પાપસ્થાન ન સેવે તો જીવ હજીકમીં થાય અને અહાર પાપસ્થાન સેવે તો જીવેકમીં બને આ બંને માં છે કયે રસ્તે ચાલવું તે જીવના કામની વાત છે

સૌજ્ઞા જાણ્યકલ્લાણ સૌજ્ઞા જાણ્ય પાવન
ઉમય પિ જાણ્ય સૌજ્ઞા, મસેવંત સમાવરે ॥૧૧॥

ધમનો રસ્તો ક્યો અને પાપનો માર્ગ કયો તે સાંભળવાથી ખબર પડે સંસારનો રસ્તો જો કાળાનો પથ છે, પણ મોહભાવથી જીવે મુલાયમ માન્યો છે સંસારમાં ધોલીક મલા અને ઝાઝી સલા છે અહીં મોહ સમયનું દુઃખ સ્વીકારી લેનાર બાવિમા અનંત સુખ પ્રાપ્ત કરે છે

તમને સમય લેવાની જાવના બને છે ! આ સત્તારમાં હવે મારે એક ક્ષણ પણ મોહવું નથી એક ક્ષણ લાજેણી બધ છે તેમ મૃગપુત્ર માતાને કહી રહ્યા છે

એ તે અભક્ષ્ય વસ્તુઓ ખાદીને, કાપ્યા ન આવે તેમ કરીને,
રાત્રી ન જોઈ દિવસ ન જોયા, બારકપો જાનને જોઈ

એની શુ" ચે મરામત હોય, એની શુ" ચે મરામત હોય,
કાયા છે પિંજરે રે એની શુ" ચે મરામત હોય ।

આ કાયા એક પિંજરે છે. અદરથી આત્મા રૂપી
પોપટ ઉડી જતા આ કાયાની શુ કિમત છે । છતાં એ
કાયામાં અલક્ય વસ્તુઓનું ભક્ષણ કરી જેમ ઈન્દ્રિયો નવાં
તેમ નાંચે છે. કઈ કઈ વસ્તુ અલક્ય છે જેમાં ઇંડાનો રસ
આવે છે, તે વિષે શ્રી રતિલાલભાઈ આપણને કહેશે.

(મુળઈ-માઢુંગા વાળા) શ્રી રતિલાલભાઈ મનશુભાઈ
શેઠે ઉભા થઈ જણાવ્યું કે ઘણાં જૈન કુટુંબોમાં આઈસ્ક્રીમ,
જેલી, જીલેટીન ઓવલટાઈન, ચીઝ, પનીર વગેરે વાપરવામાં
આવે છે. ચીઝ તૈયાર કરવામાં રેનેટ નામનો પદાર્થ દૂધમાં
પડે છે રેનેટ એટલે દૂધ પીતું વાહરડું અથવા ખીજા પ્રાણી-
ઓના દૂધ પીતા બચ્ચાઓની હોજરીમાં જામી ગયેલ દૂધનો
જથ્થો.

આ રેનેટ દૂધને જમાવવાનું કામ કરે છે ચીઝ બના-
વવામાં રેનેટને બદલે પેપસીન પણ વપરાય છે. પેપસીન એટલે
ડુંકકર, ઘેટા અથવા વાહરડાની હોજરીનો તાજો અને તદુરસ્ત
શરીરનો પદાર્થ (સ્નાયુ)

આજ કાલ યુવાન વર્ગ ચીઝ હોશે હોશે ખાય છે વળી
આઈસ્ક્રીમની અદર કસ્ટર્ડ પાવડર પડે છે. તેનાથી આઈસ્ક્રીમમાં
ચીકાસ આવે છે, પણ એ કસ્ટર્ડ પાવડર એટલે ઇંડાનો
જૂદો કરીને દૂધમાં મીકસ કરી તેની શાટલી વણી તેને શેકીને
તેનો પાવડર બનાવવામાં આવે છે

જીલેટીન તત્વ પ્રાણીઓના શરીરમાં થતાં સફેદ રેષા-
વાળા સ્નાયુમાંથી કાઢવામાં આવે છે આ રેષાઓને અંગ્રેજીમાં

ઠાટીએજ ઠહે છે ઠાટીએજ માણીઓના સ્નાયુમાંથી અથવા
બામડા તથા હાડકામાંથી ઠાડવામાં આવે છે આ લહેટીન,
જેલી બનાવવામાં ખાસ વપરાય છે લહેટીનને પહરથી વીસ
મિનિટ સુધી પાણીમાં ભીજવી રાખવામાં આવે છે, પછી
તેને આગ ઉપર રાખીને ખૂબ હલાવવાથી જેલી બને છે
આજકાલ આઈસ્ક્રીમ ખાનારાઓ તથા બનાવનારાઓને ખબર
નથી હોતી કે આ ચીજો શું છે ? આજે જૈન સાધ્નો
રાત્રીએ સુખ રૂપ નિદ્રા આવી બચ તે માટે જોવલગાર્ઝન
પીએ છે

જોવલગાર્ઝન બનાવવાની ફેક્ટરી લડનથી લીવરપુલ
જતા રસ્તામાં આવે છે આ ફેક્ટરીમાં હજારો બરફે લાખો
મરઘા તથા બવઠા પાળવામાં આવે છે અને તે મરઘા-બવઠ
હંના ઈંડામાંથી જોવલગાર્ઝન બનાવવામાં આવે છે જોવલટાર્ઝન
બનાવવાની ડોક્યુમેન્ટરી ફીલ્મ ઉત્પાદવામાં આવી છે (ક્રીરતિલાલ
જાઈ મહેતા)એ તે બતે જોએલ છે જોવલટાર્ઝન શબ્દ લેટીન
બધાનો છે જોવલ એટલે ઈંડું અને જોવલ ટાઈન એટલે
ઈંડાનો લેગસેળ વાળો પઠાચ થાય છે

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે, ચીઝ, કસ્ટડ પાવડર લહેટીન,
જેલી જોવલટાર્ઝન વગેરે વસ્તુઓમાં અલગથી પઠાચ પડતા
હોવાથી જૈનોએ તેનો ઉપયોગ કરવો ન જોઈએ, જોવી મતભરનો
કામગીરી રતિલાલજીએ વાચી સંભળાવ્યો

ત્યારબાદ પૂજ્ય મહાસવીજી સાહેબે ફરમાવ્યું કે ક્રીડીને
બચાવનાર જૈન આ ચીજો કેમ ખાઈ શકે ? જુલ તો નડુણી
છે અને એટલું લાગી, ખવરાવશે, પણ જોથી સતીય પામશે
નહિ. આવા આઈસ્ક્રીમો ચોકલેટ, કસ્ટડ પાવડર, જેલી,
જોવલ ગાર્ઝન પણ જૈનથી પીવાય નહિ તેમજ વપરાય નહિ.

[આવી અલક્ષ્ય વસ્તુઓ વાપરવી જોઈએ નહિ એવું
પ્રજા પ્રમુદાસતીજી માહેને દરમાવતા, મોટી સંખ્યામાં
ભાઈઓ-બહેનોએ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી.]

પર્યેન્દ્રિયનો શિકાર કરનારા અને તેના દેહને ખાનારા
નરક ગતિમાં કેવા દુઃખો ભોગવે છે, તે અધિકાર અવસરે
કહેવાશે

૦ધ્યાન ૧૦૦ મું

સપ્ત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૨ ને શનિવાર તા. ૩૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ

“દુયાસને જલન્તમ્મિ, વિયાસુ મહિસો વિઘ
દ્વોપકો ચ અવન્નો પાઘ કમ્પેદિ પાચિઓ ॥૫૭॥

માતાપિતાને કહે છે, હે માતા ! જીવ અનાદિ કાળથી
વિભાવ ભાવમાં રહેલો છે, તેથી નવા નવા કર્મો ઉપાજાન
કરે છે કર્મનું આવણું તે આશ્રવ, બધાણું તે બધ સૂતેલા
અજગર માદક કર્મોનું પડ્યા રહેણું તે સત્તા ઉદયમાન થાય
ત્યારે વેદવા શરૂ થાય અને વેદાતુ બંધ તેમ નિર્જરતુ
બંધ આ બધા પાસાઓને યથાર્થપણે સમજવા જોઈએ
દુનિયામાં કોઈ પણ પદાર્થ એવો નથી કે પરાણે વળગે
જીવ ત્યારે રાગ-દ્વેષ કરે છે, ત્યારે જ કર્મો ચોટે છે અને
પછી બૂલનો ભોગ-દડ ભોગવવો જ પડે છે, કૂર કર્મ કયાં
વગર કૂર ગતિ થતી નથી, ભાવિ જીવનનું ઘડતર કેવું છે તે

અતરમા તપાસો જાવિ ગતિનું ઘડતર ઘઠવા માટે મનુષ્ય જવ જો ઘડતરચાળા છે અહીં તાલીમ અપાય છે દેવ, તિયંચ, મનુષ્ય નારહી અને મોક્ષ જો પામેય ગતિના ઇર વાળ, અહીં ઉપાડા છે પ ઠ લોદમા જન્મ હોય તો પણ જવાય છે અધમ કામ કરનારને અધોગતિ મળે છે અને ઉચ્ચ પ્રકારની કાયવાહી કરનારને ઉચ્ચ ગતિ મળે છે તારો સજ નહાર કે જ હારક, મિત્ર કે દુશ્મન, તુ પોતેજ છે આત્મા વડે જ આત્માનો ઉદ્ધાર થાય છે સુગુર મુદેવ, સુધમ, આ બધા અશુભિનિદેશ કરનારા છે સ્ત્રો બતાવે છે, પણ આહુર્વ તે પોતાનું કામ છે બીજો કોઈ ધમ કરી દ્યે અને તમે તરી જાઓ એમ નથી

તરિદિન્તિ ચેતકાદિન્તિ તેદિ આરાદિયા વુદે ભોગ

અહીં તો ઠરથો તે તરથો જે ધમ કરે છે તે આ લોકમાં અને પરલોક બન્નેમાં આરાધક બને છે માટે આત્માને વિભાવમાંથી પાછો વાળી સ્વભાવમાં કેમ લાવવો તે માટે સત્પુરુષો મોખ આપે છે પરથી વિરમી તુ તારામાં રમમાજ બન સ્વભાવનું લક્ષ કર પોદગલિક વસ્તુઓ અશાશ્વત છે તે તારી નથી અને તારી સાથે આવનારી પણ નથી અનિત્ય તે નિત્ય થવાની જ નથી સ્ત્રી ધન, જગલા, પુત્ર, પરિવાર જે જે હસ્યમાન પદાર્થો છે તે રૂપાન્તર થવાના સ્વભાવવાળા છે ક્ષણે ક્ષણે એની પર્યાય પલટાવી રહે છે નાનું બાળક તેમાંથી પર્યાય પલટતા સુવાનવય અને ત્યાજ્યાર વૃદ્ધાવસ્થા આમ દેખાય છે ને ? પ્રજાવમાં ઉગતો સદ્ગુણરિમ લાલ ગોળા જેવો બાલ સૂય ગણાય મધ્યાન્હ આવે છે ત્યારે સુવાવસ્થા અને અપારે સાજ પડે છે તે વૃદ્ધાવસ્થા ત્યારે તડકો માવો પડતો

જાય છે, અને આથમતી વખતે દરિયામા જાણે ડૂબકી મારતો હોય તેવો લાલચોળ, એ છેલ્લી અવસ્થા આ સૂર્ય તમારા જીવનમાથી સુવર્ણનો ટુકડો લેતો ગયો છે. સૂર્ય રોજ ઉગી અને આથમીને એ જ બોધ આપે છે કે મારી અવસ્થાની જેમ તમારા દેહની પણ ચાર અવસ્થા છે

શુભાચ્યુ' બાળપણુ' બાળક જુદિમાં તમે,
પ્રીતિના સંગે બોચાં જોખનના જેમ તમે,
પ્રુઠાપો બેઠાલ છે, તેનો તમને ખ્યાલ છે,
જીવાબાધ ' જુઓને જરા પાછુ' વાળીને,-

હે જીવો ! પાછું વાળીને તો જીવો ! બાલપણુ રમત ગમતમા વીતાવ્યું, રમત આડે ખાવાનું પણ લાન ન રહ્યું ન્યારે યુવાન થયો ત્યારે રમણીનો સંગ લાગ્યો, જે પગામાથી ચોપગો થયો રમણીને રાજના રમકડા આપવા, કેમ તે રાજ રહે, તેમા યુવાની શુભાવી નાનો બાળક હતો ત્યારે રમકડા જીદા હતા, હવે યુવાન થયો એટલે રમકડા જીદા થયા, પણ અતે તો રમકડા ખરાજ ને ! સગપણુ કર્યું ત્યારે સાકર ચૂકડી, એ રાજનું રમકડું સમુરતુ, દિવાળી-હુતાશણી પર્વમા રમકડા એકઠા કરતા જાળ બાધતો ગયો, પછી તેમા ઝપલાણો પછી કંકડેશે, હુ ખનો પાર નથી હવે પસ્તાવો થાય છે, પણ પ્રથમથી પાસલો દેખાણો નહિ સત્પુરુષો પોકારી પોકારીને કહે છે, રહેવાદે, સ સારમા પડવા જેવું નથી વનની ભૂલભૂલામણી કરતા ચૌવનની ભૂલભૂલામણી વધુ લયાનક હોય છે હવે તમે કહો કે અમને સયમ લેવાનું મન થાય છે પણ છૂટવું શી રીતે? પથારા સ કેલતા કેટલો સમય જાય ! સત્પુરુષો કહે છે, રાજનામા દઈ દયો. ચાર જણા

મહીને તમને ધરમાથી નાહે, તેના કરતાં તમે હાથેજ ઉપડે
આ સમન્તય છે ? સમન્તય હોય તો છોડી દ્યો ! આ બધી
બળો પાથરી છે તેમ નથી લાગતુ ! સસાર એ મોહબળ
છે વાસનાવિષ છે જ્યારે ઉપાસના અમૃત છે આભારામ
સૂત્રના ૨ અધ્યયનમાં ભગવાને કોની પ્રશ્ન સા કરી છે

एतवीरे पसंसिप अण्वेह कोष मज्जाग पसनाप पमुण्वह

આ ઠાળમાં આભારાગાદિ સૂત્રો ભરત ક્ષેત્રના ભગ
વાન છે આ સાક્ષાત્ત્વીય કર દેખની અમૃત વાણી છે સાક્ષાત
ભગવાન પાસેથી સાબળીને સુધમાં સ્વામી એ આની રચના
કરી છે જે હોઠ સંયોગને બલિક્રમી જ બાળથી છૂટી ગયા છે,
બધનમાંથી મુક્ત થયા છે, તેને જ વીર પ્રભુ પ્રશ્ન સે છે આજ
ન્યાયમાં છે ભગવાન કોની પ્રશ્ન સા કરે છે ? જ્યારે તમે
કોની પ્રશ્ન સા કરો છો ? મિલવાળા બગલાવાળાકે મોટરોવાળાને
વખાણે ને ? જ્ઞાની કહે છે કે બધનથી મુક્ત થયેલા વખાણવા
લાયક છે તમે જેને વખાણી રહ્યા છો તેને જ્ઞાની પુરોષો
“ જિઘ્રાસ ” કહે છે તે તો ક્યાને પાત્ર છે રોગી છે તેને
મમત્વનો રોજ લાગુ પડ્યો છે તેને સત્યપુરુષો વખાણતા નથી
તારૂ સાધન આ ભગમાજ યર્ષ શકશે. ધર્મકરણો માટે સુવાન
વચને વખાણી છે ધરકા થયા પછી શુ કરશે ? સુવાની શુ નિત્ય
નવા ખાવા પીવા હરવા હરવા નાટક-સિનેમા બોવા માટેજ
છે ? ઝોમાજ ફુટાથ પછુ માન્યુ છે ? આનાથી ઉદ્ધાર છે ? નથી
સુવાન વય ધમ કરવામાં બધી રીતે યોગ્ય છે જે બળ, ઉદ્ધાસ
વીય સુવાનવયમાં હોય છે, તે વૃદ્ધાવસ્થામાં નથી હોતુ ત્રણકલાક
આસન વાગી સાધના કરવી હોય તો સુવાનીમાં યર્ષ શકે,

ખાદી વૃદ્ધાવસ્થામાં તો ખાલી ચડી જાય, કા કેડ દુખવા આવે, નાકમાંથી લીટ આવે, જરા એટલે શકિતનું ઝરી જવું આ અવસ્થામાં શું કરી શકશે ? અત્યારે અવસર છે કમાણી કરી લેવાનો સમય છે જ્યારે એક વસ્તુના દશ ગણા ફામ બોલાતા હોય ત્યારે ક્યો વેપારી પ્રમાદવશ થઈ સૂઈ રહે ? તમે પ્રમાદમાં કેમ પડ્યા છો ? બુદ્ધાપો બે હાલ છે છોકરાઓ હાલતા ચાલતા અપમાન કરી નાખે, મોઢું તોડી દે, પોતે બધું જમાવ્યું હોય છતાં એમ કહે કે હવે ક્યારે મોત આવે ને છૂટું, એમ થઈ જાય છે પણ તે જે ઉભું ક્યું છે તે તારે જ ભોગવવાનું છે ગાણા ગાઈ ગાઈને વહું લાવ્યા, પછી છોકરા થાય તેને માટે બાધા રાખી છે છોકરા થયા, ને લોહી પીવાઈ ગયા, શું દશા છે ? નાટક લજવી રહ્યા છો કે ખીલુ કઈ ? સસારમાં તટસ્થ રહીને એક પ્રેક્ષક તરીકે જોશો તો આ સસાર એક તમાસો લાગશે.

વહું મરી ગઈ બાધયો કાળા સાડલા પહેરીને આવી જ્યાં પદરેક દિવસો ન થયા, ત્યાં ફરી ચાલ્યા થયા એની એ બાઈઓ લાલ-લીલા સાડલા પહેરીને ગાણા ગાવા આવી, આ તમાસો નથી લાગતો ? એક નરે ત્યાં ખીલુ તૈયાર, આમાં રાડવાનું કેને છે ? વિષયનો લિખારી પાછો એમ કહે, કે તારા વગર હું જીવી ન શકું, પણ મરી જાય એટલે દશ માસ પણ શોક ખરો ? દશ માસ તો પ્રહસ્યર્થમાં રહું એમ ખરું ? ઘડપણમાં કાંડે ઘડિયાળ બાધે, તો લોકો હાસી કરે, કે વાહ ઘડપણમાં બાળે ઘૂઘરા સાપડ્યા ! હાથમાં હીરાની વીટી પહેરે, કેવો લાગે ? વિભુપા કરવાને યોગ્ય નથી રહ્યો અને ધર્મ કરવો ફરવો નથી પાપના ધધા

કર્મા છે અત્યાર સુધી કુકર્મ હતાવ્યો, હવે પ્રભુનો કુકર્મ
 ઉઠાવવા તૈયાર થા જાની કહે છે, હવે બધી લપ મૂકી છેવટની
 જિંદગી સુધારવા પચારીમાં પડયો પડયો નવકાર મત્ર તો જણા
 કરવાનું છે તે સ્ત્રી જાય છે આ જાવમાં જનતા જ મ-મરણનો
 જાત કરવાનો છે જ મ, જરા, મરણની ફાસી આ જન્મમા
 તોઠવાની છે હવે જાવ નથી જોતા જોમ નાકી કરી જ્યો
 જોજ તો અનેક શુભા અનેક વાર મળ્યા છે દેવલોકના જોજ
 આગળ અહીંની શુ જણના છે ? છતા જગવાન તે જાવને
 વચ્ચણતા નથી કેમકે ત્યા ધમ નથી. ધર્મ ફક્ત મનુષ્યસવ
 માજ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે

હવે, અહવે આજિ નવ તત્વોની વચાસપણે પ્રતીતિ
 કરે તેમાં હવે દ્રવ્યનોજ મોલક થાય છે, હવેને કર્મ
 લાગ્યા છે તેનાથી છુટવું છે મિથ્યાત્વની ગાંઠ વળી ગઈ છે
 તે અદરથી જ ઉઠેલાયે, બહાર આંખો ફેરવવાથી ગાંઠ ઉઠેલાયે
 નહિ. ઈરિયામા રત્નો પડ્યા છે ડૂબણી માથે તે પામે. તેમ
 આત્મરત્ન પ્રાપ્ત કરવું હોય, તો હું અતર જોજ કરે હું
 પોતે વારામા રમમાણુ આ

સૂચવડાગ સૂત્ર ૨ અ. ૧ ઉ

પુરિસૌરમ પાવકમ્મુળા પશ્ચિવન્ત મણુવાજ વીરિવ ।

મજ્ઞાદ્દ કામમુચ્છિયા મોહનન્તિ નરા મલકુદા ॥૧૦॥

આત્માને આ જન્માએ પુરુષ કહ્યો છે હે પુરુષ !
 પાપ કર્મથી હું શાત બન અટક બસ કરે ધણુ કરી
 નાગમુ શહેરોમા જેમ અકસ્માત નિવારવા લાલ-લીલી
 બત્તીઓ મુકવામા આવે છે તેમ જાની પુરુષો જોગના જિખા
 રીઓ જે ફૂટે ને જૂસકે પાપ કર્મ કરી રહ્યા છે તેવા આત્મા

સામે સિદ્ધાંત રૂપી લાલખત્તી ધરી લવ્યજીવોને અકસ્માતથી અટકાવે છે. મનુષ્યનું જીવન અપાટા બધ પાણીના પ્રવાહની માફક ચાલ્યું જાય છે તે જોઈને તમને કાંઈ થતું નથી શું !

જ્ઞાની કહે છે, હે લવ્ય જીવો ! સાચો માર્ગ હાથ લાગ્યો છે તો અપાટાબધ પગલા કેમ ઉપાડતા નથી ? કયા ખામી છે તે તપાસો કાળની રેતી ઘડિયાળામા સરકી રહી છે. આગળ સામાયિક કરવા ખેસતા ત્યારે રેતી ભરેલા ઘડિયાળા રાખતા. ધીરે ધીરે રેતી ઉપરથી સરી નીચે આવે ત્યારે એક કલાક ગણાય તેમ કાળની આયુષ્ય રેતી સરકી રહી છે પછી લીવરના ઈન્જેક્શનો કે ટીકડી ખાય, તો શું આયુષ્ય વધે ખરૂં ! કાળજી કેરૂં રહી ગયું છે તેથી હૈયે વાત જ ઉતરતી નથી. જ્ઞાની કહે છે, કે આ મનુષ્ય જીવન ક્ષણિક અને ક્ષણભંગુર છે ઘડીકમા આખ મીંચીને ઉઘાડીએ, ત્યાં કંઈકના મોત થયેલા નજરે જોઈએ છીએ કંઈક એકસીડેન્ટમા, મોટરમા, હવાઈ જહાજમા, ઈર્ષક રીતે અચાનક મૃત્યુના મુખમા હોમાઈ જતા નજરે જોઈએ છીએ, છતાં હૈયામા ઊંડું ઉતરતું જ નથી કામ લોગમા ગૃહ થયેલા આત્માઓ એમ જ માને છે કે કામ લોગ મળ્યા તે જ સ્વર્ગ છે ધ ધોપાણી સારા, પૈસા ખૂબ છે, અમારે તો ચોથા આરાની સાદ્યબી છે મોહમા ઘેરાઈ ગયેલો. જીવ અનેક બીજા પાપો ઉભા કરે છે, જે સાલગતા કમકમાટી આવે છે ત્યારે લોગવતા શું હું ખ પડશે તે કોણ કહી શકે ?

સિ હસ્થ રાખને શ્યામા નામે રાણી હતી ૫૦૦
રાણીઓમા તે માનીતી હતી એટલે ધીમે ધીમે બંધી

રાણીઓનેા ઠેાપ, આના ઉપર ઉતરવા લાગ્યેા રાજના મારેય હાથ રયામા ઉપર છે ૪૬૬ રાણીઓએ ધાવ માતાઓને બોલાવી રયામાનું કાટણ કાઢી નાખવા કાવતરૂ રચ્યુ રાજ્યમા મેલી રમતો તો ચાલતી જ હોય રયામાને આ કાવતરાંની બાજુ ઘઈ બાય છે જોટલે જો ઉઠાસ ઘઈને કોપચૂકમાં બેઠી છે રાજ આખ્યા પૂછ્યું કે કેમ ઉઠાસ છે ? તો કહે, મારૂ મોત નજીકમા છે રાજ કહે, અરે ! તારા વગર હું છુવી શકીશ નહિ. શુ વાત છે ! રયામા બધી કાવતરાંની હંધીકત કહે છે રાજ હંધીકત સાબળી એમ કહે છે કે, કોઈ તારે વાળ વાંઠેા નહિ કરે હું હંમણાં જ તેમનેા નાશ કરી નાખીશ એમ કહી ત્યાંથી નીકળ્યા પછી એક સુઠર અનેક સ્થાનવાળી શાળા બનાવી અને જો નવી શાળામાં ૪૬૬ રાણીઓ તથા તેની ધાવ માતાઓને આવવાનું આમચ્છુ આખ્યુ ખાવા-પીવાના સાધનેા કાઢી આખ્યા રાણીઓને ઘમ્મુ, રાજ આપણી પ્રત્યે કેવા ભાવ દર્શાવ છે ! નવી શાળામા ૪૬૬ રાણીઓ અને તેની ૪૬૬ ધાવ માતાઓને રાખી, રાત્રીના સમયે અગ્નિ મૂકી શાળાને જલાવી દીધી તમામ ફરવાળાઓ જાગ કરી દીધા અફર શણીઆ અને ધાવ માતાઓ ચઢેા પાઠે બચાવેા ! બચાવેા ! પણ બહાર રાજ્યને પોલીસ પહેરેા મૂકી દીધેા છે અફર કાઈ જઈ શકે નહિ આ દરમ્ય જોઈને રાજ રાજ માથે છે મારી રયામાને મારવાના ઉપાય કરનારના કેવા હાલ માથે છે ? પણ હ બાઈ તારા પાપ તારે બોગવવા પડશે ત્યારે કના આકરા પડશે ? રયામાની સાથે સુખ લોગવી, આમુખ્ય પ યના ત્યાંથી મરી છૂટી નરકે ગયેા પહંચી ત્રણ નરકમા પરમાવાર્મીઆ દુતારાણી જવડી જવાળામા નારદીઆને ફેંકે

છે, બાળે છે આળે ઘણી જગ્યાએ યજ્ઞમા પાડાના બહીદાન દેવાય છે અનાય લોકો બહી તરીકે પાડાને વધેરે છે બગાળમા એ માન્યતા હજી દ્રઢપણે છે કલકતામા કાલી માતાનું મંદિર છે, ત્યાં પાડા-બકરા વધેરાય છે ગાધીજીએ અને સત વિનોબાજીએ આ અટકાવવા ઘણો પરિશ્રમ ખેડ્યો, છતાં દુર્ગાભૂત ન થયા માતાને રાજી કરવા પાડો, બકરો, કૂકડો ચડાવે પણ કોઈ પોતાનો છીકરો ચડાવે છે !

अश्वं नैव, गजं नैव, नैव व्याघ्रं च सिंह च ।

अजापुत्र बलिदघात देवो बुर्बल' घातक . ॥

હોમ હવનમાં થાય છે, નિર્જાળ કેરી ઘાત,

માળે નહિ કદી વાઘનો, ભોગ ભવાની માત.

યજ્ઞમા પાડાને હોમે દેવ ઉઠીને નિર્જાળની શુ યાચના કરે ! પાડો તે સહી પચેન્દ્રિય જીવ છે તે સમજે છે કે મને મારી નાખવાના છે એટલે થાય એટલું જોર કરે છે, પણ માણસો પશુ લોકોના પ્રહાર મારી યજ્ઞમા નાખે છે તે જીવને કેવી વેદના થાય ! ૪૯૯ રાણીઓ અને તેની ધાવ માતાઓને અહિં ભડથા કર્યા હોય તેની નરકમા કઈ દશા થાય !

મુઠો કહેવાનો એ છે કે, જો તમે તમારા આત્માનું હિત ઈચ્છતા હો, તો કોઈના ઉપર ટટો અગડો, દેખ કરો નહિ. સૌના પાપ સૌને ભોગવવાના રહેશે તુ સમતા રાખ જેટલી સમતા રાખશે તેટલો ઉદ્ધાર છે, બાકી કોઈ તને તારી શકે તેમ નથી સૌ સ્વાર્થના સબધી છે, માટે કઈક સમજો વળીપણ મૃગાપુત્ર માતાને શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે

રાણીઓનો ઠાપ આન
 હાય શ્યામા ઉપર છે ૧૧૫
 બેઠાવી શ્યામાનું ઠાટું ૧૧૬
 મેલી રમતો તો બાલવ ૧૧૭
 બાલુ ઘઉં બાય છે એ રેન મી
 છે રાજ આન્યા પૂછ ૧૧૮
 મોત નહીંકમા છે રાજ ૧૧૯

શક્તિશ નહિ શુ વાત
 કહે છે રાજ હકીકત ૧૨૦
 વાળ વાંકો નહિ કરે ૧૨૧

એમ કહી ત્યાંથી નીકળ
 શાળા બનાવી અને ૧૨૨

તેની ધાવ માતાઓને મીઠું માખના
 પીવાના સાધનો ઠાલી શામ / ૧૨૩
 મધ્યે કેવો બાવ દર્શાવે ભેર ૧૨૪
 અને તેની હલકા ધાવ રજામાં તા ૧૨૫
 મૂકી શાળાને જલાવી અને તપાસા
 હીંચા અંદર રાણીઓ નરકમાં ૧૨૬

બમાવો ! પણ બહાર
 અંદર ઠાઈ જઈ શકે તમારા આત્માનું
 છે મારી શ્યામાને માર બગડો કય કરે
 છે ? પણ હો બાઈ તો જો. શુ સમતા રાખ
 કેવા આકરા પડશે ? કે જાણે ઠાઈ તને
 પૂઠુ થતા ત્યાંથી મરી જાય છે માટે કઈક
 પરમાધામીઆ કુતાશણ તે એવસર કહેવાશે

વિદ્યા પ્રધાન ધન છે. આવો અખૂટ ખજાનો આત્મારૂપી કખા-
ટમાં પડ્યો છે પણ કૂચી ખોવાઈ ગઈ છે વિદ્યાએ શુભ ધન
છે. તે ચોરોની નજરે ચડતું નથી દેવાથી નિત્ય વૃદ્ધિ પામે છે.
પણ એનું માહાતમ્ય સમજાણું નથી, એટલે જ્યાં ત્યાં જીવ પરમા
મોહા નાખે છે રાત્રિ ભીંતે લીખ માગી રહ્યો છે ચૈતન્ય
જડની લીખ માગે છે. લાખ મળે ત્યારે કોડ મળે તો સાફ,
એમ તૃષ્ણા વધારતોજ જાય છે, ધનને અનર્થનું કારણ લગ-
વાને ઈધુ છે. એ જીવને માટે કુપથ્ય છે પણ જેમ વેદ દર્દીને
કુપથ્ય સેવનની મના કરે, તેમ દર્દીને તે વધુ વહાલું લાગે
છે, તેવી રીતે વીતરાગના માર્ગને સમજતા નથી, તેવા ખાલ
અજ્ઞાની જીવો, ના પાડવા છતાં કૂર કર્મો કરી રહ્યા છે અઠાર
પાપ ન સેવવા એમ લગવાને આજ્ઞા કરમાવી છે તેની અવ-
ગણના જીવ કરી રહ્યા છે હઠીલી પ્રકૃતિને ટાળવા જરા હઠ
કરવી પડશે પ્રકૃતિ જડ છે, હું ચૈતન્ય છું, વળી પ્રકૃતિ નારી
જાતિ ભીંતે, શું મને પુરુષને કખાવે ! હું પ્રકૃતિને વશ પડું કે
પ્રકૃતિ મારે તાળે રહે ? હવે હું એને બરાબર જાણખી ગયો છું

મૃગાપુત્રને નિજ સ્વભાવનું જ્ઞાન થયું છે હવે બત્રીસ
રમણીઓ કે બત્રીસબધ નાટકના ધમકારમા તે લેખાતા નથી
હ.ખ પડ્યું છે માટે દીક્ષા લ્યે છે, તેણે કાઈ કારણ નથી મૃગાપુત્ર
સાસારિક સુખને ત્યજીને આધ્યાત્મિક સુખને આગળ કરે છે
સ સારના સુખ જડ છે, તે કિંપાક કૃણ જેવા ઝેરી છે, એમ
જ્ઞાનીઓને સમજાણું છે મૃગાપુત્ર સ્વાનુભવની વાત કહે છે હે
માતા ! મેં નારકીના ભવમા કેવા કેવા હું ખો સહન કર્યા છે !

દુયાસજે જલન્તિમ્મિ ચિયાસુ મહિસો ચિય ।

દરૂં પક્કો ચ અવસો પાવ કમ્મેહિ પાવિઓ ॥૫૭॥

આધ્યાત્મ ૧૦૧ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસો વદિ ૧૩ ને શુક્રવાર, તા ૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નામે સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર થાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્ર સમ્યક્દષ્ટિ આત્મા છે તેનું જ્ઞાન સમ્યક્ છે હવે સમ્યક્ષાસ્ત્રિ લેવાની તાલાવેલી બાજી છે પૂર્વજન્મમાં સયમ પાળીને આવ્યા છે, અપૂર્ક કાચ પૂરું કરવા પ્રબળ પુરુષાથ ઉપાઠયો છે આત્મસ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું છે આત્મા જ્ઞાન ત જ્ઞાન કશન, શાસ્ત્રિ, તથા જળ, વીધ, આદિ જ્ઞાન ત શુદ્ધોના ખજાનાથી ભરેલો છે જેને આત્માના અપૂર્વ જ્ઞાન નાનું જ્ઞાન કહે છે તેને સામાનિક પૌદગલિક, જડ ખજાનાની જેવના કોટી નથી રાજા-મહારાજાના ખજાના ભેઈ, તમે રાજા થાઓ છે પણ તમારી પાસે કેટલો ખજાનો છે તેની તમને ખબર છે? રાજા-મહારાજા કે થેઈ-ચાકુકાર તેને ભૌતિક ખજાનો કોળો લઈ શ્રી થકતા નથી શ્વાર, ઠાકુનો ભય રહે છે જ્યારે આત્માનો જ્ઞાન ત ખજાનો તો ખીણ જતિમાં પણ સાથે લઈ જઈ થકાય છે દેહ જલ્દાયા છતાં આત્માનો ખજાનો કોજો ને કોજો આવે છે તે આત્માના જ્ઞાન ત ખજાના તરફ દષ્ટિ કરવાની ખાસ જરૂર છે, તેની ધનતેરશ એ સાચી ધન્ય તેરશ બની ભાય છે

જિજ્ઞાસન લઈ જન પ્રધાન અર્થાત્ સવ ધનોમાં

વિદ્યા પ્રધાન ધન છે આવો અખૂટ ખજાનો આત્મારૂપી કબા-
ટમાં પડ્યો છે પણ કૂચી ખોવાઈ ગઈ છે. વિદ્યા એ ગુપ્ત ધન
છે તે ચોરોની નજરે ચડતુ નથી દેવાથી નિત્ય વૃદ્ધિ પામે છે
પણ એનું માહાતમ્ય સમજાણું નથી, એટલે જ્યાં ત્યાં જીવ પરમા
મોઢા નાખે છે રાજા જીંદગીને ભીખ માગી રહ્યો છે ચૈતન્ય
જડની ભીખ માગે છે, લાખ મળે ત્યારે ઠેક મળે તો સાફ,
એમ તૃણા વધારતોજ જાય છે, ધનને અનર્થનું કારણ ભગ-
વાને કીધું છે. એ જીવને માટે કુપથ્ય છે પણ જેમ વેદ દર્દીને
કુપથ્ય સેવનની મના કરે, તેમ દર્દીને તે વધુ વઢાણ લાગે
છે, તેવી રીતે વીતરાગના માર્ગને સમજતા નથી, તેવા ખાલ
અજ્ઞાની જીવો, ના પાડવા છતાં કૂર કર્યો કરી રહ્યા છે અઢાર
પાપ ન સેવવા એમ ભગવાને આજ્ઞા ફરમાવી છે તેની અવ-
ગણના જીવ કરી રહ્યા છે હઠીલી પ્રકૃતિને ટાળવા જરા હઠ
કરવી પડશે પ્રકૃતિ જડ છે, હું ચૈતન્ય છું, વળી પ્રકૃતિ નારી
જાતિ જીંદગીને, શું મને પુરુષને દબાવે ! હું પ્રકૃતિને વશ પડું કે
પ્રકૃતિ મારે તાબે રહે ? હવે હું એને બરાબર ઓળખી ગયો છું

મૃગાપુત્રને નિજ સ્વભાવનું ભાન થયું છે હવે બત્રીસ
રમણીઓ કે બત્રીસબધ નાટકના ધમકારમાં તે લેપાતા નથી
હજી પડ્યું છે માટે લીક્ષા લ્યે છે, તેવું કાર્ધ કારણ નથી. મૃગાપુત્ર
સાસારિક સુખને ત્યજીને આધ્યાત્મિક સુખને આગળ કરે છે
સંસારના સુખ જડ છે, તે કિંપાક ફળ જેવા ઝેરી છે, એમ
જ્ઞાનીઓને સમજાણું છે મૃગાપુત્ર સ્વાતુલ્યની વાત કહે છે. હે
માતા ! મેં નારકીના ભવમાં કેવા કેવા દુખો સહન કર્યા છે !

હુયાસજે અલન્તિમ્મિ ચિયાસુ મહિસો ચિવ ।

દદ્ધો પક્કો ચ અવસો પાવ કમ્મેદિ પાવિઓ ॥૫૭॥

‘હે માતા! જ્યારે નારદીનેા દેહ મને મળ્યો હતો ત્યારે ત્યાં ઓછામાં ઓછું આશુખ્ય ૧૦ હજાર વર્ષનું અને વધુમાં વધુ આશુખ્ય ૩૦ સાગરોપમનું હોય છે પરમાધામી જો હુતાશની પ્રગટાવી, જેવી રીતે યજ્ઞમાં જીવતા પશુઓને હોમવામાં આવે છે, તેવી રીતે નારદીને પરમાધામીજો વેદિય કરેલી અગ્નિમાં હોમ છે એક બે વાર નહિ પણ અનતીવાર મને હોમ્યો ત્યારે મેં કેટકેટલી વેદના સહી હશે! જે બીજાની શાતા લે? છે તેને નરકગતિનું આણું ફળ મળે છે

સને ૧૬૨૮માં આફ્રિકામાં એકો નામો એક ખૂંટ રાજા થઈ ગયો તેની માતા ઉન્માદવશ ગાંડી થઈ ગઈ અને મૃત્યુ પામી ગઈ એકા રાજાને માતાના મૃત્યુથી બહુ દુઃખ થઈ એટલે ધર્મધ્યાન કરવાને બદલે એક જ દિવસમાં સાત હજાર માણસોના પૂત કરી નાખ્યા બીજે દિવસે તેની માતાની કબર સાથે જામમાંથી કશું સુકર કન્યાઓને લઈ જીવતી થઈ દેવામાં આવી એનો શ્વાસ કેટલો રુધાણો હતો! તેનાં બધી સાસુ સસરા માતા-પિતા ગેરેરે કેવાં આકેદ કરતાં હશે? તેની માતાની સફળતિ થાય તે માટે સાત હજાર પશુને પણ કાપી નાખ્યાં શું એમ સફળતિ થતી હતી? તેની માતા પાછળ ચોક્ક પાળવા એવો ત્રાસ વર્ત્યો કે બાર માસ સુધી અનાજનો કણ પણ વાવવા નહીંપણ દૂધ કોઈએ વાપરવું નહિ. બાર માસ સુધી કોઈ બીજો ગભા ખાણું કરવો નહિ. કર નારદના કુટુંબનો નાશ કરવામાં આવશે, એવું કરમાન કાઢ્યું કેટલો ભુદ્ધમ! પ્રજા ત્રાહી ત્રાહી પોકારી ગઈ આવો પાપી રાજા જ્યાં હોય તેની પ્રજા કેાનું ચરણુ થશે? એ એકા રાજાનું તેના એકમાત્ર બાઈએ પૂત કરી નાખ્યું આવો કૂર વર્તીય

કરનારા નરક સિવાય કંઈ ગતિમાં જાય ?

આગળ વિલાયતથી વાઈસરોય હિંદમાં આવતા, ત્યારે શિકાર કરવા જતા હતા અને તળાવનાં ચાર હજાર ખતકોનો સહાર કરી નાખતા પાણી દોહી જેવું થઈ જતું વળી ઉપરથી પોરસ કરે, કે મારુ નિશાન કેવું ! સત્તા નીચે દબાયેલા હિંદના પ્રજાજનો તે વખતે ચૂ કે ચા કરી શકતા નહીં આજે મત્સ્ય ઉદ્યોગ દ્વારા લાખો માછલાઓને જાળ નાખી મારે છે તેનો તરફાટ જોયો છે ? આ પાપ કરનારાઓને મહાન દુખો ભોગવવાં પડશે “હજુશો તો હજુવું પડશે, છેદશો તો છેદાવું પડશે, લેદશો તો લેદાવું પડશે, કર્મ બાંધશો તે ભોગવવા પડશે ” એમ રોજ સાંભળો છો ને ? હયામા કંઈ થાય છે ! અખોલ જીવને જ્ઞાને મારો છો ? શું હાથમા આવે છે ? સિંહનો કેવી રીતે શિકાર કરે છે ? તે માટે ઝાડ ઉપર માચડા બાધે અને નીચે ખીલે ઘેદુ, બકરુ કે પાડું બાધે લાલચને લઈને સિંહ ત્યા આવે જેવો તે પશુ ઉપર પજો મારવાની તૈયારીમા હોય છે, ત્યા તેના ઉપર ગોળીઓ વરસાવે. પાછા ઠહે કે, મે સિંહ માર્યો, મે વાઘ માર્યો, પશુ એને છળ-કપટ કરી, છેતરી, વિશ્વાસઘાતથી માર્યો તેનું શું ? પછી મડદુ રાખી, પાસે જીભા સ્વી ફોટો પડાવે ! પોરસનો પાર નહિ ! આવા કરેલા પાપો કંઈ ગતિમા લઈ જશે તેનું જ્ઞાન છે ? આજે કેટલાય રાજા-મહારાજાને ત્યા અને શેઠિયાઓને ત્યા વાઘચર્મ, મૃગચર્મ લીત ઉપર લટકાવ્યા હોય છે અનેક પશુઓના શિંગડાઓ ટાંચ્યા હોય, કેટલાક ઠેકાણે તો મસાલો લરી જનવરોને એમને એમ પ્રદર્શનની શોભા માટે રાખ્યા હોય કેટલાય વળી પીછાના કેટ અને ટોપી પહેરે છે આમ પાપે

ધન્વિયોને પોષવા કેવાં કુર કમ કરી રહ્યા છે પણ પરમાધામીઓ આમડાં ઉતરડી લેશે તેનું જ્ઞાન નથી. ત્યા

બહા સહાસ તુષ્ટેહિ, સૌહ તુષ્ટેહિ પક્ષિણિ' ।
વિહુસો વિચવન્તોહ હ કગિષ્ઠેહિ' ડખન્તસો ॥૫૮॥

જે અહીં બતક હસ, પાશવાના શિકાર કરી સહાર કરે છે, તેને નરકની અંદર કેટલાય પક્ષીઓ લોહાની સાથસી જેવી આંચવાળા, નારહીના છવને ચીરી નાખે છે, ફાંટી નાખે છે અને જે લોહા શરીરમાંથી નીકળે છે તે ઉપર મીઠું અને તેજાબ છાંટે છે જાણે, કેવી વેદના ચતી હશે? પણ કુદન કરે પરમાધામીને વિનવી-કાઠણી કરે, મારી બૂલ થઈ ગઈ, હવે આવા સુન્હો નહિ કંઈ પણ પરમાધામી કહેશે, આંહીં તારું કાઈ આલે નહિ, તારા કરેલા કમ તે તો ભોગ્યે જ છૂટકો છે આંહીં જુન કમું કોય તો કોટ સાબિતી સાક્ષી માગશે સુન્હેગાર છૂટે તેનો વાંધા નહિ પણ નિર્દોષ માથે ન બલ આ ત્યાય-નીતિ ॥ પણ નરકમાં પરમાધામી સાક્ષી માગતા નથી. તેનો તો છવ ત્યાં હાજલ થયો જો જ પુરાવો બસ છે

અસાની નારહી છવો કારમુ કુદન કરે છે તલ જેવલા દુકડા કરી નાખે છે આ હાજા તો જીવો । કેવાં ઝીણા સુધામી છે ! અમારા આયણ તો જીવો । કેવો રમ થયો ॥ બલે બજૂરની પેશી જેઈ લ્યો. ફલાણુ તો અમને આમ આવડે આમ કમ કરી ઉપરથી પોરસ કરનારને શુ ફળ બાનવવા નહિ પડે ! શરીરની શાતા માટે હમામ સાણુ બોઇએ પણ અંદર ચરબી પડે છે તેનું જ્ઞાન છે ? શરીર ચોખાવીને પાપ કેટલા બાધા છે । ત્યા પરમાધામીઓ આમડાં

જિતારી લઈ ખારના ફૂડામાં બોળાશે. પછી અગે અગમાં બળતરા જિઠે આ તીવ્ર વેદના કોણે જિલી કરી ? આહીં આંખ આડા કાન લાલે કરો, પણ કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિના છૂટકે નથી. ખાઈખલમાં કહ્યું છે, જાંટને સોયના નાકામાંથી પસાર કરવો સહેલ છે પણ શ્રીમતોને સ્વર્ગમાં જવું મુશ્કેલ છે. દૂધમાં તેલજળ પડે ને જેમ ફાટી જાય તેમ પૈસાદારે પૈસાના મદમાં ઉન્મત્ત બની જાય છે પૈસાના તોરમાં કઈક લોકો અવળે પદે દોરવાઈ જાય છે પૈસાદારની તમે ખુશામત કરો છો, પણ પરત્વી ગમન અને વેશ્યા ગમન સુધી તેઓ પહોંચી જાય છે કદાચ એ અત્યારે પોતાના પાપને છુપાવી શકે, પણ એ કર્મ ભોગવ્યા સિવાય છૂટકે નથી એકથી અનતગણ્ય ધર્મને આવીને જિલુ રહેશે

કર્મો વેરની વસુલાત વાળ્યા વગર નહિ રહે ત્યાં તમારી સત્તા નહિ થાલે. ત્યારે કર્મની સત્તા છાતી ઉપર ચડી બેસશે ત્યારે જ ખબર પડશે ધર્મને નેવે મૂકે, સતતની શિખામણની અવહેલણા કરે અને પાપમાં રચ્યો પરચો રહે તેની ખૂરી દશા થાય છે

મૃગાયુત્ર કહે છે નહે માતા કે મે ઘણા ઘણા દુખ વેડયા, જેનો કહેતા પાર આવે તેમ નથી જેને આવા દુખો સામે દેખાતા હોય તેને રગરાગમાં આનંદ આવે ? એને સંયમ માર્ગનું લેશ પણ દુખ ન લાગે. જેને સાચો વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો છે પોતાના-નિજ વૈભવનું માહાત્મ્ય આંચુ છે. એવા મહાન પુરુષને જડ-ચેતનની વહેચણી વર્તે છે છ દ્રવ્ય, નવ તત્ત્વને યથાર્થપણે સમજ્યા છે, પછી તેને આ સંસારમાં એન પડે નહિ

અલખ નિરજન આત્મ જ્યોતિ સત્તા તેનું ધ્યાન ધરી
આ ઠાયા ધર આત્મ હીરો, જૂઠી કા જલ માહી ભરી
ધ્યાન ખારણુ આત્મ પદની કરતા જમણા ચીઠ જલે
નિજ પદની ઝલકા હોવે ને અનવદ્ય જ્ઞાનક મન પાવે

સાનીઓ કહે છે આત્મ-જ્યોતિમા ધ્યાન ધરી શરીર
પાકિટ છે હીરો આત્મા છે, લાખ રૂપિયાનું પાકિટ કહેવાય ક્યારે ?
લાખ રૂપિયાનો હીરો જ હર છે, તો ક્ષેત્રનં છોડી ગમા પછી
આ આમડાના પાકિટની કઈ જ કિંમત નથી માટે શુદ્ધ
ક્ષેત્રન્ય આત્મ તત્વની કિંમત કરો સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દશન,
આશ્રિત તપની, આરાધના કર્યો તો મોક્ષ મળશે અને જે
મહા આરજ, મહા પરિગ્રહનાં કારણો અપશે તો નરકની
ગતિ તૈયાર છે કયા માર્ગે ચાલજું તે તમારા હાથની વાત છે
મૃગાપુત્રને સયમ માને બાલના તાણાવેલી લાગી છે

મૃગાપુત્ર કહે છે હે માતા પિતા ! તમે સયમની
દુષ્કર્તા વણુ વો છો પણ આ તો સાંભળો નરકની વેડના કરવાયે
નિર્મોહનું દુખ કેવું છે ? પત્રવણા સૂત્ર પદ સાતમે ગૌતમ
સ્વામી પૂછે છે કે હે પ્રભુ ! નારકીનાં હૃદયે આસોઆસ કેવી
રીતે થયે છે ? ભગવાન જવાબ આપે છે કે હે ગૌતમ -
નારકીનાં હૃદયે નિરવર ધમણની પેઠે આસોઆસ થયે છે '
આવા તેત્રીસ સાગરોપના આયુષ્યમા કેટલા આસોઆસ થયા ?
જેટલા આસોઆસ થાયા એટલા સાતમી નરકના ભવ અને જે
તમામ હવનું દુખ બોયુ કરે એટલું દુખ નિર્મોહનાં હૃદય
એક સમયમા બોગવે છે જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ વિરાધના કરનારો
નિર્મોહમા ડસજ થાય છે જ્ઞાન અને આશ્રિતની ઉત્કૃષ્ટ આશ
ધનાનું ફળ મોક્ષ છે

હે માતા ! આવા લવો મારા અને તમારા આત્માએ
અનતીવાર કયો છે હવે કોચના કટકાને બદલે રત્ન ચિંતા-
મણિ કે કી દઉ, ધતુરો વાવવા કલ્પવૃક્ષને ઉગેડી નાખુ, કે
જધેડાને ખરીદવા ઐરાવત હાથી વેચી નાખુ, એવો હું મૂર્ખ
નથી મારે તો ધર્મમાર્ગે પ્રયાણ કરવું છે મારે મને
રજા આપો. મૃગાપુત્રને મોક્ષપદની સાચી તાલાવેલી લાગી છે
અને સંયમની મુશ્કેલી, મુશ્કેલી રૂપ નથી લાગતી. વળી પણ શું
કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૨ સુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૪ સોમવાર, તા. ૨-૧૨-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્ય-
યનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

લગવાન મહાવીર સ્વામી, ચરમ તીર્થંકર દેવને ૭૨
વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરતા બે દિવસ બાકી રહે છે, ત્યારે
સોળ પહોર સુધી જે દેશના આપી છે તે અતિમ દેશના-
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રની છ લગવાન પાવાપુરી નગરીમા પધાર્યા
છે રાજા અને નગરના લોકો વિનતી કરે છે પ્રભુ ચોમાસુ
આહી ધિરાજો, અમને ઘણો લાલ થશે

અઠે કરો, અઠે કરો, અઠે કરોજ,

એ ચરમ ચોમાસો સ્વામીજી અઠે કરો જ.

હે સ્વામી ? ચોમાસુ આહી કરો. પાવાપુરીથી આઘા

ન બવ ભગવાનના બેતાલીસ ચાર્તમાસ થયાં તેમા ચોઠ
ચોમાસાં રાજગૃહી નગરીમાં થયાં, ત્યારે તે નગરના હોઠો
કેવા ભાવ્યશાળી હશે ! ભગવાન મહાવીર સ્વામાએ સાઠનાર
વષ અને એક પંખવાડિયા સુધી ઉત્ત તપસ્યા કરી, કર્મને
એકુએકુ કરી નાખ્યાં ત્યાર પછી, છેલ્લો છુ કર્યો દીક્ષાપ્રસન્ને
ભગવાને છુ કરેલો કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ્યુ ત્યારે છુ અને નિર્વાણ
પામ્યા ત્યારે પચ્છ છુ કરેલ હતો કેવળીને તપ કરવાની જરૂર
રહેલી નથી. આપણે મનઘાલી કરમ ટાળવા પુરુષાચ કરવાનો
છે તીર્થંકર નામજોતના હલીકો જપાવવા, ભગવાને વાણીના
પ્રવાહ વહેવડાવ્યો. ભગવાનની વાણીનો જોગ પુરુષોદય હોય
તેને જ મળે, જે મહાન પુરુષશાળી હોય તેના આજણે, આખા
હોઠને ઉઘોત કરે, એવા ભગવાન પદ્યારે પરમ કૃપાલુ તીર્થંકર
દેવની કીર્તિ-ચયોનામના તથે હોઠમાં ફેલાયેલી છે

ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પાચ કલ્યાણક થયાં છે
જન્મ વખતે દેવતાઓ, ૫૬ કુમારિકાઓ અને ચોસઠ ઈન્દ્રી
ભગવાનને મેરુપર્વતના શિખર ઉપર લઈ આવે છે દીક્ષાકલ્યા
ણક વખતે ચોસઠ ઈન્દ્રી હબારે સૂર્યોને જ બાવે તેવી શિખિત
રચે છે તેમાં ભગવાનને ગિરાજમાન કરી, ૬૪ ઈન્દ્રી પોતાના
ચક્ર ૫ ઉપર શિખિકાને વહન કરે છે ભગવાન પદ્યમૂખી હોય
કરે, ત્યારે ઈન્દ્ર વજ્રહીરાના ચાળમાં વાળને ઊઠી લે છે અને
પછી કીરસમુદ્રમાં પદ્યરાવી દે છે ભગવાન ૬૪ ઈન્દ્રના વહનિક
પૂજનિક અર્ચનિક અને સ્મરણનિક છે તથા ભુવનના સઘન્યાર
રૂપ છે કેવળ જ્ઞાનના કલ્યાણક મહોત્સવ વખતે દેવતાઓ
હાજર થાય છે

ભગવાનના જન્મ કલ્યાણક મહોત્સવ વખતે તથે

લોકમા અજવાળા થાય છે. નારકીને પણ તે વળતે માર પડતો બધ થઈ જાય છે. કોઈને કહેવા જવું નથી પડતું, કે તોપના ઘડાકા નથી કરવા પડતા, કે કુવર સાહેબનો જન્મ થયો ભગવાનને તો શુભ પુણ્યલો છે પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ધરતુ પુણ્ય છે એટલે મોક્ષ-કલ્યાણીક વળતે પણ ઈન્દ્રો હાજર થાય નિહરણુ પણ ઈન્દ્રો અને દેવતાઓ કરે છે

આજે જગતમા લોકો કેવી રીતે વર્તે છે ? હીક લાગે તેને તીર્થંકર પદે બેસાડી હયે છે કહે, આ અમારા પચીસમા તીર્થંકર ! તીર્થંકર ચોવીસ જ હોય, પચીસ તો થાય જ નહીં અનત ચોવીસી થઈ ગઈ પણ એકેય પચીસી સાલગી ? ના ભગવાન મહાવીરનો પરિવાર પાંચ લાખ સતાવીશ હજાર, ચારે તીર્થંનો થાય છે

પાવાપુરીના હસ્તિપાળ રાજાને ભગવાન મહાવીર સ્વામીનો ચોવીસમા ચરમ તીર્થંકરનો-જોગ થયો છે ભગવાનને વિનતી કરે છે. હે પ્રભુ ! આપ ચોમાસુ અહીં બિરાજો, અમને લાલ આપો

ભગવાને વિનતી સ્વીકારી, પાવાપુરીમા છેલ્લુ ચોમાસુ રહ્યા. અઢાર દેશના રાજાઓ ત્યા આવ્યા છે છેલ્લા દિવસો છે ગોશાળાઓ જ્યારે ભગવાન ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી હતી, પણ તે તેજુલેશ્યા કઈ ખાસ અસર કરી શકી નહિ. ગોશાળાઓ કહ્યું, હે કાસવા ? તું છ માસમા રીખાઈ રીખાઈને મરીશ ! ભગવાન તો સ્થમાવત છે. કાટો લલે કાટાથી નીકળે, હીરા બલે હીરાથી કપાય, પણ વેર તો ગ્રેમ વડે જ શમાવાય વીત-રાગી પ્રભુને કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ્યુ છે સંપૂર્ણ જ્ઞાની છે, એમણે

જોશ્યાજાને થેતવતાં કહ્યું હું તો હજી સાડાસોળ વય સુધી
 મધકૃસ્તિની પેઠે વિચરવાનો છું, પણ હે જોશ્યાજા ! તારું મૃત્યુ
 સાતમે દિવસે નહીં છે તારી તેજોદેશ્યા તને મારનાર થશે
 ત્યારે જોશ્યાજાએ પ્રભુ ઉપર તેજુદેશ્યા મૂકી ત્યારે તેજુદેશ્યા
 ભગવાનની કૃપા ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી, જોશ્યાજાના શરીરમાં
 પ્રવેશી ગઈ અને તેના શરીરની અંદર બળતણ ઉત્પન્ન થઈ

મામની અંદર વાત ઉઠી કે જે તીર્થંકરો સવારા કરે
 છે જોશ્યાજો જિન નથી, જિનપ્રભાપી છે જેના અગ્યાર લાખ
 આવકો છે પાંચનાથના સત્તાનીઆનો સગ થયેલો, જે
 અખાગ નિમિત્તના બળકાર હતા જોશ્યાજો મહાવીર સ્વામી
 સાથે છ વર્ષ રહેલો બાકી તો પાંચનાથના સત્તાનીઓ જે
 સર્વમ માજેથી અદ્ય થઈ ગયેલા હતા તેઓ તેની સાથે રહ્યા,
 લાલ, અલાલ સુખ, દુઃખ, લવન, મરણાદિ છ ગોલનો બળકાર
 થયો, એટલે પ્રભાવશાળી પણ દેખાવા અને બધાને ભવિષ્ય
 કહેવા માઠમું કોઈને કંઈ થયો કરવાનું કહે ને તે કરે
 એટલે તેને ત્યાં પેસાની ફેલમછેલ થઈ બધા જોશ્યાજાએ ક્ષીપુ
 અને મળ્યું અહીં કોઈ તેજ-મહિના આવ બતાવે તો આ
 ઉપાશ્રય દૂર પડી બધા તેટલા આવે ને ? કોઈને કહેશે
 જુ ઘોવીસ ઠલાકમાં મરી જઈશ, કોઈને લોચ લેવાની પડી
 ગણાવી હોય તેને કહેશે, તું હજી બાર મહિના કાઢીશ
 એમ કહે, અને એ લખી બધા સાંભળે મહા બધા આવી વાતોથી
 મદા બેસાડી દીધી છ ગોલનો પ્રભાવ પડયો લોકો તેના
 તરફ આકર્ષાયા આજે પણ અમુક પથમાં બળવા વિષે અહવા
 ફેલાયી છે કે તે પથમાં બધા તે પેસાદાર થાય એટલે આજે
 તો લોકો ત્યાં થસજાય છે કારણ કે પેસાની જૂબ કોને નથી ?

ગોશાળો જિન ન હોવા છતાં પણ હું જિન છું, સર્વસં છું, તીર્થં કર છું, તેમ જોલે છે, પણ લાગવગ લાયકાત નહિ આપે મહાવીર સ્વામી તીર્થં કર છે સૂર્ય કાંઈ છાબડે ઢાકયો રહે નહિ લગવાન ઉપર છોડેલી તેજુલેશ્યા જ્યારે પાછી ફરી, ત્યારે લગવાનના સાધુએ કેટલાક પ્રશ્નો ગોશાળાને પૂછ્યા પણ તે જવાબ આપી શકયો નહિ

ગોશાળાના શરીરમાં તેજુલેશ્યા પ્રવેશી છે એટલે બળતરારનો પાર નથી. તેના સાધુ અને શ્રાવકોને દલ સમજાણો તેઓ માથી ઘણા ગોશાળાના પથમાથી નીકળી, મહાવીર પ્રભુ પાસે આવી દીક્ષા લીધી આ સમયે ગામમાં વાત જોડી કે જે તીર્થં કરેા લવારા કરે છે. એક કહે છે, તુ છ માસમાં મરીશ, બીજો કહે છે, સાત દિવસમાં મરીશ આમાં સાચો કેાણુ ને જોટો કેાણુ ? ગોશાળો પોતે તો જાણુતો હતો કે પાછી ફરેલી તેજુલેશ્યા તેના શરીરમાં પ્રવેશી ગઈ છે એટલે બળતરારનો કેાઈ પાર નથી આખો ચૂસે છે, દાફ આદિ પીએ છે, પણ કેાઈ વાતે શાન્તિ થતી નથી આમ કરતા સોતમાં દિવસ આવ્યો. શ્રાવકોને ભેગા કરી કહે છે ‘હું મરી ગયો છું, એક તમે જાણો, ત્યારે મારા આ દેહને સુગંધી પાણીથી નવરાવજો હંસલક્ષણનું પટ પહેરાવજો આખા શરીરે સુગંધી ચંદનનો લેપ કરજો અને હંબરો માણસો ઉપાડે તેવી શિખિ-કામાં કાઢજો અને મોટા મોટા અવાળે ઉઘોષણા કરજો કે- ચોવીસમાં તીર્થં કર દેવ નિર્વાણ પધાર્યા છે આવા મહાન્ સત્કાર સન્માનથી મને કાઢજો” આટલી લલામણુ કર્યા પછી જ્યારે આધુધ્ય થોડું બાકી રહ્યું, ત્યારે વિચાર થયો કે મહાવીરને જોટા તો કેમ કહેવાય !

એક વખત બ્યારે પ્રભુ છાત્રસ્થ અવસ્થામાં હતા અને
 ગોશાલક બેઠની સાથે હતો. ત્યારે વિદ્યાર્થીઓમાં જ્યાં એક
 તલનો છાક બેઠ પ્રભુને પૂછ્યું કે પ્રભુ ? આ કૂલના છવ
 અવીને ક્યાં જશે ? ત્યારે પ્રભુ કહે સાત કૂલના છવ સાત
 તલ પછે ઉત્પન્ન થશે. ગોશાળાને બેઠ કે પ્રભુને ખોટા પાક,
 બેટલે પાછો વળીને તલનો છાક ઉત્તેડીને દે'છી દીધો. પરંતુ
 તે વખતે અચાનક વાહણ ચલુ, વરસાદ આવ્યો અને મૂળિય
 પકડાઈ ગયું. ગોશાળો પાછો વળ્યો. ત્યારે ભગવાનને પૂછે
 છે પ્રભુ ! કૂલના છવ ક્યાં છે ? ભગવાન કહે 'તલરે
 ઉત્પન્ન થઈ ગયા છે' પરીક્ષા અર્થે પાછે પહે તલસરા પાસે
 પહોંચ્યો. બેઠુ તો સાતજ તલ છે આમ પહેલેથી ભગવાનને
 ખોટા પાડવા, કેવા ધંધા કરેલા ? પણ ભગવાન જે જાણ્યા
 તે પ્રમાણે જ થતુ આવ્યું છે

ભગવાનના જે સાધુને તેજુલેશ્યા મૂકી બાળ્યા. મે કેવું
 ચાર પાપ કર્યું ! ભગવાન મહાવીર જ સાચા છે કુ ખોટો
 છ મે આજ દિવસ સુખી બીધી પ્રરૂપણા કરી છે માત્ર
 શું થશે ? કલ્પાત થવા માંડ્યો. અતર કકળવા લાગ્યું
 પ્રભુ આપજ સાચા છો અને કુ ખોટો છ, આમ વિચારતા
 (શુકલ લેશ્યા આવી) પરિણામ ઉજ્જવળ થવા

હે પ્રભુ ! આપ ગુણના ભંડાર છો માન, મોટાઈ
 મેળવવા માટે મે કેવા અનર્થ ક્યાં ! મોહરૂપી સોરીજ
 કરડ્યો. તે આપ વિના કેાઈ ઉતારી શકવા સમર્થ નથી.
 આપ ગુણના ભંડાર છો, ત્યારે મારા અવગુણોનો કેાઈ પાર
 નથી. ગોશાળાને કેટલો પ્રશ્નતાપ થયો હશે ? કેવા અસ્તો

થયો હશે, ત્યારે ખારમું દેવલોક પ્રાપ્ત થયું હશે. ખખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી ખાળનારને ખારમું દેવલોક હોય ? પણ આને પશ્ચાતાપની લાઠી કેવી સળગી હશે ? અત્યાર સુધી ખોટી બહેરાત ફૂલાઈને કરી કતી હવે સાચી હકીકત જણાવતા કેટલું લાગી આવ્યું હશે ! મુખ્ય શ્રાવકોને પાસે ખોલાવ્યા (લગવતી સૂત્રના ૧૫મા શતકમા આ ખધો અધિકાર છે) તે કહે છે ‘હે શ્રાવકો ? મારી વાત માન્ય કરશો ?’ ‘પ્રભુ આ શું ખોલો છો ! માન્ય શું, આજ્ઞા હોય તે કહો !’ ‘સાલખો પ્રતિજ્ઞા લેવડાવીને કહ્યું ‘હું જૂઠું છું. મહાવીર પ્રભુ સાચા છે.’ અગ્યાર લાખ શ્રાવકોનો ઘણી માન-કથાયને મૂકે તે કાઈ થોડીઘણી વાત નથી પાપ ખૂચ્યું છે. એટલે કહે છે, કે લગવાન ખરા છે. હું ખોટો છું. હું તો મ ખલી પુત્ર છું. ગાયોની શાળામા જન્મ થવાથી મારું નામ ગોશાળો પડ્યું છે

હું મ ખલી પુત્ર છું લગવાનનો મે વિરોધ કર્યો. તેમના સમોસરણમા ખખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા છોડી ખાળી નાખ્યા શ્રમણનો ઘાતક થયો શ્રમણનો ઘાતક, એટલે અનંતાની કથાના ખાળનારનો ઘાતક થયો ઉપકારી પ્રભુ પર પણ મે તેજુલેશ્યા મૂકી, મે ઘણું પાપ કર્યું છે પાપ નજરે તરવરે છે તેજુલેશ્યા લગવાને મને શીખડાવી અને મે તેમના ઉપર ઉપયોગ કર્યો મારે બુઝો, સાલખો, મારો આ દેહ છૂટે ત્યારે ડાખે પગે સિંદરી ખાધી, આખી સાવર્થાનગરીમા મને ઢસરડાને અને ચોરે-ચોટે ફેરવતા એમ કહેજો, કે આ જિન નહિ પણ જિનપ્રલાપી છે તીર્થ કર ન હતો પણ ખખે શ્રમણોનો ઘાતક પ્રભુ મહાવીર ઉપર તેજુલેશ્યા ફેંકનાર, મ ખલીના

એક વખત બ્યારે પ્રભુ છાશ્રય અવસ્થામાં હતા અને
 જોશાસક એમની સાથે હતો ત્યારે વિહારમાં જતાં એક
 તલનો ઊંઠ એક પ્રભુને પૂછ્યું કે, પ્રભુ ? આ કૂલના છવ
 અવીને કયા જશે ? ત્યારે પ્રભુ કહે સાત કૂલના છવ સાત
 તલ પહે ઉત્પન્ન થશે જોશાળાને એમ કે પ્રભુને ખોટા પાકું,
 એટલે પાછો વળીને તલનો ઊંઠ ઉખેડીને ફેંકી દીધો પરંતુ
 તે વખતે અજાનક વાહણ ધસ્યું, વરસાદ આવ્યો અને મૂળિયું
 પકડાઈ ગયું જોશાળો પાછો વળ્યો ત્યારે ભગવાનને પૂછે
 છે પ્રભુ ! કૂલના છવ કયા છે ? ભગવાન કહે 'તલરે
 ઉત્પન્ન થઈ ગયા છે' પરીક્ષા અર્થે પાછો પડે તલસરા ખસે
 પહોંચ્યો, એમુ તેા સાતજ તલ છે આમ પહેલેથી ભગવાનને
 ખોટા પાકવા, કેવા ખંખા કરેલા ? પણ ભગવાન જે જોત્યા
 તે પ્રમાણે જ થતું આવ્યું છે

ભગવાનના જે સાધુને તેજુદેશ્યા મૂકી જાળ્યા તે કેંઈ
 દોર પાપ કમ્મ ! ભગવાન મહાવીર જ સાચા છે હું ખોટો
 છું મેં આજ દિવસ મુખી જિંધી પ્રરૂપણા કરી છે, માડું
 શું થશે ? કલ્પાત જવા માડ્યો અતર કકળવા લાગ્યું
 પ્રભુ આપજ સાચા છે અને હું ખોટો છું, આમ વિચારવા
 (શુકલ દેશ્યા આવી) પરિણામ ઉલ્લખણ થયાં

હે પ્રભુ ! આપ ગુણના ભાંડાર છે માન, મોટાઈ
 મેળવવા માટે મેં કેવા અનુભવ કર્યા ! મોહરૂપી ભોરોજ
 કરકરો, તે આપ વિના કોઈ ઉત્તારી શકવા સમર્થ નથી.
 આપ ગુણના ભાંડાર છે, ત્યારે મારા અવગુણોને કોઈ પાર
 નથી જોશાળાને કેટલો પ્રમાતાપ થયો કશે ? કેવો ખોસ્તો

થયો હશે, ત્યારે ખારમુ દેવલોક પ્રાપ્ત થયું હશે
 બબ્બે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી ખાળનારને ખારમુ
 દેવલોક હોય ? પણ આને પશ્ચાતાપની ભઠ્ઠી કેવી સળગી હશે ?
 અત્યાર સુધી ખોટી બહેરાત ફૂલાઈને કરી કતી હવે સાચી
 હકીકત જણાવતા કેટલું લાગી આવ્યું હશે ! મુખ્ય શ્રાવકોને
 પાસે બોલાવ્યા (ભગવતી સૂત્રના ૧૫મા શતકમા આ બધો
 અધિકાર છે) તે કહે છે ‘હે શ્રાવકો ! મારી વાત માન્ય
 કરશો ?’ ‘પ્રભુ આ શું બોલો છો ! માન્ય શું, આજ્ઞા હોય
 તે કહો !’ ‘સાલળો પ્રતિજ્ઞા લેવડાવીને કહ્યું ‘હું જૂઠો છું.
 મહાવીર પ્રભુ સાચા છે.’ અગ્યાર લાખ શ્રાવકોનો ઘણી માન-
 કષાયને મૂકે તે કાંઈ થોડીઘણી વાત નથી પાપ ખૂબ્યું છે.
 એટલે કહે છે, કે ભગવાન ખરા છે હું ખોટો છું. હું તો
 મ’ખલી પુત્ર છું. ગાયોની શાળામા જન્મ થવાથી મારું નામ
 ગેશાળો પડ્યું છે

હું મ’ખલી પુત્ર છું ભગવાનનો મેં વિરોધ કર્યો
 તેમના સમોસરણમા બબ્બે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા છોડી
 બાળી નાખ્યા, શ્રમણનો ઘાતક થયો શ્રમણનો ઘાતક, એટલે
 અનતાની ક્યાના ખાળનારનો ઘાતક થયો ઉપકારી પ્રભુ પર
 પણ મેં તેજુલેશ્યા મૂકી, મેં ઘણું પાપ કર્યું છે પાપ નજરે
 તરવરે છે તેજુલેશ્યા ભગવાને મને શીખડાવી અને મેં તેમના
 ઉપર ઉપયોગ કર્યો માટે બુઝો, સાલળો, મારો આ દેહ છૂટે
 ત્યારે ડાંગે પગે સિંહરી બાધી, આખી સાવર્યાનગરીમા મને
 ઢસરડાને અને ચોર-ચોટે ફેરવતા એમ કહેજો, કે આ જિન નહિ
 પણ જિનપ્રલાપી છે તીર્થ કર ન હતો પણ બબ્બે શ્રમણોનો
 ઘાતક પ્રભુ મહાવીર ઉપર તેજુલેશ્યા ફેંકનાર, મ’ખલીના

પુત્રને ધિષ્ઠાર હોતો એમ કહી ગાલાગા ચૂક્યો. એવી રીતે સાવધાનગરીમા ફેરવી, એકાત સ્થળે માશ દેહને ફેંછી દેતો. આટલી બસામણ આવકોને કરે છે શુકલશેરમા પ્રગટી થઈ છે પરિણામ ઉજળા થઈ ગયા છે સમ્યક્દશનની પ્રાપ્તિમા આયુષ્યનો બંધ પડતાં બારમા દેવલોકમા દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયો.

ભગવાને કહેલું હું છ માસમાં રીબાંધને મરનાર નથી, કહી ૧૬ા વય વિચરવાનો છુ ' તે વાત બધાના સ્વપ્નમાં છે એવે પ્રયુનો આ અંતિમ સમય છે, એમ સમજી, બધા પ્રયુની છેલ્લી દેશનાનો લાભ લેવા આવી ગયા છે, બહાર દેશના રાજાઓ ભગવાનની પાસે ઈશ્રુ પૌષધ કરી બેસી ગયા છે તેને અનુસરીને આજે ચૌદશ-પાળીના પૌષધ થયા કરે છે.

આપણી દિવાળી અજવાળી ક્યારે કહેવાય ? આત્મિક ભાવનાની ખીલવણી થવી જોઈએ. સ્વરૂપમા ટકવું જોઈએ ધારી, ધૂધરા હઢીધરાં સાટા ગળુ ખાવાનું કરે, અને બની ટનીને બહાર નીકળે તેમા દિવાળી ભાળે છા ? દિવાળી એ તો સાવ જનિક પવ છે ફરેક પચમત વાળા દિવાળીને માન્ય કરે છે જૈન લોકો આજે મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પ્રાપ્ત અને ઔતમ સ્વામીને કેવળજ્ઞાન થયું તે પ્રસંગે દિવાળી માની રહ્યા છે હિંદુધર્મમા, આજે રામચંદ્રજી સીતાજીને લઈને અયોધ્યામા પ્રવશ કર્યો તેની ખુશાલીમા દિવાળી પવ ઉજવ છે એમ બિજા બિજા માન્યતા છે કહવાનો મુદ્દો એ છે કે દિવાળી સાવ જનિક પવ છે.

ભાવાન મહાવીર સ્વામીજી બે દિવસનો સમારો કર્યો.

અખડ વાણીનો પ્રવાહ વહેવડાવ્યો, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રની પ્રરૂ-
પણા કરી સૂત્રરૂપે બધું કીધું, ગૂથણી ગણધર દેવે કરી
ભગવાન મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ સમયે બે ગણધરો પાસે હતા.
ગૌતમ અને સુધર્મા બાકીના નવ, આ પહેલા મોકલે ગયા હતા
લોઠે દેશના સાલગવા તન્મય બની ગયા, આ મૃગાપુત્રનું
૧૬ મું અધ્યયન અતિમ દેશનામા કહેવાયેલું છે

તળહા કિલન્તો ધાવન્તો, પત્તો વેયરિણિ નદિ ।

જલં પાદિન્તિ ચિન્તન્તો, સુરધારાદિ વિવાહ્મો ॥૫૯॥

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે ‘હે માતા! હું પરવશ
પણે, મારા કર્મના વાકે, નરક ગતિમા નારકી પણે હતો ત્યા
હું ઘણો હું ખી થયો જ્ય રે હું ખૂબ તૃષ્ણાતુર થયો ત્યારે
વૈતરણી નદી ભણી દોડયો વૈતરણી નામનો પરમાધામી વૈતરણી
નદી વિકુવે છે જેમા પર-પાવની દુર્ગંધ હોય છે ખોખો ભરે
ત્યા હાથના આગળા કપાઈ જાય જીભને એ પાણી અડે ત્યા
જીભ કપાઈ જાય આવી નદીમા પરમાધામીઓ નારકીના જીવને
ધક્કા મારીને નાખે છે તેમા પડતા શરીરના ટુકડા થઈ જાય
છે ધોખીની પેઠે પરમાધામી નારકીને બે પગેથી ઝાલી, મોટી
શીલા ઉપર પછાડે છે ફ્રાદે ફ્રાદા ઊડી જાય

હું વૈતરણીમાથી માડ છૂટી, શાતા વળે તે માટે વનમા
દોડી ગયો ત્યા મહાવન અસિપત્ર નાસનું મહા મોદુંવન
પરમાધામીએ વૈકિય કરેલું હોય છે ત્યા શાતા લેવા વૃક્ષ
નીચે બેઠો ત્યા ઉપરથી તલવારની ધાર જેવા પાદડાઓ
પડવા લાગ્યા હાથ પગ છેદાઈ ગયા માથાના ટુકડા થઈ
ગયા ‘હે માતા! આવા હું ખો અનતીવાર લોગબ્યા જેલો

નિરતર અશાતા ઉપજાવી છે તેને નરકમાં કયામ સાતા
મળતી નથી

મૃગાપુત્ર આ અનુભવની વાણી બોલી રહ્યા છે હજી
પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યખ્યાન ૧૦૩ સુ

સ ૨૦૨૦ આસો વદિ ૦)) મ મળવાર, તા ૩-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ત્રિલોક-
કીનાથ, દેવાધિદેવ ત્રણ જગતના આધારભૂત, રક્ષણકર્તા,
જગતના જીવોને સત્ય માર્ગે ચઢાવનાર, મિથ્યાત્વના ગેર
ઉતારનાર પવિત્ર રહમા તીર્થંકર દેવ, ભગવાન મહાવીર
સ્વામીની આજે નિર્વાણ વિધિ છે જેણે કમના કાટ ઉઠેલ્યા
માટે ઘણા પ્રયાસો કર્યા ન હરાબના ભવમાં અગ્યાર લાખ
ઉપરાંત માસખમણ કર્યા કર્યા ત્યાં ૨૦ જોડની આરાધના
કરી તીર્થ કરનામ જોત્ર કમ ઉપાજી, જેના પ્રતાપે ભાવીસમા
તીર્થંકર દેવ થયા ત્રીસ વખની ભરમુવાનીમા રાજપાટ ત્યાં
સયમ પદે વળા ત્યાંને જીવનમાં ઉતારો પછી જ તેમણે
મોક્ષમાર્ગની પ્રવૃત્તિ કરી છે ભગવાનનું ચારિત્ર ચલાખ્યાત,
વાણી અને વર્તન જીવનમાં એકાકાર પહે વતતાં કર્યા
હ અને કય કરવા ભવજીવ સુખીનું સામાયિક ભવ અગીકાર
કરી લીધું આત્માને ઉજ્જવળ કરવા ઉચ્ચ તપસ્યાઓ કરી.
ઓછામા ઓછો તપ-છકુ એટલે જ ઉપવાસ, ઉત્કૃષ્ટ છ માસના

૧૮૦ દિવસના ઉપવાસ બધા ઉપવાસો ચોવિહારા. ૧૮૦ ઉપ-
વાસમાં તેર બોલનો આકરો અલિચ્છક ધાર્યો કે રાબની કુવરી,
માથે મૂઠો, હાથ-પગમાં બેડી, સુપડાંને ખૂણે અડદના બાકળા,
આંખમાં આંસુ લાવી, ત્રીજે પહેરે વહોરાવે તો લેવું લગવા-
નનો અલિચ્છક પૂરો થતો નથી ચાર જ્ઞાન વર્તે છે સાધન
છે, છતાં કહી ઉપયોગ મૂકી જોતા નથી કેવા ધૈર્યવાન હતા ?
દરતા દરતાં પ્રભુ કૌશળી નગરીયે પધાર્યા

પાંચ પાંચ માસના ઉપવાસ માથે, પચીસ દિવસનાં
વા'ણાં વાયાં,

ઘેર ઘેર ધુમતાં તોયે પ્રભુને, લોભન મળે ના,
મન માન્યાં,

કોઈ મોઢકે મીઠા લાવતા રે, કોઈ પકવાન પ્રેમે
આપતા રે તોય પ્રભુજી પાછા જાય,

સતી અંદનબાળાને બારણે પ્રભુ આવી બિલા છે પારણે,
એવું જીવતર ધન્ય ધન્ય થાય.

એવા મીઠાઈ પડતા મૂકીને, લીધા અડદના બાકળા,
ખંધન તુડયાં જન્મે જન્મના, અંતરનાં ઉઘડયાં આગળાં,
એણે બિલા પ્રભુને દીધી રે, એણે આશિષ ઉરની લીધી રે,
એવું જીવતર ધન્ય ધન્ય થાય.

અંદનબાળાના વદન ઉપર ઓજસ કંઈ ઔર ગળકી રહ્યું
છે એકલા બહારગામથી પાછા આવતા શેઠ પૂછે છે કે શેઠાણી
ક્યા છે ? હાસી કહે, તે તો પીયર ગયા છે તમારી શેઠાણીનું
નામ લેવા જેવું નથી અંદનબાળાને લડકિયામા પૂરી છે માથાનો
સુદર ચોટલો ઉતરાવી નાખ્યો છે સશય તે છપ્પુ ઝેર છે શેઠાણીને
સશય થયો હતો કે અત્યારે તો શેઠ લીકરી લીકરી કહે છે,
પણ આગળ જતા મારી સમોવડ થશે આમ સશયને લઇને
ઠાવતરુ કચ્ચું અંદનબાળા તો ચુકારો કરતી નથી, તે તો

પચ્ચ પરમેષ્ઠી પદની આરાધનામાં તસ્લીન બની કર્મ ખપાવે છે. દાસ-દાસીઆને બેગર કરતી નથી, કે જૂમ બરાકા પાડતી નથી. બોળી અણધારી જ વાગે ક્યારે કર્મનો ઉદ્ધવકાળ થયે, ફણગો ફૂટે તેની શુ ખબર ? માટે સમય વર્તે તે સાવધાન હુ ખર્માં પણ સમભાવે સાવધાન રહેવું બોધ્યું.

અ હનબાગાનું હુ ખ સાબળી શેઠનો જીવ કપાઈ ગયો. તાણુ તોડી અ હનબાગાને બહાર કાઢી, કહેવા લાગ્યા, અરરર ! તારે માથે આવડું હુ ખ ! અ હનબા કહે, હોય બાપુજી ! આ તો કર્મ ખપાવવાનો મહાન મહોત્સવ છે તુઓ સમભાવ કેવો છે ! ક્યાં કર્મ લોગબ્યા વિના છુટકો નથી, પણ સામાનો દોષ ન જોવો તે ખૂબી છે ને ! જેને શોધતા આવડે છે તે તો જીવન સમસ્યાનો ઉકેલ આપી શકે છે.

શેઠ કહેવા લાગ્યા, જલ્દી પારણુ કર, હુ કર્મણુ છુટારને બોલાવી લાવું છુ શેઠને પારણુ કરાવવા માટે કાઈ ખાવાનું ધરમાંથી મળ્યું નહિ, ફક્ત દોરને આપવા માટે મીઠા વિનાના મોળા અઠકના બાકળા હતા તે લીધા અને બીજી કાંઈ સાધન ન મળતા લોહના સૂપડામાં ખાવા આપ્યા બેટા ! પારણુ કરવી થા હનબા હુ છુટારને બોલાવીને આવું છુ એમ કહી શેઠ બહાર નિકળ્યા. અ હનબાગાને ત્રણ દિવસના ઉપવાસ છે ઉંબરમા બેઠી છે પણ મોઢામા કેળિયો જતો નથી. કેમ જાય ! હાન હજી પછી પારણુ કરું એવી ભાવના છે નજર બહાર મઠાણી ડિ

જેની જોતા તારા પાદ. || નર જો આવીમજે,
ઉપડે ઉપાના લાટ, ફેરવી નહિ ત્યાં કામની

ખારણુ સામે નજરે રાખી વાટ નિહાળે છે, ત્યાં
લગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા, પાંચ માસને પચીસ દિવ-
સના ચોવિહારા ઉપવાસ છે આજે તો એક ઉપવાસ કરે ત્યાં
લડયડિયા ખાવા લાગી જાય છે, અને કહેશે, 'ક્યાંરે ઊગે
દીનોનાથ, ને ન કાઢુ મોઢા બહાર હાથ '

લગવાન તીર્થ કર દેવ ચરમ શરીરીની આજે નિર્વાણ
તિથિ હોઈ જેમ અને તેમ ત્રિરત્નની આરાધના કરવાની હોય,
પણ મેવા મોઢાઈ ઉડાવવા કે શરીર શણગારવા, રંગોળી પૂરવી,
એથી શુ ઉજ્જવણી માનવાની હોય ? રંગોળી અદરના ઉપ-
શમ ભાવની પૂરે સમિતિ-શુભિની વેલો કાઢો. તમારી જીભ
સાકર જેવી રાખો ગળ્યુ ભાવે છે, તો ગળ્યુ જોલો.

લગવાન મહાવીર સ્વામીને પારણુ કરાવનાર ચંદન-
ખાળાનો જોગ મળી ગયો. રાજ્યની કુવરી, કાળથી ત્રીજો
પહોર, ક્ષેત્રથી ઉખરમા ખેડી છે, સુપડાને ખૂણે અડદના ખાકળા,
માથે મૂકન, બધા જોલ પૂરા છે, માત્ર એક આસુની ધારાનો
જોલ અધૂરો રહે છે ચંદનખાળાએ લગવાનને ઠીકા તેનો શોક
ચાલ્યો ગયો. ઉલ્લાસ આવી ગયો. જ્યાં વહોરાવવા જાય છે
ત્યાં લગવાન પાછા વળી જાય છે પ્રભુ પાછા ક્યાં ત્યાં તો
ચંદનાને માથે જાણે આજ તૂટી પડ્યો હોય, તેમ—

રડતી ચંદનખાળા જોલે, કૃપા કરો લગવાન
મહેન કરો મુજ રંડજ ઉપરે, દયો ખાકુળા દાન,
આવો આવો હે વીર ! સ્વામી મારા અંતરમાં.

રડતી રડતી જોલે છે, હે પ્રભુ ! કઈ મારો વાક !
તમે પાછા વળો મારા ઉપર કૃપા કરો મને ગમે તેટલા
હું બ પડયા તે હું બ, હું બ નથી લાગ્યા, પણ આપ આજણેથી

પાછા જાઓ છા, તે તો જાણે મેરૂ વૃદ્ધી પડયો હોય તેવું લાગે છે ભગવાને નિહાળ્યું ચંદનખાળા ખુસકે ખુસકે રડી રડી છે અભિચક પૂર્ણ થયો જાણી, પ્રભુ વહોરવા પાછા વળ્યા ભગવાન કરપાત્રી હોય છે હાથ ધર્યા ત્યા ચંદનખાળાએ બાકળા વહોરાવ્યા.

જેન જણે જમતકાર થયોને ખજની યિદી તૂટી,
માથે મુદર વાળે જયા ને, વરસી સુખની ઢેલી,
મારાં જાંબણાં સૂના
જાઓ જાઓ રેવ, મારા સૂનાં સૂનાં દાર
મારાં જાંબણાં સૂના
શાલી શાલી ચંદનખાળા બિનલે છે જાળ મારા..

ત્યાં તો બંધન તૂટ્યાં માથે મુદર કેશકલાપ થઈ ગયો સાઠાબાર ફેંક સોનૈયાનો વરસાદ સુગંધી ફૂલોનો વરસાદ, વજ્રોનો વરસાદ વરસ્યો આકાશમાંથી ફુફૂલીનો દિવ્ય મહા દોષ થયો. અહોહાન, મહોહાન, એ જાખ્યા ગામમાં સજાણ સમવાનના અહાર ને નિહાર અદ્વૈત હોય છે કબૂતરની પેઠે જાખ્યા ને જાખ્યા બાકળા ઉતારી જયા આવીને સ્વાદ લેતા નથી. તપસ્યામાં છ માસમાં પાચ જ દિવસ જોછા છે, જેમાં ક્યાંય રાખડી, સૂક લીંબુનું પાણી, મગના પાણીનાં પાશ્વ નથી. જાને તો તોફાનનો પાર નથી. જેક ઉપવાસ કર્યો હોય ત્યા દિવસે તારા દેખી જાય ક્યાં ભગવાનની પરમ દશા અને ક્યાં આપણી પામર મનોદશા! સાધના વિના સિદ્ધિ ક્યા પડી છે?

જાને તો મોટેથી વાતો કહે કે 'સ્વ સ્વરૂપમાં રમવું, પવ્વ રમી રહ્યો જાઈ? જીવ્ય ગુણ પર્ણામની વાતો આવડી

ગઈ એટલે શુ તરી ગયો ? જીવનમા ઈન્દ્રિય વિષયોના તારા ચાખા તો જો ધર્મ વિના કર્મનો આરો નહિ આવે. પાણીના પકવાને અને વાતોના વડાથી પેટ ભરાય નહિ હજારો વાનગીઓ ગણાવી જનાર કરતા લૂખો રોટલો પીર-સનારો શ્રેષ્ઠ છે એમ એક જીલ્લો હજાર જ્ઞાનની વાતો બ્રાહ્મી જનાર કરતા થોડું પણ આચરણમા ઉતારનાર શ્રેષ્ઠ છે. વિચારના હવાઈ મહેલ કરતા આચારની ઝૂપડી શ્રેષ્ઠ છે જ્ઞાની કહે છે, કે તુ આચરણમા ઉતારે તો જ તારા જ્ઞાનની કિંમત છે જેની જીભ નાની તેનું કામ મોડું. જેની જીભ મોટી તેનું કામ નાનું.

ભગવાને સાડાબાર વર્ષ અને એક પખવાડિયા સુધી તપ કર્યો, તેમા ૩૪૬ પારણા થયા, બાકી બધા ચોવિહારા ઉપવાસ હતા દીક્ષા પ્રસંગે ઈન્દ્રે દેવકુળ વશ ખલે નાખેલુ તેને પણ વોસરાવી નાખ્યું પાથરવા માટે દાસડો, પથરણું, કઈ જ નહિ લાખો વાસો કરવાની વાત જ નહિ આજે તો એક પૌષધ કરે, હજી બપોરના બાર ન વાગે ત્યાં તો ઉપાશ્રયમા પથારીઓ પડી જાય ! આજે ન સૂવે તો ભલાઈ ! કારણ કે આજે તો માળા ફેરવવાની હોય ને ?

ભગવાને બેતાલીસ વર્ષ સયમ પાળ્યો તેમા ૧૨૧૧ વર્ષ અને એક પખવાડિયું છઠ્ઠમસ્થ પછે રહ્યા, બાકીનો સમય કેવળજ્ઞાની પછે વિચાર્યા ભગવાનના ચૌદહજાર સાધુ, છત્રીસહજાર સાધ્વીજી, શ્રાવક-શ્રાવિકામળી સર્વ પરિવાર પાથ-લાખને ૨૭ હજાર તેમા ૭૦૦ સાધુ-સાધ્વીજી તફલવે મોક્ષ ગામી થયા બાકીના દેવલોકે ગયા છે ભગવાનના શ્રાવકો પણ

જ્યન્ય ત્રીજે ભવે અને ઉત્કૃષ્ટા પદર ભવે તો મોક્ષે જશે જ
 બધા આવકે સમક્ષિતની છાપવાળા હતા આવક નામધારી
 ન હતા ગુણધારી હતા આજે તો નહાઈ-ધાઈ શણગાર
 સજી, તલે કે અમે કષ્ટક છીએ જોમ ગુમાન રાખતા હોય
 પણ બહારના સૌંદર્યથી ચોક્ષે તે તો નદ અને સદાચારના
 શૌર્યથી ચોક્ષે તે સુભદ્રા તમે નદ છો કે સુભદ્રા ? ભગવાન,
 મહાવીર કહેવાણા વીર જોડે શુ ? ભગવાનમાં વીરત્વ હતું,
 અમર્યા નામ નથી પડ્યાં. કમની સામે શૂન્ય ઉઠાવી મર
 જ્યાત કષ્ટ સહેવાની કળા જોડે તપ અને આવે તપ જ
 મુક્તિ અપાવે છે પ્રભુએ મોક્ષના ધાણાને ઉઠાવી નાખ્યા -
 ઉ હમુ અધ્યયન

તવ નારાયણુત્તેજં મિત્તજ કસ્મ કચુર્ય ।

મુખી વિગમ સંગાયા, મવાજો પરિમુચ્ચ ॥૨૨॥

જેમ ઠાઈ મોટે સુભદ્રા હાથમાં બાણ લે તેમ પરાક્રમ
 રૂપી ધનુષ્યબાણ લઈ ઈશ્વોરમિતિની જીવાદોરી બાધી, પીરજ
 રૂપી સાધુ કર્મ તેને સત્યરૂપી આમઠાથી બાધ્યુ તપરૂપી
 વીરથી કર્મસેનાને લેદી નાખી ભાવ સન્નામ જોડ્યો ભગવાને
 પુરુષાથ જોડી આર ધન થાવી કર્મને તોડી નાખ્યાં ભોતેર
 વધતું આમુખ્ય પૂણ્ય યજુ આ દિવસની પાછલી રાત્રીએ-

અમાસની પાછલી રાતે, આઠ કર્મ સુય છીધાં
 મહાવીર સ્વામી હસ્ત પહોંચ્યા, ઔતમ કેવળ જ્ઞાતી રે

આજ માટે દિવાળી જા જવાળી

ભાગવાન આઠ કર્મોનો ભૂય કરી, ઠેઠ ઉપવ્રતિમા
 લોકના અગ્રભાગે જોઈ સમયમા પહોંચી ગયા અલોકમા
 ધર્માસ્તિકાનો અભાવ છે તથી અલોકમાં જઈ શકાતું નથી

ભગવાન અલોકને અડીને રહ્યા છે, સિદ્ધિ પદને વધ્યા છે
 ગૌતમ સ્વામી પાસે હતા પ્રભુના વસમા વિરહે હૈયામા જાણે
 વજ્રધાતુ થયો હોય તેમ દુઃખ લાગ્યું. અહો ! કેવળ જ્ઞાનનો
 મૂય આથમી ગયો ! શુદ્ધ આત્મભાવની વિચાર ધારાએ
 ચડયા, છઠ્ઠા અને સાતમા ગુણસ્થાને પ્રમત અપ્રમત દશામાં
 ઝીલનારા ગૌતમે ક્ષીપક શ્રેણી-ક્ષાયક ભાવથી કેવળ જ્ઞાન
 અને કેવળ દર્શન પ્રાપ્ત કરી લીધું કેવળ જ્ઞાનનો દીવડો
 ઝળહળ્યો. આવા પવિત્ર પુરુષ ગૌતમ સ્વામીને કેવળ
 જ્ઞાન થયું. ભાવ ક્ષીપક પ્રગટ્યો. આજે તમે પણ ભાવ ક્ષીપક
 પ્રગટાવો. માટીના કોડિયાના ક્ષીપકોથી ત્રસ જીવોનો જીહાર
 થાય છે અદરમા પ્રકાશ પ્રગટાવો ઘરખાર વાળી-ચોળી
 સાફ કરો છો, વાસજીના કાટ ઉખેડો છો, તેમ વાસનાના કાટ
 ઉખેડો આત્મિક જીવન તપાસો.

જમણા સ્થળ જીતવું તોડો, ફોડો કર્મ ફટાકા ર.
 જ્ઞાન ગહદિયા ભરી ભરમ પર, ભાવે કરો ભટાકા ર.
 પર્વ દિવાળી પ્રભુગુણ ગાવા, પાપ સમૂહ સમાવો ર.

જીવને અનંત કાળથી જમણા થઈ છે ‘પરથી હું સુખી
 થાઉં’ એ વાસના જિભી છે તેને તોડો કર્મના ફટાકડા ફોડો
 દિવાળી ઉપર ફટાકડા ફોડી મોટો અવાજ કાનને પ્રિય લાગે
 છે પણ કેટલાય ત્રસ જીવો માળામા બેઠા ફડફડતા હોય છે !
 કેટલા બાળકો ઝબકી બચ છે ! દારૂખાનુ ફોડવાથી કેટલા પાપ
 લાગે છે ! હાથમા શુ આવે છે કાંઈ નહીં જિલટા કર્મનાં
 દેણા વધે છે.

રોમનો બાદશાહ નીરો થઈ ગયો એક વખત એક
 હાથી પર્વત ઉપરથી ગળડી પડ્યો તેની ચીસ સાલળી અને

તે કણ્ઠપ્રિય લાગી. પૂછ્યું, કે આ ઠાની ચીસ છે ! ત્યારે કહેવામાં આવ્યું કે હાથી પવત ઉપરથી ગળડી પડ્યો તેની ચીસ છે જસ, પછી હુકમ કરી દીધો, હાથીઓને પવત ઉપર ચઢાવી નીચે ગળડાવો. હાથીઓને પવત ઉપર પરાણે ધક્કા મારી ચઢાવવામાં આવ્યા અને ગળડાવવામાં આવ્યા, એવી રીતે સાતસો હાથીઓને ગળડાવ્યા. એક કલ્પેન્દ્રિયનાં મુખને માટે, કાનની પ્રિયતા માટે સર્પ, કેવાં પાપો કર્યાં !

અત્યારે તમે મોઘવારી મોઘવારીની રાહો પાડો છે પણ મોઘવારી ક્યાંય દેખાય છે ! સિનેમા ચૂદ-હોટલમાં જુઓ ! ક્યાં મોઘવારી છે ! પાપ કરવાં છે, પાછું વાળીને બેડું નથી તેના માટે દુઝતિ સ્વાગત કરવી સામે જીવી છે જ્ઞાની કહે છે, કે દુર્ગુણોને ફોડો, વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટાવો, પ્રમાદને પ્રબળો, આત્માને શોકજો બનાવો તમારે આત્મિક લક્ષ્મી બેઠકો છે ને ? શોપડા પૂજનમાં શું લખ્યો છે ? “શ્રી ૧” એટલે શું ? સવા શેર કકુ ? પાશેર પૂર ન હોય ત્યાંજ પહેલું ગૂઠાણ બતા શાળીની અદિ બેઠકો છીએ ભૌતિક મુખ બેઠકો છીએ ભગવાને મહાબ્રાહ્મણ પરિબદને નરકનું દારૂ કહ્યું છે તેની તમે બલામણુ કરો છો લક્ષ્મીજીના મંદિરે ઠેર ઠેર પજે લાગી આવો જૈનત્વના શું આ લક્ષણ છે ? જ્ઞાની કહે છે, તમારા આત્માનું મુખારી જ્યો આવા અવસર ફરીને મળવા મુરકેલ છે

શીલ જો મોટામાં મોટું આશૂષણ છે વેરયા જમે તેટલા આશૂષણ પહેરીને નીકળે તો પણ પ્રથમ સન્નીય નથી, એક સતી સ્ત્રી જાયે સત્તર થીમડાનો સાડલો પહેરી નીકળી હોમ છતાં વડનીય છે સોજ સતીઓ રજ વીચું કરો, ૧૧

ગણધરો અનત ચોવીસીઓ થઈ ગઈ, તેઓને પ્રભાતના પહોરમાં નમસ્કાર કરાય છે દિવાળી પર્વની આરાધના ગુણશ્રેણીએ ચડવા માટે થઈને કરવાની છે, કર્મના દેણા દઈ આત્મિક લક્ષ્મીને વરવાની છે

વિક્રમ સવત ૨૦૨૧ લખશે, તે સવત નામ કેમ ચાલુ થયું છે, તેની ખબર છે ? ‘વિક્રમ રાજ’ એવા ઉદાર હતા કે જેના દેણા વધી ગયા હતા, તેઓને વેપારીઓના ત્રાસથી ખચાખચા હતા વિક્રમ રાજએ રાજ ભડાર ખૂલ્લા મૂકી, દેણા સરભર કરી આપ્યા હતા, તેથી તેમના નામથી સવત-સાલ શરૂ થઈ છે તમે આ દિવસે એકાદ જણનું પણ દેણું જતું કરો તેવા છો કે પૈસાની ઝખનામાં કામનાના ઠાસ ખની ગયા છો ?

ખાડો ન ખનજો, હમેશા સોપાન ખનજો આજે અધ અનુકરણ થઈ રહ્યું છે લેણું જતું કરવાની વાત અહર લટકી રહી ને નવા ચોપડા કરવા તે રહી ગયું છે સાપ ગયા ને લીસોટા રહ્યા, તે કહેવત સાચી પૂરવાર કરી બતાવી એકાદ જણના લેણા કે જે પહોંચી શકતો નથી, બેવડ વળી ગયો છે, તેવાના જતા કરો તો જ તમારી ખરી દિવાળી ઊગી નોકળશે અને નવા ચોપડા કરવાનો હેતુ બર આવશે, કોઈકની આતરડી ઠારવી, સહાયક બનવું એવી ભાવના આ દિવાળી-પર્વમા કરવાની છે, સયમની દુબ્ધરતા વિશે, વળી માતા, પુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

સ વત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૧ શુક્રવાર તા ૪-૧૧-૧૪

એસતા વર્ષના કારણે આજે વ્યાખ્યાન બધ છે

વ્યાખ્યાન ૧૦૪ સુ

સ વત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૨ ગુરુવાર, તા ૫-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે

સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા
મૃગાપુત્રનો અધિકાર થાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રને જડ ચૈતન્યનો વિવેક વર્તે છે નવે તત્ત્વની
યથાથ પ્રતીતિ છે દ્રવ્ય ત્રણે કાળે સ્વભાવમા ટકવાવાળું છે
દરેક આત્માના પ્રદેશો અસંખ્યાતા છે, પુણ્ય જનતા છે
આત્મ પ્રદેશ ઉપર જનતી જનતી ક્રમની વગણાઓ છે
જનતા પરમાણુ પુણ્યોનો સ્કંધ બને ત્યારે ઔદ્યારિક વગણા
કહેવાય તેથી વૈકલ્ય વગણાના પુણ્યો જનતાગુણ જન
તેથી જનતા ગુણ સ્કંધો મળે ત્યારે આદ્યારક વર્ગણા તે
પછી તેજસ વગણા આવે ત્યારબાદ મન, બાળા, આસોઆસ
અને આક્રમી કામણુ વગણા આવે. ક્રમ રૂપે ઋતુ કશ્વામા
જનતા પુણ્યોના સ્કંધની વર્ગણા મળે છે છતાં જીવ મરી
અજીવ થતો નથી એક ક્ષેત્રે અવગાહી રહેવા છતાં કોઈ
દ્રવ્યનું બીજા કોઈ દ્રવ્ય રૂપ પરિવ્રમન થતું નથી, દરેક દ્રવ્ય
સ્વતંત્ર છે છંદે દ્રવ્ય નિશ્ચય નયથી સ્વભાવ પરિવ્રમન
સ્વરૂપ છે બ દ્રવ્ય-જીવ અને પુણ્યમા વિભાવ પરિવ્રમન છે

જીવ અજ્ઞાન દશામા રાગ દ્રવ્ય કરે છે, મારું-તારું '

કરે છે, તેથી સમયે સમયે અનત અનત કર્મની વર્ગણા શ્રદ્ધા કરે છે. ક્યારેય પણ એવો સમય જતો નથી કે જીવ કર્મ બાધ્યા વગરનો રહેતો હોય ! કર્મના ચાર પ્રકારે બંધ પડે છે

૧ પ્રકૃતિ બંધ, ૨ સ્થિતિ બંધ, ૩ અનુભાગ બંધ અને ૪ પ્રદેશ બંધ પૂર્વના કર્મબંધ પડ્યા હોય તે ઉદયમાન થાય છે, એનો આસ્વાદ લેવો કે ન લેવો તે જીવની પોતાની શાન-ધારા ઉપર આધાર રાખે છે. નારકીમા રહેલા સમ્યક્દ્રષ્ટિ આત્મા એ પરમાધામીઓના વાક કાઢતા નથી તે સમજે છે, કે મેં ઉપાજન કરેલા કર્મો મારે જ લોગવવાના છે. હું ખડેનાર તો નિમિત્ત માત્ર છે, ઉપાદાન પોતાનું છે એમ સમજાવે ટકી નવા બંધ ઓછા બાધે છે

મિથ્યાત્વી જીવો નિમિત્તના વડચકા ભરે છે ભાગીદારે ભૂલ કરી તો મારે ખોટ આવી આમ ન હોત તો આમ ન થાત. પણ પોતાના કરેલા કર્મનો ઉદય છે, તેની સૂઝ પડતી નથી અને અન્યના દોષ જુએ છે શાની કહિ છે, કે તુ તારે વાક જો અનતા સિદ્ધ થઈ ગયા અને તુ કેમ રખડતો રહ્યો ! કેના વાકે રખડી રહ્યો છો ? અનાદિ કાળથી જીવની દૃષ્ટિ બહિર્મુખીજ રહી છે. હવે અતર દૃષ્ટિ કર તો અહર પડેલા ખળનનાને પામીશ જે ખળનામા પડ્યું છે તેને જ બહાર કાઢવાનું છે સગા-વહાલા, પુત્ર, સ્ત્રી, વાડી, બગલા મારા થાય જ નહિ, કારણ કે તે અનિત્ય, અશાશ્વત વસ્તુ છે આ ભવમા પણ છોડી દેવું પડે છે, અગર તો આપણને છોડીને વસ્તુઓ ચાલી જાય છે, તો પરભવમા કયા સાથે આવશે ! પાચ

ઈન્દ્રિયના મુખ જૂળ લોગળ્યા શરીરને ખૂબ લાડ લડાયા છે તેજ આ શરીર પશુકથળી બેસે છે ક્યારે હશે. હઈ દેશે તેની ખબર નથી માટે જે કરવાનું છે, તે કરી લ્યો.

કુઝર થડવામા મુઠકેલી તો પડે, પણ એક એક કદમ આમળ વધતાં એક દિવસ ટોચ ઉપર જઈ જરૂર વિલ્મ મેળવશે. હિમાલયના શિખર સર કરે તેને અસિન હન આપો છાને ? તેમ ઓહમા ગુણસ્થાનની ગેયે પહોંચનારને મહા અસિન હન આપવા ભેઈએ. આત્મા અદ્વૈતી છે, અમૂલ છે આત્માને સ્પર્શ રૂપ, ગંધ રસ, નથી આમથી ભેવામ તેવો નથી.

ઘરમ નયજી કરી મારમ ભેવતા રે જુઠપો સુખ સુસાર
જેજે નયજી કરી મારમ ભેઈપેરે નયજીને દિવ્ય વિચાર
પ થડો નિકાળુ રે બીલ નિત તલ્લો રે
અભિત અભિત મુજી પામ

તક વિચારે રે વાહ પરપરા રે પાર ન પડુએ દેખા
અભિમત વસ્તુ રે વસ્તુ મતે કહેરે તે વિરહા લમ ભેવા
પ થડો નિકાળુ રે, બીલ નિત તલ્લો રે... અભિત-

આત્મપદાથ આખે દેખાતો નથી. ઈન્દ્રિય-જોગર નથી. આત્માને ભેવો હોય તો શ્રીમદ્ કહે છે ' કર વિચાર તો પામ આત્મા નારી પાસે જ છે બહાર ભટકવાની કાઈ જરૂર નથી. અનાદિથી અજ્ઞાનતાનો અંધાપો લાગી ગયો છે તે યાત્રી જ્ઞાન નેત્રથી નિહાળ. ત્રીજુ હોયન દિવ્યનયનથી જો તક વાહમા પડી જઈશ તો વાહની પરપરા આલશે. મતમતાં વરનો પાર નથી તેમા પડીશ નહિ તુ તને અતરમાં ભાગ સાખી કરી છનુલાખ કિત ન ઠારી કોઈ ત્યાં સુધી આત્મા સમજપો નહિ, ત્યાં સુધી મારા રેલ

સાની કહે છે 'તુ તને જો અને જાણુ' ગદ્ગદ કરી
તો જોયું ખાશે પ્રમાદમાં પડશે તો લાલ ગુમાવી બેસશે
આવે અવસર ફરી નહિ આવે માટે જાગો, જાગવાની જરૂર
છે મોહપ્રક્રમાં ખૂંચેલા, આત્મતત્ત્વ સામે જોતા નથી જ્યારે
આત્મ દીપ અજાળાશે, ત્યારે કષાય ચોર લાગી જશે કર્મના
જૂકા થઈ જશે. લવના બધનો તૂટી જશે સ્વલાવમાં રમણુતા
કરવાની જરૂર છે

મૃગાયુત્ર કહે છે મારી જરા પણ ઇચ્છા વિના મે
નરકમાં ઘણા દુ ખો સહન કર્યા છે, જે સાલગતા પણ દુ વાડાં
ભિલા થઈ જાય

મુગ્ગરેહિ મુસદ્દીહિ, સ્લેહિ મુસલેહિ ચ ।

ગયા સંભગગત્તેહિ પત્તં વુલ્લસં અણન્તસો ॥૬૧॥

પરમાધામીઓ મુગ્ગર ઉપાડી નારકીના માથા ઉપર
જોરથી મારી જોપરીના જૂકા ઉડાડી દે છે મર્મસ્થાનથી
શૂળી પરોવી માથેથી કાઢે છે શૂળી વળ વાળી હોય છે,
એટલે અદરના આતરડા કપાતા જાય છે આવા દુ ખ મે
અનતીવાર સહન કર્યા છે સાબેલાથી ગાત્ર લાગી નાખે છે
ખૂબ રસ રેડીને કર્મો કર્યા, તેનું આવું આકરૂ ફળ ભોગવવું
પડે, ત્યારે 'વોય બાપલિયા' થઈ જાય છે

રોહિત નગરીનો વેશ્રમણ રાજા થોડા ઉપર બેસી
જઈ રહ્યો છે

નગરશ્રેષ્ઠીની પુત્રી સોનાના તાર વડે દંડો બાધી રમી
રહી છે તેજસ્વીને સ્વરૂપવાન કન્યા છે પરવાળા જેવા હોઠ,
દાડમની કળી જેવા દાત, ચોટલો તો જાણે નાગ લટકાવ્યો

હોય તેવો, રૂપરૂપના ઝળાર સરખી, બાણે અપસરા બૂલી
 પડી હોય, તેવી આ કન્યાને બેઈ રાજ પૂછે છે; કે' આ
 કન્યા કોની ?' કહેવામાં આવ્યું, કે તે તો સાયવાહની પુત્રી
 છે કુમારિકા છે રાજને યશુ કે આ કન્યા તો મારા પુત્ર
 પુષ્પનદીને મોઝ છે કન્યાના માળાપને બોલાવ્યા કહ્યું
 કે આ કન્યાનું નામ શું ? 'દેવદત્તા' રાજ કહે, 'બહુ સુંદર
 નામ છે' 'દત્તા સાયવાહિણીથી ઉત્પન્ન થયેલી દેવદત્તા, હાથ
 ઠકણને આરસીની જરૂર પડતી નથી. મારા પુત્ર વેરે આ
 કન્યા આપો અને જે મૂલ્ય બેઈએ તે માગી લ્યો. સાય
 વાહ કહે છે 'મહારાજ ! આજુ સરસ ઠેકાણું મળ્યું તે જ
 મારે મન ઘણું મૂલ્ય છે મારે એક ઢોઢો પણુ હોવો નથી'
 આજે કન્યા વિક્રય કરનારા કેટલા ? ઘણા. ભારિભાર પૈસા
 લ્યે છે. શ્રાડા ટાઇમથી જમાનો ક્યો છે તેમા કેટલાય વર
 વિક્રય કરનારાઓ કન્યાવાળાને બધણીમા લ્યે વિલાયત લેણે
 તેને ખરચો હોવો પડશે, બાન આ રીતે સાચવવી પડશે, તો
 બાલ બોલીયે નહિતર નહિ આવી રીતે પાપીઓ પૈસા લેજો
 કરે તે પૈસા કો/ મા ભાય અને કા ખાટલે પડી ખાય આ પૈસાથી
 કોઈ કિયું આવ્યું નથી ખાળકો જે અજબત કહેવાય, તેને
 વંચી પૈસા લેવા તંના જેડું બીણુ કુખ્યત્વ કહ્યું હોઈ શકે ?

સાયવાહ કહે છે મારે પૈસા નેતા નથી. સહસ્ત્ર
 માણસો ઉપાડે તેવી શિબિક તયાર કરી, કન્યાને રાજભવનમાં
 લઈ બાય છે અને ત્યા પછી મોટો વિશાળ મઠપ બાધી વિધિ
 પૂવ ઠ લગ્ન કરે છે માવતર બણ કે દરજ બલાવી. દીકરી સાર
 ઠેકાણે પડી દીકરીને બધી જાતની સુખ સગવડ છે રાજવૈભવ

જેવું સુખ હોવા છતાં જીવને કંઈ રીતે સુખી થવું તે રહેતાં આવડવું જોઈએ સ યોગે। મળવા તે વાત જીદી છે અને સ યોગે।ને અનુકૂળ વર્તન સુરમ્ય બનાવવું તે વાત જીદી છે રાજા થોડા વખત બાદ કાળઘર્મ પામી ગયો. પુષ્પનદી ગાદી ઉપર આવે છે માતાને માહું ન લાગે તે પ્રમાણે આજ્ઞામા વર્તે છે

પુષ્પનદી બહુ જ આજ્ઞાકિત છે પાતાની માતાને રોજ ચરણસ્પર્શ કરે, સહસ્રપાક તેલથી અભ્યંગન કરે, ઋતુને અનુકૂળ ત્રણ જાતના શીત, ઉષ્ણ અને શીતોષ્ણ પાણી નહાવા આપે ત્યાર પછી સુદર વસ્ત્રોથી અલકૃત કરી, અનુકૂળતાવાળું ભોજન આપે. આ પ્રમાણે માતા માટે સુદર પ્રબંધ કરે છે, કરાવે છે. માતા જમી રહે પછી પોતે જમે રાત્રે માતાના પગ દબાવ્યા વિના સૂવે નહિ માતાનું ફિલ ન હુલાય એવો ભકિતભાવ રાખે છે

અહસંક તીરથ ધર આગચ્છિયે, તો તીરથ કરવા ક્યાં જઈએ ? એ ચરણોમાં ચરણામૃતથી, ગંગાજળનાં કાંઈ મૂલ્ય નથી. માતા-પિતા અમૃત છાંયા એવું અવનીમા મૂલ્ય નથી બાળક મૂલ્ય મેવા કરવી, એના જેવી કોઈ બૂલ નથી

સિદ્ધાંત કાર પણ કહે છે, કે માતાપિતા, શેઠ અને ગુરુ એ ત્રણેના ઉપકાર વાળવા મુશ્કેલ છે આજે તો વૃદ્ધ માતાને સાચવવી હોય તો કંઈક જાતના તરફેડ કરે, 'મરતી નથી અને માથો મેલતી નથી' એમ કહે, પણ આ તો તીર્થ છે વૈયાવચ્ચ કરવાથી તીર્થ કર નામ જોત્ર ઉપાજન થાય છે વૈયાવચ્ચ કરવામા ગ્લાની ન હોવી જોઈએ માતાએ થરથરતી બંધે જન્મ આપ્યો। બાલ્યઅવસ્થા હતી ત્યારે નાકમાંથી લાળ-લીંટ પ્રેમથી સાફ કર્યા છે, પુત્ર કાળે કડવા ઓપડ

પીધા છે પતિના સુખને પણ જરૂર કર્યું છે બધાવવા માટે
પોતે દેશમાં સ્ત્રી પતિ પરદેશ ખેડતો હોય છે આવી
માતાનો બહારો વાળવાનો અવસર આવે ત્યાં પુત્રનું કટકી
બાંધ છે

પુખ્તની માતાની સેવામાં રત રહે છે તે દેવદત્તાને
ગમતું નથી તેને આ માતા તેના સુખમાં ભ્રમરૂપ લાગી
માટે આ વૃદ્ધાને કોઈ પણ શસ્ત્ર કે ઝેર વડે મારી નાખી
તોજ મને નિરાત વળે રાજાની રાણી થઈ, છતાં દિલમાં
ક્યાંક બાવ ઠેવો પડ્યો છે ! સમય બોલ્યા કરે છે કોઈ
વખતે રાજા પુખ્તની બહાર બાંધ છે માતાજી જમી કરી
પોલી ગયાં છે બાંધે સુલાળના ફૂલનો દગલો પડ્યો હોય
તેવા લાગે છે રાજામાતા અને વળી પુત્રની સેવા બોલી છે
જોટલે શરીર જરાપણ ચોપાણું નથી. દેવદત્તાએ આવો અવસર
દેખી જાત અને શૌર્ય ધ્યાનમાં સુલાળના બહારમાં લોહાનો
સળીયો ધગધગાવી, સાવણી વડી પકડી, માતાનાં ગુપ્તસ્થાનમાં
પરેવી દીધો. માતાજી શરૂ પાડી ગયાં. હાથ હાસીએ સૌ
પહોંચી ગયા તે વખતે દેવદત્તા ત્યાંથી ચાલી જતી હતી
તે સૌએ જોઈ પુખ્તનીને આ બળદ મોકલતાં તેણે દેવદત્તાને
પકડી ॥ માવી અને કહ્યું કે તે આ બહુ જ ખરાબ કર્યું,
તને શું કર્યું ? સીપાઈને આજ્ઞા કરી, બાંધો આને અવળે
બાંધને બાંધી રસ્તા ઉપર ફેરવતાં, ચાણુક, પદ્મચરના પ્રહાર
કર્યો. રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે દેવદત્તા ઉપર સસ્ત્રાર કર્યો.
અન્યના જીવનપથ પર કટક વેરે તેનો બાવિ જીવનપથ
કટકથી છવાય રૂપવતી કન્યા માથે સકટ પડી રહ્યું છે તે
સમયે ગૌતમ સ્વામી વહોરવા નીકળેલા ભગવાનને જઈને

કહ્યું, પ્રભુ ? આ સ્ત્રી આ લવનું કર્મ લોગવે છે કે પરલવનું ? ભગવાન કહે છે, પૂર્વલવમા સિંહસ્થ રાજાના લવમા ૪૯૯ રાણીઓ અને ૪૯૯ ધાવ માતાઓને શાળામા પૂરી ખાળી નાખી હતી એ જ સિંહસ્થ રાજા મરીને છઠ્ઠી નરકે ગયો હતો. ત્યાંથી અહીં દેવદત્તા પછે અવતર્યો આ લવમા પણ આવું ઘોર કામ કર્યું ! દેવદત્તા આયુષ્ય પુરૂ કરીને પહેલી નરકે એક સાગરના આયુષ્યથી ઉત્પન્ન થઈ, ત્યાંથી એક લવ તિર્યંચ પછે અને એક લવ નરકનો, એમ એકથી સાત નરક સુધી ઉત્પન્ન થઈ મહાભય કર નારકીના હુ ખો લોગવશે.

જાની કહે છે, ત્યાં પરમાધામીઓ મુગફરના માર મારે છે. ગદા મારી ગાત્ર લાગી નાખે છે માટે જંગતા રહો, સાવધાન થાઓ. કર્મ જેવો નિષ્પક્ષપાતી ન્યાયાધીશ બીજો કોઈ નથી. કર્મ પોતે જ સાક્ષી આપે છે વળી પણ મૃગા-પુત્ર શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૫ મુ

સં. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદિ ૩ ને શુક્રવાર, તા. ૬-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે. મૃગાપુત્રને પૂર્વના લવો જોઈ, સયમનો વેગ ઉપડ્યો છે મોક્ષમાર્ગ પ્રત્યે તાલાવેલી-વૈરાગ્યનો રગ લાગ્યો છે શાશ્વત સુખના અધિકારી બનવું છે

જેને આધ્યાત્મિક સુખ ભોઈવું હોય તેને ભૌતિક સુખ પ્રત્યે ત્યાગ હોવો જોઈએ સવેગ ત્યાં નિવેદ અને નિવેદ ત્યાં સવેગ હોય જ જેને મોક્ષ રૂપે તેને સસાર પ્રત્યે શરીરથી માંઝી હરેક પદાર્થ પ્રત્યે અરુચિ હોય પદાર્થ માં સુખ નથી પદાર્થ એવું છે, હું ચાવા છું, જ્ઞાન કરવું એ આત્માનો ધમ છે પણ મમત્વ કરવો તે વિકારભાવ છે વિકાર ત્યાં સસાર છે પર પદાર્થ તે તું નથી તારું તારામાં છે તારું પર થાય નહિ ત્રણે કાળે સ્વ તે સ્વ છે અને પર તે પર છે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી રૂપો જડ તે ચિત્તન થાય નહિ જડ તે જડ જ રહે ચિત્તન્ય ચિત્તન્ય રહે જડ-ચિત્તનમા અત્યંત ભાવ છે શરીરની ચાતાએ ચાતા, પેસો મળે એટલે ચાતા એમ પરથી ચાતા માનનાર આત્મ-તત્ત્વને સમજતો નથી જેને સમજવું હોય તેનું કોઈ માન-અપમાન કરી નાખે પણ મનની અંદર લેશમાત્ર દુખ લાગે નહિ એ તો એમ જ સમજે કે પ્રકૃતિના પાસા છે અજ્ઞેયો નામ કમનો ઉદય હોય તો તેમ થાય માન અપમાન, સુખ-દુખ ઈર્ષ્યા-નિંદા સ્તુતિ કયા આપણે આપિત છે ? વખાણથી જાગે નહિ નિંદાથી ડગે નહિ નાષનાના પથે મૂમનાર વ્યક્તિ લોક ઉપહાસને હેતુથી હસી શકે એ જ નાષનામા સફળ બની સિદ્ધિ વરી શકે

દ્રવ્યશયા નિર્જુષા ગુણા એક ગુણ ક્ષીટી બીજો ગુણ થતા નથી એક જ્ઞાન ગુણ, દશન રૂપ નથી થતો આદિત્ર, નીચ ક આનંદરૂપ થતા નથી, તો પછી અન્ય દ્રવ્ય તો કયાંથી અન્ય રૂપ થાય ? જમ સોનાના કડાની અંદર તાબાનો ગાલલો હોય હજાર વખ મુખી કામા મોનું ને મોનું રહે અને તાંબુ

તે તાપુ રહે, સોનાનું તાપુ ન થાય કે તાખાનું સોનું ન થાય એમ અનતકાળ જશે તોય જડ તે ચેતન નહિ થાય અને ચેતન તે જડ થશે નહિ, થાય તો અનાવસ્થા દોષ આવી જાય ત્રણેય કાળે ચેતન તે ચેતન છે અને જડ તે જડ છે, છતાં જીવ પરમાં વિકાર-ભાવ સેવી રહ્યો છે, તે અજ્ઞાન અવસ્થા છે દોરડાંમાં સાપની જાતિ થાય છે, શાથી ? અધારાથી એમ અજ્ઞાની અજ્ઞાન દશાઈથી અધારામાં જડ પદાર્થોમાં સુખ ભુવિં કરે છે અને તેથી જ તો આ જગત ઊભું છે દરેક આત્મા જો સ્વભાવમાં પરિણમન કરે તો આ સંસાર જ ટકી ન શકે. જીવનું વિભાવ પરિણમન છે, તેથી તો જગત છે. જ્ઞાની કહે છે, કે દરેક પરમાણુ સ્વતંત્ર છે સ્કંધમાં ગણવું તે પરતંત્ર દશા છે સ્કંધ થાય ત્યાર પછી જ કાર્મણુ વર્ગણા રૂપે જીવના સળધમાં આવવાની યોગ્યતા પુણ્યલક્ષમાં થઈ કહેવાય જ્યારે પુણ્યલક્ષની યોગ્યતા કાર્મણુ શરીર રૂપે આવવાની થાય અને આ તરફ જીવ વિભાવમાં જઈ, કામ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વિકારભાવ સેવતો થાય કે તુરત જ કુર્મો આત્મ પ્રદેશને ચોટે છે એક તેલથી ચોપડેલો ઘડો અને ખીલો કોરો ઘડો પડ્યા હોય, તો ચીકણા ઘડા ઉપરથી રજ જલદી ઉડતી નથી, જ્યારે કોરા ઘડાને એક પૂજણી ફેરવવાથી રજ ખરી જાય છે તેવી રીતે રાગ-દ્વેષની ચિકાશ, તે ભાવ કર્મ છે જીવને પરમા જવાનો અનાદિનો ઢાળ પડી ગયો છે ઇન્દ્રિયો નચાવે તેમ નાચે, વળી પાછો ઉપરથી એમ કહે, કે ‘હું તો જ્ઞાતા-દષ્ટા છું, તે જોવડો પાપી છે જ્ઞાન તારામાં પરિણમ્યું ત્યારે જ કહેવાય કે, જ્યારે તારી લોહપતા છૂટે જડથી સુખ થાય તે જાતિ ટળી નહિ, તો

તારાં માને શુ ઉઠાવ્યું ?

આખો શબ્દો સોંધા બન્યા છે, ને કર્તૃત્વ મોંધુ બન્યું છે આ ગમે આ ન ગમે, તેવા મનોરથ અને અમનોરથ બાવ કેમ થાય છે ? અવાવને જેણે બાવ્યો હોય તેનું વલણ ત્યાગ-વૈરાગ્ય પ્રત્યે હોય, તેને આધ્યાત્મિક ભાવ ડુબે, પરંતી વિકલા કે નાટક સિનેમા, ન ડુબે. અમેરિકા, આફ્રિકા, હાઠન બાપાન, જમની બોઈ જાવું જોવો શુ રખડવાનો વા ઉપડ્યો છે ? હરેક ક્ષેત્રમાં એક વાહાજ જેટલી પક્ષ જમ્યા તે જન્મ મરણ કયાં વજર ખાલી મૂકી નથી, તેમ સમજીને કહે તો હરેક હરેક હરેકમાં, ઘણું રખડી આવ્યો છું, માટે હરીને-સમજીને તારામાં સમાઈ જા

અધારામાં દોરડાંને સપ માનવાથી દોરડું સપ બની જાય નહિ તેમ, જડને ચૈતન્ય માનવાથી જડ તે ચૈતન્ય બને ખરું ? ના; તો જડ પ્રત્યેની મથામણ શાને કરે છે ? ‘જ્યેસો મારો પરમેશ્વર’ કેમ થઈ ગયો છે ? કુટુંબ, પરિવાર, મકાન મારું આમ ‘મારું મારું શુ કરી રહ્યા છીં ? મન, વાણી, દેહથી નિરાણુ તત્ત્વ શાશ્વત બ્યોત દુ છે. મારું મારામાં છે જહાર નથી પરને જોતવા ઘણું જાટકયો.

વસ્તુ પાયે છે છતાં કોઈ મણુવા, કારણી કારણિકા, હર કાર બપેય રખડે-જાટકે પક્ષ જે મળ્યો તે અહીંથી જ મળ્યો, જહાર કયાય છે જ નહિ. જ્ઞાની કહે છે, કે સમજ તો સહેજ છે નહિતર અનાદિ કાળથી અધરુ છે ગુરુપાથી મુલક થઈ જાય તારો જાણનો દુ જ ઉઘાડી શકે તેમ છે તારી અલિહીની વસ્તુ તારે પ્રાપ્ત કરવી તેમાં નવાઈ શી ?

ખહાર પરિશ્રમણ કરવાની જરૂર નથી, એ પરવરતુ જીવને
 શું જ્ઞાન આપી દેશે ? દિલમાં રૂબરૂ દર્શ, વૃત્તિઓ પર કાબૂ,
 શાંતી, પળેપળ સાવધ રહીને પ્રલોભનથી પાછા વળીએ. ખસ,
 જીવન સુધાર માટેની આજ સાચી પ્રક્રિયા છે જેટલો ક્ષયો-
 પશમ ઉઘડે તેટલું જ્ઞાન મળે તીર્થ કર દેવની વાણી સાલ-
 જનાર ભાગ્યવાન જીવોમાં, ગણધરો ઝીલી શકે, તેટલું સાધારણ
 માણસો ઝીલી શકે નહિ જેનો જેટલો ક્ષયોપશમનો ઉઘાડ,
 તેટલું તેજહણ કરી શકે તીર્થ કરની વાણી તો નિમિત્ત માત્ર
 છે, ઉપાદાન પોતાનું છે, ઉપાદાન અને નિમિત્ત બન્નેને માનવા
 પડશે. નહિતર ભોક્ષ માર્ગનો લોપ થશે સાધુ ન જોઈએ, વાણી
 ન જોઈએ, પુસ્તક ન જોઈએ, જો ઉપાદાન જ કરતુ હોય તો
 સંશયરૂ શાને શોધે છે ? જ્ઞાની કહે છે લાખ પ્રયત્ને પણ
 સંશયરૂને શોધજો

તીર્થ કર કે સતપુરુષના મુખારવિદ્યથી નીકળતી
 વાણીના પુલ્કલો, દેશનાના પુલ્કલો, કાનમાં પડ્યા હશે તો
 તેના ઉપર વિચાર ધારા ચાલશે. એકલા ઉપાદાનથી પતી
 જતુ હોય તો, નિમિત્ત કારણને સિદ્ધાંતમાં સ્થાન કેમ આપે ?

મૃગાપુત્ર મહેલમાં બેઠા બેઠા બધાને રાજમાર્ગ ઉપરથી
 આલ્યા જતા જુએ છે ઘણા આલ્યા જતા હતા, તેમાં દષ્ટિ
 મુનિ ઉપર ઠરી, બીજો કયાય ઠરી નથી એક મુનિના દર્શન
 થવાથી, અધ્યવસાયમાં ફેરફાર થવા માડ્યો અત્યાર સુધી
 આત્મા-પરમાત્માની વાત નહોતી, પણ ખત્રીસ બંધ નાટકના
 ધમકાર, ખત્રીસ રમણીઓ અને દોશુન્દક દેવ જેવું સુખ
 ભોગવી રહ્યા હતા અને ન્યા સાધુના દર્શન થયા કે તુરત જ

મૃગાપુત્રના અધ્યવસાયમા દેશકાર થવા માંડ્યો. નિમિત્ત ખામ કરી બધું છે જોકલા નિમિત્તને પકડો અને ઉપાદાન છુટ્ટ રાખો, તોપણ કાચકારી થતું નથી. નિમિત્ત સાથે ઉપાદાનનું જોડાણ થાય ત્યારે જ વસ્તુ કાચકારી બને છે. સાક્ષાત્ કેવળીનો જોમ હોવા છતાં પણ ઘણા જીવ કેદાર રહી મર્યા છે. પોતાના ઉપાદાનની તૈયારી ન હોય, તો ભગવાન શું કરી દે ?

નિમિત્તની કાંઈ જરૂર નથી, નિમિત્ત કાંઈ કરી દેતો નથી,” એવી ઉત્સુક પ્રશ્નપૂર્ણ કરનારા તો જોમ જ કહે છે કે દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રી લાભ થયો જોમ માનતો હોય, તો તે સીતેર કોડાનકોડી સાગરોપમનું મોહનીકમ બાર છે પણ સૂત્ર-સિદ્ધાંતો જોમ કહેતાં નથી સુષુપ્ત ચિત્તનાને ભગવદ્ કરનાર, અલિપ્ત વૃત્તિઓને સ્થિર કરાવનાર, પડતાંને બચાવનાર સતપુરુષો જ્યવત વતો તે મહાન્ ઉપકારી છે જોમ કેમ કહેવામા આવે છે ? ઉપાજ્યે પગલા માંડવાની શી જરૂર છે ? શાસ્ત્ર ગુરુની શી જરૂર છે ? મયલ-પુરુષાથથી મોક્ષ ન મળતો હોય અને કમબદ્ધ પર્વાયે મળતો હોય, તો સવા મણની તળાઈમા સૂઈ રહો અને છાનામાના બેસી રહો. અત્યાર લગી મોક્ષ કેમ ન થયો ? કાંઈક ખામી રહી બધું છે ને ? કેવળીએ મોક્ષ બાળ્યો. સાચું પુરુષાચને બાળ્યો કે નહિ ? એક સાધારણ શેટલી બનાવવી હોય તો પાટલો વેળણ, ચૂલો, આમ લોટની માટલી અને મઠનારી બાઈ આટલાં નિમિત્તો હોય ત્યારે શેટલી થાય લોટનો પિંડો બાંધી વણી કરી તેનાર રાખી હોય અને અગ્નિ ન હોય તો કાચી પટેલી શેટલીને શેટલી ન કહેવાય એક જ સાધન અગ્નિ હોય તો પણ

અટકી પડે છે ત્યારે મોક્ષની વાતો કયે જવી, એટલેથી શું મોક્ષ થઈ જશે ! ના, તપ, જપ, ક્રિયાનો ખપ નહિ, ઇન્દ્રિય દમનનું નામ નહિ, ગમે તે ટાણે રાત્રે બાર વાગ્યે પણ પાણી પી લેવું અને કહેવું, કે ઇચ્છા તે હું નહિ, તો ઇચ્છાને કરી કોણે ? શું આ જડ પાટ ઇચ્છા કરે છે ? કર્તા તો તું થયોને ! અજ્ઞાન દશામા આમ કયા લગી હાકયે રાખશો ! તમને જડખાતોડ જવાબ દેવાની તેવડ નથી નબળા છે તેથી તો એકાન્તવાદીના કથન તમારા મગજમા ઘૂસી જાય છે ઉપાદાનને નિમિત્ત, કાર્ય અને કારણ, દ્રવ્ય અને ભાવ, નિશ્ચય અને વ્યવહાર નય, એમ બધે વાત શાને મૂકી છે ? જો બેની જરૂર ન પડતી હોય તો નામ જ ન હોત, છતાં છે કે નહિ ? છે જ તો પછી એકને મહત્વ આપવું અને એકનો નિષેધ કરવો તે કેમ આવે ?

જૈનદર્શન એ શરીર છે અને સ્વાદ્વાદ એનો પ્રાણ છે પ્રાણ નીકળી ગયા પછી ચેતનહીન જડ-શરીરની કાંઈ કિંમત નથી એકાત્તવાદમા આવી જાય છે, તે અજૈન છે અને કાન્તવાદ જૈનદર્શનની આધારશિલા છે તત્ત્વજ્ઞાનની આખી ઇમારત આ અનેકાન્તવાદના સિદ્ધાંત પર અવલગિત છે જૈન ધર્મમા જે કંઈ વાત કહેવામા આવી છે, તે અનેકાન્તવાદની કસોટી પર ચઢાવ્યા પછી જ કહેવામા આવી છે આને લીધે જ, દાર્શનિક સાહિત્યમા જૈન દર્શનનું બીજું નામ અનેકાન્તવાદ દર્શન પણ છે અનેકાન્તવાદનો અર્થ એ છે, કે પ્રત્યેક વસ્તુના વિભિન્ન ધર્મોનું વિભિન્ન દષ્ટિકોણથી નિરીક્ષણ કરવું જૈન ધર્મમા માત્ર એક જ દષ્ટિકોણથી પદાર્થનું અવલોકન કરવાની પદ્ધતિને અપૂર્ણ તથા અપ્રમાણિક કહેવામા આવી છે

મિત્ર મિત્ર દષ્ટિભિન્નથી વિચારી, નિરીક્ષણ કરવાની પદ્ધતિ તે પૂણ્ણ અને પ્રમાણિક છે

અનેકાન્તવાદ અને સ્થાફવાદ બન્ને એક જ સિદ્ધાંતની બે બાજુ છે જેવી કે એક રૂપિયાની બે બાજુ ધણા હોઠો આ બન્ને વાદોને એક જ સમજી શકે છે પરંતુ ઉપરથી એક દેખાવા છતાં બન્નેમાં મૂળથી ભેદ છે અનેકાન્તવાદ વસ્તુ દશનની વિચાર પદ્ધતિ છે, તે સ્થાફવાદ છે એની ભાવા પદ્ધતિ. અનેકાન્ત-દષ્ટિને ભાષામાં ઉવાચ્યી તે સ્થાફવાદ છે વસ્તુમાં રહેલા અનંત ધર્મોના મૂળમાં રહેલી વિભિન્ન અવેક્ષાઓનું બીજાને માટે નિરૂપણ કરવું, તેનું રહસ્ય ખોલવું તેનું નામ જ સ્થાફવાદ સ્થાફવાદને કય વિતવાદ પણ કહેવાય છે

જેનધર્મની માન્યતા છે કે પ્રત્યેક પદાર્થ, પછી નાનું રજકણ હોય કે મોટું હિમાલય હોય, પણ તે અના ધર્મોનો સમૂહ છે તે ધર્મને એક જ પદ્ધતિથી સમજવાને આશ્ચર્ય ન રાખે. ગુદી ગુદી બાજુથી જુઓ, એનું નામ અને કાન્તવાદ અનેકાન્તવાદ આપણા દષ્ટિકોણને વિસ્તૃત કરે કે આપણી વિચાર ધારાને પૂણ્ણતા તરફ લઈ જાય છે

ફળમાં દૃષ્ય છે, રસ છે ગંધ છે, સ્પર્શ છે ત્યા તા આપણું અનેકાન્ત અને સ્થાફવાદનો ઉપયોગ કરીએ છીએ અને ફળનું ધવાય નિરૂપણ કરીએ છીએ એનાથી વિપરીત આપણે આશ્ચર્યવશ યર્ષએ છીએ કે ફળમાં દૃષ્ય છે ગંધ જ છે રસ જ છે સ્પર્શ જ છે વગેરે, ત્યા આપણું મિથ્યા અનેકાન્તવાદનો પ્રયોગ કરીએ છીએ “પણ મ બીજા ધર્મોની સ્વીકૃતિનો સ્વર છુપાએલો છે બ્યારે “જ”.

બીજા ધર્મોનો સ્પષ્ટ નિષેધ છે આ “પણ” અને, “જ” નું સ્પષ્ટ અંતર સ્યાદ્વાદ અને મિથ્યાવાદ છે “પણ” સ્યાદ્વાદ છે. ત્યારે “જ” મિથ્યાવાદ છે વસ્તુતઃ સ્યાદ્વાદ સત્યજ્ઞાનની કૃપા છે દાર્શનિક ક્ષેત્રમાં સ્યાદ્વાદ સત્યાટ છે.

મહાત્મા ગાંધીજીએ તેની મુક્તકંઠે પ્રસશા કરી છે હા થોમસે પણ કહ્યું છે, કે સ્યાદ્વાદનો સિદ્ધાંત બહુ ગંભીર છે સ્યાદ્વાદ સામ્રદાયિક કલેશને શાત કરે છે જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં જો પ્રયોગ કરવામાં આવે, તો પરિવાર, સમાજ, રાષ્ટ્ર અને ધાર્મિક ક્ષેત્રે સફલાવનાનું સુબદ્ધ રાજ્ય સ્થપાય, અને કલેશ-સંઘર્ષના બીજ બળી જાય આવા નિર્ગૂંથ પ્રવચનના સ્યાદ્વાદના સ્વાતા, દરેક શ્રાવક શ્રાવિકા હોવા જોઈએ જો જ્ઞાન હશે, તો પાખડીની જાળમાં ફસાશે નહિ નહિ તો મિથ્યા-મતમાં ભૂલો પડી, આત્મ તત્ત્વનું જ્ઞાન ગુમાવી બેસશે.

જ્ઞાન શ્રવણથી જન્મે છે, સત્સંગમાં જાવ, સાક્ષ્યો તો જ્ઞાન થશે દેશના લખિંધ નિમિત્ત બહુ થાય છે ને ! આતો મહોદધિ છે રૂબરૂ મારો તો રત્નની મૂઠી લરાશે. મરજીવા મોતી કાઢી લાવે છે કાઠે બેઠાને શ ખલા-છીપલા જ મળે માટે જ્ઞાની કહે છે કે તીર્થ કરે ઉડાણ ગહનતા બતાવી છે મરજીવો થા, તો મળે અદર તળિયે જઈને જો, કેટલો રત્નનો ખજાનો લયો છે ! શ્રવણનો સાર જો જ કે તેથી વિજ્ઞાન થાય, ત્યારપછી પરચ્છાણ થાય અને તે લેવાથી આશ્રવ અટકી જાય આશ્રવનો વિરોધ, તેનું નામ સવર સવર કરનાર ખાર લેદે તપસ્યા કરી કર્મનો નિકાલ કરી નાખે છે, એથી નિર્જરા થાય આત્મ પ્રદેશથી કર્મનું નિર્જરી જલુ, તેનું નામ નિર્જરા અને સંપૂર્ણ નિર્જરા થવી, તેનું નામ મોક્ષ.

ક્રમ જાળના મિથ્યાત્વ અવત, પ્રમાદ, કપાય અને યોગ, આ પાપ હેતુ છે પ્રતિક્રમણમાં જ્યાં જમુ આવે છે પણ આજે તો પ્રતિક્રમણના લૂખા-તેમાં રસ જ નથી. પ્રતિક્રમણમાં જ્ઞાન ઇશન, આરિય, તપની વાત છે વીધ કર કેવા છે, સિદ્ધો કેવા છે, કેવળી કેવા, સાધુ કેવા હોય તેની ઓળખાણ તેમાં છે આવકો કેવા હોય, હેય રૂપ અને ઉપાદેય શુ છે તે વસ્તુ તેમાં ભરી પડી છે નિર્જીવ પ્રવચન શુ કહેવાય ! તેમાં જ્ઞાન જાળનો ભયો પડ્યો છે તમારા દીકરાને નામુ ન આવડતું હોય ને તેને પેદી સેપિા તો શુ થાય ? તેમ જમ કેવા આવકને ઇચ્છીએ ? ભગવાન મહાવીરની પેદીના તમને સહ્ય જનાવવા છે તો આમા કેટલાને તત્ત્વનું જ્ઞાન છે ?

પ્રતિક્રમણ, સામાયિકમાં શુ શ્લેષ્ઠભર્યો છે, તેનું તમને જ્ઞાન છે ? ભણાવનારને પણ તેનું જ્ઞાન હોતું નથી. આજે કેટલીએ જૈનશાળા ચાલે છે પણ તૈયારી કેવી છે ? ખસ્તનારા ખર્ચ છે છતાં આ જમી જૈનોની સસ્થાઓ કેવી લૂલી ચાલી રહી છે ! જૈનશાળાના કમિટીના મેમ્બરો કેટલા દિવસે પરીક્ષા લેવા જતા હશે ! પરીક્ષા લેનારને જ જ્ઞાન નથી. દૂવામાં નથી તો પછી અવાકામા ક્યાંથી આવશે ? આ જમની સસ્થા કેણુ અલાવી શકે ? ખર્ચ છે ? જાળકો એ તો કુમળી વેલ છે નાનપણથી જ એ સારા સસ્કાર જૈનધર્મના સિંચણો, તો મોટા થયે ઈંડાના રસ પીવાની લાલસા નહીં કરે. છવ કિ સાથી રૂર રહેશે.

સાજના જ્યાં આવકોના પાક આવે છે ત્યાં આજ જ્ઞાના આવકો છ કાય નવતત્ત્વના જાણકાર કહ્યા છે અભિ પ્રમા છવાછવે કહ્યા છે આજે રાજકોટના બહી હજાર જરમાં

“અભિગયા જીવાજીવે” વાળા કેટલા ગણુવા ! મીડા ઉડાડી દેવા ? કે મિડા વિનાના બચેલા આકડામાથી પણ બાકાત કરવા ? સાંભળવા માત્રથી નહિ વળે, અંદરથી ધગશ ભેંધશે. આવે અવસર મળવો મુશ્કેલ છે.

જ્ઞાનીઓ કહે છે, જે જીવ અજ્ઞાન દશામા આત્મ-દશાને પામી શકતો નથી અને મોહવશ, ઇન્દ્રિયોના સુખમાં વિલાસ કરી, રચ્યો પચ્યો રહી કૂર કર્મો ખાધે છે, તેને નર-ક્રમા પરમાધામીઓ કેવી દશા કરે છે

મૃગાયુત્ર કહે છે

સુરેદિં તિક્ષ્ણધારેદિં, છુરિવાદિં ક્ષ્ણનીદિં ચ ।

કરિપઓ ફાલિઓ છિન્નો, ઉક્તિઓં ચ અણેગસોં ગાથા ૬૨

તિક્ષ્ણધાર વાળા છુરપલાથી, છરીથી, કાતરથી મને કાપ્યો, ફાડ્યો, છેદ્યો, ઉતરડી નાખ્યો, વળી પણ કેવા દુ ખો ભોગવ્યા તે સાંભળો

પાસેદિં કૂઠજાલેદિં, મિઓ વા અવસો અહ ।

વાદિઓ બદ્ધરુદ્ધો વા, વહુ વેષ વિવાદઓ ॥૬૩॥

જેમ શિકારી મૃગલાને પકડવા પાશલા રચે, તેમ પરમાધામી પાશ રચે છે તેમા પકડી, શરીરની આમડી ઉતારી દ્યે છે ને માસના લોચા ઢંકે, ગીધ પક્ષીઓ આવીને ખાય છે.

હે માતા ? એવી વેદના મે અનતીવાર વેદી, પેટ ભરવા મોટું ઉદર કરી જે માસ ખાય છે, અનેક પશુ, પક્ષીના કચ્ચરધાણુ વાળી નાખે છે, તે મરીને પરમાધામીને પરોણું થાય છે

ગલેદિ મગરજાલેદિં, મચ્છો વા અવસો અહ ।

ઉલ્લિઓ, ફાલિઓ ગદિઓ, મારિઓ ચ અણન્તસો ॥૬૪॥

પાશાધીઓ માછલીઓ પકડવા માટે નાની નાની માછલીઓ લોટની જાળાવી હરિયામા નાંખે છે, તેને હરિયામા રહેલા માછલા પકડવા બાંધ ત્યાં ગળા વિધાર્ષ બાંધ છે એમ પર-
માધાત્રી પશ્વશપણે નારહીને પકડી ગળામા કાંટો બેસાડે છે પછી કાપે છે, છે દે છે, ઢુકા કરે છે, પાછુ શરીર લેગુ થઈ બાંધ છે ઠેવી બળતરા થતી કહેશે ? “આવાં કુ ઝો હે માતા ! મેં અનતીવાર સહન કર્યાં, હવે મને રજા આપો, મારે સમય લેવો છે ” વગી પણ મૃગાયુવ માતાને શું કહેશે તે અધિકાર અવસર કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૦૬ સુ

સવત ૨૦૨૦ના કાસ્તક મુદ્દિ ૪ શનિવાર, તા ૭-૧૧-૧૪

મિત્રાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રદૂષ્યા ઉત્તરાધ્યયન-સૂત્રના ૧૬ મા અધ્યયનમા મૃગાયુવનો અધિકાર આલે છે

સ પ્રભુ જ્ઞાન દશન, યાસ્ત્રિ અને તપએ સ્વસ્વરૂપનું જને જ્ઞાન થયું છે તને તે આકસ્વા થોગ્ય લાગે છે અને આખા સંસાર હંપરૂપ લાગ છે અયમમા અનતા કર્મની નિર્જરા છે આખારા । જૂનમા કહ્યું છે કે પ્રમાદીને સવત્ર બાંધ છે અપ્રમાદીને કયાવ બાંધ નથી, આત્મામા જેટલી આવવાની ન લેો પમ થાય છે અને તેથી કર્મની નિર્જરા થાય છે આ મા વિજાવ પરિજમનને સર્વ કર્મનો કર્ના થાય છે અને એ સ્વભાવ ન ક પ મુ કેસવ તા જ્ઞાન દશન યાસ્ત્રિનો

કર્તા થાય પરિણતિ એ જાતની છે, એક સ્વભાવ પરિણતિ અને બીજી વિભાવ પરિણતિ જીવ અનાદિ કાળથી, વિભાવ પરિણતિમા રચ્યો પચ્યો રહ્યો છે, તેથી પોતાની જાતને જોળખી શક્યો નથી જીવને સ્વભાવનું મહાત્મ્ય એક સેકન્ડ વાર પણ આજીવન નથી ઘર સામે ડોકિયું જ કર્યું નથી

પાણીનો ફડ પાદડાવડે ઢકાઈ ગયો છે સેવાળનું આચ્છાદન થઈ ગયું છે તેમા બરોબર શરદપૂનમનો ચંદ્ર ઊગ્યો છે, વૃક્ષ ઉપરથી અચાનક બીલ્લીફળ પડતા સેવાળમાં બાકોડું પડી જાય છે. એક કાચખો ભોગાનભોગ ત્યાં છે, ત્યાં કાચખો ઊંચી નજર કરે, ત્યાં આકાશમા સોળે કળાથી પૂર્ણ રીતે બીલેલા ચંદ્રને જુએ છે. અપૂર્વ દ્રશ્ય જોયું, અહો ! આવો થાળી જેવો ચાદીનો કટકો ! કૌમુદી ઝરી રહી છે શીતળ શીતળ સ્વભાવ છે

કાચખાને થયું, આવું અપૂર્વ દ્રશ્ય મેં ક્યારેય જોયું નથી માટે આવું દ્રશ્ય જોવા કુટુંબને પણ તેડી લાવું અને દેખાડું એટલે પાણીમા ડૂબકી મારી કુટુંબીઓને તેડવા જાય છે કુટુંબીઓને કહે છે ‘મેં કાંઈક અપૂર્વ એવું જોયું છે પણ શું નામ કહેવાય તે કહી શકતો નથી કહી ન દેખેલું એવું દેખ્યું છે.’ પાછો આવે છે ત્યાં સેવાળ અને પાદડા સરખા આચ્છાદન રૂપ થઈ જાય છે, હવે ક્યારે પાછો શરદપૂનમનો ચંદ્ર ઊગે અને ક્યારે વૃક્ષ ઉપરથી ફળ પડી બાકોડું થાય ? તેમ મનુષ્યભાવ, આર્યક્ષેત્ર, પાચ્છન્દ્રિયની પૂર્ણતા અને જૈન-ધર્મ મળવો બહુ દુર્લભ છે

અનાદિ કાળથી જીવને આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન નથી

પારાખીઓ માછલીઓ પકડવા માટે નાની નાની માછલીઓ લોટની બનાવી હરિયામાં નાંખે છે, તેને હરિયામાં રહેલાં માછલા પકડવા બધા ત્યાં ગળા વિધાર્ષ બધા છે એમ પરમાધામી પરવશપણે નારહીને પકડી ગળામાં કાંટો બેસાડે છે પછી કાપે છે છે દે છે, દુકડા કરે છે, પાછુ ચરીર લેણુ થઈ બધા છે, કેવી બળતરા થતી હશે ? “આવાં કુળો હે માતા ?” એ અનલીવાર સહન કર્યાં, હવે મને સ્વ આપી, મારે સયમ લેવો છે ” વળી પણ મૃગાયુત્ર માતાને શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

અધ્યાય ૧૦૬ મુ

સવત ૨૦૨૦ના કારતક સુદિ ૪ શનિવાર, તા ૭-૧૧-૬૨

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન-સૂત્રનાં ૧૬ મા અધ્યયનમાં મૃગાયુત્રનો અધિકાર આલે છે

સંપૂર્ણ જ્ઞાન હજાન, ચારિત્ર અને તપને અમ્બરૂપનું જને જ્ઞાન થયું છે તેને તે આદરવા યોગ્ય લાગે છે અને આખો સસાર હેનરૂપ લાગે છે સ્વયમમાં અનતા કમની નિજ રા છ આચારાંજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે પ્રમાદીને સવત્ર બધા છે અપ્રમાદીને કયાય બધા નથી. આત્મામાં જેટલી આવધાની તેટલો ધર્મ થાય છે અને તેથી કમની નિજ રા થાય છે આત્મા વિભાવ પરિણમનને લઈ કર્મનો કયો થાય છે અને એ સ્વભાવ તરફ પ જુ ફેરવે તો જ્ઞાન, હજાન, ચારિત્રનો

કર્તા થાય પરિણતિ બે જાતની છે, એક સ્વભાવ પરિણતિ અને બીજી વિભાવ પરિણતિ જીવ અનાદિ કાળથી, વિભાવ પરિણતિમાં રંગ્યો પગ્યો રહ્યો છે તેથી પોતાની જાતને ઓળખી શક્યો નથી જીવને સ્વભાવનું મહાત્મ્ય એક સેકન્ડ વાર પણ આગ્યું નથી ઘર સામે ડોકિયું જ કર્યું નથી.

પાણીનો ફડ પાદડાવડે ઢકાઈ ગયો છે સેવાળનું આચ્છાદન થઈ ગયું છે તેમાં બરોબર શરદપૂનમનો ચંદ્ર જિગ્યો છે, વૃક્ષ ઉપરથી અચાનક બીલ્લીફળ પડતા સેવાળમાં બાકોરુ પડી જાય છે એક કાચબો જોગાનજોગ ત્યાં છે, ત્યાં કાચબો ઊભી નજર કરે. ત્યાં આકાશમાં સોળે કળાથી પૂર્ણ રીતે બીલેલા ચંદ્રને જુએ છે અપૂર્વ દ્રશ્ય જોયું, અહો ! આવો થાળી જેવો ચાહીનો કટકો ! કૌમુદી ઝરી રહી છે શીતળ શીતળ સ્વભાવ છે.

કાચબાને થયું, આહું અપૂર્વ દ્રશ્ય મેં ક્યારેય જોયું નથી મારે આહુ દ્રશ્ય જોવા કુદુમ્બને પણ તેડી લાહુ અને દેખાહું એટલે પાણીમાં ફૂળકી મારી કુદુમ્બીઓને તેડવા જાય છે કુદુમ્બીઓને કહે છે 'મેં કાઈક અપૂર્વ એવું જોયું છે પણ શું નામ કહેવાય તે કહી શકતો નથી કહી ન દેજેલું એવું દેખ્યું છે' પાછો આવે છે ત્યાં સેવાળ અને પાદડા સરખા આચ્છાદન રૂપ થઈ જાય છે, હવે ક્યારે પાછો શરદપૂનમનો ચંદ્ર જિગે અને ક્યારે વૃક્ષ ઉપરથી ફળ પડી બાકોરુ થાય ? તેમ મનુષ્યભવ, આર્યક્ષેત્ર, પાચઈન્દ્રિયની પૂર્ણતા અને જૈન-ધર્મ મળવો બહુ દુર્લભ છે.

અનાદિ કાળથી જીવને આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન નથી

રાની કહે છે, કે જ્યાં સુધી તું તને નથી ઝોળખતો ત્યાં લગી મીડું છે! કાચબાને અનાયાસે ઝોવા મળી ગયું, તેનું વણન શું કરી શકે? દ્રુમમાં ઝોવા કયા પદાર્થો છે કે અદ્ર સાથે સરખામણી કરે! જોમ જેણે સમ્યજ્ઞાનને આસ્વાદ્યું છે, સ્વસ વેદન જ્ઞાન યજ્ઞ છે તે જગતમાં ઝોવા કયો પદાર્થ છે, કે તેની સાથે સરખામણી કરી શકાય! સમ્યજ્ઞાનનું સુખ અતિન્દ્રિય સુખ છે લોકનાં સુખો તો કલ્પિત છે, વાસ્તવિક સુખો નથી. ઝાંઝવાના જળમાં જળની કલ્પના કરી દોટ મૂકી પણ તુમા છીપી નહિ, તેમ જલ ઘઈ સુખની કલ્પના કરી હાટ, હવેલી ખગલા મોટર, લાઘી-માઘીમાં શું સુખ છે? પેરીસ, જર્મન કે જાપાન જાઓ, કર્મજ સુખના લાટા પઠયા નથી.

રાની કહે છે કે અનંત સુખ તારી પાસે જ છે ભગવતીસૂરમા કહ્યું છે કે અસ્તિમાંથી અસ્તિ આવે, નાસ્તિ માંથી અસ્તિ ન આવે સુખની અસ્તિ આત્મામાં છે છ દ્રવ્યને ઝોળખો છો! સુખ આનંદ, અણુ આત્મામાં છે તે સિવાય પાચદ્ર થોમાં છે જ નહિ, જેમાં નથી જોમ જાનીએ કહી દીધું પછી માચાદોદ શીદને કરે છે!

સોળ શબ્દગાર સનેલી બાઈને હાટ ફેઈલ થતાં જીવ ભૂંડી જયો પતિ આવીને જીવે છે વિચાર થયો કેમ ભાલતી નથી? શું રિસાણી હશે? લાવ દરોણ પતિ દરોળે છે મનામણા કરે છે હલવા બાદિ મોદામા મેલે છે પણ મડું ખાધ ખરૂં? ઘણા પ્રયત્નો કર્યા છતાં ભાલતી નથી રાના ગેડો ગયા પુરુષ કહે છે બાઈ! કેમ રહી રહ્યો છે? આ કહેવા લાગ્યો કેણુ બાણે શું વાકું પડી ગયું તે મારી

પત્ની મારી સાથે જોલતી નથી' કાઢ્યા પુરૂષે પાસે જઈને
 બેસ્યું તો મડું છે એતના જ નથી કહ્યું કે લાઈ ! 'આ
 ખાઈ તો મરી ગઈ છે, તને મોહની આધીને લઈને ખખર
 નથી, પણ આમા પ્રાણ નથી . આ જડ છે એતનરૂપ પ્રાણ
 થાથ્યો ગયો હવે માનવામા આવે છે ! માનવ જ પડેને !
 તમારે માનવ છે કે નહિ ! પૈસામા સુખ માન્ય છે ને ! તે
 જડ છે કે એતન ! જડ પદાર્થમા સુખ દેખાય છે ! જડ
 પદાર્થમા સુખની કલ્પના કરનાર થેલો ગણાય તે તો મડકા
 છે, બુદ્ધિમાન વિચાર્યો પછી જ વર્તે છે, મૂર્ખ વર્ત્યા પછી
 જ વિચારે છે જ્ઞાની કહે છે, કે દેહ દષ્ટિ છોડી આત્મદષ્ટિ
 કર, એક વખત સમ્યગ્દર્શનના આગણામા પગ મૂક, એટલે
 મોક્ષ નિશ્ચિત થઈ ગયો સમજો, ઉત્કૃષ્ટ આરાધનાથી તે જ
 ભવે સિદ્ધ થાય મધ્યમ આરાધનાએ ત્રીજે ભવે અને જઘન્ય
 આરાધનાએ પદર ભવે તો મોક્ષ ભય જ સમ્યગ્દર્શન
 પ્રાપ્ત થયા પછી પડવાઈ થાય તો પણ તે જીવ દોરા સહિ-
 તની સોય જેવો છે

શ્રી ઉ. સૂત્ર અ ૨૬ જોલ પદ્મમાથી

જહા સ્વહ સસુત્તા, પદિયાચિ ન વિળસ્સહ ।

તહા જીવે સસુત્તે, સસારે ન વિળસ્સહ ॥

જેમ દોરા સહિતની સોય કચરામા પડી જાય, છતા
 પણ જડી આવે, તેમ જીવમા સમ્યગ્દર્શન રૂપી દોરા પરા-
 વાઈ ગયો છે, તે સસારમા જોવાઈ જતો નથી અર્ધપુરુષલ
 પરાવર્તનની અદર તો આવી જ બાય છે અનાદિનો, બિલ્લો
 હતો, તે હવે મુલ્લો થઈ ગયો છે અડદ જેવો હતો, તે છડીદાળ

સમો થઈ ગયો ॥ મુશો કહેવાનો જો છે, કે જમિ તેમ કરીને
જીવને સાચી મદદા લાવવાની જરૂર છે દેવ અસ્તિત્વ, શુરુ
નિર્જાત અને મર્મ કેવળી પ્રવૃત્તિ, આ ત્રણ તત્ત્વ છે તેમાં બધું
સમાઈ જાય ॥ ધમ છે તે સાધન છે તેનાથી દેવનું અને
સિદ્ધનું સ્વરૂપ પ્રગટશે આરાધના તારે પોતાને કરવી પડશે.

દુનિયામાં બહારના દુરમનોને જીવ જીવે છે, પણ
અંદરના શત્રુને જોતો નથી રાજ-કેષ કર્મ રૂપી દુરમનોને,
અસ્તિત્વ ભગવાને હવથા છે, ત્યારે તેને આપણે નમસ્કાર
કરીએ છીએ શાની કહે છે, કે પહેલા પાંચ ઇન્દ્રિયો ઉપર વિન્ય
મેળવ, જે ઇન્દ્રિયો ઉપર વિન્ય મેળવે છે તે જ ખરે વિજેતા
છે કુળ આપનાર થાકે, પણ કુળ સહન કરનાર ન થાકે
પરિસહનો સામનો કરે શત્રુની સામે બાહ્ય ને વિજેતા અને
અસ્તિત્વોએ આ માર્ગ જતાવેલો છે હવે આપણે જો માર્ગે
બાંધવું છે કે નહિ ? કે બિંદગી આમ જ કાઢવી છે ? કોઈ
પોતાના વિષયો આડે આવે તેને નિહવો આ આમ કહે છે
અને આ જોમ કહે છે જોમ પરની પચ્ચાયતમાં ટાઈમ
શુભાવે છે ગામનો કથરા વાળનાર કથરા ધરમાં ભરી નથી
રાખતો પણ ઉકરડામાં નાખે છે ત્યારે આ તો નિંદા કરીને
આખા ગામનો કથરા ધરમાં નાખે છે વિષયોને વશ થઈ
માસ-મહિનામાં આસહત રહે છે અને દેહને પુષ્ટ કરવાની જ
તાલાવેલી જગાવ છે પણ આ સાહ્યજનુ મજા કાઢાની કા
શેર રાખ પણ નહિ ઉતરે. દેહની કઈ સ્થિતિ થાય ॥ તે
જીવો છો ને ? તો પછી જહનુ પોષણ શુ કરી રહ્યા છો ?
શરીર જો તો શેઝનુ ધર છે કેસ કદાચ તેરલો કાઢી ર્યો.

પુદ્ગલાનંદી પણ છોડી, આત્માનંદી બનો, વિષયોના આનંદને બંધ કરે. પ્રભુ કહે છે ‘ જો તારે સ્વ સ્વભાવમા રમણુતા કરવી હશે તો પરભાવને કાઢવા પડશે, બહારના બંધા નાદ બંધ કર,’ એટલે અંદરથી આત્માનો અનહદ નાદ સંભળાશે, બહારના નશ્વરનાદ સાંભળવાની કેમ ઇચ્છા થાય છે । પરભાવને તિલાંજલી દેયો જેટલી આસક્તિ તેટલી આપત્તિ છે રાગ તેટલા રોગ અને મોહ તેટલો મૂઝારો છે જ્યાં વિરક્તિ ત્યાં મુક્તિ જ્યાં સપ ત્યાં સપત્તિ જ્યાં કલેશ ત્યાં નાશ જ્યાં ત્યાગ ત્યાં તપ-તેજ છે

આજે તો પૌષધ ક્યાં હોય, ત્યારે પણ પથારી સારી કરે, ઉપર સારો ઓછાડ, પછી કહે હવે બસ સારું, મીઠી નિદ્રા આવી ગઈ, આ કાર્યમા અનાત્મભાવ યોધાય છે, સાવધાન થાય તો બહાર પડે, બોલવા, ચાલવા, સાંભળવા, હંસવા-ફંસવા ફરેક ઠેકાણે જડભાવને યોધણ મળે છે શાની કહે છે, ‘ એક વખત તુ તને જો, વિષયની ભૂતાવળને ભગાડી, આત્મા તરફ નજર કરના શીખ ’

આનંદધનજીને એક બાળમિત્ર તાપસ છે ધણી વર્ષની સાધના પછી એક રસકૂ પિકા તૈયાર કરી, શિષ્ય સાથે આનંદધનજીને દેવા માટે મોકલ્યો શિષ્ય આનંદધનજી પાસે આવીને કહે છે, ‘ મારા ગુરુજીએ આપને આ ભેટ મોકલેલ છે આ રસ કૂ પિકા છે, લોહા ઉપર એક ટીપુ પડે તે સોનું થઈ જાય છે ’ આનંદધનજી કહે છે, ભાઈ ! મારે શી જરૂર છે ? ચેલો કહે ‘ આ તો તમે ભકતોને આપશો, તો ચેલા વધી જશે, તમારી પાછળ જગત ગાડુ થઈ

કરશે.' તેણી મહીના સાવ ઠાઠી આપનાર પાછળ મોટડું કરે છે

આનંદધનજી કહે છે 'હું અસગ દશામા જેવું છું તેમાં વળી સગ કર્યા કરું? સવ સગથી વિશેરે મુજબ થાય તે જ સિદ્ધ થાય સિદ્ધને એક પરમાણુ માત્રની સ્પર્શના હોવી નથી મમત્વ હોય તો મિલે ન જવાય વતન અને વચન ને એક તાલથી કદમ મિલાવીને ઘાલે તો આપું જમત સર કરી શકાય છે

આનંદધનજી કહે છે મારે આનો ખપ નથી મારે અમલકાર દેખાડવાની જરૂર નથી' એવો કહે છે 'સાહેબ, તમે વિચારો તો ખરા મારા ગુરુની કેટલા વર્ષની તપસ્યાને અતિ આ સાધના પ્રાપ્ત થઈ છે' આપને ખાસ મિત્ર તરીકે મોકલ્યું છે આપ કહો છો મારે જરૂર નથી

આનંદધનજી કહે છે સાઈ તારા ગુરુએ જડ વસ્તુ પાછળ આટલાં બધા વરસ સાધના કરી છે તારા ગુરુ બીજા જુઓ. સાધના કઈ કરવાની? પીર, પેઝબર, પટા કરણ મહિબજ દેવ દેવલા કે માતાજીની સાધના પાછળ તો ભૌતિક ઇચ્છા રહેલી છે જ્યાં આધ્યાત્મિક વાદ નથી ત્યાં હું શું વળવાનો? મારે લઈને પાછો' એવો કહે-મારા ગુરુની ભેળુ તમે અપમાન ન કરો મારે તમે રાખી દ્યો, કોઈ ભજવને આપી દેજો. આનંદધનજી : 'સાવ સાઈ! એમ કહીને કાચમા રીશે લઈ ચિલા ઉપર પછાડ્યો રસાયણ બધું ચિલા ઉપર ડોળાઈ ગયું પેલો એલો બાળો દેવા માંડ્યો અરેરે, અમારા જવાને દીધું હોતતો ઢાંગદર ચકચૂર થઈ જત.

આતો વાદરાની ઠોકે માળા નાખી છે. કેટલી સાધનાને અતે
ગુરુએ લેટ મોકલ્યું, પણ આને કદર નથી કોધ, ધરતીકપ
છે. મનોહર જીવન મહેલને એ બિહામણા ખઠેરમા
પસતાવી દે છે

આનંદધનજી કહેવા લાગ્યા ‘ભાઈ! લોહાનુ સુવર્ણ’
કરે, તેની કદર કરવાની હોય, કે સિદ્ધ થાય તેની કદર કર-
વાની હોય ? તુ સોના માટે મરે છે, ચાલ તને ખતાલુ. એમ
કહી, એક શિલા ઉપર લઘુનીત કર્યું એટલે શિલા સોનાની
થઈ ગઈ કહેવા લાગ્યા, ઉપાડ ચેલો આશ્ચર્યથી જોઈ રહ્યો
આનંદધનજીના પગમા પડી માફી માગી જતો રહ્યો જડના
માહાત્મ્ય કોને આવે !

જીવ જડ પાછળ રાત્રી અને દિવસ જોતો નથી
મત્સ્ય ઉદ્યોગ કરી, દેવનારના કારખાના બિલા કરી, રોજ છ
છ હજાર જીવોની ઘાત કરનારા શુ બિચે આવશે તેમ માનો
છે ? કમ ખાધ્યા તેને લોગવવા પડશે

વીરંસપદિ જાલેદિ, લેપ્પાદિ સઝળો ચિવ ।

ગદિઓ લગ્ગો બસોય, મારિઓ ચ બળન્તસો ॥૬૫॥

ત્યા નરક ગતિમા ખાજ અને સિ ચાણુ પક્ષીના રૂપ
કરીને નારકીના જીવોને પગવતી પકડે છે માથુ, આખો
ઠોલી ખાય છે. તે વખતે આકેદ કરે પણ તેનું કોણુ સાલજે !
માસના લોચા નીકળે તેના ઉપર તેજાળ છાટે છે કેવી બળ-
તરા થતી હશે ! પરમાધામીઓને દયા હોતી નથી એ તો
મારીને રાજી થનારા હોય છે.

કુદાદ ફરસુ માર્દિ, ચઢ્ઢિદિ તુમોષિવ ।

કુદિઓ ફાલિઓ છિત્તો, તન્ચિઓ ચ બળન્તસો ॥૬૬॥

હે માતા ! ફરસી-કુવાડો લઈ જ ગલમા જઈ સુધાર
 વૃક્ષના ઢુકડે ઢુકડા કરે છે, તેવી રીતે પરમાધામીઓ ફરસી કુવાડા
 લઈ નારકીના કટકે કટકા કરે છે અને તેના શરીરની આમડી
 ઉતારી નાખે છે હે માતા ! આજુ કુ ખ મે અનતીવાર નરકમાં
 સહન કર્યું છે તે માંહેનું સયમમા કાઈ જ કુ ખ નથી.
 મને તો મ વમમા અનતુ સુખ દેખાય છે સયમમાં કુ ખ
 કાચરને લાગે છે શૂશ્વીર અને ખીરને કાઈ લાગતુ નથી.
 વળી પણ શુ કહ્યો તે અધિકાર અવસરે કહેવાયો.

વ્યાખ્યાન ૧૦૭ શુ

સવત ૨૦૨૧ના કારતક સુદિ ૫ રવિવાર, તા ૮-૧૧-૧૬

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણ કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
 સિદ્ધાંત પ્રક્રમ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
 મૂનાપુત્રનો અધિકાર બાલી રહ્યો છે મૂનાપુત્ર માતાપિતાને
 નરકના કુ ખોના વણન કરતા કહે છે : હે માતા ! નરકના
 કુ ખ પાસે સયમનુ કુ ખ કઈ વિસાતમાં નથી.

જીવ અજ્ઞાનકથાને વશ થઈ, ફૂર-કર્મ કરે છે તેથી
 નરક પિત મળે છે તાત જ પોતાનો માતક બને છે ક્ષણે ક્ષણે
 ભાવ-મરણ જીવ મરી રહ્યો છે રખડપટ્ટી મધ છે તે કાણે
 આ રીતે થઈ છે પોતાને જ્ઞાન નથી કે હું પાપ કરી રહ્યો છું
 પણ પાપનુ કળ બોગવશે કોણ ? ધન જે અનિત્ય છે, તે
 ભૌતિક સુખ માટે જીવ લેગુ કરે છે કયે રસ્તેથી કેમ ખન

મળે તે માટે સતત પ્રયાસ આદરે જલદી મારુ ચલારે
ભરાઈ જાય, તેને માટે ન જુઓ રાત કે દિવસ લક્ષ્મીપૂજન
કર્તુ' હશે ત્યારે ચોપડામા લખશે 'ધન્નાશાળી લક્ષ્મી ઋદ્ધિ
હોજે।' પણ મહાવીરની આત્મઋદ્ધિ માગી? લક્ષ્મી તો ચ ચલ
છે અને કોઈ વખત બહારવટિયા, લૂટારા, ચોર, ડાકુ, લૂટી
જાય તેવી છે એ લક્ષ્મી માટે યઈ જીવે કઈક કાળા ધોળા
ક્યાં પણ અતે તો મૂકીને ચાલી જાય છે ને !

લક્ષ્મીને મેળવવા જીવ કઠિન પરિશ્રમ ખેડે છે ખાર
ખાર કલાકની નોકરી કરે છે વળી તેનુ રક્ષણ કરવા ગોઠ-
રેજની તિજોરી અને ચોરડા ઉપર ખભાતી તાળા વાસી
ત્યા ખાટલો નાખી સૂવે છે ચોર ન લૂટી જાય તે માટે ખોટી
ઉધરસ ખાય સૂખે નિદ્રા પણ ન લ્યે ધન મેળવતા ય હુ ખ
છે, ને સાચવતા પણ હુ ખ છે કોઈની પેઢીમા મૂકયુ હોય
તોય પણ મનમા ખીક રહ્યા કરે, રખેને પેઢી કાચી પડશે
ને માફ ધન ચાલ્યુ જશે તો? ધન મેળવવા માટે નોકરીએ
સમયસર જલુ પડે આગણે મહેમાન આવેલ હોય, છતા
કહેશે, મારે ચોક્કિસનો ટાઈમ થઈ ગયો છે આહી વ્યાખ્યા-
નમા ન આવ્યા હોય ને પૂછીએ, કેમ ભાઈ, તો કહેશે 'ઘેર
મહેમાન હતા' ત્યા મહેમાનને એમ ન કહે, કે વ્યાખ્યાનનો
ટાઈમ થઈ ગયો છે ! અહી તો મહેમાનને તેડીને આવવું
હોય તોય અવાય, ચોક્કિસ તેડી ન જવાય છતા કયા અટકી
પડયા છો? ધન માટે માળાપ, પ્રિયજન, સ્ત્રી, કુટુંબ, અરે!
જન્મભૂમિ છોડી કાળાપાણીએ ઉતરી પરદેશ ખેડે, કે જ્યા
કોઈ સજીવહાલુ હોય નહિ, તેવા'સ્થાને પહોચી જાય માસા-
હારી અને પરસ્ત્રીગમન કરનાર શેઠની નોકરી પણ સ્વીકારે.

માપા જેની કુહાડા સરખી હોય છતાં બાઈબાપા કરે. માખા પનું સહન ન કરનાર, ધન માટે ચેકિઆનું સહન કરે. એક બિંદુ જેટલા સુખને માટે ઘણેને સાગર જેટલાં દુઃખો સહન કરવા તૈયાર થાય. આ સસારમા ક્યાં સુખ છે, તે તો કહો! છતાં ભેરશેરથી કેવા પાપ કયે ભવ છે ?

સમ્યક્ રૂપી બીજ વાવીને બાર ભાવનાનું પાણી સિંચન કરી, તપરૂપી તરકેા આપવો ભેઈએ, જેથી માણ્ઠરૂપી ફળ મળે. ધન માટે જેટલો પુરુષાય કરે છે, તેટલો ધન માટે કેટલા ટકા કરે છે ? ધન માટે ધમાધમ બચાવે ધન માટે બે ઘડી પણ નહિ ! સામાયિક કસ્વાનું કહીએ તો કહેશે No time વાંકું કસ્વાણુ વાંચે કરવું નથી ? જે સાધન કરી દેવા જેવું છે તેમાં ફૂરસદ મળતી નથી. અને હાથે ભસ્ત્ર કામથી ચલિયો. ભરે, તેમાં પચીસ રૂપિયાના દોરા વાપરે આસલાં બાંટે કેટલો લાખેથી સમય જમાડી રહે છે તેવું ભાન છે ? આ જઠ દેહને શણગારવા છવ શુ નથી કરતો ? એમ પ્રોધંકરી-ભરતનૂંચણુ શીખવા દીકરીયો-વહુઓ કલાકોના કલાકો જાળે અને ધાર્મિક શિક્ષણમાં ખામી કેમ છે ? દીકરી, વહુ, કલાસ ભરવા ભય અને સામુદ્ર જિવાણને ઘર અને છોડશા સાચવવા ઘેર બેસી રહેવું પડે ભરત, નૂંચણુ, સિલાર્ધ, ટાર્પિ વગેરે શીખવા ભય પણ ધર્મની વાત તરન બોધી ઘર્ષ ઝર્ષ છે આજે તો જેનો પુરુષ કબ્બર કમાતો હોય તેની બીને પાંચસો કમાવાની અબજખા હોય મરશે. ત્યારે પૈસા કોઈ છતીયે જાંધાવશે ? તમે અહીં રળીને કેટલું રળશે ! દેવલોકમા દેવના પલગની પલવાઈઓ હોય તેમા અહીં દ્રીપની સ્પર્ધ સમાઈ ભય છે એટલું જ તમે અહીં શુ રળી શકવાના

હતા ? વાણવ્ય તરી દેવી કપાળમા ટીલડી કરે છે, તેમા આખા જંબુદ્વીપની ઋદ્ધિ આવી જાય છે, તે ટીલડી કેવી હશે ? ધર્મ કરે તેઓને તો વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી, ભવનપતિ, સ્ત્રીવેદ, નપુસકવેદ, નારદી અને તિર્યચ્ચ, એ સાત જોતમા ગતિનો બંધ પણ ન થાય ફક્ત એક વૈમાનિક દેવ ગતિનો જ બંધ પડે. ધર્મ કેટલું રક્ષણ કરે છે ? પૈસા શુ રક્ષણ કરશે ? બહાર-પટિઆ સામા મળ્યા હોય, હીરાની કઠી કે સોનાની વીટી કાઢી દેવી પડે છેને ! હીરાની કઠી રક્ષણ કરે ખરી ?

નદી થઈ નાચવાનું કેમ ગમે છે ? ફલાણી નદીએ થણિયો આવા પ્રકારનો પહેર્યો હતો, તે માટે તેવો થણિયો બનાવવા, ઠરણને સિનેમાની ટિકિટ કઢાવી આપે. શશુગારમા પણ નદીઓના નામ સાડલામા પણ 'કિસ્મત' 'બંધન' એવા નામ ! આ શુ ? તારે સતી થવું છે કે નદી ? તમારી બહેન દીકરીને કોઈ ખરાબ દષ્ટિથી જુએ તો તમને કેવી ચીડ થડે ? એકાદ વખત જુએ તો સહ જ ગણાય, પણ ટીકી ટીકીને એકાદ બે ચાર વાર જુએ, ત્યારે તમે પડકારોને કે કેમ જુએ છે ? તો આ સિનેમા જોનારા, શુ પારદી જોન-દીકરીને નથી જોઈ રહ્યા ? કેની સામે નજરુ નાખો છો ? નાક છે, કે કયા જઈએ છીએ ? ધાર્મિક જોતમા પણ નખરા તો હોય જ ત્યાં જઈ તમે સસ્કૃતિ શુભાવરો કે મેળવરો ? પરસ્તી ઉપાડી જવી, રાગના રમકડા આપવા, કેમ લલચાવવી, તેવા ધંધા સિનેમા દ્વારા શીખાય છે, કે બીજું કાંઈ ? નાના બચ્ચાઓ પણ ગાયનોની કડીઓ મુખે જોતતા હોય ! ઘરમા રેડિયો ચૂ જતો હોય, તેમાય વિકારવર્ધક સંગીતના સૂર સાંભળવા મળે છે

યક્ષે જીનપાલ અને જીનરક્ષિત બંનેને જ લે બેસાડ્યા હતા. બેઠા પછી યક્ષે શરત મૂકી હતી, કે જ લે બેઠા પછી સ્વભાવેથી પાસે જવાનો સંકલ્પ પણ કરવો નહિ તો જ તમને સ્કંધ ઉપર બેસાડી કાઢી નગરીએ પહોંચાડી દઈ લે જશે. સંકલ્પ થયો, તો હું જગ્યા કે સમય પણ નહિ બેઠું અને બાકા ઉપરથી પછાડી દઈશ જલે કપૂલ થયા બગવાન પણ જોમ જ કહે છે, કે છે કપૂલ, ઠંઠ મોઢે પહોંચાડી દઉં ! પણ શરત એ છે કે સસાર સામું લેવું નહિ. મનથીયે પણ રાગ ભાવ ભલો ન કરવો, ક્યારે કપૂલ થાયો ?

બંને કુમારો કહે છે, ‘અમારે કપૂલ છે, આરા શિદ્ધિમાન્ય છે ચક્ષુને કાંઈ વેતન તો લેવું નથી. સામુ-પુરુષો પણ શુ માગે છે ? આર માસ સમજાવ્યું માટે આર હંજારનો ખરડો કરી દ્યો, જોમ કહે જશ ? ના, તમે કાંઈક ધમ કરી છો. બગવાનમા કસાયા છે તેમાંથી છો. જોમ ક્ષિપ્ત સેવે છે છોડ્યા પછી તમે શુ કમાવ છો ? કેમ જાહે છે તે પૂછવાની પથાત નહિ કરવાની. પડપૂજ કરનારને મોઢ છુટ્યો નથી, જોને ઉપરનો વેશ પહેરી’ લીધા, તેથી કંઈ વળવાનું નથી. સપ ઉપરથી કાંબળી છોડી દ્યે, પણ તેથી ઝેરી મગી જતો નથી. ઝેર તો તેની કાઢમાં છે કાંબળીમાં નથી.

કપડા ઉતારી સામુતાના કપડાં પહેરી દ્યે પણ જ કરના કોધ, માન લોભ, વિષય-કપાલ ન જાય ત્યાં સુધી તે સસારી જ છે આજે તો દીક્ષા લેવા જતા હોય, માખાપ મોતા હાથ બાજુ મરણ ચર્ચ ગયું દીક્ષા લેનાર પણ બેવો ૧૦ મ અરે બારી’ તુ તો ત્યાગપથે જઈ રહ્યો છ,

તારે રડવાનું હોય ? સમજાવું પૂર્વકનો ત્યાગ છે કેકોઈ વ્યક્તિના રાગના કારણે સંયમપ થે જવા નિકળ્યો છું ? તું શા માટે રડે છે ? દીકરાને પરણાવવા જતા હોય ત્યારે કેટલાં રડે છે ? તો પછી અહીં શું છે, તે રડો છો ? આતો મહાભિનિબંધમણ છે. સસારને તજતા રાગ અગે, માતાને મૂર્ચ્છા આવી જાય, પણ દીક્ષા લેનારો, સાથે રડે, મોઢું સિયાવિયા, કરે એવો કયાય શાસ્ત્ર પાઠ નથી માતાપિતા, મિત્ર, જ્ઞાતિ, સગાવહાલા બધાને ત્યાગી દીધા, હવે જોજો, રખેને બીજાવાર ગવેષણા કરતો નહિ આ ભગવાનની આજ્ઞા છે. “મા ચન્ત” પુજો યજિ આચિય” વમેહુ ફરી ચાટતો નહિ, નહિ તર કામડા-ફૂતરાની, પકિતમા મુકાઈ જઈશ.

રચણાદેવી મહેલમા આવે છે, ત્યારે કુમારોને ન જોતા પૂર્વ દક્ષિણ બાજુના વનમા જોઈ આવી દેખાણુ નહિ ઉપ-યોગ સૂઝીને જોયું તો ચક્ષના ખલા ઉપર જઈ રેલા છે. રચણાદેવીને લાગી આંચુ અરે ! મે કેટલા લાડ-લડાવ્યા કેવા ખાનપાન ખવરાવ્યા-પીવરાવ્યા જે માગે તે આંચુ અને મને છોડીને ચાલી ગયા કેમ જવા દઉં ? પાછળ ઉપડી અને ચક્ષની પાછળ આવી કહેવા લાગી-અરે જિનપાલ અને જીનરક્ષિત ! તમે નગુણા છો મે તમને કદી પણ હુલવ્યા નથી માટે પાછા વળો. મે તમને કડવા વેણુ પણ કદ્યા નથી ફૂલની ચચ્યામા સુવાડ્યા છે

કોઈનો પણ જરાક વાંક આવતા રચણાદેવી તેને શૂંળીએ ચડાવતી આવા તો કેટલાયને શૂંળી ઉપર ચડાવી દીધેલા, તેવું વનમા આ જન્ને કુમારોએ નજરે દીઠિલું તથા ત્યા એક

શુભી પર ચહેલા પાસેથી સાંભળેલું કે યજ્ઞ હવે સોમવારે આ
જગ્યાએ ધનમાં આવે છે, ને 'કોને તારુ, કોને પાર ઉતારું'
એમ બોલશે, ત્યારે પગમાં પડી જશે. અને કહેશે 'અમને
તારો-ઉગારો.' એ જે શસ્ત્ર કહે તે કળૂકા કરશે. નહિતર
શયણાદેવીનો કોપ બહુ આકરો છે, એમ છોવાને મીઠનીદેવીનો
કોપ પણ સખત બિરવાનો છે, શેજ છીડીને નરકના દુષ્ટો
સાંભળો છો ને ?

જ્યેષ્ઠ મુદ્ધિ મારદિ' કુમારેદિ' અર્ધ' વિષ ।

તાદિજો કુદિજો વિન્નો, જુગિજો વ જગન્નસો ॥૧૭॥

હોદાના ધણુ લઈ એરણ ઉપર માથુ રાખી પરમાધામીઓ
ટીપે, નારદીના આર્થાનું ચૂર્ણ કરી નાખે, આર્તું દુઃખ અને તીવાર
સોજબુ કાંસામાંથી થાળી વાટકા બનાવે ત્યારે, છુદાર
કાસાને તપાવે. પછી સાણસા વળી એક જણ પકડી, ભારે
બાબુ બીજા સાત આઠ મજૂરો ધણુ લઈને બિચા રહે. અને
હરતા એક ઉપર એક એમ થા કરવા માંડે એરાવરનગરમાં
કાંસુ બહુ ટીપાય છે આખી રાત અવાજ આવતા હોય એ
દેખાવ એમને ત્યા નારદીનાં દુષ્ટો સાંભરે કે પરમાધામીઓ
આવી રીતે નારદીને ટીપતા કરે. બહારનાં ભૌતિક મુખો
હોય છતાં પણ પાપનાં ઉદ્ભવ કેવી રીતે ઉદ્ભવે છે ! કથક
પતિ શેઠને પશ્ચાત્ત મર્ષ ભય પાતી કોઈક પહેરાવે ત્યારે
પહેરી સહે આવી કથામા તે શું મુખ માળી રહ્યો છે ?

એક માતાના પુત્ર બે, એમાં એક અતુર એક પહેલ,

એક ને મામે પાણી ના મળતુ બીજાને દુધનો રહેલ,

કરમનો જે હોયડો અલભેડો...

એક / માતાના બે પુત્રો હોય તેમા એક ભણવામાં

આગળ, ત્યારે ખીજો પહેલાં ધોરણમાં પાંચ વર્ષ કાઢતો હોય ખન્ને એક જ કૂખમાં આળોટેલા હોવા છતાં બુદ્ધિના ક્ષયોપ-શમમાં ફરક રહે છે ને? એક જ રાજકુળમાં જન્મેલા હોય તેમાં એક યુવરાજ થાય, તેને રાજ-સિંહાસન મળે. ત્યારે ખીજો ફટાયો રહે. પુણ્યમાં કેટલો ફેર! કર્મની પદ્ધતિને શમને જેવા કર્મ કયાં છે તેવા જ ભોગવવા પડશે કલેશ-મય આ સસારમાં શાંતિ કયા છે? આમાં તો જીવન બરબાદ થઈ રહ્યું છે. વીતરાગને પંથે પડો ભગવાને કહ્યું છે તેમ કરો.

રચણાદેવી ધણી વિનવણી કરે છે હું તમારા વગર જીવી શકીશ નહિ વગેરે ઘણા મોહના વચનો કહ્યા, છતાં ખન્ને કુમાર ડગ્યા નહિ રચણાદેવી આક્રંદ કરવા લાગી યક્ષ તો બપાટા બધા આલ્યો જાય છે જીનરક્ષિતને થયું કે રચણા-દેવીનો ઉપકાર બહુ છે, કેવા લાડ લડાવ્યાં હતા, નહિતર આપણે કયાય મરી જાત. વિચાર થયો કે લાવને એક વાર દૃષ્ટિ તેના તરફ નાખું રચણાદેવી પાસા નાખવા લાગી જીનપાલ તો મેઢા જેવો છે પણ હે જીનરક્ષિત! તું તો મારી સામું જો! મને તારા ઉપર પ્રથમથી જ અતિ પ્રેમ છે અરે જીનરક્ષિત! મને શ્રદ્ધા છે કે તું મોહ દેખાડીશ, જીનરક્ષિતનું મન ડગ્યું યક્ષની શરત આકરી છે, તરત જ હડસેલો માર્યો યક્ષ લવણ સમુદ્ર ઉપરથી આલ્યો જતો હતો ત્યાં પછાડ્યો રચણાદેવી કહે છે પાપી, દુષ્ટ, લજ્જાનરક્ષિત લેતોજા, એમ કહી ત્રિશૂળથી વધેરી, ઢુકડા કરી, લવણ સમુદ્રમાં મગર-મચ્છના ભક્ષરૂપે નાખી દીધો જીનરક્ષિત મચ્છ કચ્છનો ભોગ થઈ ગયો. જીનપાલ

ડગ્યો નહિ સાવધાન રહ્યો. તેથી વધે તેને તેના ગામના પાદરમા સુરક્ષિત મૂકી દીધો. ઘેર એકલો આવતા એઈ માતા પિતા કહે છે, 'ભાઈ કયા ?' તો કહે, ભાઈનો લોખ લેવાય ગયો.'

અગિયાર વખત મુસાફરી કર્યા પછી માળાપે ના પાડી હોવા છતાં બારમી વખતે મુસાફરી કરવા ગયેલા, પૈસાની તૃષ્ણા માટે થઈને માળાપની આજ્ઞાનો ઈન્કાર કર્યો, પરદેશથી પાછાવળતા વહાણો તુટ્યા ફીપમા આવી પડ્યાં ત્યાં સ્વ ભાદેવી મળી વજેર બધી વાત કરી. કહેવાનો મુશીબો છે, કે જે પ્રતમા સાવધાન રહે છે કોઈકટીને પ્રસન્ને પણ મજબૂર રહી ડગતા નથી, તે જ શાશ્વત મુખને વર છે સાધુ! થઈ ગયા પછી ઈન્ડિયોના વિષયમા હુબ્બ યામ છે, તેની સાબુતા હુટાઈ જાય છે.

ત્રણ વાગે બરાબર આ થાયે, મોડું ન કરયો નહિતર કરી જયો આ સમયે મુસળીનો. રસ તેવાર સખીયા પધારને આ બધી લાલચો અને લાલચ દેખાડનારી બહેનો રમણાદેવીજ સમજી લેને. કળવંક રહીને મોહમાં પાડે પછી પતન મળા કેલીવાર ! જે વીતરાગની આજ્ઞા પાળી નથી શકતા તેનાં મુઠા લાયક થાય છે તેજુઓ છાને ! સાધુએ તો ભગવાનની આજ્ઞા આગળ કરીને ચલવાનું હોય છે લાવ ત્યારે બીજા બે મહિના અઠે દારકા એમ ન થાયે કાયદા પ્રમાણે વતવું પડે છે. જનપાલે પછી દીમા લીધી અને એક માસનો સમારો કર્યો એ જનપાલ મુનિની વાત શ્રાવણ સૂત્રમા આવે છે નત્ય ન ના છે.

આ કથામાંથી ઘણો સાર લેવાનો છે મોહનીકર્મ એ રથણાદેવી છે જીવને મોહની દેવીનો પાશ બહુ અનુકૂળ પડી ગયો છે રાગની પિસ્તોલ તે પડખાની પિસ્તોલ છે ક્યારે ગોળી છૂટશે અને મરણશરણ થશું એ ખબર નથી પડવાની શાની કહે છે, કે રાગમા ન રગાતા, આત્મદશામા રમણતા કરજો એકલા આવ્યા ને જવાના પણ એકલા જ થોડા આયુષ્યમા સાચી કમાણી કરી લેવાની જરૂર છે

સંગ્રહવૃત્તિ એતો રાક્ષસવૃત્તિ છે. જે કોઈનેય પણ નથી દેતો તે રાક્ષસ છે દે છે તે દેવ છે બધું આપી દેયે તે શુરુદેવ અને હીધા પછી અભિમાન કરતા નથી, તે દેવાધિદેવ છે એવા પુરુષોના કલ્યાણપ્રસંગો ઈન્દ્રો અને દેવો કરે છે એવા પ્રભુનો ધર્મ આપણને મળ્યો, તે મહાહા-ચની વાત છે

મૃગાયુત્ર કહે છે **હિંદે માતા ? હવે આવા સસારમા** કયા લગી રહેલું હિંદુ ભગવાનની આજ્ઞા શિર સાટે પાળીશ પછી આ સસારનો વિકલ્પ પણ નહિ આવે પૂર્વે કયાક તો હતો ? કેનાં ભાઈ, બાપ, દીકરા, બહેન, તે અત્યારે બુલાઈ ગયું છે ભગવાન કહે છે કે તેની માફક આ તારો નવો જન્મ થયો છે એમ તું માનજો તું અણગારનો બન્યો બન્યો એટલે નવો જન્મ લીધો, હવે ધર્મમય જીવન જીવી જા

તું ભૂતકાળ (સસારને) ને પૂર્વસ્નેહી સખધીઓને ભૂલી જજો, કારણ કે દેહને જકડનારી લોભાની સાકળ કરતા મનને રુધનારી પૂર્વઝડોની અદ્રશ્ય સાકળ વધુ ખૂરી છે ચેતતા રહેજો, તક બારણા ઉપર એકજ વખત ટકોરો લગાડશે

તક ઝઘં તો ખલાસ માટે જોકે ટકાઈ જવળી જા. ટકાઈ જાએ
તે માનવ, ક્યારે હાલે તે પણ

મૃગાપુત્ર જાગી ગયા છે વળી પણ શું કહેશે તે
અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

અધ્યાયન ૧૦૮ શુ

સવત ૨૦૨૧ના કારતક સુદિ ૬ સોમવાર તા ૯-૧૧-૧૪

સિદ્ધાન્ત એટલે ત્યજે કાળે સિદ્ધ મરેલી વસ્તુ ઉત્ત-
રાધ્યયન સૂત્રનાં ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર
આલે છે

મૃગાપુત્ર સાચા વૈરાગી છે તેનો વૈરાગ્ય પતંગિયા
રગનો નથી. તે તો મહાક્રિયા રગનો છે. પવિત્ર પુરુષ પૂવ
ભવનું અપૂર કામ પૂર કરવા આન્ધા છે. જેને અહરશી
સાચી સમજણ મળે છે તે પાછા પડવા નથી. દરેક જીવ
પશ્ચાદ્ધાત્મ સમજણપૂર્વક હેવાં જોઈએ. “ત્યાગ ન ટકે
વૈરાગ્ય વિના” એ ક્ષણિક આવેશથી કે રોજાદોષીથી વૈરાગ્ય
હો તેને પાછા પડી જવા વાર લાગતી નથી. પણ જ્યારે
સત્ય સંકલ્પ સક્રિય જાને ત્યારે જ સિદ્ધિ સાંપડે મૃગાપુત્ર
માતાપિતાને કહે છે માતા! તમે સમયની કુશ્કરતા જતાવો
છો તરસ લાગે ત્યારે છુ શું કરીશ એમ કહેો છો, પણ
નારકીમા અનવી તરસ લાગે ગળામા ચોખ પડે, ત્યારે પર
માધામીઓ કેવું પાણી આપે છે? સાંભળો.

તત્તાઈ તમ્બ લોહાઈ, તડયાઈ સીસયાણિ ય ।

પાઈઓ કલકલન્તાઈ, આરસન્તો સુમેંરવં ॥૬૮॥

તાણુ, સીસુ અને લોહાનો ધગધગતો રસ ઉકાળી નારકીના જીવોને પાણીને બદલે પીવરાવે છે. પૌષ્ઠ્યમાં તરસ લાગે તો પાણીના પોતા મૂકવા મંડી જાય ઠંડક થાય તો ઠીક, આમ અદરથી શાતા પ્રિય છે ને ? પહેલા તો રખેને દેહને અશાતા થઈ જાય માટે પૌષ્ઠ્ય કરે નહિ અને કરે તો આજુ કરે. તે કેમ આગળ આવશે ? નિર્જરા અર્થે થોડું સહન કરવું પડે તો શુ ડુંબ છે ? વૃત-પચ્ચક્રખાણુને જે વફાદાર રહેતા નથી, રાતમાં પણ ચા-પાણી, સિગારેટ જોઈએ છીએ, તે પાપ બાધનાર જીવોને નારકીમાં પરમાધામીએ મોડું ફડાવી પરાણે ધગધગતો રસ રેડે છે રાત્રીએ પાણી પીવું, એ લોહી બરાબર અને આહાર લેવો તે માસ બરાબર છે. રાત્રે ભોજન લેવાથી કેટલાય ત્રસ જીવોનો કચ્ચરઘાણુ નીકળી જતો હોય છે ! જૂ પેટમાં જાય તો જલોદર થાય કરોળિયો જો પેટમાં જાય તો આખા શરીરે કરોળિયા ફૂટી નીકળે. એ સિવાય ઘણા પાપ રાત્રિભોજનમાં જિભા થાય છે માટે રાત્રી ભોજનનો તો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ સાધુને તો રાત્રે આહાર કલ્પે નહિ અને જો મહેમાન આવ્યા હોય, તેને જમવા માટે રાત્રે પ્રબળ કરે, કરાવે, કે મનથી અનુમોદન કરે તો પણ તેવું પાપ લાગે છે રાત્રીભોજન કરવું નહિ, કરાવવું નહિ અને અનુમોદન નહિ આવા નવ નવ કેાટીના પચ્ચક્રખાણુ પાળવામાં મુનિરાજો સજ્જગજ હોય છે

એક રાતના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુ કરતા સો વર્ષના નરકના દેણા કપાય છે જે રાત્રીના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુથી

બસો વખત નારદીનાં દેવો કપાય છે આને તો કહેશે, ડોકરે જરા ફાકી, સૂતી વખતે લેવાની કહી છે, માટે પાણી લેવું પડે છે આમ શરીરને જ બોધ છે, પણ આત્મા સામે રૂપિ કરી નથી શરીર તો આવ છેને કાલ નથી આત્માનું કરી શ્યો. આવો અવસર અને આવી યોગ્યતા કરી નહિ મળે. નારદી અને દેવતા અપચ્છાદખાણી છે એકેન્દ્રિયથી માંડી બોરેન્દ્રીય સુધીના જીવોને મન નથી તેથી તેઓ શુદ્ધ જ્ઞાત કરવાના હતા !

વિવેકી ભવ તો એક મનુષ્ય ભવ જ છે આવો ભવ પામી તમે કેવી કમાણી કરો છો ? લક્ષ્મીસ પત્ર નહિ પણ સત્સક્ષણ સ પત્ર બનેા પરભવનું ભાતુ શુ બાંધ્યું ? આને તો વનની ભૂલભૂલામણી કરતાં યૌવનની ભયાનક ભૂલભૂલામણીમા માનવ હૃદયે ધમનું માહાત્મ્ય થતી જાયું છે બાગળના આવકેની પરિણતિ સાદાર્થ સતોય પૂવક ધર્મના તાણાવાણા વડે જીવન વચ્ચે વણી લેતા અને એમ કહેતા કે જ્ઞાત થડી આવી જાય તોય રાત્રિએ મારા મુખમા કાઈ મેલશે નહિ

દિવસે પણ બિવિહારના પચ્ચક્ષણ વચરના ન રહેતા હ મેશા પચ્ચક્ષણમા જ રહેતા. આને ઘણા માણસો પચ્ચક્ષણનેજડની કિયા કહે છે બસ વધારે બધ બેસતુ થઈ જાયું શેલી હતી અને તેમા પિયરિયા મળ્યા” પછી તો મોટી પાક જ મેલેને ? પણ યાદ રાખજો કે ભૂલો પડેલો દયાપાત્ર છે અને ભૂલો પાડનારો દુર્જનીય છે.

સૂયનકાનસૂતના બીજા અધ્યાયનની ૩૧-૪૨ આધામાં વાગવાન કહ્યું છે

“જહા અસ્માવિણિ નાવ, જાહ અન્ધો દરુહિઓ ।
 ઇચ્છા પારમાગન્તુ, અન્તરા ચ વિસીયઈ ॥૩૧॥
 એવ તુ સમણા ષ્ણે, મિચ્છદિહી ઝળારિયા ।
 સસાર પારકંસી તે, સસારં અણુ પરિચદ્ધન્તિ ॥૩૨॥

સોનેરી અને રૂપેરી કાગળોથી જડતર જડેલી એક નાવા છે આ નાવા ઉપરથી સુદર દેખાય છે પણ તેનો નાવિક જન્મોદય પુરૂષ છે, છતાં નૈયાના ઉપરનો ડાકડમાળ જોઈ ઘણા મુસાફરો તેમા બેસવા આવ્યા ત્યાં મધદરિયે ગયા ત્યાં, તો પૂઠા પલળવા મડયા નાવમા મોટા ગાબડા પડવા મડયા પાછી લેવાનું કહે છે, પણ હાકનાર તો જન્મ-આધજો છે. ‘જેનો આગેવાન આધજો, તેનું કટક ફૂવામા જાય’

જમાલી જેવાને પણ ભગવાને કુશિખ્ય કહી, સઘ બહાર કાઢી નાખ્યો હતો કોઈ શ્રાવક તેને પગે ન લાગે કે શાતા ન પૂછે તેનો પદર દિવસ સથારો ચાલ્યો, છતાં કોઈ તેનો પરિચય ન કરે

જમાલીને અગ્યાર અગ તો કઠસ્થ હતો, પણ બિધો પડ્યો પોતાનો પથ ફેલાવવા લાગ્યો નિહવપણું આદર્શ મરીને કિલ્લિથી દેવ થયો ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા જેવું એકેય ઘોર પાપ નથી અને સૂત્ર જેવો એકે ધર્મ નથી સમકિતીને શુ વિરતિના લાવ, ન હોય ? હોય જ, જો સસાર રૂઠો લાગતો હોય તો સમજાણુ શુ ! નવતત્ત્વની જેમ છે તેમ પ્રતીતિ કરવી જોઈએ તેમા સમકિતી ના ન પાડે તપ આદરવા જેવા છે પરંતુ પાળડીઓ તો ઉપવાસ કરવાથી પેટના જીવડા મરી જાય, બ્રહ્મચર્ય પાળશે તો દેવતા થશે, ત્યાં ખૂબ ભોગ

લોગવી બગલા થયો, ત્યા માછલા મારીને પાપ કર્યો નર
કર્માં જયો. આવી પ્રરૂપણા કરે. જડ જડનું કામ કરે અને
ચેતન્ય ચેતન્યનું કામ કરે. જડની ક્રિયા ચેતન્યને લાગવી
નથી. કર્મને કર્તા આત્મા નથી, બસ આટલી પ્રરૂપણાએ તો
કેટલું સત્માનાશ વળી જાય છે. આજે બધા માણસોને ભપકો
અમે છે, શુ 'ડેકોરેશન', કેવા ગાલીચા! હાથી ઉપર બેસવું,
ઈન્દ્ર-ઈન્દ્રાણી, ભગવાનના માળાપ ધવાનું, કેવું સરસ! કાચર
લોકોને કરણી કરવી અમલી નથી. વિશતિના વેરી ધર્મમાં
લીલા છે તેવા છવો જીવે માર્ગે ચઢ્યા છે એકાત નિશ્ચય
નયને પકડી અવહાર નયને હડાડી દે છે ભગવાન કહે છે
તેવા બાહ્યજીવોના સંગમાં પડીશ નહિ.' તારામાં મિથ્યાત્વના
પદોષ ભરાયો, એટલું પકડતાં જાર નહિ લાગે ખરી તારા
આશ નહિ આવે. પાછી નાકકટાની જમાત લેખી કરી જોમ
કહે કે "બીજે કયામ સામળવા જવું નહિ નેટલા સાધુ
છે તે બધા મિથ્યાત્વી છે કોઈ પણ સમક્રિતી નથી. બધામ
કુ સાધુ છે" જૈનમાત્ર જ્ઞાન અને ચારિત્રનો છે જ્ઞાન એટલે
ભજવું અને તેનું રૂપ વિશતિ વિશતિ ભાવને જલ્દી ન કરનારા
કુચુડુઓએ કાળો કેર વર્ત્યો છે તે કૃતખી છે પોતે તો
ફૂલે છે અને અન્યને પણ ફૂલાડે છે. આવા કુચુડુઓના સંગ
છો દિલ્લે ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપકો જ્યારે નરકમાં જાય ત્યારે પરમા
ધામીઓ તનો છામ બહાર ખેંચી ઢુકડે ઢુકડા કરી નાખે છે ખરી
ત્યામી મરી નિષ ધના ભવ કરી, અનત કાળ સુખી નિર્ગોદમાં
મળકા ખાધ છે જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરનાર સીધા મોક્ષ
જ્ઞાન છે વિરાધના કરનાર અનતમસ ર રખડે છે સૂત્રસિદ્ધાંતમાં
જ્ઞાન ચારિત્રની વાત ભરી છે ધર્મ રૂપે કલિન ધર્મ પડે છે

ધર્મ તો નિકટલવીને જ રુચે, બાકી મામૂલીને તો રુચતો નથી
આજે ધર્મના નામે અર્ધમ સેવાઈ રહ્યો છે

આવા જીવોને પરમાધામી સીસાના રસ ગળામા રેડે
છે નારકીનો જીવ બહુ—બહુ રુદ્ધ કરે છે, પણ પરમાધામીને
હયા હોતી નથી કર્મ બાંધ્યા છે, તો ફળ ભોગવ્યા વગર
છૂટકો નથી

મૃગાયુત્ર કહે છે ‘હિ માતા ? નરકમા રહેલા નારકીને
કેવા હુ ખો ભોગવવા પડે છે, તે મને જાતિસ્મરણ જ્ઞાનમા
ખરાખર દેખાયા છે.’ હરણા, સસલા, રાજ, ગાયો, ઘેટા બકરા
વગેરે પશુઓને હજીનારા જીવોને, પરમાધામીઓ તેનાજ શરી-
રના માસના ટુકડા કરી, કડકડતા તેલમા તળી જૂજી, તેના
મોઢામા ખાવા આપે છે.

એક માણસ સોની બળરમા જાય છે પૂછે છે, ભાઈ
સોનુ કેટલે રૂપિયે તોલો, તો કોઈ કહે છે, દોઢસો રૂપિયે
તોલો છે આ માણસ કહે છે, મારી પાસે સો તોલો સોનુ
છે, તે લઈ લ્યો. તરતજ કહેશે, જો તારી પાસે હોય, તો ૧૪૫
રૂપિયે તોલો લઈશું એમ પારકાની ચીજ સોધી થઈ પડે છે.
પંડ ઉપર વાત આવે ત્યાં મોઢી પડે છે આખી રાત જાંઘ
ન આવતી હોય ત્યારે મચ્છર, માકડ મારવા ‘ડી ડી ટી.’ છાટે,
એ હવા શ્રાવકના ઘરમા ન જોઈએ નરકમા પાઈએ પાઈને.
હિસાબ લેવાશે, ત્યારે ત્યાં, હયા ખાનારુ કોઈ નહિ રહે.
પરસ્તી સામે કુદૃષ્ટિ કરનારને નારકીમા પરમાધામીઓ ધગધગતી
એટલા જ કદની પૂતળી સાથે પરાણે આલિંગન દેવરાવે છે
પૈસા માટે થઈને ભાગીદારનુ ખૂન કરી નાખે છે પૈસા

મેળવવા બાગીદારે પ્રાણપુનું, ખન ઠરી નાખ્યું, પછી લાખોની
કમાણી એકલાએ પચાવી પાડી શાશ્વત્થ થઈ ગયો. કમ તે
અદર્યપણે કમનું કામ કમે બાય છે પેલાને ઘેર બાળક થયું
પારણ બધાણું, બૂન્યા સામગાં નવા મકાન બંધાવ્યા આપું
કુટુંબ્ય તેમા રહેવા રવાના થયું બધા એક ઠળામાં બેઠા
અચાનક ડોલો સળમી ઊઠ્યો. જેટલાં હતાં તેટલાં, બધા મરી
ગયાં આપું કુટુંબ્ય સાફ થઈ ગયું પારકું પચાવનારા વિશ્વા
સધાત્વ કરી પોતાને પૈસાવાળા થવા માટે કેવા કારમાં ફત્ત
કરે છે! પણ સાચે કેણુ લઈ ગયું તે તો કહો!

કમની હાથ લઈ પૈસો લેતો કમો 'હોય તે' હાથ
દુગતિમાં લઈ જવાની સમજવઠ કરી આપે છે આરભ પરિ
જલની સમવાને ના પાડી છે છતાં તેમા ફરી પડે છે એક
માણસને કેટલું બોલ્યો? પચીસ બેડી અપલ! સુ તેવા
બૂટ ઊરીને હાર તેવી જગડી સાડી ખસાઈ 'એરીંગ' બંધ
લની પટી પણ એક જ રંગની. પણ એક દિવસ 'મેથિંગ'
નીકળી બાયે તેની ખજર છે? કમના કણગા ફૂટશે ત્યારે
કુ ખો લોખવવા પડશે ત્યારે 'મેથિંગ' મદદરૂપ નહિ બને
છ બહુ અધિભવિ શબ્દ અકવર્તી જેને દર હજાર રમણીઓ
હવી તેઓ મરીને નરકે ગયા છે કાળ કાંઈને મૂકી દેશે તેમ
નથી તો પછી કાળા બબર ટો-ફરિયાદ કોના માટે થઈને
કરે છે?

તુલ્ય પિયામ મ મસાહ, જળદાઈ સોલ્લગાનિય ।

લાઈમોમિ મ મસાહ જાગિજળાઈડોગસા ॥૬૧॥

તુલ્ય પિયા પુરા પીહ મેરઓ વ મહુનિ ય ।

પાઈમોમિ મહુલીમાં વસાઓ રહિગાનિ ય ॥૭॥

માસત્રિય અજ્ઞાની આત્માઓને નરકમા પરમાધામીઓ તેનું જ માસ કાઢી અગ્નિ સરખું લાલચોળ બનાવી ભૂજ કરીને ખવરાવે છે ચંદ્રહાસ દારૂ, તાડીની મદિરા, આસવ, દ્રાક્ષાસવ, કુમારિકા આસવ, એ ણધા આસવો કુવારના સડામાથી બને છે કેટલાક ઘરમા દારૂ રાખે છે શરદી થાય તો ચોપડે છે, એમ કર્મ બાધવા સારા લાગે છે, પણ ભોગવતી વખતે આકરા પડી જશે તને દારૂ ત્રિય હતો, લેતો જા, એમ કહીને નારકીના જીવની જ ચરખી, લોહી કાઢી, ઉકાળી તેને પાચે છે ત્યારે નારકીઓ ત્રાહી ત્રાહી પોકારી જાય છે.

ભગવાને ઘોષણા કરી છે ‘મા હણો ! મા હણો ! મા હણો !’ રખેને કોઈ જીવને હણતો ! બે હણીશ તો તારે હણાવું પડશે, છેઠીશ તો છેઠાવું પડશે, લેઠીશ તો લેઠાવું પડશે, કર્મ બાધશે તે અવશ્ય મેવ ભોગવવા પડશે એવી જિનેશ્વરની આજ્ઞાને જે હૃદયમા ધારશે તેને દુર્ગતિના બારણા બેવા નહિ પડે

ચારિત્ર રૂપી નૈયા જે આશ્રવના દ્વાર સંહિત છે, દેખાવનો ભપકો બિલકુલ નથી પણ મજબૂત છે, તેનો નાવિક જિનેશ્વર દેવ અનંત ચક્ષુવાન છે તે નૈયામા બેસનારને ભાડું (પેલી નૈયા કરતા આમા) વધારે છે એટલે કે તેને સુવાળા સુખને તજવા પડે છે ઇન્દ્રિયોનો વિન્ય કરવો પડે છે વિષયથી વેગળ થવું પડે છે કષાયને કાપવા પડે છે તૃષ્ણાને તોડવી પડે છે વાસનાને વારવી પડે છે. લાલસાને લાલ લગાવવી પડે છે પાપને પરિહરવું પડે છે આત્મ-પ્રશસાને

ધયા હોય તેની જેટલી વેદના, તેના કરતા અનતગણી વેદન
નારહીના લવોમા છે

સમ્બન્ધેષુ અસ્સાયા, વૈયજા વચિતા મય ।

નિમેષન્તરમિત્ત ડપિ, જ સાતા નસિય વૈયજા ।૭૪

સબલવોમાં અથાતા વેદનીય લોગવી પણ નારહીમા
તો નિરતર અથાતા લોગવી છે એક આખનું મટકું મારીએ,
તેટલી વાત પણ શાન્તિ મળતી નથી આંહી શ્રી ગીરભસકર
કપુરચંદ શેઠ તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉલમશી બોરડીયા,
બે ભાઈઓએ સન્નેડે જિંદગી પચાંત પ્રજ્ઞાચય પાળવાની
પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂજ્ય મહાસવીજીએ ઉપસહાર કરતાં ફર
માબુ કે જેઓ પ્રજ્ઞાચય મત આદરે છે તેઓ ભગવાન
સમાન છે હંજુ ઉલમા કેમ પડયા છે? અમતમાથી બચી
મત લઈ જ્યો પાપમાંથી બચે પ્રજ્ઞાચય પાળવાથી માનસિક
અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શું નાના છે? સમજ
જુના ધરમા આવો એક રાતનું પ્રજ્ઞાચય પાળે, તેને એકસો
એસી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સંપૂર્ણિમ જીવંતે
અભયદાન મળે છે અગ્નિમા ઈષજી નાખ્યા કરશે તો અગ્નિ
ક્યારેય તૃપ્ત થશે નહિ તેમ આ ઈન્દ્રિયોને વિષયોને ખોરાક
આપશે તો તૃપ્ત થશે નહિ ઈન્દ્રિયા ભવમાં ધણી ઈન્દ્રિયાળીઓને
લોગવી છે છતાં આ જીવ તૃપ્તિ પામ્યો નથી આત્માના
સ્વરૂપમા સમજવા કરવા માટે પ્રજ્ઞાચય મત લેવાનું છે મૃગાપુત્ર
માતાપિતાને વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ સુ

સ. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદિ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રરુપ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર આલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે

“સન્નિવૃત્તેષુ અસ્તાયા, વેયળા વેદિતા મય ।

નિમેસન્તરમિત્ત’ડપિ, જ સાતા નરિય વેયળા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ લવને વિષે શાતાવેદનીય ઘણી ભોગવી જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હુખ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આત્મ-ધ્યાન છે. બીજાને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે. સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ નો સહન કરે, તો ઘણા કર્મની નિર્ભર થઈ જાય આત્મ અને રૌદ્રધ્યાન સંસારના હેતુ છે. ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સંયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે જ્ઞાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હેતુ કરવું હોય, મોક્ષના અનંતા સુખ મેળવવા હોય, તો આત્મ અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જા રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-રાંટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બધાય છે પોતે રુવે, રીટે, હુખ પામે, અને બીજાને ગૂંચા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું રૂપ

ત્યાજવી પટે છે મનને મલ્લમ કરવું પટે છે આરાધનાની
આમ્રપટામાં વિચરવું પટે છે આટલું લાડું ભરવાની તાકાત
હોય તે જ આશિર-નીચામાં આરુઢ થઈ શકે અને જનત
સસાર સમુદ્રને તરી સામે કાઠે (મોક્ષમા) જઈ શકે છે જે
હવે ત્રિલોકીનાથના ચિંધ્યા શહે આશરે, તે અવિનાશી
સુખને પામશે વળી પશુ મુગાપુત્ર યુ કહેશે તે અધિકાર
અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૧૦૯ મુ

સ ૨૦૨૧ના દાશતક મુદિ ૭ મંગળવાર, તા ૧૦-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રજુએ
સિદ્ધાંત પ્રજુઆ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મુગા
પુત્રનો અધિકાર આલે છે

નરક, તિથ વા, દેવ અને મનુષ્ય એમ ચાર ગતિ ॥
તેમાં મનુષ્ય ભવમાંથી જ મોક્ષ મેળવી શકાય છે તમે કોની
શક્તિ બેઠીને બેઠા છો ? આવતો ભવ કયો મળવાનો છે ?
મનુષ્ય દેહ મળવા છતાં દ્વેષથી આય દેશ મળશે કે અનાય
દેશ તેની શી ખબર છે ? અહીં દ્વીપના સરકલમાં જ મનુષ્યો
છે હપ લાખ બેજનનો અહીં દ્વીપ છે તેવડી જ સિદ્ધ શિલા
છે તેના ઉપરના ભાગમાં ભગવાન બિરાજે છે સમુદ્રમાંથી
એક સમયે બે હવે સિદ્ધ થાય નદીમાંથી ત્રણ હવે એક
સમયે સિદ્ધ થાય ઉપ્પ લોકમાં એક સમયે ચાર સિદ્ધ થાય

અધોલોકમા એક સમયમા વીસ જીવ સિદ્ધ થાય છે ત્રિચ્છા લોકમા એક સમયે એકસો આઠ જીવ સિદ્ધ થાય છે આપણે ત્રિચ્છા લોકમા અવતર્યા છીએ પદ્મ કર્મભૂમિના ક્ષેત્રમા- આયદેશમા આપણે આવ્યા છીએ પાચેય ઇન્દ્રિયો પૂરેપૂરી મળી છે વળી નીરોગી શરીર મળ્યું છે લાળુ આયુષ્ય પ્રાપ્ત થયું છે બાલપણુ રમતગમતમા ગુમાવી નાખ્યું છે વિશેષ સમજણનો સમય યુવાની આવી તેમા ધર્મ કરી લેવાનો છે ત્યારે કહેશે દુકાને જવું છે, આડતિયા આવ્યા છે, માલ ખરીદવા માટે ફરવાનું હોય છે, આમ પૈસો ભેગો કરવા માટે, રાત્રી દિવસ મથામણુ કરે છે જ્યારે શરીર સશક્ત હોય, ઇન્દ્રિયો પૂર્ણ પણે ખીલેલી હોય, કાઈક શ્રમ કરી શકે તેવી યુવાનવય હોય ત્યારે કાતો પૈસાની મથામણુમા અને કાતો રમણી સગે ગુમાવી નાખે છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે આ સ સાર તો બે દિવસનો મેળો છે

“કર પાપ કપટ છળ માયા, ધન લાખ કરોડ કમાયા,
મંગ ચલે ન એક અધેલા, સળ ચલા ચલીકા ખેલા
દો દિનકા જગમે” મેલા, સળ ચલા ચલીકા ખેલા.

કૂડ-કપટ, પ્રપચ કરી, ભલે લાખો કરોડો કમાઈ ગયો હોય પણ ‘જે દિવસે મરીશ ત્યારે અધેલો-અધો પૈસો પણ ભેગો નહિ આવે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે ‘મનુષ્ય ભવમા સાચી કમાણી કરી લેવા આ ટાણુ મળ્યું છે’ “યાદ કરે સો આખાદ, ભૂલે સો ખરખાદ” માટે પ્રમાદને તણ વીતરાગના પથે વળ સમજવું હોય તો તક સોનેરી છે કારતક મહિને કણખી ડાહ્યો થાય કે હવે શેરડી વાવી હોત તો કેવું માફ થાત ! ખૂબ વરસાદ વરસી ગયો વાવેતર કંઈ કર્યું નહિ, કેવળ ખડ

થયા હોય તેની જેટલી વેદના, તેના કરતા અને તબક્કા વેદના નારહીના બવોમા છે

સખ્યમયસુ અસ્તાયા ચૈયજા ચરિતા મય ।

નિમેસન્તરમિત્ત ડપિ, જ માતા નરિય ચૈયજા ૧૭૫

સવભવોમાં અચાતા વેદનીય લોગવી પણ નારહીમાં તો નિરતર અચાતા લોગવી છે એક આખનુ મનુ મારીએ, તેટલી વાત પણ શાન્તિ મળતી નથી આંહી શ્રી ગીરજાશર કપુરજી શેઠ તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉચ્ચમશી ભારતીયા, બે ભાઈઓએ સનેહે જિંદગી પચાંત પ્રજ્ઞાવ્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂજ્ય મહાસવીજીએ ઉપસહાર કરતાં રૂઝ માંબુ કે જેઓ પ્રજ્ઞાવ્ય મત આદરે છે તેઓ ભગવાન સમ્માન છે હંજુ ઉધમા કેમ પડયા છે? અમતમાથી જગી મત લઈ જ્યો પાપમાથી જગી પ્રજ્ઞાવ્ય પાળવાથી માનસિક અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શુ નાના છે? સમજ લુના ઘરમાં આવો એક રાતનું પ્રજ્ઞાવ્ય પાળે તેને એકસો એકી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સમૂહીમ જીવાને અભયદાન મળે છે અગ્નિમા ઈધણ નાખ્યા કરશે, તો અગ્નિ ક્યારેય તૃપ્ત થશે નહિ. તેમજ ઈન્દ્રિયોને વિપયોને, ખોરાક આપશે તો તૃપ્ત થશે નહિ ઈન્દ્રના ભવમાં ધણી ઈન્દ્રાણીઓને લોગવી છે છતાં આ જીવ તૃપ્તિ પામ્યો નથી. આત્માના મરૂપમા રમણતા કરવા માટે પ્રજ્ઞાવ્ય મત લેવાનું છે મૃગાપુત્ર માતાપિતાને વગી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસર કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ મું

સં. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રરુપ્યા. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે:

“સઘ્ભવેસુ ઝસ્તાયા, વેયળા વેદિતા મય ।

નિમેસન્તરમિત્ત ડપિ, જ સાતા નતિથ વેયળા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ જીવને વિષે શાતાવેદનીય ઘણી લોગવી. જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હું જ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આત્મ-ધ્યાન છે. બીજાને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ જો સહન કરે, તો ઘણા કર્મની નિર્જરા થઈ જાય આત્મ અને રૌદ્રધ્યાન સંસારના હેતુ છે ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સંયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે જ્ઞાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય, મોક્ષના અનતા સુખ મેળવવા હોય, તો આત્મ અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જા રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-ફાટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બધાય છે પોતે રુવે, પીટે, હું જ પામે, અને બીજાને ગૂરણા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું રૂપ

ભિગી નીકળ્યું પાછી શું ! મારે આ અવસર મળ્યો છે, તેનો ઉપયોગ કરી શ્યો. જીવનને બરબાદ ન કરે માનવજાતમાં વીતરાગની વાણી સાબળવા મળી, સાબળ્યા પાછી જીવનમાં જીવારવાને બદલે તમે શું કરી રહ્યા છો ? દુઃખ આવે ત્યારે રડવા માંડે છો, આકુળવ્યાકુળ થઈ જાઓ છો. દુઃખમાં રહે તે કાયર છે આત્મધ્યાની છે, અને જીવનને ભૂટી માયા કપડ સેવનારો રૌદ્ર ધ્યાની છે. દુઃખી પ્રત્યે દિલ દ્રવી છે તે પ્રમ ધ્યાની છે અનુકંપા એ સમઠિતીનું લક્ષણ છે જીવનના દુઃખને દેખી કંપવું તેનું નામ અનુકંપા.

જીવશ્રીને પાણીમાં તરફડવી જીવે, ત્યાં તરવ કહેશે કાઠો જીનો તરફડાટ મારાથી જોવાતો નથી કૂવામાં સિંહ પડી મથેલો તેને જોમ પી સાહેબે કાઢ્યો હતો. કેવું જોખમી કામ ! ઉપરથી બહુક વાઠવાની જીભજીભો તૈયારી કરતા હતા, હમણાં સિકાર કરી નાખીએ. પણ જોમ. પી. સાહેબે કહ્યું “રહેવા દ્યો. જોની મેં નીકળી જશે” નિસરણીઓ મગાવી, કૂવામાં ઉતરાવી. સૌ દૂર બિભા રહ્યા સિંહ નિસરણી ઉપર બેઠી બહાર નીકળી ગયો. આનું નામ અનુકંપા કહેવાય. પ્રમ એ જ કહેવા માગે છે.

હવા પ્રમ કા મૂલ છે પાપ મૂલ અભિમાન
તુલસી દયા ન ઊઠીએ જળ લાગ પદમે માણ

અહિંસા-હવા એ જ પ્રમ છે જેના હેવામાં જીભ પ્રત્યે દયા આવી તો જીભ જીવે. પણ તેની દયા ખાશે જેને અન્ય જીવોને કબ કં માજશે. ખાતર ફેરતા પૂવક મામાં છે દયા ખાપી નથી તેવાઓને પરમાધારીઓ અનેક જાતનાં

હું જો આપે છે એ નારકીના જીવોને સૂવા માટે શય્યા મળતી નથી. કાટાની પધારી અને અસ્ત્રાની ધાર જેવી ધરતી ઉપર ચાલવાનું હોય છે

निच्वभीषण तत्थेण, दुद्धिपण, वहिपण य
परमा दुहसंबद्धा, वेयणा वेदिता मय ॥७१॥

મૃગાપુત્ર કહે છે ‘હું માતા ! ત્યાં હું મૈશા “મારી નાખો, છેદી નાખો, લેદી નાખો,” એવા જ શબ્દો સાંભળવા મળે છે પરમાધામીઓ એકલું બોલતા જ નથી પણ તે પ્રમાણે જ કરી બતાવે છે અને નારકીઓ ભયભીત થઈ જાય છે, ત્રાસી જાય છે પરમાધામીઓ વૈતરણી નદીના પાણીમા બોળે છે આ વૈતરણી નદી પડ્-પાયથી ભરેલી છે નારકીના ગળામા શિલા બાધી નદીમા બોળે છે પરમાધામીઓ નાવા લઇને નીકળે, જેવા નારકીઓ નાવા ઉપર ચડવા જાય, કારણ કે નારકીને પણ મરવું ગમતું નથી, એટલે ત્રિશુલ હાથમા લઇને નારકીને લોકે અને પાછો પાણીમા ફગવી દે છે ચારે બાજુથી આગ સળગાવી વચ્ચે નારકીને રાખી શેકે છે જેણે જીવહિંસા કરી છે, આતરડી કઢળાવી છે, તેવા જીવોને નરકમા પશુની પેઠે ચાર પગે ચલાવે છે તેના ઉપર બે ચાર પરમાધામી દેવ બેસી વજન વધારી મૂકે છે

એક તો નારકી નપુસક હોય, અકિંતનું નામ ન હોય, તેમા અતિ બોજે વહન કરવામા આવે એટલે અશકિતના કારણે નીચે બેસી જાય છે પરમાધામીઓ પછી હાથમા બાલા લઈ કોપાયમાન થઈને આડના ઘોઘા મારે છે નારકી રાડારાડ કરે, પણ ત્યાં તેનું સાંભળનાર કોણ ? ત્રણ નરક સુધી

પરમાધામીઓ દુ ખ આપે છે ત્યાર પછીની નરકમા પરસ્પર
વેદના છે હે માતા ! આવી વેદના મે અનતીવાર વેદી તો
પછી સયમમા તો મને શુ દુ ખ પડી જવાનું છે ? ત્યાં કોઈની
ઓળખાણુ કામ લાગતી નથી બારમા દેવલોક બિરાજતાં
સીતાજીને વિચાર થયો મારો દિયરજી લક્ષ્મણુ ચોથી નરકે
રીખાય છે મારા માટે જેણે વન વગડા વેઠ્યા, લોગ આપ્યો,
લાવ તેમને બચાવી લઈ !' બારમા દેવલોકના ઈન્દ્ર પાંચમી
નરકનાં તળા મુધી કેણુ નારહી કેવા પ્રકારનું દુઃખ વેદે છે,
તે જોઈ શકે છે અને જઈ પણ શકે છે શવણુ પણ ચોથી
નરકે છે લક્ષ્મણુને ઉગ્રાસ્વાના બાવથી સીતાદેવ આબ્યા
લક્ષ્મણુને કહે છે તમે પૂવ ભવે મારા દિયર કતા અને હું
તમારી બાબી સીતા કવી આજે હું બારમા દેવલોકમાં ઈન્દ્ર
છુ તમે નરકમા છો લાવો, તમને ઉગ્રારુ એમ કહી એ
શ્રુતિકામાંથી ઉપાડે છે ત્યાં હાથમાંથી જેમ પાશે અરે, તેમ
પ્રગલ્ભો ખરવા માઠયા લક્ષ્મણુના જીવને અત્યંત વેદના
થવા માઠી કહેવા લાગ્યા મને ઇચ્છી હયો, હું જ્યાં છુ
ત્યાં જ હીક છુ મે કરેલા કમ મારે જ લોગવવા પડશે
સમકિતી જાતમા નરકે પડેલો કોય, છતા પારકાનો દોષ,
જેતો નથી અતે સીતાજીને પાછા બાલ્યા જરૂં પડ્યું
લક્ષ્મણુને નરકના દુ ખથી મુક્તિ આપી શક્યા નહિ. મમે
તેવા હયા ખાનાર બીજી ગતિમા હશે તો પણ આપણુ દુ ખ
તા આપણે પોતાને / લોગવનું પડશે. કેયે આ વાત ઉતરે
છ ? ઉગ્રાસ્વી હોય તો પાપ ન કરવું એવી હેમાથી પ્રતિજ્ઞા થ્યો

તિષ્ઠન્નહ્યપ્યગાહ જો પોરાણી આ મુસ્સહા ।

મદમ્મયાઞ્ઞા મીમાઞ્ઞો નરણસુ ચેષિતા મદ ॥૭૨॥

મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે અસહ્ય-સહન ન થઈ શકે તેવી તીવ્ર, ચંડ, પ્રગાઢ, ઘોર, દુ ખો સહન ન થાય તેવી ભીમ, મહાભયવાળી રૌદ્ર ભય કર વેદના મે સહન કરી છે મૃગા-પુત્રે જાતિસ્મરણ જ્ઞાનમા બધું જોઈ લીધું છે હવે ભોગમા લપટાય તેવા રહ્યા નથી. સચોટ જવાબ આપી દીધો સંયમ માર્ગે દુ ખ છે જ નહિ. સંયમ પથમા જે દુ ખ માને તે કાયર છે શૂર, વીર, ધીર, પુરુષ સયમ માર્ગે દુ ખને માનતો નથી જેઓ જ્ઞાનથી અતર્વૃત્તિ વાળ્યા સિવાય ધાર્મિક અનુ-ષ્ઠાન કરે છે, તેમા ઘણીવાર દોષ સેવી નાખે છે વર્ષાતપ કરતો હોય અને રાત્રે દશ વાગ્યા સુધી ટોપરા આવતો હોય. ઉપવાસ કરે, તેને આગલા દિવસે સાજો ચોવિહારના પચ્ચક્ષ-ખાણ કરવા જોઈએ, તપ કરવામા અતરની ધગશ હોય, તે જ સુદર રીતે કરી શકે છે બાકી તો છકાઈ-અઠાઈ કરનારાઓ પારણામા ખટોટાવડા કરીને ખાય વિવેક નથી, તે શું સમજ શે ! ઢોર-લાઘણુ તો ઘણા કરી નાખે છે, પણુ કર્મ ખપાવવા કરવાનું છે, તેવી સમજણુ વર્તવી જોઈએ ઉપાશ્રયના પગથિયા ચડી ગયા ને સાલણી લીધું, એટલે શું ધર્મના પૂતળા થઈ ગયા ? ધર્મ તો હાડો હાડ, હાડની મિજભા, રગેરગ આરપાર ઉતરવો જોઈએ, ત્યારેજ ખરો ધર્મી કહેવાય

જારિસા માણસે લોષ, તાયા વીસન્તિ વેયણા ।

પ્તો અણન્તગુણિયા, નરણસુ દુક્ખવેયણા ॥૭૩॥

મૃગાપુત્ર નરકના દુ ખોની ટકાવારી કહેતા કહે છે જે અહીં ઘોર વેદના ભોગવતો હોય ખાવા પીવાનું સાધન ન હોય, બહુ દુ ખી હોય, પગમા ભાહા, શરીરમા જલદર આદિ રોગ થયો હોય, એકજ શરીરમા ઘણા રોગ ભોગ

અમા હોમ તેની જોટલી વેદના, તેના કરતા અનલગણી વેદના
નારદીના જવોમા છે

મજ્જામવેસુ અસ્સાયા મેયજા વેચિતા મય ।

મિમલ્લત્તરમિસ ડવિ, જા સાતા તસિય મેયજા । ૭૭૫

ઝલલોમાં જ્યાતા વેદનીય લોગવી પણ નારદીમાં
તો નિરતર જ્યાતા લોગવી છે એક આખનું મંકુ માવીએ,
તેટલી વાગ પણ ચાન્તિ મળવી નથી આહી શ્રી ગીરભય કર
કપુરવદ રોક તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉચ્ચમશી ભારદીવા,
બે ભાઈઓએ સનેહે જિઠમી પય ત પ્રજ્ઞાવ્ય પાળવાની
પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂજ્ય મહાસતીઓએ ઉપસદ્દાર કરતાં ફર
માન્યુ કે જેઓ પ્રજ્ઞાવ્ય મત આદરે છે, તેઓ જનવાન
સમાન છે હજુ ઉઘમા કેમ પડયા છે? અમતમાથી જામી
મત લઈ સ્યો પાપમાથી જામી પ્રજ્ઞાવ્ય પાળવાથી માનસિક
અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શું નાન્ય છે? સમજ
જુના ધરમા આવો એક રાતનું પ્રજ્ઞાવ્ય પાળે તેને એકસો
એસી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સમૂહોમ જીવોને
અભયકાન મળે છે અગ્નિમા ધીવજુ નાખ્યા કરશે તો અગ્નિ
કબારેય તૂસ થશે નહિ તેમજ ઈન્દ્રિયોને વિવલોન્ન પ્રેરાક
આપશે તો તૃપ્ત થશે નહિ ઈન્દ્રના જવમાં ઘણી ઈન્દ્રાણીઓને
ભોગવી છે છતાં આ જીવ તૃપ્તિ પામ્યો નથી આત્માના
સ્વરૂપના રમજુતા કરવા માટે પ્રજ્ઞાવ્ય મત લેવાનું છે મૃત્યુત્ર
માતાપિતાને વગી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસર
હર્ષવારો.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ મુ

સ. ૨૦૨૧ ના દારતક સુદિ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રરુપ્યા. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર આલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે

“સઘ્વભવેસુ અસ્તાયા, વેયળા વેદિતા મપ ।

નિમેસન્તરમિત્ત’ઽપિ, જ સાતા નરિથ વેયળા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ લવને વિષે શાતાવેદનીય ઘણી લોગવી. જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હું બ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આત્મ-ધ્યાન છે બીજાને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ જો સહન કરે, તો ઘણા કર્મની નિર્જરા થઈ જાય આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન સ સારના હેતુ છે ધર્મધ્યાન અને શુક્લધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે શાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય, મોક્ષના અનતા સુખ મેળવવા હોય, તો આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જ રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-ફાટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બધાય છે પોતે રુવે, પીટે, હું બ પામે, અને બીજાને ગૂંચા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું રૂપ

ઝોઝમા ઝોઝુ ઝેઠ સાગરોપમના સાત ભાગ કરીએ તેનું
ત્રણ ભાગ અને પચોપમના અસખ્યાત ભાગે ઉઠી, અને
ઉત્કૃષ્ટા ત્રીસ કોઠાનકોઠી સાગરોપમનું બાધે છે એનો અવાજ
ઠઠ થ લાગે, રૂપ બિહામણુ ધાય, અમનોરૂ ગધ, અમનોરૂ
સ્પશવાળો ધાય એનો સ્પશ બિબરાની છાલ જેવો હોય
મનનો સદાય દુ ખીઓ હોય બ્યારે પૂછો ત્યારે કહે, દુ ખી
હુ મનમાં ઉદ્દેગ રહ્યા જ કરતો હોય આ બધાં અશાતાવેદની
કમનાં રૂપ છે દેણુ કરીએ તો ભરપાઈ કરવું પડે, તેમ કમના
કાશ્વો આપ્યો તો સોગવવા પડશે.

કમ ઉદયમાન ધાય, ત્યારે સોગવ્યા વિના છૂટકો
નથી ઠેટલાય ચોક રાખે, ખાવાપીવામાં ટાણુ આવે ત્યારે
સભારી સભારીને રહે સાફ ટાણુ હોય ત્યાં ચોકમય વાતા
વરણ ન હોય ત્યાંથી બિંબુ ઠરે. કોઈ ભાગી નાખે, પણ
મરેલા પાછા ઘોઠા જ આવતા હશે! આ અજ્ઞાન દશા છે તેવા
જીવેનુ ઉપાશ્રયે આવી સાંભળવું ફાક છે સામાયિક કરનારાં
તે જાનિયા હશે ખરાં! “મને જોણાવો તો હું જાડને પણ
શોવરાવી દઉ” એવા તો પોરસ કરે! જરે વને આવું ગમે
છે તો આવું ગમતું જ મળવાનું છે તો શુ સદાય રહવું
પડે એવું વને ગમે છે? ન અમતું હોય તો ચોકને દૂર કર
ઉદ્દેગ ઠાક. દેહન કરવા જેવું નથી વત્સાર્યસૂત્રમાં કહ્યું ॥

‘નગત્કાય સ્વમાર્જો જ સેવેગ ભૈરામ્યાર્યમ્’

જનવને દેખી અને આ ઠાકાને દેખીને જીવને સવન
ધૈરાગ્ય આવવો જોઈએ કોઈ કાયમી રહેવાનું નથી. જૂના
માસવા માટે છે ને નવા પેઢા ધાય છે એમ જનતની પર
પરા બાબત જ કરે છે

“સંસારના આ ધામમા વિશ્રામ છે દિન ચારનો”

આજે તો જિંદગી ટૂંકીને જ જાળનો પાર નથી માફદેવી જેવા પુણ્ય નથી કે પાપ હજાર પેઢી જુઓ માફદેવીનું કોડ પૂર્વનું આયુષ્ય, તેમા કોઈ દિવસ માથું નથી હાથ દાત કે દાદ પડ્યા નથી કોઈ દિવસ વેઇને આગણે ખોલાવ્યા નથી કેવી દયા પાળી હશે, ત્યારે આવા શાતાવેદનીતા સુખ પામ્યા હશે ? આટલા મોટા આયુષ્યમા માફદેવીએ ક્યારેય પણ કોઈ અશુભ સાલજી નથી મહાં છંદગીમા જોયું નથી. જ્યારે તમે તો કેટલાયને કાધે ચડાવી મેલી આવ્યા હશે ! આવા અનુભવ છતાં વૈરાગ્ય કેમ આવતો નથી ?

શાણી સુમતિ, રૂપગુણનો ભંડાર, મહારાજની દેશના સામળવા જાય છે સાધુ પાસે જાત જાતના દર્દીઓ આવે સાધુ પાસે ભવરોગ મટાડવાની દવા છે સાધુ પુરુષ માનસ શાસ્ત્રના અધ્યાસી છે તે કુશળ છે સત્ય, સયમ, પ્રહાર્ય, અપરિશદ્દ દશા તેમને વર્તે છે, બોધ દેવાની લાયકાતવાળા છે ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા થઈ જાય તો બિધુ મારી નાખે

બોધ દેવાવાળો આત્મશુદ્ધ એટલે આત્માનું દમન કરનારો હોય, નિર્મળ આત્મા હોય એ જ આ ધર્મકથા કહેવાને લાયક છે

બોધ દેનાર દાતા એવા મહાન સંપૂર્ણ જ્ઞાનીની ઉજ્જવળ વાણી રૂપ રત્ન જેના સુખમાથી ખર્ચા છે, તે વાણીને ગણુધરોએ અચિત કરી છે તે વાણીના પ્રચારક સત પુરુષો છે આવા પુનિત સત મહાત્માઓ પ્રજાનો દિવ્ય સંદેશો, ગામડે ગામડે

ફરી, ઘેર ઘેર પહોંચાડે છે ધમની પ્રભાવના કરી રહ્યા છે
આત્મ હદી જોને અધ્યાત્મ હવા આપી ભવશૈલ મટાડી રહ્યા
છે, આવા મુનિઓ પાંચમાં આરાના પાંચમાં પરમેષ્ઠી
ભજવાન છે

મુનિજોષ આપી રહ્યા છે શાળી સુભતિ સામજે છે
હૈયામાં વાત જોસતી જાય છે નિષ્કૃષ્ટીની વાણી છે નિર્બ્યાજ
સેવા છે કાંઈ જલ્લો માગતા નથી મુનિ જોષ આપે છે, કે
જન્મ ત્યા મૃત્યુ છે ચાર ઝતિમા અવતાર સર્થ મરવાનું તો
ચાકકસ છે, જ મ મયો જો જ મૃત્યુનો સંદેશ છે હવે
મૃત્યુ માય કેનું ? મરે છે કેણું ? છવ મરતો નથી, કે
દીકરા દીકરા, કરીને રહતા હોય પણ થજ તો અહી પડ્યું
છે કેમ રાખતા નથી ? ત્યારે દીકરા તે કેણું ? છવ, તે
દીકરા જણતા હોય તો તેની કિમત કરી નથી તેની
સેવના ખેવના કરી નથી. પુત્રગણના બાવ આંકયા છે શરીર
તે તો પુત્રગણનો પિ. છે દ્રીટમેટ' કોની કરો છો ?
ફપી કાયાને જ હજો છોને ? અરૂપી આત્મા આનંદ બન
ધિતન્ય દેવ છે પ્રકાશનો પુજ છ જોવા સતચિદાનંદ
આત્માને ભૂલી કે દીકરા ? કહી રહી પડે છે પણ દીકરા
વારો નહિ, છ તેનો નહિ મારા છોકરાનું શુ મયો ? અરે
તારા વિના કયા મારાનો વશ વહ્યો જતો હતો ? જોકલો
આવ્યો ને જોકલો જવાનો છો જ મ પાછળ મૃત્યુ અવરથ
છે જે જાય છે તે નિત્ય છે તો નિત્ય જોવા આત્મતત્વની
જોળખાણ કરવી જોઈએ.

તે તમિ આ આત્મ-તત્વને યથાથ સમજતા છે તો

રડવું આવે નહીં, આત્મા કયાય મરવાનો નથી, મરે તે આત્મા નહિ ત્યારે રૂવો છો કેને ? શરીરને રોતા હો તો રાખી લ્યો. આ પડયું ! તેને તો હાથેથી ઉપાડીને સળગાવી આવો છો. દુનિયામાં કેવી અજ્ઞાનતા છે ? લોકો મરતની માથાફૂટ કરે છે

મુનિનો બોધ સાંભળીને સુમતિ ઘેર આવી ચૂલો સલાળે છે વેકેશનમાં છોડરા ઘેર આવેલા એક સોળ વર્ષનો અને બીજો અઢાર વર્ષનો છે તળાવે ગયા ગમે તે રીતે પડ્યા હશે રૂખી મૂવા ગામલોઠ બન્નેની લાશ લઈ ઘેર આવ્યા બે બાળકો, ધોળા ફૂલ સરીખા, મોઢે આવેલ કાળિયો જૂટવાઈ ગયો છે, ત્યારે કઈ માતાનું હૃદય સ્થિર રહે ! સુમતિએ મુનિનો બોધ સાંભળ્યો છે, વિચાર્યું, આ તો આગણે આવેલા મહેમાનોએ રજા લઈ લીધી છે શેઠ ઉધરાણીએ પરગામ ગયેલા છે જ્યાં આવે ત્યાં સુમતિને ઉઠાસ જોઈ સુમતિ તો બંને બાળકોને અલાયદા ખડમાં સુવરાવી, જોડાડી, લમણે હાથ ઢંધને બેઠી છે મુનિએ આપેલા બોધનું મનન કરી રહી છે ફૂટણા-પીટણા કરવા નથી ગામની બેરીયો ભલે થૂટી ખાતી હોય પણ મારે કમ બાધવા નથી તેવો પાકો નિશ્ચય વતે છે શેઠ પૂછે છે ‘ કેમ ઉઠાસ બેઠા છો ? આજે મોઢા ઉપર ઉલ્લાસ કેમ દેખાતો નથી ? ’ સુમતિ કહે છે પાડોશમાં લગ્ન હતા, ત્યારે કગન ઉધાર લીધેલાં હતા તે કગન તે પાછી માગવા આવી પણ મને ગમી ગયા, એટલે રાખી લેવા છે, પાછા દેવા નથી એટલે અગઢ થયો છે શેઠ કહે છે, આવી કાલી વાત શું કરે છે ? કોઈનો રૂપિયો ઉધાર ન રાખનાર, આ હું શું બોલી રહી છે ? સુમતિ

કહે છે, 'સાચી વાત છે પરંતુ બહે કગન મને ઝમી ઝમા
એટલે દેવાં નથી.' શેઠ કહે ઉધાર લીધેલી વસ્તુ પાછી
હઈ દેવી એમણે, તે આપણાથી રખાય જ નહિ. જેનાં હોય
તેને પાછાં હઈ દે સુમતિ કહે 'તેમ ॥ તો આલો
રત્નનાં કહ્યો દેખાડુ ' જ્યાં બન્ને બાળકોનાં મુખ પડ્યા છે
ત્યાં શેઠને લઈ જઈ બન્ને બાળકોને મૃત અવસ્થામાં પડેલા
દેખાડ્યા

શેઠને તો આ એઈ મૂઝાઈ આવી ગઈ ધરણી ઉપર
હળી પડ્યા આત ધ્યાન કરવા મડ્યા સુમતિ આત્માસન
દેવાં કહેવા લાગી 'હજી હમણા જ તમે મને કહેતા હતા
કે જેના રત્ન કહ્યો હોય તેને પાછા દેવાં જ પડે, ઉછીની
વસ્તુના આપણે માલિક નથી' તો આ પુત્રના મુખ તે
સ સારના ઉછીતાં લીધેલાં મુખ છે જો કાચમના રહેવાના
નથી કાતો તેની હયાતિમાં આપણે ચાલી નીકળીએ અને
કાતો આપણી હયાતિમાં તે ચાલી નીકળે. બેમાંથી એક વસ્તુ
તો જરૂર થાય તો પછી શોક કરવો શાને ? જન્મમાં તેનું
મૃત્યુ નિશ્ચિત છે માટે પશ્ચિત મરણે મરવાની તાલીમ થયે.
ખાલી દૂસ પહેર્યેથી સૈનિક ન કહેવાય સાચા સૈનિક બનવા
માટે તાલીમ લેવી પડે છે

મુગાપુત્ર માતાને કહે છે સવ ભવોને વિરે મે અશાતા
વેદની કમ ભોગવ્યા છે દેવગતિમાં પણ જમદો ॥ ત્યાં
પણ ઝગડા થતા વજના માર પડે છે જેનો છમાસ મુખી
દુ ખાવે: રહે છે તિયમમાં તો આપણે નજરે નીકળીએ
છીએ દેડકાનો જીવ જતો હોય અને મગદાને આનંદ

આવતો હોય છે. કેટલાયના શી ગડા સડી ગયાં હોય છે. અહર શુવાત પડી ગઈ હોય છે એવાં ઘણા પશુ પાંજરા-પોળમાં જોઈએ છીએ કેટલાય ફૂતરાઓ પેટના જેવડ વળી ગયા હોય છે આપણી બહેનો રોટલી કરે ત્યારે ફૂતરા માટે ધ્યાનકી કરે, શું આટલી ધ્યાનકી ફૂતરાને થઈ રહે ? તમારે કેટલી રોટલી જોઈએ ? ઘરવાળી કહે, આજે લીલોતરી નહિ થાય તો કેવા ધમપછાડા કરે ? પડખે સૂકું શાક હોય તો જ ચાલે ચટણી, અથાણા અને પાપડ તો જોઈશો. આજે કેટલા બધા ફૂંદ વંધી ગયા છે ! બળદ કે ફૂતરા કયા ફૂંદ કરવા જાય છે ? ગધેડા ઉપર કેટલા બોળ ભરે છે, વળી ઉપરથી માર પડતો હોય તેને કોણ ચારે નાખે છે ! બીકરડા ફરીને, પેટ ભરતો હોય છે

આવા અવતારો આપણે કેટલા કર્યા હશે ! અનતા ભવ તિયશ્વના કર્યા અને નરકમાં તો આખી ચીને બિઘાડીએ તેટલીય શાતા નથી એવું ખૂબ ખૂબ હું ખ મૃગાપુત્રે લોગ-બધું છે, તે જ્ઞાનમાં જાણી રહ્યા છે, તેથી માતા પિતાને કહે છે, કે હવે મને સ સાર જ્યોતો નથી, મને રજા આપો 'મારે હીક્ષા લેવી છે' હીક્ષાને સાચો વૈરાગ્ય લાગ્યો છે, એમ માતા જાણે છે પત ગિયો રગ નંથી કે તડકો લાગે કે બિડી જાય પણ મજાડિયો રગ લાગી ગયો છે, માટીનો ગોળો તડકે મૂકે કે આગ પાસે મૂકે, ગમે તેટલું કરે પણ બિલટાનો પાકો થાય. લાખનો ગોળો હોય તે અગ્નિ પાસે કે મૂકે ઝોગળવા માટે તેમ છે હીક્ષા ? તારા વગર અમારું કોણ ? એમ જ્યાં સાબળે કે હીક્ષાની વાત માડીવાળે લાકડાનો ગોળો તે પ્રતિકૂળ વચન કહે, માર મારે, કે તરત જ માની જાય કે મૂકો લપ મૃગાપુત્ર એ

માટીના જોળા જેવો છે સાચો વૈરાગ્યનો રંગ હાગ્યો છે એ રંગ હવે જીવનમાં ભીતમાં વિના રહેશે નહિ

સુમતિએ શેઠને શાત્વના આપી, જન્ને પુત્રોનું નિહા રજુ કરાવ્યું પ્રસન્ન પડે ત્યારે સમતા રાખવી તેનું નામ સાધુ જ્ઞાન પામ્યા કહેવાય અને એજ જ્ઞાન પ્રમાણ છે માતા પિતાએ મૃગાપુત્રને પ્રથમ અનુકૂળતા વાળા વચન ક્રીષ્ણ હે પુત્ર ! બાવા મહિમય રત્નવાળા મહેલો, ઠર રમણીઓ બત્રીસબધ નાટકના ધમકાર આ બધું છેડી સયમ માગે વિચરવું ઠીક નથી છતાં હમ્યા નહિ ત્યારે સયમ માગના બાવીસ પરિસહ વણવી બતાવ્યા સયમ-માગની કુશલતા વણવી

હે દીકરા ! જેમ મેં પવત્ર ત્રાલવે તોળવો સહેલ નથી, તેમ આ સયમ માગમા ઠંઠાઠંઠ સુધી પહોંચવું મુશ્કેલ છે છતાં મૃગાપુત્ર અહગ રહ્યા મૃગાપુત્રે તે સામે ભવાન્તરમાં નારદીના હુ ખો જે પોતે ભોજવી આવેલ હતા, તેનું જ્ઞાન કહ્યું ત્યાં આજ ક્રીષ્ણાદીને મીઠી તેટલી વાણી પણ શાતા નથી સયમની મુશ્કેલી, નરકના દુઃખ પાસે કાંઈ જ વિસાવમા નથી મને રજા આપો મારે સયમ હોવો છે કેવી જાવના છે ! પુત્રને વૈયાસ થઈ ગયેલો જોઈ માતા કહે ॥

त विस्तम्भापिपरो छन्देन पुन पञ्चया ।

नवर पुन सामणो हुक्क निष्पदिकम्मया ॥૪॥

૫ દીકરા તારી જાવના સારી છે સયમ-માગમાં તું પૂરપૂરી રનાઇ ગયો છે તારી તીવ્ર જીરાસા સયમ લેવાની જ તા તારી ઈચ્છા પ્રમાણે કર દીક્ષા લેવાની રજા

આપી દીધી. આજ્ઞા આપી છતાં માવતરનો જીવ છે, એટલે કહે છે “હે દીકરા ? વિશેષમા એટલું જ કહું છું કે ચારિત્ર લીધા પછી મદવાડ કે રોજ આવશે ત્યારે સાવધ વેદુ તો થાય નહિ ત્યારે તારી સેવા ચાકરી કોણ કરશે ? તારી સાર રાજાજી કોણ રાખશે, એ ચિના થાય છે” માતાનો પ્રેમ ઉદ્ધર્યો છે દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા તો આપી દીધી, પણ દિલમા આ વાત ખૂટે છે હવે મૃગાપુત્ર માતાને શું જવાબ આપશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૧ સું

સંવત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૯ ગુરુવાર, તા. ૧૨-૧૧-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રકૃત્યે સિદ્ધાંત પ્રરૂપા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે.

પુત્રનો ઉત્કૃષ્ટ વૈરાગ્ય જોઈને માતાએ કહ્યું - હે પુત્ર ? જેમ તને સુખ ઉપજે તેમ કર હું તને સયમના માગોથી રોકી શકવા સમર્થ નથી પરંતુ વિશેષમા એટલું કહું છું કે શરીર પોતાનો ધર્મ મૂકતું નથી સાધુપણમા રોજ હુમલો કરે ત્યારે નિર્વંધ ઔષધ ક્યાથી મળશે ? તારી સુખશાતા કોણ પુછશે ? કોણ વૈયાવચ્ચ કરશે ? સાધુથી કૃતનડ એટલે વેચાતું લેવાય નહિ પૈસા સસારી આપે તો પણ લેવું કલ્પે નહિ કારણ કે જો તેમ સાધુ લે તો ગૃહસ્થની શેહમા તણાવું

પડે તેમ વળી કોઈ ઔષધ રાતવાસી પણ રખાય નહિ વસ્ત્ર, પાત્ર, કળશ, પાપપુષ્પજ્વ, આસન એ સિવાય હવા, ખામ કે લવીંગનો કાણો પણ રાતવાસી સાધુથી રખાય જ નહિ આવો સાધુનો ધર્મ ભગવાને કહ્યો છે

જે સ્વયમભાગ મા છીક્ર પાડે છે તે વાસ્ત્રિમા મિળ્યા છે સાધુના પશ્ચમકામવતના રૂપર ભાગા છે, તેમા જેટલા ખીલા મિળ્યા પાડે તેટલું વાસ્ત્રિ હઝમગતુ અણાથ મા? વાસ્ત્રિમાં મજ્જમ રહેવાની ખાસ જરૂર છે આજે તો સાધુ માટે થઈ અમદાવાદ કે મુંબઈના વૈદ્યોની હવા આવે, બહી સ્થાનિક વૈદ્ય કાલે નહિ, પડર પડર દિવસના પડીકાં પાસુ સહ સ્તે આવે, આ બધું શું છે? ગૃહસ્થ સરીખુ જીવન ધનુ કે બીજુ કાઈ? મતોમા આવાં છીક્રો પાડનારને સાધુ કેમ કહેવાય? જેમ શાટલો નિર્દોષ વઢોરે તેવી રીતે ઔષધ પણ નિર્દોષ હોય તો વઢોરવું કહ્યે વળી હવા કે જેની અંદર પરમાટી કે અભક્ષ્ય વસ્તુ પડતી હોય તેવી હવા પણ હેવી ન કહ્યે આવી હવાનો પ્રતિકાર કરી દેવે. કોઈ વેધ કહે કે મૂળીયા લાવીને બધાણુ કરી હઈ, તો મટે. તો સાધુએ એમ જ કહેવું જોઈએ કે મને તે ન કહ્યે

રાજ એ કર્મના ઉદયકાળથી આવે છે જેવો કર્મનો અખાધાકાળ પૂરો થાય કે તરતજ કર્મ ફળ દેવા હાજર થાય છે સ મુખ થયા પછી તેને તાવ આવતો હોય ને ક્રિન્નેકશન આપ એટલે તાવ ઉતરી ગયો, પણ જરમીની અસર બીજી રીતે ભોગવવાની જિભી થાય છે અળામાં ચાકા પડી જાવ, કે કાનમાં બહરાશ આવી જાય એમ વેદની રૂપબદ્ધી નાજે,

પણ જે વેદની કર્મ ઉદયમાન થયું તે તો ભોગવ્યેજ છૂટકો છે. વેદની કર્મને ઈન્દ્ર પણ ફેરવી શકે નહિ, તો ડોક્ટર-વેદની કર્મ તાકાત છે? વેદની કર્મ ભોગવાવું પૂરૂ થાય, ત્યારે જ જીવને શાંતા વળે છે. દવા કઈ કરી શકતી નથી પણ મન ઢીલું-પોચું છે, ટકી શકતો નથી, તેને દવાની જરૂર રહે છે. કેટલાય એવા કંઠ નનવાળા હોય છે કે દવા ન જ લ્યે તેને પણ ચાલે છે ને! કેટલાય એવા વહેમીલા હોય છે કે માતાજી પાસે બાધા લઈ આવે ભૂવો કહેશે, પગે લાગી, હીવો કરીને ખાવું, બાર મહિના લગી કર્મને અને પાછા આવશે ત્યાં સુધી દવા નહિ લેવાય અને લેશે તો અસર નહિ કરે ત્યાં ભૂવાના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી દવા ન લ્યે તો પણ ચાલે કયા આધારે ચાલે છે? માનતાના આધારે તો તમે પણ માનતા કરી નાખો, જગવાનનો સિદ્ધાંત છે, તે એમ જ કહે છે કે તારા કર્મનો કબાલો પૂરો થશે એટલે મરી જવાકુ. તો બોલો! દવા ઈન્જેક્શનનો ડોઝ કરવાની જરૂર રહે ખરી? જે કે આપણી સ્થિતિ તકતી નથી એટલે આપણે બધું કરીએ છીએ પણ શ્રદ્ધા સાચી રાખવી

વીતરાગના વચનમા શ્રદ્ધા રાખો ડોક્ટર કહે, કે ડાયા-મિટિસ છે, આ નહિ પીવાય, ગળપણ નહિ ખવાય, ભાત કે ખીચડી નહિ ખવાય, રોટલી પણ નહિ ખવાય, એકલો આજરાનો રોટલો ખવાશે આટલી ચરી ખતાવે તે પાળવા તૈયાર રહે ચરણી વધી ગઈ હોય તો ડોક્ટર કહેશે, લૂણુ-પાણુ ખાવું પડશે, તો દેહ દ્રષ્ટિએ કરવા તૈયાર દિવાળી જેવું પર્વ હોય, માળાપ કહેશે, લાઈ! તું મીઠાઈ નહિ ખા તો અમારે ગળે કેમ ઉતરશે? ઢીકરો કહેશે, મને ડોક્ટરની

મનાઈ છે આટલામાં માળાપ સમજી જાય અને જો જોમ
 કહે કે મને જાણ છે તો કહેશે આવી તે જાણ હોય ! માર
 દિવસ દિવાળીના તો છૂટ હોવી જોઈએ મુશી કહેવાનો એ
 છે કે આત્માની ગરજ નથી એકલા શરીરને જ જોળખજી
 છે આત્માનું ગમે તે થાવ જોળખાણ જ નથી તમે કેણ
 છો ? શરીર તો માટીનો પિંડ છે !

શાનીઓ કહે છે જેને આ સંસાર સમુદ્ર તરવો છે,
 તેને આ દેહ તે નૌકા છે જીવ નાવિક છે, નાવ સામે
 કિનારે લઈ જવી છે પછી નાવને ઊડી દેવાની છે આ કામ,
 કાયા રૂપા જેવી છે કાચી માટીના ભાક જેવી છે જોમા જે
 ઘેતન્ય જમીરસ બરેલ છે તેનીજ કિમત છે બીજી કોઈ
 ધીજની કિમત નથી દેહ છૂટવાનો છે જોવી અડીખમ મઠા
 વત સાધુથી કૃતગઠ કે ઉદેશીક-સામુ આણેલું કહ્યે નહિ
 કોઈ ગૃહસ્થ મુનિ પાસે આવીને કહે, હે મુનિ ! આપ તપ-
 સ્વી છો આપના બ્રહ્મચર્યવત તપ પ્રત્યે મને બહુમાન વર્તે
 છે હું સેવાભક્તિ કરવા ઈચ્છુ છું મારે સ્વીકાર કરો

શ્રી આચારાજ સૂત્રમાં સાધુ જીવન માટે જાણ કામદા
 દર્શાવ્યા છે તે કામદાનો ભગ કહે તેને મારે પ્રાપ્ત
 ક્ષિત વ્યાર છેડ સૂત્રોમાં જણાવ્યું છે અતિક્રમ વ્યક્તિક્રમ,
 અતિમાર અને અણમાર વડે પાપ લાગે, તેનું પ્રાપ્તક્ષિત
 લેવું પડે છે આવી જમી જતની વાત, ભગવાને આચાર
 રાજ સૂત્રમાં સમજાવી છે કોઈ ગૃહસ્થ કહે, મને તમારા
 પ્રત્યે માન છે હું તમારા તપ, સંયમનો પ્રશંસક છું,
 તમારા મારે જિજ્ઞાસા જિજ્ઞુ વજ્ર મલમલ તૈયાર છે પાપ

પુત્રજી, રત્નોહરજી, પાત્ર, કબલ તમારે માટે લાવ્યો છું
 આપ તેને સ્વીકારો ત્યારે ભગવાને કહ્યું છે કે હે આયુષ્માન
 શ્રમજી ! તારે એમજ કહેવું કે હું તમારા વચનનો આદર
 કરતો નથી, રૂડું જાણતો નથી, મેં બધાનો ત્યાગ કર્યો છે
 આ પાપ ન કરવા માટે તો દીક્ષા લીધી છે અને સંસાર
 છોડીને સયમી બન્યો છું હે દેવાણ્પ્રિયા ! હું વિરતિવત
 છું, મને આ કદંપે નહિ ગૃહસ્થને એમ વિચાર થાય કે
 પ્રગટપણે કીધું એટલે ના પાડી, પણ છાનુ રાખ્યું હોય તો ?
 રાખ બનાવી રાખી હોય જાણે કે સાધુને સંજોગમ થયું છે,
 વહોરો એમ કહે, ત્યારે સાધુ પૂછે કે જોલો, કેના માટે
 કર્યું છે ! ત્યારે કેટલાય કપટથી વાત કરે કે અમે તો
 ઘણીયેવાર બનાવીયે છીએ એક તો ન કદંપે તે જૂઠું જોલોને
 વોહરાવું એમ શાને કરવું પડે ? સાધુને તો ઘણાય ઘર છે,
 તેને શું ખોટ છે ? સાધુને તો બંને હાથમા લાડવો છે
 બાકી આઘાકર્મી આહાર વહોરાવનારા, વહાલા થનારા
 મહાપાપી છે તેવાઓને ગર્ભમા ગળવું પડશે માટે હંમેશા
 સાધુને સયમ પળાવવાના કામી થાજે પણ ભગવાના
 કામી થાશે નહિ તમે સાધુના ‘અમ્માપિયરો’ કહેવાઓ છો,
 તો પછી તમે સાધુના વ્રત-પચ્ચક્રબાણ પળાવવામા રાજી કે
 ભગવામા ? બ્યવહારથી કહેવાય છે કે સૂઝતા-નિર્દોષ
 આહાર-પાણી આપશો તો સયમમા પ્રમાદ નહિ આવે.
 ધ્યાનમા સ્થિર થવાશે સાધુના ચારિત્રની જ કિમત છે
 ઉપરના વેશની કંઈ કિમત નથી દીક્ષા લીધી તે જાણી,
 સમજી, વિચારીને લીધી છે ભગત-લીજારીની કેણુ દવા
 કરે છે ! કેણુ દૂધના પ્યાલા પાય છે ? એ જો સહન કરે

છે તો તુ ધમન્ય માટે સહન કરવા કેમ તૈયાર ન થા !
સહન કરીશ તો કમની નિર્જેરા થશે કમ ખપી જશે.
સહનશીલતા રાખીશ તો રોગ કાંઈ લેશે. રહેવાનો નથી.
રાજની સ્થિતિ મર્જાદિત છે સનતકુમાર જાકીને સાતસો વધ
રાજ રહ્યો પોતાને મટાડવાની લાખિ પ્રાપ્ત થઈ હોવા છતાં
ઉપયોગ ક્યો નથી કારણ કે કમ ખપાવવાની દ્રષ્ટિ છે

આજે તો કેટલાયને ઘેર પલ્લગ પાસે ટીપાય ઉપર
બે-ત્રણ હવાના બાળક રાખ્યા હોય, તેની ચોભા બાણે વળી
કેટલાકને સાવજનિક હવા બે આનામા મળતી હોય તે
બરાબર ન હોય એમ માની જોઈ આનાના ડોક્ટરે. ડોક
ટરની વીઝીટ કરાવે, આમાંજ શુ તમારા પૈસાના પ્રદર્શન
થયેલા માને છે ? કેટલાકને તો વળી ફેમીલી ડોક્ટર હોય,
રાજ બજાર પૂછવા આવતા હોય ક્યા તો બુલ્બો ! કયા
બમવાનના ઘેલા છે તે તો કહો ! રાજ ઉલ્લેહરી કરે ચારે
બુલ્બે પે/ ચાને બારે છે ? ઉનો ચા પીએ અને પછી તે
ઉપર ટાકો આઈસ્ક્રીમ ખાય પછી રોજ ન ચાચ તો બીજી
શુ ચાય ! આમળના માણસોને ભાત રાંધતા આવડતા ન
હતા ? કે રાંટલો અને ફાળ સિવાય બીજી વાત જ નહિ !
આજે તો દૃઢ વધી ગયા છે સવારથી બપોર સુધી રાધનારી
લેડીજ આવતી નથી કાચુ, પાકુ વધારેકુ, વાટેકુ એમ
ઠઈઠ બીએના દૃઢ વધી ગયા છે ખાલી બે રાંટલી, પલ્લ
પલોજીવનો પાર નહિ ખરી જૂએ ખાવાનું છે નહિ નહિ
મહેનત, ખા/લેથી પાટલે અને પાટલેથી ખાટલે, વચ્ચે આવે
હવાના ખાટલે. બીબાને ખાવા પૂરું મળતું નથી ત્યારે કાઈ
માહેનને અન્ન પચાવવાની ગાળીઓ ભેંધએ છીએ ! નહિ

જપ-તપ, ઝોકટાઢૂ, ઉપવાસ, પછી રોગ ન હોય તો હોય શું ? લોક વરણુ ખાસ કરીને માદુ પડતુ નથી તેને ડોકટર કે ઈન્જેકશનોની જરૂર પડતી નથી. આતે બધાની વાત કરી છે. જેવી ટેવ પાડો તેવી પડે સવારમા ઉઠી ખાવાની ટેવ પાડો તો તેવી ટેવ પડે અને પોરસી કરવાની ટેવ રાખો તો સવારમા ઉઠીને ખાવાનું મન પણુ ન થાય ઘણા વર્ષોતપ કરે છે તે ટેવાઈ જાય છે. તેને સંભારવું પડે કે આજે ખાધા વાર છે કે ઉપવાસનો વાર છે ? ઘણા ઉઘાડા પગે ફરનારા હોય છે તે પણુ ટેવાઈ જાય છે જે શરીરને પોચલુ કરે છે તે ટક્કર શું ઝીલી શકશે ? આગળના માણસોને જે ચાર માઈલ ચાલવું તે રમત વાત હતી

આજે તો સ્ટેશન સુધી જલુ હોય તો ટાગો ગોતે, શું તારા ટાગા ભાગી ગયા છે ? કે પછી પોઝીશનમા પકચર પડે છે ? આવામા જ લેવાઈ ગયા અને ડોકટરના ઘર ભરી ફીધા શરીર પાસેથી કામ હત્યો, તો શરીરમા સ્ફૂર્તિ રહેશે ગાંધીજી સત્રીના ખારથી જે સુધીના સમયમાજ સૂતા કેટલુ કામ કરતા ? તમે જોઈ રહ્યા છો કે એમ. પી સાહેબ નેલું વરસના થયા છે કેટલુ કામ કરે છે ? આજે ચરમા પણુ લગાડવા પડતા નથી તેમણે દેહને કેવી રીતે કેળવ્યો છે ? તેમનાથી નાની ઉમરના લડકાડીયા ખાય છે માટે વિચારો, આ થોડી જીદગીમા ઘણી કમાણી કરી લેવાની જરૂર છે આ શરીર નાવા છે અને જીવ નાવિક છે. સસાર રૂપી સમુદ્ર છે. તરી જવા માટે અણુમોલ તક મળી છે આવો મનુષ્યજન્મ-કર્મ ખપાવવાની સધિનો અવસર-ફરી મળવો મુશ્કેલ છે તારે

તારા ખ્વભાવ-સ્વભાવમા આવવાનું છે તારા ઘરની વાત છે નાનું ઊંઠરું લગ્નમા ગમુ હોય ત્યાં રહે છે અને કહે છે, જલદી ઘેર આલો, અરે પણ અહીં બગલો ડીમડીમ વાગે છે તે તો જો, પણ તેને ત્યાં ગમતું નથી. ઘેર હાલો એવી રક જ્યે છે તમે ક્યાંક દશનામે ગયા હો, બે ત્રણ દિવસ થઈ જાય, જોલો કહો કે હવે ઘરભણી જવું છે ત્યાં વધારે સગવડ હોય, ઉતારો સારો હોય છતાં ઘર સાંભરે છે તો આ પણ સ્વધરની વાત છે સસારી ઘર તો બાકુલી છે શાશ્વત ઘર કમું ?

નમીરાજ ભગવાને કહ્યું

નમય જલુ સો કુવર, જો મગ્ગ કુવર ઘર ।

મત્થજ ગમ્મુ મિચ્છેજ્ઞા, તત્થ કુવરજ સામ વ ।૨૬।

જેને સશય હોય તે અહીં મકાન બનાવે પણ મને તો ખાત્રીજ છે કે જ્યાં જવું છે ત્યાં મારે મારે શાશ્વતો મહેલ તૈયાર છે હામસ્થ અવસ્થા છતાં પાકો નિર્ધુજ કેવો છે ? જ્યાં જવું છે ત્યાં તો શાશ્વતો મહેલ તૈયાર છે, કેવી વાત કરી દીધી ! તમારે ઘેર જવાનું છે કે નહિ ! નાના છોકરા જેવીયે બુદ્ધિ નથી ? કે બહારજ ભમવું છે ! જ્ઞાની કહે છે કે બહિર્દ્રષ્ટિ ઓછી આવર જોજ કરશે તો અનહક જ્ઞાન-દશ ન પામશે પછી આસ્ત્રિમા જૂલ ઘરો નહિ. પ્રલોભન લાલસા વાસનામાં છવ લપગશે નહિ. એકાંત દ્રષ્ટિએ જેમ મુર્ખ આલે તેમ અનિત્ય ભાવના આવતો ચાલશે. જેને આવી અરો અરો બીનરાગ દશા પ્રાપ્ત થાય છે તેને પછી સસારના કોઈ પદારથ કે લોભ વિલાસના સાધનો અગાવવાને

કો વા સે ઓસહ દેહ કો વા સે પુચ્છઈ સુહ ।

કો સે મસ ન પાળવા આદરિત્તુ પળામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કેણુ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કેણુ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કેણુ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનુ છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારુ કેણુ ? વહોરવાનુ શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેલુ સાધુને કદપે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો આલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો શુન્દો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારા છે એમ સમજવાનુ નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનુ કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોકટરને બોલાવે છે “ ડોકટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોકટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દંઢં દઉ એક સોય,” એમા એનુ શુ જાય છે ! યહી લલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજુ દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકળો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે જમણા બેરથી બીજુ દર્દ ઉભુ કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાંજે

કો વા સે ઑસહ' દેહ કો વા સે પુચ્છઈ સુદ ।

કો સે મત્ત ચ પાળવા આહરિત્તુ પળામપ ॥૭૯॥

હે માતા ? કેાણુ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કેાણુ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કેાણુ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનુ છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જાવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારુ કેાણુ ? વહોરવાનુ શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવુ સાધુને કહ્યે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો આવ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્હો કયો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનુ નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દહને પકાવવાનુ કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોકટરને બોલાવે છે “ ડોકટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોકટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉ એક સોય,” એમા એનુ શુ જાય છે ? પછી લલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજુ દઈ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજુ દઈ ઉણુ કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

કો વા સે ઓમહ' દેહ કો વા સે પુચ્છઈ સુદ ।

કો સે મત્ત' ચ પાળવા આહરિત્તુ પળામય ॥૭૧॥

હે માતા ? કેણુ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કેણુ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને લાત પાણી કેણુ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે. “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવસ્થની જાવજીવ સુધી ધર્યા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખસાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ. ગામડામા અમારુ કેણુ ? વહોરવાનું શુ થાયે ? માટે ટિકિત લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કહ્યું નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પ્રતો રહે છે અને પાછો આલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્હો કયો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અહરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દર્દ દઉ એક સોય,” એમા એનું શુ જાય છે ? પછી લાલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજી દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કેને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકજો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ બેસાડે છે તે બમણા બેરથી બીજી દર્દ ઉભુ કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાને

કો વા સે ઑંસહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈં સુહ ।

કો સે મત્ત ચ પાળવા આદરિત્તુ પળામય ॥૭૯॥

હે માતા ? કેાણુ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કેાણુ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને લાત પાણી કેાણુ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનુ છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જાવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી. વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ ઢાળે એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કેાણુ ? વહોરવાનુ શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવુ સાધુને કદપે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો આવ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્હો કયો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનુ નથી, પણ તાવની ગરમી અદરતા મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનુ કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોકટરને બોલાવે છે “ ડોકટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોકટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દર્દ દઉં એક સોય,” એમા એનુ શુ જાય છે ! પછી લલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજુ દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકળો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ બેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજુ દર્દ ઉભુ કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

કો વા સે ઑસહં દેહ કો વા મે પુચ્છઈ સુહ ।

કો સે ભત્તં ચ પાણવા આહરિત્તુ પણામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔષધ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને લાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ ઢાળે એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામઠામા અમારું કોણ ? વહોરવાનું શુ થાયે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કદાપિ નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો થાક્યો જાય છે અનિયમિતતાનો શુન્ડો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારા છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાર્ડેજ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉ એક સોય,” એમા એનું શુ જાય છે ! પછી લાલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ઓકળો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ બેસાડે છે તે જમણા બોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે.

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાંજે

આમ ગેદી-હડાની જેમ પીડાય, પણ દીકા લેવાનું મન ન થાય, દીકાના ભાવ ન થાય બ્યારે આંહી મુઆપુત્રને વેળવ કેટલો ! મુવરાજ પદવીનો ધણી, જત્રીસ કામની પૂતળી સરખી રમણીઓનો ધણી, પણ બ્યારે અહર બાવના બગે છે, ત્યારે માતાને કેવા સથાટ જવાબ આપે છે ! હે માતા ! હું મૂગની પેરે વિશરીશ મૂગલયાં કરીશ. પોતાની હુવનમયાને અરણ્યના મૂગની ચાથે કેવી રીતે મુકાળલો કરશે તે અધિ કાર અવસરે કહેવાશે.

અમાખ્યાન ૧૧૨ મુ

સવત ૨૦૨૧ કાસ્તક મુદ્દિ ૧૦ શુક્રવાર તા. ૧૩-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬ મા અધ્યયનમાં મુઆપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે મુઆપુત્ર માતાપિતાને કહે છે

પગમ્મુપ જરણ્ણેવા જહા ઠ જરાર્ મિમે ।

પવ ધમ્મ જરિસ્સામિ સજ્જમેજ તવણ ચ ॥૭૭॥

જહા મિગસ્સ જાયકા મહારણ્ણમ્મિ જાયાર્ ।

અજ્જન્ત રુક્કમ્મુહમ્મિ કાણ તાદે સિગિચ્છિર્ ॥૭૮॥

હે માતા ! મારી ખિતા કરશે નહિ. અરણ્યમાં ઉત્પન્ન થયેલો મૂગ બ્યારે રાજાથી પીડાય છે, ત્યારે તે મૂગ એક પૂઠની નીચ બેસી બાવ છ તેની કોણુ ચિઠિત્સા કરે છે ? કોણુ સારવાર કરે છે ?

કો વા સે ઓસદ્ દેઝ કો વા સે પુચ્છઈ સુદ્ધ ।

કો સે ભક્ત્ત્ ચ પાળવા આદરિત્તુ પળામળ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔપધિ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને લાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વંચાવચ્ચની જાવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પુછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ ઢાળો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કોણ ? વહોરવાનું શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કદપે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો આવ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્ડો કયો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દર્દ દઉં એક સોય,” એમા એનું શુ જાય છે ! પછી લલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકળો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

માય છે લાંબણ એ એક ઠવા છે, વેદો પણ લઘન કરાવે છે એક ભાઈને એક વેદ જોગણીસ દિવસ સુધી લાંબણ કરાવી જેથી આંતરકુળે બે અણબ હેતુ તે જોપજેશન કરાવ્યા વગર મટી ગયું લાંબણ ઉત્તમ કામ કરે છે આખ દુખતી હોયને ધિવિહારા ઉપવાસ કરે તો પાણી ટપકતા બધે થઈ જાય છે ઉપવાસ એ ઉત્તમ ઔષધ છે પણ આજે હોકાને શ્રદ્ધા નથી. આયબિલ કર્યાજ કરે તો કુળરત્ન હદ મોટે ભાજે ધાવ નહિ અને ડાયાળીટીસ હોમ તો મટી જાય પણ જે સ્વાદનો રસિયો છે તે સયમ કેમ રાખી શકે ! સયમી જીવનવાળો મોટો જોછો પડે છે એ ઠે વેદની કમ તેને પણ લોગવવા પડે છે પણ તે જોછાં વેદ છે શ્વાદ તે આધિનું મૂળ છે ઉર્ના ઢોકળા સાથે આવહીની સજી થયે પછી તો સળાકાજ આવે ને ! બીજુ શુ માય ! જેટલો સ્વાદને આધીન તેલો મૂવો સમજીએ, આજે ભૂખને લઈને ખાવા કરતા સ્વાદને લઈને ખાવાનું બહુ વધી ગયું છે, જેટલો રેકડીએ કહોઈની દુકાનનાં ખાણા હોસ્પિટલના મહેમાન બનાવે છે ખરી ભૂખે જે ખાય છે તેનું પાચન જલ્દી માય છે

કોઈ એક રાજા વગડામા ચિકારે નિકળ્યો થોડો અવળી લગામનો હતો પકડી રાખે તો થોડે અને જરા દીલી મેલે તો ઉલો રહે. આવા અવળી લગામનો થોડો રાજાને જાદ જ ગવમા લઈ ગયો રાજાને કકડીને બૂખ લાગી. અરણ્યમા ફરતા ફરતા એક ખેડૂતનું ખેતર આગ્યુ રાજાએ લગામ દીલી મટી કે થોડો ઝિખા રહ્યા રાજાને કોઈ ખેડૂતે નમસ્કાર કર્યો આ તો સ્વામતા ફરી કહેવા લાગ્યો શિરામણ હેતા જાવ.

જેડૂતને તો બીજું શું હોય ? કપડામા બાજરાનો રોટલો
પડ્યો છે રાત્રીને ભૂખ કકડીને લાગી છે

ભૂખ રાંડ ભૂંડી, આંખ જાય જિંડી,,

પગ થાય પાણી, મોઢે ન આવે વાણી.

ભૂખની વાત જોવી છે રાત્રીએ જરાક બટકુ રોટલો
છાશ સાથે લીધો પણ બહુ મીઠાશ આવી રાત્રીએ જેડૂતને પૂછ્યું,
આ કઈ વાડીનો બાજરો ? જેડૂત કહે, મહારાજ ! આ તો
મારી વાડીનો બાજરો છે હુકમ કર્યો કે રાત્રીમા મોકલજો,
મારે તે બાજરાનો જ રોટલો ખાવો છે જ્યાં પાક થયો,
ખજા તૈયાર થયા, એટલે જેડૂતે ગાડું ભરીને બાજરો રાત્રીમા
મોકલ્યો. તેનો રોટલો તૈયાર કરવામા આવ્યો. રાત્રીના
ભાણુમા પીરસ્યો પણ સાથે ૩૦ ચીજ બીજી હોય, રાયતા,
ચટણી આઠે રોટલાનો સ્વાદ પહેલા જેવો કયાથી આવે !
રાત્રી જેડૂતને બાલાવી પૂછે છે, ભાઈ ! તે લોગસેજ તો કરી
નથીને ! જેડૂત કહે, ના સાહેબ ! માયા કપટ કરતા અમને
આવડે નહિ રાત્રી કહે, ત્યારે આજે રોટલો મીઠો કેમ ન
લાગ્યો ! જેડૂત કહે, સાહેબ ! તે દિવસે તો આપે ખરી
ભૂખે ખાધું હતું અને આજે તો તમે સવારમા નાસ્તો કર્યો
હશે વળી પાછું કંઈક ખાધું હશે, તેમા આ બાજરાનો
રોટલાની મીઠાશ કયાથી આવે ?

મિત્ર, પર્ય્ય અને નિયમિત લોજન કરવું તે માર્ગ-
નુસારીનો ગુણ છે ખૂબ ખાવાથી અજીર્ણ થાય છે અને તેથી
રોગ પેદા થાય છે ઘણું બેસી રહેવાથી પણ રોગ થાય છે
જે બેઠમલીયો થઈ જાય છે તેને ડાયાબીટીસ થાય છે ઉઘાડે
પગે તડકામા ચાલનારને તે રોગ મટી જાય છે જે શકિત

ઉગતા પ્રભાતના સૂરના કિરણોમા છે તે શક્તિ ઠોડીવર
ઝોઈલ કે એવી બીજી હવાઓમાં નથી સૂમનાં કિરણો
શરીરમા પ્રવેશે તો રોગ નાબૂદ થઇ જાય છે, તેને સનખાય
કહેવાય છે આજે તો લોકોએ કુદરતી ઉપચાર સામે તો
લડાઈ જ કરી છે ઘરમા જ પાયખાનું, પછી આધા જવાનું
જ ક્યાં રહે? આમાં નડકાના કિરણો મળે ક્યાંથી? આમ
બની બાઇઓ કૂવે પાણી ભરવા જતી, તે પાંચાઈ છેટો હોય.
બહાર હાલવા આવવાથી બહારની ધૂટી હવા, વનસ્પતિમાંથી
આવેલી હવા તાજી મળતી એથી શરીરમા ઘણી સ્ફૂટિ
રહેતી અને તુરસ્તીમાં તાજગી આવતી.

અમારા અનુભવની વાત છે શ્રી પારવતીબાઈ મહા
સતીજી આજા શરીરે સૂજી ગયાં હતા વિરમગામથી વિહાર
કરીને આવતા હતા પૂ. શ્રી મહાનંદાજીજી મહારાજ કહે, આ
પારવતીબાઈ મહાસતીજી કેવી રીતે વિહાર કરશે? પારવતી
બાઈ કહી જાઉં ગાઉંનો વિહાર કરીશ પણ મારે ઠોળી તો
લેવી જ નથી વગડાની હવા લઈશ એટલે આરામ થઈ જશે.
અને બહુ પણ તેમજ આવેને પહોંચતાં શરીર હલુ તેડું
થઈ ગયું એટલી શરીરમા ફેરફાર થઈ ગયો કે બ્રાજગી
શકાય નહિ આ વગડાની વનસ્પતિ ઉપરથી આવતી તાજી
હવાનો પ્રભાવ છે ભગવાને વિહારતા જે કાયદા પ્રકાર છે
તમા કુદરતે જ આરોગ્યપ્રાપ્તિ સુકળાયેલું છે એક ઠેકાણે રહે
તો લોકોને અણગમી થાય અને પોતાને સ્નેહ વધે. એટલે
ભગવાને નવકરખી વિહાર કહ્યો છે વિહાર કરવાથી સય
મનુ પાપજી થાય અને કોઈની સામે લગવાડ ન થાય સ્નેહ
જે ચીકાચ છે હું બધી મુખ્ય થઈ હોય તો કોઈ સામે

સ્નેહ કરવો નહિ ત્યારે શુ વેર કરવું ! ના વેર તો કરાય
જ નહિ પણ સ્નેહ કરતો નહિ રાગ અને કેવનો સદતર
અભાવ કરવો છે તેનો અહીંથી અભ્યાસ કરજો લીલુ લાકડું
બળતા વાર લાગે છે, કારણ કે તેમા ચીકાશ છે. પણ સૂકું
લાકડું ભડભડ બળીને રાખ થાય છે. ભગવાને આચારાગ-
સૂત્રમા કહ્યું છે કે જહા જુન્નાઈ કઢુઈ હન્ધવાદો પમત્થતિ
एव असत्समाहिष अणिहे લીનાશ રહીત કાષ્ટને અગ્નિમા
પ્રજ્વેતે તો બળતા વાર નથી લાગતી તેવી રીતે આત્મસમા-
ધિવત, સ્નેહ રાગ વિનાના સાધુ પુરૂષો, જુનાકમને તપ-
સ્વી અગ્નિમા પ્રજ્વળીને બાળે છે

બે મદલે કુસ્તી કરવા મેદાને પડે તેમા જે મદલે
શરીરે તેલ મદન ક્યું હોય તેને ધૂળ રજ ચોટે છે અને
તેના ધાખા પડે છે પણ જે સૂકો છે, તેને રજ ચોટે તો
તે જાખેરી નાખે ચોટલે રજ ઉતરી બાય છે તેમ ચીકાશ
તે લપટણ છે એનું અનુકરણ સાધુ કરે તો તેનું પતન
નિશ્ચિત છે જેણે ઉચ્ચ સયમ માર્ગ લીધો છે તેનાથી “કેમ
છે, કેમ રહે છે,” એવા પત્ર લખવા પાલવે નહિ જે લપ-
છપમા રહે છે, ટોળા વાળી, ગામ ગપાટામા સમય પસાર
કરે છે તે સ્વાધ્યાય શુ કરશે ? આત્માનું તારે શ્રેય કરવું
હોય તો ભગવાન કહે છે, સયમીને કયાય પણ અનાત્મ-
ભાવમા આશ્રિતપણું કર્યું ન પાલવે સાધુ સતત ઉદ્યમશીલ
હોય આજસ એ મોટો શત્રુ છે જેહાડું શરીર રોગનું ઘર
થાય છે કાંઈક પાપરહિત પ્રવૃત્તિ હશે તો માનસિક સકલ્પ-
વિકલ્પ નહિ થાય કેટલાકને એવું હરમનું ખાવાની ટેવ
પડી ગઈ છે કે કામજ ન કરે ટાણું આવશે ચોટલે માગી

હાવશુ લીખ માગીને ખાવું તે ગૃહસ્થને દ્રવ્યરૂપ છે
 બીજારીને જરીબાઈ ગાવી પડે છે, પોતાપણ ગુમાવવું
 પડે છે

હાકુગલ્લજાલમ મધમરજાવપાત્,

મૃમો નિપત્ય લલમાદર લક્ષ્મિ જા ।

શ્વાપિણ્ડલસ્ય કુરત્ત ગજપુંગવસ્તુ,

ધીર વિલોકયતિ ચાતુ ઇર્ષ્ય મુદ્દે ॥

કૂતરો બન્યું રાટલા માટે પૂછડી પનપાવે, હેઠા પડી
 પેટ બતાવે, વાત બન્યું રાટલાની હોય છતાં અનેક ખુશ
 મત કરે છે જ્યારે હાથીને કેટલું ભેઈએ ! પણ ભેઈએ
 છે છતાં કોઈ પાસે કાકણડી કરતો નથી. ઉત્તમ હાથીને
 ખવરાવવું હોય ત્યારે એનો મહાવત એને મનાવે છે તું
 બધા પ્રાણીમા ઉત્તમ છે। એવા એના રલોડથી મનામણાં
 કરે, ત્યારે ખાવ વળી ખાતાં ખાતાં હેઠ રોળે જોડે બીજા
 પ્રાણીઓ પણ ખાઈ શકે જ્યારે તમારે જોહીયાં કરી જવાની
 વાત કે બીજાને આપવાની વાત જરી ! આંખણે આવેલા
 માંજણ તમને એમ ઉપદેશ આપે છે કે અમિ પણ એક
 વખત તમારી જેવા હતા અમિ ઉંખરેથી કંઈકને હડસેલી
 કાકયા તેનું આજે ફળ લોગવી રહ્યા છીએ માટે તમારે એવું
 ફળ ન લોગવવું હોય તો કંઈક આપતા જાઓ

મૃગપુત્ર કહ છે હે માતા ? મૃગને જ્યારે શાતા
 શાય છે રોજ ચાલ્યો જાય છે ત્યારે હળવે હળવે વૃક્ષ તળેથી જીઓ
 થઈ વનમા આહાર પાણી માટે ચાલ્યો જાય છે ઠાંઈને
 આશ્રય કે મદદ લેતા નથી તેવી રીતે હું સચમ માજે વિધ

રીશ આટલી બધી જ્ઞાનની વાત પચાવી હોય, તેને કેઈ વખત પ્રસંગ પડી જાય તો સયમ ભારભૂત લાગે નહિ જે પ્રથમથી જ સયમની દુષ્કરતા જાણી, સમજી, સયમ માર્ગે વિચરે છે, તેને સયમ માર્ગે આકરો લાગતો નથી પણ જે પુખ્તશૈયા સમજી, ત્યાજ માર્ગે અપલાવે છે, તે પછી બીજો પડી જાય છે

જ્ઞાની કહે છે, વીરનો પથ વિકટ છે જે ન સમજે તેને એમ લાગે કે સાધુ થવામા શુ મુશ્કેલી એક ઓરડી અધારી, તેનું ભાડું પચીસ રૂપિયા રેલુ પડે, જ્યારે સાધુને પાથ લાખના આલીશાન બગલામા રહેવાનું કાઈ ભાડું ખરે ? વહોરવા જાય, ત્યા પધારો મહારાજ, પધારો મહારાજ, થાય ! “પાત્ર પૂરને વિદ્યુત્ત દ્વર,” ખાવાનું પણ સારું, રહેવાનું પણ સારું, કપડાં જોઈએ ત્યા તાકા મોઢા આગળ મૂકે સ સારમા તો વાર જોતું હોય ત્યા પોસાશે કે કેમ તેનો વિચાર કરવો પડે મોઘુ પડતું હોય તો જરાક હળવા માયલું લઈએ એલું થાય, જ્યારે અહીં તો કહેશે, અમને લાલ આપો આ માર્ગમા ખહું સાદાખી છે ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના સતરમા અધ્યયનમા ખીલ ગાથા છે

સૈવજ્ઞા દૃઢા પાઠરણમિ અતિથિ ઉપ્વજ્જઈ મોતુ તદ્દેવ પાઠ ।
જાણામિ જં ચટ્ટઈ આરસુત્તિ, કિ નામ કાઠામિ સુપણ મન્તે ॥

હે ગુરુ ! શિષ્ય પૂછે છે, આહી ઉપાશ્રય સરસ છે, પાગરણુ સારું મલ્લુ, આહાર પાણી સારા મળે છે, તો પછી હે ભતે ? સૂત્ર જાણીને શું કરવું છે ? જાણવાનું નેવે મૂકી

દ્રીધુ-અદ્વાપ્રપ્ત ધર્મ ભૌતિકતાના અધ્યોજનમાં મસ્ત બની,
યથેચપ્પણે વિચરે છે કોઈ તેને કહે, તો બીજા દશ જણ
એસાદી દયે તને શુ ખબર પડે, અમારા મહારાજ છે ! શિમિ
લાચારીઓ આમજ પોધામ છે કોઈ તેની વિરુદ્ધમાં કહી
ન શકે કહેનારને તેના પડખીયાઓનો સામનો કરવો પડે.
આગળના આવકો તો કાન પકડતા મુદ્દપત્તિ જેવી લેતા.
એવી ધમ પ્રત્યે ધગશ હલી આજે એવા આવકોના દૂડા
પડી ગયા છે આજે તો પપાળવાનું જ શુ ક્યા કહેવું
સપના દરમાં હાથ ક્યાં નાખવો એવું ધર્મ પડ્યું છે !

ભગવાન કહે છે, તારે તારા આત્માનું ક્ષય કરવાનું
હોય તો જરા જેટલો પણ વિચારો લેવાનો નથી. વ્યાલવાજ
માઠ વિહાર કરતાં ક્યાંક બગલા મળે અને ક્યાંક ગાયોની
ગમાણુ પણ મળે ત્યાં બગલો તને સાંભરે નહિ, એજ સાધુની
સાધુપણની જાણિકારી છે કેટલાક સાધુ એમ કહે કે રાજ
કોટમાં આટલા બધા ધર, આટલા પૈસા પણ આસપાસનાં
ગામડાંમાં ઉપાશ્રય નથી, કોઈ જાગે ! એમ બોધ આપે
તેને ગૃહસ્થી કહવો પણ ત્યાગી ન કહેવો તારે ક્યા ભવ
લગી બેસી રહેવું છે ? સાધુ તો વગડામાં પુલ નીચે પણ
જાત રહી જાય સાધુને જીવવાની આશા નથી ને મરવાનો
ભય નથી સાધ્વીને કમાઠ બધા જોરડો, મચોદા પૂરતો જરૂરી
છતા મનથી પણ મકાન બધાવવાનો વિચાર કરાય નહિ
સાધુનો સયમ ઉચ્ચ કક્ષાનો છે કમાય પણ પ્રમાદનું સેવન
ન થાય એવી રીતે અપ્રમત્તપણે વિચરવાનું છે વિહાર કેવી
રીતે કરવો તેની જાત સિદ્ધાંતમાં ભરખક પડી છે મુનિઓની
૮૪ ઉપમાઓ છે જોરીજ પોતાને માટે રાહડો બનાવતો

નથી, પણ ઉદર જે દર બનાવી રાખે તેમા રહે છે. તેમ સાધુ મકાન તૈયાર કરાવી ન દેયે, તેના પ્લાન પણ ઘડી ન આપે ઉપાશ્રય માટે ખરડો કરાવવાનું પણ તેને કદપે નહિ, અનુમોદે નહિ. રાજકોટ જેવો ઉપાશ્રય ખીજે કયાય નથી, એવું અનુમોદન સાધુથી થાય નહિ. આવા પવિત્ર મુનિઓ મૃગ પેઠે વિચરે છે મૃગાપુત્રે મૃગની ઉપમા ઉતારી છે. સિંહણનું બચ્ચું સિંહજ હોય. માથું જાય તો કુરખાન, પણ હીધેલું યત લગ ન થાય. અડગ નિશ્ચયી છે.

ગૌતમ સ્વામીને ચૌદહજાર સાધુ હતા. છતાં છઠ્ઠા પારણે પોતે વહોરવા જતા આવા સાધુ સમુદાયના સરદાર, છતાં ગોચરી જતા શરમ ન આવી કેટલું સ્વાશ્રથી પણ ! ગાંધીજી હાથે બધું કામ પતાવતા મેલું પણ પોતે જાતે સાદું કરી નાખતા આશ્રમમા પણ એવા જ કાયદા પળાવતા. કેઈ એક બેરીસ્ટર ગીતા વીશે જાણવા ગાંધીજી પાસે આશ્રમમા આવ્યા ગાંધીજી તે વખતે ઘઉં વીણી રહ્યા હતા ગાંધીજીએ તેને ઘઉં વીણવા બેસારી દીધો થોડા વીણ્યા કે બોલો થઈ કહેવા લાગ્યો, મારે ગીતાજી વીશે આપની પાસેથી જાણવું છે, ક્યારે ચર્ચા કરશો ? ગાંધીજી કહે, હું એજ કરી રહ્યો છું. ઘઉંથી કાકરા બુઢા કરાય છે તેમા સમજાય છે કે જીવનમાથી અવગુણરૂપી કાકરા ઉડાડવા માઠ અને શીન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, દયા, નમ્રતા, સત્ય, એ ઘઉં છે તેને ધારણ કર સાર વસ્તુ ગ્રહણ કરીને અસાર વસ્તુને ઉડાડવા માડો.

આગળના રાજકુમારો બોતેર કળા શીખવા માટે શુરને ત્યાં રહેતા ત્યાં શુરની આસાથી લોકડાની ભારી લેવા

પણ જવું પડે, પાણી પણ બસવું પડે ગુરુ ક્રોધ કરે તો પણ કાંઈ કહેવાય નહિ. શિષ્યકળાને કારણે આવા ગુરુને પણ પૂછે છે ન્યાયે ઠમ્ભ ધનથી સુકત કરનાર અને ધમ કળા, જે બધી કળાઓમાં શ્રેષ્ઠ છે એવી કળા ધમ ગુરુ શીખવી શક્યા છે તેની સાથે અવિનય કેમ કરાય ? અવિનય જેવી આચરિતિ નથી જોતમજેવા પ્રથમ મહાધર ભગવાનની આજ્ઞા વગર આહાર લેતા નથી. કેવળ જ્ઞાનમાં ઠઈ પણ અભવશ્યુ નથી છતાં વ્યહવારનો લોપ કરતા નથી.

સાધુ જીવન એ જીવ્ય પ્રકારનું જીવન છે ભીક્ષાચરી કરે, છતાં ભીખારી નથી લીધા પહેલાં અને લીધા પછી દેનારના ભાવને જુએ છે રાગ-દ્વેષ રહિત આહાર પાણી શ્યે છે રાગના ત્યાગે જ સચમના ભાગ વિકસે છે

મૃગાપુત્ર આવો જીવ્ય, ઉત્કૃષ્ટ માગ લેવા ઉત્સાહિત બન્યા છે હજુ પણ શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે.

— વ્યાખ્યાન ૧૧૩ સુ —

મત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૧૧ શનિનાર તા ૧૪-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત જોડે જોડે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું નામ સિદ્ધાંત પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રશ્નના ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે હું માતાપિતા ! હું દીક્રા દેવાને માવધાન થયો છું સગમના માગે પ વી

મુશ્કેલીઓ મારા જ્યાલમા છે હું કાયર નથી હું નિશ્ચયપણે મૃગચર્યા કરવાનો છું મૃગ જેમ એક સ્થળે રહેતો નથી, તેમ માદો પડતા તેને કોઈ સુખશાતા પૂછતું નથી અર-હ્યના મૃગની માવજત કોણ કરે છે ? મૃગ જેવું જીવન જીવે, તેજ આત્મ વિકાસ કરી શકે છે ગૃહસ્થની મદદ લેવી નહિ. સેવા લેવી નહિ કોઈને એવો અભિગ્રહ હોય છે કે (૧) સેવા આપવી પણ લેવી નહિ (૨) કોઈને, સેવા લેવી પણ આપવી નહિ એવો અભિગ્રહ હોય છે. (૩) કોઈ સેવા દ્યે અને આપે, અને (૪) કોઈ સેવા દ્યે પણ નહિ અને આપે પણ નહિ, આમ ચાર ભાગે અભિગ્રહ દ્યે છે તેમા કોઈની સેવા લેવી નહિ પણ આપવી, એ ઉત્તમ છે મેઘકુમારે મુનિપણે કેવી સેવા કરી ! જે આખો સિવાય આખું શરીર સાધુની વૈયાવચ્ચમા સોપી દીધું હતું છકું પારણું કરવા બેસતા હોય, ધરતી ધગધગતી હોય, કોઈ સાધુને કોઈ વસ્તુ બેઠતી હોય, તો આહાર પાણી લીધા વગર ઝપાટાબધ પ્રયાસ ધર ફરીનેય પણ બેઠતી વસ્તુ વહોરી લાવે ! મેઘકુમાર રાજા શ્રેણીકના પુત્ર હતા સેવા ધર્મ ગહન છે યોગીઓ પણ ભાગ્યેજ આવી સેવા કરી શકે છે સેવા કરનારને હર હાલતમા પ્રુશ રહેવું પડે છે

આજે સ સારમા સમાજની સેવા કરનારને કેટલા જોડા ખાવા પડે છે ? સભ્યો હોશીલા હોય, જ્ઞાન પમાડવાની જીજ્ઞાસાવાળા હોય, તે કેટલો પ્રયાસ કરે છે ! છતાં તેઓની ટીકા કરનારા આજે ઘણા છે કોઈ જમણું કરે તો કહેશે ખીચડીયા ભાત વાપર્યા, વેજીટેબલ ધી વાપર્યું, આમ ખાય તેનું ખોદનાર લોકો હુંજ ન છે

ટીકા કરવી તે આવા હોઠોનો ખર્ચો થઈ પડ્યો છે
 સમાજના કાયદે આજે હોંશસેર કામ કરી શકતા નથી તેનું
 કારણ તે જ છે. મારે ખાટો ન બનતાં સોપાન બને. હાથ
 બાંધી દિયા હશે. માતા બાળકને ઘેરી રહે છે. પાપા પગથી
 ભરાવે છે. પણ રખેને બાળક પડી જશે, એમ કહી સુવાડી
 રાખતી નથી. તમારા બાળકોમાં ધર્મના જ્ઞાનનો અભાવ
 કેટલો છે ? આ આવડે છે ? જૈન ઇશનમાં શું કશું છે તે જાણે
 બેઈએ ? હું કાંઈ સમજ ? આજે સમાજની અંદર સુમાવડો
 સેવા કરી રહ્યા છે. પુસ્તકો, પાઠાવલી પુસ્તાકાલયમાં નજર
 ફેરવો. બીજા ઇશનો કેટલા સુધી ગયા છે અને જૈન ઇશન કેટલું
 જામળ છે તે વાંચી તો જાણ પડે. લાયબ્રેરી બેઈને રાજી
 થાવ તેથી શું બચી શકે ? ત્રિકાળ સર્વ સ્ત્રી વાંચી પુસ્તકોમાં
 ભરી પડી છે. આ તો જગત્સુ ખાત્તા, સાકરનો ઝાંગડો મોંમાં
 આવી ગયો છે. માનવ અવતાર શ્રીચરણ, જૈનધર્મ, સાધુ
 સાધ્વીના ઇશન આ બધું કેટલાં પુન્યના પુણ્ય સેગા થાય,
 ત્યારે મળ્યું હશે ? તમને સિદ્ધાંત હાથ જાલવા ન અમે, તે
 કર્મની કલ્પાર્થ સમજવી કે બીજું કાંઈ ? સચ્ચુત, માનવી
 હિન્દી, ગુજરાતી-જે ભાષા સમજવો હોય તે ભાષામાં સમ
 ભાવ છે. આ સિદ્ધાંતો જમન, જાપાન, ડેક ઈંગ્લેંડ સુધી
 ગયા છે. જામનગરમાં એક સમજદારશાન છે. શ્રી પ્રાણજીવન
 બાઇ ડોક્ટર માર્કેજે અમને બધું બતાવેલ હતું. અંગ્રેજીમાં
 પન્તવણી સુત્ર. ઉત્તરાધ્યયન સુત્ર ત્યાં બેસુ આપણા ધર્મના
 આ સિદ્ધાંતો કલ્પવાય અને આપણા બાળકોને તેનું જ્ઞાન
 ન હોય તો આ પડી કમ ચાલશે ? તમે ભગવાનની પેઢીના
 વારસદાર છો ? વારસો કઈ રીતે સાચવશે ? આ જૈન ઇશન

ઉપર આજે કેટલાય કુદારાઘાત કરવા અજૂરી રહ્યા છે નિશ્ચય અને વ્યહવારમાં અટવાઈ ગયા છે.

કોઈ ક્રિયા જડ થઈ ગયા શુદ્ધ જ્ઞાનમાં કોઈ, માને મારગ મોક્ષનો, કંઈકા ઉપજે જોઈ.

એક પૌષ્ઠ કર્યાથી સત્તાવીસો ૭૭ કોડ ૭૦ લાખ ૭૭૦ પદ્મોપમ ઝાઝેરા નરકના નદાવા થઈ જાય તેને આજે જે રૂપિયામાં વેચી નાખે છે આટલું સાભળવા છતાં પુદ્ગલના લોચાની આશા ન છૂટે તે કેવી વાત ? આજે તો કહેશે, “ખડું ઉડામાં ઉતરવું નાહ, જાણે તેને તાણે” એ ક્રિયા જડ છે એની ક્રિયા લક્ષ્ય વિનાની છે તમે ઘેરથી પગ ઉપાડો છો, ત્યારે નિર્ણય કરો છો કે ઉપાશ્રયે જાણ છે તેમ તમારે પૌષ્ઠ, સવર, સામાયિક, સયમ લઈને કરવું છે શું તે લક્ષ્ય પાડે છે ? મૃગાપુત્રને મૃગચર્યા કરીને આ લવના બધનો તોડી, જિંદી દશાએ પહોંચવું છે, સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત કરી લેવી છે

કેટલાએક દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, ઉપાદાન, નિમિત્ત, દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ-ભાવ-,આમ બધી વાતો બોલી જાય, પણ કાર્યમાં કંઈ નહિ બધું વાતુ માજ રહી ગયું કર્મનો હું કર્તા નહિ એવું બધું કયાથી સમજાણું ? જો તું કર્મનો કર્તા નથી, તો અહીં કેમ પડ્યો છો ?

“હોય ન ચેતન પ્રેરણા, તો કોણ અહે કર્મ
જડ સ્વભાવ નહિ પ્રેરણા, જીઓ વિચારી ધર્મ”

જીવે પુદ્ગલોના સ્કન્ધોને ગ્રહ્યા, એટલે કર્મ કહેવાણું. જીવ કર્મનો કર્તા છે અને જે કર્તા થાય તેને લોકતા થવું પડે આત્મા કામધેનુ ગાય છે અને વૈતરણી નદીના હું ખેતો

દેનારો પણ પોતાનો જ આત્મા છે આત્માજ પોતાનો શત્રુ
 અને મિત્ર છે, એ રીતે અનાથી મુનિએ શ્રદ્ધા રાજાને
 સમજાવ્યું, જે વાત શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના વીસમા અધ્ય-
 યનમા આવે છે મસકમા હવા ભરેલી હોય, ત્યારે કુલેથી
 દેખાય પણ હવા બહાર કાઢી લેવામા આવે, એટલે જે પડ
 સેજા થઈ જાય તેમ જેનામા શુદ્ધ જ્ઞાનના અભિમાનનો
 પવન ભર્યો છે, તે એમજ સમજે છે કે જ્ઞાન તો અમારામા
 છે, તમે ન સમજી શકો. તમારામા હાથકાત નથી ભગવાને
 કોઈને કહ્યું નથી, કે તમારામા જ્ઞાન લેવાની હાથકાત નથી !
 સામેથી પ્રશ્નોના જવાબો આપી, સમાધાન કર્યા છે કેવળીની
 વાણીમા કઠોરતા ન હોય

ભગવાને કહ્યું છે કે જે માણસ પરિવ્રજક નામ માત્ર
 રાખતા નથી, અરસ નિરસ છુપ્પ-તુચ્છ અત-પ્રાત આહાર
 લેનારો હોય પણ પોતાને જ્ઞાનનો ગવ હોય પૂજાવાની
 કામના હોય, તેને ભગવાને અજૂજ કહ્યો છે જે તપ-સ ય-
 મને આશ્રવિકાનુ સાધન બનાવ છે, તે વારવાર જ મ, મરજી
 જિજ્ઞાસુ કરે છ જ્ઞાની કહે છે કે તારે તારા આત્માનું શ્રેય કરવું
 હોય તો સત્તમ કોઈના સાફ નથી પાળવો માંદો માણસ
 થરી પાળે છે તે કોઈના ઉપર ઉપકાર કરી નથી આપતો
 ૬૬ મટા-૭ છે માટે થરી પાળે છે તેમ જેને કમરૂપી ૬૬
 મ ૮૭ છે તેને માટે તપસ્થા છે ભણતર અજ્ઞાન ટાળવા
 માટે જ જ્ઞાનનો મદ કરવાનો નહિ ભગવાન મૌનમ મહાવીર
 પ્રભુને ૫૭ છે કે જે ભગવાન ' માફ જ્ઞાન કેટલું ? તો
 પ્રભુ જવાબ આપ છે કે અવ્યયમય સમુદ્ર જે અરથ

રાન્ય લોકમા પડયો છે. તે સમુદ્રના કાઠે ગેસી, ચકલુ પાણી
 હ્યે, તેટલુ તાડુ જ્ઞાન છે કેવળીના જ્ઞાન પાસે ગણુધરનુ જ્ઞાન
 તેટલુ છે. ૧૬૩૮૩ હાથી, તે દરેક હાથી ૪૦૦ ધનુષ્યનો
 ઉંચો, અને ૩૦૦ ધનુષ્યની અળાડી સહિત ઉભા કરે, તેટલી
 ડેરી શાહીના ઢગલા કરે તે રુશનાઈથી જેટલુ લખાણુ થાય,
 તેટલુ ચૌદ પૂર્વનુ લખાણુ થાય તેટલુ જ્ઞાન ગણુધરને
 હોવા છતાં, કેવળીના જ્ઞાન પાસે ચકલાની ચાથમા સ્વય -
 ભૂરમણુ સમુદ્રનુ પાણુ સમાય તેટલુ ગણાય ! ત્યારે આપણુ
 જ્ઞાન તો કેટલામે ભાગે લેવાનુ ? કે પછી, “Empty Vessels
 make more sound”

ભર્યા ઘટ ઇલકાય નહિ, ઇલકાય તે અઢા,
 અથ્થ કહી ભૂંકે નહિ, ભૂંકે તે ગઢા.

અગાધ જલ સ ચરી રોહિત માછલી લહેરથી પાણીમા
 જાય છે, વેત જેવડી સદરી માછલી ફરફર થાય છે, તે તરત
 દેખાય છે તેમ જેને છીછરું જ્ઞાન છે તેને ચર્ચા કરવી, વાદ
 કરવો બહુ ગમે છે સામાને પાછા પાડવા માટે શુષ્ક જ્ઞાનીઓ
 જ્ઞાન ચર્ચા કરી, આત્માનુ અહિત કરી રહ્યા છે જ્ઞાનીઓ
 તો નિરાસિમાની હોય ગૌતમ સ્વામીને ચૌદ પૂર્વનુ જ્ઞાન,
 આવી તપશ્ચર્યા, ઊચ્ચ ચારિત્ર છતાં નિરાસિમાનપણુ કેલુ ?
 એવ તાકુમાર સાથે પણુ રસપૂર્વક વાત કરે છે તને તારી
 માતાએ આજ્ઞા આપી છે ? તો હું આ ભાર ઉપાડવા દઈશ,
 કેટલો વિનય ! જેનામા સહનશીલતા હોય, અને વિનયવાન
 હોય તેને જ જ્ઞાન પચે છે

જ્ઞાન વિના ક્રિયા અ ધા જેવી, સમજ ક્રિયા વીણુ પ યુ જેવી.
 ભાવ મસાલો ભર લો, સંત સમાગમ કર લો,
 કર લો કર લો, કર લો સંત સમાગમ કર લો.

દાવાનળ સળગી રહ્યો છે ત્યાં આધ્યાત્મને પાંખો
 બંને ॥ આધ્યાત્મને પગ છે પણ આંખ નથી. ત્યારે પાંખો
 દાવાનળ બેઈ રહ્યો છે પણ આંખી શકે તેમ નથી. ત્યારે
 આધ્યાત્મને અવાજ કરીને બોલાવે ॥ કે અહીં આવ, રસ્તો
 બતાવું હું રસ્તો બતાવું અને તું પગ બલાવ, તો આ
 દાવાનળથી બધી શક્તિશુ નહિતર બંને બગી મરી જઈશું
 તેમ જ્ઞાન અને ચારિત્ર બંનેની જરૂર છે એકલા જ્ઞાન કે
 એકલા ચારિત્રથી મોક્ષે જવાતું નથી. સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચરિત્ર
 અને સમ્યક્ ચારિત્ર, ત્રણેનો મિલન થાય તેજ સાચો મોક્ષ માર્ગ છે

આ ભુમિની અંદર લેખાં વિનાના માણસો જ મેં છે
 ને મરે છે તેમાં મહાનપુરુષોના જીવન ચારિત્ર સુવર્ણ અક્ષરે
 લખાય છે આજે પૂજ્ય શ્રી દિવાળીબાઈ મહાસતીજીની
 તિથિ છે

ગુરુ મહાપતિ સરીખા, મહાપદ કાઢે બોલ
 જીતાર સે વક્ષા કરે ઉપર હમાવત બોલ

અમારા જેવાને જલધારણ ક્રિયા જેવા મડા બનાવી
 દેનાર પરમ ઉપકારી ગુરુ જ્ઞાની હતાં વહવાણુમા જ મ થયો
 હતાં પિતા નાગરદાસબાઈ, માતા સતીકબાઈ હતાં બન્ની
 વરસનાં થયા ત્યાં માતા ગુજરી ગયા ત્યારપછી પંદર વર્ષના
 થયા ત્યારે લગ્ન થયા એમાસ બાદ પતિ ગુજરી ગયા
 સુધ સમાન તે ત્રણી સુરજબાઈ મહાસતીજી વેરાગ્ય રસનાં
 ઝરણા વહાવે છે ફરતા ફરતાં વહવાણુ પધારે છે ત્યાંથી
 બીજક વધાય ॥ પાત્ર વધ સુધી ॥ સારી અવરથામાં જવયાં
 જ્ઞાન જોઈ જાણું કે જોઈ બે અને ત્રણ વાર વાંચે, ત્યાં
 મોહજ થઈ જાય વીસમે વર સો થોડા કઠમ્મ કરી લીધા.

ખરાખર આત્મા જાગી ઉઠ્યો પિતાશ્રી પાસે આજ્ઞા લેતા બહુ શ્રમ પડ્યો હતો દીક્ષા લીધા પછી પદર વરસ સુધી ગુરૂણીનો જોગ રહ્યો જ્ઞાનમા એવા તૈયાર, કે દીક્ષા લીધા પછી બીજે જ દિવસે સુરજબાઈ મહાસતીજીએ સૂત્રના પાના આપી દેતા કહ્યું કે આજથી વ્યાખ્યાન તમારે આપવાનું છે ચારિત્રની ખીલવટ ઔર હતી જ્ઞાન લેવાની ઘગશ બહુ હતી પૂ જસરાજજી મહારાજ સાહેબ, બોટાદના પૂ હીરાજી મહારાજ સાહેબ, પૂ મુલચંદજી મહારાજ સાહેબ હતા તેઓને પૂજ્ય મહાસતીજીએ સારી રીતે સાલબેલા એટલા પ્રભાવશાળી હતા ભાષા મધુર હતી કોઈ પણ દર્શન કરવા આવ્યા હોય, તે પ્રત્યાખ્યાન વિના ઉબરો ઉતરી શકે નહિ વિહારમા બાઈઓ મૂકવા આવે, તે પણ કાંઈને કાંઈ પ્રતિજ્ઞા લઈને જ જાય બાલ પ્રજ્ઞાચારીણીઓ ઉપર તો બહુજ પ્રેમ ભાળે ત્યા તો આત્મા ઉછળે જ્યારે જીઓ ત્યારે પાના હાથમા જ હોય વાચવાની લગની એવી કે જોયરીનો આહાર બે કલાક પડ્યો રહે તે લલે, પણ પાના હેઠા મૂકે નહિ શ્રી લાલજી મહારાજ સાહેબ ૨૧ ઠાણુ સહિત વઢવાણ પધાર્યા હતા ત્યારે ત્યા સાધુ-સાધવીજીઓની સંખ્યા ૭૫ ની થઈ હતી તેમા પ્રશ્ન ચર્ચા ચાલી દરેકમા પૂજ્ય દિવાળીબાઈ મહાસતીજીનો પ્રથમ નંબર આવ્યો શ્રી લાલજી મહારાજ તો કહેતા કે, થોડું કપટ સેવનથી સ્ત્રી વેદ પામ્યા છે, બાકી ચારિત્ર અને જ્ઞાન સરસ છે પૂજ્યશ્રીના ચોમાસાની માગણી ઠેર ઠેર થતી હતી

આવા પૂ શ્રી દિવાળીબાઈ મહાસતીજીનો જોગ અમને રગુનથી આવતા થઈ ગયો પૂજ્યશ્રીનું વાકાનેરમા ચોમાસુ

યશુ અમારામાં સરકાર બીજા રેડનાર પૂજ્ય ગુરુશીષીના
 ઉપકારનો બહારો વાળવો ગુરુકેલ છે ગુરુના ઉપકાર અતીત
 છે આવા પવિત્ર આત્મા ૩૮ વય સયમ માર્ગમાં મૂલ્યા
 ધણા વિકાર થયા ધણા પ્રાંતોમાં વિચરી જવાને પૂર્વે સતોવ
 આપ્યો ગામડામાં કણબી, દરેલ સોની, હંબુ પણ સ્વામીજીને
 યાદ કરે છે, કે જલ્દ જલ્દ સુધી યોગવિકારની બાબા આપી
 છે તે અમે પાળી રહ્યા છીએ શરીર લઘુકમ, હશે દેશ
 પ્રાણો છતાં સમતાજાવમાં ઠીક રહ્યા મોક્ષીશી મનમુખલાલ
 જાણે જોવા આવતા તેઓ કહેતા કે શાની કેવી રીતે કમ
 હકને વેડે છે તે પાઠ શીખવા આવું છું, અશ્વતા વેદની કમ
 વખતે કેવી રીતે સહનશીલતા રાખી શકે છે તે દશન કરવા
 આવું છું બરપૂર માદગીમાં પણ વાચન જાણું હતું છેલ્લો
 દિવસ માધ્યર સુદિ ૧૧ કાળ કરી ગયા, અતિમ સમયે,
 સવારો કરી લીધો છેલ્લો છ માસથી અન્ન મૂકી ફીણું હતું
 પાશેર દ્રવ્ય ઉપર રહેતા અતિમ ધરીએ નમો અરિહંતાય
 શબ્દ નીકળતા મધુ છૂટી જાય છે

માગશ્વર સુદિ ૧૧ સવારના ૪-૨૫ કલાકે પરાલીએ
 કાગધમ પામ્યા આત્મમોક્ષમાં તિથિ ઉત્તરવા માટે કારતક
 સુદિ ૧૧ની તિથિ રાખવામાં આવી છે

વ્યાખ્યાન ૧૧૪ મું

સંવત ૨૦૨૧ના કારતક મુદિ ૧૨ રવિવાર, તા. ૧૫-૧૧-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯ માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

મૃગાપુત્ર કે જેને ભર યુવાનવયમાં સંપૂર્ણ ત્યાગ માર્ગની તાલાવેલી જાગી છે, જેને સાચો માર્ગ સમજાણો છે, પછી તેને તે માર્ગે ચાલવાનું જ રહે છે કારણ કે આયુષ્યનો ભરોસો નથી કાળ નથી આવવાનો તેમ તો નથી જ વળી ક્યારે આવશે તેની પણ ખબર નથી માટે જ્ઞાની પુરુષો કહે છે કે આ તો થોડા સમયમાં ઘણું કામ કાઢી લેવાનું છે છુવનની એક એક ક્ષણ લાખેણી જાય છે દરેક પળમાં સ્વ સ્વભાવમાં કરણ, કામ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ ને કબજે કરવા, ઇન્દ્રિયો ઉપર વિજય મેળવીને અક્ષય સુખ હસ્તગત કરવાની માનવ ભવમાં જે તક મળી છે, તે તકને મૃગાપુત્રે ઝડપી લીધી છે

માતાને સંબોધતા કુમાર કહે છે, હે માતા ! વનમાં મૃગો અનેક ઠેકાણે ફરે છે મુનિઓ પણ એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે વિચરતા રહે છે જનપદોમાં જવાથી સયમ જળવાય છે અને લોકોને ધર્મલાભ મળે છે, તેમજ લોકો વીતરાગ માર્ગના જ્ઞાતા બને છે સત્સંગવસ્તુ અનેરી છે કોઈ કાયદાની ચુગાલમાં ફસાઈ ગયા હોય તો વધીલ જેરીસ્ટરની

સલાહ દે છે, માદા પડી જતાં ડોક્ટર કે વૈદ્યનું ચસ્તું સ્વીકારે છે, તેવી રીતે સત પુરુષો માણ માગના નિષ્ણાત છે તેઓ સદેશો દેતાવી જગતને કહેતા હશે છે, કે જે શક્તિ, સિદ્ધિ, ભગવાનમા છે તે તમારા આત્મામા પણ છે ભગવાને તે શક્તિ પ્રગટ કરી છે, જ્યારે આપણે તે શક્તિને બેપવી છે આપણાં આવરણ તળે પડેલી શક્તિનો કહે ઉઘાડ કરવાનો છે અને એ ઉઘાડ કરવાનો આ અમૂલ્ય એવો માનવભવ મળ્યો છે આ સમય મળ્યો છે—“સમય સાધે તે જ સાધક

મુખપુત્ર કહે છે કે માતા ! મુખો જેમ એક સ્થળે રહેતા નથી તેમ સાધુ પુરુષો એક સ્થળે ન રહેતાં બાપે પત્રામ વિધરે છે મહાવીર ભગવાન જેવા સાક્ષાત્ વીર કહે તમા આર જ્ઞાન અને બૌદ્ધ પૂવના ધણી ગણધરો જે પણ વિહારની અવહારતાને લેાપી નથી. તેઓ પણ ગામીગામ વિહાર કરતાં સ્થળે સ્થળે ફરી ધમવીર પ્રવર્તાવતા લોકોને સત્ય સ્વભાવનું જ્ઞાન કરાવતા વળી મુનિઓ જોબરીએ જામ ત્યારે પણ એકજ ઘેરથી આહાર ન લેખે પણ

મહા વુસ્મસ પુણ્દસુ ધમરો જાણિયો રસ ।

જ ય પુણ્ક કીકામેદ સોભ વીજોઈ જગ્ગય ॥

જવીરીતે વૃક્ષ ઉપરના ફળ-ફૂલને ચૂસવા જમરો આવે, તે એકજ ફળ કે ફૂલ ઉપર બેસી બાપે રસ ચૂસતા નથી પણ બધા ફળ-ફૂલોમાથી થોડો થોડો રસ ચૂસે છે તેવી રીતે મુનિઓ પણ પોતાના સમમની સાધના કરવા માટે ફરક ઘેરથી મર્યાદિત આહાર લે છે જોબરી કરનારે ઉપે માથે

વહોરી લેવું ન જોઈએ કોના માટે બનાવ્યું છે ? શા માટે બનાવ્યું છે ? તે પૂછવું જોઈએ. ઘરડાઓ તથા સુવાવડી તથા માદાઓ માટે બનાવ્યું હોય તો તેમના વાપર્યા વિના ન લેવાય અરે ! બે જણા ભાણે જમવા બેઠા હોય, તો બન્નેનો અભિપ્રાય ભણ્યા વગર લેવાય નહિ આહાર લેવામા ઘણી ઘણી વસ્તુની કાળજી રાખવી પડે છે મુનિ પરાણે કોઈ વસ્તુ વહોરતા નથી. વહોરાવવા આવનાર ના પગનીચે સચેત વસ્તુ કચરાઈ જાય તો સાધુને તે વહોરવું કદ્યે નહિ આ પ્રકારે ગોચરીએ જતા મુનિ હિલણા કે નિહાને પાત્ર થતા નથી, આવા મુનિઓ શ્રાવકોને પણ ગોચરીના ભાવો સમજાવે છે શ્રાવકો પણ ૪૨-૪૭-૬૬ દોષોને સારી રીતે સમજતા હોય છે ભક્તિ-ભાવ ભલે ઉછળતો હોય, પણ દેવામા કોઈ પ્રકારનો દોષ તો લાગતો નથી ને ? સાધુની જેમ શ્રાવકોએ પણ આ દોષોથી સાવચેત રહેવાનું છે દાનશાળાનો આહાર, મરી ગયેલા પાછળ પુણ્ય નિમિત્તે કરેલો આહાર, બીખારીઓ માટે કાઢી રાખેલો આહાર, મુનિને કદ્યે નહિ

ભગવાનની આજ્ઞા છે કે પ્રણીત રસ આહારથી ઈન્દ્રિયો જલસી દિગ્ધ અને સતેજ થાય છે ઈન્દ્રિયો તો સૂતેલી સિંહણ છે વહરીને ઉભી થાશે ત્યારે વશ કરવી બહુજ મુશ્કેલ બનશે પ્રણીત આહારપાણી મદ વધારનારા છે, આવો ખોરાક પેટમા જશે તો સયમ દુષ્કર નિવડશે ગૃહસ્થો તો દ્યો દ્યો કરે, પણ લેનારે તો મર્યાદિત આહાર પાણી લેવા જોઈએ

વિજય ચોરને શેઠ ખાવા આપતા તે રૂપાળો કે બળવાન કરવા માટે નહિ પણ શેઠ તેની સાથે હેડમા પડ્યા હતા

તેથી આપતા હતા આજે તો ફેટલા ૧૪ ખાવા ભેંજી
 ડીએ તેનો હિસાબ નહિ વ્યાખ્યાનમાં એ રસ પરિણામની
 વાત આવે ત્યાં ઘણાને તો ૧૫ ફૂટે, કેમ બેસવું કેમ ખાવું
 પીવું ચાલવું વગેરે દરેક કાર્યમાં યતના હોવી ઘટે. એ યતના
 પૂર્વક જા બધી ક્રિયા કરાય, તો પાપકર્મ બંધાય નહિ.

એ સાધુ એકજ ચેરથી બધી આહાર લ્યે, તો હિલચાલ
 કે નિહાને પાત્ર થાય છે, વળી ગૃહસ્થીને ફરી નિપજવવું
 પડે એટલે જ કાયનો આરભ કરવો પડે છે અને વધુમાં
 દેખવું પડે કારણ બને છે એટલે ભગવાને આજ્ઞા કરી છે કે
 જેમ ગાયો ઉપર ઉપરથી ધામ ધરે છે, તેવી રીતે મુનિઓએ
 દરેક ચેર ફરી થોડું થોડું વહોરવાનું છે તેથી જોબની કહી
 છે ગદ્યાચારી નહિ સાધુને મળે તોય ઠીક બને ન મળે તો
 પણ ઠીક કારણ કે સાધુઓએ સ્વયમને દેહમાં કેળવી લીધો
 હોય છે જીવનમાં કેઈ વસ્તુ કેળવાઈ ગયા પછી, કુખ કે
 મન ઉપર તેની અસર રહેતી નથી.

ધોર તપસ્યોર્થાં પશુ મનને તાપ નહી
 સ્વસ્થ બને નહી મનને પ્રસન્ન ભાવ બો
 સ્વકલ્પ કે સ્વર્ગ વૈમાનિક દેવની
 સર્વે માન્યા પુદ્ગલ એક સ્વભાવ બે-જાપૂર્વ જાવસર

ધોર તપસ્યોર્થાં કરતા હોય જે સાંભળતાં મૂંઝારો
 છૂટી બાય છતાં મુનિને મનમાં સત્તાપ ન હોય જે દેહાધ્યાસ
 એડે છે તે જ આત્માને ઉજળો બનાવે છે તપસ્ચાર્ય પી ભટ્ટીમાં
 સત્ત પુરુષો આત્માને ઉજળો કરે છે આજે તો ઉપવાસ કે
 આયજિલ કરે તેને જ તપસ્વા કહેવાય છે પણ તપસ્વા
 બાર પ્રકારે છે બધા તપમાં ઉત્તમ તપ બ્રહ્મચર્ય છે

ભગવાન નેમિનાથ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરેલા શ્રી
 કૃષ્ણના પુત્ર દંઢણુ પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે મારી લખિંધનો આહાર
 મળે તોજ મારે લેવો રોજ વહોરવા જાય બે પહોર વીતી જાય
 પણ ક્યાય જોગ મળતો નથી. એક બે દિવસ કરતા ત્રણ ત્રણ
 માસ વીતી ગયા ક્યાસુધી ધીરજ રહે ! શ્રી કૃષ્ણ જેવાના
 પુત્ર દીક્ષા લીધા પછી પાણીનું ટીપુ પણ નથી પામ્યા. પાંચ
 માસ વીતી ગયા ગાત્ર સાવ સુકાર્ધ ગયા. રાજાનો કુવર સાવ
 હાડપિંજર થઈ ગયો છ માસ થયા ૧૮૦ દિવસે કેટલી
 અશક્તિ હશે ? આજે તો એક ઉપવાસ કરવો પડે, ત્યા
 ડાડિયાદૂલ થઈ જાય છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ નેમિનાથ પ્રભુને
 વાદવા આવે છે વાદી લીધા પછી પૂછે છે, પ્રભુ ? અઢાર
 હજાર મુનિવરોમા કયા અષ્ટગાર મહાન્ ઉતકૃષ્ટ તપ આદરી
 રહ્યા છે ? ત્રિકાળજ્ઞાની ભગવાન પોતાના જ્ઞાનમા નીરખી રહ્યા
 છે કહે છે, તમારો પુત્ર દંઢણુ, જેણે દીક્ષા લીધી છે, તે અઢાર
 હજાર મુનિઓમા સર્વેથી શ્રેષ્ઠ એવી એની નિર્જરા છે શ્રી
 કૃષ્ણ મહારાજને આવા મહાન્ પુરુષને વાદવાની ઈચ્છા પ્રગટે
 છે મુનિતો વહોરવા ગયા છે વળતી રાજાની સવારી સામે
 મળે છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હાથી ઉપરથી નીચે ઉતરી મુનિને
 વદના કરે છે સાધુ પ્રત્યે ભાવના કેટલી ? આજે લોકોને
 જનર વચ્ચે વદણા કરતા શરમ આવે છે બાલ બ્રહ્મચારી,
 છતી શ્રદ્ધિ ત્યાગીને નીકળ્યા છે. આજે તો એક ટકનું પણ
 ત્યજતું નથી રાડીરાડ સ્ત્રી પૌષ્ઠ કરવા બહાર નીકળી ઉપા-
 શ્રયે આવતા, ઘરનું તાણું ત્રણ વખત ખેંચે વળી પાડોશીને
 પણ ભલામણ કરતી જાય તમે ઘર મૂકીને અહીં આવ્યા છો

તેથી આપતા હતા આજે તો કેટલા ટક ખાવા ભેંઈએ
છીએ તેનો હિસાબ નહિ વ્યાખ્યાનમાં જો રસ પરિભાગની
વાત આવે ત્યાં જણાવે તો ૧૮ છૂટે, કેમ જોસવું કેમ ખાવું
પીવું, બાલવું વગેરે ઘરેઠક કાચ માં ચતના હોવી ઘટે. જો ચતના
પૂવક આ બધી ક્રિયા કરાય તો પાપક્રમ બધાય નહિ.

જો સાધુ એકજ ચેરથી બધા આહાર લ્યે, તો હિલકા
કે નિહાને પાત્ર થાય છે, વગી ચૂંકસ્થીને ફરી નિપજાવવું
પડે એટલે છ કાચનો આરભ કરવો પડે છે અને વધુમાં
જ્યનું પણ કારણ બને છે એટલે ભગવાને આજ્ઞા કરી છે કે
જેમ ગાયો ઉપર ઉપરથી માંસ થાય છે તેવી રીતે મુનિઓએ
ઘરેઠક ચેર ફરી થોડું થોડું વહેંચવાનું છે તેથી બેચેરી કહી
છે મદ્દાચારી નહિ સાધુને મળે તોય ઠીક બને ન મળે તો
પણ ઠીક કારણ કે સાધુઓએ સ્વયમને દેહમાં કેળવી લીધા
હોય છે જીવનમાં કોઈ વસ્તુ કેળવાઈ ગયા પછી હું ખ કે
મન ઉપર તેની અસર રહેતી નથી

ધાર તપશ્ચર્યામાં પણ મનને તાપ નહી
સંસાર જાલને નહી મનને મસલ જાવ એ.

૧૭૪૭૭ કે યજ્ઞિ મેઘધનિક રેવતી

શબે માન્યા પુણ્યલ એક સ્વભાવ એ-જાપૂર્વ જાવસર

ધાર તપશ્ચર્યા કરતા હોય જે સાબળતા મૂળરો
છૂટી જાય હતા મુનિને મનમાં સતાપ ન હોય જે દેહાધ્યાસ
છાડે છે તે જ આત્માને ઉજળો બતાવે છે તપસ્યારૂપી જાડીમાં
મન પુરો આત્માને ઉજળો કરે છે આજે તો ઉપવાસ કે
આયજિલ કરે. તેને જ તપસ્યા કહેવાય છે પણ તપસ્યા
બાર પ્રકારે છે બધા તપમાં ઉત્તમ તપ પ્રણામ્ય છે

ભગવાન નેમિનાથ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરેલા શ્રી કૃષ્ણના પુત્ર હઢણુ પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે મારી લખિધને આહાર મળે તોજ મારે લેવો રોજ વહોરવા જાય એ પહોર વીતી જાય પણ કયાય જોગ મળતો નથી એક એ દિવસ કરતા ત્રણ ત્રણ માસ વીતી ગયા કયાસુધી ધીરજ રહે ! શ્રી કૃષ્ણ જેવાના પુત્ર દીક્ષા લીધા પછી પાણીનું ટીપુ પણ નથી પામ્યા. પાચ માસ વીતી ગયા ગાત્ર સાવ સુકાઈ ગયા રાજાને કુવર સાવ હાડપિંજર થઈ ગયો છ માસ થયા ૧૮૦ દિવસે કેટલી અશક્તિ હશે ? આજે તો એક ઉપવાસ કરવો પડે, ત્યા ડાડિયાદૂલ થઈ જાય છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ નેમિનાથ પ્રભુને વાદવા આવે છે વાદી લીધા પછી પૂછે છે, પ્રભુ ? અઢાર હજાર મુનિવરોમા કયા અણગાર મહાન્ ઉતકૃષ્ટ તપ આદરી રહ્યા છે ! ત્રિકાળજ્ઞાની ભગવાન પોતાના જ્ઞાનમા નીરળી રહ્યા છે કહે છે, તમારો પુત્ર હઢણુ, જેણે દીક્ષા લીધી છે, તે અઢાર હજાર મુનિઓમા સર્વેથી શ્રેષ્ઠ એવી એની નિર્જરા છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજને આવા મહાન્ પુરુષને વાદવાની ઈચ્છા પ્રગટે છે મુનિતો વહોરવા ગયા છે વળતી રાજાની સવારી સામે મળે છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હાથી ઉપરથી નીચે ઉતરી મુનિને વદના કરે છે. સાધુ પ્રત્યે ભાવના કેટલી ? આજે લોકોને બજાર વચ્ચે વદણા કરતા શરમ આવે છે બાલ બ્રહ્મચારી, છતી ઋદ્ધિ ત્યાગીને નીકળ્યા છે. આજે તો એક ટકતુ પણ ત્યજતુ નથી રાડીરાડ સ્ત્રી પૌષધ કરવા બહાર નીકળી ઉપાશ્રયે આવતા, ઘરનું તાણુ ત્રણ વખત ખેંચે વળી પાડોશીને પણ લલામણ કરતી જાય તમે ઘર મૂકીને અહીં આવ્યા છો

પણ એક આવીમા આખું એ ઘર સાથે લઇને આવે. એ મમતા
લેગી જ છે મમત્વ ભાવ ઉડાડી જેણે વીતરાગ માટે પ્રયાણ
કર્યો છે, તેને હું વાહુ છું એવો બધા ઉત્કૃષ્ટ ભાવ આવે,
ત્યા નીચજોત્ર કમ ખપી જાય છે અને સૌભાગ્યપણુ ઉપાર્જન
ઘાય છે. દેખાદેખીથી કે શરમથી વહણા કરવાથી કંઈ વળતુ
નથી કાયા નમાવતા પહેલાં હૃદય નમાવતા શીખે ભાવવદન
કરવાથી કમની ભેજડો ઉઠી જાય છે.

શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હંદણને નમસ્કાર કરે છે, તે એક
કંઠોઈ ભેઈ રહ્યો છે મુનિને કહે છે પદાર્થ મહારાજ ? લાભ
આપે. સુઝતો આકાર છે તેડવા ગયા નથી કંઠોઈના ભાવ એવા
છે કે કૃષ્ણ મહારાજ દેખતાં વહોરાવીશ તો તેમની પ્રસન્નતા
મેળવીશ ભાવ દેખી મુનિ વહોરવા જાય છે કંઠોઈ ચાર લાડવા
વહોરાવે છે પહેલો જ ભોગ મળ્યો છે વહોરીને ઉપાશ્રયે
આવે છે નેમિનાથ પ્રણને આકાર જતાવી પૂછે છે, કે પ્રણ ?
હ મહિને આ મળતો આકાર મારી લખિધનો છે કે બીજા
કોઈની લખિધનો ? શ્રી કૃષ્ણની લખિધના લાડવા છે,"
એમ નેમિનાથે જવાબ આપ્યો. તમારી લખિધના નથી એ
એમજ હોય તો તે મને કહે નહિ. એમ કહી, હંદણ મુનિ
પરકવવા માટે ચાલ્યા પોતેજ કુશાસ્તા નિભાડે જાય છે બીજા
સાધુને મોકલુ તમ નહિ. પોતાનું કામ પારકા પાસે ન
કરાવજુ તે નિરમ તો જુઓ ?

કંઠ નિભાડે જઈ કહી જુ વારીલાલ
પૂર્ણ કમ સમાજ રે જુ વારીલાલ
આવી મુનિ જાવતા જુ વારીલાલ
પાન્યા દેવજ જાન રે જુ વારીલાલ

અ ત કરણની વિશુદ્ધિ એ જ સાચી જીવન સિદ્ધિ કુભારના નિભાડે જઈ બેસી, લાડવાનો ભૂકો કરે છે જ્યાં ચાર લાડવા એળે છે ત્યાં ચાર ઘનઘાતી 'કર્મ' ચોળાઈ જાય છે ક્ષપક શ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, કેવળ દર્શન અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લીધું ઉપાશ્રય કે મદિરમા જ ધર્મ સાધના થાય તેણે કંઈ નથી. અહીં તો કુભારના નિભાડા જેવા સ્થાને કેવળજ્ઞાન પ્રગટી ગયું અદરનો જ્યારે ભાવ ઉછળે છે ત્યારે ગમે તે સ્થળ કે સમય હોય ભવની રાશો તૂટતા વાર લાગતી નથી કેવળી વહોરવા જાય પછી અસુજતુ થાય ખરું ? પાચ અતરાય કર્મનો વિગ્રહેદ થયો ચાર ઘનઘાતી કર્મોને ક્ષય કરી નાખ્યા એ માટે છ માસ સુધી ખેડ કરી અને અનંત સંસારને તોડી નાખ્યો શાશ્વત સુખના અધિકારી બની ગયા

મૃગચર્યા કરવા પુત્ર તૈયાર થયો છે માતા-પિતા કહે છે, હે પુત્ર ? જેમ સુખ ઉપજે તેમ કર માતાપિતાએ જાણી લીધું કે પુત્રને વૈરાગ્યનો ખરેખરો રગ લાગી ગયો છે વિષય રસ ઉડે ત્યારેજ વૈરાગ્ય રસ આવે છે વૈરાગ્ય અને વિષયને પ્રતિસ્પર્ધતા છે સંસારનો માર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ ઉલટો છે. વિષયના સુખ અલ્પ છે, ભાવિમા અનંતગણ્ય હું બે ઉપજાવે તેવા છે, તેવો પાકો નિર્ણય, જે પ્રજ્ઞચર્યાને માર્ગ પડે છે, તેને જ આવી શકે છે

આ સમયે, શ્રી જેઠાલાલભાઈ પરસોતમ પારેખ અને શ્રી વૃજલાલભાઈ કરશનદાસ પારેખે સંજોડે પ્રજ્ઞચર્યા વ્રત અંગીકાર કર્યું હતું

ત્યારબાદ, જૂનાગઢ, જેતપુર, ધોરાજી, ઉપલેટાથી

પધારેલા શ્રી સચેના ઠેખુશનોએ બા. પ્ર. ૫ લીલાવતી
બાઈ મહાસતીજી સાહેબને શેષકાળસોરઠ પ્રાન્તમાં પધારવાની
નથા ધર્મલાભ આપવાની આમરૂબરી વિનતી કરી હતી

૫ મહાસતીજી સાહેબે—પ્રજાચારીઓ માટેનું “આશિર
રંગે રંગી ચૂદડી રે” નું કાવ્ય ગાયું હતું અને વ્યાખ્યા
નની સમાપ્તિ થઈ હતી

વ્યાખ્યાન ૧૧૫ મું

સવત ૨૦૨૧ના કાચતઠ સુદ ૧૩ સોમવાર, તા ૧૬-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે તથ્યે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્ત-
રાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મુગાપુત્રનો અધિકાર આલે
છે મુગાપુત્ર માતાપિતાને મુમક્ષ્યાનું સ્વરૂપ સમજાવી રહ્યા છે

મિગજારિયં ચરિસ્સામિ યથા પુત્રા મહા સુદ ।
જમ્મા પિઠ્ઠિહિંડુળ્લાઓ મહાદુર્ગહિં તથા ॥૮૪॥
મિગ જારિય ચરિસ્સામિ સખ્ય પુત્ત મિમેહજર્મિ
દુમ્મેહિં જમ્મપુળ્લાઓ ગણ્ઠ પુત્ત મહા સુદ ॥૮૫॥

મુગાપુત્ર કહે છે કે હું મુમક્ષ્યા કરીશ વનમાં રહેતા
મુગલાઓને કોઈનો આધાર હોતો નથી. કોઈ તેની સાર કે
સલાહ લેતું નથી એ કે વનના મુજલાઓ તો પરત્ર છે
જ્યારે હું તો સ્વતંત્રપણે વિચરતો જ્ઞાન હથેલ વ્યસ્તિમમાં
રમણતા કરીશ હું સસારને કદી પણ માફ નહિ કરું મુનિ થયા
પછી પણ સેવા કરવાના ભાવ રાખીશ પણ સેવા લેવાના ભાવ

નહિ રાખું. સર્વ હુ ખથી વિમુક્ત થવાનો આ સયમપથ છે

માતાપિતા આજ્ઞા આપે છે હે પુત્ર ? સુખ ઉપજે તેમ કર તેમા વિલંબ કર નહિ માતાપિતાએ મૃગાપુત્રમા સાચા વૈરાગ્યના દર્શન કર્યા છે સિંહ માફક દીક્ષા લઈ સિંહ માફક પાળે એવો, વીતરાગના માર્ગને દીપાવે તેવો પુત્ર છે એવી પૂર્ણ ખાત્રી થયે આજ્ઞા આપે છે.

एषं सौ भग्नापियरो, अणुमाजित्तज बहु बिह ।

મમત્ત છિન્દ્યે તાદે, મહાનાગા વ્વ કં ચુય । ૮૬

મૃગાપુત્ર સયમપથે પડવા તૈયાર થઈ ગયા આખા ગામની અદરથી અને બહારથી કચરા કઢાવવા કોટવાળને આજ્ઞા આપી દીધી ઠેર ઠેર પાણીના છટકાવ કરવામા આવ્યા ધ્વજ પતાકાઓ અને નગરના ચોકે ચોકે માડવા નાખવાના હુકમો કરી દીધા હજાર પુરુષો એકી સાથે ઉપાડી શકે તેવી શિબિકા તૈયાર કરાવી માતાનો એકનો એક પુત્ર, પ્રિયકારી, ઈષ્ટકારી, ઠાકારી, મનોહર, આખના રત્ન સમાન, હૈયાનો હાર, કાળજીની કેર સમાન-વહાલોપુત્ર દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય. એના માતાપિતાને ઉલ્લાસ કેટલો હોય ? અપૂર્વ મહોત્સવ મનાવે છે પોતાના વૈભવ પ્રમાણે ૧૦૮ સોનાના, ૧૦૮ રૂપાના કળશ, ૧૦૮ રૂપુ અને રત્ન, ૧૦૮ સોનુ અને રત્ન, ૧૦૮ મારીના કળશનુ પ્રદર્શન કરી, વચ્ચે મૃગાપુત્રને બેસારી અભિષેક કરે છે સ્નાનમંજન કરાવનાર નાઈને એક લાખ સૈનિકા આપે છે આ તો રાજાનો કુવર દીક્ષા લ્યે છે એટલે ઘણા ઘણા ને લાલ મળે નાઈ આવી, હાથ પગ ધોઈ, મોઢા આડે આઠપડુ વસ્ત્ર રાખી, પરમ ચતનાપૂર્વક માથાના વાળ લઈ લ્યે છે ચાર આગળ વળીને બધા વાળ કાઢી નાખે છે ત્યાર

બાદ ગાત્રે થઈને થયી, બાર મોડો અને મૃત્યુ ધણ એવા
આશુપણે પહેરાવે છે બાળુખંધ પોથી, ઠોકમાં અદારસરો-
નવસરો-ત્રણસરો દાર પહેરાવી દીધા આખી ઠોક ઠોક
બંધ છે હિંસ, માણેક, મોતી રત્નના આશુપણે પહેરા યા.
ઠેઠે રત્નવરિત કદોશો, મુરવાળા અચકન, સોનેરી બંધે દીપે
છે માતાએ હસ લક્ષણની સાડી, પાણીની ધાર જેવા મુલા
યમ વસો પહેરી, પુત્રના માયાના વાળને ઘાઈ-સાફ કરી
થઈને રંગદોળી રત્નના દાળકામાં મૂકી દીધા તિલિએ રમ
રણ કરવા માટે સસારી જીવો બાદી તરીકે રાખે છે સરખસમા
હંબશનો સખ્યામાં નગરજનો સામેલ થયા સૌ પોતાના
જીવનને ધન્ય માનવા લાગ્યા છે

મૃગાપુત્રે પાલખીને ત્રણ પ્રહસિલા લીધી અને ત્યાર
બાદ પાલખીમાં સિંહાસને બીરાજમાન થયા જે બાઈએ
આમર ઠોળી રહી છે માતાજી લગ્નસને જમણી બાડુ બેઠા
છે ઠાળી બાળુ ધાવમાતા રથહરણ વજ્ર, પાત્ર લઈને બેઠા છે
મીઠાની તાલાવેલી લાગી છે મમતાનાં બંધનેને ફગાવી
દીધા છે

જ ખ કથી રે મમતાનાં દાર ને,
તારો દૂઠો જસે રે સસાર જ ખ કથી રે
જ મીને નથી ફરી પાણુ જનમજુ
ક્યારે ફૂલકે પુલકનો માર જ ખ કથી રે
તારો દૂઠો જસે રે સસાર જ ખ કથી રે

દીક્ષા લેવી છે સયમ પથે પડવું છે તે દાસની વીટીને
કે શરીર ઉપરના આશુપણેને ભેટા નથી આ તો આવતર
પોતાના કા પૂરા કરે છે આ પહેરૂ તો સાગે લાગુ ! એવી

દષ્ટિ દીક્ષાર્થીની હોય ? પરની શોભામા મારી શોભા થાય
એ માનનારો આત્મા નથી તારી શોભા પરથી હોય કે
શીલથી । નેકટાઈ ખાધી હોય તો ઠીક લાગે ખિટીશરો ચાલ્યા
ગયા પણ ગળેફાસો રહી ગયો એની જરૂર શી છે ? પુરુષોને
એવા વ્યસન પડી ગયા છે કે જેવા પાટલુન, તેવા જોડા,
તેવોજ કમરનો પટો, જેમ જૈરામા મેર્ચીંગ ચાલ્યુ-એરીંગ,
બગડી, વીંટી, માળા, ચપલ, ચરમા, રીબીન અને તેવોજ
ચાદરો-તેમ પુરુષોમા પણ થઈ ગયું છે રોજ સળયો ફેરવી,
હંભમત તો કરવી જ જોઈએ ભલેને હોહી નીકળે । શરીરને
વિભુષા કરવામા આજે એટલી બધી તાલાવેલી થઈ ગઈ છે
કે તે છોડવું સહેલું લાગતું નથી અહીં તો રાજકુવર દીક્ષા
લ્યે છે, છતાં દાગીના-ધરેણા ઉપર મૃગાપુત્રનું લક્ષ્ય નથી
ખત્રીસ તારીઓ સામે જોયું નથી કે શું કરે છે । એક વખત
મોહું દેખાડી આક્રુશ્ય એણે હોય ? મૃગાપુત્રે મમત્વ લાવને છેઢી
નાખ્યો છે જે જન્મે છે તે મરે છે અને મરીને ફરી જન્મે
છે, તેમા મમત્વ શા માટે ? એક ખાડમાથી બીજી ખાડમા,
આમ ભવોભવ અનતકાળથી જીવની સ્થિતિ છે હવે જે
મમતાનાં દ્વાર બંધ કરી દેવામા આવે તો ભવનો આરો
આવી જાય જીવ બધા સાથે મમતા રાખે છે પણ સાથે
આવવા કોઈ સમર્થ નથી

સુત, નાર, માત, પિતુ, ભોધ, કોઈ અંત સહાયક નહીં,
કયું ભરે પાપકા ચેલા, સળ ચલા ચલીકા જેલા,
દો દિનકા જગમે" ચેલા, સળ ચલા ચલીકા જેલા

આ સ સારમા આપણે જોઈ રહ્યા છીએ કે દુશ્મનની
છાતી ફાટી જાય તેવા દીકરાઓને, બાપ કાંધે ચડાવી રમસા-

નમાં મેલી આવે છે માતા-પિતા, ભાઈ કેઈ સાથે જતુ નથી. મા ભાઈ પુત્ર, પુત્રી, સ્ત્રી તરીકે સંબંધે જોડાણ. પણ શું કાયમ રહેવાના છીએ. તો પછી પાપનો મેલો કેમ જરી રહ્યા છો. કાળા બનાર કેના માટે? કયાં કર્મ કેણુ ભોમવશે?

जे पावकर्म हि धनं प्रणुसा नमायवन्ती अमर गहाय
पहाय त वाम पर्याप्तु नरे वैराणु यत्था नरय उवेन्ति तारा

મનુષ્યો પાપ કર્મ વડે ધનને અમૃત માફક એકદુ
કરે છે પણ સમજતા નથી કે આ મોહબળનો પાસલો
બલ્ય કર છે 'ત્રેહવાસા મય કરા' સુજોને પકડવા માટે જ મ
લમા પારાધીઓ પાસલો નાખે છે, તેમ આ સંસાર રૂપી
અટવીમા જીવને માતા-પિતા ભાઈ બહેન માસી, ફાઈના
સંબંધે બધા પાસલા રચ્યામાં છે જીવ તેમાં જકડાઈ બલ્ય છે
આ પાસલાની વાત કેશી સ્વામીએ કહી છે કે સ્નેહનું
બંધન બલ્ય કર છે કેણુ તારૂં નામ રાખવાવાળું છે? છતાં
મનતા પાસવગરની છે મારે ઢીકરો હોય તો સાર. આલ્યો
ત્યારે કેને લેજો લઈને આલ્યો હતો?

એક ઢીકરા માટે લઈને કેડેકેટલા મનોરથ તૈયાર કરે
છે. સદા બનારમા પચાસ હબારની ખોટ કરીને આલ્યો
હોય છતાં મા કહી હશે કે જો જો તમે ઠઈ ભાઈને ઠઈતા
નહિ કંઈક કાણુ ધાણુ કરશે તો આપણે ઊગી સરશુ. આમ
ચૂપચાપ થઈ બલ્ય વળી ઉપરથી આત્માસન બાપે, હોય, થઈ
બલ્ય આનંદથી જા પી અને લહેર કર અને જો જુલેજુલે
પિતા કહી હશે કે રણવાનુ આવડતુ નથી ને ગુમાવી રહ્યો
છા. આવો ખોટનો વપાર કયો? બસ થઈ રહ્યું હાં પાસલેટનો

હોયો ઉંધો વાળશે કે માંકડ મારવાની દવા પી લેશે ? સ સા-
રમા ખોટ ખાઈ લ્યો છો તે સહન કરવાની શક્તિ છે અને
ઉપર જતા સમાધાન કરતા પણ આવડે છે, તો પછી કર્મ સાથે
સમાધાન કરતા કેમ આવડતું નથી ? અહીં ઉપાશ્રયમા પગ-
રખા જાય, ત્યાં ઉંચો નીચો થઈ જાય મળે નહિ, એટલે
કહે પનોતી ગઈ, જો મળે તો ત્યાં ત્યાં કઢાવે અજાની
જીવોની શી વાત કરવી ? સાવરણીનું લોથુ ગાયે મોઢામા
લીધું હોય, તો ખાઈઓ ગાયને ઘોકે ઘોકે ટીપી નાખે.
અરે ? પણ મમતામાને મમતામા મરી જશે. લયો પટારા
એમજ પડી રહેશે આત્માનું છડેચોક પતન કરી રહ્યા છો.
દીકરા સ્વર્ગના ખારણા થોડા દેખાડી દેશે ? આજે તો કહેશે,
છોકરાવને કદમૂળની ના કેમ કહેવાય ? લાઈ માટે તો કરી
દેવું પડેને ? દશા તો જુઓ ! તમારા પુત્રો તમારી હયાતીમા
તમારૂં કહ્યું કરે નહિ, તે ધર્મ શું સાચવી જાણશે ? તમારું
નામ શું રાખશે ? ઉપાશ્રયના ખારણા જોશે કે કેમ, તે શકા
છે, તમે સવાર-સાજ પ્રતિક્રમણ, સામાયિક આદિ કરો છો
પણ તમારા છોકરાઓ તેમ કરશે તેવું તમને લાગે છે ? જો
ન લાગતું હોય તો એમને માટે થઈને મમતામા શું મરી
રહ્યા છો ?

અરે લાઈ ! મોહ જ રોવરાવનાર છે, મમતા મારી
નાખનારી છે કઈક જોખી-ખાખા મૂકીને આવ્યા છો સગપણ
કઈક જોડ્યા ને તોડ્યા છે જ્ઞાનીઓએ સ્નેહપાસને વધુમા વધુ
ભય કર ગણ્યો છે આરાધનાની આગ્રહતામાજ જયશ્રીની
કોકિલા ટહુકે છે

મૂળાપુત્રે મમત્વ લાવતો ઉપદેશ કરી, જેમ સ્વયં કાચળી
 છાંદી ચાલ્યો જાય છે અને પાછું વાળીને બેસે તો નથી તેવી
 રીતે મૂળાપુત્ર વરણાર છાંદી જત્રીસ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરી,
 ચાલી નીકળ્યા છે સ્ત્રીઓ અને માતા રૂદન કરે છે, પણ તેની
 સામય બેસે નથી. એ તો સમજે છે કે પાઠશાળા પ્રમાણે
 ધીની પાડુડી ઉઠી વળે, તેમાં મારે શું ? જેમ નમિરાજ
 ઇન્દ્રને કહેતા હતા કે મિત્રીલા બળે છે તેમાં મારૂં કંઈ
 કાળજી નથી. મારૂં હોય તે બળે નહિ અને બળે તે મારૂં
 નહિ. એને આત્માની કિમત સમજાવી છે તેને પછી પર
 પડાયો તરફનો મોઢું જોતો જ નથી.

જીવન જીવકાંઠે જોઈતો સોના જીવકાંઠે જોઈતો

મૂળા દીધા રત્ન અને કાચળા કુઠરે જોઈતો
 માયાના બંધનમાં મારૂં જીવન જીવકાંઠે જોઈતો જીવ જીવકાંઠે
 જોઈતો જોઈતો જીવકાંઠે જોઈતો જીવ જીવકાંઠે

સાત માળનો મહેલ બતાવ્યો હોય દરનીચર જોડવું
 હોય પણ એક સાથે શું સાતેય માળમાં રહી શકાય છે ?
 અરે મરીશ ત્યારે, છત્રીપદ વેધી હોય પછાડશે અને લોચે લેશે.
 પોતાના બંધનમાં રહેવાનો પણ અધિકાર નહિ સમજાય છે ?

સાત દીશ માણસના જીવકાંઠામાં મોહીને ધમકાવી
 રત્નને ફેંકી દીધું માયાના બંધનમાં જીવન બદલાઈ ગયું ત્યારે
 આર જીવકાંઠે ત્યારે જીવું છે કે હાલી બાલીને જીવું છે ?
 આઠા પડીને જીવું છે કે બેઠા બેઠા જીવું છે ? કાયર થાઓ નહિ.
 છાંદવા જીવું છે તને છાંદી બળે મરી બળે તે જીવું
 કહવાય જીવું જીવન સુધરે તેનું મોત અવશ્ય સુધરે. માણસનો
 અતકાગ આવ, ત્યારે બળે પડે કે તે જીવકાંઠામાં કેવું

જીવન જીવ્યો છે. પોતે મરવા પડ્યો હોય ત્યારે ખાટલા આસપાસ સગા-સબ ધીઓ રોતા હોય, ત્યારે પોતે પણ ભેગો રોવા મડી પડે શુ મોઢે કામણુ કર્યા છે ! નવકારમ ત્ર લણેા પણ કયા મોઢે ! મોહનો વળગાડ વળગ્યો છે જક્ષ કે ભૂત પ્રેતનો વળગાડ તો એક જિ દગી પૂરતો હોય છે પણ આ મોહનો વળગાડ તો લવો ભવનો છે

મૃગાપુત્ર તૈયાર થઈ ગયા છે નાગ જેમ કચુકી છોડે તેમ મૃગાપુત્ર માતા, ખત્રીસ સ્ત્રીઓ, દાસ દાસીઓ બધા રૂઢન કરે છે, પણ કોઈની સામે નજર સરખી પણ ફેરવતા નથી પોતાના લક્ષ્યે લક્ષ રાખી રહ્યા છે

इही चित्तं च मित्तं य, पुत्तदार च नायओ ।

रेणुयं च पढे लग्गं, निष्पुणित्तण निग्गओ ॥८७

મૃગાપુત્ર અપૂર્વ ઋદ્ધિને પામ્યા હતા છતાં એ બધાને ત્યાગ કરી દીધો સ્વાધીનતાએ ત્યાગ કરી દીધો, કારણુ કે સમજણુ પ્રગટી ચૂકી છે કે આ ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ કે ધન આપણને ગતીમાથી બચાવવાનુ નથી મમતા ભાવને છોડી દ્યો મરણુ વખતે પોતાનો દીકરો ન પહોચે તો દીકરો સાબરશે કે સદ્ગુરુ સાબરશે ? મારા અતકાળે મારા પાસમા ગુરુદેવ હોય અને એની નીશ્રામા મારો શ્વાસ છૂટે એવી ધગશ હોવી જોઈએ અતકાળે સગા-વહાલા સાકરનુ પાણી પાય, ત્યારે ગુરુ હોય તે ચોવિહારના પચ્ચક્ષણુ કરાવે, અને જો તૈયારીમા હોય તો સથારો પણ કરાવી દ્યે

મૃગાપુત્રે ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ, ધન, મિત્રો, સગા-રૂનેહીઓને છોડયા સ્ત્રીઓને છોડી, શાતિને છોડી, જેમ કપડા ઉપરથી

રજ ખ ખેરવામા આવે તેમ જાણને જ ખેરી છોડી દીધા
હૃદયમા આનંદની ઉમિઓ ઉછળે છે. મુખ ઉપર પરમ શાંતિ
વર્તી રહી છે.

હવે મુખાપુત્ર કેવી રીતે પચ્ચમહાવૃત જ ગીકાર કરશે
તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૬ સુ

સ ૨૦૨૧ના કાશ્મીર મુદ્દિ ૧૪ મ ગળવાર, તા. ૧૭-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
સિદ્ધાંત પ્રરૂપાં ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મુગ્ધ
પુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે. મુખાપુત્ર સ સારની સ્થિતિ-સિદ્ધિ
સમાસ્નેહીઓ લોચ વિલાસને કપડાં ઉપરની રજ પેઠે જ ખેરી
આત્મ સમાધિ મેળવવા-સંપૂર્ણ મુખ મેળવવા કમર કસી છે.

પચ્ચ મહાધ્યયનુક્તો પચ્ચહિ સમિતી તિગુતિગુતી ય ।

મધ્યિન્તર બાહિર્યા તથાકમ્મસિ રજમુખો ॥૮૮॥

પૂવ જાણે પચ્ચમહાવૃત પાળીને આવ્યા છે. દેવલોકમા
ગયા હતા. પણ દેવા અવિરતિ લોચ છે, એટલે મનુષ્યજાતમાં
પૂરું કરવા જાવજીવ મુખીની સ્વયમ પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લેવા
કળિબદ્ધ મયા છે. પચ્ચમૂઝી લોચ કરી, દીક્ષાપાઠ સર્જી પચ્ચ
મહામત જ ગીકાર કર્યો. પચ્ચમહાવૃત એ આશ્રવના કરવાબ્ધ છે.
તમિતિ જે પ્રવૃત્તિ છે સુષ્ટિ એ નિવૃત્તિ છે. મનને અશુભ
આવમા જીવ અટકાવવું તેનું નામ સુષ્ટિ છે. જીવને ખરાબ
ખા. વચ્ચનો બોલતા અ-કાવળી, તેનું નામ સુષ્ટિ છે. મુનિને

સત્ય અને વ્યવહાર એ બેજ લાખા બોલવી કહ્યે છે આશ્ર-
વનો નિરોધ કરવો, તેનું નામ સવર સંવરના ૨૦ ભેદ છે.
વિશેષમા ૫૭ પ્રકાર છે સમ્યક્ યોગ નિગ્રહો ગુપ્તિ સયમ-
માર્ગે પ્રવૃત્ત થવું તેનું નામ સમિતિ છે આઠ પ્રવચન માતા
છે. ક્ષાદશાળીનો સાર આઠ પ્રવચન માતામા છે જે આ પ્રવ-
ચન માતાને બોલે પોદે છે, તેને જેમ માતા બાળકનું રક્ષણ
કરે છે તેવી રીતે સમિતિ-ગુપ્તિ રક્ષણ કરે છે નવીન કર્મબંધ
પડવા દેતા નથી અને જૂનાં ખપી જાય છે જૂના કર્મ ખપા-
વવા તપની જરૂર છે. જે જૂના કર્મો સત્તામા પડ્યા છે તેને
ઉડાડવા માટે તપ છે

મહાત્માજીવને જેમ આવ રાહી ઉલ્લેચતાં
સૂર્યના તાપથી પાણી શોષાસે કર્મથી બધું

જેમ એક તળાવ ખાલી કરવું હોય, તે તે તળાવમાં
ન્યાથી પાણી આવતું હોય તે લાગને બંધ કરી દેવો પડે
એટલે કે આવક આવતી બંધ કરવી પડે પછી ઉપરથી
ઉલ્લેચાય અને શેષ સૂર્યના તાપથી સુકાય જાય છે, અને
તે પ્રમાણે આજુ તળાવ ખાલી થઈ જાય છે એ પ્રમાણે
સંયતિ આત્માઓ પાત્ર ઇન્દ્રિયોના જરનાળાને બંધ કરી, કર્મની
થતી આવકને પ્રથમ તે અટકાવી દેયે છે, પછી તપ વડે
કોડો વર્ષના સચય કરેલા બધા કર્મને નિર્જરાવે છે સિંહની
ગુફામા મૃગલો આવી શકતો નથી, તેમ જે સાધુનો સિંહ
જાગી ગયો છે—એટલે કે જેણે મહાવીરના સિદ્ધાતોને હૈયામા
પથાવ્યા છે—એનો ન્યા નાદ જાજતો હોય, ત્યાં તે મુનિમા
પાપ કઈ રીતે પેસે ? મુનિ સિદ્ધાતનો આશ્રય લે છે તેને
સિદ્ધાત ઉપર ખૂબ જ પ્રેમ હોય, તે હમેશા સિદ્ધાતને આગળ

કરીને ચાલતા હોય છે સિદ્ધાંત તો ચિકાલાબાધીત છે, તદ્વત પ્રમાણ છે, તેમા ચકા કે કખા કરવા જેવું છેજ નહિ જે ચકા કરે છે તેને સમક્ષિતના અતિચાર લાગે છે જૈન પ્રવચનની અહર સિદ્ધાંતમાં ચકાને સ્થાન નથી.

મજ્ઞા તારા તારા સિદ્ધાંતોને વાચી હૃદય જો કરે ૨-કરુણા સાગર
કરુણા સાગર કરુણા કરે! જામ ઉપર મજ્ઞા મહેર કરે!
પુણ્યથી કાલા પાપ જમતમા તે પકડાવી તમે દૂર કરે!
મજ્ઞા રાખ જતાવો સુક્ષિત પુરીને,
જેથી પશુ તમારો બંદે-કરુણા સાગર

ભગવાનના સિદ્ધાંત અણુમોલ છે જે આ સિદ્ધાંતોને છવનમા ઉતારે છે તેની કથાયની કાલીમાં નીકળી જાય છે અને સવે દુખનો અત આવી જાય છે અધ્યાત્મ યોગના પ્રભાવ વડે હવે નવા કમ પેસી શકતાં નથી. જેમ મસ્તને કુસ્તી કરતા કરતાં લાગી ગયું હોય તો સર્વ પડે માલિશ આદિ સુમખા કરાવે છે અને બીજા દિવસ ગાંઠે તૈયાર થઈ જાય છે મુદ્દમા સૌનિક થવાય તો ઘા ફૂગવી નાખીને તેને ફરી રણમોરચે મોકલવા તૈયાર કરવામા આવે છે તેવી રીતે પ્રતિક્રમણ તે ઘા ફૂગવનાર છે કમ સામે મુદ્દ કરતાં ડોપ કે અતિચાર લાગી ગયો હોય તે નિવારવા માટે પ્રતિક્રમણ છે પણ મહાવૃત્તધારી રાત્રિ અને દિવસનાં બે પ્રતિક્રમણ કરે છે સ્થર મહાવૃત્તધારી પાપ લાગે ત્યારે પ્રતિક્રમણ કરે છે

મૃગાપુત્ર ગુનિ સમમના માગે વિચરતા નિર્મમત્વી બન્યા
સંકાઠા સમકાય, આવક-આવીકાનો મમત્વ રહ્યો નથી. જેલા
થેલી કરવાનો પણ મોકલ રહ્યો નથી 'નિસ્પૃહી જન મગત
કાંઈનીયે પડી નથી' જો તો આત્માની રમજડમાં જ નવરા
યતા નથી. છેલ્લો જવ છે દેણુ જણુ પતાવણું છે કમનો

મોઠ રહેવા દેવો નથી લાલનો મદ નથી જાતિનો મદ નથી પોતાની ઝોળખાણ પણ કરાવતા નથી સસારીની કોઈપણ વાતમા પડતા નથી કેવળ આત્મ સ્વરૂપમા રમણતા કરવી છે પર ભાવમા ન જવાય તેની તકેદારી રાખે છે જીવ અનંતીવાર નિગોદમા ઉત્પન્ન થયો છે ત્યા માન-પાન કયા-હતુ ! માનને લઈને જીવ ક્રોધ કરે છે ક્રોધ અને અભિમાન બન્ને જીવને પાડનાર છે જેવી રીતે વાસની અદર કપુર ધસતા અગ્નિ ધાય છે તે વાસનો જ નાશ કરે છે, તેમ જ્ઞાની કહે છે કે તારૂ જ અભિમાન તારો નાશ કરી નાખશે માટે અભિમાન છોડી નિસંગ દશાને ધારણ કર

અપ્રમત્ત દશામા જૂલવા માટે મૃગાપુત્રે અસંગ દશા ધારણ કરી સંગ પછાડનારો છે સંગને લઈને રાગદ્વેષના પરિણામ થઈ જાય છે મૃગાપુત્રે ઋદ્ધિનો ગર્વ ત્યજ્યો છે રસનો ગર્વ પણ ત્યજ્યો છે લૂપ્ત, તુચ્છ, નિરસ, પ્રાત-આહાર દ્યે છે, શાતાનો ગર્વ ત્યજ્યો છે એકને બાલાવે ત્યા હજારો નોકરો ઉભા રહેતા, તેને બદલે મુનિદશામા તો કોઈને હુકમ જ કરવાનો રહેતો નથી આ ત્રણ ગર્વથી રહિત થયા છે અને આત્માને સ્થિર કરી હીષો છે લાલ મળે તો મદ ન કરે, અલાલે શોક ન કરે આવી દશા રહેવી બહુ જ કઠિન છે લાણુ જીવાય કે આજ મૃત્યુ આવે જીવન અને મરણમા સમભાવ વર્તે છે, કોઈ નિદા કરે, કે પ્રશ્ન સાના પુષ્પો વેરે, બન્ને પ્રત્યે સમાનભાવ વર્તે છે મુનિનુ કર્તવ્ય તો જીઓ ! માન મળે તો પુન્યનો ઉદય થયો જાણે, અપમાન મળે તો લાલાતરાય કર્મનો ઉદય જાણે આમ ભાવોને સમજી, નિમિત્તોનો વાક ન કાઢતા, સમભાવમા ઠરે છે પ્રતિકૂળ સયો-

જોમાં સમભાવ ટકાવી રાખવો એ કેટલું ઠેજવે ત્યારે થાય ?
 બ્યારે માણસને જશને જડેલે જુતાં મળે ત્યારે માણસને અપાવ
 લાગે છે પણ સમકિતી આત્માઓ તો એમ જ બાંધે છે કે લોકોને
 વાંક નથી, મારા અજ્ઞાનામ કર્મનો હિંસકાળ છે એ હું સમતા
 રાખીશ તો જાણી ઠીક થઈ રહેશે. આવા મુનિઓને કોઈ ભલનો
 ભય નથી જેણે ભગવાનની વાણીનું આરાધન કર્યું છે, તેને
 બીજાઓ શું કરી શકે તેમ હતા ? મોતનો ભય નથી, અપ-
 જશનો ભય નથી પાપને પશ્ચે પડવાનું નથી, પછી પાપનો
 ભય રહે ક્યાંથી ? હૃદય શુદ્ધ અને પવિત્ર છે અનિહાન એટલે
 ઇચ્છા નથી મોટો દેવ જનું કે વાસુદેવ શાઈ એવી પણ ઇચ્છા
 નથી પૌરુષાસિક વેશવેત્તો જ માંવરેમાં ધણાં મેળવ્યા અને
 છોડ્યા છે હવે તો માત્ર મોક્ષ અભિલાષા આ લોકમાં આશ્રય
 ન લેવાની ઇચ્છાવાળા મુનિઓ પરલોકની પણ અપેક્ષા રાખતા
 નથી અહનને કોઈ વાસલાથી છોલે કે થસે તો પણ સમભાવ
 રાખે છે અહન જેવો સ્વભાવ થઈ ગયો હોય છે

કોઈ હાલ છોકાં બચ્ચી બચ્ચીને, તો પણ હજુ જુ પચ્ચી પચ્ચીને,
 જરની સાતિમા મારે રમવું છે મજા ! અહન મારે જતવું છે મજા
 જાણુ કુખ જતવું જમવું છે મજા ! અહન મારે જતવું છે મજા

આજે બીજાને માટે સકટ સહન કરનાર કેટલા છે !
 જરાક કમું હોય ત્યાં બાણુ ગાઈ જતાં છે શેરડી કાણુમાં
 પીલાઈને પણ અમૃત સરખા રસના વાટકા ભરી દે છે દૂલ
 તેલ કઢાઈમાં પકીને પણ વાતાવરણમાં સુગંધ પ્રસરાવી જાય
 છે એકેન્દ્રિય જીવાના આત્મા ગુણો છે પચ્ચર મારનારને
 ઝાઝા દુઃખ આપે છે કાપનારને જળતણ આપે છે અને છાયે
 આવનારને શિતળતા આપે છે

ઓહયાં ઝાડયાં ચોતાનાં ફળ નથી ખાતાં કે
 ઉપકારી એનો આતમા કે
 ઓહયાં તલાવડાં પાણીડાં કોઈ દિ ન પીતા કે,
 ઉપકારી એનો આતમા કે
 વનમાં રજળતી ને ઘાસ ગુએ ગતી કે,
 એરી ઓલી ગાવલડી ચોતાનાં દૂધ નથી પીતી કે,
 ઉપકારી એનો આતમા કે

આવા મહાન પુરુષો હું ખ સહન કરે છે પણ કોઈને
 હું ખરૂંપ થતા નથી જેટલા જેટલા કર્મોના આવવાના કારણે
 છે તે આશ્રવ હરવાન્ત બધ કરી દીધા છે આધ્યાત્મિક
 ધ્યાનમાં લયલીન બની ગયા છે જૈન શાસનમાં હીક્ષા લીધા
 પછી, પગ ઉપર પગ ચઢાવી જેસી રહેવાનું નથી હીક્ષા લીધા
 પછી તો ઘણું કામ કરવાનું હોય છે

પદ્મં નાળેણ ચરણેણ, દ્વંસળેણ તવેળં ચ ।

ભાવળાદિ ચ સુદ્ધાદિ સમ્મ ભાવેસ્ત અપ્પયં ॥૧૪॥

એવી રીતે મૃગાપુત્ર જ્ઞાનની આરાધના કરનારા દર્શન,
 આરાધના કરનારા, આરિન્ધના સ્વરૂપમાં ઝીલી રહ્યા છે તપ
 એ અમોઘ હથિયાર છે જ્યારે આત્મા શુદ્ધિ થાય ત્યારે જ
 આત્મસિદ્ધિ સંભવી શકે છે મૃગાપુત્રે પ્રબળ પુરુષાર્થ ઉપાડી,
 સ્વભાવ દશામાં રમણતા કરતા કરતા ઘણા વર્ષોનો સયમ
 પાડ્યો

बहुयाणी उ वासाणि, सामण्य मणुपालिया ।

मामिष्य उ भत्तेणं, सिद्धिपत्तौ अणुतरं ॥૧૫॥

આ મહાન પુરુષે બહારના રાજપાટ સાથે અલગ તર
 સ સારને પણ તિલાંજલી દઈ, ઘણા વર્ષ સુધી આરિત્ર પાળી
 ક્ષાયક લાવ, ક્ષપકશ્રેણી, કેવળ દર્શન અને કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ

કરી લીધું આત્માની અનંત શક્તિનો ઉપાઠ કરી દીધો. આયુષ્ય આઠે એક માસ ચેષ રહ્યો ત્યારે સંચારો કર્યો. શુકલ ધ્વાનનો થોથો પાથો સ્પર્શી, તથા શરીર છાડી, સિદ્ધશા ને વરી ગયા એ અતિમાં પહોંચ્યા પછી હવે જન્મવાનું છેજ નહિ આપણે પણ મુગાપુત્રના અધ્યયન ઉપરથી આપણાં જીવનની સરખામણી કરવાની છે જે પુરુષાચ મુગાપુત્રે બતાવી, કમ ખપાવી, સિદ્ધ દશામા પહોંચી ગયા, તે આદ્ય આપણે જીવનમા ઉતારવાનો છે અને તોજ આપણા આ અમૂલ્ય માનવ જીવનો મેઠોપાર થશે.

આખ્યાન ૧૧૭મું

સવત ૨૦૨૧ ઠાસ્તક સુદિ ૧૫ જુલવાર તા ૧૮-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ જાણે

મધાઠ શુદ્ધ ૧૫થી જે આત્મોસનો આરભ થયેલો તેનો છેલ્લો દિવસ છે જાણે આત્મોસ પૂર્ણ થશે આ વાર માસમાં સાધુ-સાધ્વીઓ એક સ્થળે સ્થિર રહે છે વિહાર કરતા નથી. આ આત્મોસના ઝાળામા આવક-આવિકાઓ, વિશેષ પણે ધર્મની આરાધના કરે છે ધર્મકરણી કરવાનું આ અનુભવ વાતાવરણ અણ્યાય છે આત્મોસ હરમાન ગુરૂ પાસેથી જે સંભાળુ હોય, તેને જીવનમાં કંઈક અંશે ઉતારે તેનું જીવન કલ્યાણકારી મંગલમય બની જાય છે આ જીવ અનંતકાળથી ચાર ગતિ અને ધોવીસ હકમાં

પરિભ્રમણ કરી રહ્યો છે, ક્યારેય પણ પોતાના તરફ દૃષ્ટિ કરી નથી. પરિભ્રમણ ટાળવું હોય અને મોક્ષના અનંતા-સુખની પ્રાપ્તિ કરવી હોય, તો ગુરૂ મહારાજ ધર્મના રહસ્યો જગત આગળ ખૂલા મૂકે છે, તે સુજળ બની શકે તેટલું વર્તન કરવું જોઈએ.

આ ચાતુર્માસમા મૃગાપુત્રનું અધ્યયન કહેવામાં આવ્યું છે આ અધ્યયન જીવનમા ઉતારવા માટે છે સિદ્ધાંતમા ચાર અનુયોગ કહેવાના આવ્યા છે દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરિતકરણાનુયોગ અને ધર્મકથાનુયોગ તેમા છેલ્લો ધર્મ-કથાનુયોગ સુદર છે ખાલ જીવોથી માડી વૃદ્ધજીવોને પ્રિયકારી લાગે છે ધર્મકથાનુયોગમા ખાલી રાજા-રાણી કે રાજકુમારની વાત નથી, પણ તેમા અનંતાહેતુ, અનંતા ગમા, રહસ્યો અને લાવો સમાયેલા છે

જૈનધર્મની કથાઓ સાધારણ રીતે ત્યાગ અને વૈરાગ્યથી ભરપૂર હોય છે બાળકને કઈ રીતે રાખવું, સયમ કેમ અપનાવવો, યુવાનોમા કઈ જાતના સંસ્કારો માતાપિતાએ રેડવા જોઈએ, ગૃહસ્થપણામા કેવી રીતે વર્તવું, સાધુપણામા કેવી રીતે વિચારવું, વગેરે બધું મૃગાપુત્રના અધ્યયનમા કહેવામાં આવી જાય છે સમજે તો અધ્યયનમાથી ઘણું જાણપણું થાય તેમ છે

મહાવીર પ્રજાએ ચરમ દેશનામા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયન પ્રકૃત્યા, તેમા ૧૬મું અધ્યયન મૃગાપુત્રનું છે. પોતાની પાછળ લવ્ય જીવોને લક્ષમા રાખી, લજવાને સુદર માર્ગ બતાવ્યો છે

મુખાપુત્રે તપની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરી હતી નિવૃત્તિ પ્રધાન ભાગ હાથ લાગી ગયો પોતાના આહારપચ્ચ ઉત્પન્ન કરવાની મહેનત નહિ, કપડા માટે પણ મહેનત નહિ કેટલી નિવૃત્તિ! આ નિવૃત્તિ પામ્યા પછી જો અતદૃષ્ટિ ન કેળવે તો પચાવવી મુશ્કેલ છે આ મારે ૧/૫૫ પછી જો અતદૃષ્ટિ ન ઉઘટે તો સાધુ જીવનમાં પ્રમાદ વધી જાય-સસારીને રણવા પાછળ સવાનો જો કહા કના સમય પણ ન મળે બ્યારે સાધુને કંઈ ચિંતા! કંઈ કરવાનું છે? આવી નિવૃત્તિ પચાવતાં ન આવડે તો આ જ્ઞાન પ્રમાદનું જ્ઞાન થઈ જાય છે પ્રમાદની પધારી અને આજ સના આસીકા થઈ જાય છે તો ઉત્થાનને જાહેર પડત થઈ જાય

મુખાપુત્ર નિવૃત્તિપ્રધાન ભાગ પામ્યા પછી જોઈ નથી રહ્યા પદર પ્રકૃતિનો સ્વેદપશ્યમ વર્તે છે જ્ઞાન અને જ્ઞાનમાં જૂનવા અવતર, ઉત્કૃષ્ટ તપ આરાધના કરે છે આરિ ત્રની તપન આરાધના બીજ બેવી છે બીજનો અક્રમા વધતા વધતા પુનર્મિ સોળે કળાએ ખીલી, આખા નહોમઠ જાને દેહીખમાન જનાવે છે બાણે ધરતી જાદનથી લેપાઈ ગઈ હાથ તરી કડી લાગે છે તેવી રીતે બેનો આત્મા આસ્ત્રિ ત્રમા નાત કળાએ ખીલે છે ત્યારે કેવો સુદર બને!

મુ. ૧૧૫૪ બીજના અક્ર સરીખા, કમશા આગળ વધતાં તપ નયમ ૥ આરાધના કરતાં સંપૂર્ણ વીતરાજ રથા પ્રાપ્ત કરી અંત મુખાપુત્રે મોક્ષરૂપી ધ્યેય પ્રાપ્ત કરી લીધું

મુખાપુત્રના અધ્યયનથી આપણે જીવનમાં જ્ઞાન થયા પછી ૧ ૧૨ ૥ વિવેક વત્સો પછી, આશિષ અને તપમાં

રમણતા કરવાનું છે મૃગાપુત્ર સમકિતી આત્મા છે તત્ત્વની શ્રદ્ધા છે-જ્ઞાન છે. છતાં માળાપની રબ્બ માગે છે. માતા-પિતા મયમ માર્ગની દુષ્કરતા સમજાવે છે. તે સામે પોતે પૂર્વ લવમા જે નારકીના દુષ્કરતા લોગવી આવ્યા છે, તેનું વર્ણન કરતા કહે છે, કે એ દુષ્કરતા સામે આ સયમનું દુષ્કરતા વિસાતમા જ નથી સાચો માર્ગ હયામાં બેઠો છે

જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું, છતાં દીક્ષા લીધી, કેમ કે જ્ઞાન એકલું કાર્યકારી નથી ચારિત્ર અને તપ વિના કર્મ ખરે નહિ જો તમારે આત્માનું હિત કરવું હોય, તો ચારિત્ર જોઈશે જે પ્રભાવશાળી, યશસ્વી, તેજસ્વી, ગુણધારક, તપમાં પ્રધાન, ચારિત્રમાં પ્રધાન હોય છે, તે ગતિની પ્રધાનતા પામ્યા વિના રહેતો નથી મોક્ષ ગતિ, ચારિત્ર, જ્ઞાન, દર્શનની પ્રધાનતાવાળાને જ પ્રાપ્ત થાય છે. કેવળ દર્શન, યથાધ્યાત્મ ચારિત્ર, અકષાયભાવ, સ પૂર્ણવીતરાગ દશા, આત્મસ્વભાવમા રમણતા કરી જે અર્થે આ માનવ દેહ પામ્યા, તે હેતુ પાર પાડ્યો. દુષ્કરતા વધારનાર આરભ અને પરિશ્રમ છે મમત્વભાવ છે મમતા તે બધન છે તે બધનને છેદી સ્થિર થયા બનથી મમત્વ થાય છે અને તેથી જ બધન એ મહાભયનું કારણ છે બધન હોય તો ચોર લૂંટ, રાબા દડે, સરકાર ટેકસ નાખે, ઉપાધિના પાર નથી જે રસ્તો નાગ રહેતો હોય, તે રસ્તેથી જાઓ ખરા ! કારણ કે પ્રતીતિ છે કે કરડયા ભેળો મરી જઈશ. તેમ અમે કહીએ છીએ કે આ પરિશ્રમ કૂંડાડા મારતો નાગ છે આ સાલણવું તમને ગમે ! કેમ ગમે ! કેમકે હજુ તમને પરિશ્રમનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું નથી પણ હવે સમજાવે કચન, કાન્તા, કાયા, અને કુટુંબની અહીં તો પાકી નિકાસ

જામી છે કંઈ પણ સાથે સહ જવાતુ નથી, છતાં મમતા કેટલી ! જડ અને ચિત્તન્યના લેહ ત્રણેય કાલે જુદા છે, એવું જાણ્યાનું કળ શુ પામ્યા ? ખાવા બેસે તો વાનગીઓનો પાર નહિ પહેરવેશમાં પણ મનોરંજ અને અમનોરંજ આમ પાંચેય ઇન્દ્રિયોને ફટવી નાળી છે જ્ઞાનનું કળ વિરતિ છે, જે જ્ઞાન વિરતિમા ન પરિણમે તો, તે જ્ઞાન ફોગન જ્ઞાન છે

એક વખત ઔરંગઝેબને એવી ભાવના થઈ કે જ્યાં મુસલમાન ધર્મ પાળતા થઈ જાય તો ઠીક એક જ ધર્મ રાખવો મહિર વગેરે રહેવાં ન હેવા એતરમા મોલાત ઉભી હોય ત્યાં આગળથી ઔરંગઝેબના સેનિકો જઈને ઉભા રહે. બોલો મુસલમાન ધર્મ સ્વીકારો તો જ આ એતરનો પાક તમને હેર સહ જવા ઇર્ષ્યો. પેઠ ઉપર કુહાડો પડતો હોય ત્યારે માણસની મતિ મૂંઝાઈ જાય છે લોકો પરાયે મુસલમાન ધર્મ સ્વીકારે છે એવી રીતે કે/લાયે ખેડૂતોને મુસલમાન થયા જાણી, ઔરંગઝેબ જાહુ રાજ થયો. એ વખતે શ્રી લાલજી મહારાજ ઔરંગઝેબને મળવા આવે છે શ્રી લાલજી મહારાજને વાત કરી કે—મેં એવો કીમિયો ઉપાડ્યો છે કે આટલી જામી સખ્યામા મુસલમાનો થઈ ગયા શ્રી લાલજી મહારાજે તે વાત સાંભળી વાત ઉપર ખડો પાટી રીધો. બે આર દિવસ ગયા પછી ફરી શ્રી લાલજી મહારાજને ઔરંગઝેબને મળવા આવવાનું થયું ષોડીવારમા શ્રી લાલજી મહારાજનો ઘેલો આવ્યો અને ગુરૂને કહેવા લાગ્યો કે હું રૂપિયો સહ જાનમાં ગયો. પણ મને કોઈએ કંઈ પણ વસ્તુ વેચાતી ન જાપી આરંગઝેબ આ સવાહ સાંભળી રથા હતા તે બોલ્યા—વસ્તુ મળીજ નેઈએ કેમ ન મળે લાવો,

એહ રૂપિયો ! જ્યાં ઔરગઝેજ હાથમા રૂપિયો લઈને ખખ-
ડાવે, ત્યાં ખોદો જણાયો. અરે ! આ તો ખોદો રૂપિયો છે,
એની વસ્તુ કોણ આપે ? શ્રીલાલજી મહારાજ કહે કે અરે,
સાહેબ ? એમ કેમ ખોલો છો ? તમારી છાપ તો છેને ?
રાજની છાપ છે, પછી વાધો હોય ? ઔરગઝેજે જવાબ
આપ્યો મહારાજ, છાપ લલે રહી પણ અદરથી ખોદો છે.
લાલજી મહારાજે તરત જ વાત પકડી લીધી. મહારાજ આ
તમે બધાને મારીને મુસલમાન કરાવો છો, પણ બધાના
હૈયામા તેનો જ ધર્મ રમી રહ્યો છે. તમે દેખાવ પૂરતી જ
છાપમારી છે, પરંતુ અતરથી તો ખોદા છે. ખખડાવો તો
ખખર પડે.

લગલગ અમારા બધા શ્રાવકો એમ જ છે, લેખલ
લગાવી દીધું, પણ ખખડાવે ત્યારે ખખર પડે કે શ્રાવક
પણનો સાચો રણકાર કેટલામા છે ? શ્રાવકો કેવા હોય ?
આગળના શ્રાવકો દેવતાના ડગાવ્યા ડગે નહિ, એવી તો
એની અડગ શ્રદ્ધા હતી આજે તો ક્યાંક જરાક ડાકડમાળ
દેખે એટલે તણાઈ જાય—જાણે ધર્મ તો અહીં જ છે. બીજા
પથીએએ, સ્થાનકવાસી પથ ઉપર કુહાડો મારવામા બાકી
નથી રાખી

મૂળ સ્થાનકવાસીપથ અનાદિ કાળથી આવ્યો આવે
છે. મહાવીર પ્રભુના નિર્વાણ પછી છિન્ન લિન્ન થયું છે તમારૂં
ગામ તો હજી લાઝ્યશાળી છે, બાકી તો જ્યાં સ્થાનકવાસી
સાધુઓના પગલાય નથી થયા, ત્યાં સ્થાનકવાસીઓ બીજા
ધર્મોમા લળી ગયા છે જેન દર્શન એ તો નિર્વર્થ થનો માર્ગ
છે—નથી સ્થાનકવાસી, દેરાવાસી, દિગંબરી કે શ્વેતાંબરીનો !

મહાવીર પ્રભુએ પ્રરૂપેલ જ્ઞાનનો આ માગ વ્યાખ્યો આવે છે
 આ ધમ અનાદિ કાળથી વ્યાખ્યો આવે છે એક માણસ જેત
 રમા વ્યાખ્યો જતો હતો, ત્યાં તેના હાથ ઉપરની વીટી પડી ગઈ
 ધૂળમાં દટાઈ ગઈ જ્યાં જ અમુક સમયે હળ ફેરવવામાં આવ્યું
 ત્યારે નીચે દટાયેલ વીટી, ઉપર આવી હવે જે વીટી દટાયેલી
 હતી તે જ નીકળી. કાંઈ નવી વીટી મળી નથી કેાને
 જડી ? તો કહેશે, આ બાઈને જડી ! એ પ્રમાણે આ
 જૈન ધમ બાબતમાં થયું છે

યતિઓએ લોકશાને સૂત્રો ઉતારવા આપ્યા આપ્યા
 શાળ, પ્રશ્ન વ્યાકરણ આમ બધાં સૂત્રો ઉતારવા આપ્યા
 લોકાશાના અક્ષર બહુજ સુંદર થતા લોકાશાએ શાસ્ત્રો ઉતાર
 રવા માડ્યા અને એવાં એને બાણપણુ થયું સિદ્ધાંત તો
 અષ્ટદશિયો છે ત વાત સમજમાં આવી ગઈ સાધુ પણુ
 આવકપણુ વોરના શુ ધમ હાથ અને આ લોકો પૂજા શેની
 કરી રહ્યા છે ? યતિઓ છત્ર છડી આમર આધાકર્મી આદિ
 આહાર લઈ વ્યવસ્થિતને હાથ લગાડી રહ્યા છે આ લોકો
 પોતાના જ આત્માને છતરી રહ્યા છે વળેજે વસ્તુ સમજણમાં
 ભેડી લોકાશાએ જે પ્રત લખવા માડી. એક પ્રત યતિઓને
 આપી દેતા અને બીજી પ્રત પોતા પાસે રાખતા લોકાશાએ ત્યાર
 પછી દીક્ષા લીધી છે સ્થાનકવાસી ધમની ત્યારથી સ્થાપના
 થઈ અ જ એ મદ્દાપુરુષની જ્યોતિ છે જેણે શાસનનો ઉદ્ધાર
 કર્યો તત્ત નામ કુલીલા પ યુ કુલનું એન્દ શોધનું બીજે
 અથ કુલની કર્ણી એન્દે માણને રાખવા અને ખ ને કાઢી
 નું એ યાવ છે એમ સિદ્ધાંતને રાખ્યા અને આપ્યા
 કથિત ચારત્ર ક / મા ૧૬ સાદિ કોઈ પણ આનંદથી બાધિત

વચન હોય તેને માન્ય ન રાખ્યાં

પ્રભુના માર્ગનો ઝડો, લોકાશાએ હિંદમા ફરકાવ્યો. તે વખતે યતિઓનું જોર બહુજ હતું રાજ તરફથી યતિઓને છડી અને છત્ર મળતા. તે સામે લોકાશાએ ઝૂંબેશ ઉઠાવી. સત્ય ધર્મના પ્રરૂપક બન્યા આજે સ્થાનકવાસી પથ તે મહાપુરુષને આભારી છે આ પથ ૫૦૦ વર્ષ થયા નથી નીકળ્યો, પણ અનાદિ કાળનો છે લોકાશાએ તો સત્ય શુ હતું તેની તારવણી કાઢી, સત્ય સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે. દેરાવાસી કે સ્થાનકવાસીના ડર આગમોમાં ફેર નથી બીજાઓએ ૧૩ વધારી ૪૫ આગમ કરી દીધા. હવે આ બધા આગમો નિરાતે વાગે, તો સમજણ પડે કે કયાય હિંસાને સ્થાન નથી કોઈ પણ જીવો, હિંસાને ધર્મ માનશે તે અનાય છે મહા-વીર પ્રભુએ જે માર્ગ પ્રકાશ્યો તેને અનુસરવા લોકાશાએ મંદિર માર્ગથી જુદું સ્થાન જમાવવું જ પડે એટલે સ્થાનક-વાસી નામ પડી ગયું

ફિરકામા કલ્યાણ નથી મૂળ વસ્તુ નિર્થન્ય પ્રવચન છે, તેમા જરાય ફેરફાર નથી માટે સપ્રદાયવાદ છોડી, સમ્ય-ગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ પ્રાપ્ત કરવા, ઝૂંબેશ ઉપાડીને કર્મ બપાવો આરભ-પરિશ્રદ્ધ તે અનર્થના મૂળ છે જેણે ધર્મની ધુરા વહન કરી છે, તેવા જીવો આરભ-પરિશ્રદ્ધથી દૂર રહી, ધર્મધુરાના પ્રધાન ગુણો, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રને ધારે છે, તે મૃગાપુત્રની માફક તરે છે જો તમારે તમારા આત્માનું હિત કરવું હોય, તો સાસારિક વાસનાને ફગવી દેજો, ઇન્દ્રિયોનું દમન કરજો, તો અવશ્ય શાન્વતા સુખના અધિકારી બનશો

સમાપ્ત

અગાઉથી થયેલા આહોરની મુખારક નામાવલિ

સેટ	સાજકોટ	સેટ	નામ
૧૦૦	શ્રી રામજી શામજી વીરાજી	૧૦	જમજીવનજીકાભાઈકોઠાર
૫૦	દુલભજી શામજી વીરાજી	૧૦	આશરા ભાવજી કુરજી
૫૦	છગનલાલ શામજી વીરાજી	૧૦	નાથાલાલ લીલાધર રાઠીયા
૫૦	મણિલાલ શામજી વીરાજી	૬	ન્યાસચ દ ઝવેચ દ ગાંધી
૫૦	કેશવલાલ અ પારેજ	૪	રાજા મોહનલાલ પોપટભાઈ
૫૦	સૌભાગ્યચ દ મોવીચ દ મોદી	૫	કેમચ દ તારાચ દ ચાહ
૫૦	મણીલાલભાઈ મુદાનવાળા	૫	ખીમચ દ કેવચ દ મહેતા
૧૫૦	જેન નવ મુવક સચ,	૫	મોહનલાલ કસ્તુરચ દ ચાહ
૧૫૦	મહેતા બાળીસી જોન્ડ કુ	૫	ગીરધરલાલ લક્ષ્મીચ દ
૨૫	સ્થાનકવાસીજેનમોટાસચ	૫	હિરચ દ કચરાભાઈમકાણી
૨૫	મુનિલાલ નાગજી વોરા	૬	કરમજીલાલ કરમચ દ દોશી
૨૫	કપુરચ દ પાનાચ દ મહેતા	૫	શ્રી પ્રજાસ મુજી
૨૫	બાળુલાલ ભાઈચ દ દોશી	૫	ગીરધરલાલ વીરચ દ
૨૫	ટપુલાલ ભગવાનજી	૫	છનીલદાસ દોમડીયા
૨૫	બાળુભાઈચાહ જશદિ દ	૫	ભાઈચ દ રતનશી
૨૫	રા સા ડો લક્ષ્મીભાઈચાહ	૫	મોહનલાલ શામજી
૨૫	શ્રી રતિલાલ મનજી મહેતા	૫	લાભચ કર રેવાચ કર ઉઠાણી
૧૦	સ માણી સચ	૫	શ્રી ભાનુભાઈ રામજી કોઠારી
૧૦	ખહારીજાલ ખીમજીભાઈ	૫	ગિરધરલાલ ચ. ઠેપારી

સેટ	નામ
૩	„ જુમખખડેન પારેખ
૩	„ ખાલાચ દ કલ્યાણુ ગાધી
૩	„ મહેતા દાધિરાધટી ગ કલાસ
૪	„ દલપતરામ જોઠાલાલરૂપાણી
૩	„ કસુખાખડેન વોરા
૨	„ પ્રાણુલવન આણુ દળ દોશી
૨	„ વનેચ દ પ્રાણુલવન
૨	„ પોપટલાલ શામળ
૨	„ પ્રેમચ દ વનેચ દ પારેખ
૨	„ સૌભાગ્યચ દ રૂપચ દ
૨	„ પારસનાથ ડોસાભાઈ
૨	„ અમૃતલાલ વાલળભાઈ
૨	„ પ્રાણુલવન નારણુ
૨	„ ગોવિ દળ રવળ
૨	„ પુરૂષોત્તમ મુળળભાઈ
૨	„ માણેકચ દ જગલવન
૨	„ રતિલાલ ટોકરશી
૨	„ ગુલાખચ દ મીઠાભાઈ
૩	„ ત્રિભોવન વાલળ
૨	„ ભીમળ વેલળ ખઢાણી
૨	„ શ્રી કસ્તુરખડેન સ ધવી
૨	„ છોટાલાલ નાનળ ભીમાણી
૨	„ હરખચ દ કેશવળ વોરા
૨	„ ધીરજલાલ કપુરચ દ ખઢાણી

સેટ	નામ
૩	„ મગનલાલ શીવલાલ સ ધવી
૨	„ મોતીચ દ ધારશી દોશી
૨	„ જોકળ દેવળ (જમનગર)
૨	„ છખલખડેન માવળ
૨	„ કસુખા ખડેન (પાટણવાવ)
૨	„ સમજુખડેન ખારા
૨	„ હેમકુ વરખડેન વીરાણી
૨	„ કેશવલાલ પાનાચ દ દોશી
૨	„ શાતિલાલ મજલાલ પારેખ
૨	„ પ્રભુદાસ તલકચ દ શેઠ
૨	„ પ્રભાશ કર કેવળચ દ
૨	„ ચીમનલાલ લક્ષ્મીચ દ
૨	„ ધારશી દુર્લભળ પારેખ
૨	„ ખાલુભાઈ રામળ કોઠારી
૨	„ દામોદર માણેકચ દ વોરા
૨	„ અન તરાય ચત્રબુજ ઉઢાણી
૨	„ મોતીલાલ કા. (ચોટીલાવાળા)
૧	„ શ્રી શાતિલાલ કાનળ દોશી
૧	„ શાતિલાલ કાળાભાઈ
૧	„ કસુખાખડેન બેલાભાઈ
૧	„ મજલાલ અમૃતલાલ કોઠારી
૧	„ અમૃતલાલ ટોકરશી
૧	„ ચત્રબુજ ગોપાળળ
૧	„ લક્ષ્મીચ દ ગુઢાભાઈ ટોઠારી

સેટ	નામ
૧	હીરાચંદ નયુભાઈ ગામી
૧	લક્ષ્મીચંદ ત્રીલોચન દોશી
૧	ભાઈચંદ ગોવિંદરાવ કોઠારી
૧	નોતમલાલ જસાણી
૧	દુલેરાય કાળીદાસ (મોરબી)
૧	મનનલાલ ઠાકરાણાઈ
૧	જયવંતલાલ જમણવાન
૧	માણેકચંદ પોપટભાઈ
૧	નવલચંદ કુતોચંદ
૧	જેજીચંદ લક્ષ્મીચંદ
૧	શાંતિલાલ રણછોડ ગામી
૧	રતિલાલ હીરાચંદ
૧	ભગવાનજી માણેકચંદ
૧	જયાબેન કામદાર
૧	મનસુખલાલ ત્રી અવલાણી
૧	શ્રી રાણપુર સ્થા જે સબ
૧	કે ડી મહેવા
૧	અનોખાચંદ લવણભાઈ
૧	રામચંદ કાઠરશી ધીયા
૧	હરીલાલ રામજી વાધર
૧	પ્રભુલાલ ગાવિંદજી
૧	છમનલાલ મ. કામદાર
૧	મનનલાલ વ. સમાણી
૧	માધવજી બાઈવજી વારા

સેટ	નામ
૧	દિ મતલાલ ધ. શીમાણી
૧	અ પાળજેનદ સરાજ કોઠારી
૧	કાશીભાઈ ડોસાભાઈ વસા
૧	લીલાવ તી જહેન (મળીમા)
૧	હરકીશનદાસ વ. કામદાર
૧	અમીચંદ હીરજી દોમડીયા
૧	સુરજજેન ગામી
૧	નમ હાળજેન આશરા
૧	લીલાવ તીજહેન ચેક
૧	વિરજી વેલજી બઢાણી
૧	દયાળજેન દોડવીયા
૧	જયાળજેન ક. શાહ
૧	શ્રી જડાવજેન વોરા
૧	દેવકુવર જહેન મોદી
૧	નવરલાલ જો. દોમડીયા
૧	જીવીજેન સામલાવાળા
૧	તાબકુવર ત્રજકલાલ શાહ
૧	હેમતલાલ માનસ ગ
૧	જળકજેન મોદી
૧	કાન્તાગૌરી કે પારેજ
૧	પરસોતમદાસ વિઠલદાસ
૧	નરસી દદાસ દુર્લભજી
૧	અમૃતલાલ પો. કામદાર
૧	મુળજી પિતાંબર દોશી

સેટ	નામ
૧	દુલેરાય કેશવજી પચમિઆ
૧	નવીનચંદ મુળજી ખાવીશી
૧	ખીડારીભાઈચતુરદાસસ ઘવી
૧	ચુનિલાલ ભગવાનજી
૧	છોટાલાલ કે. કામદાર
૧	રમણિકલાલ ના સોમાણી
૧	વનેચંદ જેચંદ દોશી
૧	શ્રી રમણિકભાઈઓઆસાહેબ
૨	હેમતલાલ લી ખાટવીયા
૧	મગનલાલ વનમાળીદાસ
૧	વજ્રકુવર નાનજી વેરાવળ
૧	દીવાળીખડેન કૂલચંદ (ધાન)
૧	ડાહ્યાલાલ મુ માવાણી
૧	મીસ્ત્રી લખમણ લાધાભાઈ
૧	શુભાખખડેન ૨ મહેતા
૧	ગાડાલાલ પા શાહ
૧	ચુનિલાલ કૂ દોશી (મોરખી)
૧	હીરાચંદ મકનજી મહેતા
૧	લીલાધર હરજીવન ખીમાણી
૧	મણીલાલ જેસ ગ પુનાતર
૧	જડાવખડેન ધારશીભાઈ
૧	પ્રતાપરાય ધી મહેતા
૧	રમણલાલ મ શાહ
૧	શાતાખડેન હીરાચંદ

સેટ	નામ
૧	મોહનલાલ ક. ખાવીશી
૧	કાનજી પ્રાણજીવન કામદાર
૧	કાન્તિલાલ મ પારેખ
૧	જીવરાજ નરસેરામ
૧	ભાઈચંદ લીમજીભાઈ
૧	શ્રી વકીલ રમણીકલાલ રતીલાલ
૧	વકીલ મણીલાલ કરશનજી
૧	કૂલચંદ ગોરધનદાસ મહેતા
૧	મૂળચંદ જેઠાલાલ મહેતા
૧	એ જી મહેતા
૧	વજલાલ કાળીદાસ દોશી
૧	રણજીત ઓઈલમિલ ખાલવા
૧	નાનાલાલ મકનજી વેરા
૧	ચાતીલાલ ન દામાણી
૧	છગનલાલ નથુભાઈ ખડાણી
૧	જય તિલાલ ના લાખાણી
૧	લાલકુવરમોહનલાલ વસા
૧	માનકુવરખડેન દેવશીભાઈ
૧	દીવાળીખડેન કોઠારી તપુટ
૧	કાન્તાખડેન ન શાહ
૧	નાનાલાલ કુવરજી
૧	અન તરાય રણછોડલાલ
૧	રમણીકલાલ ચુનિલાલ
૧	શ્રી સંઘવી લાલજી વસનજી

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧,, હરજીવન જોડાણાલ ગોડગ		૧,, ઊંટાલાલ છગનલાલ દેસાઈ	
૧,, ડો ઊંટાલાલ ત્રી. દોશી		૧,, શીમલ વલ્લભજી મહેતા	
૧,, જમજીવન રામજી મહેતા		૨,, હરજીવન રૂગનાથ દેસાઈ	
૧,, યાત્રિલાલ હરીલાલ પારેખ		૧,, પ્રભુદાસ પરસોતમ ગાંધી	
૧,, નેમચંદ ઊંટાલાલ (ખજાત)		૧,, સુખલાલ ડા. ડામનજર	
૧,, છગનલાલ લાલચંદ		૧,, ચંદુલાલ હરીચંદ હરેડવાળા	
૧,, યાત્રાખડેન મોદી		૧,, નાનાલાલ નગીનદાસ ચેક	
૧,, કંચરલાલ પારેખ		૧,, શ્રી જળવતરાય જટાચ કર	
૧,, મણીલાલ હેમચંદ (મિરખી)		૧,, નવલાલ ઉજમચી ઠોઠારી	
૧,, ઠેશવલાલ ઉજમચી (સાયલ)		૧,, ન્યાલચંદ વીરજી મહેતા	
૧,, વનમાળીદાસ બેચરદાસ		૧,, ઉમીયાચ કર ન્યા પારેખ	
૧,, સોમીલાલ પ્રાણલાલ મોદી		૧,, પ્રભુલાલ ન્યાલચંદ હરેતરી	
૧,, પ્રતાપરાય મ. ઠામદાર		૧,, મનસુખલાલ હીપચંદ પારેખ	
૧,, પ્રભુદાસ હીરાચંદ		૧,, માણેકચંદ વાવજી મહેતા	
૧,, બેન. બેચ ઠંઠાણી		૧,, ગોવીંદજી રવજી બઢાણી	
૧,, કાશીખડેન જગજીવન વોરા		૧,, ઊંટાલાલ પોપ્પલાલ જોડા	
૧,, હરીલાલ વાલજીભાઈ મેતા		૧,, છબીલાલ ઠાકરચી મહેતા	
૧,, ખેલ માવજી જશમભાઈ		૧,, ગુલાબખડેન સુપ્રસાદજી	
૧,, શ્રી પારચી ચામજી શીવાળા		૧,, મહેતા છગનલાલરામજીભાઈ	
૧,, રામચંદ માણેકચંદ		૧,, જેસુખલાલ કાનજીભાઈદિગ્રી	
૧,, ઠેલાસચ કર જી પારેખ		૧,, કશજીચંદ હકમીચંદ યાદ	
૧,, લખમીચંદ જોડાણભાઈ		૧,, રમણીજીભાઈ તલકચંદ ચેક	
૧,, જશરાજ કશજીચંદ ગાંધી		૧,, ઠકકર કાનજી રતનચીભાઈ	
૧,, હરીલાલ જશરાજ ખાટવીયા		૧,, ઊંટાલાલ ચત્રજીજી ઠામદાર	

સેટ	નામ
૧,,	ધીરજલાલ શામળજી શાહ
૧,,	કેશવલાલ મગનલાલ શાહ
૩,,	જેકુંવરખેન મોહનલાલ
૧,,	શાહ અમૃતલાલ રૂપચંદ
૧,,	મનસુખલાલ તારાચંદ ઠક્કર મુંબઈ
૨૫૦	શ્રી પાનાચ દલાઈ તુરખીયા
૫૧,,	વાડીલાલ જોડાલાલ શાહ
૧૦,,	રતિલાલ નરભેરામ કોઠારી
૧,,	કેશવલાલ જુઠાભાઈ દડીયા
૧,,	હરજીવન કેશવજી ટીખડીયા
૧,,	મોહનલાલ જેચંદ ખારા
૧,,	અનિલકુમાર હેમાચી
૧,,	નવનીતલાલ છ ગાધી
૧	શ્રી કુલચંદ વિઠ્ઠલદાસ ડગલી
૧,,	જય તિલાલ ખોડીદાસ ફલકંતા
૧૦૦	શ્રી વીરચંદ હંસરાજ શાહ
૫૦	શ્રી કાનજી પાનાચ દેવીમાણી
૧,,	ચત્રાજીખેન હેમાચી પોરબંદર
૧૦૦	શેઠશ્રી નાનજીભાઈ કાળોદાસ
૧,,	શ્યામજી સવજી વીરાની અમદાવાદ

સેટ	નામ
૧૦૧	શ્રી સૌરાષ્ટ્ર સ્થા. જૈન સંઘ
૧૦,,	જીવજીલાલ છ સંઘની ભાવનગર
૮	શ્રી સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ
૫૦,,	વલ્લભદાસ ફૂલચંદ શાહ
૫	શ્રી છોટાલાલ દેવશીભાઈ શાહ
૫,,	હરગોવિંદદાસ વિગોસલીયા
૫,,	નગીનદાસ હરગોવિંદદાસ
૫,,	જમનાદાસ ગીરધરલાલ
૨	શ્રી વલ્લભદાસ રામજીભાઈ
૧,,	જય તિલાલ જીવરાજ ડોકટર
૧,,	પ્રભાશંકર અલેચંદ સંઘાણી
૧,,	મનસુખલાલ ભગવાનદાસ
૧,,	નરભેરામ માધવજી શેઠ
૧	શ્રી ખાખુલાલ જગજીવનદાસ
૧,,	વનમાળી પાનાચ દલાવસાર
૧,,	પોપટલાલ દેવજીભાઈ
૧	છગનલાલ હીરજીભાઈ
૧,,	મોહનલાલ હંસરાજ દોશી
૧,,	જેચંદ દલાઈ મોહનલાલ શાહ
૧	શ્રી મનસુખલાલ ગભીરદાસ
૧,,	ત્રીકમજીભાઈ વેલજીભાઈ શેઠ
૧,,	લહેરચંદ દલાઈ કુવરજીશાહ
૧,,	સુશીલાખેન કાન્તીલાલ

સેટ નામ
 ૧,, રજનિઠાંત અમૃતલાલ ચાહ
 ૧,, નવરલાલ નાનચ દસાઈ
 ૧ શ્રી નેમચ દ વનમાળીદાસ
 ૧,, ચાંતિલાલ જેઠાલાલ રૂપેરા
 ૧,, મણીલાલ સવાઈલાલ ગાંધી
 ૧,, ચાંતીલાલ સવાઈલાલ ગાંધી
 ૧,, હરજીવનચંદ્ર કેશવજી
 વાકાનેર
 ૨ શ્રી સંઘવી જગવાનજી ભાઈચંદ
 ૧,, હરહરી પ્રાણુલાલ યુનિલાલ
 ૧,, દેસાઈ વનેચ દ ગુલાબચંદ
 ૨,, સંઘવી મોહનલાલ ચામજી
 ૧,, સંઘવી અલેચંદ ચામજી
 ૧,, સંઘવી મનહરલાલ અલેચંદ
 ૧,, નવલખજેન સંઘવી
 ૧ શ્રી ચાહ દેવચંદ ધરમશી
 ૧ સ્વા. જૈન સંઘ
 ૧ મણિલાલ જગનલાલ
 ૧ ચાહ ઠાંતિલાલ માણેકચંદ
 ૧,, હીરાબહેન ચેહ
 ૧ ગાંધી જગવાનભાઈ ત્રીભોવન
 ૧ પટેલ અંબાબહેન રાજપાળ
 ૧,, દોશી જેઠાલાલ જગજીવન
 ૧,, દોશી હાલીચંદ મોતીચંદ

સેટ નામ
 ૨ શ્રી માયાકીવા મજનજી ધરમશી
 ૧,, પટેલ મજનલાલ પોપ્પાભાઈ
 હસા જઠરાન
 ૨૫ શ્રી આ. જૈન સંઘ
 હા. નરભેરામભાઈ બ્રમ્હીચા
 જાનમઠ
 ૨૫ શ્રી પ્રેમચંદ લક્ષ્મીચંદ ચાહ
 ૫ શ્રી રામજી હરજીવનજી ચાહ
 ૫,, ધારશી પાસવીર ચાહ
 ૬,, જેઠાલાલ ત્રીભોવન ચાહ
 ૧,, ઠાકરશીભાઈ હરજીવનજી ચાહ
 ૧,, દોશી ચંદુલાલ ઉજ્જમશી
 ૧,, ચાહ લવજી કુવરજી
 ૧,, ચાહ દુલેશચંદ શીવલાલ
 ૧,, શ્રી ગુલાબવીર પુસ્તક બંડાર
 દીકર
 ૫૦ શ્રી શતિલાલ પ્રાણુજીવન મેતા
 લીબડી
 ૧૧ શ્રી સંઘવી ધારશીરવાભાઈસંઘ
 ૫ સંઘવી ધરમશી માણેકચંદ
 ૭ ચા. જગીલાદાસ ત્રીભોવનદાસ
 ૨,, સંઘવી પ્રેમચંદ કુરાભાઈ
 ૨ શ્રી સંઘવી બાબુલાલ જગજીવન
 ૧,, સંઘવી ઉજ્જમશી માણેકચંદ

ટ	નામ	સેટ	નામ
”	” હિંમતલાલ ત્રીકમલાલ	૧	” ભાવસાર જેય દલાઈ
”	” માણેકલાલ ત્રીકમલાલ	૧	” વસાણી જગજીવન મુળચ દ
”	” નાનચ દ પ્રાગજીભાઈ	૧	” શાહ છબીલદાસ જેઠાલાલ
”	” વાડીલાલ છગનલાલ	૧	” દોશી જય તિલાલ કેશવલાલ
”	સ ધવી હરીલાલ હરગોવન	૧	” ગાધી લાલચ દ જસરાજભાઈ
”	શ્રી લહેરચ દ જીવજીલાલ		સરા
”	” દોશી કાન્તીલાલ ગુલાબચ દ	૧	” શ્રી દોશી ધારસી જેસ ગભાઈ
”	” દોશી માણેકલાલ મોતીચ દ	૧	” દોશી પાનાચ દ સોમચ દ
”	” દોશી અમૃતલાલ ચુનીલાલ	૧	” દોશી રતિલાલ લેરચ દ
”	” ગાધી કેશવલાલ હિંમજીભાઈ	૧	” શ્રી દોશી મુળજી માણેકચ દ
”	” ગાધી મણીલાલ જસરાજ	૧	” પારેખ ચીમનલાલ ન્યાલચ દ
”	” શાહ વર્ધમાન ગાગજીભાઈ	૧	” પારેખ હરીલાલ વીરચ દ
”	” શ્રી શાહ મણીલાલ નાનચ દ	૧	” દોશી છગનલાલ પુ જભાઈ
”	” શાહ ભીખાલાલ ત્રીકમલાલ	૧	” પટેલ લખમજી ઉકાભાઈ
”	” શાહ મલુકચ દ મગનલાલ		ચેલા
”	” શાહ વાડીલાલ ખુશાલદાસ	૧	” શ્રી અમૃતલાલ રાજપાળ શાહ
”	” શાહ દેવચ દ હરજીવનદાસ		કલોલ
”	” પારીચ દુલાલ ત્રીસોવનદાસ	૧	” શેઠ રમજીલાલ નાગરદાસ
”	” વેરા વાડીલાલ મોહનલાલ	૧	” શેઠ પાનાચ દ મોહનલાલ
”	” વેરા અમૃતલાલ મોહનલાલ	૧	” શાહ રમજીલાલ સાકરચ દ
”	” શ્રી વકીલ ડાહ્યાલાલ નાનચ દ	૧	” શાહ જય તિલાલ વનમાળીદાસ
”	” બેલાણી ચીમનલાલભાઈ	૧	” જય તિલાલ ધનજીભાઈ
”	” રાણપુરા શાતાબહેન	૧	” જમનાદાસ કેશવલાલ
		૧	” શેઠ ચ પ્રકાશ ઊટાલાલ

સેટ	નામ
૧	શાંતિલાલ શીવલાલ
૧	જગવાનદાસ મયાવદભાઈ
૧	શાહ નેમચંદ રતનચંદ
૧	આત્મારામ વાડીલાલ શાહ
	ધણુકા
૫	શ્રી જોડીદાસ ગણેશભાઈ
૧	હલમુખભાઈ ગણેશભાઈ
૧	ચોપટલાલ નાનચંદ
૧	જોઠંગદાસ રણછોડભાઈ
	હામનગર
૫	શ્રી વિનયચંદ હામોદરદાસ
૫	જગજીવનદાસ રતનચી
૧	પ્રભુદાસ મુખલાલ
૧	કાન્તીલાલ તુનિલાલ
૧	મુગચંદ રણછોડ
૧	મણિલાલ ભાઈચંદ
૧	શિવલાલ લાલચંદ
૧	અપતિલાલ અમુલજભાઈ
૧	શ્રી પીર / લાલ હયાણુલ
૧	હિમતલાલ ત્રીકમલાલ
૧	અમૃતલાલ હગનલાલ
૧	ચંદુલાલ વીરચંદ
૧	કુરાભાઈ લક્ષ્મીચંદ

સેટ	નામ
	વીરમગામ
૧	શ્રી વહીલ વાડીલાલ નેમચંદ
૧	નાગરદાસ જોષ્ઠભાઈ
૧	શીવલાલ જગજીવનદાસ
૧	હરીલાલ મધુરભાઈ
૧	મનમુખલાલ નાગરદાસ
૧	હીમતલાલ ઓટાભાઈ
૧	શાંતિલાલ લક્ષ્મીચંદ
૧	ચંદુલાલ જગજીવન
૧	ડો બાળુભાઈ મુખલાલ
૧	સોમાણી જેઠલાલ કુમરચી
૧	શેઠ ચીમનલાલ મણીલાલ
૧	અમૃતલાલ નાગરદાસ
	પદધરી
૧	શ્રી જેઠલાલ પાનાચંદ પટેલ
	ભુનાગઢ
૧	શ્રી રમા જીન સંધ લાઇબ્રેરી
૧	માસ્તર કુરુલ કાળીદાસ
૧	ફગનાથ વસ્ત્રાલ
૧	ખીમચંદ માણેકચંદ
૧	શ્રી તારાચંદ હામરચી
૧	જગજીવન જગવાનદાસ
૧	મજલાલ જેઠાભાઈ

સેટ	નામ
૧	ઈશ્વરલાલ પ્રભુલાલ
૧	હીરાચ દ અમીચ દ
૧	મણિલાલ ડાહ્યાભાઈ
૧	કેશવલાલ કપુરચ દ
૧	તલકચ દ નાનજી
૧	શ્રી સ ધવી રવજીભાઈ
૧	રૂપાણી ગુણવ તરાચ વનેચ દ
૧	જે કે બાટવીયા
	ધ્રોળ
૪	ગાધી હીરાચ દ નથુભાઈ
૧	મોહી દોલતચ દ રામજીભાઈ
૧	શેઠ જવાનભાઈ ખેતશી
૧	વકીલ વસ તલાલ મગનલાલ
૧	શેઠ મગનલાલ ગુલાખચ દ
૧	મેતા સૌભાગ્યચ દભાઈ મા
૧	શેઠ ન્યાલચ દ મોહનલાલ
૧	મેતા મુળચ દ ભગવાનજી
૧	મેતા નવલચ દ હરખચ દ
	માડવધાર
૧	ગોસલીયા છગનલાલભાઈ
૧	ગોસલીયા મોહનલાલભાઈ
	રાણપુર
૧	મનસુખલાલ માણેકચ દ
૧	મનસુખલાલ ઉજમશી શાહ

સેટ	નામ
૧	વેલસીભાઈ પોપટલાલભાઈ
૧	કુ હ સાળેન
૧	બદવજી ગફલભાઈ સ ધવી
	લીખડા (હનુભાઈના)
૧	શ્રી શાહ ચ પકલાલ ભગવાન
	પીપળવા (હસા જ કશન ધઇને)
૧	શાહ રાયચ દ હામોદરદાસ
	ગઢડા (સ્વામીના)
૨	ગોસળીયા જુરાલાલભાઈ
૨	બાલુભાઈ પોપટલાલભાઈ
૧	કામદાર રતિલાલ માણેકચ દ
૧	વકીલ નાનાલાલ ઠાકરશી
૧	જગજીવનદાસ નાગજીભાઈ
૧	શ્રી સ્થા જૈન સ ધ
૧	અમુલખ રતિલાલની કુ
૧	રણછોડદાસ કેશવજી
૧	ખીમચ દ ગોકળદાસ
૧	ગુલાખચ દ બદવજી
૧	રણછોડ માધવજી
૧	ભાવસાર રામજી રણછોડ
૧	ભાવસાર પ્રેમચ દ રણછોડ
૧	શ્રી ભાવસાર ધરમશી ઠાકરશી
૧	ત્રીલોવન નારજી
૧	શ્રી અમીચ દ અમૃતલાલ
૧	શ્રી ભાવસાર લીમજી કુલચ દ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
	જામનગર		
૧	પોતલાલ પ્રાણજીવન શાહ	૧	દુર્લભજી માણેકચંદ
	મોરબી	૧	રૂગનાથ હામજી દોશી
૧	શ્રી મનસુખલાલ યુનીલાલ	૧	નહલાલ કુલચંદ દોશી
૧	મણીલાલ હંમચંદ મહેતા		જામસોડપુર
	હાલાવડ (શીતળાનુ)	૧૦	ચેક શ્રી નરસેરામભાઈ કામાણી
૧	પટેલ મનસુખલાલ હલપતરામ	૧	દુર્લભજી નાગજી મડીઆ
૧	કદોઈ ન્યાલચંદ જગજીવન	૧	બીખાલાલ ભાઈચંદલાઈ
૧	મહેતા કપુરચંદ વશરામ	૧	દયાશ્રીમાળી મ્થા જૈનસંઘ
	ધોરાજી	૧	શ્રીજેઠાલાલ જેથંદ મહેતા
૫	શ્રી હરીજી લ ડોસાભાઈ	૧	બ્યાચંદ વનસજી ખારા
૧	શ્રી બ્યંતિલાલ નાગજીભાઈ	૧	હિંમતલાલ બલવજી ગાંધી
૧	ચંદુલાલ ચનશૂજી કામદાર	૧	કાન્તીલાલ બલવજી ગાંધી
૧	પ્રભુલાલ મુળજી મેતા	૧	ભાઈચંદ માવજીભાઈ ખારા
૧	હલીચંદ ભગવાનજી પટેલ	૧	મગનલાલમ મળજીપંચમીઆ
૨	હીંબડી સંઘ ધોરાજી	૧	હરીલાલ ત્રીકમજી ઠેઠારી
	મોહલ	૧	જે કે મહેતા
૧	કેશવલાલ ગાયાભાઈ	૧	મજલાલ વાલજીભાઈ વેલાણી
૧૦	શ્રી ચાતિલાલભાઈ વીપાણી	૧	મનકંરલાલ હાકેમચંદ ગાંધી
૫	રતિલાલ ભાઈચંદલાઈ	૧	ખોતમચંદ કાળીદાસ સંઘવી
૨	મુળજીભાઈ કપુરચંદલાઈ	૧	જગજીવન શીવચંદ હેમાણી
	સાવરકુંડલા	૧	રતિલાલ હામીદર રૂપાણી
૫	મામકચંદ મધજીભાઈ	૧	હયાગજી મોનજી મેધાણી
૫	ત્રીભાવન હરજીભાઈ દેસાઈ	૧	શ્રી ચત્રશુજી જેથરાભાઈ
૧	વક્રીસમેહનવાલ ભગવાનજી		

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧,,	ધીરજલાલ પરમાણુ દમ્ભેલાણી	૧,,	દલીચ દ લગવાનજી પારેખ
૧,,	ન્ય તિલાલ મણિલાલ ગાધી		કેઠારીયા
૧,,	નારાય દ કુલચ દ ઉદાણી	૧	નંડેજી લખુભા દોલતસિ હ
૧,,	શાતિલાલ સાકરલાલ રૂપાણી		પાલીતાણા
૧,,	કાન્તીલાલ પુરુષોત્તમ ગાધી	૧	દેસાઈ નિમચ દ અ દરજી
૧,,	સાકચી જૈન સમાજ		સુરેન્દ્રનગર
	સરધાર	૫	શ્રી વાડીલાલ જેચ દલાઈ
૧	શ્રી સવજીભાઈ જેચરભાઈ	૨	લવજીભાઈ તલસીદાસ
	પાળીયાદ	૨	ચમનભાઈ નાનચ દ
૧	શ્રી માલવણીઆ સુખલાલભાઈ	૧	ફત્તેચ દ ત્રિભોવન
	સુદામડા	૧	વાડીલાલ હરખચ દ
૧	શ્રી સ્થા જૈન સ ધ	૧	મણીલાલ મગનલાલ
૧,,	ન્ય તિલાલ ધરમશી ગાધી	૧	છોટાલાલ મગનલાલ
૧,,	મોહનલાલ લાઠકચ દ	૧	ચીમનલાલ નરસીભાઈ
૧,,	વજલાલ ત્રીભોવનદાસ	૧	પ્રાગજી સુખલાલ સ ધવી
૧,,	કરશનભાઈ ગોરધન ખેરાઈ	૧	મોહનલાલ જીવરાજ
૧,,	રતિલાલ લક્ષ્મીચ દ	૧	કસ્તુરચ દ ઉજમશી
	જેતપુર	૧	લખમીચ દ છગનલાલ દોશી
૧૦	શ્રી વેણીલાલ જીવરાજભાઈ	૧	ચીમનલાલ વજલાલ
૧,,	મગનલાલ મનસુખલાલ	૧	રતિલાલ અમૃતલાલ સ ધવી
૧,,	રતિલાલ પ્રાણુશ કર શેઠ	૧	વાડીલાલ કેશવજી
૧,,	મણિલાલ દીપચ દ અવલાણી		ભાણુવડ
૧,,	પ્રભુદાસ સુજી મહેતા	૪	શેઠ જેચ દ માણેકચ દલાઈ

સેટ	નામ
૧	શ્રી સ્થા જૈન સધ
	ધ્રાગધ્રા
૩૫	શ્રી સ્થા જૈન મોટા સધ
૫	શ્રી સુખલાલ મુનિલાલ મહેતા
૧૧	શ્રી સધવીનરસીદાસવખતચંદ
૧૧	ઠાકર નારણ હરખોવન
૫	સધવી મંગળજી જીવરાજ
૫	શાહ અમુલજી મોહનલાલ
૫	શ્રી ડેબરીયાગરજી
૨	આધીમનસુખલાલ હીરાજી
૧	ભાવસારદિ મતલાલ હરજીવન
૧	સધવી હરખોવન સુરચંદ
૧	શાહ હરિલાલ મંગળજીભાઈ
૧	મહેતા અણેચંદ વામજીભાઈ
૧	શાહ નંદલાલ માણેકચંદ
૧	શાહ દેવશી રાજપાલ
૧	શાહ લાલચંદ લખમીચંદ
૧	કોઠારી મહાદેવ રાજપાળ
૧	ભાવસાર હરજીવન ત્રીકમભાઈ
૧	શાહ તારાચંદ આંપરીભાઈ
૧	સધવી સકરચંદ મંગળજી
૧	સધવી બીમનલાલ પરચોતમ
૧	સધવી સકરચંદ મંગનલાલ
૧	સધવી મનસુખલાલ સકરચંદ

સેટ	નામ
૧	સધવી વિજયલાલ મુનિલાલ
૧	શાહ જુધાલાલ ચતુરભાઈ
૧	શાહ જાદવજી અમરચંદ
૧	વોરા ગોવિંદજી ચક્રભાઈ
૧	શ્રી શાહ ઠરતુર મોહનલાલ
૧	શાહ જીવજીલાલ ઠાકરશી
૧	શાહ લાલચંદ હરીભાઈ
૧	શાહ ચાંતિલાલ વીરચંદ
૧	સધવી અમૃતલાલ સોમચંદ
૧	શાહ દેવજી રઘુભાઈ
૧	શાહ ડાવાલાલ રઘુભાઈ
૧	શાહ લખમીચંદ કુવરજી
૧	શાહ વજલાલ જોધડભાઈ
૧	શાહ જયંતિલાલ હરજીવન
૧	શાહ ચંદુલાલ પ્રેમચંદ
૧	ચેક હરિલાલ દેવશીભાઈ
	સાખરમતી
૧	શ્રીવાડીલાલ માણેકચંદ શાહ
૨	સુરાજી કે જોચ
૫	જુરાભાઈ નાગરદાસ ખંખા
૨	પ્રેમચંદ માણેકચંદ શાહ
૨	હરીલાલ જેઠાલાલ શાહ
૨	કપુરચંદ જવેશચંદ હીરાજી

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૨ „	વાડીલાલ રતિલાલ કામદાર	૧	શાતિલાલ નાથાલાલ
૨	શ્રી મણિલાલ ઉજ્જમશીભાઈ	૧	મફતલાલ જગજીવનદાસ
૧ „	કેશવલાલ હરીચંદ મોદી	૧	હસ્તીમલ છોગામલ
૧ „	ચીમનલાલ કરમચંદ	૧	ધનજીભાઈ ગણેશલાલ
૧ „	જયતિલાલ સોમજીદાસ	૧	વિજયરાજજી મઠનલાલજી
૧ „	જયતિલાલ ભગવાનજી	૧	હિમતલાલ સુખલાલ
૧ „	છોટમલજી સુરજમલજી	૧	રસીકલાલ નાગરદાસ
૧ „	રમણુલાલ જગજીવનદાસ	મુલતાનપુર	
૧ „	મનસુખલાલ જગજીવનદાસ	૧	શ્રી જેઠાલાલ રૂગનાથ શેઠ
૧ „	જયતિલાલ માણેકચંદ	ઢાંફા	
૧ „	ચુનીલાલજી માનમલજી	૧	શ્રી હીરાલાલ જગજીવનદાસ
૧ અ	સૌ કમળાબેન ચંદ્રકાન્ત	૧	શેઠ મોતીલાલ હરખચંદ
૧ અ	સૌ વસંતીબહેન ભાવસાર	૧ „	જયતિલાલ કલ્યાણજી
૨	ચુનિલાલ ભગવાનજી ખારા	૧ „	ગોકળદાસ વલ્લભદાસ
૨	રતિલાલ ચુનિલાલ સોલંકી	૨ „	સ્થા જૈન સઘ
૧	ઉગમરાજજી શાતિલાલજી	૧ „	મોતીલાલ હરખચંદ શેઠ
૧	શાતિલાલ ડાહ્યાભાઈ	૧ „	હરસુખલાલ તેજપાળ શેઠ
૧	કાન્તિલાલ ઘેલાભાઈ	૧ „	લક્ષ્મીચંદ નાગજી દેશી
૧	કૌઠરલાલ રણુછોડલાલ	૧ „	ભગવાનજી નાગજી
૧	રતિલાલ સુખલાલ ગાધી	૧ „	જયસુખલાલ દીપચંદ
૧	શ્રી જયતિલાલ કેશવલાલ	૧ „	વખતચંદ મુલચંદ
૧	ચપકલાલ તલકશી કામદાર	૧ „	લાલચંદ મોરારજી
૧	ચુનીલાલ વેલશીભાઈ	૧ „	નવલચંદ ન્યાલચંદ

સ્રોત	નામ	સ્રોત	નામ
	ભાડેર		હલેન્દા
૧ શ્રી હકમીય હ હજનલાલ દેશાઈ		૧ શ્રી માગણ રામણ ચાહ	
રામપર		૧ કુંસલ હ ભગવાનજી દેશાઈ	
૧ શ્રી મેતા જયતિલાલ ટી		૧ જગવતરાય ભાણુજી દેશાઈ	
ખારચીયા		ત્રિયા	
૧ શ્રી પ્રમાણુ હ કાળીદાસ દોશી		૨ જી ભા જૈન વિલાલપ	
૧ નરસેરામ વછરાજીભાઈ		૧ રા સા મણિલાલભાઈ ચાહ	
મેઢરડા		સરસાઈ	
૨ શ્રી ભાઈજી હ જસરાજ અજમેરા		૧ શ્રી વચ્છરાજ હીરજીભાઈ	
૧ જી બઢાણી ખેતસી ધરમશી		૧ જી જેવ હ ટીકાભાઈ ખામી	
૧ , બઢાણી નાથલાલ કાનજી		છરારોડ	
૧ , રવાણી મજલાલ ઠાકાભાઈ		૧ રતિલાલ પિતાખર દુરખીય	
૧ , રથા જૈન સથ		ચાણુ હ	
૧ માવાણી હરખજ હ ઠાકાભાઈ		૨ હીરાચ હ હજનલાલ	
૧ સવલ હ મુળજીભાઈ દોશી		૨ , ચીમનલાલ હીરાચ હ	
૧ ત્રીકમજી જગજીવન પારખ		૧ જી તારાજકેન ચીમનલાલ ચાહ	
૧ જી હીરાચ હ ત્રીલોવન હપાણી		૫ જીવણલાલ મુનિલાલ સઘવી	
૧ ૫૬૨જી ત્રીકમજી હિરાણી		ઉપસેરા	
૧ રતિલાલ આણુ હજી ચાહ		૧ ખેલ રવજી કાનજી અવસરીયા	
ધારી		૧ ખેલ પરશોતમ નરસી	
૧ નાગરજાસ વલજી હામાણી		૫ રથા જૈન સથ	
૨ સૌભાગ્યચ હ જોમ દોશી		૧ દોશી કૃપારામ મુળજીભાઈ	
અમરેલી		૧ શેઠ ભરતકુમાર ખુશાલચ હ	
૧ જી બાવચ હ નરસીદાસ		૧ ચા તારાચ હ હરજીવન	

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧ દોગી મોતીચ દ નાનજી		૧ સોમચ દ જેરામ	
૧ સોની મજલાલ દાનાભાઈ		દહિંસરા (મારખી)	
૧ દરજી દેવશી ગાગજી		૧ લખમીચ દ રૂપચ દ કેઠારી	
૧ શેઠ જમનાદાસ જેઠાલાલ		બજરંગપુરા (લખતર)	
૧ પટેલ છગનલાલ પ્રેમજી		૧ શાહ મનસુખલાલ કેશવલાલ	
૧ ઢાકી વનમાળી હરજીવન		નીકાવા	
૧ મનસુખલાલ ઝવેરચ દ		૧ શ્રી હરિલાલ ડાહ્યાભાઈ વોરા	
૧ શાતિલાલ મણિલાલ મોદી		બીલખા	
૧ રવિશ કર મોહનલાલ શેઠ		૧ લાઠીયા કાનજી સીમજી	
કુન્જ (માડવી)		મુળો	
૧ દેસાઈ કેશવલાલ શીવજીભાઈ		૧ શ્રી જયતિલાલ ઠાણીદાસ	
અમજર		વડાલ (સિરક)	
૧ દોશી મોણુશી હરખચ દ		૧ ઉત્તમચ દ નદલાલ કેઠારી	
વેરાવળ		લાઠી	
૧ હસરાજ ખુશાલ		૧ શ્રી વોરા મણીલાલ રામજી	
લીંબુડા		૧ „ હેમચ દ મુળજીભાઈ	
૧ મગજી દેવચ દભાઈ		૧ „ છોટાલાલ મેઘજી	
અમકટોરખા		૧ „ વાડીલાલ મજલાલ	
૧ વઢીલ બાબુલાલ નાગજીભાઈ		૧ „ ધીરુભાઈ બુદ્ધ	
૧ વઢીલ કેશવલાલ નાગજીભાઈ		૧ „ શ્રી પ્રભુદાસ માણેકચંદ	
અમખ સાળીયા		૧ „ દુર્લભજી નાનજી	
૧ પ્રકાશચ દ છગનલાલ ગુસાણી		૧ „ હરિલાલ ભાવુજી	
૧ સુદરજી રૂગનાચ બારાઈ		૧ „ હરજીવનદાસ ભગવાનભાઈ	
૧ રતિલાલ વીરચ દ		૧ „ ભગવાનભાઈ મોનજીભાઈ	

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧	વનમાળી માણેકચંદ	૧	ત્રજાકલાલ ઈન્દ્રમણી મણીચાર
૧	વહીલ શુપતભાઈ	૧	કુલચંદ દેવકરજી શેઠ
	વડવાણ શહેર	૧	ભગવાનલાલ જીવણભાઈ
૧૦	શ્રી ધનજી લાલચંદ રથાસ ધ	૧	શ્રીમનલાલ જેઠાભાઈ
૧૦	જુઝાભાઈ વેલસીભાઈ	૧	વધમાન રજુછોડભાઈ શેઠ
૫	પોપટલાલ ચત્રજી કંઠારી	૧	મુળજીભાઈ હીરજી સંઘવી
૫	દેવશીભાઈ દેવકરજી મહેતા	૧	મુખલાલ વલ્લભજી મુડગર
૫	મુળજીજી બેચરદાસ સંઘવી	૧	હરિલાલ માણેકજી ચાંદ
	હા. જીવણદાસ ગદ્દલદાસ	૧	શ્રીખાલાલ ત્રીકમલાલ
૭	ગોબરદાસ મુદરજી વોરા		પુના
૨	વાડીલાલ મલ્લજીજી શેઠ	૧	ચાંતિલાલ શામજી
૨	શ્રીવલાલ હીમજીભાઈ સંઘવી		બેલગામ
૨	ચાંતિલાલ કમ્પુરજી વોરા	૧	મિસસ હીરાલાલ બેન્ડ સન્સ
૧	અમૃતલાલ કેશવજી		વારાકુસી
૧	જેઠાભાઈ હરજીજી દોશી	૧	જગજીવન જોમ પટેલ
૧	અમરશી કુલમજી		કાલ્હાપુર
૧	છાંટાલાલ જળલાલ સંઘવી	૧	તારાબેન કેશવલાલ વોરા
૧	ટપુભાઈ ખીમજી		મોજુપરી (મીટી)
૧	વધમાન બેચરદાસ વોરા	૧	મનનલાલ પોપટલાલ કામદાર
૧	હરજીવન મેધજી		આસોર
૧	શ્રીવલાલ વધમાન વહીલ	૧	ગાંધી કાળુશામ ખીમજી
૧	ભગવાનલાલ નારજી વોરા		કચાસગડ
૧	મુળજીભાઈ ચત્રજી કંઠારી	૧	ચાંતિલાલ આર. દોશી
		૧	છાંટાલાલ વનેચંદ

સેટ	નામ
૧ રતિલાલ કાળીદાસ મેતા	ધોલેરા
૧ સ્થા નૈન સઘ	
૧ કાતિલાલ ગુલાબચંદ	
૧ ધીરજલાલ પા સઘવી	
૧ કનૈયાલાલ ગ ઠક્કર	
૧ કાતિલાલ ખી ચાપાનેરી	
૧ જયંતિલાલ હી શેઠ	
૧ મણીલાલ સુ ગાધી	
૧ હીરાલાલ ર ઠક્કર	
૧ ભીખાલાલ છ શાહ	
૧ શાતિલાલ સુ ગાધી	
૧ સોમાણી જેઠાલાલ કુંગરશી	
૧ શેઠ ચીમનલાલ મણીલાલ	
૧ મારદ્વીયા અમૃતલાલભાઈ	

સેટ	નામ
	વડોદરા
૫ દરિયાપુરી સ્થા નૈન સઘ	
૧ શ્રી વણુછરા સઘ	
૧ શા, બેચરદાસ વીરચંદલાઈ	
૧ શા નંદલાલ નેમચંદલાઈ	
૧ શા મણિલાલ નાથાલાઈ	
૧ શા રતિલાલ મગજદાસ	
૧ શા શાતિલાલ ખીમાચંદલાઈ	
	મોટી કુંઠાવાવ
૧ ઠા લખમણુ લાણુજી	
	મહુવા
૧ લાણુજી ખીમચંદ મહેતા	
૧ રતીલાલ કાલીદાસ	
	જોરાવરનગર
૧ પ્રાણુલાલ ગુલાબચંદ બધાર	

શુદ્ધિપત્રક

પાનું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૬	૨૫	જનકશ ન	જૈનકશ ન
૧૩	૬	કથો	કથા
૧૬	૧૬	ચાર	તેચાર
૨૭	૧	છાકરો	છેકરો
૫૦	૧૫	મરણાણિ	મરણાણિ
૬૫	૪	દેવહત્ત	દેવહત્તે
૧૦૫	૨	હંધુ	હંધુ
૧૦૬	૩	હયા	હેયા
૧૧૧	૨૪	પથ	પથે
૧૨૫	૨૪	અધ્યાસ	અધ્યાસ
૧૬૦	૧૧	નિમિત્તા	નિમિત્તો
૧૮૬	૧૫	સોનીના	સોરીના
૧૯૨	૪	વિરખે	નિરખે
૨૧૧	૧૮	કાલકુટ	વાલકુટ
૨૧૮	૪	કેમ ન લેવો	કે ન લેવો
૨૨૧	૧૬	પાપ	પાપ
૨૪૦	૧	નીકળે છ	નીકળે છે
૨૪૩	૭	અમોગ	અમનેાદ
૨૫૮	૨૨	માન	મીન
૨૭૬	૧૮	મણવું	ગણવું

પાનું	ક્રીંટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૦૨	૧૬	ધમી	ધમી ^૯
૩૭૨	૪	ખાળકો	ખાળકો
૪૧૮	૧૬	ભપા	ભાપા
૪૩૪	૨	હીરી	હીરો
૪૩૪	૨૦	આગરોપ	આગરોપમ
૪૪૦	છેલ્લી	પ્રશ્નાતાપ	પશ્ચાતાપ
૪૪૩	૧૧	તૃણ્યાતુર	તૃપ્યાતુર
૪૪૬	૨	દાસ-દાસીઆને	દાસ-દાસીઓને
૪૪૮	૧૫	અહાર	આહાર
૪૫૦	૧૮	ધનધાતી	ધનધાતી
૪૬૬	૨૨	વિરોધ	નિરોધ
૪૮૮	૧	વક્ષો	યક્ષો
૪૯૫	૨	અર્ધમ	અધર્મ ^૯
"	૨૨	નારકીમા	નરકમા
૫૦૧	૭	છેદીનાખે	છેદીનાખે
૫૧૧	૨૨	કે મૂકે	મૂકે કે
૫૧૨	૨૧	કુલ્લ	કુલ્લ
૫૩૪	૬	પુસ્તાકાલય	પુસ્તકાલય
૫૩૫	૬	નાહ	નાહિ
૫૬૦	૨૪	ઝાડ	ઝાડ

રાવ-ધાવા હોય રજુરામ પ્રથુ મને શક પડયો મનમાં-

૮ રે, તેથી, ભટકાય, લક્ષ યોશથી યોનિમાય,
હવરાય, તું તેથી ભટકાય—

ખમ શૂકયો, ને, કર્મ જાંખ્યા, કર્મથી ભટકાય
રામ-દેવ એ, મૂળ કર્મનાં, મૂળને સિ યામ—હવરાય-૧

વિષમ, ક્ષામ નો સ જ કરીને, પતન પ થે જાય
કુસ જ સને, ચી જયો તું આંખ છતાં અમ કાય —હવરાય-૨

અમતામાં તું, અમ્મે નહિ ને, અમતામાં અટવાય
અમતાં મુખો, કંદ્રીને આખ્યા શાશ્વત સુખ મૂલ્યાય—હવરાય-૩

પ્રકટમાં, જેમ હીરા બિજ, તેમ તું ય દેહની માંય
તારાં મૂલ્ય, તે, આંખ્યા નહિ ને, દેહનાં મૂલ્ય અ કાય—હવરાય-૪

કર્મ રહિત, એ સુવૃતારો તોય, કર્મ જાળે દ્વસાય
હવ તારી, શિવ ધવાની શક્તિને વિસરાય—હવરાય-૫

પૂન્ય પાપના ઉદય જેવા તેવાં દળને ધખાય
કતો-સોકતા તું જ તોપણ, પરના દોષ દેખાય—હવરાય-૬

લીલમ રત્ન, વીરઆગમ, સ વસમાગમ, સકાય—

સ્વદેશ માગેમા પ્રકાશ આપે તોય અધારે જાય—હવરાય-૭

ક્ષણિક સુખ, સ સારના પણ, તેમાં તું લલચાય

મોક્ષ કાશ્નુ, નિશાન તારું “તીર” જુદી જાય—હવરાય-૮

(બનાવનાર - રતીલાલ પ્રાણી હવનદાસ “તીર”)

કારણ માસાહાર અને ઘોયુ કારણ પશ્ચિદ્રિયનો વધ, એ ૪ કારણો, નરકના દરવાજાની લોગણ જોલી નાખે છે

સાપ અને પાપ હંમેશા હળવુ હળવુ પેસે છે સાપ લપાતો ઝૂપાતો પ્રવેશે છે તેમ પાપ પણ હળવે હળવે લાખલ ધાય કોઈને ધીતગણ આપી નથી, ત્રાસ સુભાર્યા છે, અનેકની હાય લીધી છે તેવા જીવોને અહર્નિશ જલવુ પડે છે, ત્રાસિત મ્થાનોમાં વસવુ પડે છે પ્રહ્લદત્ત ચક્રવર્તિનું આયુષ્ય સાતસો વર્ષનું હતું મરીને સાતમી નરકે ગયેલ ત્યાં આયુષ્ય ૩૩ સાગરોપમનું છે કહો, કેટલાગણ ધમુ ? અસ મ્થાત ગણુ દુખ સામે આવીને ઉભુ રહુ

ચાર ગાઉ લાખો પહોળો ફૂલો તેમાં એકથી માત્ર દિવસના જન્મેલા ભુગલીઆના માથાના વાળ, પૃથ્વી કાયના શરીર જેવડા કરી ભરે, તેમાંથી ૧૦૦-૧૦૦ વર્ષે એકેક વાળ કાઢે ને જેટલા કાળે તે ફૂલ ખાલી થાય તેટલા કાળ ને પશ્ચોપમની ઉપમા આપી છે આવા ફૂલ કોઈએ ભર્યા નથી આ તે માત્ર કાળની ગણતરી સમજાવવા માટેની ઉપમા આપી છે

તે ફૂલ ઉપર ચોરાસી લાખ હાથી, ચોરાસી લાખ ઘોડા ચોરાસી લાખ રથ અને છનડકોઠ પાયદળ આવે ક્રતા ભેસે નહિ ગમા નહીનો ફરેડો પડે છતાં અદર વાળનો એક ખડ પણ પહોળે નહિ તેમાંથી ૧૦૦ વર્ષે એક વાળ કાઢે અને કાઢતા કાઢતા ખાલી થાય ત્યારે એક પશ્ચોપમ થાય એવા દશ કોડાનકોડી પશ્ચોપમનું એક સાગરોપમ થાય એવા ૩૩ સાગરોપમના આયુષ્યે પ્રહ્લદત્ત ચક્રવર્તિ સાતમી નરકની સફરે ઉપડી ગયા.

તેમના લાઘ્ય ચિત્તમુનિ અતુત્તર પ્રધાન ધર્મની આરાધના કરી કર્મને બાળી, ટાળી, પ્રબળી, શાશ્વત લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરી લોકાત્રે સિદ્ધપદે બિરાજ્યા એક લાઘ્યને પ્રધાન મુખ, બીજા લાઘ્યને પ્રધાન હૃદય મળે છે.

પ્રાતઃસ્મરણીય ચોવીસ લગવતો, અગ્યાર ગણધરો, સોળ સતીઓ એવી અનંત ચોવીસીઓના નામ બોલો છોને ? તેઓએ કર્મને હૃદયમાં અને ભવના બંધનો તોડી નાખ્યા અને મુક્તિ મેળવી તેની ગુણગાથા બોલીએ છીએ વિજેતા હોય તેના ડોકમાં વિજ્યમાળ પડે તમારે હાર મેળવવી છે કે જિત ? આ તક ઉચામાં ઉચા નબરની મળી છે, તે તકને ઝડપશો નહિ, તો મૂર્ખોમાં ગણાશે તમને તમારા આત્માની દયા આવે છે કે નહિ ? દુકાળીયા ઢોરની જેમ, ઉચા કેમ નથી થતા ? અવળા ધધા કેમ છોડતા નથી ? હિંસક વેપાર ન કરવો અનીતિ, જૂઠું વેપારમાં આચરવું નહિ વિષય કષાયને તાબે નથી થવું એવો પાકો નિશ્ચય કરી દ્યો ધર્મ એ તો હીવો છે અધારામાં અજવાળા કરે તેવો છે ધર્મ વિજ્ય પ્રાપ્ત કરાવે છે અને વિષય-કષાયો પરાજ્ય મેળવાવનારા છે, તમે કેના પ્રક્ષમા છો ? તમારી સાધના કઈ કોટિની છે ? ખરો વિજેતા ધર્મી આત્મા છે, કર્મ સામે જંગ માડો સાપ અને નોળિયાની લડાઇમાં સાપ કૂંડાડા મારતો આવતો હોય, નોળિયાને ડબ મારે છતાં, નોળિયો ડરે નહિ, કારણ કે તે નોળવેલ સૂધી પાછો લડવા તૈયાર થાય છે. અને છેવટે સાપને હરાવે છૂટકો કરે, તેમ કર્મ સાથે લડો. કર્મ દશ મારે તો સિદ્ધાત અને સમ્યગ્દર્શન એ નોળવેલ છે, તેનો

આશરો લેનારા કર્મનો પરાબ્ધ કરી, અનતાલવો મોટો ગ્રામ
 છે અને આપણને રસ્તો બતાવતા ગયા છે

વેરથી વેર શમી ના કદાપિ, આગથી આગ જુલાય ના
 ઢિંચાથી ઢિંચા પચ્છાચ નહિ કોરિ સન્નોથી સાન્તિ સ્વપાતી ના,
 બોઅના બતાવનાર વૈજાનિકોને, જોકે દિ જરૂર પસ્તાવું પડશે,
 મજુ મહાવીરે ઘીધ્યા રાલે જનું પડશે

જાતમાં વેરથી વેર શમતું નથી. મુસ્ત્રોથી સાચી સાતિ
 સ્વપાતી નથી. ઢિંચાથી ઢિંચા કુલાતી નથી. સાતિ દેશે તો
 સાતિ મળશે પપડીકે બાધાયેલ લવને પળેપળ ભડકાવતા
 ભણકારા આજે તો લવન પડીકે બાધાઈ છે ચપટીમાં મોત
 છે માટે બળો-જલવી કરે. જે દેશમાં બોળ બને છે તે વૈજા
 નિકો પોરસ કરે છે પણ અન્તે એને જોકે દિવસ પસ્તાવું પડશે.
 અહિં સા એ ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે અહિં સા ધર્મને અપનાવનાર
 ખરો વિજેતા છે

મુગાપુત્રના હૈયામાં ધર્મ બેઠો છે માતાપિતાને કહે છે
 મને પાસ મહામતો થાક આવે છે અને સાથે નારકીના
 ડુબો પણ થાક આવે છે, માટે મને આજ્ઞા આપો, હું સંયમ
 લેવા તૈયાર થયો છું આજે કોઈ છેકરો મુગાપુત્રની જેમ
 ઘેર જઈ કહેશે કે આજ્ઞા આપો ! મુગાપુત્રનેવો કોઈ છે ખરો !
 સારી કહે છે સમજીને આરાધના કરશે તો સુખી થશે.

આત્માને બંધન છે તેને તોડવાની જરૂર છે માટે પ્રથમ
 સપરિજ્ઞાથી આત્માને જાણે, પછી બંધનથી છૂટવા માટે ચાર ગતિના
 નદાવા કરવા માટે, પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાએ બંધ ભાવથી મુક્ત
 થઈ વીતરાગ પદ પામે. મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહી રહ્યા છે,
 મારે સયમ લેવો છે હવે તેને બત્રીસ રમણીઓ હાડપિ જર
 સમ દેખાય છે કામભોગથી નિવૃત્તિ લઈ પાચમહાવ્રતો આદ-
 રવા છે સયમની ધુન લાગી છે. સિદ્ધપદ જે શાશ્વતુ પદ છે
 તે મેળવવું છે

મૃગાપુત્ર હવે કામ ભોગના કેવા વિપાક છે તે
 સમજાવશે.

બ્યાખ્યાન ૫૫મું

સ. ૨૦૨૦ના ભાદરવા શુદ્ધિ ૧૧ બુધવાર તા. ૧૬-૯-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. નાથે
 સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા તેમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા
 મૃગાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રને સાચો વૈરાગ્ય ભાવ પ્રગટી ચૂકયો છે.
 સત્ય જ્ઞાન અને સત્ય દર્શન પ્રાપ્ત થઈ ગયેલ છે અને હવે
 સત્ ચારિત્રમા પ્રવૃત્તિ કરવા માટે માતાપિતાને કહે છે

અમ્મ તાય મપ મોગા, મુક્તા વિસફલોચમા ।

પચ્છા કદ્દુય-વિવાગા અણુબન્ધ દુહાવદ્વા । ૧૧ ॥

હે માતા પિતા ! વિષ ફલયુક્ત કડવા વિપાક દેવા-
 વાળા, હું ખની પરપરા ઉભી કરે એવા, ભોગોને મે ભોગવ્યા

પણ હવે હું તેનાથી નિવૃત્ત થવા ઈચ્છુ છું

મૃગાપુત્રને વશાઝ્મમાં રૂચિ થતાં વિષયો વિષ સમાન લાગ્યા, ભૌતિક સુખલોભના લોભવટામાં ઝેર ભાર્યું પાંચસો મણ રૂના હમલામાં દિવાસળીની પેટી મૂકવામાં આવે તો કંઈ બાધા નથી, પણ ઉપલોભ કરે, એક સળી સળગાવીને તેમાં મેલે, તો બધા રૂના હમલાને બાળી ભસ્મ કરી નાખે છે. અહીંજુની ઠાળણી ઘરમાં હોય તેનાથી કોઈ મરતું નથી પણ તેને થાખે, સ્વાહ થયે તો મરી જાય તેમ સંસારમાં પાંચ પ્રકારના કામગુણુ ભરવ્યક પડયા છે તે જીવને કંઈ નુકસાન કરી શકતા નથી જીવ તેનો સ્વાહ લેવા, ઉપલોભ કરવા જાય તો તેને કંઈક કૃષ્ણ લોભવલુ પડે વિષયનાં સુખો, ઝેરી ક્રિપાક વૃક્ષના ફળોની જેમ દેખાવે સુહર, રૂપરજ સુહર, સુગંધ પણ ગમે તેવી, રપશ પણ બહુ મુલાયમ પણ જો તે ખાવામાં આવે તો જીવને કાયા જુદા કરી નાખે તેમ પાંચે ઇન્દ્રિયના વિષય—સુખો ઉપરથી સુહર લાગે પણ પરિણામે હું ખરપ છે વિષયો ઝેર જેવા છે એ વાત અનંત વીથઈકરોએ કરી છે તે દેવામાં ભેસે છે ? જેને દેવામાં બહુ હોય તે ઝેરી પ્રયોગ કરવાનાં ભાવ કરે ખરા ? વિષય વરફ તેનું વલણ થાય ખરું ? કોઈ કહેલા કેસરિયા દ્રવ્ય પીવા આવે અને તમિ માટે માઠો ત્યા તમારો મિત્ર કહે કે પીશો નહિ અહર જરા ઝેરની પડી પડી ગઈ છે ત્યારે તમને એમ થાય કે દ્રવ્ય કેસરિયુ, ઈન્દ્રિય મિષ્ટ પથ્ય દેખાવમાં સુહર છે પણ મારો મિત્ર કહે તે માનવું પડે મિત્ર દ્વારા ઝેરી દ્રવ્યનું જ્ઞાન થતાં જ દ્રવ્ય પીવાના બ વ ઠીકી જાય છે તેમ અનંત વીથઈકર દેવો આપણાં હિત માટે આપણને દુર્ગતિમાં ન જવું પડે તે માટે જે

કહી ગયા તેમા શ્રદ્ધા ખરી ? વિષય કષાયને ભગવાને ઝેરની ઉપમા આપી છે ઝેર તો એક જિંદગી ખગાડશે પણ વિષય કષાયોનું ઝેર તો જીવને લવોલવ ફલાવશે

શકિતહીણ થયા, માથે કાળા કેશ ધોળા થઈ ગયા, ઉંમરમા ૬૦ વર્ષ વિતાવી ગયા, હવે તો પ્રત્યાખ્યાન વ્રત આદરે ! શું હજી નાના છો ? ઝેરી ફળ કયા સુધી ખાધા કરશો ! વિષય કષાય સેવવામા તમારું ભાવિ ખરાબ થાય છે માટે ભગવાને ભાખ્યું છે તમે રગરાગમા રમો તે ભગવાનથી દેખ્યું ન ગયું, તેથી ભાખ્યું છે એમ નથી શું માનો છો ? તમારો આત્મા દુર્ગતિમા ન પડે તે માટે ભગવાન સાવચેત કરે છે ભગવાને જેને ઝેરી કીધા તે વિષય કષાયને જીવ હસતા હસતા ભોગવે છે.

મૃગાપુત્ર ખત્રીસ રમણીનો સ્વામી, દેવાંગી સુખમા વસતો, માખાપના ચારેય હાથ જેના ઉપર છે, યુવરાજપદનો ધણી છે, પણ અદરથી સસાર પ્રત્યે મન ઉઠી ગયું છે તમે બોધના ધોધ સાલજો છો છતાં પરિવર્તન કા ન દેખાય ? શું કારણ છે ? વીતરાગની અપૂર્વ વાણીમા શ્રદ્ધા પ્રગટી નથી ? ભગવાને જે ભાખ્યું છે તેજ સત્ય છે, તેમા ખિલકુલ ફેરફાર હોઈ શકે નહિ અસાની આત્માઓ ભગવાનની વાણી ઉપર વિશ્વાસ ન રાખતા વિષય કષાયના ઝેરી ફળ ખાવા ભય છે જ્ઞાતાસૂત્રમા ૧૫મું નન્દીફળનું અધ્યયન છે

તેમા ધન્ના સાર્થવાહ ઉદ્ધોષણા કરે છે કે અમે પરદેશ જવા પ્રયાણ કરીએ છીએ, જેને સાથે આવવું હોય તે સામેલ થએ અમે તેમનું રક્ષણ કરશું. પગરખા, છત્ર-ભાતા વગેરેનો પ્રબંધ કરશું ધન્ના સાર્થવાહની કેવી વિશાળ

ભાવના છે ? આજે તો કોઈ બહારગામ જતું હોય તેને
 કહો કે અમારી બહેન ઢીકરીને જશ ધ્યાન રાખી લેતાં જાએ,
 તો તરત કહેશે મારૂં નક્કી નહિ થોડકસ હોય છતાં
 ના પાડી દે. ભાડું-ભાડું રેવું નથી, ખાલી નજર રાખવાની
 હોય તેમાંય ભારરૂપ લાગી જાય છે આગળનાં માણસોના
 દિલગજ તો જુઓ ! ત્યારે આજના માનવીના માનસની
 સંકુચિતતા જુઓ.

ધનના સાચાવાદ પડાવ નાખતા સાધ્યા બધ છે
 આલતા ચાલતા જ ગલ આવે છે આ જગલમાં નન્દીવૃક્ષો
 છે તેના ફળ ઝેરી હોય છે હવે સાચે આવનાર જેણે રક્ષક
 તરીકે આધાર આપ્યો છે તેને ચેતવવાની ફરજ સમજી, ધનના
 સાચવાદ બધાને ખુલ્લું અવાજે કહે છે, સાઈએ. એક ધણી
 મહત્વની વાત ॥ તે વચે સાંભળો ! ‘આપણે આ જગલ
 માંથી પસાર થવું છે તે જગલમાં ઘાટોપ સુદર શોભનિક
 નન્દીવૃક્ષો ॥ તેના ફળ સુગંધિ, રસ-રૂપશાળી અતિ સુદર
 છે પણ જે ખાય તેના છવ ને કાયા જુદાં થઈ બધ બધ તેમ છે,
 માટે કું ચેતવું છું કે એ વૃક્ષ તરફ કોઈ નજર પણ કરશે
 નહિ નજર કરે તો તે વૃક્ષ તળે બેસશે નહિ અને બેસે
 તો ફળ આપશે નહિ. હવે અનાદિને છવને જોવો. કાળો
 છે કે જેની ના પાડો તે તરફ વધુ બેચાય તેમ કેટલાકને ધન
 કે ધનના સાચવાદે આપણા હિતની વાત કરી છે માટે તેની
 શિખામણ માનવી બોઈએ. કેટલાકને જોવો વિચાર આવ્યો
 કે બેવામાં શું જાય છે ? બોઈએ તો ખબર પડે, જોમ કરી
 બેવા માઠું શી શીતળ છાયા છે ? લાવ જ્યાં, બેસવામાં
 શું જાય છે ? જોમ માની બેઠા વિસામો લીધો છતાં બેટલે

એમ થયું, કળ તોડી હાથમા તો લેવા દે, કેવા સરસ છે !
 આની સુગંધ સરસ છે આતે કંઈ ઝેરી હોય ? કડવાશ હોય
 તો તેની કડવી ગંધ હોય, આ તો કોઈકે ક્ષીધું હશે એટલે
 હાકયે રાખ્યું છે. ધન્ના સાર્થવાહે કે દિ' ખાધું છે તે ખખર
 પડે કેટલાકે એમ વિચારી ખાધું જેણે ખાધું તે ચિર નિદ્રામાં
 પોલી ગયા હિત શિખામણ નહિ માનનારની દુર્દશા ગુણો
 ઘણા કહે છે, અમે આટલાં વ્રત, તપ, જપ, વરસીતપ,
 છમાસિક તપ વગેરે કર્યાં, પણ તેનું કાંઈ પ્રત્યક્ષ ફળ દેખાતું
 નથી એવા અશ્રદ્ધાળુ પાખડીઓના સગથી દૂર રહેજો
 કાનલીલા, રાસલીલા વગેરે ડેકોરેશન કરી ધર્મને નામે જે
 વિષય તરફ આકર્ષે છે એ તરફ પગ મૂકશો નહિ, તેની વાત
 સાલળશો નહિ પુણ્ડલના લોચામા લોભાશો નહિ આત્માના
 અક્રિયવાદીની વાત સાલળશો નહિ વિષય લાલચમા લપટાવ-
 નારાઓ જડ જડનું કામ કરે, ચેતન ચેતનનું કામ કરે, તેમા
 આત્માને શું લેવા દેવા ? એમ ઉધી પ્રશ્નપણ કરી, સમાજને
 અવળે માર્ગે દોરી જાય છે, આવા કહેવાતા સત મહાત્મા
 સાધુઓના નામની મોટરો અને ખેતરો હોય છે લકતો પાસેથી
 પૈસા પડાવી અમનચમન ઉડાડે છે માગીંપથમા પરણીને
 આવનાર કન્યાને ત્રણ દિવસ ગુરૂ સગમા રાખે ત્યારે પવિત્ર
 થયેલી મનાય ! આવા વ્યભિચારી ધર્મને ધર્મ કહેવાય ખરો ?

અમે વિહાર કરીને જતા હતા, સાથે એક વિધવા બાઈ
 હતી વિધવા જોઈને અમે કહ્યું કે બહેન ! તારે હવે નહું ઘર
 કરવું નહિ, નાતરૂં કરવું નહિ એવી બાધા લઈ લ્યો, એટલે
 પાપનો આશ્રવ અટકે બાઈ કહે, બાધા તો લઈ લઉં, પણ
 મારા ગુરૂ આવે ત્યારે વાધો નડે મારે ગુરૂના પગ ચાપવા

પડે. બોલો આ ધર્મને ધર્મ કહેવાય ? જૈનદશ ન એકજ
શિવામા શિવ્ય અબોડ દશ ન છે

એક વિપયને જીતતા જીત્યો સખ સંસાર
નૃપતિ જીતતાં જીતીએ દશ પુર ને અધિકાર
વિપયરૂપ અનુરૂપી દળે જ્ઞાન ને ધ્યાન,
લેશ મહિરા પાનથી જાહે જેમ અજ્ઞાન

રાજા ઉપર વિજય મેળવી લીધો પછી શરકરને જીતવા
જવુ ન પડે જેમ મોઢ રૂપી રાજાને જીતી લ્યો પછી બીજા
કમો કઈ વિચારમા નથી. જે જે જીવો વિપયી ॥ તેને જ્ઞાન
ન અડે ધ્યાનમા સ્થિરતા ન જામે વિપય ત્યા વેરાઅ જોય
નહિ. મહિરાની ખાલી અડાવનાર ગટરના પાણીમા આનંદ
માને તેને શરીરનુ જ્ઞાન જોતુ નથી તેમ મોઢનો નશો પણ
જોવો જ છે જો નશાને અકચૂર કરવા પ્રવર્તન કરજો.

બ્રહ્મચારીને દેવતાઓ નમસ્કાર કરે છે બ્રહ્મચારી જ્ઞા
જાય ત્યાં તેને પગલે પગલે નિધાનહોય. એના વાક્યમાં
નયનસિદ્ધિ હોય મનથી પણ માઠો વિકલ્પ ન સેવનાર બ્રહ્મ
ચારીને મનોવર્ગણા નામની લલિત ઉત્પન્ન થાય છે.

કષ્ટદેશનો પ્રસંગ છે કોઈ એક મહારાજ વૃક્ષ નીચે
ધ્યાનમા બેઠેલા દશબાર છોકરા નજીકમાં રમતા હતા એમાં
એક છોકરાએ મહારાજ ઉપર લથુનિત કર્યું જીવનું ધ્યાન
જતા પહેલા છોકરાને વાર છે, ત્યારે મહાત્મા કહે છે બહેને
કરે મને કઈ વાંધા નથી. મહાત્માના મુખમાંથી સફળ ભાવે
વચન સરસી ॥ આ અને છોકરાનો પ્રવાહ આણુ જ રહ્યો.
માખાપને ખબર પડી, “ખરર” મહારાજની આસાવના કરી
તેનુ આ પરિણામ લાગે છે જઈને પળે લાગી કહે છે

મહારાજ ! છોકરો લાન વગરનો છે તેને ખબર નથી માટે આપ કૃપા કરો લઘુનિત બધ થાય એમ કરો ભલે બધ થઈ જાય મને શુ વાધો છે, “મહારાજ જોડ્યા,” કે તદ્દન બધ થઈ ગયું. લઘુનિત બધ થતાં એનુંય હું ખ. વિષમ પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ ઘણા પ્રયોગો કર્યા પણ નિષ્ફળ ગયા. પાછા મહારાજ પાસે જઈ વિનંતી કરી, ત્યારે મહારાજ કહે, જેમ હતું તેમ થઈ જાય તેમા મને શુ વાધો છે ? પાછું હતું તેમ થઈ ગયું કહેવાનો મુદ્દો એ કે આવા ‘વચનસિદ્ધ’ પુરુષ જોડે તે પ્રમાણે જ થાય મુનિ મનમા વિચારવા લાગ્યા કે આવી સિદ્ધિ મને ક્યારે પ્રાપ્ત થઈ તેની ખબર નથી. ક્યારેક દેવબુદ્ધિથી વચન નીકળી જાય તો મારું જીવન ખરબાદ થઈ જાય. એમ વિચારી સંચારો કરી લીધો.

બ્રહ્મચારીની પદવી દેવ અને ઈન્દ્ર કરતા પણ મહાન છે. ઈન્દ્રના મુગટો બ્રહ્મચારીના પગમા નમે છે (પડે છે), આજે તો માઠામાંથી બીડીના ધુમાડા કાઢતો હોય અને કહેશે કે મને માતાજી આવે છે. ચોક્કાજી ચોઢી ધૂણવા માટે એટલે શુ માતાજી આવ્યા એમ માની લેવું ! અધઘ્રાણુઓનો જગતમા તોટો નથી દેવ-દેવલામા માન્યતા ખૂબ ધરાવશે તેટલી માન્યતા જૈન ઈશ્વરમા નહિ ધરાવે આજે કહીશું કે ચા ન પીવાય, તો કહેશે તેના વિના ન ચાલે, એ તો વ્યસન છે, પણ પરણીને આવ્યા હોય, ગોત્રીજી ‘ઝરાણા’ ન હોય ત્યાં સુધી ચા-દૂધ ન લેવાય તો ચા ન લ્યે, ડાળે હાથે જમે આમ કુલાચારના નિયમો માની લીધેલા હોય એમા કાઈ ભૂલ થાય તો માતાજી આમ તેમ કરી નાખશે એ બીકથી રૂંડડતા તેનો ત્યાગ કરે અહીં કહીએ કે કદમૂળ

ખાવુ નહિ, તો કહેશે, અમારે બહારગામ જવાનું ઘણીવાર બને માટે ચાલે નહિ વળેરે કંઈક ગલ્લાવલ્લાં કરે, કારણ કે સ્તેનધમમાં અહા નથી. ભગવાનની બાણીમા વિશ્વાસ નથી.

કેટલાક કહે છે, બધા ધર્મો સરખા છે એક ધર્મ કહે છે કે કદમૂળ ખાવુ તે પાપ છે, ત્યારે એક ધર્મ કહે છે કે અમિયાશસ આદિ દિવસ આવે તે દિ' બટાટા, સકરીયાં ખાંદીને ખવાય આમ છે તો બધા ધર્મો સરખા છે એમ કેમ મનાય ? બિલ્લ બિલ્લ મતની બિલ્લ બિન્ન પર પરાઓ ગુજો દેશાળ કરે ! મગફળી, ફુટ આ સ્થે અને કહેશે કે ઉપવાસ છે સ્તેનદશ નમાં ત્રીસ ત્રીસ ઉપવાસ કેવળ પાણી ઉપર જ થાય છે આ સાધના કંઈ કેપ્ટિની છે તે ગુજો તો ખરા ! અન્ય લોકો કહે છે કે ખાધા વિના જીવાય શી રીતે ! પણ તમે અહીં નવર સમક્ષ એક રહ્યા છોને ? વીસ કરેલે બતાવેલો આ અમૂલ્ય માર્ગ છે આ માગ સેવનારની ભવ કટિ થયા વગર રહેલ નહિ. અસાની આત્માઓ વીતરાજના સન્માર્ગથી છેડા પડ્યા છે.

કેટલાક કહે છે જેવું બાઈબલ, તેવું અમારું આચારાચ શુ સરખામણી કરી રહ્યા છે ? એક વાસાની છોકરી હોય છતાં જૈન સાધુથી અડાય નહિ. બૂલથી છેડો અહીં જાય તો પ્રાયશ્ચિત લેવું પડે તો પછી વિવશ પુલિધી તો સ્પશ્ય કેમ થાય ? ત્યારે અન્ય ધર્મોમા તો વિબાતિને અઠે પણ ખરા.

જે નવ વાઠ વિશુદ્ધથી ધરે સિચળ સુખદાધ
ભવ તેનો ભવ પછી રહે તત્ત્વ વચન જિ ભાઈ

એકનિષ્ઠ ભાવ પ્રાપ્ત્યારી એજ ભાવે મોક્ષે ભવ, નહિતર દવ પ્રતિમા તો જાય જ અહીં વિવચ ઉપર કાપ મૂકેલા છે તેથી દલદોડના પણ ઉચ્ચ પ્રકારનો રેવનો જીવતાર થાય.

પહેલા અને ધીજ દેવલોકમાં મનુષ્યના જેવા સ્ત્રી પુરુષના સખ ધો છે ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકમાં બાહ્યાગના સ્પર્શે વિકારો શમી જાય છે. પાંચમા અને છઠ્ઠામાં રૂપે શમી જાય છે ૭ માં અને ૮ માં શબ્દથી વિકારો શમી જાય છે નવમાથી બારમા સુધીમાં મનથી વિષય શમી જાય છે.

પહેલા દેવલોકમાં રહેલી અપરિશ્રદ્ધિત દેવી ત્રીજા, પાંચમા, સાતમા, નવમા અને અગિયારમા દેવલોકના દેવને કામમાં આવે છે ધીજ દેવલોકમાં રહેલી અપરિશ્રદ્ધિત દેવી ધીજ, ચોથા, છઠ્ઠા, આઠમા, દશમા અને બારમા દેવલોકના દેવને કામમાં આવે છે. નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવતાને મનથી ખણ્ણ વિકારનો વિકલ્પ નથી એટલે ઉપશાંત મોહી કીધા છે જ્યાં સુધી વિષય છે ત્યાં સુધી કપડાની જરૂર પડે છે નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવતા કપડા પહેરતા નથી દેહનો વર્ણ શુક્લ, રત્નો શુક્લ, આવાસ શુક્લ, વળી બધા અહમેન્દ્ર નોકર ચાકર કોઈ નહિ.

અહીં વિષય વાસના સેવનારો કદાચ મરીને દેવલોકમાં જાય, તો ત્યાં પોતાની દેવાગનાથી લોગ પૂરતો ન થાય, તો પારકી દેવાગનાને ઉપાડી લાવે, કંઈક જાતના પ્રલોભનો આપે જો તે દેવાગના ન ડગે, તો પરસ્ત્રી ગમન કરી શકે નહિ વૈકિંચ રૂપ બનાવીને વિકારની તૃપ્તિ કરવા આહે છે એવા કેટલાય છુવો પાપ બાધી રહ્યા છે

લગવાન કહે છે, તારા કૃત્યોને તું સુધાર, ઝેરી સાપના દાંત ગણવા કયા જાય છે? શરીર માસના લોચા મળમૂત્રનું લાજન છે, એવા દેહમાં તને મૂર્છા શાની આવે છે?

અગાની હવે સદાચાર મૂકી, મોહને વશ થઈ ઝેરી દુખો ખાઈ, પરિણામે દુર્ગતિમાં ઘાત્યા બન્ય છે તેણને તો ટકોરો બસ થઈ પડે, ત્યારે ધિડાને ઠક્કા હોય તમને આબાબતમાં કેટલું કહેવાનું હોય ? ટકોરાથી ન સમજે તો કંઈ પકિતમાં મૂકાયો ?

જેન શાસનમાં જેજેટલા મહાન પુરુષો મધ્ય ઝમા છે તેમાંથી કોઈએ પાંચસો રાણીઓ, કોઈએ હજાર રાણીઓ અને વહીઓએ સાસઠ હજાર રાણીઓનો ત્યાગ કર્યો છે પ્રજાકત્ત ચક્રવર્તિ કુરૂમતી રાણીની માળા ફેસ્વતો સાતમી નરકે ઉપડી ગયો. લલનાના સગમાં શુ મોહી રહ્યા છે ? શુ બાળી ગયા છે ? અશુભિ બરતા કારોમાં મોહની શુ રેલછા લાગી છે ?

મૃગાપુત્ર કહે છે કે માતાપિતા ? અગાન ક્યામાં કામ હોય મણા સેવ્યા હવે સમજણ આવી ગઈ છે હવે તેનો સમ નહિ કઈ સામે ખત્રીસ સ્ત્રીઓ ઉભી છે પણ અદરથી વૃત્તિ ઉઘી ગઈ છે

આજે તો અરધી જીવનશાએ સ્ત્રી મરી ગઈ હોય, તો કહેશે બીજી કરશે. ક્યાક જોશે, ખજાર રાખશે. જોકે મરે ત્યાં બીજી ઉભી જ હોય કાળા સાઠલા પહેરીને ફૂટવા બાવનારીઓ જોજ બાઈઓ પાછી લીલા સાઠલા પહેરી ગાણા ગાવા આવે. 'વહુભા'રે કહી કુટુંબારીઓ આવતી વહુનાં ગાણા ગાવા બેસી બાપ આ નાટક નથી તો બીજું શું છે ? જે સ્ત્રીએ તમારી વીસ વીસ વખ સેવા બબલી, એની કદર વીસ દિવસ પણ નહિ ? એની લલનાતી ચિત્તા ઉપર ગોળ ધાણા ખવાય છે પણ યાદ રાખજો ઝેરમય વિષયનાં ફળ ખાવાયોજ્ય નથી,

માટે હવે ખાવા નથી એમ નિશ્ચય કરજો વૃત્તિઓને પાંગળી
ખનાવશે તો જ ઉદ્ધાર છે

મૃગાપુત્રને સાચો વૈરાગ્ય છે હજી પણ શુ કહેશે તે
અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૫૬ સુ'

સં. ૨૦૨૦ ભાદરવા શુક્રિ ૧૨ ગુરુવાર તા. ૧૭-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા-
ધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનની અગિયારમી ગાથામા અરમ
તીર્થ કર દેવ ફરમાવે છે કે, મૃગાપુત્રને આદ્યા આવતા
મુનિને જોઈ હેયામા અપૂર્વ ભાવ જાગૃત થયો દષ્ટિ મુનિ
ઉપર પડતા જ વિચારધારામાં ચડી ગયા અને જાતિસ્મરણ
જ્ઞાન થયું.

આજે કોઈ કોઈને વિભગ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થાય છે અને
પૂર્વની આસક્તિ વર્તમાનમા આગળ કરીને ખતાવે છે
જ્યારે મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થતા કામલોગ ઉપર
વૈરાગ્ય આવ્યો

કામલોગ કિંપાક વૃક્ષના ફળ જેવા લાગ્યા માતા-
પિતાને વિનવણી કરે છે કે, મારે સયમ માર્ગ લેવો છે
તમને આવો વિચાર કદી સ્વપ્નમાય આવ્યો ખરો ! જ્ઞાનીઓ
છતાલોગને લાત મારે છે, છતી ઋદ્ધિનો ત્યાગ કરે છે તે
શુ ગાડા હશે ? શુ માનો છો ? ગાડા તો ન હતા બહોળા
દૈભવ વચ્ચે મૃગાપુત્ર વૈરાગ્યના જૂલે જૂલવા લાગ્યા છે બત્રીસ

રમણીઓના સુખ જે આનંદકારી, પ્રિયકારી, મનોહર લાગવા
 હતા તે બહી પછી અપ્રિયકારી, અમનોહર લાગવા માડ્યા
 કેવો ભાવ પલટાઈ ગયો ? કારણ કે સાચી દૃષ્ટિ જાગી ત્યાર
 અનંત કાળ થયા છવે સાચી દૃષ્ટિ કરી નથી. મિથ્યાદશ ન
 છવને કહે છે કે મારો સગ કર તો કામલોગમા રચ્યો પચ્યો
 રાખીશ, જ્યારે સમ્યગ્દશ ન કહે છે કે આત્મનું ! મારો એક
 વાર તો સગ કર ! તને મુક્તિપદે પહોંચાડી હજી કુમતિ
 કામલગારી છે તેણે તને બરમાલ્યો છે કાલ્યાણ સૂત્રમાં આઠ
 પ્રકારના આંધળા ક્રિષ્ણ છે કામાંધ, કૌર્ધાંધ, રાજાંધ,
 વગેરે આંધળા છે વિષયનો રાગી અવગુણને ગુણમા ખતવે
 છે મિથ્યાદશ ને લઈને કુમતિ જે કહે તે સત્ત્વ ભાસે છે
 સાચું કહેવાવાળા દુરમન લાગે છે તમને લાખ રૂપિયાનો
 લાખ ખતાવે તેવી વાત કરનારા ગળ્યા સાકર જેવા લાગે કે
 લાખ રૂપિયા ઊઠાવવાની વાત કરનારા સાકર જેવા લાગે ?
 પાશ્વેય ધર્મિયના સુખની વાત દિલ્લિન બેઠકસના ખાનાની જેમ
 બરાબર દિલમાં બેસી જાય છે ત્યારે આત્મતત્ત્વની વાત આવે
 ત્યાં સખડખડ થયા કરે છે ‘વહેવ વચન’ ‘હા હા પ્રમાણ’
 કહે પણ અહરથી હા સ સાર પ્રત્યેની રસિકતા છૂટી નથી.
 સ સાર રસિકતા ન ટળે ત્યાંસુધી મોક્ષની રસિકતા જાગશે
 નહિ સંસારની આસક્તિ ભાવ લીલાં નાળિયેરની કાચલીની
 જેમ હાથમા પાડ્યો પડ્યો છે એ આસક્તિ ભાવને
 ઉગ્રે—ત્યાજ તેનું નામ તપ. ઇચ્છાને જ્ઞાનથી રોકવી તેનું નામ
 તપ છે નૈમ જ્ઞાનમા તપને સંજ્ઞાની ઔપધિ કહી છે
 સોઠમા પહેલા ઈર્ષ્યને ઉઠાડવા તપની અરાધના કરવી એકથી
 તપની પહેલા ત્રણ બોલ છે સમ્યજ્ઞાન—દર્શન—આસ્તિ અને

પછી સમ્યક્ તપ છે સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન ચારિત્ર સહિતના તપથી જ્ઞાનીઓ એક એક શ્વાસોશ્વાસમાં જે કર્મ ખપાવે તે અજ્ઞાનીઓ કરોડો વરસ તપ કરે છતાં ખપાવી શકે નહિ તપ પાછળ પીઠબળ કેનું છે ? સમ્યક્ ત્રિરત્નનું પીઠબળ છે

તમે સારા વેવાઈ ગોતો, તો શુ તેનું પીઠબળ કામ આવશે કે ધર્મનું પીઠબળ કામ આવશે ? સંસારના ભૌતિક સંબંધો અને સાધનો તો લોથ છે લોથ એ લોથ ઉપાડશે તો અન્તે થાકીને ટે થઈ જશે પ્રથમ સમ્યગ્જ્ઞાન એટલે કે જેમ છે તેમ નવતત્ત્વના સ્વરૂપનું બહુપણું પછી સમ્યગ્દર્શન એટલે યથાર્થ પ્રતીતિ શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ એવી હોય કે શ્રદ્ધામાં ઇન્દ્રો કે દેવો પણ ફેરફાર કરાવી શકે નહિ આજે તો સોનાની વાટકી બતાવે ત્યાં શ્રદ્ધામાં ડગમગ થતા વાર ન લાગે જૈનદર્શનરૂપી ઈમારતનો પાયો સમ્યગ્દર્શન છે શ્રદ્ધાનો એકડો ઘૂટયો હશે પછી ગમે તે ગતિમા જશે તો દોરામાં પડેવાયેલી સોયની જેમ આબાદ રહેશે ૮૪ ના ચક્રકરમાં ખોવાઈ નહિ જાયો સમ્યગ્દર્શનની સ્પર્શના થાય તો ઓગણોતર કોડાન્ કોડી સાગરોપમ ઝાઝેરા કર્મના નદાવા થઈ જાય સવર તત્ત્વના વીસ લેહ છે તેમાં પ્રથમ બોલ સમકિત તે સવર વ્રત-તપ આદિ બીજે નબરે આવે સમ્યગ્દર્શન આવ્યા પછી વ્રત-પચ્ચક્ષુબાણ ન કરતો હોય છતાં આશ્રવના મોટા પ્રવાહને અટકાવે છે માદા થયા હો, છ માસ પેઢી હિપર ન જવાયું હોય તો જીવ ફફડે પુત્રો પેઢી સાચવતા હોય છતાં હું જઈને બેસું તો ઠીક, ઓમ થાયને ? પણ જમરાબના તેડા આવશે ત્યારે, પાછળ કોણ સલાળશે ? ખોશ કરવો હોય, પણ તાજી પરણીને આવેલી નાની વહુને

બરોસે ધર ન મૂકાય આમ મમત્વના દોરમાં બંધાયેલો
જીવ પોતાનું તો કંઈ જ કરતો નથી.

એક બાપ માદો પડ્યો છે, લાખોપતિ છે, પોતાના પુત્રોને
બાલાવી કહે છે કું જઈ રહ્યો છું, પરંતુ મને તમારી ચિન્તા
થાય છે મોટે ભાગે શ્રીમતોના પુત્રો પેલી પર જોણું બોન
આપતા હોય છે, ફક્ક ધધને કરતા હોય છે તમે કોઈ
દિવસ પેલી સલાખી નથી. હવે તમારું શું થશે? અરે,
યાદ રાખો ચક્રવર્તિ રાજાઓ જેવા ગાદ્યા ગયા, તો શું
આ પૃથ્વી તેના વિના રહી પડી? અભિમાનના પારા જીવને
વધી ગયા છે અભિમાન કરવા જેવું નથી રાજા રાવણનું
પણ અભિમાન રહ્યું નથી.

ચેકનો નાનો દીકરો બુદ્ધિયાળી હતો. કહે છે પિતાજી!
અમે આરે ભાઈને સ્થાવર જ ગમ મિલકત બધી મળેલ છે એટલે
અમે તો સુખેથી રહેશું પણ અમને તમારી ચિન્તા થાય છે કે
તમારું પરભવમા શું થશે? જિંદગી આખી કાળાં કામ કરી
પૈસોજી લેજો. ક્યો છે પરભવના ભાતારૂપ ધર્મ આરાધ્યો નથી.

જ જ ખડના ચાલુભૌમો! અદેલ-અદેલ હોય
ખડમા ખ મા પજુ ધમ વિહોણા સદ્ગતિને જોય,
સકલજનને તરફે ભજો. “લિલમ” પ્રકૃતિ આપ
પુણ્ય લખને જા ધા માનવી ખાલી હાથે ભય.

જ જ ખડના સાવભોમ સત્તાધીશો ભત્રીસ હબ્બર દેશના
મુગટ બધી રાજાના મુગટ જેના ચરણમાં પડતા, જેને તમે
જાખી રહ્યા છો એ વેલવસુખ તેને ત્યાં હજારો બધ હવે,
પણ એક ધર્મ ન હતો તો મરીને સાવત્રી નરકે ગયા છે.
એકઠા વિનાના મીઠાં બઢાવો તે નકામું છે માનવ ભવમાં

ધર્મનો એકડો ઘૂટવાની ખાસ જરૂર છે, સમ્યક્દર્શનનો એકડો આવે તો જીવનની રોનક કોઈ જોર થઈ જાય છે સમ્યક્દર્શન સાચી દિશા સૂઝાડે છે સંસારનો પુરુષાર્થ ભલે કરો પણ સાચે આત્માને બૂલશે નહિ આત્માનું પ્રથમ કરો, ખીન્નું બધું કામ પછી. આધુનિક યુગના માનવીને બધો સમય મળે છે પણ બે ઘડી સામાયિક કરી આત્મામાં ઠરી જવાને સમય મળતો નથી પુણ્યની મૂડી લઈને આવ્યો છે તે આવવા માંડી છે

મૃગાપુત્ર હજી મહેલમાં બેઠા છે વસ્તુ તેની તેજ છે પણ પદાર્થ ઉપરનો ભાવ ફરી ગયો છે પદાર્થો બધનકતાં નથી પણ આસક્તિ ભાવ બધનકતાં છે. ૧૪ હજાર મહિલાઓ ભરત ચક્રવર્તિ સામે બિલી હતી, પણ જ્યારે અ સા બ્રુવન-માથો બહાર નીકળ્યા ત્યારે સાધનો પ્રત્યેનો બધભાવ બિડી ગયો હતો, તેથી તેને કોઈ રોક ટોક કરી શક્યા ન હતા રસ રેડીને પદાર્થોના ઉપભોગ કરવાથી ચીકણા કર્મના ભાતા બધાય છે મૃગાપુત્રના હૈયામાંથી અમુક અશે બધભાવ ટળી ગયો છે, ૩૫ સામે દ્રષ્ટિ નથી દેહની અદર દ્રવ્ય દ્રષ્ટિ પ્રગટી ચૂકી છે પર્યાય દ્રષ્ટિમાં રાગ-દ્વેષ ઉભા હતા, તે કારણે બધ પડતો હતો અને તેના પ્રતાપે સત્તામાં કર્મનો જથ્થો વધતો જતો હતો હવે એ ભાવ છૂટી ગયો તેથી રૂપાળી રમણીઓમાં મોહાતા નથી, માતાની આજ્ઞા માગે છે

મૃગાપુત્ર કહે છે, હે માતાપિતા ! વિષયના સુખો તો જે ગતિમાં જીવ ગયો ત્યાં ઘણા ભોગવ્યા છે દેવલોકમાં દેવાગના, મનુષ્યમાં મનુષ્યણી, અને તિર્થંચમાં તિર્થંચણી છે નારકીમાં નારકીણી નથી કારણ કે નારકીમાં એક ફક્ત

નપુસક વેદ જ છે જ્ઞાન થાય ત્યારે આત્માના સ્વરૂપમાં
 સમજૂતા કરે. જેને મોક્ષની રૂચિ જાણે તેને વિષયની મીઠાશ
 આવે નહિ અને જો વિષયની મીઠાશ આવતી હોય તો
 સમજૂતું કે મોક્ષ મળે રૂચિ નથી. મનુષ્યત્વ, મુતિ અને
 મદ્દા થવી ફલજ્ઞ તેના કરતાયે માણે ચાલવું, પથ ઠાપવો,
 ચીકણા કમને લૂખાં કરી નાખવાં. સયમ, શાન્ત, ધ્યાનમાં
 રમી કમના રસ હીણા કરી નાખવા, સ્થિતિ મજ કરી કમના
 દલિલો ટાળી નાખવા એવા ઉત્કૃષ્ટ ભાવનો પુરુષાર્થ અતિ
 ફલજ્ઞ છે જ્ઞાની કહે છે કે એવો ઉત્કૃષ્ટ ભાવ-સર્વ વિરતિપક્ષ
 માનવ ભવમાં જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે દેવતાને દેવલોકમાં
 ભૌતિક સુખ ધણુ ઠ પણુ જો તેમાં મૃદ્ધ-મૂર્ચિત થાય તો
 બીજા લોકનો દેવતા મરીને પૃથ્વીકાયમાં ચાલ્યો જાય છે
 તિથ ચમા કૃતરીની કૃષ્ણે અવતરે જળચર, સ્થળચર અને
 ખેતર થાય અને કલાચ મનુષ્ય પણુ થાય મણી-મુમટ
 આદિમાં જો આસક્ત થાય તો જેમાં જેની પ્રીતિ, તમા તેની
 ઉચ્ચતિ જે કાંઈ પૈસામાં પ્રીતિ કરે તો તે ગ્રાખામાં અવતરશે.
 વજ્રહીરા પથરા છે પૃથ્વીકાય છે તમને કેની કિંમત સમ-
 જાણી છે ? પણુ કિંમત કરનાર આત્માની કિંમત કરે. સોનાના
 ભાવ વધે છે પણુ તમારા ભાવ ઉઠ્યા છે કે નહિ તે તો જુઓ !

નારહી તિથ થ મનુષ્ય અને દેવ, જરે, ઇન્દ્રિયોથી
 નારી જોગખાણ હોય ? ઇન્દ્રિયો જડ છે ચોતાના સ્વભાવનું
 જ્ઞાન બૂલ્યો જોલો ધ્યાર ગતિમાં રૂબે છે સિદ્ધનો સ્વભાવ
 ત કાર્મથી બીજો નહિ જોમ આત્મા સિદ્ધ સ્વરૂપ છે, તેનો
 સ્વભાવ કમો રૂપી ૧૧૨૨૧ને હાંકી કાઢવાનો હોય કે તેથી
 દબાવાનો ? ત નો બિખારી અને ?

જડ પાસે ચેતન માગે, તું અને કંઈક દે,
 “નરસેયા”નો સ્વામી કહે, તારી એક કૂટી કે બે ?

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, સુખ, વીર્ય વગેરે અનંત
 ગુણોનો તુ ધણી છો, તેનો ત્યાગ કરી પરચીજમા ધણી-
 પણુ કરવા જાય છે તો ખત્તા ખાય છે. પારકી હુકાનનો
 માલિક થતા કેદખાનામા જલુ પડે છે, તેમ સ સારરૂપી જેલમા,
 પર દ્રવ્યની ચોરી કરનારો આવે છે પરદ્રવ્ય પર માલિકી
 કરવી તે ચોર વૃત્તિ છે.

જડ તે હું નહિ, હું ચૈતન્ય છું, અનંત સુખનો ધણી
 હું છું. પરમાં સુખ છેજ નહિ. પુદ્ગલના ગુણોમા સુખ-ગુણ
 હોય તો ખતાવો ! આત્મામા સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર,
 તપ, સુખ, આનંદ, હયા, ક્ષમા, નમ્રતા, ધીરજ, સહનશીલતા છે
 તે ગુણ જડમા નથી

અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રદેશત્વ અને
 અગુરુ-લઘુત્વ આદિ છ ગુણો જડ અને ચેતનમાં સામાન્ય
 છે, પણ વિશિષ્ટપણે સુખ ગુણ ફક્ત આત્મામા છે જો આવો
 વિશ્વાસ હોય તો જડમાથી સુખ મળશે એવી કલ્પના કેમ
 કરે છે ? જાનીઓ કહે છે કે-

સુખ અનંતું ■ નિજ ઘરમાં, પર ઘર હું ખ અપારી રે,
 અહંતા મમતા જડમાં કરે કેમ, છાંતિથી દુઃખભારી,
 આતમ' તું નહિ જડનો બિખારી.
 શહેનશાહ તું જગનો સ્વામી, તુજ પદવી લે સંભાળી,
 આતમ' તું નહિ જડનો બિખારી.

અનંત સુખ તારા ઘરમા છે સ્વ મા રૂબડી મારો,
 અતર્મુખ બનો બહિર્દષ્ટિ છોડો, બહિરાત્મ દશા ટાળો, જે

પુણ્યલક્ષ્મી લોભામા લપટાયેલો રહે છે તેને સત્ય વસ્તુનું જ્ઞાન થતું નથી. જડ વસ્તુ પુણ્યના યોગે મળી અર્થ કરેડ પતિ કરેવાણા. હથ બાર મિલો અર્થ અર્થ અહાત્ર નાણુ યમુ એટલે અહાવાય થાય સૌ પ્રમુખપદે ભેસાડે, ભાલતાંય ન આવડે, લખતાય ન આવડે, બીજા ભોલી-લખી હથે, પોતાનામા બુદ્ધિનો છાગે. પણ ન હોય, તેને ચેર ભેરીસ્ટરે નોકરી કરતા હોય આમ જડ મગ્નું કે ટળવું, એ પુણ્ય-પાપને આશીન છે પુણ્ય અને પાપ બને બંધન છે પુણ્ય સોનાની ભેડી છે અને પાપ લોહાની ભેડી છે બન્ને બંધન છેડવાં જેવાં છે ખેડુત ખેતરમા ધાન્ય વાવ્યું હોય, પછી હાણુ ન ઉમે અને ફક્ત ખડ ઉમી નીકળે તો ખાં બેઠને શાંત થાય કે હતાશ થાય તમ રૌંડવ પ્રતિક્રમણ, પ્રત-તપની કમાણીમા પુણ્યનું અમલુ ને તો તમે શાંત થાઓ કે હતાશ થાઓ તમને તુ નાં એકાત્રનિશ્ચય તેમા કેવલોકના ય નિયાણા ન હાય ભૌતિક સુખની જૂતાવળ પાછળ ભમવાનું હોય નહિ સુખ મારામા છે તે મને પરથી મળેજ નહિ, છતાં મા યુ તંજ મિથ્યાદ્રષ્ટિ છે

હિમાલય ઉપરના કિશ્કિય શિખરે વાવળે ખોડી આન નારને તમ અભિનંદન આપો છે તેમ આત્માના કિશ્કિયરથાને ચૌકમા ગુણસ્થાન ઉપર વાવળે ખોડી આવો તો જ્ઞાનીઓ તમને અભિનંદશે.

ચહે તો જાએ પ્રિયરથ, પહે તો અક્ષતપૂર

ગુણસ્થાન એવી ઉપર ચડવા માટે છે જીવમા ગુણ છે તેનો કનિક વિકાસ અને કર્મ પ્રકૃતિની સત્તા ઉદય, ઉદી રણા બંધ આદિ ગુણસ્થાનમાં વર્ણવ્યું છે અનંતા સિદ્ધ

થઈને ટોચે પહોંચ્યા છે. તેઓએ કર્મની સામે જળરજસ્ત
જુએશ ઉઠાવી હતી. તેના પ્રતાપે અસલી સ્વરૂપ પામ્યા.
શાનીઓ કહે છે, તમે પણ સફળુઓને પ્રકાશમા લાવી કર્મની
કલકતા નિવારો. તું સિદ્ધ જાતિનો છું. તમે તમારી જાતને
ઓળખો Know thyself

આ દિવસ ગયાને રાતો, કરી અર્થ વગરની વાતો,
અરે છતાંય તું હરખાતો રે, જિ'દગી તો ચાલી,
હવે મૂકને માઈ' તાઈ' રે, જિ'દગી તો ચાલી.
આ જીવનનો રથ ચાલ્યો, અરે તારા અવળા રાહે,
પછી કોઈ તને નહિ ચાહેરે, જિ'દગી તો ચાલી,
હવે મૂકને માઈ' તાઈ' રે, જિ'દગી તો ચાલી.

જિ'દગી ચાલી જાય છે સો વર્ષના આયુષ્યમા પચાસ
વર્ષ તો ઉગમા ગયા ખીજ પચાસ વર્ષના પાછા ત્રણ વિલાગ
ખાસપણુ રતના ગુનાયુ યુવાની દિવાની જેવી લલનાના
સગના ખર્ચ વૃદ્ધ વચા મૂક તાઈ કરવામા, પૈસા રખવામા,
વિદ્યા અદિના વીતવી હવે તમારો જીવન રથ કઈ સડક
ઉપર છે? કાળાખમ્બર, ફૂટ-કપટ સેવી તીજેરી તર કરી, મરીને
ફૂતરો થાય અને ઝીંજ ધરના ઓટલા ઉપર બેસવા જાય, તો
દીકરો લાકડી લઈને મારશે શું ત્યાં ઓળખાણુ રહેશે કે
આ મારો ખાપ છે?

બોકડાનો અવતાર આવ્યો હોય ને દુકાનના પગથિયા
ઉપર ચડી પોતાની જ દુકાનની ગાદી ઉપર બેસવા જાય, તો
દીકરો બેસવા દેશે ખરો? જેને ધર્મને બદલે ધન બેઈએ,
સતને બદલે સતતિ બેઈએ તે ઉત્થાનના માર્ગને બદલે
પતનના પથે છે. જીવનની સુધારણા કરી લેવી હોય તો
હજી બાજી હાથમા છે. દોરડી મુઠી વેતની બે હાથમા

હોય તો કૂવામાઘી ઘટો. પાણી સહિત બહાર નીકળે છે
આટલી જિદગી બગડી પણ હવે સુધારી લેવી હોય તો
બાલ હાથમા છે સમય વચ્ચે અનુકૂળ છે બાપ હાથે રૂપિયા
હઈ મયો હોય, તો શુ પુત્ર તેનો ઉપકાર માને છે ? નારે ના,
તે તો કહેશે કે હઈ જવાતુ નથી એવે સોંપે છે, હઈ જવાતુ
હોત તો કયો બાપ આપત ? માટે હકમી વિષે સહન્ય
વિકસ્ય કરી કર્મની હારમાળા બાધા નહિ ॥ તેથી નિકા
ચિત કર્મ બધાશે તો લોગવતી વખતે ભારે ધર્મ પડશે.
પરબ્રાવથી વિરમે તો ચારિત્ર શુભ પ્રગટે ચારિત્રથી આવતા
કર્મને અટકાવાય છે

મૃગાપુત્ર ક્ષત્રવ્યય બાવને ધારણ કરી માતાપિતાને
કહે છે, હે માતાપિતા ! હવે મને જ્ઞાન યજ્ઞ છે દ્રવ્ય હીરા
કરતા આદમરૂપી હીરો બહુ મૂલ્યવાન છે તેનું મૂલ્યાંકન ઘઈ
શકે તેમ નથી જે બલુથી તે તેમાં સમલુતા કરશે. તેને કડવા
વિપાકો આખવાં નહિ પડે. મને રત્ન આપો. મારે દીક્ષા
લેવી છે વળી પણ ॥ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે

(બાદી રહતા બ્યાખ્યાનો ખીજા ભાગમાં પ્રસિદ્ધ થશે.)

અગાઉથી ગ્રાહક થયેલાઓની

મુખારક નામાવલિ

સેટ	રાજકોટ	સેટ	નામ
૧૦૦	શ્રી રામજી શામજી વીરાણી	૨૫	શ્રી રતિલાલ મનજી મહેતા
૫૦	,, હસલજી શામજી વીરાણી		(મુખમંવાળા)
૫૦	,, હગનલાલ શામજી વીરાણી	૧૦	,, સ ધાણી સ ધ
૫૦	,, મણિલાલ શામજી વીરાણી	૧૦	,, બિહારીલાલ બીમજીભાઈ
૫૦	,, કેશવલાલ અમૃતલાલ	૧૦	,, જગજીવન જુઠાભાઈ ઠોઠારી
	પારેખ	૧૦	,, આશરા ભાણુજી કુરજી
૫૦	,, સૌભાગ્યચંદ મોતીચંદ મોઢી	૧૦	,, નાથાલાલ લીલાધર રાડીયા
૫૦	,, મણીલાલ સૌભાગ્યચંદ દોશી	૬	,, ન્યાલચંદ ઝવેરચંદ ગાધી
	(મુદાનવાળા)	૫	રા બા મોહનલાલ પોપટભાઈ
૧૫૦	,, જૈન યુવક સ ધ	૫	,, હેમચંદ તારાચંદ શાહ
	હા મનુભાઈ વોરા	૫	,, ખીમચંદ દેવચંદ મહેતા
૧૫૦	,, મહેતા બાવીસી એન્ડ કુ	૫	,, મોહનલાલ ઠસ્તુરચંદ શાહ
	હા પ્રવીણભાઈ મહેતા	૫	,, ગીરધરલાલ લક્ષ્મીચંદ
૨૫	,, સ્થાનકવાસી જૈન મોટા સઘ	૫	,, કીરચંદ કચરાભાઈ મકાણી
૨૫	,, ચુનિલાલ નાગજી વોરા	૬	હરસુખલાલ હરખચંદ દોશી
૨૫	,, કપુરચંદ પાનાચંદ મહેતા,	૫	શ્રી પ્રભુદાસ મુળજી
૨૫	,, બાબુલાલ ભાઈચંદ દોશી	૫	,, ગીરધરલાલ વીરચંદ
૨૫	,, ટપુલાલ ભગવાનજી	૫	,, છળીલદાસ દોમડીયા
૨૫	,, બાબુભાઈ શાહ 'જયહિંદ'	૫	,, ભાઈચંદ રતનશી
૨૫	,, રા સા ડો લલ્લુભાઈ	૫	,, મોહનલાલ શામજી
	છ શાહ		

સેટ નામ
 ૫ શ્રી ભાનુભાઈ રામભ કૈઠારી
 ૫ „ ગિરધરલાલ ધનસુખ
 કૈઠારી
 ૭ „ સુમખખહેન પારેખ
 ૭ , બાલાચંદ્ર કલ્યાણભ ગાંધી
 ૭ મહંતા ટાઇપરાઈટીંગ કલાસ
 ૭ „ હવપતરામ જેઠાલાલ રૂપાણી
 ૭ કમુ બાળહેન
 ૨ , પ્રાણુલવન આણુહલ દોશી
 ૨ „ વનેચંદ્ર પ્રાણુલવન
 ૨ , પોપટલાલ શામળભ
 ૨ „ પ્રેમચંદ્ર વનેચંદ્ર પારેખ
 ૨ મુળભ કપુરચંદ્ર
 ૨ ચૌભાગ્યચંદ્ર રૂપચંદ્ર
 ૨ પારસનાથ ઠોસાભાઈ
 ૨ અમૃતલાલ વાલભાઈ
 ૨ „ પ્રાણુલવન નારખભ
 ૨ ગોવિંદભ રવભ
 ૨ „ પુરુષોત્તમ મુગળભાઈ
 ૨ માણેકચંદ્ર જગજીવન
 ૨ „ સતિલાલ ટોકરશી
 ૨ „ ગુલાબચંદ્ર મીઠાભાઈ
 ૨ ત્રિભોવન વાલભ
 ૨ ભીમભ વેલભ બઢાણી

સેટ નામ
 ૨ શ્રી કસ્તુરખહેન સ મવી
 ૨ „ છોટાલાલ નાનભ ભીમાણી
 ૨ „ હરખચંદ્ર કેશવભ વોરા
 ૨ „ ખીરજલાલ કપુરચંદ્ર બઢાણી
 ૨ મગનલાલ શીવલાલ સ મવી
 ૨ „ મોતીચંદ્ર ધારશી દોશી
 ૨ „ જોઠળ દેવભ (ભમનજર)
 ૨ „ છબલખહેન માવભ
 ૨ કમુ બાળહેન
 પાટણવાવવાળાં
 ૨ સમજુખહેન ખારા
 ૨ હેમકુવરખહેન વીરાણી
 ૨ „ કેશવલાલ પાનાચંદ્ર દોશી
 ૨ શાંતિલાલ મજલાલ પારેખ
 ૨ પ્રભુદાસ તલકચંદ્ર શેઠ
 ૨ પ્રભાશ કર તવાચંદ્ર
 ૨ „ નીમનલાલ લક્ષ્મીચંદ્ર
 ૨ , ધારશી ફલભભ પારેખ
 ૨ બાણુભાઈ રામભ કૈઠારી
 ૨ હામીદર માણેકચંદ્ર વોરા
 ૨ „ અનંતરાય ધનસુખ બઢાણી
 ૨ , મોતીલાલ કા. શાહ
 (ચીટીલાવાળા)

સેટ	નામ
૧	શ્રી શાતિલાલ કાનજી દોશી
૧	„ શાતિલાલ કાળાભાઈ
૧	„ કસુખાખડેન વેલાભાઈ
૧	„ મજલાલ અમૃતલાલ કોઠારી
૧	„ અમૃતલાલ ટોકરશી
૧	„ ચત્રભુજ ગોપાળજી
	(સુરેન્દ્રનગર)
૧	„ લક્ષ્મીચંદ જુઠાભાઈ કોઠારી
૧	„ હીરાચંદ નથુભાઈ ગાધી
૧	„ લક્ષ્મીચંદ ત્રીલોચન દોશી
૧	„ ભાઈચંદ ગોકળદાસ કોઠારી
૧	„ નૌતમલાલ જસાણી
૧	„ દુલેરાય કાળીદાસ(મોરખી)
૧	„ મગનલાલ ડાહ્યાભાઈ
૧	„ જયજીતલાલ જગજીવન
૧	„ માણેકચંદ પોપટભાઈ
૧	„ નવલચંદ કૃત્તેચંદ
૧	„ જ્યેષ્ઠ લક્ષ્મીચંદ
૧	„ શાતિલાલ રણછોડ ગાધી
૧	„ રતિલાલ હીરાચંદ
૧	„ લગવાનજી માણેકચંદ
૧	„ જયાબેન કામદાર
૧	„ મનસુખલાલ ત્રીલોચન
	અવલાણી

સેટ	નામ
૧	શ્રી રાણુપુર સ્થા. જે સઘ
	હા મનસુખભાઈ અવલાણી
૧	„ કે હી મહેતા
૧	„ અનોપચંદ લવજીભાઈ
૧	„ રાયચંદ ઠાકરશી ધીયા
૧	„ હરીલાલ રામજી વાધર
૧	„ પ્રભુલાલ ગોવિંદજી
૧	„ છગનલાલ મ કામદાર
૧	„ મગનલાલ વ સઘાણી
૧	„ માધવજી જાદવજી વેરા
૧	„ હિમતલાલ ધ ભીમાણી
૧	„ ચ પાખડેનહ સરાજ કોઠારી
૧	„ હાથીભાઈ ડોસાભાઈ
	(જામનગર)
૧	„ લીલાવતી જાહેન(માળીયા)
૧	„ હરકીશનદાસ વ કામદાર
	(ચિત્તળ)
૧	„ અમીચંદ હીરજી દોમડીયા
૧	„ સુરજખડેન ગાધી
૧	„ નર્મદાખડેન આશરા
૧	„ લીલાવતીખડેન શેઠ
૧	„ વીરજી વેલજી બઢાણી
૧	„ દયાખડેન લોહડીયા
૧	„ જયાખડેન ક શાહ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧ શ્રી જઠાવળહેન વેશ	(ચીમડાવાળા)	૧ શ્રી રમણિકભાઈ જોગા	(પાસપોર્ટવાળા)
૧ , દેવકુવર જહેન મોહી		૧ , હેમતલાલ લી. બાટવીમા	
૧ = નટવરલાલ જો. દોમડીયા		૧ , મગનલાલ વનમાળીદાસ	
૧ , જીવીજહેન સાયલાવાળા		૧ , મજકુવર નાનજી વેશવળ	
૧ લાભકુવર જહેનલાલ શાહ		૧ , હીવાળીજહેન ફૂલચંદ (માન)	
૧ = હેમતલાલ માનસજ		૧ , ડાહ્યાલાલ સુ માવાણી	
૧ અખતજહેન મોહી		૧ , મીત્રી લખમચ લાખાભાઈ	
૧ કાન્તાજોરી કે પારેખ		૧ , શુભાજીજહેન ર મહેતા	
૧ પરસોતમદાસ વિકલદાસ		૧ , ગાંધીલાલ પા શાહ	
૧ , નરસી હદાસ ફૂલંબજી		૧ , સુનિલાલ ફૂ દોશી (મોરબી)	
હા પારશીભાઈ		૧ , હીરાચંદ મકનજી મહેતા	
૧ અમૃતલાલ પોપટલાલ		૧ , લીલાધર હરજીવન ખીમાણી	
કામદાર		૧ = મણીલાલ જેસ મ પુનાવર	
૧ મુગજી પિતાબર દોશી		૧ , જઠાવળહેન પારશીભાઈ	
૧ ફુલેરામ કેશવજી પચમિઆ		૧ , પ્રતાપરાય ધી. મહેતા	
૧ નવીનચંદ મુગજી ખાવીશી		૧ , રમણલાલ મ. શાહ	
૧ બીજારીભાઈ ચતુરદાસ સ મવી		૧ , શાતાજહેન હીરાચંદ	
૧ સુનિલાલ ભાવાનજી		૧ , મોહનલાલ કપુરચંદ	
૧ ડાહ્યાલાલ કેશવલાલ		ખાવીશી	
કામદાર		૧ કાનજી પ્રાણજીવન કામદાર	
૧ દત્તપ્રતપજી જઠાલાલ રૂપાણી		૧ કાન્તિલાલ મ પારેખ	
૧ રમણિકલાલ ના નોમાણી		૧ , જીવરાજ નરસેરામ	
૧ વનેચંદ ચંદ દોશી		૧ , બાબચંદ શીમજીભાઈ	

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧	શ્રી વક્રીલ રમણીકલાલ રતિલાલ	૧	શ્રી સ ધવી લાલજી વસનજી
૧	,, વક્રીલ મણીલાલ કરચનજી	૧	,, હરજીવન જેઠાલાલ (ગોંડળ)
૧	,, ફૂલચંદ ગોરધનદાસ મહેતા	૧	,, ડો છોટાલાલ ત્રીભોવન દોશી
૧	,, મૂળચંદ જેઠાલાલ મહેતા	૧	,, જગજીવન રામજી મહેતા
૧	,, એ. જી. મહેતા	૧	,, શાંતિલાલ હરીલાલ પારેખ
૧	,, વજલાલ કાળીદાસ દોશી	૧	,, નેમચંદ છોટાલાલ (ખ ભાત)
૧	,, રણજીત ઓઇલ મિલ (ખાલવા)	૧	,, છગનલાલ લાલચંદ
૧	,, નાનાલાલ મકનજી વોરા	૧	,, શાતાબહેન મોદી
૧	,, શાંતીલાલ નરશીભાઈ દામાણી	૧	,, ઈશ્વરલાલ પારેખ
૧	,, છગનલાલ નથુભાઈ ખડાણી	૧	મણીલાલ હેમચંદ (મોરબી)
૧	,, જય તિલાલ નાગરદાસ લાખાણી	૧	કેશવલાલ ઉજમશી (સાયલા)
૧	,, લાલકુ વર મોહનલાલ વસા	૧	,, વનમાળીદાસ બેચરદાસ (અમરેલી)
૧	,, માનકુ વરખહેન દેવશીભાઈ	૧	,, લોગીલાલ પ્રાણુલાલ મોદી
૧	,, દીવાળીખહેન કોઠારી (જેતપુર)	૧	,, પ્રતાપરાય મનસુખલાલ કામદાર
૧	,, કાન્તાબહેન ન શાહ	૧	,, પ્રભુદાસ હીરાચંદ
૧	,, નાનાલાલ કુંવરજી	૧	,, નટવરલાલ ઓધવજી દોમડીયા
૧	,, અનંતરાય રણછોડલાલ અદાણી	૧	,, એન એચ ઉદાણી
૧	,, રમણીકલાલ યુનિલાલ રૂપાણી	૧	,, કાશીબહેન જગજીવન વોરા
		૧	,, હરીલાલ વાલજીભાઈ મહેતા

સેટ	નામ
૧	શ્રી ધારશી શામળ શીવાળા
૧	, રામચંદ્ર માણેકચંદ
	જામનગરવાળા
૧	, કેલાસચંદ્ર ઉમીયાચંદ્ર
	પારેખ
૧	, હામીચંદ્ર ઝોઝણભાઈ
૧	, જયરાજ કથળચંદ્ર
	માંડરોડવાળા
૧	, હરીલાલ જયરાજ બાટવીયા
૧	છોટાલાલ જાનલાલ દેસાઈ
૧	લીમળ વલ્લભાલ મહેતા
૨	, હરજીવન જાનાય દેસાઈ
૧	પ્રજુલાલ ખરસોતમ ગાંધી
૧	મુખલાલ ડાહ્યાભાઈ
	જામનગરવાળા
૧	અ. લ. ૫ હરીચંદ્ર દરેવાળા
	નનવ નગોન ૧૨ શેઠ
૧	શ્રી ૨ ૫૨૨ ચંદ્રલાલ મહેતા
૧	નંદલાલ ઉજ્જવળી કેઠારી
૧	ન્યાયચંદ્ર પીરજી મહંતા
૧	ઉમીયાચંદ્ર ન્યાયચંદ્ર
	પારેખ જુનાગઢવાળા
૧	, પ્રજુલાલ ન્યાયચંદ્ર દક્ષતરી
૧	મનસુખલાલ દીપચંદ્ર પારેખ
૧	, માણેકચંદ્ર વાપળ મહેતા

સેટ	નામ
૧	, છોટાલાલ પોપટલાલ ઝોઝ
૧	, છળીલાલ ઠાકરશી મહેતા
૧	, ગુલાબજીવન રેવુલાલ
	સંઘરાજકા
૧	, મહેતા જાનલાલ રામજીભાઈ
૧	, જ્યેષ્ઠલાલ જાનજીભાઈ દાશી
૫	, લાલચંદ્ર રેવાચંદ્ર ઉઠાણી
૧	, કથળચંદ્ર હંઠમીચંદ્ર ચાંદ
૧	, નેમચંદ્ર છોટાલાલ
	ખલાતવાળા
૧	, રમણિકલાલ વલ્લભચંદ્ર શેઠ
૧	હંકર જાનજી રતનશીભાઈ
૧	છોટાલાલ અત્રજી જામજાર
૧	પીરજીલાલ શામળ શાંદ
૧	, કેશવલાલ મગનલાલ શાંદ
૩	, જેકુ વરજીવન મોહનલાલ
૧	, ચંદ્ર અમૃતલાલ રૂપચંદ્ર
	જુબા

૨૫૦	શ્રી ખાનચંદ્ર હંકરશી
	સુરખીયા
૫૧	, વાઠીલાલ જોઠાલાલ ચાંદ
	ખાનખા
૧	કેશવલાલ જુઠાલાલ દક્ષીયા
૧	, હરજીવન કેશવજી બી. બી. બી.
૧	, મોહનલાલ જ્યેષ્ઠ ખાસા
૧	, અનિલકુમાર હેમાણી
૧	, નવનીતલાલ છોટાલાલ
	ગાંધી

સેટ	નામ
૧	શ્રી કુલચંદ વિઠ્ઠલદાસ ડગલી ઘાટકોપર
૧	જય તિલાલ ખોડીદાસ ઘાટકોપર
	કલકત્તા
૧૦૦	શ્રી વીરચંદ હંસરાજ શાહ
૫૦	શ્રી કાનજી પાનાચંદ ભીમાણી
૨	ચચાખડેન પ્રભુદાસ હેમાણી
	પોરબંદર
૧૦૦	શેઠ શ્રી નાનજીભાઈ કાળીદાસ
૧	શ્યામજી સવજી વીરાની
	અમદાવાદ
૧૦૧	શ્રી સૌરાષ્ટ્ર સ્થા. જૈન સંઘ
૧૦	જીવજીલાલ છંદ સંઘવી
	ભાવનગર
૮	શ્રી સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ
૫૦	વલ્લભદાસ કુલચંદ શાહ
૫	શ્રી છોટાલાલ દેવશીભાઈ શાહ
૫	હરગોવિંદદાસ વિઠ્ઠલદાસ ગોસલ્લીયા
૫	નગીનદાસ હરગોવિંદદાસ શાહ
૫	જમનાદાસ ગીરધરલાલ અજમેરા

સેટ	નામ
૨	શ્રી વલ્લભદાસ રામજીભાઈ વકીલ
૧	જયતિલાલ જીવરાજ ડોકટર
૧	પ્રભાશંકર અલ્લેચંદ સંઘાણી
૧	મનસુખલાલ ભગવાનદાસ અજમેરા
૧	નરસેરામ માધવજી શેઠ
૧	શ્રી ખાખુલાલ જગજીવનદાસ મગીઆ
૧	વનમાળી પાનાચંદ ભાવસાર
૧	પોપટલાલ દેવજીભાઈ ખડાણી
૧	જગનલાલ હીરજીભાઈ ડોકારી
૧	મોહનલાલ હંસરાજ દેશી
૧	જેચંદલાલ મેહનસાદ શંહ
૧	શ્રી મનપુખલાલ ગીરીદાસ શાહ
૧	ત્રીકમજીભાઈ વેલજીભાઈ શેઠ
૧	લહેરચંદલાલ કુવરજી શાહ
૧	સુશીલાખડેન કાન્તીલાલ અજમેરા
૧	રજનિકાંત અમૃતલાલ શાહ
૧	નટવરલાલ નાનચંદ ડેલીવાળા

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૨	શ્રી સંઘવી બાબુલાલ જગજીવન	૧	શ્રી વકીલ ડાહ્યાલાલ નાનચંદ
૧	,, સંઘવી ઉજ્જવળી માણેકચંદ	૧	,, બેલાણી ચીમનલાલ નરસી-
૧	,, હિંમતલાલ ત્રીકમલાલ		દાસ
૧	,, માણેકલાલ ત્રીકમલાલ	૧	,, રાણપુરા શાતાબહેન
૧	,, નાનચંદ પ્રાગજીભાઈ		નાગજીભાઈ
૧	,, વાડીલાલ છગનલાલ	૧	,, જાવસાર જેય દલાઈ
૧	,, સંઘવી હરીલાલ હરગોવન		પુશાલદાસ
૧	શ્રી લહેરચંદ જીવજીલાલ	૧	,, વસાણી જગજીવન મુળચંદ
૧	,, દોશી કાન્તીલાલ ગુલાબચંદ	૧	,, શાહ છબીલદાસ જેઠાલાલ
૧	,, દોશી માણેકચંદ મોતીચંદ	૧	,, દોશી જય તિલાલ કેશવલાલ
૧	,, દોશી અમૃતલાલ ચુનિલાલ	૧	,, ગાધી લાલચંદ જસરાજભાઈ
૧	,, ગાધી કેશવલાલ હીમજીભાઈ		સરા
૧	,, ગાધી મણીલાલ જસરાજ	૨	શ્રી દોશી ધારસી જેસ ગભાઈ
૧	,, શાહ વર્ધમાન આગજીભાઈ	૨	,, દોશી પાનાચંદ સોમચંદ
૧	શ્રી શાહ મણીલાલ નાનચંદ	૨	,, દોશી રતિલાલ લેરચંદ
૧	,, શાહ ભીખાલાલ ત્રીકમલાલ	૨	શ્રી દોશી મુળજી માણેકચંદ
૧	,, શાહ મલુકચંદ મગનલાલ	૨	,, પારેજ હરીલાલ વીરચંદ
	(રાણપુરવાળા)	૨	,, પારેજ ચીમનલાલ ન્યાલચંદ
૧	,, શાહ વાડીલાલ પુશાલદાસ	૨	,, દોશી છગનલાલ પુનંભાઈ
	(પાણસીયાવાળા)	૨	,, પટેલ લખમજી ઉકાલાઈ
૧	,, શાહ દેવચંદ હરજીવનદાસ		ચેલા
૧	,, પારી ચંદુલાલ ત્રીલોવનદાસ	૧	શ્રી અમૃતલાલ રાજપાળ શાહ
૧	,, વોરા વાડીલાલ મોહનલાલ		કલોલ
૧	,, વોરા અમૃતલાલ મોહનલાલ	૧	શેઠ રમણલાલ નાગરદાસ

ક્ર. નં	નામ	ક્ર. નં	નામ
૧	શ્રી પાનાચક્ર મોહનલાલ	૧	શ્રી ખીરજલાલ કમ્પાવલ
૨	શ્રી રમણલાલ સકરજી	૧	,, હિમતલાલ ત્રીકમલાલ
૩	શ્રી જ્યોતિલાલ વનમાળીદાસ	૧	,, અમૃતલાલ હમનલાલ
૪	,, જ્યોતિલાલ ધનજીભાઈ	૧	,, ચક્રલાલ વીરજી
૫	,, ચીમનલાલ શામળદાસ	૧	,, શુભભાઈ લક્ષ્મીચંદ
૬	શ્રી ચંદ્રકાન્ત છોટાલાલ		વીરમગામ
૭	શ્રી ચાંદલાલ શીવલાલ	૧	,, બાલુભાઈ સુખલાલભાઈ
૮	,, ભગવનદાસ મયાચક્રભાઈ		શાહ
૯	શ્રી નેમચંદ રતનચંદ		પદમરી
	૫૫૫	૧	શ્રી જોડાલાલ પાનાચક્ર પટેલ

ક્ર. નં	નામ	ક્ર. નં	નામ
૧	શ્રી રાધા બેન સંઘ લાઈબ્રેરી	૧	શ્રી તારાચંદ હમરશી
૨	,, મારુતકુરુ કાળીદાસ	૧	,, જગજીવન ભગવાનદાસ
૩	,, રૂગનાથ વલ્લભજી	૧	,, મજલાલ જોડાભાઈ
૪	,, ખીમચંદ માણેકચંદ	૧	,, ધર્મરાજ પ્રભુલાલ
૫	શ્રી વિનયચંદ હામોરશી	૧	,, હીરાચંદ અમીચંદ
૬	,, અમલવનદાસ રતનશી	૧	,, મણિલાલ જાણાભાઈ
૭	,, પ્રભુદાસ સુખલાલ	૧	,, કેશવલાલ કપુરચંદ
૮	,, કાન્તીલાલ મુનિલાલ	૧	,, તલકચંદ નાનજી
૯	,, મુગચંદ રણધાડ		
૧૦	,, મણિલાલ ભા. ચંદ		
૧૧	,, શિવલાલ લાલચંદ		
૧૨	,, જ્યોતિલાલ અમુલજીભાઈ		

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧ શ્રી	સંઘવી રવજીભાઈ	૧ ,,	મનસુખલાલ ઉજ્જમશી શાહ
	મેઘજીભાઈ	૧ ,,	વેલસીભાઈ પોપટલાલ
૧ ,,	રૂપાણી ગુણવંતરાય વનેયક		વસાણી
	ધ્રોલ	૧ ,,	બદવજી ગફલભાઈ સ ઘવી
૪ ,,	ગાધી હીરાયક નથુભાઈ		લીખડા (હનુભાઈના)
૧ ,,	મોદી દોલતયક રામજીભાઈ	૧ શ્રી	શાહ ચ પકલાલ ભગવાન
૧ ,,	શેક ભવાનભાઈ		પીપળવા (હસા જ કશન થઈને)
	ખેતરીભાઈ	૧ શાહ	રાયચક દામોદરદાસ
૧ ,,	વકીલ વસંતલાલ મુગનલાલ		ગઢડા (સ્વામીતા)
૧ ,,	શેક મગનલાલ ગુલાબચંદ	૨ ,,	ગોસાળીયા ભુરાલાલ
૧ ,,	મેતા સૌભાગ્યચક		નરસીદાસ
	માવજીભાઈ	૨ ,,	ખાલુભાઈ પોપટલાલ
૧ ,,	શેક ન્યાલચક મોહનલાલ		લાડીવાળા
	(ભામનગર)	૧ ,	કામદાર રતિલાલ માણેકચક
૧ ,,	મેતા મુળચંક ભગવાનજી	૧ ,,	વકીલ નાનાલાલ ઠાકરશી
૧ ,,	મેતા નવલચક હરખચક	૧ ,,	જગજીવનદાસ નાગજીભાઈ
	માડવધાર	૧ ,,	શ્રી સ્થા જૈન સ ઘ
૧ ,,	ગોસાળીયા જગનલાલ	૧ ,,	અમુલખ રતિલાલની કુા
	જીવરાજ	૧ ,,	રણછોડદાસ કેશવજી
૧ ,,	ગોસાળીયા મોહનલાલ	૧ ,,	જીમચક ગોડગદાસ
	મોતીચક	૧ ,,	ગુલાબચક બદવજી
	રાણપુર	૧ ,,	રણછોડદાસ માધવજી
૧ ,,	મનસુખલાલ માણેકચક	૧ ,,	લાવસાર રામજી રણછોડ
	ગોપાણી	૧ ,,	લાવસાર પ્રેમચક રણછોડ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧	શ્રી ભાવસાર શીમળ કુલચક્ર	૧	ડુલ્લભાલ માણેકચક્ર
૧	,, ભાવસાર ધરમચી કાકચી	૧	,, રૂગનાચ કામળ દોચી
૧	,, ત્રીલોવન નારણ	૧	,, નકલાલ કુલચક્ર દોચી
૧	શ્રી અમીચક્ર અમૃતલાલ		
	જામનગર		જમશીકપુર
૧	પોપટલાલ પ્રાણુલવન શાહ	૧૦	ચેકશી નરસેરામ હંસરાજ
	ભારણી		કામાણી
૧	શ્રી મનમુખલાલ મુનીલાલ	૧	ડુલ્લભાલ નાગલ મહીઆ
	મહેતા	૧	,, શીખાલાલ ભાઈજી
૧	મણિલાલ હેમચક્ર મહેતા		ગોસાળીયા
	કાલાવડ (શીતળાન)	૧	દયાશીમાળી સ્વા. જૈન સંઘ
૧	પટેલ મનમુખલાલ દલપતરામ	૧	જેઠાલાલ જેઠા મહેતા
૧	કદોઈ ન્યાલચક્ર જા. લવન	૧	અચાચક્ર વસનલ ખારા
૧	મહેતા કપુરચક્ર વચરામ	૧	હિમતલાલ બલવલ ગાંધી
	ધોરાલ	૧	કાન્તીલાલ બલવલ ગાંધી
૫	શ્રી હરિલાલ દેસાભાઈ	૧	ભાઈચક્ર માવલભાઈ ખારા
૧	શ્રી જયતિલાલ નાગલભાઈ	૧	મજનલાલ મજનલ પચમીઆ
	મોહલ	૧	હરિલાલ ત્રીકમલ કેડારી
૫	શ્રી રતિલાલ ભાઈચક્ર ભાઈ	૧	જે કે મહેતા
	ગોડા	૧	મજલાલ વાલજીભાઈ વેલાણી
	શાવરકુડલા	૧	મનહરલાલ હાકેમચક્ર ગાંધી
૫	શ્રી માણેકચક્ર સંઘલભાઈ	૧	જ્યોતમચક્ર કાળીદાસ સંઘવી
૫	ત્રીલોવન હરજીભાઈ દેસાઈ	૧	જનલવન ચીવચક્ર હેમાણી
૧	વસીલ મોહનલાલ ભગવાનલ	૧	રતિલાલ કામોદર રૂપાણી
		૧	દયાળલ મોનલ મેલાણી

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧	શ્રી ચત્રબુજ બેચરભાઈ	૨	શ્રી લીંગડી ઉપાધ્યય સ ધ ધોરાણ
૧	ધીરજલાલ પરમાણુ દ મેઘાણી	૧	બહેન લખુભા દોલતસિંહ કોઠારીયા (પો. ભીમકરા) પાલીતાણા
૧	નયંતિલાલ મણિલાલ ગાંધી	૧	દેસાઈ નિમચંદ અદરજી સુરેન્દ્રનગર
૧	તારાચંદ કુલચંદ ઉદાણી	૫	શ્રી વાડીલાલ જ્યેષ્ઠભાઈ
૧	શાંતિલાલ સાકરલાલ રૂપાણી	૨	લવજીભાઈ તલસીઠાસ
૧	કાન્તીલાલ પુરુષોત્તમ ગાંધી	૨	ચમનભાઈ નાનચંદ
૧	સાકમી જૈન સમાજ સરધાર	૧	ફતેચંદ ત્રિલોચન
૨	શ્રી સવજીભાઈ બેચરભાઈ ચૌહાણ પાળીયાદ	૧	વાડીલાલ હરખચંદ
૧	માલવણીઆ સુખલાલ જ્યેષ્ઠભાઈ સુઠામઠા	૧	મણીલાલ મગનલાલ
૧	શ્રી સ્થા જૈન સ ધ	૧	છોટાલાલ મગનલાલ
૧	જય તિલાલ ધરમશી ગાંધી	૧	ચીમનલાલ નરસીભાઈ
૧	મોહનલાલ લાડકચંદ	૧	પ્રાગજી સુખલાલ સ ધવી
૧	મજલાલ ત્રિલોચનઠાસ	૧	મોહનલાલ જીવરાજ
૧	કરશનભાઈ ગોરધન ખેરાધ જેતપુર	૧	કસ્તુરચંદ ઉજ્જમશી
૧	મગનલાલ મનસુખલાલ કામદાર	૧	લખમીચંદ છગનલાલ દોશી
૧	મણીલાલ દીપચંદ અવલાણી	૧	ચીમનલાલ મજલાલ
૧	ચંદુલાલ ચત્રબુજ કામદાર ધોરાણ	૧	રતિલાલ અમૃતલાલ સ ધવી
૧	પ્રભુદાસ મુળજી મહેતા	૧	વાડીલાલ કેશવજી ભાણુવડ
૧	દલીચંદ લગવનજી પારેખ	૫	શેઠ જ્યેષ્ઠ માણેકચંદ
૧૦	વેણીલાલ જીવરાજ કોઠારી જેતપુર	C/O	જૈન જોનેમલ વકસ માડવી ચોક, રાજકોટ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
	ભાડેર		હસેન્દા
૧	શ્રી હઠમીચ દ હગનલાલ દેશાઈ	૧	શ્રી પ્રાગલ રામલ શાહ
	રામપર	૧	, કુલ્ચ દ ભગવાનલ દેશાઈ
૧	શ્રી મેતા જયતિલાલ ટી.	૧	, જગજ તણય ભાણુલ દેશાઈ
	ખારચીયા		વડિયા
૧	શ્રી પ્રમાણુ દ ઠાળીદાસ દોશી	૨	, તપસ્વી માણેકચ દલ સ્વા
	મે હરદ		જેન વિદ્યાલય
૨	શ્રી ભાઈચ દ જસરાજ અજમેરા	૧	રા સા મણિલાલ વનમાળી
૧	બઢાણી ખેતસી ધરમશી		શાહ
૧	બઢાણી નાથાલાલ ઠાનલ		સુરસાઈ
૧	રવાણી મજલાલ ઠાલાભાઈ	૧	શ્રી વચ્છરાજ હીરલભાઈ
૧	રથા જેન સ ધ હા	૧	, જેચ દ ટીકાભાઈ માંધી
	પાનાચ દ પરસોતમ		ભરારેમ
૧	માથાણી હરખચ દ ઠાલાભાઈ	૧	, રતિલાલ પિતાંબર દુરખીયા
૧	સવચ દ મુળલભાઈ દોશી		સાણુ દ
૧	ત્રીકમલ જગલખન પારેખ	૨	હીરાચ દ હમનલાલ
૧	હીરાચ દ ત્રીલોવન હપાણી	૨	ચીમનલાલ હીરાચ દ
૧	અ હરલ ત્રીકમલ હીરાણી	૧	, તારાજકેન ચીમનલાલ શાહ
૧	રતિલાલ આણુ દલ શાહ	૫	ભવણલાલ યુનિલાલ
	ખારી		સ ધવી (કેશવાળા)
૧	નાગરદાસ વલ્લભલ હામાણી		કપસેલ
	અમરેલી	૧	ખેલ રવલ ઠાનલ અવેસરીયા
૧	ખાવચ દ નરસીદાસ	૧	ખેલ પરસોતમ નરસી
		૫	શ્રી ૧ જેન અ ધ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧ દોશી કૃપારામ મુળજીભાઈ			જામખંભાળીયા
૧ શેઠ ભરતકુમાર ખુશાલચંદ		૧ પ્રકાશચંદ છગનલાલ ગુસાણી	
૧ શા. તારાચંદ હરજીવન		૧ સુહરજી રૂગનાથ ખારાઈ	
૧ દોશી મોતીચંદ નાનજી		દહિંસરા (મિરખી)	
૧ સોની ત્રજલાલ દાનાભાઈ		૧ લખમીચંદ રૂપચંદ કેઠારી	
૧ દરજી દેવશી ગાગજી		બજરંગપુરા (લખતર)	
૧ શેઠ જમનાદાસ જોડાલાલ		૧ શાહ મનસુખલાલ કેશવલાલ	
૧ પટેલ છગનલાલ પ્રેમજી		નીકાવા	
૧ ઢાંઢી વનમાળી હરજીવન		૧ શ્રી હરિલાલ ડાહ્યાલાલ વોરા	
૧ મનસુખલાલ ઝવેરચંદ		ખીલખા	
૧ શાંતિલાલ મણિલાલ મોદી		૧ લાઠીયા કાનજી ભીમજી	
૧ રવિશંકર મોહનલાલ શેઠ		મુળી	
કચ્છ (માડવી)		૧ શ્રી જય તિલાલ કાળીદાસ	
૧ દેસાઈ કેશવલાલ શીવજીભાઈ		વડાલ (સિરડ)	
અંબાર		૧ ઉત્તમચંદ નંદલાલ કેઠારી	
૧ દોશી મોહ્યશી હરખચંદ		લાઠી	
વેરાવળ		૧ શ્રી વોરા મણીલાલ રામજી	
૧ હસરાજ ખુશાલ		૧ „ હેમચંદ મુળજીભાઈ	
લીંબુડા		૧ „ છોટાલાલ મેઘજી	
૧ મગજીજી દેવચંદલાઈ		૧ „ વાડીલાલ મજલાલ	
જામકંડોરજી		૧ „ ખીરલાઈ ખુદ	
૧ વકીલ ખાખુલાલ નાગજીભાઈ		૧ „ શ્રી પ્રજુદાસ માણેચંદ	
૧ વકીલ કેશવલાલ નાગજીભાઈ		૧ „ હર્લજી નાનજી	
		૧ „ હરિલાલ ભાણજી	
		૧ „ હરજીવનદાસ ભગવાનભાઈ	

સેટ	નામ
૧	ભગવાનભાઈ મોનજીભાઈ
૧	વનમાળી માણેકચંદ
૧	વકીલ શુપતભાઈ (લીલીયાવાળા)
	વઢવાણ શહેર
૧૦	શ્રી ધનજી લાલચંદ સ્વા ભેન સહ
૧૦	કુવાભાઈ વેલચીભાઈ
૫	પોપટલાલ ચત્રજીજી કેઠારી
૫	દેવશીભાઈ દેવકરજી મહેતા
૫	મુગચંદ જેયરદાસ સખવી હા જીવણદાસ ગફલદાસ
૨	જોખરદાસ કુદરજી વોરા
૨	વાઠીલાલ મહુકચંદ શેઠ
૨	ચીવલાલ હીમજીભાઈ સખવી
૨	ચાંતિલાલ કસ્તુરચંદ વોરા
૧	અમૃતલાલ કેશવજી
૧	જેયદભાઈ હરખચંદ દોશી
૧	અમરશી ફલમજી
૧	છાટાલાલ મજલાલ સખવી
૧	ટપુભાઈ ખીમચંદ
૧	વર્ધમાન જેયરદાસ વોરા
૧	હરજીવન મેવજી
૧	ચીવલાલ વર્ધમાન વકીલ

સેટ	નામ
૧	ભગવાનલાલ નારણજી વોરા
૧	મુળજીભાઈ ચત્રજીજી કેઠારી
૧	ત્રજકલાલ જીજીમશી મજીજી
૧	કુલચંદ દેવકરજી શેઠ
૧	ભગવાનલાલ જીવણભાઈ
૧	ચીમનલાલ જેયદભાઈ
૧	વર્ધમાન રણછોડભાઈ શેઠ
૧	મુળજીભાઈ હીરાચંદ સખવી
૧	મુખલાલ તલકચંદ મુડગર
૧	હરિલાલ માણેકચંદ ચાંદ
૧	બીખાલાલ ત્રીકમલાલ
	પુના
૧	ચાંતિલાલ રામજી વેલગામ
૧	મેસસ હીરાલાલ જેન્ડ સન્ડ વારાણસી
૧	જગજીવન એમ. પટેલ કોલ્હાપુર
૧	શ્રી તારાજેન કેશવલાલ વોરા મુખર્જી બાદ
૧	મોહનલાલ જેયદભાઈ ખાશ
૧	નવનીતલાલ છમનલાલ ત્રાંધી મોજીપરી (મોટી)
૧	મગનલાલ પોપટલાલ કામદાર

સેટ નામ

કંચાસગઢ

૧ શાંતિલાલ આર દોશી

૧ છોટાલાલ વનેચંદ

રાજકોટ ચાહુ

૧ પટેલ માવજી જેરામ

વીરમગામ ચાહુ

૧ વઢીલ વાડીલાલ નેમચંદ

૧ નાગરદાસ ઓઘડભાઈ

૧ શીવલાલ જગજીવનદાસ

૧ હરિલાલ મથુરભાઈ

૧ મનસુખભાઈ નાગરદાસ

૧ હેમતલાલ છોટાલાલ (આગમ)

૧ શાંતિલાલ લક્ષ્મીચંદ (હડાળા)

૧ ચંદુલાલ જગજીવન

સેટ નામ

૧ સોમાણી જેઠાલાલ હુગરશી

૧ શેઠ ચીમનલાલ મણીલાલ

૧ મારફેવીયા અમૃતલાલ

નાગરદાસ

વડોદરા

૫ વડોદરા હરિયાપુરી સ્થા

જૈન સંઘ

૧ શ્રી વજ્રુછરા સંઘ

૧ શા બેચરદાસ વીરચંદ

મેથીવાળા

૧ શા નંદલાલ નેમચંદ

૧ શા મણિલાલ નાથાભાઈ

૧ શા રતિલાલ મગજીવનદાસ

(વજ્રુછરાવાળા)

૧ શા શાંતિલાલ ખીમચંદભાઈ

(પાદશાહપુરાવાળા)

અમારા અદ્યતન પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં

ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી
બુકબંધ આટોમેટીક મશીન
દ્વારા થાય છે

☆

કેટલોગ, પ્રાઇસલીસ્ટ
તથા મેગેઝીન

☆

લેટર પેપર, પ્લીસ ફોર્મ
સગ્ન પત્રિકા વિગેરે

☆

નાનું મોટું ફોર્મ પ્રકાશન પ્રિન્ટીંગકામ એક
ઠસર તથા મહત્તી ઠસરમાં સ્વચ્છ, સુકર
અને આકર્ષક રીતે કરી આપીએ છીએ

બિ પી ન પ્રિન્ટ રી

લક્ષ્મણાઈ બિચ્ડીજી

રાજકોટ

એપ્રિલ ૧૯૬૧

☆

પ્રેસ ફોન : ૭૧